Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

OPERA

IOSEPHI VIRI INTER IVDAEOS DOCTISSIMI AC DISERTISSIMI, QVAE AD NOSTRAM AETATEM PERVENERVNT,

OMNIA, NIMIRVM:

DE ANTIQVITATIBVS IVDAICIS LIBRI XX. QVIBVS IN FINE *LOCO APPENDICIS VITA IOSEPHI PER IPSVM conscripta, est adiecta: De bello Iudaico Libri* VII. *ex collatione Græcorum Codicum accuratè castigati: Contra Apionem Libri* II. *pro corruptissimis antea, iam ex Græco itidem non solùm emendati, sed etiam suppleti, ac integritati pristinæ restituti: De imperio rationis, siue de Macchabæis Liber vnus, denuò recognitus; Antehac à Græca lingua peritissimo, ac historiarum studiosissimo viro in Latinum sermonem translata, & ad exemplum Græci Codicis accuratè distincta.*

NVNC VERO SVMMA CVM DILIGENTIA CHRONOLOgia ad caput vniuscuiusque folij, cùm ex veterum tum recentiorum Scriptorum Commentarijs, cumq; scholijs necessarijs, per doctum quendam virum in communem Rei literariæ vtilitatem recens concinnata.

CVM FIGVRIS ET INDICE LOCVPLETISSIMO.

~~FRANCOFORTI~~
CIↃ. IↃ. LXXX.

MNIA QVAM ABSOLVTISSIME HAC EDITIONE EMENDATA, ET A mendis, quibus scatebant plurimis repurgata.

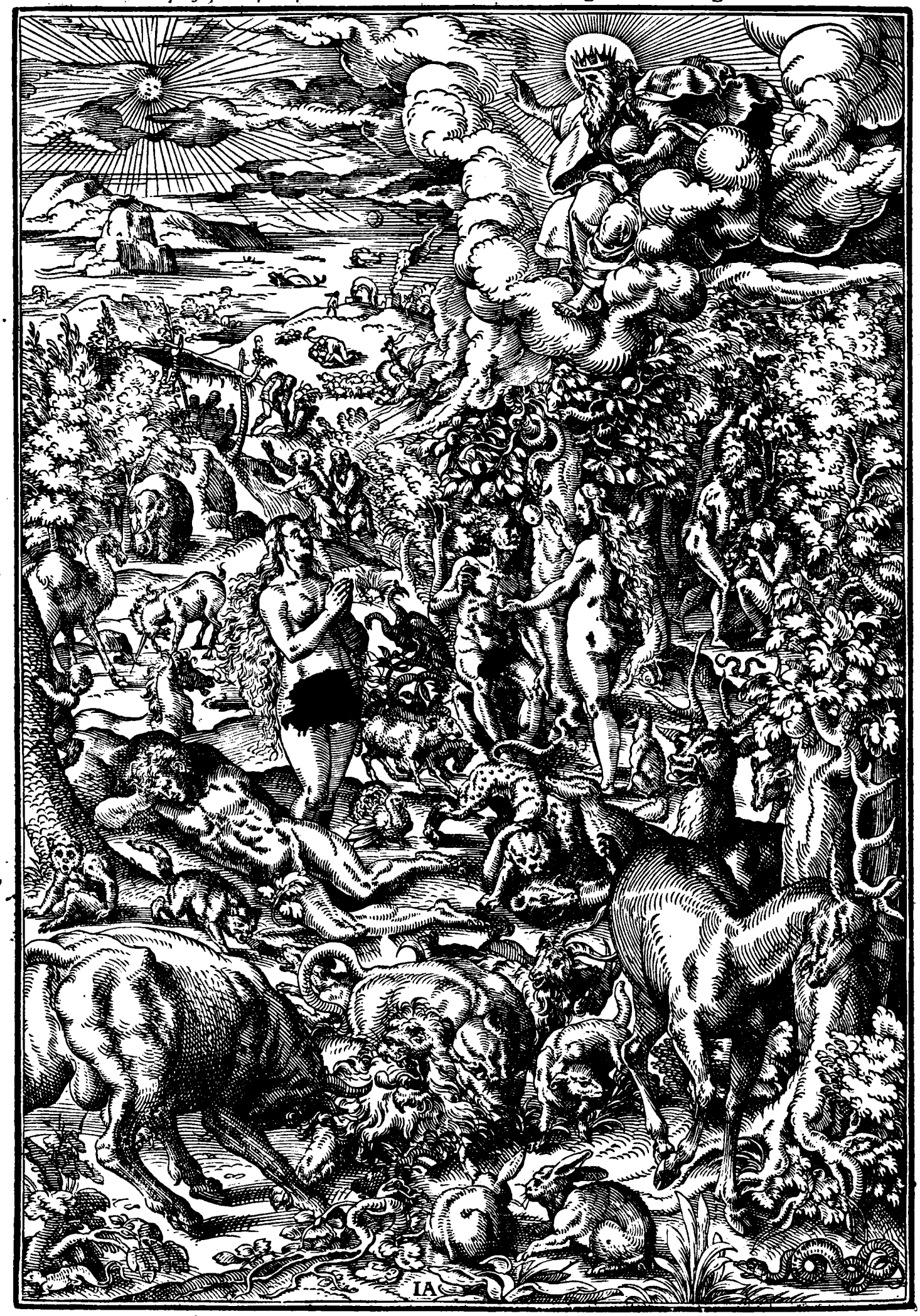
AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPRObato, partim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chonographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

PERIOCHA GENES. I. II. III. IIII. CAP.

Conditor è nihilo cæli terræq́; verendus,
Digeſtum alterno ſegregat igne diem.
Exanima & ſenis faciens animata diebus,
Feſtum qui ſequitur præcipit ire diem.

Mox animam inſpirat formato è pulvere Adamo,
Qui proprio dominus nomine bruta vocat.
Cui rerum conſors è coſta jungitur uxor,
Et fonte irrigui cura docetur agri.

Ex vetito guſtant conjunx cum conjuge fructu,
Ficulniſq́; tegunt nuda pudenda comis.
Vir terræ, triſti damnatur fœmina partu,
Serpens pulvereum lubricus ingꝛ ſolum.

Livida damnantur paricidæ vota Caini,
Pondera, menſuras, mœnia, finit agros.
Sed pia divini ſoboles cæleſtia Sethi
Rimatur, geminas ſcribit & in ſtatuas.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS,

SIGISMVNDO GELENIO INTERPRETE.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Proœmium, continens cauſas & ſummam ſequentis deſcriptionis.
II. De mundi creatione, & elementorum diſpoſitione.
III. De poſteritate Adami, & decem ætatibus vſque ad Diluuium.
IIII. De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia ſeruatus habitauerit in campo Senaar.
V. De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.
VI. Quomodo Noe poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerint.
VII. Quòd gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint.
VIII. Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.
IX. Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptũ eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retrò vnde venerat eſt reuerſus.
X. Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.
XI. Quomodo Abrahamus Aſſyrios aggreſſus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.
XII. Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitiis eorum offenſus.
XIII. De Iſmahele Abrahami filio, eiusque poſteris Arabibus.
XIIII. De Iſaaco legitimo Abrahami filio.
XV. Saræ Abrahami coniugis obitus.
XVI. Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.
XVII. De obitu Abrahami.
XVIII. De Iſaaci filiis Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.
XIX. De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo,
XX. Mors Iſaaci & ſepultura in Hebrone.

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS & ſummam ſequentis deſcriptionis.

CAP. I.

AD ſcribendas hiſtorias qui ſe conferunt, non vnam neq; eandem ſui propoſiti cauſam habere mihi videntur, ſed plures easq; multum inter ſe differentes. quidam enim oſtentandæ eloquentiæ cauſa, gloriaq; ex ea captandæ, ad hoc ſtudiorum genus ſe applicant. alij quò gratiam illis referrent, quorum res geſtas ſcribendas ſibi ſumpſerunt, nulli labori, quantum in ſe fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipſa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea ſcripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt,

Variæ Hiſtoriographorum differentiæ.

Impulsiuæ cauſę huius Hiſtoriæ conſcribendæ.

qui res inſignes, cognituq; dignas in obſcuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis cauſis poſtrema dua me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque geſtas, ac demum euentum, qua omnia præſens ipſe meo periculo didici, narrare coactus ſum propter quoſdam qui ſcriptis ſuis veritatem deprauauerunt. Præſens verò opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectetur enim vniuerſam noſtræ gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis tranſlatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum hiſtoriam de bello ſcriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quàm varia fortuna vſi, ſub quali legiſlatore ad pietatem cæteraſq; virtutes inſtituti, quibus bellis per tot ſecula geſtis, inuiti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti: ſed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud propriè dicato opere exorſus

Ioſephus hanc hiſtoriam non Hebraica ſed peregrina lingua, Græca nimirum conſcripſit.

vſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut vſu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnicies mihi inceſſit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: ſed fuerunt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabantur, &

Epaphroditus.

præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum verò rerum geſtarum peritia cum primis auidus, vt qui ipſe in maximis negocijs & varijs fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſumq; virtutis ſtudium perpetuò retinuiſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum vtile aliquid ac honeſtum molientium fautori, cum me mei iam ſuppuderet, ſi viderer ignauiam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumq; reſumpſi: ſimul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quòd & maiores olim noſtri exteris ſua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrauerunt. Itaque inuenio

Ptolemæus Philadelphus.

literis proditum, quòd Ptolemæus ſecundus eius nominis Rex, totus diſciplinis colligendisq; libris deditus, magnopere contenderit legem noſtram, eiusq; inſtituta, & viuendi formam præſcriptam, in Græcum eloquium transferri.

Eleazarus.

Eleazarus autem pontificum noſtrorum nemini ſecundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omninò, niſi conſuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde mihi quoq; conuenire duxi, vt & pontificis noſtri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos per ſimiles putarem, duntaxat quod ad diſcendi cupiditatem attinet. neq; enim totam ſcripturam occupauit ille, ſed legem ſolã ei tradiderunt

Septuaginta interpretes.

Anno 268. ante Chriſtum natũ.

interpretes, qui ob hoc Alexandriam miſſi fuerant. Sunt autem innumera ſacris literis prodita, vt qua quinq; millium annorum hiſtoriam in ſe complectatur, in qua diuerſi ſunt inopinati caſus, varia belli fortuna, multa imperatorũ præclara facinora, multa rerum publicarum mutationes. In vniuerſum autem

Quid potiſsimum ex huius hiſtoriæ lectione peti debeat.

ex huius potiſsimum hiſtoria lectione cognoſcere licet, quòd his qui Dei voluntati obſequuntur, & leges benè latas tranſgredi verentur, omnia proſperè ſuccedunt ſuprà quàm credi poſſit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur. quòd ſi ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant, neque conſilia eorum exitum inueniunt, & boni ipſorum opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter iam nunc lecturos hac volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legiſlatorem noſtrum probent, ſi naturam, vt dignum eſt,

Ad Lectorem Ioſephi adhortatio.

conſi-

considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, puramq; suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerumq; vetustatem attinet, impune poterat qualibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam Poëtæ ne Deorum quidem suorum natales, nedum mortaliũ leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæq; ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè dispositurο, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scriptæ eius vllum momentum ad virtutem auditorum allaturæ, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniaq; contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnũ incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator posteaquam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit prosequenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui neque sapiunt, hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo Lectorem hæc nostra examinare. namq; sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturã sunt dispositæ, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegorijs cõuestita: partim etiam disertè expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriem vertemus stylum, præmissis quæ Moses narrat de mundo condito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

Norma Magistratus & Legislatorum.

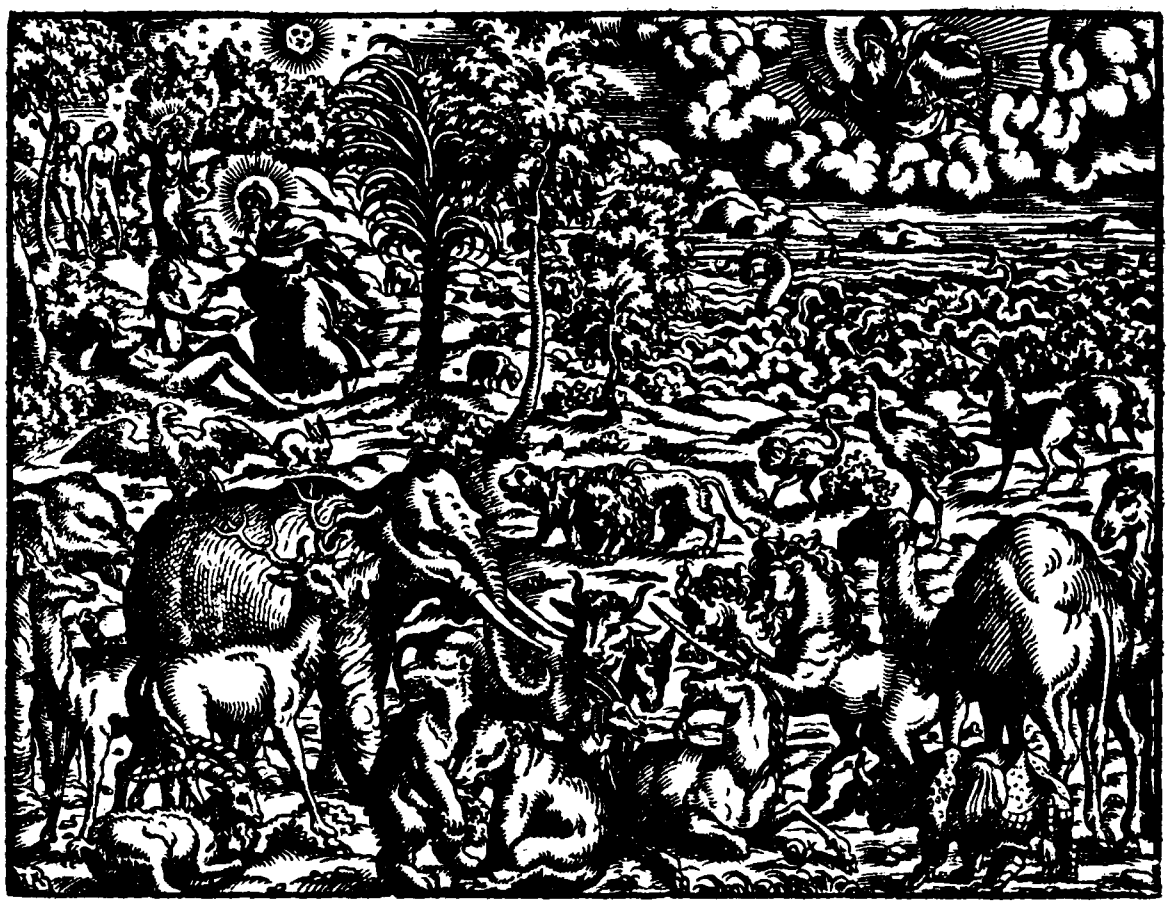
Discrimen Mosis & aliorũ Legislatorũ.

Epilogus Proœmij.

CAP. II.

De mundi creatione, & elementorum diſpoſitione.

An. mundi 1. Ante Chriſtum natum 3963.

Geneſ. 1. Hedio & Ruffinus Cap. 1. Creatio mundi.

IN principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conſpectum non veniret, alta caligine tecta, ſpiritusq́ eam ſupernè permearet, lucem Deus fieri iuſſit: quæ cum effulſiſſet, conſiderata tota materia, diſcreuit lucem à tenebris: & his nomen impoſuit noctem, illam verò diem appellauit, veſperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidem prima dies extitit,

Prima dies.

Moſes autem vnam eam dixit. Cuius cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam promiſi me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Poſt hæc ſecunda die cœlum vniuerſitati rerum ſuperimpoſuit, diſcretum à cæteris, & in ſublimi per ſe collocatum, glacieq́ circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irrorationē iuuandam competenter temperatum. Tertia verò terram ſtatuit,

Secunda dies

Tertia dies.

mari vndiquaq́ circunfuſam: eademq́ die continuò planta ſimul & ſemina è terra ſunt exorta. Quarta verò cœlum ſole ac luna, aliisq́ ſideribus exornauit, mandato eis dato, vt ſuo motu & meatu temporū anni reuolutionem manifeſtè

Quarta dies.

indicarent. Quinta verò die animantia, tum natatilia, tum per ſublime volantia, per altū perq́ aërem dimiſit, copulata prius & ad congreſſus genitura cauſa

Quinta dies.

comparata, quo genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, maſculo & fœmineo ſexu diſtinctum: in hac verò hominem etiam finxit. atq́ ita mundum ſex diebus vniuerſum, & omnia quæ mundo continentur, Moſes facta eſſe dicit: ſeptima autem requieuiſſe Deum, & ab operibus ceſſauiſſe. quamobrem etiam nos vacationē à laboribus

Sexta dies.

Sabbathum.

per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorum lingua ſignificat. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moſes incepit, de hominis fabricatione in hunc modum diſſerens. Finxit

Deus

Deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: Anno mundi 1.
homo autem hic vocatus est Adamus. significat autem hoc Hebræorum lingua Ante Christum
rufum: quandoquidem è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta natum 3963.
terra & vera. Statuit autem Deus corã Adamo diuersa animalium genera Hedio & Ruffinus
tàm masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus ho- Cap. 2.
die quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentẽ societate & conuictu Gen. 2.
fœminæ (nondum enim erat) mirantemq; quòd reliquæ animantes ita se ha- Omnium rerum nominis origo.
berent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; vt est ad-
ducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua vo-
catur mulier. huius autem nomen erat Euã, id significat matrem omnium vi- Eua mater omnium
uentium. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse omni virenti viuentium.
planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur Paradisus.
bonum à malo. in hunc hortum cum introduxisset Deus Adamum cum vxore,
iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autẽ hic hortus ab vno amne, vni-
uersam in circuitu terrã lustrante, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Quatuor Paradisi
Horum qui Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indi- fluuij.
am delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates 1. Phison siue Ganges. Γάγγης. Hed.
autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, Seth.
id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpre- 2. Euphrates.
tatur angustus simul & velox. Geon autem Ægyptum mediã secat: id nobis ab 3. Tigris.
oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porrò Deus Ada- 4. Geon, Nilus.
mum et vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solum illis in- Hedio & Ruffinus
terdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum autem Cap. 3.
per id tempus nullum esset inter animalia dissidiũ, & serpens familiariter cum Gen. 3.
Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei pare- Astus serpentis.
re perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, ma-
liciosè persuadet mulieri vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim
dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloq; deteriorem quàm
Deus vitam acturos. atq; hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatũ Dei con-
temneret: quæ gustato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo vsum Adami & Euæ lapsus.
eius persuasit. iamq; se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. ar-
bori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt,
atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo
prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familia- Anno mundi 1.
riter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiæ secedebat. Deus autem Ante Christum
miratus causam scisciabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc natum 3963.
fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente pra conscientia non seruati præcepti,
Deus ita infit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem omniq; Adamum Deus allo-
malí expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæ- quitur.
cunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus,
mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: qui-
bus fruentes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm
longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, man-
dato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter ma-
lam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat. & vita vestra minus
sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, Adamus iram Dei deprecatur.

An. mundi 1. Ante Christum natum 3963.

culpam in vxorem referens, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd muliebri consilio cessisset: terramq; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem &

Adami pœna.

opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpenti vocem ademit, iratus ob maliciam, qua erga Adamum est vsus: venenumq; linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitq;, caput eius plagis impetendum esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hac pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

Euæ pœna.

Semẽ mulieris (hoc est Christus) contereret caput serpentis. Gen. 3.

Pœna serpentis.

CAP. III.

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsq; diluuium.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Gen. 4.

NATI sunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Nata sunt eis etiam filiæ. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremò fratrem etiam interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius sacrificiũ Deo fuit acceptius, quòd sponte natura genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandam à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbi nam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respon-

De Cain & Abel fratribus.

An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.

Sacrificium Cain & Abel.

Abel à Cain interfectus.

Colloquium Dei & Cain.

respondéret Deo, primùm se quoq; demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se padagogum fratris, aut rerum eius obseruatorem esse. Tum An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.

Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quòd cade commerucrat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsq; septimam progeniem puniturum se est comminatus: & ex illa regione extorrem vnà cum vxore fecit. Illo autem timente, Cain regione extorris. *ne oberrans in feras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones vnà cum vxore emensus tandem Naida condidit: id loci nomen est: atque illic sedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Caterùm tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunq; latrociniorum & nequitiæ socijs, magister illis ad facinorosam vitam est effectus.* Cain Dei castigatione haud melior redditur. *Adhæc simplicem hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbemq; extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandã tradidit, Enosæ nomine imposito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Jaredum genuit, ex quo Malehel, & ex eo deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Jobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Jubal verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex altera vxore prognatorum viri-*

Mensuras & pondera Cain excogitat.

Enosa vrbs prima.

Iubal Musicæ inuentor.

bus

An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.

bus excellens rem militarẽ egregiè tractauit, cuius artibus & opeꝰ ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit. quin & arariam primus est commentus, & filiæ factus est pater vnius, nomine Naama. Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturũ parricidij à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Caterũ superstite etiã tũ Adamo Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisq; fit deterior, nec solũ imitatur priorũ vitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrocinijs temperando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus aũt qui primus è terra factus, vt ad illũ oratio nostra recurrat, posteaquã Abel esset mactatus, & Cain propter cædẽ solum vertisset, procreandis liberis operã dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iã natus triginta supra ducentos: quibus cũ accessissent septingenti, tandẽ vita defunctus est. ex huius liberis, quos cõplures habuit, fuit etiã Sethus. sed quia de alijs longũ esset narrare, de solo Setho mẽtionem faciam. hic à patre educatus, vbi eò ætatis venit, vt iã quod rectũ est discernere valeret, virtutis studijs se totũ dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erant omnes bona indole præditi, & patriã absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate vitã exegerunt: & sideralẽ scientiam ac cœlestium rerum cognitionẽ excogitauerunt. ne aũt inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalẽ rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis vtriq; sua inuenta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & qua inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporib. extat in terra Syria.

An. mundi 70. Ante Christum natum 3894.
Thobel inuentor ærariæ.
Cain Hypocritarum & sceleratorum parens.
Adami ætas. 930. anni.
Seth Adami filius vir optimus.
Columnæ duæ excitatæ.

CAP. IIII.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Gen. 5. 6.

IN hunc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum, semperq; virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore a patrijs institutis degenerarunt, neq; humana iura seruantes, neq; Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerant, postea duplo maiore studio maliciam consectabantur: atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam multi Angeli Dei cum mulieribus cõgressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parêre, totosq; viciorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionẽ migrauit, tum Deus viri iusticia delectatus, nõ eius solum seculi homines extrema malicia damnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliudq; nouum & à vicijs purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein cõtinentem terrã in pelagi faciẽ transmutauit, atq; ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationẽ edoctus

Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat. Gen. 6.
Noe in aliam regionem migrat.

talem.

talem. Arcam quatuor cõtignationum exſtruxit, longitudine cubitorum CCC. *latitudine* L. *patentem in altum cubitos* XXX. *in eam cum matre liberorum ſuorum, eorumq; coniugib. conſcendit: impoſitis prius quæ ad vitam ſuſtentandam forent vſui, & omne genus animantibus ad ſeminarium cõſeruandum iugatim proſexus ratione introductis, & quibuſdam ex his ſeptenariũ vſq; numerum. erat aũt arca tàm tecto quã laterib. firmis contra omnẽ vim tempeſtatum, & vndarum inſultum. In hunc modum ſeruatus eſt Noe cum familia, gentis ſuc-* Arca Noe.

ceſſione ab Adamo decimus. nam Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic autẽ Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti; qui cum pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus verò Sethi filius erat, Adami nepos. contigit autem hæc vaſtitas anno ætatis Noe ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Ægyptij diſtinxerunt annum. Moſes autem Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primum in ſuis faſtis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. eundem etiam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit: alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquamq; diſpenſationem anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima iam dicti menſis, poſt annum ab Adamo primo homine bis milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſextum. hoc ſpatium temporis relatum eſt in ſacrõs codices, diligenter annotantibus priſcis illuſtrium virorum tàm natales quàm obitus. Ada ſiquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinq; & nongẽtis vixiſſet annis, Cainani filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixiſſet decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cum vixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt, Jaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorum & centum eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongentis Genealogia Noe.

Diluuium. An. mũdi 1656. Ante Chriſtum natum 2308. Niſan vel Xanthicus nobis eſt Aprilis.

Hæc cõputatio cum Hebræis & ſeptuaginta interpretibus exactè non congruit.

An. mũdi 1656. Ante Christum annum 2308.

annis viuenti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorum & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinq; annis, discessit ad Deum: vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechũ filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus praefecit: qui de Lamecho natus est agente annum aetatis secundum & octogesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi praefuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eamq; vsq; ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Caterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: qua causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tandem cœperunt aqua sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & videns circa ipsam aliquantulum terra, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedente aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aqua decessissent, vt tutò exscendere posset. at ille comperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septem dies columbam ad explorandum terra statum emisit. qua cum lutata & frondem oliua ferens redisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autem diluuij & arcae meminerunt omnes barbaricae historiae scriptores, & in his Berosus Chaldaus. narrans enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordaeorum supereſſe, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus libro XCVI. de his rebus narrat in hac verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt: & quendã arca vectum in huius vertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudaeorum legislator. Noe autem veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterum pristinus rerũ ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius dãnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorẽ ac spectaculũ perpessi, & posterioris exitio destinati. orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néue

Enochi finis in sacris libris non inuenitur conscriptus.

Gen. 7. 8. In Graeco Codice & Mose sunt dies quadraginta.

Ex arca Noe coruum emittit.

Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.

Nicolaus Damascenus de arca Noe.

An. mũdi 1657. Ante Christum annum 2307. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret.

Precibus & sacrificijs Noe Deum propitiũ reddit.

neue vllam post hac tantam iram contra terrã conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longauitatemq́, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes. An. mũdi 1657. Ante Christum natum 2307.

His precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negãs se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quàm eos, quibus dederis, perdere: sed continuis, inquit, contumelijs quibus pietatem mihi debitam violabant, coëgerunt me vindictam de se sumere. non sum autẽ posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quòd si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquam enim in posterum aqua terram sunt inundatura. Jubeo tamen vt ab humana cade puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestrium quàm natatiliũ & eorum qua per sublime feruntur, absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abijt. Noe autem cum post diluuium superuixisset CCCL. *annos, totũq; hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum* DCCCCL. *Nec est cur aliquis præsentem vitam, annorumq; eius paucitatem cum priscorum rebus conferẽdo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peraquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longauitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Praterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatem inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus* DC. *annis vixissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasue antiquitates literis prodiderunt. Namq; & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoq; cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisq; vt sibi visum fuerit, accipiat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.
Homo sui interitus autor, non Deus.

Fœdus Dei cũ Noe. An. mũdi 2007. Ante Christum natum 1957.
Gen. 9.

Iris signum fœderis inter Deum & Noe. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Noe ætas, 950. anni.

Priscorũ vita quamobrem prorogata, nunc non peræquè.

μέγας ἐνιαυτός, Magnus annus.

CAP. V.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

An. mũdi 1790. Ante Christum natum 2174.

TRES verò Noe filij, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & alijs recenti etiam tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum Deo iubente vt propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat.

Gen 10.
Tres Noe filij.

Noe posteris vt terram colerent Deus mandat.

An. mũdi 1790. Ante Christum natum 2174. Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totamq; illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consiliũ de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deiq; contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non Deo, sed propria virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrãnidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiũ intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum

Nabrodes siue Nemroth Dei contemptus autor.

Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicã exædificat. Gen. 11.

vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atq; ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilq; sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cumq; ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quàm sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum vasaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuò se non intelligerent. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cum vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuiq; linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

Linguarum cõfusio.

Sibyllæ de Babylonica turri vaticinium.

Quomodo

CAP. VI.

An. mūdi 1790. Ante Christum natum 2174.

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

ILLO ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum colonijs nusquam non deductis: & quò quenq; sors & Deus tulit, eam terram cum suis occupauit, vt tàm maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui consensis nauibus ad insulas habitandas traijcerent. Porrò gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis cõditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnulla in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versa, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Nomina regionũ & gentium.

CAP. VII.

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Genes. 10.

ERANT autem Noe filiorũ liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsq; Tanaim, in Europa vsq; Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorũ nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Japheti filiis sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorũ parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Alisas Alisais vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus vrbiũ eius celeberrima caterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. attestatur mihi vnà è Cyprijs vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Caterum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar.

Galatæ à Gomar oriundi.

Iapheti Noe primogeniti progenies.

Progenies filiorum Gomar.

Progenies filiorum Iauani.

Tharsus Pauli patria Actor. 9.

An. mũdi 1790. Ante natũ Christum 2174.

Nomina ista decoris causa in Græcam formam mutari ad auriũ voluptatem.

Mutatio nominum, vnde orta.

nostrates enim huiusmodi forma non vtuntur: sed eandem apud nos perpetuò

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Genes. 10.

speciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullam variationem admittit. Chama verò filij Syriam & regionem Amano Libanoq; montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vsque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, vt haud facilè agnoscantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuso nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à seipsis, quàm ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesræis etiam sua mansit appellatio. Ægyptũ enim Mesren, & Mesræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, deq; suo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos historici eius mentionem faciũt, sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutuauit autem præsens nomen ab vno filiorum Mesræi, qui vocabatur Libys. cur autem Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarri: Sabactas quoque Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesræi verò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum vsque patet possederunt, sed solius Phylistini nomen ipsius regio seruauit. Palæstinam enim Græci eius portionem vocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nethemi, Phathrosimi, Chesłæmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoque filij fuerunt hi. Sidonius, qui & vrbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametsi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è Regum successoribus denominauerũt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano sitam. caterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

Nabrodes siue Nemroth.

Palæstina à Phylistino nominata.

Filij Chananæi.

Libya siue Africa.

Progenies Chananæorum.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. Genes. 9.

Postquam terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noe cœpit eam colere, quam cum vitibus conseuisset, suoq; tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decorè nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reuersi parentem operuerũt. Sensit hoc Noe: & precatus alijs filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est cõsecuta. sed de his rebus dicemus postea. Sema verò tertio Noe

Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diris deuouet.

filio

filio filij fuerunt quinque, qui Asiam vsque ad Indicum Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagãda ditionis initio facto. nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persa originem traxerunt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes pra cateris efflorverunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldai sunt Arphaxadeos nominauit, imperio gentis potitus. Aramaos Aramus tenuit, quos Graci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damasciq; cõditor. ea sita est Palestinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniã Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanaos: nunc Pasini castrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Judai Hebrai quondam appellabantur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hac vox Phalec partitionem Hebrais sonat. Iucta verò Heberi filio liberi fuerũt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Jrdes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Jobelus. Hi à Cophene flumine India ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Sema progenie sit dictum: nunc de Hebrais erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuium anno secundo supra ducenteſimum & nonageſimum. siquidem Tharrus septuageſimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigeſimum secundum. Ragaus factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum. totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & triceſimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus annum nato triceſimum: quem Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno. Sema filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrũ eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus. Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducenteſimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatijs, vsque ad Mosis ætatem: post quem CXX. *annorum terminus Deo finitore est statutus, quantũ temporis & Moses ipse vixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atque hi legitimi Nachoris filij fuêre. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.*

An. mũdi 1790. Ante Christum natum 2174. Hedio & Ruffinus Cap. 14. Genes. 2. De filijs Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipsorum & Abrahami.

Hebræorum origo

Genealogia Abrahami. An. mũdi 1950. Ante Christum natum 2014.

Humanæ vitæ terminus Anni 120.

Quomodo

CAP. VIII.

An. mũdi 2024. Ante Christum natum 1940.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Genes. 11. 12.

ABRAHAMVS verò Lotum Aranis fratris sui filiũ, Sara coniugis suæ fratrem, adoptauit, quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cumq; ob virtutem eximiã sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omniũ clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorem: de catero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorũ quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere. esse nimirum potentiã quandam quæ horũ curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cum nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius volũtati obsecundent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitaq; cateri contra se insurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iusticiæ cultor, vir magnus, & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus verò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto Historiarũ sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cũ exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo pòst hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæã, nunc verò Iudæam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Sapientia Abrahami.

Abrahamus primus verbi diuini conciõnator.

Berosus.

Hecatæus.

Nicolaus Damascenus.

Domicilium Abrahami.

CAP. IX.

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retrò vnde venerat est reuersus.

An. mũdi 2026. Ante Christum natum 1938. Hedio & Ruffinus Cap. 16. Genes. 12. 13.

FAME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficisci illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modo melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Caterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem neteßitatem simulationi sua subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat. quamobrem Pharaothes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic mala libidini

Aegyptiorũ libido.

bidini Deus obſtitit, peſtilentia & ſeditione res regis infeſtans: cõſultiq́ de remedio Sacerdotes, quóve modo placandum eſſet numen, hanc mali cauſam reſponderunt, quòd hoſpitis matrimonio iniuriã inferre parauiſſet. Rex territus primum ſcitatur, quanam ſit, quisvè eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo ſatisfecit: ſororem ſe putaſſe non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre voluiſſe: donatoq́ magna pecunia, poteſtatem fecit cõgrediendi cum præſtantiſſimo quoq́ Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo factum eſt vt virtutis nomine in maximam exiſtimationem veniret. nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atque inſectationem infenſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis confutatos, vaniſſimos eſſe nihilq́ prorſus veritatis habere declarauit. ob has diſſertationes in precio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quàm eloquendi docendiq́ facultatem præ ſe ferret, & numerorum ſcientiã & ſiderum benignè illis communicauit. nam ante Abrahami ad ſe aduentũ Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam, agros cum Lotho diuiſit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorum, arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. id ſeptem annis eſt antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi ceſſerunt, & planicies Jordani fluuio contigua, non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne veſtigium quidem ſuperſit, eſt delata: cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

An. mũdi 2026. Ante Chriſtum natum 1938.

Abrahamus Aegyptios religionem docuit & artes.

Abrahamus egregius Aſtronomus.

Diuiſio agri Abrahami & Lothi.

CAP. X.

Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.

EODEM tempore cùm Imperium Aſiæ penes Aſſyrios eſſet, Sodomitarum res tam opibus quàm numeroſa iuuentute florebãt, vt à quinque Regibus adminiſtrarentur. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, ſuo quiſque regno præpoſitus. Hos Aſſyrij bello petierunt, diuiſisq́ quadrifariam copijs ſub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant commiſſo tandem prælio victores Aſſyrij Sodomitarum Regibus tributum imperauerunt. cumq́ per duodecim annos imperata feciſſent, & tributa ſoluiſſent, decimotertio defecerunt: quo factum eſt vt noua in eos Aſſyriorum expeditio fieret, ductu & auſpiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuerſam rapinis vaſtauerunt, & gigantum poſteros perdomuerunt. cumq́ in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à ſcatenti bitumine Aſphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulò poſt dicemus. cæterum Sodomita cum Aſſyriis congreſſi, poſt egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus eſt abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mũdi 2031. Ante Chriſtum natum 1933. Hedio & Ruffinus Cap. 17. Geneſ. 14.

Quinque Reges Sodomitarum.

Aſphaltites lacus.

CAP. XI.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

An.mūdi 2031. Ante Christum natum 1933. Hedio & Ruffinus Cap.18. Genes. 14.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarum amicorum ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Jordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facilè superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt casi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se cōuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam non in multitudine militū, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem octo vernaculis, triumq; amicorum auxilijs tantum exercitū profligauerit. quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti Rex Sodomitarū vsq; in locum quem Campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus, erat enim reuerà talis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iusticiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simulq; ipsum adhibitū mensæ meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria contigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contrà de manubijs decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædā omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum: amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quòd pro tot rebus egrègiè gestis tibi debetur. Quo respondente, & quam voluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream? (nondū enim pater factus erat) tum Deus & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex eo tantam, quæ stellas cæli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquā erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. *in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterum ægrè ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petijt vt prolem sibi masculā largiretur. Tum Deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nō defuturos promisit. ibi Sara Dei monitu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cū vterum se gerere sensisset famula, cœpit cōtemptim habere*

In quibus victoria consistat.

Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit. Campus regius.

Melchisedech Rex iustus.

Solyma postea Hierosolyma vocata.

Genes. 15. Deus Abrahamo filium pollicetur.

Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Aegypto habituram præmunciat.

Genes. 16. Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar.

Saram

Saram,ad principatum aſpirans,quaſi ad prolem ſuam dominatio peruentura eſſet.quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dediſſet,decreuit fugere non ferens afflictionem: Deumq́ rogabat vt ſui miſereretur. Itaq́ per deſertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur.fore enim eam meliore conditione,modò ſe modeſte gerat.nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere.quòd ſi contemptis Dei iuſſis vlterius pergeret, præſens exitium eam manere aiebat.ſin retrò rediret,matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis eſſet potiturus. Paruit famula,& reuerſa ad dominos, veniam eſt conſecuta:nec ita multo poſt Iſmahelem peperit,ac ſi dicas exoratũ, eo quòd Deus preces matris exaudierit.Hunc Abrahamus ſextum ſupra octogeſimum annum natus genuit:cùm autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus,nuncians quòd è Sara ſuſcepturus eſſet filium.eum iuſſit vocari Iſacum,addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges:easq́ iure belli occupaturas vniuerſam Chananæam à Sidone vſque Ægyptum. Juſſit etiam genus ipſius,quod nolebat cum aliis permixtum,pudenda circumcidi, idq́ octaua die natiuitatis. cauſam verò noſtræ circumciſionis dicam alibi. Conſulente verò Abrahamo & de Iſmahele,an eſſet victurus,reſponſum eſt,fore longæuũ ſimul & multarũ gentium parentem.Tum Abrahamus poſteaquã Deo gratias egiſſet, eueſtigiò circũciſus eſt cum tota familia,ſimiliter & Iſmahel, annũ tunc agens decimumtertium:ipſe verò pater nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

An.mũdi2034. Ante Chriſtum natum 1930.

Agar Saram contemnit.

Iſmahel Deus exaudit.

Iſaac Abrahamo promiſſus. Geneſ.17.

Circumciſio inſtituta.

CAP. XII.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offenſus.

PEr idem tempus Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarum elati,tam in homines contumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerant, & hoſpites auerſabantur,denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabãt. His rebus offenſus Deus decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumere, & regionem eorum adeò vaſtam reddere,vt poſthac nec plantas nec fructũ vllum produceret.His ita decretis de Sodomis,Abrahamus conſpicatus tres Angelos (ſedebat enim ad quercum Mambræ proforibus domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites,aſſurgens ſalutauit eos, rogauitq́ vt ad ſe diuertentes fruerentur hoſpitio. illis verò annuentibus iubet panes è ſimila fieri, & mactatum vitulum ac aſſatum ſub quercu diſcumbentib. appoſuit. at illi viſi ſunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam eſſet Sara.quo referente,intus eam eſſe:aiunt ſe aliquanto poſt reuerſuros,eamq́ inuenturos iam matrem. muliere autem arridente,& negante fieri poſſe vt liberos gigneret ipſa nonagenaria, è marito centeſimum annum agente:non ſuſtinuerunt amplius ſimulare: ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe Angelos:& quòd miſſi eſſent,vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas,& ſurgens deprecatus eſt Deum,ne promiſcuè iuſtos cum iniuſtis perderet.Deo verò negante quenquam Sodomitarum eſſe bonum, alioqui ſi vel decem inter eos eſſent, omnibus remiſſurum fuiſſe pœnam, Abrahamus deſtitit, Angeli verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cum vidiſſent adoleſcentes forma præſtantes ad Lothum diuertiſſe, ad illudendum per vim ætati eorum ſunt verſi. Lotho verò ſuadente continerent ſe, néve in probrum hoſpitum ruerent, ſed hoſpitio ſuo

Hedio & Ruffinus Cap.19. Geneſ.18.19. Sodomitarum flagitia.

Angelos Abrahamus ſuſcipit hoſpitio.

Angeli Abrahamo filium naſciturũ nunciant,& delendos Sodomitas.

Ad Lothum Angeli diuertunt.

An. mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum: ne sic quidem parêre voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum

Sodomitas Deus excæcat.

inuenire possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde,

Lothus cum suis seruatur.

assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiam tum innuptis: sponsi enim earum monentem de exeundo contempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoque pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in commentariis quos de bello Judaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde

ad vrbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque: ipse verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia

In Zoor Lothus euadit.

circumquaque vastans pepercit. id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex

Explicatio nominis Moab & Ammon.

hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas è patre: iuniori Ammanius, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter verò Ammonitarum. vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens,

Hedio & Ruffinus Cap. 20. Genes. 20.

eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope

Abimelech amore Saræ captus.

destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cũ meliusculè habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbũ immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem

esse

esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptam esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deumq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omninò fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoq; cum illo libenter. tum rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersabe vocatur. ea vox iuramenti puteum significat: & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multò post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Judæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

An. mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

Bersabe iuramenti puteus. Gen 21.

Isaac risus.

CAP. XIII.

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.

ARABES verò post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vnà cum matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Sara consilium, rem atrocem ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Sara voluntati paruit: puerumq; matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis vtre aquæ ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret, & cum defecisset commeatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. tum verò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Jeturus, Naphasus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæa nomine regioni indito. Sunt autem hi à qui-

Hecdio & Ruffinus Cap. 21. Gen. 21. Iudæi octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimumtertium annum.

Ismahelem cum matre Abrahã ablegat.

Angelus Dei occurrit Agar.

An. mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

Duodecim Ismahelitæ liberi. Gen. 25.

Nabathæa regio.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

An.mũdi 2048. Ante Christum natum 1916.

bus Arabes gentem ſuam eiusq; tribus denominauerunt, tum propter ipſorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

CAP. XIII.

De Iſaco legitimo Abrahami filio.

Gen. 22.

ISACVM autem Abrahamus ſupra modum amabat vt vnigenitum, & quem in ſenectute Dei dono ſuſceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipſe magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quàm Deum colens: quo ſucceſſore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita exceſſurus videbatur: id quod ipſi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, vt victoriam illi de hoſtibus olim conceſſerit, vtq; præſenti felicitate ſuo fauore frueretur, filium Iſacum poposcit vt ſacrificium & victimam ſibi offerret. iubebat autem vt in montem Morium ſubductum holocauſtum faceret. ſic enim pietatem eius illuſtriorem fore, ſi vel filij ſalutem voluntati diuinæ poſthaberet. Abrahamus verò nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quàm ſuam de pueri cæde ſententiam. ac ne famulorum quidem vlli rem indicans, ne fortè aliquis ſibi obſtaculo eſſet, aſſumpto Iſaco cum duobus ſeruis, impoſitisq; in aſinum rebus ad ſacrificium neceſſarijs, proficiſcebatur ad montem. ac biduum quidem comitati ſunt eum ſerui. tertia verò die cum iam in proſpectu eſſet mons, relictis alijs in campo cum ſolo puero aſcendit in montem, in quo pòſt Dauid templum conſtituit: ferebantq; ſecum quicquid ad ſacrificium pertinet, abſq; victima.

Hedio & Ruffinus Cap. 22. An.mũdi 2074. Ante Christum natum 1890.

Abrahami obedientia.

Iſac mactandus annum agit vigeſimum quintum.

Iſaco verò qui tum vigeſimum quintum annum agebat, aram apparante, percontanteq; quidnam mactaturus eſſet nullam habens hoſtiam: tum ille Deum daturum aiebat, qui potens eſſet hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, ſi in illis fiduciam collocẽt. daturum ergo ſibi quoq; victimam, ſiquidem

siquidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam veniſti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quàm si te virum videre daretur, & tandem haredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorum Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haudquaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum qui vnquam natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter se præberet vtriusq; placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quàm eius generi. hunc quoque filium longissimo tempore victurum, vitáque feliciter exacta filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gentes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoque Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

An. mũdi 2074. Ante Christum natum 1890.

Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.

Isaci ad parentem responsio.

Arietẽ ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo.

CAP. XV.

Saræ obitus Abrahami coniugis.

SARA autem non multo pòst moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publicè ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

An. mũdi 2087. Ante Christum natum 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23.

Gen. 23.

Ætas Saræ, 127 anni.

Quomodo

CAP. XVI.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

An.mũdi 2087. Ante Christum natum 1877. Gen.24.25.

POST *hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Jazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerunt q; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Judæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Japhram. à Suri appellatam Assyriam. ab Aphra verò & Japhra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen. Isaco autem iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, Deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset transitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cum venisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxq; intra se precatur, si Deo grata forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum volutans accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quàm domum deferant, non alijs præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquam quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater verò fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domũ curat & matrẽ, meæ quoq; virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro commu-*

Troglodytarum origo.

Libya denominatur Aphrica. Alexãder Polyhistor.

Hedio & Ruffinus Cap.24. Isaac Rebeccam vxorem ducit.

Mos veteribus iurandi.

Rebecca familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.

vicato potu, ipſamq; dignã quæ accipiat, cũ inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre ſe mundum muliebrem magni precij, qui nuſquam tutior eſſe poſſit quàm apud eos quorum probitatem iam eſſet expertus. coniecturam enim ſe facere ex ipſius moribus, matrem quoq; & fratrem pari humanitate eſſe praditos, neq; grauatim hoſpitem admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurum. ad hæc illa, benè eum de parentum humanitate coniectare, ſed non rectè facere quòd tam illiberales ſuſpicetur. omnia enim ſine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permiſſu ipſum adducturã. quò facto poſtquam adduxit hoſpitem, ſerui Labani camelos curandos acceperunt, ipſe verò ad cœnam eum ſecum duxit. qua peracta ſic eum & matrem puellæ eſt allocutus. Abrahamus filius eſt Tharri, veſter autem cognatus. Nachores enim tuorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eademq; matre prognatus. is nunc mittit me ad vos, poſtulans hanc virginem filio ſuo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium ſuarum facultatum hæreditatem educatum. cui cum poſſet opulentiſſimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non eſt ita viſum: ſed malens hunc honorem cognationi ſuæ habere, procurat has nuptias: cuius volnntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, & puellam hanc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factum eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoq; veſtra autoritate ratas habete: & Abrahamum qui me tam accurate huc miſit, veſtro annutu honorate. illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxitq; illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mũdi 2089 Ante Chriſtum natum 1875.

Oratio ſerui Abrahami & Rebeccæ.

CAP. XVII.

De obitu Abrahami.

DEFVNCTVS eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos CLXXV. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmahelis.

An. mũdi 2124. Ante Chriſtum natum 1840. Hedio & Ruffinus Cap. 28. Gen. 25. Abraham moritur ætatis anno 175.

CAP. XVIII.

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

DEFVNCTO autem Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcente indies, anxius conſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroq; deſcenſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prædictum erat, naſcuntur ei gemini, quorum grãdior à capite ad pedes erat hiſpidus: minor verò exeuntis ante ſe calcaneum retinebat. pater autẽ amabat ſeniorem Eſaum ex re cognomen habentẽ. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra graſſante, Iſacus volens ire in Ægyptum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Cap. 25.

An. mũdi 2124. Ante Christum natum 1840.

propter vbertatem regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex aũt Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interceſſerat. cumq; hominem initio magna beneuolentia proſequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Iſaco propitium, ſumq; fauorem declarãtem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, ſeceſſit non longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, paſtores irruentes aggreſſi ſunt armis opus impedire: ſed illo vltro cedente, viſi ſunt viciſſe. mox cum alio loco fodere cœpiſſet, rurſum vi prohibentibus aliis Abimelechi paſtoribus, hunc quoq; puteum imperfectum reliquit, prudenti conſilio meliorem occaſionem expectans. qua deinde oblata, rege ſponte fodiendi poteſtatem faciente, puteo Rooboth nomen impoſuit, quod ſignificat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Eſcon hoc eſt pugnam: alterum Syenam, hoc eſt inimicitiam. Itaq; Iſaci potentia cum opibus indies magis ac magis creſcebat. Abimelech autem ratus contra ſe fortunas Iſaci augeri, cum quo parum ſincerè conſuetudinem habuerat, & qui ob ſimultatis ſuſpicionem aliquantiſper ſeceſſerat, veritus ne quando apud eum plus recens offenſa quàm priſtinæ amicitiæ memoria valeret, néue iniuriam acceptam vlciſceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, vno è ſuis amicis arbitro adhibito. cumq; Iſacus pro naturæ bonitate iniurias ſuas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum eſt reuerſus. Alter autem filiorum Iſaci, in quem pater erat propenſior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Eſebeonis, dynaſtarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, ne patre quidem conſulto. neq; enim ille permiſſurus erat, ſi filius ipſius ſententiam ipſius expectaſſet, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen moleſtus eſſe filio, iubendo eum vt mulieres miſſas faceret, decreuit rem totam ſilentio tranſmittere. Sed cum eſſet ſenex, & viſu orbatus, accito filio, præfatusq; ætatem, per quam etiamſi cæcitatis calamitas non acceſſiſſet, non liceret ſibi amplius Deum ſolito cultu venerari, iuſſit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua ſumpta precabor Deum, vt tibi dignetur eſſe auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meæ finis quàm longè abſit incertus ſum: qui prius quàm me opprimat, æquum eſt vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Eſaus venatum: interim Rebecca malens Jacobo Deum propitium, etiam præter Iſaci mentem, iubet eum hædis iugulatis cœnam inſtruere. ille obſequitur matri, iuſſu ipſius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hædino exuuio brachijs, vt contactis pilis Eſaus crederetur: nam cætera omninò ſimilis vt gemellus, hoc ſolo differebat: ſolicitus ne maturè in malo dolo deprehenſus pro fauſtis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Iſacus ſentiens in voce nonnihil peculiare, aduocat filium. illo verò protendente brachium hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob piloſitatem Eſaus mihi videris. nec quidquam doli ſuſpicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum ſe vertit. Domine, inquit, omnium ſeculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præſentem felicitatem es largitus, meis quoque poſteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promiſiſti. hic tuus fauor perpetuus ſit precor, néue me propter hanc debilitatem deſpicias,

Iſacus peruenit Gerara. Gen. 26.

Abimelech Iſacum inuidia motus expellit.

Abimelech amicitiã renouat cum Iſaco.

Vxores Esau.

Gen. 27.

Iſac mittit venatum Eſau.

An. mũdi 2186. Ante Christum natum 1778.

Matris hortatu Iacob fratris benedictionẽ ſæuertit.

ſpicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæſum cuſtodi. da ei vitam felicem, & poſſeſſionem bonorum quæ in tua ſunt poteſtate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratioſum. Sic ille Deum inuocabat, putans ſe Eſao benè precari. vix abſoluerat preces, cùm Eſaus à venatu reuertit, & Iſacus intellecto errore nihil tamen eſt commotus. Eſaus verò poſtulabat vt ſibi quoq; ſicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum abſumpſiſſet, lugebat quòd voti compos non eſſet. quin & pater mœrore eius motus, ſtudijs quidem venandi, & robore corporis armorumq; præſtantia celebrem fore prædicit, eamq; gloriam tum ipſi, tum eis poſteris manſuram ſempiternam: ſeruiturum tamen fratri. Caterùm cum Jacobus timeret fratrem, ne pœnas à ſe exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. perſuadet enim marito, vt Jacobo Meſopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Eſaus duxerat Baſemmathen Iſmaelis filiam. Malè enim Chananæis volebant Iſacus cum ſuis, priori affinitate offenſi, in quorum gratiam filius Baſemmathen duxit, quàm poſtea magis quàm cæteras dilexit.

An. mũdi 2186. Ante Chriſtum natum 1778.

Eſau ſibi quoq; benedictionem poſtulat.

Hedio & Ruffinus Cap. 27.

CAP. XIX.

De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.

An. mũdi 2186. Ante Chriſtum natum 1778.

IACOBVS autem in Meſopotamiam miſſus à matre, ducturus auunculi ſui Labani filiam, conſentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cumq; ſimultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere: ſed ſub dio quieſcebat, lapide vice puluini capiti ſubiecto. cui dormienti viſio talis eſt oblata. Videre videbatur ſcalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies

Gen. 28.

deſcendentes, ſupra humanam naturam auguſtas: & in ſumma ſcala Deum manifeſtè apparentem, & nominatim ſe his verbis compellantem: Jacobe, cum ſis patre bono, & auo ob ſuam virtutem celebri prognatus, non debes præſenti

Scala Iacobi.

Verbum Dei ad Iacobum.

An. mũdi 2186. Ante Christum natum 1778.

necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo praesidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent. his ego terrà huius imperium dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit. tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi committens & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum Deus Jacobo reddidit: quo latus vngit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod gracis domicilium Dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si forte adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum. neq; enim talem esse vt ignotus esse possit. quin & filiam eius vnà pascere, demirariq; se quòd nondum adsit. ex ea facilè quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Jacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Jacobi aduentu, rogabat quisnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens optare se vt possent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Jacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quàm sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachares fuêre filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filia Jsacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaq; consobrini sumus ego & tu. & nunc venio salutaturus vos, cognationisq; officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, sciensq; parentes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuuene: optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciens: eumq; nuncium cum quantauis felicitate non permutaret. tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néue diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanum: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autem dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem venisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequijs ægrè carerent. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacunq; re opus haberet. Jacobus verò totam ei causam recensuit. Jsaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit

Iacobus se sacrificaturum votum Deo facit, locumq; nominat Bethel, id est, domicilium Dei. Gen 29.

Iacobus in Mesopotamiam peruenit Carras ad cognationem matris.

Iacobi cum Rachel colloquium. Rachel insigni forma prædita.

Iacobi cum Labano colloquium.

sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiã vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. velle se eum gregum suorum magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodũ tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Jacobus, se verò libenter accipere cõditionem quantumuis laboriosam, sed æquum esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem inijcere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorem generum potuisse contingere: sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. Jn Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionem nuptum data propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim voluit seruire mercede apud socerum, vt dato virtutis speciminé, magis cognosceretur quinam vir esset, cæterum elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu verò non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, factéq; non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano. ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. non maliciosè, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabatq; post partum se fore in pretio: idq; assiduis precibus à Deo contendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Rachel autem veritæ ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudiciũ: & aliquanto pòst alter nomine Nepthalim, ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum. ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa verò denegante, iubenteq; contentam esse, quòd honoris prærogatiuã apud communem maritum haberet: Rachel

An. mũdi 2193. Ante Christum natum 1771.

Iacobus mercedis loco petit Rachelis cõiugium.

Iacobo Rachelis loco Liæ in thalamum inducitur.

Nomina filiorum Iacobi & explicatio.

Genes. 30.

Rachel Iacobo Balã adducit.

Lia Zelphan adducit Iacobo.

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

mitigatura indignationem ſororis, ait ſe illi virum ceſſuram in ſequentem noctem. quam gratiã altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rurſum igitur ei filij naſcuntur: Iſachares, quod nomen ſignificat ex mercede natum: & Zabulon, quod ſignificat pignus beneuolentiæ: præterq́ filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea vox ſignificat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, paſcuis ſoceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum eſſe aiebat, vt cum vxoribus ad ſuos reuerteretur. Socero verò non permittente, clàm hoc facere cogitabat: pertentabatq́ animum vxorum, quomodo latura eſſent peregrinationem. quibus cum gratum hoc eſſet, Rachel ſigillis etiam Deorum patriæ religionis ſublatis, vna cum ſorore fugiebat: ſimulq́ vtriuſque liberi & famulæ cum ſuis filiis, aſportatis etiam totis, quantæ erant, facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priuſquam Laban reſcire poſſet. ſigilla verò Deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: ſed vt ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus autem poſt vnam diem cognito Iacobi & filiarum diſceſſu, indignatus perſequebatur eum cum valida manu, & ſeptima demum die deprehendit eos in quodã colle quieſcentes: quumq́ eſſet diei ſerum, ab omni vi ſe continuit. per noctem verò Deus in ſomnis illi viſus vetuit ne quid in deprehenſum in fuga generum cum filiabus durius præira conſuleret: ſed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non diſſimulans oraculũ: quumq́ ille fidei eius ſe commiſiſſet, cœpit hominem accuſare, exprobrans quòd pauperem omniumq́ egenum ſuſcepiſſet, & de ſuis facultatibus abundè ipſi ſuppeditaſſet. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorem. tu vero neque matrem tuam & communem ſanguinem, neque vxores apud nos ductas, neque liberos quorum ego auus ſum, reueritus non aliter quàm hoſtem me tractaſti. rapuiſti mea bona, filiabus vt parentem fugerẽt autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portaſti, & apud maiores meos, & apud me in ſumma veneratióne habita. & quæ vix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus conuictor mihi feciſti. Iacobus contrà pro ſe afferebat, non ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatũ patriæ deſiderium, æquumq́ vt poſt tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd verò prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipſe iniuſtitiæ ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt agrè ferre quòd partem earum modicam vſurpauimus? certè quod ad filias attinet, ſcito non hoc lædendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe: retorquebat deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos XX. vexauerit. & illa quidem quæ nuptiarũ ſpe tulerit, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe: quæ verò poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. etenim Labanus valde iniquè Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturũ ſe futuros fœtus, modo quicquid album naſceretur, modo quicquid nigrũ. cum verò magno numero naſcerentur, quæ Iacobo deſtinata eſſent? non ſeruabat fi-

Genes. 31. Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus inſcio ſocero proficiſcitur.

Rachel parẽtis Deos aufert.

Laban Iacobum perſequitur. Deus verò à propoſito eum deterret.

Labani contra Iacobum accuſatio.

Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio.

Iacobi contra Labanum accuſatio.

Labani contra Iacobum dolus.

dem

dem in præsens, sed in proximè sequentem annũ promittebat, quòd esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinã cameli qua ipsa vectabatur: sedebatq; desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectam non fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensæ veniam pollicetur, vicissim alter amorem filiarum, idq; iureiurando sanciunt. Hoc fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnam erexerunt aræ specie: vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum facientes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideoq; redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tẽpore ne quid detrimẽti acciperet, vtq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequẽs agmen haberẽt refugiũ: & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdã ad fratrem cũ munerib. ea constabãt iumentis multisq; ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatẽ. veniebant aũt alij post alios, vt crebrius oc-

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

Laban cum Iacobo fœdus sancit.

Genes. 32.

Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

Iacob fratrem muneribus reconciliat.

currentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blan-

An.mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu mouit agmen. Cumq; Jobacchum torrentem transissent, Iacobus aliquantum ab agmine relictus incidit in luctam cũ spectro, ipse prior lacessitus: eratq; superior.

Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.

exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersariũ, sed Angelum Dei vicerit: idq; illi esse magnæ felicitatis præsagiũ: genusq; eius nunquam defore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitq; illum posthac vocari Israelem: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo, id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem. sed quia latum neruum inter luctandũ læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito verò fratrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante

Iacob Esau fratrem accedit.

lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autem peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum. & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierum eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, rapta stuprum obtulit: & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi spatium popposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abijt. Ille verò indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum.

Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.

Dinæ Iacobi filiæ historia.

An.mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

agendum. Simeon verò & Leui vterini puella fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuijs operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atque ita facilè vrbe potiti, mares vniuersos interimunt vnà cum Rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducunt. Jacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor verò è pedisequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758.

Simeon & Leui Sicimitas contrucidant.

Genes. 35.

Iacob defossis Labani Dijs Bethel profi-ciscitur.

Rachel ex partu moritur.

Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi Isacus habitabat. Nec diu-turnus fuit eorum conuictus.

Hedio & Ruffinus Cap. 28.

CAP. XX.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

Rebecca enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò pòst filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

An. mũdi 2230. Ante Christum natum 1734.

Isaac ætatis anno 185. moritur.

Genes. 35.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI II. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

II. Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

III. Quomodo Ioseph in Aegyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

IIII. Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

V. De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos 400.

VI. Quomodo Mose duce Aegyptum reliquerunt.

VII. Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. I.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

An. mũdi 2270. Ante Christum natum 1734.

Isaaci filij habitationem partiuntur. Genes. 25.

DEFVNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à seipso denominata. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandiũ lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit vt expetitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluforibus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphaza item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Jothamus, Ocanazus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumæa regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim latè patentem terram Idumæa nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Esau primogenitiius ob lenticulam cedit.

Esau Idom dictus.

Genes. 36.

Esau filij & posteri.

CAP. II.

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mũdi 2206. Ante Christum natum 1758. Genes. 37.

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiúsque liberos patribus nostris viam ad exitum ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentissimus) præ ceteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facilè concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, visionem vidit quæ non poterat existimari vna ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens visum sibi præterita nocte suum tritici manipulũ stare loco, illorũ verò manipulos accurrẽtes adorare eum, quod videbatur & am-

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Iosephũ odio & inuidia Iacobi filij prosequuntur.

Iosephi somnium.

& amplam fortunam ipſi pranunciare, & fratres quoq; in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Joſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritum fieri præſagium, ipſumq; maiore etiam odio proſequebantur. Deus autem aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram viſionem Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim Solem cum Luna & vndecim Stellis deſcendere in terram, & adorare ipſum. Hoc ſomnium in præſentia fratrum, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentum conijciens, gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solem ac Lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non diſcreparet, tum quia vim à ſole & luna habeant. Et Jacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi valdè contriſtauit id præſagium, haud aliter quàm ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnib. fortunis frui poſſent, tam felicitatis quàm generis ſocij: decreuerunt q; adoleſcentem tollere: & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum paſcuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi paſtoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuncante, de filijs ſolicitus ac mœrens, mittit Ioſephum ad greges cogniturum res fratrũ, & quid agant renunciaturum.

An. mũdi 2206. Ante Chriſtum natum 1758.

De Sole Luna & Stellis Ioſephi ſomniũ.

Ioſephi ſomnij interpretatio.

Ioſephi fratres eum tollere decernunt.

Sicima paſcuis percommoda.

CAP. III.

Quomodo Ioſephus in Aegyptum venditus à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

ILLI autem viſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſſi, ſed tanquam inimico in manus ſuas à Deo tradito: volebant q; confeſtim eum interimere, neq; præſentem occaſionẽ elabi ſinere. Rubelus autem inter hos natu maximus videns eos conſpiraſſe, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio eadem hominis vel non cognati, ſed longè ſceleratius eſſe necis fraterna reos deprehendi, quo ſublato etiã in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctũ ac diram orbitatem conjecturos. hos reſpicerent, reputantes q; quantam eis calamitatem allatura ſit mors filij tum probi tum natu minimi, abſtinerent à tam nefario ſcelere. Deum quinetiam vererentur ſpectatorem ac teſtem conſilij cõtra fratrem initi. hunc ſi à cœpto deſiſtant, accepturum eorum pœnitentiam atq; reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis paricidij pœnas, cùm nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunque enim ſint homines, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Sed & propriam conſcientiam poſt tantum ſcelus illis aduerſariam fore, quam nunquam abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne laſo quidem fas eſſe germanum occidere. Satius eſſe dare veniam amicis, ſicubi non feciſſe officium videantur. Ioſephum verò ne peccaſſe

Ioſephus venit ad fratres, qui eũ è medio tollere conãtur.

Ruben fratris necem remoratur.

An.mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

quidem in illos, cuius ætas miserationem potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cadis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid Deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primùm pro virili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximũ puteũ illic extingui sinere, vt saltem manus puras seruarent. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto abijt pascua quæsiturus. Iudas autem vnus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo consilium dedit fratribus vt extractum Iosephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Iosephum voluit. quo frustra

Ruben Iosephum in puteum proiiciendũ ibique necandũ suadet.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Genes. 37. 39.

Iosephus Iudæ consilio Arabibus negociatoribus venditur.

Ruben noctu venit ad puteum.

inclamato suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Iosephus ad eos venerat, quamq; demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatam ostendere, vt

à feris

à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad ſenem, non ignarum de infortunio filij. aiebant autem Joſephum quidem neq; vidiſſe ſe, neq; ſcire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inueniſſe laceram & cruentatam. quamobrem ſuſpicari beluarum incurſu periſſe, ſi tamen eam indutus domo exiuerit. Jacobus autem qui hactenus leuius malum ſperauerat, captiuum aliquò abductum puerum, opinionem hanc iam abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoſcebat enim eam eſſe quà indutũ miſerat: iamq; haud aliter quàm extincto ſe afflictans, lugebat tanquam vnicum, aliorum conſolationem non admittens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq; filij conſolando quicquam proficiebant, nec ipſe luctum ſatietate remittebat. Ioſephum autem de negociatoribus emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis praerat, habuit liberaliter, quem & diſciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro ſeruili conditione vti praecepit: deniq; totius domus curæ praepoſuit. ille verò fruebatur conceſſis, nec tamen innatam virtutem propter hanc ſui ſtatus mutationem amiſit: docuitq; prudentiam aduerſanti fortunæ non ſuccumbere, ſi quis ea legitimè, & non ſecundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteritate eius tum forma in amorem illecta, rataq; ſi rem aperiret ſe facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum ſi contingeret ab hera ſe rogari, æſtimans eum magis ex praeſenti conditione quàm ex immutabili morum generoſitate, concupiſcentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, qua cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta eſſet. quin & ipſam hortabatur vt morbo ſuo repugnaret, negans vnquam ſe in hac re illi obſequuturum. Deſineret ſperare, quo potiri non liceat: ſic enim fore vt mala cupiditas facilè ſedetur. ſe quiduis potius perpeſſurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduerſari heræ ſeruum non deceat, ipſam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulſa magis etiam accendebat, quòd non putaret Joſephum pernegaturum: & non ceſſante morbo, ſecundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico feſto inſtante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans ſolitudinem, & ad Joſephum ſolicitandum opportunitatem, quam nacta ſupplex blandicijs talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantem cedere, idq; vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba deſcendi: ſapies tamen ſi vel nunc cedes, & prius erratum corriges. ſiue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quã antè. nam & agritudinẽ ad hoc finxi, & feſti laticiã tuæ conſuetudini poſthabui. ſiue prius diffidebas, non tentari te maliciosè certo argumento colligere potes, quia in eadem voluntate perſto. quare aut praeſentẽ voluptatem elige, & amãti obſequere, maiora etiam commoda expectans: aut odium meum & vindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionem praeferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorem fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis. ad hæc verba lacrymasq; verborum teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtanterq; reſtitit intentanti iniuſtam afflictionem, malens acerbiſſima

An. mũdi 2217. Ante Chriſtum natum 1747. Ioſephi fratres eum à feris deuoratum patri perſuadent.

Iacob Ioſephum tanquam iam extinctum luget.

Ioſephus in Aegypto Potiphari venditur. Gen. 39.

Potipharis vxor de concubitu Ioſephum ſolicitat.

An. mũdi 2217. Ante Chriſtum natum 1747.

Ioſepho Potipharis vxor ſecundas machinas admouet.

An.mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

quæq; sufferre, quàm oblatis perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si quidquam tale in mulieris gratiam admitteret. Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cõiugalis ac consuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationem, quàm momentaneæ libidinis. huic enim præsto esse pœnitentiam, qua factum quidem doleat, infectum tamen reddere nõ possit: adesse & timorem continuum, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus. at coniugalem consuetudinem & voluptatem habere securam, & conscientia fiduciã tàm apud Deum quàm apud homines. quin & conducibilius esse, si impolluta manens habeat se herili iure subditum, potius quàm flagitij communis conscium. satius enim esse conscientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & alijs similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eamq; à praua affectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius instabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obsequium cogere nitebatur. Ibi verò Iosephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim metu ne suam

Iosephus adulterium iterum deuitat.

Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit.

petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignum muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaq; sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamq; scitante, Ne viuas, inquit, marite, ni scelestum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quãta beneuolentia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne a coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiã quã prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectam. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgẽte corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi sua credita, grandioribusq; conseruis se præpositum, æquum putauit vxorem quoq; tuam attrectare.

Adulteræ accusatio contra Iosephum.

An.mũdi 2217. Ante Christum natum 1747.

ſtare. & vt verbis fidem aſtrueret, protulit tunicam, quaſi in colluctatione relictam. Petephres autem victus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amoriplus aquo tribuens, omiſſa ampliore veritatis inquiſitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Joſephum damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorisq́ pudicitiam magis ſibi placebat, teſtis iam comperta ipſius honeſtatis. An. mũdi 2217. Ante Chriſtum natum 1747. Ioſephus in carcerem conijcitur.

Joſephus autem innocentiam ſuam Deo committens, neq́ ſe defendere curauit, neq́ rem ita vt geſta erat indicare: ſed vinculorum neceſsitatem tacitus ferens, vnà ſpe conſolabatur, nimirum potentiorem eſſe Deum his qui ſe vinxerant, cuius prouidentiam confeſtim est expertus. Cuſtos enim carceris tum fidem eim ac diligentiam in abſoluendis operum penſis conſiderans, tum forma dignitatem, ſoluit eum à vinculis, eamq́ miſeriam aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permiſit. Caterùm his qui in eodem erant ergaſtulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt ſolent miſeriarum ſocij, & inter ſe cauſam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus, familiaritatem cum Joſepho contraxit: & quia prudentem exiſtimauit, viſum ſomnium ei expoſuit, orans vt indicaret ſi quod ſubeſſet præſagium, deplorans ſuum infortunium, cui non ſatis erat regis indignatio, niſi per quietem etiam ſomnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim ſe in ſomnis vidiſſe trium palmitum vitis vuas è ſingulis enatas pendere grandes iam & vindemia tempeſtiuas: easq́ ſe exprimere, ſubdente rege phialam. Collatum deinde muſtũ ſe obtuliſſe regi, illumq́ libenter bibiſſe. Narrato hoc ſomnio rogabat vt ſi quid ſcientia datum à Deo haberet, interpres viſionis eſſe dignaretur. Ille verò bono animo hominem eſſe iubet, & expectare intra triduum ſolutionem à vinculis, rege ipſius miniſterium requirente, ad quod ei denuò ſit redeundum. Interpretabatur enim vitem fructum mortalibus in bonum vſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitia diſſoluantur, adhac moleſtia mœroresq́ vſu eius diſcutiantur, pro quibus laticia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regem. Scito igitur bonum tibi ſomnium oblatum, & ſignificare miſeria huius remiſsionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiaſti in ſomnis. Tu verò memento mei poſtquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem diſcedente. neque enim ſontes in hac vincula ſumus compulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiam quaſi malefici punimur, quòd potiorem habuerimus honorem domus in qua verſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, latus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidam ſeruus piſtoribus regijs præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Joſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium viderat, rogat eum quidnam ſibi quoque præterita noctis viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & varijs eduljs, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcente nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expecta-

Hecto & Ruffinus Cap. 4. Gen. 40. Ioſephi patientia in vinculis.

Cuſtos carceris amice agit cum Ioſepho.

An. mũdi 2218. Ante Chriſtum natum 1736.

Pincernæ ſomnij explicatio.

Piſtoris ſomnium.

An. mũdi 2228. Ante Christum natum 1736.

expectabat. Tum Josephus coniectura somnij facta, prafatusq; quòd mallet ei latiora pranunciare, quã qua somniũ portenderet, dicit duos omninò dies vita ipsi supereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia verò cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere non poſſet. Nec aliter euenit utriſq; quàm vt Joſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucem egit: pincernam vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Joſephum autem poſt biennij tempus in miſeria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem præſtructa. Pharaothes rex cum eadem nocte in ſomnis duas viſiones vidiſſet, pariterq; interpretationem earum, hanc oblitus, ſola ſomnia retinuit, nihil lætum vt conijcere poterat ſignificantia: conuocatisq; prima luce doctiſſimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viſo pincernam ſubit recordatio Joſephi, eiusq; in hoc genus coniecturis prudentia & adito rege, indicauit ei de Joſepho, & de viſione in carcere agenti ſibi oblata eiusq; euẽtu iuxta illius interpretationem: quodq; eadem die piſtorũ præpoſitus cruci ſuffixus tanto magis fidem prædictionibus eius aſtruxerit. vinctum autem à Petephre coquorum præfecto, cuius eſſet ſeruus. ipſum autem dicere, apud Hebræos ſe genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocari iubeto, néue contempſeris hominem propter præſentem miſeriam: clarè enim ſignificata ſomniorum ex eo diſcere poteris. Confeſtim igitur accerſitum rex, manuq; apprehenſum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra ſomniorum meorum præſagia, quemadmodum & illi enarraſti, rem gratiſſimam mihi facturus. caue aũt vel metu quicquam ſupprimas, vel ad gratiam ac voluptatem loquaris, ſed vera omnia, etiamſi fortaſſe non admodum læta. Viſus ſum mihi ſecundum flumen inambulare, vi-

Gen. 41.

Pharaonis Aegyptiorum regis ſomnium.

An. mũdi 2231. Ante Christum natum 1733.

Ioſephus liberatur vinculis.

Pharaonis ſomnium de ſeptem bobus.

Piſtoris ſomnij enodatio.

dereq; boues benè paſtas & benè magnas numero ſeptem à fluentis ad paludes progredi: & alias totidem à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenuatas macie ac viſu fœdas. quæ cum deuoraſſent ſeptem illas ſaginatas & magnas, nihil

nihil tamen profecerunt, miserè à fame vexata. Post hanc visionem experre- An. mūdi 2231. Ante Christum natum 1733.
ctus è somno turbatusq; dum mecum agito quidnam sibi velint species per somnum obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; somnium vidi priore prodigiosius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas septem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, messiq; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præroris inopia deficientibus similes: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Iosephus, Somniū hoc Somnij Pharaonis enodatio.
Rex, duplici licet specie visum, vnum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, visæ ab exilioribus deuorari, & spicas è deterioribus absumptas, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem pranunciant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiæ non facilè videtur prospicere & occurrere: id quod inde conijcio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista Deus, non vt terreat & contristet, prænunciat hominibus: sed vt præmoniti sibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo si uberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentem penuriam Ægyptus non sentiet. Cumq; rex admiratus Iosephi consilio tolerabilior euadit ventura sterilitas.
Iosephi prudentiam & sapientiam percontaretur quonam modo esset in futurum prospiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura sterilitas: monuit & consuluit Ægyptijs vtendum parsimonia, & quod præsenti vsui supereſſet ad futuram necessitatem reseruandum. suasit etiam vt indicta professione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum sat esset, & non amplius, populo distribueret. ibi rex tam consilio quàm interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret in rem esse vel ipsius regis vel populi: præfatus neminem sibi videri magis idoneum ad hoc consilium exequendum, quàm ipsum eius authorem. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Ægyptum circumuectabatur, frumentumq; comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam, cur hoc faceret. Trigesimum iam Iosephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.
ætatis annum exegerat, in summo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem significat: sed & cōiugium nactus est honoratissimum. Duxit enim Hedio & Ruffinus Cap. 5.
Rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem: ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior verò Ephraimes, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorum libertati restitutus esset. Ægyptum autem iuxta Iosephi interpretamentum septennio per Iosephus vxorē ducit in Aegypto; ex qua genuit Manassem & Ephraim.
diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores Regias confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuidendo seruator populi citra controuersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forum aperuit, sed etiam exteris, existimans vniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatiorum ope subleuari dignum. Et quoniam In Aegypto annonæ caritas. An. mūdi 2238. Ante Christum natum 1726.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Iacobus in Aegyptũ filios frumentatum mittit. Gen. 42.

eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Jacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, vterinum Josephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Josephum accedunt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Josephi quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare. quî enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidue de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, immineus periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies nostra argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Jacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Caterùm vno, cui Josepho fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Josepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebrò iactantes, adesse diras vltrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes lingua Hebræa gnarum interesse neminem: mœrebantq; omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à

Ruben ad Ioſephum pro ſe & fratribus depulſio.

Ioſephus fratres tentat, vt parẽtis ſtatum & Beniamin expiſcari queat.

Ioſephus in carcerem fratres includit.

Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.

Deo

Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrẽ vlterius non valens, quòd lacrymaiã prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. Nec multo pòst reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quum prius vni è suis mandasset, vt pecunia quam pro frumento attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Jacobi verò filij reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiam Simeonem apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabantq; vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Jacobo verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sauiret, Jacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Caterùm deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Jacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incumberet, & filij rogare non desinerent, adhuc tamen hasitabat. Tandem Judas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere siue foris siue domi. se verò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptijs occidatur. crederet Deo salutem filij: se certè aut eum saluum reducturum, aut illic vnà periturum. ac tum demum Jacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti precium: addit & dona ferenda Joseph ex prouentu Chananæa, balaninum vnguentum, staten, terebinthum & mel: atq; ita multis vtrinq; fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente saluti filiorum, illis contra solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi substitit, illi in Ægyptum tendentes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxq; Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, benè valere aiunt. tum ille cognito Beniaminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Ioseph fratres Simeone retento dimittit.

Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ solicitus.

Gen. 43.

Iacobi filij præfertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Iacob filios cum muneribus mittit in Aegyptum.

Iacobi filij veniunt in Aegyptũ & Simeon liberatur.

Ioseph fratribus ita cognitus eos salutat & Beniamin.

An. mũdi 2238. Ante Christum n tum 1726.
Medio & Ruffinus Cap. 6.
Gen. 44.
Iosephus frãtres nũ in aduersis Beniamin essent subsidio, tentat.

partibus Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteum, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. id faciebat volens experiri fratrum animum, essentne ad futuri Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. qua vbi facta sunt vt imperatũ erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quàm Beniaminus reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinam indiderat. illis verò turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur irruerent in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Ægyptij contra sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturosq; furti pœnas minitabantur. non fefellisse enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint. & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiendos. his & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat. at illi vt qui nihil de dolo composito sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temerè obijcientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret. tantum abesse vt data opera damnum inferre vellent: certiorem tamen rati inquisitionem quàm negationem, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsi in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumq; ordine sarcinas scrutati postremò ad Beniaminem veniunt, non quòd nescirent in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur. itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeò vt iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem stetisset ne bonam partem itineris iam confectam haberent: vt verò Beniaminus sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cum maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortuna inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso cæteros lugubri habitu adstare, Itáne, inquit, sceleſtißimi omnium vel meam humanitatem vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem vestrum auderetis? at illi vicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus:

Ioſephi fratres in via Ægyptij prehendũt.

Iacobi filij accuſantur furti.

Beniamin vt reus ca-pitur.

mortuus: quòd si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam Deus tam se- An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.
uerè in ipsos vindicaret. patris quoq; se pestem esse & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuò illis scelus eorum exprobrare. Iosephus verò negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam insontium aquum esse, neque illos alieni peccati pœnas persoluere. abirent quò vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adolescentem mittere persuaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Præses, grauiter à nobis peccà- Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio.
tum, suppliciumq; commeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omniũ sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamen effugij spes in clementia tua bonitateq; superest. quamobrem oramus vt non tam nostri commissi rationem habeas, quàm tua natura, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iramq; magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tua benignitati sunt acceptam laturi. ne committas vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiusdem enim bonitatis est, seruare fame de vita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse visa est. eadem planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & vitam quam præ fame deficere non es passus denuò donabis, quò commendabilior sit tua clementia, dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiã Deũ ipsum existimo tibi hanc virtutis exerendæ materiã suppeditare: vt appareat te proprias quoq; offensas benefaciendi voluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clementia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem quàm molestè ferat pater orbari filijs, non adeò pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctũ ac mœrorem sit allatura, æquo animo supplicium perferremus. Nunc verò quãdo non tam nostri nos miseret, tametsi iuuenes adhuc non multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus: quàm parentis miseri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bonus est, nosq; vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nunciũ acceperit, simulq; eius causam, non sustinebit amplius viuere, nostræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infelicitorem, quia ne nostri dedecoris rumorem sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur

An.mũdi 2238. Ante Chriſtum natum 1726.

perpenſis tametſi ad iuſtam indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen vindictæ gratiã facito: & plus illius miſeratio apud te valeat, quàm noſtra iniquitas. Defer hoc honoris ſenectuti eius, quæ ſi nobis orbetur ſuperſtes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipſi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipſum honorabis hac pietate propter commune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſereat, quam orbatum manere eſt credibile. Nunc tuum eſt quæ nobis Deus dedit cum iure poſſis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte ſimilẽ ei fieri. Cum enim tantundem ad vtrumlibet valeas, præſtat benè facere quàm malè, & poteſtate contentum ſui iuris non meminiſſe, ſed tantum ad ſeruandos homines potentiam tibi datam exiſtimare,

Potentia ad ſalutem data.

& quo pluribus ſalutem dederis, hoc teipſum illuſtriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes ſeruare. neque incolumes eſſe poſſumus niſi hoc incolumi, neque domum abſque hoc ad patrem redire licet, ſed hic ferendum eſt quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Præſes petimus, ſi hanc non impetramus, quàm vt nos eodem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe & per ætatem nondum ſatis ſapere, & talibus non grauatim veniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, vt ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſæ patrocinato: ſiue abſoluamur, in ſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra quæ pro nobis faciant videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mauis, ego tuis miniſteriis magis ſum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Judas promptus ad quiduis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Joſepho ad pedes, quantum in ſe erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri proſternuntur, pro Beniamine ſeſe offerentes. Joſephus autem pietate victus & iam agrè perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios quitum aderant, vt ſine arbitris à fratribus agnoſceretur. cumq; ſoli eſſent, aperit ſeipſum & inſit. Pietatem veſtram & amorem quo fratrem proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraterna beneuolentia caperem experimentum. cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum veſtræ naturæ imputare libet, ſed Dei potius voluntati totũ aſcribo, qui vobis & præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum non ſubtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatã magis quàm ſperatam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiſcor, malens vobis vt miniſtris diuina prouidentia in hoc tempus communi noſtræ vtilitati proſpicientis gratiam habere, quàm veſtræ, vt tum videri poterat, malitiæ meminiſſe. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo eſſe, & mali conſilij bonum euentum libenter ferre, neque pudore prateriti erroris quicquam contriſtari. quid enim eſt cur vos malè habeat iniqua quondam veſtra ſententia pœnitentia, quam fruſtratam eſſe iam videtis. Lati igitur hac diuina diſpenſatione ite feli-

Geneſ. 45. Ioſephus à fratribus agnoſcitur.

ces

cis patri hac renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totamq; cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia quòd in tam bonum fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset lætatus est, donauitq; eis currus onustos frumento & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tam diu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cum Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

An. mũdi 2238. Ante Christum natum 1726.

Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. 4.

Iacobus dum Iosephi statum ex filijs cognoscit maximo perfunditur gaudio.

CAP. IIII.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

VT VERO ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cùm timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionem astitit, cumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cùm solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniem tuam seruaui, & quem amissse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in vniuersum LXX. *Eorum nomina cùm sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios contendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea venerat, recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerunt, Gelsemis, Caathus, Mararis.*

An. mũdi 2239. Ante Christum natum 1725. Genes. 46 Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

Iacobus cum filiis ac nepotibus proficiscitur in Aegyptum.

septuaginta Iacobi progenies.

Iudæ

An. mũdi 2239. Ante Christum natum 1725.

Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Phare Esron & Amyrus. Issachare quatuor, Thulas, Phuras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, qua secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephramen. alteri verò Beniamini fuerũt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Jses, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Lia famula, ex his Gadem sequebantur filij septẽ, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum verò vna filia, & mares numero sex, quorũ nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato etiã Iacobo. Ioseph us autem cognito patrem aduentare (etenim Judas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Ioseph us eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, nõ tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Ioseph um quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed vt vnà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad Regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cùm audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filijs degere in Heliopoli, vbi etiam Regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; vllis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia vulgò improuisum, qui nihil parati habebat, neq; Ioseph us frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum Regi decidebant. cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabãt, quo certius esset Regium dominium. soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremò hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent quo victus vtcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Ioseph us regionis vrbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenuè aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Ioseph i autoritas,

Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit.

Ioseph us cum quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.

Genes. 47. Iacobus cũ Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin.

Annonæ caritas in Aegypto.

Ingens moles ex penuria & caritate prouenies.

An. mũdi 2245. Ante Christum natum 1719.

Ioseph us quintam fructuum partẽ Regi pendere iubet.

ritas,tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit:& ius quinta partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus An.mũdi 2257. Ante Christum natum 1707. Hedio & Ruffinus Cap.8.

filiorum vitam finiuit,precatus eis prius prosperitatem & abundantiã,& vaticinatus quòd singulorum posteri in partem possessionis Chananeæ terræ essent peruenturi,id quod factum est aliquanto pòst tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit,quàm vel benefactoribus deberentur,mandauit suis filijs vt Iosephi filios Ephraimen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur.postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus,cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus verò permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. cæterùm fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in se vindicaret,cùm non amplius esset in cuius gratiam daturum veniam sperarent,iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negocijs prudens,& potestate bene vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quò minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui,quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos,dum ex Ægypto populariter migrarent.hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi,dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

Iacobus ætatis anno 147. moritur.

Iacobus in Hebrone sepultus.

An. mũdi 2311. Ante Christum natum 1653.

Iosephus ætatis anno 110. moritur.

Iosephi ossa in Chananæam translata.

CAP. V.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos CCCC.

An. mũdi 2353. Ante Christum natum 1611.

Historia Libri Exodi. Hedio & Ruffinus Cap. 9. Exod. 1.

Aegyptiorum erga Hebræos inuidia.

AEGYPTII *gens delicata & ad laborem segnis, voluptatibus solum & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quod per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorũ incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioseph beneficiorum memoriã tempus obliterasset, regnumq; Ægypti in aliam familiã demigrasset, inhumanè tractabant Israelitas & varijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostram, cogendo varias artes edisce re, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per* CCCC. *annos fuit laboratum, Ægyptijs id agentibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus*

Hebræorum seruitus intolerabilis.

Præsagium de Mose.

nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quo gens illa vocat sacrorum scribas, quorumq; prædictionibus multum tribuit, pronunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum,

Pharao Hebræorum masculos necari edicit.

& gloria per omne ævum celebrem. Quo terrore percitus Rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. proposuit etiam pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus

Exod. 2. An. mũdi 2373. Ante Christum natum 1591.

prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multò post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis Regijs obseruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit.

Amarames futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis.

Amarames Hebræus vir inter suos nobilis, solicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat vt tandem miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétque finem præsentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitq; in futurum benè sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum

è Meso-

è Mesopotamia in Chananaam profectum prater reliquas felicitates ex vxo- An. mũdi 2373. Ante Christum natum 1591.
reantea sterili liberos susceptisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaeli Arabiam, Chatura filijs Troglodytidem, Isaco Chananaam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi verò nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse vixit, tum ob eam qua posteris eius quasi hereditario iure obtigit: qui à septuaginta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit prater opinionem educatores nactus, suo tempore Hebraos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriamq; sempiternam hoc praclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosq; posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne euum. His per visionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, qua res vtrisque solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo
pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris par- Moses natus.
tus, qua tam facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorũ qua in vulgaribus puerperijs sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa iram Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentia cõmittere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, pro- Moses in flumen proiicitur.
uisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro contexto, quantus infantulũ cõmode capere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerũ: atq; ita in flumen proiecti salutẽ diuina prouidentia cõmiserunt. in hunc modũ cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceũ illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui propter vtilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sapè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, prater opinionem è medijs periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia Regi nomine Thermuthis. hac dum ludit ad ripas flu- Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Moſen.
minis conspicata vas fluitans, missis natatoribus iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebraos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, qua puero mammam prabeat. quo nõ admittente mammam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dum

An. mũdi 2376. Ante Christum natum 1788.

nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerseres, tum fortè popularis mammam admitteret. cumq; rectè monere vide-

retur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, redijt adducens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogante Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia

Moses vnde nominatus.

proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen est sortitus. aquam enim Ægyptij vocant Mo, yses verò seruatos. quare composita voce ex vtriusque nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorũ

Moses ab Abrahamo septimus.

euasit, ita vt Deus iam antè prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amarama filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer au-

An. mũdi 2376. Ante Christum natum 1588.

tem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendũ præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandam gratiam ei Deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, vt visa Mosis pulchritudine non obstupesceret: & persæpè accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita vt relictis seriis negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc

Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius.

spectaculo discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret. allatumq; patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi verò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filia gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractum prolabi in humũ passus, pedibus etiã calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere.

moxq;

moxq; ille ſacrorum ſcriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam An. mũdi 2376. Ante Chriſtum natum 1588.
prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer iſte per cuius ne-
cem nobis ſecuritatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, inſultan-
do tuo regno & diadema calcãdo. Hoc interempto tam Ægyptijs metum quam
Hebræis ſpem & fiduciam adime. Thermuthis verò confeſtim eum eripit, rege
quoq; non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moſes ſaluti prouidens.
itaq; educabatur quàm accuratiſſimè. Quamobrem Hebræi quidem felicita-
tem ſuo generi ſperabant, Ægyptijs verò ſuſpecta erat hac educatio. ſed cum
nemo extaret vel è cognatis regijs vel ex alijs optimatibus, qui etiamſi Moſes
ſublatus eſſet, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda abſ-
tinuerunt ab eius cæde. Itaq; ſic natus, & ſic educatus, poſtquam adoleuit, Hecatæus & Ruffinus Cap. 10. al. 7.
breui ſuæ virtutis ſpecimen edidit, & quantum momenti vel ſuis vel Ægyptijs
eſſet allaturus, occaſionem nactus talem. Æthiopes qui ſupra Ægyptum inco- Ægyptiorum Rex in Æthiopes.
lunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione du-
cunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox præ-
lio commiſſo, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulſi re-
trò ad ſuos ſe receperunt. quo ſucceſſu elati Æthiopes fugientibus inſtabant, &
ignauum rati ſi fortuna non vterentur, concepta ſpe ſubiuganda Ægypti, latè
eam populabãtur: deguſtataq; præda dulcedine, non temperantes ſibi ad maiora
audenda accendebantur. cumq; vicinas regiones peruagantibus nemo cum ar-
mis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vſque & mare, nulla ciuitate
reſiſtere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij preſſi, mittunt qui remedium
ab oraculis petant. cumq; reſponſum eſſet, Hebræum in auxilium aduocandum,
Rex à filia poſtulat Moſen qui vniuerſis copijs cum imperio præſit: paruit illa, Moſen Ægyptij exercitus ducem poſtulant.
ſed prius Rege iureiurando obſtricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum,
pro magno hoc auxilium impetrans, & ſacerdotibus probro dans, quòd non pu-
deret nunc eius opem implorare, quem prius vt hoſtem occidendum eſſe monue-
rint ac iuſſerint. Moſes verò Thermuthidis ſimul ac Regis rogatu libenter hoc
negocium ſuſcipit. quod factum gentis vtriuſq; vatibus lætitiam attulit. Ægy-
ptij poſt partam eius virtute de Æthiopibus victoriam, occaſionem ſibi per do-
lum tollendi non defore ſperabant: contra Hebræi, Moſe copijs præpoſito, adfo-
re ſibi facultatem euadendi ex Ægyptia ſeruitute. Ille verò volens hoſtem op- Moſes in Æthiopes mouet.
primere priuſquam de aduentu ſuo cognoſceret, non per fluminis ripam, ſed
per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re ſatis declarauit quantum in-
genio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile eſſet præ multitudine ſer-
pentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nuſquam
alibi reperiuntur, noxios omnes & ipſo aſpectu horrendos, & in his quoſ-
dam volucres, vt non ſolum humi latentes inſidientur, ſed & ſublimes ex im-
prouiſo noceant) commentus eſt ad ſecurum iter exercitus ſtratagema di-
gnum admiratione. vaſa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri
curauit, quæ completa ibibus ſecum deferebat. eſt autem hoc animal infeſtiſſi-
mum ſerpentum generi. quapropter fugitant earum inſectationem, & inter fu-
giendum ſicut à ceruis retracti deuorantur. ſunt autem manſueta alites, &
contra ſolos ſerpentes feroces. de quibus nunc deſino plura, vtpote apud Græ-
cos non incognitis. poſtquam igitur ventum eſt in terram venenoſis beſtiolis
ſcatentem, ibes illis immiſit. quarum bona opera vſus, itinere impunè peracto,

An. mũdi 2376. Ante Christum natum 1588.

nec opinos Æthiopes inuasit: commissoq; prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbiq; magna cædes hostium patrabatur. quo factum est vt post hæc auspicijs Mosis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iamq; aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionem & alijs fluuijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaq; sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas exstructi, ad hoc quoq; tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociosum agrè ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem conspicata, virtutemq; viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremũ periculum adduxisset, vehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidißimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditam ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs nuptijsq; celebratis, Ægyptiorũ exercitus victor domũ est reductus. illi verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studijs insidias contra eum machinabantur: suspicatiq; ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cadis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitãtibus huc & irritantibus indesinenter scribis ac sacrificis: ut iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, quà euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat. cumq; ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chatura filijs, sedens ad quendam puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractam recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negocium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab alijs, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septem virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cumq; pastores superuenissent, & repellendo

Mosi insidiantur Aegytij. Exodi 2.

An. mũdi 2413. Ante Christum natum 1551. Hecdio & Ruffinus Cap. 11. al. 8.

Saba regia obsidione cincta.

Tharbis Aethiopum Regis filia Mosis cõiugium petit.

Moses ad Madienam vrbem profugit.

pellendo puellas aquam sibi vsurparent, & Moses iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxiliũ eis ita vt decebat prabuit. at illa accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiuta fuerint, ei retulerunt: rogabantq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hac pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Jetheglaum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto vero post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam lasit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquam vocem ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, caterum vlterius nihil curiosè inquirat. predixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq; confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebraorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebrais ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moses verò tàm visis quàm auditis territus infit, Potentia quidem tua domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus praditus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaothes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negocio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurũ. mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuò in virgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cum

An. mũdi 2413. Ante Christum natum 1551. Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem cõtra pastores.

Raguel Mosi vnã ex filiabus nuptum tradit.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9. Exodi 3.

Mosi Deus in rubo ardente apparet.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Mosen & Israelitas miraculis Deus conuincit, vt ipsius promissionibus fidem habeant. Exod. 4.

Mosis virga in Draconem mutata.

An.mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

cum paruiſſet, albam & colore calci ſimilem exemit, quæ mox in priſtinum colorem redyt. iuſſus deinde aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum verſam. Ad hæc ſtupentem vt confidat hortatur, cum ſciat maximum ſibi adiutorem affore, vtq; apud omnes his prodigijs vtendo fidem illis faciat à Deo ſe miſſum, eiusq; iuſſu omnia facere. iret ſine cunctatione, & feſtinus in Ægyptum properaret, neq; die neq; nocte iter intermittẽdo, néue diu tempus terendo longiorem Hebræis ſeruitutem & afflictionem redderet.

Moſis manus alba.

Moſes aquam effundit humi, quæ vertitur in ſanguinem.

Moſes in Aegyptum ad liberandos Iſraelitas mittitur.

Moſes autem nihil amplius dubitans de promiſſionibas, quarum certitudinem tot argumentis auditis & viſis ſatis colligebat, precatus vt eandem potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: ſupplex illud etiam rogabat vt quem conſpectu ac colloquio ſuo dignatus fuerat, ei nomen quoq; ſuum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquando facturus nominatim eum ad ſacrificium inuocare poſſet. tum Deus aperit ei ſuum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas eſſe arbitror. Moſi verò non tunc tantum, ſed quotieſcunq; opus eſſet talium prodigiorum facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, deq; Dei adiutoris fauore, magnam ſpem concepit fore vt tandem & ſui liberarentur, & Ægyptij inſigni aliqua clade afficerentur.

An.mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 10.

Cumq; cognouiſſet Pharaothem Ægyptiorum regem ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, à Raguele commeatum rogat, vt ſalua eius pace ac gratia liceat ſibi in Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribulium ſuorum vtilitatẽ proficiſci. quo impetrato & aſſumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinum ſignificat, poſterius, Dei auxilium, quòd diuina ope inſidias Ægyptiorum euaſiſſet, cumq; iam non longè à limitibus abeſſent, Aaron frater venit obuiam Deo ſic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progreſſus obuios inuenit præſtantiſſimos quoſq; Hebræorum, qui aduentum eius præſenſerant: & mox ne quid amplius de fide Moſis dubitarent, prodigia diuina voluntati atteſtantia ſunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem viſis attoniti, ſperare iam cœperunt prouidentiam Dei ſecuritati illorum & incolumitati non defuturam. Atque ita obſequentiores nactus Hebræos, & in poteſtate ipſius ſe futuros pollicentes, accenſos nimirum libertatis amore, ad nouum regem ſe confert. Ibi poſteaquam commemoraſſet operam ſuam pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vaſtantes nauatam, laboresq; exhauſtos dum non aliter quàm pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obſtaculo eſſe velit. caterùm cùm à rege contemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præſtigijs inſtructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtenta repræſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multi-

Moſes ex Madian in Aegyptum proficiſcitur.

Moſis duo filij Gerſo & Eleazarus.

Moſes ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet.

Exodi 5. 7.

Moſes Aegypti Regẽ vt Iſraelitas dimittat hortatur.

Pharaoni prodigia exhibet Moſes.

multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestimq; cum & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versa. Tum Moses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præstãtiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamq; manifestè declarabo non esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam post aliam agressa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm antè operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autem neq; minis regis à proposito deterrebatur, neq; assiduis suorum querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato contra vtrunq; animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimam libertatem restitueret. itaque denuò Regem accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere videatur, vtq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortè contrà moliendo posthac culpam in se transferat, siquid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nam necessariò calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aërem illis infestum existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiam ad vindicandum in eos concitatis. atq; hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingant, nisi hanc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq; vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Ægyptijs solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinam naturam retinens. quo miraculo Rex inops consilij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cumq; malum cessasset, rursum ad pristinam mentem redijt, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aquâ inde non nisi sanie harum viciata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Mosis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.

Pharao Hebræos grauioribus operũ difficultatibus premit.

Exodi 6.

Moses Regẽ iterum Hebræos vt dimittat hortatur.

Prima Aegyptiorum plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exodi 7.

Exodi 8.9. Altera plaga, Ranæ.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

turpi limo ex quo enascebantur, rursusq; in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non reperta, & in cubilibus quoq; passim oberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cum exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cum Hebræis abire quò velit: & quamprimùm hoc dixit euanuerunt rana, terraq; simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. vix dum hoc malum cessauerat, cum Pharaothes denuò mutatus, priorum oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum vindicat. pedunculorum enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali malè perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, agrè dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiam Deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptijs Hebræorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat; tanta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege verò ne tum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo varia prioribus etiam grauiores pœna, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem Rex resipisceret, grando nunquam antè in Ægyptio cœlo visa, tunc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptijs omnibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi non ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens volensq; peccare pergeret. itaque tandam Hebræis pueros etiam vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptijs tanquam prædam relinquerent, eo quòd ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densa tenebræ omnisq; luminis expertes Ægyptijs sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cum nondum flecteretur Pharaothes vt liberum

Tertia plaga, Pediculi.

Quarta plaga, Bestiolæ.

Quinta plaga, Pestis. Exodi 9.

Sexta plaga, Vlcera.

Septima plaga, Grando.

Octaua plaga, Locustæ. Exodi 10.

Nona plaga, Tenebræ.

Mosen Pharao propellit. Exodi 10. 11. 12.

liberum exitum permitteret, his verbis eum Moſes aggreditur, Quouſq; repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec eſt aliud præter hoc remedium aduerſus mala quibus affligimini. Rex verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus eſt eum capite plectendum, ſi poſthac de hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moſes, ſe non amplius hac de cauſa verba facturum, ſed ipſum cum optimatibus Ægyptijs vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primùm inde proficiſcantur. atq; his dictis abijt. Deus autem cum decreuiſſet adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iußit Moſen edicere populo, vt paratum habeant ſacrificium, præparatum tertiadecima Xanthici menſis in quartamdecimam, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, idem Hebræis Niſan & Macedonibus Xanthicus: vtq; ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecum portantes. ille verò inſtructos prius ad profectionem, & per ſodalitia diſtributos in vno loco continebat. illuceſcente verò quartadecima omnes ad exitum animati ſacrificabant, & ſanguine domos luſtrabant, aſperſas hyſſopo: & peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tanquam exituri. vnde nunc quoq; ſolenne manet nobis idem ſacrificium, quam feſtiuitatem vocamus paſcha. id tranſitum ſignificat, eo quòd Deus illa die præteritis illæſis Hebræis, Ægyptios morbo percuſſit. nam peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiã concurreretur à proximis vociferantibus non amplius detinendos Hebræos. tum Rex accito Moſe mandat vt abeant, ratus poſt eorum exitum regionem ceſſantibus calamitatibus ſubleuandam. donis etiam Hebræos honorabãt, alij quo celerius diſcederent, alij propter vicinitatis conſuetudinem. atq; hoc pacto exitũ eſt, flentibus Ægyptijs & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Latopolim tunc deſertam: Babylon enim poſt eo loco eſt condita, Cambyſe Ægyptum vaſtante. cumq; abeuntes iter ſtrenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelſephontem ad rubrum mare ſitam. cumq; nihil per viam inuenirent propter ſolitudinem, macerata farina & modico calore in panis ſpeciem ſolidata ſe ſuſtentabant: quo victu per triginta dies ſunt vſi. neq; enim plus commeatus Ægypto extulerant, atq; eum ipſum parcè diſpenſabant ad neceſſitatem magis quàm ad ſatietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ feſta per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant, ſexcentorum milium numerum explebant.

An.mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Xanthicus Macedonibus teſte Suida eſt Aprilis.

Iudæorũ Paſcha tranſitum ſignificat.

Decima plaga, Aegypti primogenitorum hominum & animalium interitus.

Iſraelitæ ex Aegypto diſcedunt.

Azymorum feſtum.

Filiorum Iſrael numerus.

CAP. VI.

Quomodo Moſe duce Aegyptum reliquerunt.

EXIERVNT autem Ægyptum menſe Xanthico, luna quintadecima anno quadringenteſimo trigeſimo poſtquam Abraham pater noſter in Chananæam venit: & poſt Jacobi migrationem in Aegyptum anno ducenteſimo decimoquinto. Moſes verò annum tunc agebat octuageſimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiam ſecum oſſa Joſephi, ita vt filijs ſuis mandauerat. Ægyptios autem pœnituit quòd Hebræos dimiſiſſent: cumq; rex præcteris hanc rem ægrè ferret, totum præſtigijs Moſis imputans, decretum eſt vt in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, perſequebantur, retra-

Tempus exitus ex Aegypto. Exodi 12.

An.mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Ioſephi oſſa. Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11.

An. mūdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Israelitas Aegyptij persequuntur.

Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam.

Israelitas ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. Exodi 14.

Israeliticl populi ab Aegyptijs concluſi anxietas.

Moſes populum vt Deo totum ſe dedat hortatur.

Quando potiſsimum Deus auxilium afferre ſoleat.

cturi ſi poſſent aſſequi. non enim timendum ne Deus offendatur, cum iam ſemel exitus illis ſit conceſſus. ſperabant etiam facilè ſe in poteſtatem redacturos inermes & de via laſſos. itaq; obuium quemq; rogantes quà tenderent, raptim inſequebantur, tametſi per viam difficilem non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoq; viatoribus. Moſes autem hac Hebræos ideò duxit, vt ſi Ægyptij mutata ſententia perſequi eos vellent, pœnas malicia violatiq; pacti perſoluerent, néue Palæſtini, quos ob veterem ſimultatem infenſos habebat, de hac profectione certiores fieri poſſent. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. quapropter omiſſa via qua in Palæſtinam ducit, per deſertum via diſpendioſa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum ſacrificaturum adducere. ſed vbi ad rubrum mare peruentum eſt, ecce Ægyptiorum multitudo circumfuſa in arctum eos compellit. aderant enim ſeptingenti currus cum equitum quinquaginta millibus, & ducēta millia ſcutatorum peditum. hi vias omnes obſederant, quibus effugium Hebræis patére poterat, inter rupes & mare concluſis, quo loco mons præaſpretis inuius ad littus vſq; procurrit. atq; ita ne fugæ quidem ſpe relicta Hebræos mare inter & montem obſidione premebant, oppoſitis armatis quà exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate concluſi, cum nec obſidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire poſſent, nec arma adeſſent etiamſi maximè pugnare cuperent, nihil ſupereſſe videbant niſi vt turpi deditione ſaluti conſulerent: quo factum eſt vt Moſen incuſarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus ſignificauerat: minimumq; aberat quin propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatem pollicitationibus, deditione in priſtinam ſeruitutem redirent. nam & lamentis mulierum ac puerorum exaſperabantur, nihil niſi perniciem expectantium, cum eſſent rupibus & mari & armatis circumcirca cincti, nec vlla ſpes effugij relinqueretur. Moſes autem efferata licet contra ſe turba nulli ſuccumbens difficultati non ceſſabat eis proſpicere, Deo fretus, quem poſt tot libertatis præſagia probabile non erat permiſſurum vt aut delerentur, aut in poteſtatem inimicorum relaberentur. cumq; medius in concione conſtitiſſet, ſic ad eos verba fecit. Si homo aliquis res veſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterum ſimilem eius curam & diligentiam expectare: nunc poſtquam Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quanta inſania fuerit eius opem non ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutem ac libertatem conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperandū accendere debuerat. ipſe enim vos in arctum hunc locū concludi voluit, vt ex tanta neceſsitate præter veſtram aquè ac hoſtium opinionem ſeruaret, atq; hunc in modum declararet, non ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiam quo vos perpetuò proſequitur. non enim in paruis rebus Deus propitius auxilium afferre ſolet, ſed tum potiſsimum quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius opè freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neq; propter fugam mari & montibus impeditam animum deſpondete. poteſt enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Quomodo

CAP. VII.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit,

HÆc effatus ad mare eos Ægyptijs spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentem diem differre consultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum est, tum Moses sumpta virga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens: Tu Domine scis ipse quòd nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium: supereſt vt ipse salutem huic populo expedias, qui Ægypto relicta huc est delatus, tuam voluntatem tuamq; fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Ægyptijs eripere potest. succurre igitur propere, & potentiam tuam exère, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hac precatus, mare virga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse primus

Mosis ad Deum precatio.

Mare rubrum findi-tur.

progreditur, hortatus Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam. illis verò impigrè subsequentibus, nimirum diuina ope fretis, Ægyptij primum insanire eos putabãt in manifestam perniciem ruentes. postquam verò viderunt eos longè processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebãt: iãq; in aduersum littus euaserãt Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiã miraculi nouitas nõnihil est remorata: sed cũ incolumes illos terrã tenere viderent, sibi quoq;

Israelitæ incolumes per mare rubrũ euadũt quod Aegyptios inuoluit.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

eundem euentum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, neſcientes nõ quorumuis talem viã eſſe, ſed Hebræorũ tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cum iam vniuerſus exercitus introgreſſus eſſet, refunditur iterum mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: acceſſerũt & imbres de cœlo, & aſpera tonitrua fulgurib. ſimul intermicantibus: fulmina quoq; deferebãtur, & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominib. ad perniciem immitti ſolẽt: nam & nox eos caliginoſa nimis ac tenebroſa cõprehendit. atq; ita totus ille exercitus eſt deletus, vt ne nuncius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebræi verò vix ſui compotes erãt præ gaudio ex tam inopinata ſalute cõcepto, accedente huc etiã hoſtiũ interitu, quò maior eſſet libertatis ſecuritas, nemine ſuperſtite qui eos in ſeruitutẽ vindicare cuperet, & Deo ex profeſſo illis auxiliũ ſubmittente. quapropter tum ſua ſalute, tum inimicorum ſupplicio læti magis quàm vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totã noctem exegerunt: & Moſes carmen laudes Dei & ob præſentẽ fauorem gratiarũ actiones continens hexámetro verſu cõpoſuit. Hæc ego vt in ſacris codicibus inueni, ita ſingillatim conſcripſi. Nemo aũt mirari debet tanquã incredibilia, ſi priſcis hominibus & ad maliciã etiam tum rudibus, de ſalute periclitantibus via per mare patuit, ſiue Dei voluntate, ſiue naturæ ſponte: quandoquidẽ heri & nudiuſtertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphyliũ mare ceſſit, & aliam viã non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad deſtruendũ Perſarũ imperium vti decreuiſſet: id quod omnes teſtantur qui res geſtas illius Regis ſcripto prodiderũt. Sed de his vt cuiq; libet ita ſentiat. Poſtera verò die cum æſtus & ventus arma Ægyptiorũ in littus expuliſſet in quo tum Hebræi caſtra poſuerãt, Moſes id quoq; diuina prouidentia factũ interpretatus, ne poſthac inermes eſſent, collecta viritim diſtribuit: atq; ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, ſacrificaturus ibi Deo & munera pro ſalute populi oblaturus, quemadmodũ iuſſum eſſe iam antè dictum eſt.

Exod. 15. Carmen & gratiarũ actio Moſis & Iſraelitarum pro præſenti liberatione.

Pamphylium mare quomodo Alexãdro ceſſerit dum moueret in Perſas.

Aegyptiorum arma ventus in Hebræorũ caſtra expellit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Moſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.
II. De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit.
III. Raguelis conſilium quod genero ſuo Moſi dedit.
III II. Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.
V. De tabernaculo per Moſem in terra deſerta facto, quod ſimilitudinem templi portatilis referebat.
VI. De arca in qua tabulas legis Moſes collocauit.
VII. De menſa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.
VIII. De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.
IX. De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.
X. Leges de ſacrificiis & purificationibus.
XI. Leges belli & conſuetudines.
XII. Seditio contra Moſen propter ægeſtatem & ſeditioſorum pœna.
XIII. De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt.

Quomodo

CAP. I.

Quomodo Moſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

RECENTEM *hanc laticiam ex inſperato acceptæ ſalutis offuſcauit nonnihil itineris moleſtia, quo per deſerta in Sina montem ducebãtur: quòd emetiendæ eſſet regio difficilis propter ciborum & aquarum extremã inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota ſqualida, & nihil omninò humoris habens, vnde fructus prouenire ſolent. talem autem viam neceſſariò ſunt ingreſſi, cùm aliam non poſſent, deferebant q; ſecum aquam priuſquam deſertum intrarent hauſtam duce ita præmonente. qua abſumpta puteos magno labore propter duriciem terræ fodientes quærebantur: ac ne ſic quidem vel ſatis bonam, vel quantum ſufficeret inuenie-*

Israelitæ in deſerto aquæ penuria laborant.

bant. in hunc modum iter facientes perueniunt prima veſpera in locum quendam, cui propter aquas vicioſas nomen fecerunt Mar, amarorẽ vocabulo ſignificante. ibiq; laſſis de via & cõmeatu quoque iam abſumpto inopiam ſentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendum puteus forte repertus, qui quamquam ſit antis copijs non poſſet ſufficere, nonnihil tamen ſolatij propter naturam præſentis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progreſſu ſe inuenturos. hæc ipſa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini ſolum, ſed ne iumento quidem. Moſes autem videns eis animum cecidiſſe, nec habens quod diceret, non enim erat res cum hoſte quem virtute repellere poſſet, ſed & viri & imbellis mulierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat conſilium populi miſeram ad proprium infortunium referens. ad hunc vnum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, viri verò mulieribus, ne ſe deſperaret, vtq; ſalutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur verſus orat vt Deus mutata aqua ex vitioſa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam arripit fruſtum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem ſciſſum in aquam mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum iturum ſe aquam deſiderantibus, ſi gnauiter iuſſa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus ſit vt aqua mutetur, iubet robuſtiſſimum quemque certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquum potabile fore. quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potum iam non aſpernandum multitudini exhibuit. Hinc caſtris motis peruenerunt in Ilym, agrum, vt primo aſpectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt verò propius eſt ventum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm ſeptuaginta, eæq; non admodum prõceræ propter loci ariditatem. nam neque à fontibus quidem rigabantur, qui duodecim eo loco erant, ſed non ita larga, vt emiſſis riuulis humiditatem terræ ſubminiſtrarent. quare ad egerendam arenam verſi in nullas venas incidere poterant, & ſi quid modicum diſtillaret, foſſione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoq; nõ multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam. quamobrem exortum eſt murmur multitudinis contra ductorem, omnem miſeriæ ſuæ cauſam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem ſecum extulerant iam abſumptum deſiderabant, & cùm nihil alimentorum terra deſerta inuenirent, minimũ à deſperatione aberant: atq; ita præſente egeſtate

Mar amarorem ſignificat. Exod. 15.

Moſes Deum orat vt aquam vitioſam potabilem reddat.

Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Moſen ob commeatus penuriam murmur exoritur. Exod. 16.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

egestate præteritorũ tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis in imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinẽ & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus Deo & cõscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cumq; singularem quandã gratiã in vultu præferret, populariq; facũdia cum primis polleret, exorsus est irã eorũ mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorũ beneficiorum memoriã abijcerent: vtq; à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuissent. nunc quoq; expectarent eum bonum exitũ procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorũ fortitudinem, patientiã & gratitudinem, vtq; appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendũ igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatem ipsius quam secuti Ægyptũ reliquissent, contemnant, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægypti dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis verò dulce fuerit ac potabile. quomodo item refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eam vsque diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandumq; non esse serum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat vtrum eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascentibus seruire malint. Se quidem non tam sibi priuatim timere, cui casũ iniustè nihil mali accidere possit: quàm ipsorũ incolumitati, si per istam lapidationem facta & consilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit: & conscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: vtq; propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinem: illi verò animaduertentes promissionibus diuinis latum, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserunt. tum ille stans in medio concionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre: nec ita multò pòst magna vis coturnicũ, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxi-

Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiã vertant hortatur.

Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.

Moses opem Dei implorat.

In Hebræorum castra coturnices Deus immittit.

lium

lium à Deo promiſſum ſimul atq; exhibitum: qui ad hunc modũ paſtis, alia mox alimenta demiſit. nam interim dum Moſes precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur: qui cum manibus eius harens concreuiſſet, ſuſpicatus ille hanc quoq; alimoniam à Deo demitti, deguſtat: latusq; re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempeſtate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cælo deſcendere, ſed alimoniam, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret: ac mox præguſtatum offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exẽplum nouo cibo læti fruebantur, qui ſuauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aſpectu verò ad aromatis ſimilitudinem quod bdelliũ dicitur, magnitudine coriãdri ſemini ſimilis: eumq; paſſim quiſq; certatim colligebant. ſed mox edicto admonentur, vt ex æquo aſſaronis menſuram quotidiè colligerent: non enim deeſſe hoc cibi genus, quod eò factum eſt ne infirmioribus deeſſet, dum robuſtiores per auaritiã plus ſatis colligunt. quod ſi quis contempto edicto vltra præſcriptũ modũ collegiſſet, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Manna Iſraelitas Deus cibat.

Edictum quantum Mănæ quotidiè quilibet colligeret.

vltra aſſaronem ſequẽti die ſupererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptũ: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura eſt, vt qui hunc habet alium nõ deſideret. Quin & noſtris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodũ olim in Moſis gratiã Deus id alimentum demiſit. hoc Hebræi Manna vocant. nam hæc vox Man, in noſtra vernacula eſt percontatiua, quid hoc eſt interrogans. atq; ita perpetuum gaudium ac ſecuritatem per hunc cibum ſunt adepti, quo per annos XL. *deinceps ſunt ſuſtentati: tantum enim temporis in deſerto hæſerunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt caſtris motis, poſtquàm in Raphidim peruenerunt extrema iam ſiti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datũ eſt, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderũt. Rurſum igitur Moſi iraſcebantur. ille verò declinato aliquantiſper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egeſtate dederat, nunc potum quoq; in extrema neceſſitate largiretur tantum non ſiti deficientibus, quandoquidem ſolus cibus in hoc*

Manna quid ſignificet.

Exod. 17. Iſraelitæ 40. annos Manna ſuſtentati.

Iſraelitæ in Raphidim perueniunt; vbi laborant ſiti.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

rerum ſtatu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit Moſi daturũ ſe fontem & aquarum abundantiã vnde minimè ſperarent: iubetq; vt virga feriens petrã in conſpectu ſitam, inde peteret ea quæ deſiderabant. velle ſe vt per ocium & abſq; labore potum adipiſcantur. His acceptis à Deo Moſes reuertitur ad populum præſtolantem & intentis oculis ſe ſpectantem. iam enim videbant à ſpecula deſcendentẽ. qui poſtquàm reuerſus eſt, ait Deũ eos ex hac etiã neceſſitate liberaturum, & inſperato modo ſalutem largiturũ. fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, ſi laſſitudine ac ſiti enectis petra eſſet excidenda, Moſes ferit eam virga, qua ueſtigio dehiſcens aquam euomuit copioſiſſimam ſimul ac limpidiſſimam. illi verò inopinato ſpectaculo attoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur: moxq; magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebat. quapropter & Moſen plurimi faciebant, quẽ Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in templo dedicata, quòd Deus Moſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

Moſes virga petram ferit & larga profilit vnda.

CAP. II.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Exod. 17.

EBRÆORVM autem fama longè lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gentes circumquaq; ſparſis, nõ mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltrò citroq; legationibus adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, ſi modo poſſent, aduentantem multitudinem. præcipui vero huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocanturq; Amalecita, inter eas gentes pugnaciſſimi. Horum Reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicũ bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquàm vires eorum augeãtur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiusq; eſſe in deſerto eorum conatus vlciſci, quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentium, initijs aduerſariorum potentiæ quàm primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi conſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motum aliquem indigenarum: ergò cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur vt Dei ſententia freti, cuius auſpicijs libertatẽ ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriã cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecunijs, cõmeatu & alijs huiuſmodi præſidijs ſint inferiores, ſed cùm Deum pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent longè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriã aſpiran-

Amalecitæ mouent in Iſraelitas.

Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.

aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſq; tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grãdiorum dicto audiãt, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe cõfeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatem militum hebetaret. tum ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephramitide, virum manu ac conſilio iuxtà promptum, & pietate inſignem, & à Moſe præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita diſponit ne ab aquatione intercludi poſſit, plures etiam ad præſidium caſtrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium ſe expediunt, & armis ſimul ac corporibus curatis, intenti ſignum claſſico per Moſen dari expectant: qui & ipſe pernox cum Ieſu conſultabat, eumq; de inſtruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt ſpei de ſe conceptæ reſpondere ſtudeat, & re feliciter geſta exiſtimationem ſibi apud milites comparare. ſimiliter Hebræorum optimum quenq; priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. atque ita inſtructos & animatos Ieſu & Deo committit, ipſe montem aſcendit. iamq; ad manus ventum erat, pugnabaturq; ſtrenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moſes erectas manus

An. mũdi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

Amalecitas fundunt fugantque Iſraelitæ.

tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moſes verò extenſione manuum laſſatus, cùm obſeruaſſet quotieſcunque manus demitteret, toties ſuos non ferentes hoſtis impreſſionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & ſororis Mariames maritum Vronem, vtrinque aſtantes manus ſibi indeſinenter ſuſtinere, neque permittere vt per laſſitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuiſſentq; internecione deleti Amalecitæ, niſi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum ſalutem ſibi quaſiſſent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus noſtris contigit. nam &

Ioſua Iſraelitarum Dux deſignatur.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; de-
gentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam
Israelitæ prædã opimam ab Amalecitis reportant.
reportauerunt. namq; castris etiam hostilibus expugnatis publicè & priuatim
sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec
in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiã. non solum enim cor-
pora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti: & omnibus circum-
quaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentia nõ me-
diocris accessio est facta. multum enim auri & argenti in castris fuit repertum,
multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiam pecuniæ signatæ nu-
merus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaq; supellex castrensis, & varia
præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitũ sequi solent. quin & au-
daciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ ma-
Spoliorũ & præmiorum distributio.
gis studiosos, nihil nõ sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem
prælium talem exitum est sortitum. Sequenti verò die Moses casorum cadauera
spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior
fuerat, præmia distribuit, Iesumq; ducem pro concione collaudauit, milite per ac-
clamationes laudem viri comprobante. adeoq; incruenta fuit hæc victoria vt ne
vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cum hostiliũ cadauerum numerus præ
multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione
Amalecitas internecione delendos prædicit.
victimis, arã DEO VICTORI posuit: prædixitq; internecione delendos Ama-
lecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltro armis
aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus
victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto, quo
hostem lacentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies
aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine
iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus. & ad hunc mo-
Israelitæ ad montem Sina perueniunt.
dum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad
montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt
iam antè commemorauimus.

CAP. III.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

Hecdio & Ruffinus Cap. 3. Exod. 18.
Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit.
VM autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque per-
uenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eo-
rum liberos salutaturus. Is latus soceri aduentu sacrificium in-
staurat, & populo epulum præbet. Porro rubum qui flagrationem
illæsus euaserat. dum verò multitudo per suas quisque cognatio-
nes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concini-
nebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoque suum faustis
carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent.
Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruato-
Hecdio & Ruffinus Cap. 4.
ris cecinit, cuius auspicijs tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem
die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites
quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum te-
Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.
nere se posse nõ existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebãt
æquo animo sententiã ferentibus) tunc quidẽ siluit, neminẽ volens impedire quò
minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorũ tumultu absolutum
vidit,

vidit, seductum seorsum quid facto opus esset docuit: consuluitq; vt minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse verò tantum Reipublicæ negocia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios dijudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminem, nisi Mosi similem. itaq; cum non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vsui, tibi ipse parcens, permitte alijs vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili consuluerim, vt lustratis ac recensitis copijs eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: easq; rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itemq; in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Judices autem viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorum decernant, & si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

An. mūdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Hoc Raguelis consilium Moses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentum vsurpans, neq; autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Rageli adscribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sæpè nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubetq; vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Moses soceri consilium admittit.

CAP. IIII.

Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

His dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautesq; præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, vt non immeritò propter numen incolens religiosius haberetur. Hebræi verò iuxta mandatū prophetæ motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à congressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deum solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam benè ac feliciter degendam conducibile foret. interim & victu sumptuosiore vtebantur, & ornatu splendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primùm præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria quàm latè patebant contegens, reliquū cælum circunquaq; clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre vehemēti ruebant, & fulgura simul crebro micantia

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Moses Syna montem ascendit.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

terrebant. fulminaq; elisa significabant Mosen ex sententia cum Deo propitio conuenisse. Hæc lecturi vt cuiq; placuerit accipiant, mihi certè fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia conscripta habentur. Caterùm Hebræi visa insolita tempestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de monte, quòd crebro Deus eum inuiseret. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Mosi, & illo per iram Dei sublato, se quoq; simile exitium manere. In tali rerum statu ecce tibi Moses exultans lætitia, vultuq; ipso animum gaudio gestientem præferens. quo conspecto repentè metus omnis abijt, inq; locum eius spes magni alicuius boni successit: nam & aër ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram quæ mandata à Deo referat. quam vbi conuenisse animaduertit, è superiore loco, vt ab vniuersis exaudiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tempore me legatum vestrum benignissimè excepit, & iam in castra vestra præsens ac propitius adest, præscripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quodq; humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoscite eius maiestatem, qui vt vestra cõmoda prouehat, me internuncio ad vos vti nõ est dedignatus. Non enim Moses Amarama & Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam varijs calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos calitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananæa terræ est factus, per quem Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filijs est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit: is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo coram collocutus, immortalem eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaq; omnes audiebant vocem è sublimi descendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Horrenda fulmina in monte Sina.

Mosis ad Israelitas oratio.

Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquẽtem audit.

Decem præcepta. Exodi 20. Deuter. 5.

Primum præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.
Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium, Non temerè iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.

Sextum,

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prædixerat audiuit, dimissa Exodi 21.
est concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium ventitantes postulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóue modo agendum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. Eodem ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascen- Exodi 24.
dit, præmonito antè populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit. cumq; diutius moraretur, per XL. *enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid gra-* Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.
uius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio. variabant enim rumores, dum alij deuoratum à bestijs iactant, maximè qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranq; sententiam ancipites, quòd alterum ab humanis casibus non alienum, alterum viri illius virtuti conuenientius videbant, ipsius sortem satis æquo animo ferebant: suam autem vicem dolebant, quod tali præside ac patrono essent orbati, qualem alium inueniri credebant impossibile. & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neq; spe adempta non dolere poterant. Mose castra mouere quidem audebant, reditum expectare iussi. tandem XL
diebus totidemq; noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento de- Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.
gustato. aduentuq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adesse significans, & rationem benè ac beatè viuendi se per eos dies didicisse, postulareq; Deum vt tabernaculum ei faciant, quò descenderet quo- Exodi 26.
ties placeret, quod etiam migrantes secum circumferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebrò & tantum non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratam, nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primùm se accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta Duæ tabulæ Mosis.
inscripta, in singulis quina. erat autem Dei manus ea scriptura. Illi verò præsentia sermoneq; Mosis læti pro se quisq; certatim ad structuram tabernaculi Exodi 35. Israelitæ læti certatim ad structurã tabernaculi conferunt.
conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneam elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpura flore infectas, adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linum byssinum. lapillos quoq; pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorum: nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquam ista species ambitiosa sunt collata, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus, architectos operi propheta præficit ex mandato Dei, sed tales vt non alij deligendi fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel ex tribu Iuda, Vronis fi- Exodi 36. Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.
lius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Danidis. plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fue-

An. mũdi 2454. Ante Christum natum 1510.

di fuerint, & præconis voce admonendi non esse opus pluribus. ita enim fabricatoribus est visum. atq; ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere deberet ad vsum sacrificorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente. nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

Edicto plebs coercẽda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.

CAP. V.

De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Exodi 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMNIBVS autem paratis, & vasis aureis & aramentis ac textilibus, Moses indicto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq; cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere X. In vno quoque inerant anuli, & capitella argentea, bases verò aurata & mucronata, ima hasta similes, ex ære facta & in terram defixa. anulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum molliſsimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totumq; eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. Item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinq; habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoque constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab vtroque autem latere stabant tres valli benè firmati. erant autẽ & illi linteo è byſſo contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq; altum, ex purpura byſſoq; & hyacintho cõtextum, variè picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aſperſorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attolebaturq; tantum, quantũ in latitudinem patebat. Erant q; tabulæ lignea vicenæ ex vtroq; latere quadrãgulæ, craſsitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cõtectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immiſsi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis verò occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, craſsitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouẽ cubitos sex tabulæ faciebant quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularũ. Singulæ verò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem,

Tabernaculum.

ordinem, ad inuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes immiſsi, ſinguli cubitorum quinq;, tabulas coniungebant: intrabatq; caput vectis vnicuiuſq; in alio capite, in modum pyxidis: & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriuſque parietis latera continebantur, incaſtrationibus factis & immiſsis adinuicem. atque ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim aliósue impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus autem diuiſa in tres partes longitudine, poſt decem cubita intima, ſtatuta ſunt calumna quatuor eodem opere & ex eadem materia facta, ſimilibus baſibus impoſita, paribus interuallis per tranſuerſum diſsita: vltra has fuit adytum, reliquum verò tabernaculi ſacerdotibus patebat. atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa calum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cubitorum ſpatium, tanquam mare & terra hominibus inacceſsibilis, ſolis ſacerdotibus concedebatur. à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerunt quinq; æreis baſibus innixas. poſt hæc vela ſunt per tabernaculum expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum, quæ adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à cõſpectu hominum excludebant. totumq; hoc fanum vocabatur ſanctum, adytum verò vltra IIII. columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorum. fuitq; hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliisq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris. alterum autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa ingreſſum ſitas quinq; columnas tegebat: quod à ſummo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrantibus præbebat. huic penè contiguum erat aliud velum magnitudine par ſed & è lino contextum, anulis à funiculo per tranſuerſum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando feſtis præcipuè diebus reductum populi proſpectum admittebat. reliquis diebus, & maximè parum ſerenis obiectu ſuo picturatum illud velum à tempeſtatibus protegebat. vnde mos manſit etiam poſt templum exædificatum, vt velum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aulea quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonûm cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inſerebantur, vt coaptata vnum viderentur: quæ extenſa fanum ſupernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetaſmata vndecim æquè lata, ſed longiora, videlicet triginta cubitorum ſingula, è pilis eadem ſubtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine ſuo vſque terram fuſa inſtar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vſum ſupra denarium numerum erat adnexum. hæc rurſus ab alijs è pellibus conſutis contra æſtus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo ſpectantibus res erat miraculo digniſsima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm ſi calum quis contueretur. cæterùm cilicia & pellicea vela ita pendebant, ſicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempeſtates obiectum.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Sanctuarium.

Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.

Exodi 26. Templum ſanctum. Sanctum ſanctorum.

CAP. VI.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

Exodi 37.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

De arca sacra Deo.

TABERNACVLO *autem hunc in modum constituto, etiam arcam Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hac vernacula nostra lingua dicitur Hëoron, figura tali. longitudo eius erat quinq; palmorum: altitudo verò & latitudo trinûm palmorum: eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens, ex vtroq; autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus esset quocunq; transportari posset. neq; enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur. operculo autem eius imposita erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubeis appellant, ea sunt animantia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominũ visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.*

Cherubin.

Legis tabulæ in arca.

CAP. VII.

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Mensa.

IN *fano autem mensam collocauit Delphicis nõ absimilem, longitudine duûm cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eam sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed supernè quadrangulares erant. habebat q; circumquaque labrum quatuor digitis tàm infernè quàm supernè prominens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebanturq; vtrinq; duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrũq; vt vectes traijciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocũq; opus esset præbebant. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem nõ longè ab adyto. & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septẽ verò dies alij panes inferebantur, festo quod nos vocamus sabbatum: cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianũ parietem sitũ erat candelabrũ ex auro fusili sed non solido, pondo minarũ centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratq; distinctũ globulis, lilijs, malis punicis, craterculis ab vna basi in altũ assurgentibus, in septẽ ramos diffissis iuxta numerum solis & reliquorũ planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarum numerũ: respiciuntq; ad orientẽ & meridiẽ, candelabro obliquè posito. inter hoc & mensam vt dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circũquaq; cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, super quam stabat foculus corona aurea circumquaq; cinctus: cui anuli inerant cũ suis vectibus, quo per viã à sacerdotib. portari posset.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Candelabrum aureũ.

Ara suffumigatoria.

Sed

Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum supernè decidebat, quòd basis nulla subesset. ad aram verò præstò erant infundibula & phialæ, thuribulaq; & cratères cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Exodi 38.

CAP. VIII.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

ET tabernaculum quidẽ cum paratu suo sic se habebat. nunc restat dicendum de vestitu tam reliquorum sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis, quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primùm de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legem & castus accedens ante omnia manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt. super hoc induit linteam interulam byssinam è duplicata tela confectam, chetòmene nostris vocatur, significatq; ea vox lineam. linum enim vocamus chethõ. id indumentum est tunica talàris corpori astricta, habens mànicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta vt serpentis exuuiũ videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad talos vsq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idq; ad ornatum conferre videtur. cùm verò sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habetq; circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neq; totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm mediũ. hic vocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta. caterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodq; malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt suturas habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeruntur est scissa. Super hanc terram etiamnum induit vocatam ephoden,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Exodi 39. Vestitus sacerdotũ.

Manachasen.

Chetomene.

Abaneth.

Massabazanes.

Masnaemphthes.

Pontificis ornatus.

Methir.

Ephod.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

græcanica epomidi similem, ea fit hoc modo: ex varijs coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus vt planè tunica appareat. lacuna verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdemq; coloribus, quibus ephodes, variegatum.

Essen siue Logion.

id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texente relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino suturam explente. in vtroq; autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis, in vtroq; lapide sena, ita vt seniores dextrum humerũ obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmis distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incomparabilis: cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt ex-

cidere non possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. Cum autem per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorũ: quarum catenarũ summitas ascendens reducitur post tergũ, & circulo qui est a tergo in epomidis fimbria connectitur: id quod præcipuè sustinet ephoden ne quo pacto defluere possit. essenі autem assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, qua totum complexa rursumq; supra suturam nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes aũt fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinq; includebantur. Porrò pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quem extabat alius consutilis ex hyacintho variatus. hunc au-

rea

rea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabãtur calyculi aurei, qua- An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.
les videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum her-
barios hyoscyamus. quòd si quis aut visam aliquando nõ satis animaduertit, aut Pontificis aurea corona triplex.
nomine tenus auditam de facie non nouit, huic etiam describere eam non grauabor. herba est tres palmos sæpè in altitudinem excedens, napo similem radicem habens: vix enim hac parte est alia similior: folia verò apio. hæc è ramis emittit calyculum ipsis inhærentem. vestitur q̃ tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatem tendente. calyculus autem est quãtus articulus minimi digiti, circumferentiam habens crateri similem. quod ipsum clariùs faciam propter ignorantes. ima sui parte circa fundũ dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursum dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatum, eminentes habens incisuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones desinentes. continet autem sub operculo fructum per totum calyculum, herba sideritidis semini similem. florem verò fert Sideritis.
qui papaueris videri possit. eiusmodi corona ab occipitio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi non ambiebant: sed ceu lorum quoddã latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa qui- Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.
bus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinũ quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturam inuenire licet, si quis non ociosè sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculum longitudine xxx. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus Sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscuè calcantur. tertiam verò partem soli Deo designauit, eo quòd calum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septem lucernas impositas totidem planetarum cursum. vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam designant. nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore sit fucata. aërem verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit linte a, terram similiter significat: hyacinthus verò polum, per mala punica fulgura referens, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitum. epomis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, non aliter quàm terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui vniuersa circumplectitur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacũ vocant,

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cæli significatio videtur esse, cùm sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latentem in his legislatoris sapientiam vltrò dissimulare videremur.

CAP. IX.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Exod. 28 29.30.40. Aaroni Mosis fratri Sacerdotium confertur à Deo.

His ita peractis, priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitq; vt Sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quàm studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus toties in salutis etiã discrimen venire non dubitasset. Cumq; omnes dicta eius comprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostræ facultates præstare valuerũt: & quoniam scitis eum in hoc tabernaculo excipiendum, ante omnia prospiciendum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tum quòd ita natura comparatum sit vt quisque sibi optimè velit, tum quod mihi conscius sim laborum pro repub. susceptorum, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eiq; sui calculi prærogatiuam contulit, vt qui iustitia in toto populo præmineat: cui iam ante vestem sacratam & curam sacrorum altaris q; sui destinauit is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libentius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorem habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoque suffragio Dei comprobauit

Aaronis filij. Exod. 37.

electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutem fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore filij 1111. *Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & ara in qua suffitus fieret, aliorumq; vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neque pluuia aut alia quacunque iniuria læsi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimi-*

Siclus.

dium siclum. siclus autem nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt. quorum numerus fuit sexies centena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebantq; id

Israelitarum ætatis annorum viginti & supra vsque ad annũ quinquagesimũ numerus.

argentum soli ingenui ætatis annorum viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptum. deinde & tabernaculum & Sacerdotes lustrauit in hunc modum. myrræ electæ siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in olei oliuarum hin: mensuræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguentum suauissimum:

Vnguentũ sanctum. Sacrificia.

quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda preciosa valde, quorum naturam, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat

tebat autem bis in die suffitum facere, ante ortũ & circa occasum solis: & oleum purificatum ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totam diem Deo lucebant, reliqua sub vesperam accendebantur. Porrò omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus præcellebat Beseleel. insumptumq; est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio vero sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statimq; Deus indicauit gratum sibi esse & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans. cum calum esset aliàs serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundusq; ros distillabat ab ea, præsentia Dei fidem populo astruens. Moses autem distributis priùs in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dum sacrificijs tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius asperſit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festũ indixit, & sacrificare vnumquenq; pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inspectante populo omnia flãma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moses recusatis omnib. honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculum ventitãs oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerans, neq; quicquã præter reip. curam præ aliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq; hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicã autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostura rum occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberumq; Deo vel adesse Sacerdotibus, vel nõ, omnib. & popularibus demonstrauit, & exteris

An. mũdi 2455 Ante Christum natum 1509.

Beseleel.

Exod. 45. Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Aegypto, mundi cõditi 2455. ante natum Christum 1509.

Tabernaculi & Sacerdotum dedicatio.

Leuit. 8.

Leuit. 9.

Sacrificium sponte sua accenditur.

Leuit 10.

Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.

An. mūdi 2455. Ante Christum natum 1509.

& exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat: tantumq; fulgorem emittebat vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idq; prater naturam suam & consuetudinem: quod certè admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insutas esseni gestat, in bello victoriã pranunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deum, opemq; & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Graci qui à nostra religione non abhorrent cum hoc miraculum pro compertißimo habeant, ita vt negari non posßit, essena vocant λόγιον, hoc est oraculum. Desiit tam essen quam sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antè quàm hæc commentaremur, irato Deo propter legum suarum prauaricationem: de quo aliàs oportuniùs dicetur. nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quacunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publice per singulas tribus offerebãt.

Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum.

Principum tribuum sacrificia & dona. Nume. 7.

Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent: & prater hoc vnusquisque eorum obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decem Daricos valebat, erat q; odoramentis referta. trulleũ verò & phiala, vtraque simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantùm septuaginta. hæc farina erãt plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. prætereà vitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisque Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis agniculis & hædis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus.

Moses in tabernaculo Deum consulit.

Moses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & deferendis legibus: quas meliores quam vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

CAP. X.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12.

NVNC paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrunque duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur holocautoma, aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnũ & hædũ: & hos quidem anniculos, bouem verò licet mactare etiã grandiorem.

Duo sacrificiorum genera.

Holocautoma. Leuit. 1.

rem. Sed opus est vt sint omnia masculà quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horũ tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente. deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquũ aceruum adjiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & masculà fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni ara inferunt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum instruunt, & quæ superfuerunt igni combũrunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificijs disseremus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hadum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdosq; sanguine non vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die cõsumunt. Principes quoque cum pro peccato sacrificant, eadem, quæ plebeij, offerunt, hac tantum differentia, quòd victimas adducunt taurum & hadum masculum. Jubet etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificijs farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cõsecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartã. ea est mensura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram conijcit. reliquum eius Sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vnà cum genitrice, & aliàs quoque nonnisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumũtur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoq; partem suam inde sumentibus. Publicis verò impensis lex iubet quotidiè agnum anniculum mactari mane ac vespere. septima autem quaq; die duos iugulant, eodem modo sacrificantes. & nouilunio prater quotidianas victimas duos boues cum agnis anniculis septem, & arietem: hadum verò pro peccato, si quid fortè per obliuionẽ omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum vocant, prætetiam dicta taurum & arietem & septem agnos mactãt, & hadum pro peccatis decima deinde luna eiusdem mensis ieiunãt vsq; vesperã: sacrificantq; eadem die taurũ & arietes duos & agnos septẽ: & pro peccato hadum. adducunt autem duos prater hunc hados: quorum alter viuus extra fines in desertum emittitur, in quem, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Sacrificium pro gratiarum actione, Leuit. 3.

Leuit. 4. 5.

Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.

Sacrificium si quis sciens peccauit. Leuit. 49.

Consuetudo in sacrificijs obseruata. Leuit. 2.

Nume. 28. 29.

Sacrificium mensis Octobris.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

in ſuburbanum in locum puriſſimum eductũ cum ipſa pelle exũrunt nihil omnino purgantes. & cum eo ſimul exuritur taurus, non à populo adductus, ſed ſumptu pontificis. quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties, totiesq́; pauimentum, rurſusq́; toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexq́; adijcit arietem de ſuo, ſolidum Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra ventura frigora quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. quin & in patria tandem conſtituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis ſint habituri, & octo dies feſtos ducere, victimasq́; Deo ſolidas incendere, & ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ, ex quibus mala perſica dependeant. prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma extredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad ſeptenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantq́; ſicut diximus vitulum & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatis hædum. Atque hæ ſunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Menſe autem Xanthico, qui noſtris niſan vocatur, & annum exorditur, luna quartadecima ſole arietem obtinente, quandoquidem hoc menſe ab Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tunc exeuntes feciſſe diximus, Paſcha nominatum, quotannis inſtaurare lege iubemur: celebramusq́; id per ſodalicia, nihil è victimis inſequentem diem relinquentes, quæ eſt quinta decima & azymorum feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori continenter ſuccedit, duratq́; dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis veſcuntur: & per ſingulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni ſeptem. hæc holocautoma fiunt, additurq́; hædus pro peccatis in quotidianũ epulum ſacerdotibus. Secunda azymorum die, quæ eſt menſis huius decima ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquumq́; rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atque ita in alicæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vſui cedit: & ex eo licitũ ſit publicas ac priuatas meſſes metere. primitiarum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur. Poſt Paſchale ſacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt quadraginta nouem diebus, quinquageſima quam à numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus aſſaronibus cum fermento confectum, mactantq́; agnos duos: hæc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die ſic vt nihil ſuperſit abſumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hædisq́; pro peccato duobus. Nullum autem feſtum ducitur abſque holocautomate & laborum vacatione, ſed in omnibus omninò hæc duo lex obſeruari iubet: & poſt ſacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ aſſaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridiè Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in ſacra menſa duobus ordinibus ſeni ex aduerſo ſeſe reſpicientes: atque

Tabernaculorum feſtum. Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 31.

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Nume. 9. Deute. 16. Paſcha decima quarta Aprilis die.

Feſtum azymorum.

Leuit. 2. Primitiæ frugum.

Sacrificium Pentecoſtes.

In ſingulis feſtis & ſacrificiis quid obſeruetur.

Panes propoſitionis.

ne ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsq; in proximè sequens An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.
bbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacer-
dotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata
ri solent, & pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de
suo quotidiè bis offert Deo farinam oleo maceratam, & modica coctura dura-
tam: estq; demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantun-
dem vespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorũ rationem alias diligen- Leuit 8. Num. 3.
tius explicabimus. Caterùm Moses tribum Leuiticam à cætero populo exemptã, Leui tribus cultui sacrata.
vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq;
tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandum cõmisit, iubens vt ad
præscripta Sacerdotum sacrum ministerium capesserent: atq; eo tempore sacri &
Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & Res immundæ.
quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam
ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò Leuit. 7. 17.
vetuit, quòd hunc animã & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem
ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã Leuit. 12. 13. 14. 15.
iniunxit. Eiecit etiam è cœtu & consuetudine hominum leprosos, & seminis pro- Qui homines immundi.
fluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter ho- De Leprosis.
mines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit. eum quoq; qui ca-
dauer contrasset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hunc dierum
numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: qua-
rum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo &
pro comitico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se
merserit in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro
puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cada-
uere differentes. quòd si quis pristinam valetudinem à Deo precibus impetra-
rarit, & in cutem sanitatis color redierit, hic varijs sacrificijs Deo gratitudi-
nem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo magis ridenda est illorũ fa-
bula, qui dicunt, Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem Contra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Aegypto cõtendunt.
morbo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset,
nunquam Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio
fertur, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gen-
tes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim
habeantur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione
reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur.
Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem
sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum
afferrent? Qua re manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Mo-
ses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor
esse voluit. Sed hæc quisq; ita vt libitum fuerit accipiat.

Caterùm puerperas fanum intrò gredi vetuit, aut sacris interesse vsq; in qua- Hedio & Ruffino Cap. 14.
dragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis Puerperæ leges.
præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absq; victimis,
quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicio- Numer. 5. Adulterij leges & zelotypia.
nem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronẽ, & immisso ex ea pugil-
lo super altare, quod reliquũ est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanũ: & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurãdum cum imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio & præ zelotypia maritus ad iniquã suspitionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculũ pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aspersο, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, pragnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurãdi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nuruve, omnesq; tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contrà fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici verò ne viduam quidem permisit, quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omniq; fuco carere. Quicunq; è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictum gestant, tantisper dum eo vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & sobrietatem à vino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoque anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaq; die remissionem à laboribus dederat. quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ vox libertatem significat, conueniunt venditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrũ factis, si fructus maiores fuisse comperiãtur, recipit agrũ venditor. quòd si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor

De adulterio & incestu.

Exod. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20. 21. 29.

Leuit. 21. Qualis vxor Sacerdoti ducenda.

Leuit. 25. Lex septimi cuiusq; anni.

Annus iobelus.

possef-

possessionem alteri cedit. sin vtraq; paria fuerint, possessio ad veteres dominos An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.
reuertitur: idemq; est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

LEGIBVS ad hunc modum digestis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, exceptis Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numeram eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcẽta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsq; quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. *Pro Leui autem allectus inter autores tribuum Manassem Josephi filium, & Ephræmen pro Iosepho. Hos enim Jacobus in adoptionem à Josepho impetrauerat, sicut supradiximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorũ illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebãt. Forum quoq; rerum venalium est propositum, & merces suo quæq; loco dispositæ: aduentant opifices omnium artium in suas officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc commeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tubæ paulo crassior, longitudine paulò minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebatq; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tubæ. Asosra vocatur hoc genus apud Hebraos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitebantur: vtriq; verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex pone sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificijs, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.*

Hecdio & Ruffinus Cap. 15. al. 12. Num. 1. Moses populum numerat.

Num. 2. 3. 4. Dispositio castrorũ

Nubes super tabernaculum. Num. 9.

Num. 10. Buccinæ duæ ex argento factæ.

Ordo castrorum circa tabernaculũ.

CAP. XII.

Seditio contra Moſen propter egeſtatem & ſeditioſorum pœna.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509. Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 13. Num. 11.

Seditio contra Moſen.

NON multo pòſt à Sina monte caſtra mouentur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Iſeremoth: vbi denuò populus ſeditionibus agitari cœpit, & laborioſæ peregrinationis culpam in Moſem conferre. Illius ſuaſu ſe reliquiſſe regionem fertiliſſimam, & nunc non ſolum eius vbertate carere, verumetiam pro ſperata felicitate in extremis miſeriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & ſi manna quoq; aliquo caſu deficiciat, procul dubio fame interituros. His addebant multa conuicia, qua in virum optimè meritum paſſim iactabantur. exortus eſt interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Moſi beneficiorum, bonam ſpem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam fruſtra requiſituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita deſperatos, iubet æquo animo eſſe, pollicendo ſe quamuis grauibus contumelijs immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, ſed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere poſſet: Deus, inquit, & ego, quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen deſinemus veſtri curam gerere: idq; breui eſtis viſuri. Vix hæc dixerat, cum tota caſtra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo pòſt in Hebræorum inſolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo deſideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo caſu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quaſi dicas concupiſcentiæ monumenta.

Iſraelitæ in deſerto coturnicum carnes impetrant.

Concupiſcentiæ ſepulchra.

CAP. XIII.

De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14. Num. 13. 14. Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes.

MOSES autem poſteaquam abductos inde adduxiſſet in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum ſitum, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumq; in mediis conſtitiſſet, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ poſſeſſionem: quorum alterum ex ipſius munificentia iam habetis, alterum quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsue Rex nos arcebit, vt ne vniuerſa quidem gens collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati ſimus ad rem fortiter gerendam. neq; enim ſine prælio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi ſunt ſpeculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis concordiæ ſtudere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem noſtrum debito cultu proſequi. Hæc vbi locutus eſt, populus collaudato Moſis conſilio, exploratores eligit duodecim nobiliſſimos, ex vnaquaq; tribu vnum: qui exorſi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perluſtrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, explorataq; terræ ſimul & incolarum natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negocium inſumptis. Et fructuum quidem

quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, vbertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & vrbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quàm quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto viderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoſſibile rati talem terram acquirere, ſoluta concione domum reuerſi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omninò nihil auxilij præſtare. rurſumq; Moſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Moſe ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo è ſpeculatoribus, Jeſus Naueci filius ex tribu Ephramitide, & Chalebus ex tribu Judæ, procedunt in medium, & populum compeſcunt, orantes vt bona ſpe ſint, néue Deum inſimulent mendacij, temerè fidem habentes quibuſdam, qui vanis ſermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neque enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem obſtaturam viris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, Deoq; freti, quà vos ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltrò pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lacrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſſionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet: attamen terram Chananæam eiusq; vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos rèdderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum ſe mœſtitia dedidit: Moſemq; obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile, Moſem vnicum virum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus illi præſens

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi contra Moſen.

Iosua & Chaleb populum compeſcũt.

Moſes & Aaron Deo ſupplicant.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

Iſraelitę in deſerto quadraginta annis erraturi.

Pœnitentia populi.

Moſes vir maximæ autoritatis.

præſens

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, siquid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Judaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostrã premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret. & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

Annonæ caritas principatu Claudij.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.
II. Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotum excitata.
III. Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.
IIII. Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.
V. Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritq; eorum copias.
VI. De Balamo vate.
VII. Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.
VIII. Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

Hebræorum,

CAP. I.

Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.

An. mūdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Num. 14. Israelitæ absq; Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

HEBRÆOS *autem duram vitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs victoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consilijs penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Mosis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiamsi Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoq; expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiusq; libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cateris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiã futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta graviorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis quamprimùm conserendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Judæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contume-*

Hebræos Chananæi cædunt.

Moses retrò populum ducit in desertum.

Seditio aduersus Mosen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

lioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

CAP. II.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur.

CORES vir genere & opibus inter Hebraos clarus, & populari quadam facundia praditus, videns Moſem in celſo dignitatis conſtitutum, moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorem & genere nihilo inferiorem: multàq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur; rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub pratextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſua tantum gloria ſtudere: & nuper prater ius & fas ſacerdotium abſq; populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniurium, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filijs ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferendum, genere Moſi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſima tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens rei publicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuiq; eò res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Cora ſequerentur, qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis pratextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electior, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moſes autem qui Cora calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei benè adminiſtrata, & ſciens

Aliàs Balas.

Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.

Moſen lapidibus obruendum clamant.

& sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodyt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam si vobis diuitijs & cateris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vterq; nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas pra oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi non minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentia, me violati iuris reum facere, & huius facinoris pramium alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragijs committere, nullam prarogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam antè comprobatus. neq; enim Dei voluntatem in hoc lesimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. Sed quod ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud aquum est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestra antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quisq; acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoq; inter cateros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit: vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul, & malè suspicari de Mose destitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Mosis, ad Corem seditiosum oratio.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

POSTERA verò die reditur in concionem vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamen erat dirimendum: erat q; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionũ finem exoptan-

Ruffin. Cap. 8. Num. 16.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

tibus.timebant enim ne actum esset de Rep. si vlterius seditio procederet.multitudo quoq; natura nouarum rerum cupida,& ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circunferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad condictum venirent sacris interfuturi.postquam aũt negauerũt se obtemperaturos, neq; diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quaesitam in populo augeri: his renunciatis assumptisq; aliquot praestantioribus, non est dedignatus ad contumacẽ Dathami factionem venire,sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare,progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset.aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet.ille verò iam propior sublatis in cœlum manibus,& elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset, Domine,inquit, cœli & terra ac maris,tu qui mihi testis es fide dignissimus, quòd quicquid hactenus feci,ex tua sententia feci,qui miseratus res Hebraeorum perpetuus adiutor mihi fuisti,exaudi hanc orationem.tu enim scis omnia,ipsas etiam cogitationes hominum:quapropter non dedignaberis rei veritatem atq; istorum ingratitudinem in mediũ proferre.Nosti sanè exactè & illa quae natiuitate meam praecesserunt, visa nimirum non audita:nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua,quas isti cum non ignorent,malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram,tamẽ relictis eius voluptatibus & cõmodis meipsum totum dedidi arumnis pro isto populo perferendis: & primũ pro libertate eorũ, nunc vero pro salute promptissimè magnos labores suscepi.Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus,qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti,& voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaothis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris viae per mare medium iter aperuisti,cuius postea fluctibus Agyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti,qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxisti,cibumq; in terra non inuenientibus à mari attulisti,è cœlo deniq; nunquam antè auditum es largitus,qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus,quòd neq; munera à quoquam Hebraeorum fauorem meum contra iustitiam captante admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sinceriss imè administrata in suspicionem culpae, à qua sum alieniss imus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit:& quòd res Hebraeorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara,qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriae tuae detrectatores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus

Dathan & Abiram contumaces.

Mosis ad Deum precatio.

quàm

quàm pium est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput dira vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia seruat intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lacrymis effato, terra horrendum repente contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit: immani mox sonitu eliso, quà seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisq; in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentũ diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, latis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem populariũ existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo cõmissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotiũ, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Core: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris adoramenta quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatũ viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vnà cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorũ affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Datam & Abiram absorbet terra.

Core cũ ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP. IIII.

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

POST tam euidens argumentũ cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nam ex talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam: Cum enim semèl animos hominem occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam nõ peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: agreq; ferebant, quòd non solũ impunè tot optimatũ morte populũ mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatũ: quãdoquidem nemo posthac eum affectaturus erat,

Num. 17.

Alia seditio contra Mosen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

cum aliis id malè ceßiſſe videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquem ſtatuerent. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas, veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, concionem aduocari iubet. & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mãdauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quæ facile agnoſcebantur, quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: videbant q; alias eadem ſpecie manere, quæ erant pridie cùm eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſet exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno cõſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitũ, omiſſis odijs quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſiit, ratumq; Aaroni ſacerdotium eſſe voluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine poſthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moſes autem poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad vitam neceſſarijs occupati, negligentiùs ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duûm millium cubitorum, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuêre. Nunc dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iußit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, ſacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominãt, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta. qui verò tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrũ. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt ſeditionem

Aaronis virga germinat.

Ruffinus cap. 3. Hedio cap. 4. Num. 18, 35. Leuit. 14. 18. & 26.

Sacerdotum reditus

Nume. 6. De Nazaræis.

nem dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, le- An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.
gatis primum ad Regem præmissis. petebat ab eo tantum liberum transitum, pa-
ratus ipsius arbitrio fidem dare. sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præ- Nume. 20.
terea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ Mosis ad Idumæos legatio.
pretium, si Rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negato q̃ trãsi-
tu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Mosen si vi viã
aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo non permit-
tente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per deser-
tum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies ad- Mariamne soror Mosis defuncta.
uenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna
prima: sepultaq́ est publico sumptu magnificè, super quodam monte, qui appel-
latur Sein: & post menstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in mo- Nume. 19. Mos lustrandi populum.
dum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum
antè castra productam Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem se-
pties digito aspersit versus Dei tabernaculum. deinde solida iuuenca ita vt pro-
cubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem inji-
ciunt, simulq́ hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir
purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac
funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immit-
tentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo
facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra
belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lu- Num. 21.
strato, per desertum cum exercitu pergens Arabiam petijt. Quumq́ venisset
in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nomina-
tur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmo-
nitus à Mose quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in
loco accliui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure Aaron mortuus.
ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno
quo sororem amisit, anno ætatis centesimo vigesimo tertio, dies mortis eius inci-
dit in primam lunam mensis qui Athenienssibus hecatombæon dicitur, Ma-
cedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu fi- Ruffinus Cap. 4, Hed. Cap. 5. Nume. 21.
nito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ
montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit,
Moabitas ab Amorræis disterminans. estq́ hæc regio frugifera, & fructus quan-
tum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui Mosis ad Schonem Amorræorum Regem legatio.
transitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento vel agro-
rum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum ve-
nalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio darè grauarentur.
Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada
Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium
transire conarentur.

Quomodo

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.

Num. 21. Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos.

MOSES autem postquam intellexit Amoraos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebraos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deũ, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditatem exsatiarent, auspice Deo & quò sponte iam properenderent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate lati, arma corripiũt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoraus contrà vt vidit aduentantes, oblitus pristinæ ferocia, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq;, vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorũ ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectã victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cumq;

Amorræos Hebræi fudunt fugantq;.

desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totum regionem percurrebant

Sehon Amorræorum Rex interfectus.

rebant impunè diripiendo, captiuosq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi verò terram eam occupauerunt, inter tres amnes insula modo sitam. Nam Arnonis ripa meridionale eius latus terminant, Iobacchus verò septentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxiliũ Sehonis amici & socij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriã sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnũ est deletus. Moses verò Iobaccho fluuio superato, regnum Ogis ingressus vrbem vnam post aliã subuertebat, habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentũ exstabat in expugnata Regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hæc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iamq; in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

Hebræi terrã Amorræorum occupant.

Amorræorum terræ situs

Oges Rex cum exercitu trucidatur.

Ruffin. cap. 5. Hegesip. cap. 6.

Hiericho.

CAP. VI.

De Balamo vate.

BALACVS Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæã vsurpare appetant: atq; ita non satis consultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimum quenq;, rogantes vt veniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mensæ adhibitis, consulit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi nõ deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam. nam exercitum illum, quem ipsi execratum velint, esse Deo longè carissimum. dedit q; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis quibuscunq; conditionibus facerent. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadẽ de re denuò legatos mit-

Nume. 22. 23. 24. Balaci Moabitarum Regis ad Madianitas legatio.

Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Sacerdotum ſtatuit mulierem ad portam, quæ eſt obuerſa ad fanũ: & inſcripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iuſiurãdum cum imprecatione, vt ſi pudicitiã laſiſſet, luxato crure dextro & ventre diſrupto miſerè moriatur: ſin autem præ amore nimio & præ zelotypia maritus ad iniquã ſuſpitionem ſit cõmotus, decimo menſe infantem maſculũ pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & ſumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aſperſo, ebibendum porrigit. mulier verò ſi iniuſtè eſt delata, pregnans facta maturè & feliciter enititur. quòd ſi coniugalem fidem & Deum iuriſiurãdi teſtem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc ſunt quæ Moſes genti ſuæ de ſacrificijs ac purificationibus præſcripſit. Leges autem tulit tales. Adulterium in vniuerſum prohibuit, ratus coniugum ſummam felicitatem, ſi fides ac pudicitia ſeruetur, & reipublicæ quoque intereſſe vt liberi legitimi proueniant. Item inceſtum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum ſorore nurúve, omnesq; tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menſtruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formoſis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contrà feciſſet, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo caſtiores eſſe voluit. hos enim non ſolum prædictis legibus ſicut reliquos teneri iuſſit, ſed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæſtum feciſſet, non ſeruam aut captiuam, neque cauponariam aut ſtabulariam, neque à priore marito quacunque de cauſa repudiatam. Pontifici verò ne viduam quidem permiſit, quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: ſed ſolum virginem ducere conceſſit, eamq; ſeruare. Idem nec ad mortuum ſinitur accedere, quod tamen cæteris eſt licitum, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur ſimplices eſſe, omniq; fuco carere. Quicunq; è Sacerdotibus integer corpore non eſſet, partem quidem ſuam cum cæteris accipere ſinitur, ſed ad altare aſcendere, & fanum intrare prohibetur. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe oportet, ſed vitam etiam irreprehenſibilem præſtare. quapropter qui ſacrum amictum geſtant, tantiſper dum eo vtuntur, præter aliam caſtitatem, puritatem & ſobrietatem à vino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; vicio carentes. Hæc ſunt quæ Moſes iam tunc vitæ ſuæ tempore obſeruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipſe licet in deſerto degens, Chananæam terram tandem adeptis proſpexit. Septimo quoque anno remiſſionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione eſſe iuſſit, quemadmodum iam ante populo ſeptima quaq; die remiſſionem à laboribus dederat. quæ verò per hunc annum ſponte ſua terra protulerit, publica eſſe & promiſcui vſus iuſſit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocaturq; Hebræis quinquageſimus quiſque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manumittuntur, qui contribules cum eſſent, legem aliquam violauerint, & ſupplicij vice in ſeruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Inſtante Iobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conueniunt venditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expenſis in agrũ factis, ſi fructus maiores fuiſſe comperiãtur, recipit agrũ venditor. quòd ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiens emptor poſſeſ-

De adulterio & inceſtu.

Exod. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20. 21. 29.

Leuit. 21. Qualis vxor Sacerdoti ducenda.

Leuit. 25. Lex ſeptimi cuiuſq; anni.

Annus iobelus.

possessionem alteri cedit. Sin vtraq; paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur. diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

LEGIBVS ad hunc modum digestis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numeram eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcẽta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsq; quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. *Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Josephi filium, & Ephraemen pro Josepho. Hos enim Jacobus in adoptionem à Josepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorũ illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebãt. Forum quoq; rerum venalium est propositum, & merces suo quæq; loco dispositæ: aderant q; opifices omnium artium in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebat q; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitebantur: vtriq; verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificijs, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.*

Hedio & Russinus Cap. 15. al. 12. Num. 1. Moses populum numerat.

Num. 2. 3. 4.

Dispositio castrorũ

Nubes super tabernaculum. Num. 9.

Num. 10. Buccinæ ductæ ex argento factæ.

Ordo castrorum cum tabernaculo.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

CAP. XII.

Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 15. Num. 11.

Seditio contra Mosen.

NON *multo pòst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Jseremoth: vbi denuò populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Mosem conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, procul dubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optimè meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumelijs immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego, quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idq; breui estis visuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo pòst in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.*

Israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant.

Concupiscentiæ sepulchra.

CAP. XIII.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14. Num. 13. 14.

Exploratores terræ Chanaan mittit Moses.

MOSES *autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Camq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsue Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neq; enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis concordia studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hac vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex vnaquaq; tribu vnum: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, explorataq; terra simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum*

quidem

quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, vbertasq́ regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & vrbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq́ ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quàm quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto viderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoßibile rati talem terram acquirere, ſoluta concione domum reuerſi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omninò nihil auxilij præſtare. rurſumq́ Moſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq́ ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Moſe ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo è ſpeculatoribus, Jeſus Naueci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tribu Judæ, procedunt in medium, & populum compeſcunt, orantes vt bona ſpe ſint, neue Deum inſimulent mendacij, temerè fidem habentes quibuſdam, qui vanis ſermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neque enim montium magnitudinem, neq́ amnium profunditatem obſtaturam viris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, Deoq́ freti, quà vos ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltrò pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lacrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſſionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus pratuliſſet: attamen terram Chananæam eiusq́ vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq́ commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum ſe mœſtitia dedidit: Moſemq́ obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisq́ condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile, Moſem vnicum virum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus illi præſens

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi contra Moſen.

Iosua & Chaleb populum compeſcũt.

Moſes & Aaron Deo ſupplicant.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

Iſraelitę in deſerto quadraginta annis erraturi.

Pœnitentia populi.

Moſes vir maximæ autoritatis.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Judaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostrã premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret. & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

Annonæ caritas principatu Claudij.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Hebræorum, inscio Mose, cum Chananæis pugna & clades.
II. Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotum excitata.
III. Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.
IIII. Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.
V. Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleueritq; eorum copias.
VI. De Balamo vate.
VII. Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.
VIII. Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

Hebræorum,

CAP. I.

Hebræorum, insciò Moſe, cum Chananæis pugna & clades.

An. mũdi 2455. Ante Chriſtum natum 1509.

HEBRÆOS *autem duram vitam in deſerto agentes, & multis miſerijs afflictos; nihil peius habuit, quàm quòd Deus non ſinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moſem audire volebant, quieſcere iubentem, rati etiam ſine illius auſpicijs victoriam de hoſte ſe poſſe obtinere: accuſabantq́ eum, quaſi hoc tantum agentem, vt in magna inopia conſtituti, ſemper ab illius conſilijs penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei ſibi pollicentes, non tam Moſis reſpectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus eſſent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxiſſet, eis nunc quoq; ſi rem ſtrenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis ſibi virium aduerſus eas gentes, etiamſi Moſes Deum ab ipſis alienare conetur: omninoq́ expedire ſibi vt arbitratu ſuo potius rem gerant, quàm pro excuſſa Ægyptiorum ſeruitute Moſis tyrannidem ſuſcipiant, eiusq́ libidini ſeducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quaſi verò non omnes ex æquo Abrahæ eſſent poſteri, vt vnus ſingulari gratia præſcientiã futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium eſſe vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promiſſori credentes, ad acquirendam eam regionem ſe expediant, neque diutius ſub Dei prætextu verba ſibi dari ſinant. Cogitandum de præſenti inopia, quam loca deſerta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis quamprimùm conſerendas, nec amplius aſſenſum legiſlatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac ſententia, populariter in hoſtes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immenſa multitudine perterriti, irruentes in ſe excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæſa, reliquos turpiter vertere terga coactos inſequendo, trepidos in caſtra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq́ ab irato numine immiſſam eſſe, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupiſſent. Moſes autem videns tum ſuos accepta clade conſternatos, tum hoſtem victoria recenti elatum, veritus ne præſenti ſucceſſu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in deſertum reducere. Quumq́ populus poſthac in ducis poteſtate ſe fore polliceretur; malo admonitus nihil abſque ipſius conſilio proſperè ceſſurum, motis caſtris itum eſt in deſertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capeſſerent, quàm ſigno diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vſu venit, maximè rebus aduerſis, vt difficiles ſe moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta millia, & vel in ſecunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio tam in ſe inuicem quàm in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuiſſe accepimus. qua res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidiſſet, ni Moſes oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contume-*

Numer. 14. Iſraelitæ abſq; Dei mandato & Moſis, cum hoſtibus congredi cogitant.

Hebræos Chananæi cædunt.

Moſes retrò populum ducit in deſertum.

Seditio aduerſus Moſen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

lioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

CAP. II.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur.

CORES *vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſem in celſo dignitatis conſtitutum, moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorem & genere nihilo inferiorem: multàq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur; rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſq; populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniurium, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filijs ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferendum, genere Moſi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens rei publicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuiq; eò res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Cora ſequerentur, qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electior, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moſes autem qui Cora calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei benè adminiſtratæ, & ſciens*

Aliàs Balas.

Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.

Moſen lapidibus obruendum clamant.

& sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam si vobis diuitijs & cateris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vterq; nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi non minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentia, me violati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragijs committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam antè comprobatus. neq; enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquum est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quisq; acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoq; inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit: vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul, & malè suspicari de Mose destitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509. Mosis, ad Corem seditiosum oratio.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

POSTERA verò die reditur in concionem vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamen erat dirimendum: erat q; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionũ finem exoptantibus.

Ruffin. Cap. 2. Num. 16.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

tibus.timebant enim ne actum esset de Rep. si vlterius seditio procederet.multitudo quoq; natura nouarum rerum cupida,& ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circunferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad condictum venirent sacris interfuturi.postquam aũt negauerũt se obtemperaturos, neq; diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quaesitam in populo augeri: his renunciatis assumptisq; a-

Dathan & Abiram contumaces.

liquot praestantioribus, non est dedignatus ad contumacẽ Dathami factionem venire,sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare,progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset.aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet.ille verò iam propior sublatis in cœlum ma-

Mosis ad Deum precatio.

nibus,& elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset, Domine,inquit, cœli & terra ac maris,tu qui mihi testis es fide dignissimus, quòd quicquid hactenus feci,ex tua sententia feci,qui miseratus res Hebraeorum perpetuus adiutor mihi fuisti,exaudi hanc orationem.tu enim scis omnia,ipsas etiam cogitationes hominum:quapropter non dedignaberis rei veritatem atq; istorum ingratitudinem in mediũ proferre.Nosti sanè exactè & illa quae natiuitate meam praecesserunt, visa nimirum non audita:nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua,quas isti cum non ignorent,malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram,tamẽ relictis eius voluptatibus & cõmodis meipsum totum dedidi arumnis pro isto populo perferendis: & primũ pro libertate eorũ, nunc vero pro salute promptissimè magnos labores suscepi.Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus,qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti,& voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaothis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris viae per mare medium iter aperuisti,cuius postea fluctibus Agyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti,qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxisti,cibumq; in terra non inuenientibus à mari attulisti,è cœlo deniq; nunquam antè auditum es largitus,qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus,quòd neq; munera à quoquam Hebraeorum fauorem meum contra iustitiam captante admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sincerissimè administrata in suspicionem culpae, à qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit:& quòd res Hebraeorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara,qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriae tuae detrectatores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus

quàm

quàm pium est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia seruã intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hac cum lacrymis effato, terrà horrendum repente contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit: immani mox sonitu eliso, qua seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisq; in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidem eius supereſſet. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentũ diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, latis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo cõmissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotiũ, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris adoramenta quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatũ viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vnà cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorũ affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

Datam & Abiram absorbet terra.

Corem cũ ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP. IIII.

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

POST tam euidens argumentũ cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nam ex talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam: Cum enim semel animos hominem occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam nõ peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægreq; ferebant, quòd non solũ impunè tot optimatũ morte populũ mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatũ: quãdoquidem nemo posthac eum affectaturus erat,

Num. 17.

Alia seditio contra Mosen.

An. mũdi 2455. Ante Christum natum 1509.

cum aliis id malè ceſsiſſe videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt ſuperbæ & nimiæ Moſis poteſtati modum aliquem ſtatuerent. facilè enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas, veritus ne qui rurſum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere poſſet, concionem aduocari iubet. & auditis poſtulatis nihil reſpondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mãdauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus ſignum oſtenderit. quod vbi placuit, inſcriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inſcriptam habens in ſua Leuiticam. eas Moſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit. ſequenti verò die omnes protulit, quæ facile agnoſcebantur, quòd eſſent & à principibus qui attulerant, & à catero populo notatæ: videbantq́; alias eadem ſpecie manere, quæ erant pridie cùm eas Moſes acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina eſſet exorta, & (quod magis mirum) amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno cõſtaret. hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitũ, omiſſis odijs quibus tam Moſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſiit, ratumq́; Aaroni ſacerdotium eſſe voluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine poſthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moſes autem poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad vitam neceſſarijs occupati, negligentiùs ſacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duûm millium cubitorum, & inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuêre. Nunc dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſſit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, ſacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominãt, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltrò obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta. qui verò tantum pecuniæ non habuerint, hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrũ. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, præterq́; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt ſeditionem

Aaronis virga germinat.

Ruffinus cap. 3. Hedio cap. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14. 18. & 26.

Sacerdotum reditus

Nume. 6. De Nazaræis.

nem dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primum ad Regem præmissis. petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare. sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretium, si Rex ita iuberet. ille verò legatis, reinfecta, dimissis, negatoq; trãsitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Mosen si vi viã aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo non permittente, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificè, super quodam monte, qui appellatur Sein: & post menstruum luctum lustrauit Moses populum hunc in modum. Iuuencam laboris & aratri expertem, colore toto corpore rufam, paulum antè castra productam Pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima, quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum exercitu pergens Arabiam petijt. Quumq; venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Mose quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat, atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo vigesimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Mosis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabia montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amorræis disterminans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius Regem Sehonem misit legatos Moses, qui transitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio darè grauarentur.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.
Nume. 20. Mosis ad Idumæos legatio.
Mariamne soror Mosis defuncta.
Nume. 19. Mos lustrandi populum.
Nume. 20.
Aaron mortuus.
Ruffinus Cap. 4. Hed. Cap. 5. Nume. 21.
Mosis ad Sehonem Amorræorum Regem legatio.

Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo

CAP. V.

Quomodo Moſes deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleueritque eorum copias.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1473.

Nume. 21. Hebræi pugnam parant aduerſus Amoræos.

MOSES autem poſtquam intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facilè adduci poſſe vt priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarent, occaſionem eis adimere volens, conſuluit Deũ, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam inſuper pollicente, magnopere hac ſpe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adeſſe tempus quo pugnandi cupiditatem exſatiarent, auſpice Deo & quò ſponte iam propenderent autoritate ſua compellente. at illi permiſſa poteſtate læti, arma corripiũt, & è veſtigio inſtructa acie ad hoſtem properant. Amoræus contrà vt vidit aduentantes, oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus, tum milites animos, quos ante viſum hoſtem præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt. Itaq;, vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in ſola fuga ſpem ſalutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primùm animaduerterunt hoſtes cedere, acriter inſtiterunt, turbatisq; eorũ ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamq; totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias vrbes petebãt. nec alteri perſequendo fatigantur, imperfectã victoriam relinquere nolentes, ſed cùm eſſent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos aſſequebantur, aut glandibus & iaculis, ſi quos celeriores timor fecerat. Itaque magna ſtrages editur, & ſi qui effugerant, cum vulneribus & ſiti conflictabantur. erat enim æſtas. Cumq;

Amoræos Hebræi fudunt fugantq;.

deſiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab inſequentibus circumuenti eminus ſagittis ac iaculis ſunt confixi: & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæſos ſpoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent. & milites totum regionem percurrebant

Sehon Amoræorum Rex interfectus.

rebant impunè diripiendo, captiuosq; abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſumpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt vſi. Hebræi verò terram eam occupauerunt, inter tres amnes inſula modo ſitam. Nam Arnonis ripa meridionale eius latus terminant, Iobacchus verò ſeptentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxiliũ Sehonis amici & ſocij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio periit, & exercitus ad vnũ eſt deletus. Moſes verò Iobaccho fluuio ſuperato, regnum Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliã ſubuertebat, habitatores internecione vaſtans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam vir heroica ſpecie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentũ exſtabat in expugnata Regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri caſum non ſolum præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorum ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moſes caſtra Iordanem verſus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea eſt vrbs copioſa, palmis abundans & balſamum ferens. Iamq; in tantum creuerant Iſraelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moſes vtendum hac promptitudine ſuorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vaſtandam miſit, vrbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1473.

Hebræi terrã Amorræorum occupant.

Amorræorum terræ ſitus

Oges Rex cum exercitu trucidatur.

Ruffin. cap. 5. Hedio cap. 6.

Hiericho.

CAP. VI.

De Balamo vate.

BALACVS Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cum res Iſraelitarum in tantum creſcere videret, cœpit etiam de ſuo regno eſſe ſolicitus. Neſciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæã vſurpare appetant: atq; ita non ſatis conſultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum ſucceſſu non eſt ausus, obſtare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſſimum quenq;, rogantes vt veniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali menſæ adhibitis, conſulit Deum, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum vetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi nõ deeſſe voluntatem illis gratificãdi, ſed obſtare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam. nam exercitum illum, quem ipſi execratum velint, eſſe Deo longè cariſſimum. dedit q; conſilium, vt ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacem cum illis quibuſcunq; conditionibus facerent. his dictis legationem dimiſit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadẽ de re denuò legatos mit-

Nume. 22. 23. 24. Balaci Moabitarum Regis ad Madianitas legatio.

Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio,

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Secunda ad Balamũ legatio.

tunt ab Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deum consulit. Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc serio iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandã angustam inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis: cumq; nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana

Balami Angelus resistit.

Balami Asina loquitur.

voce Balamum incusat, quòd nunquam antehac lasus sauiret in se, non intelligens Deum prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur, apparuit ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentũ non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retrò abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à Rege honorificentissimè, vo-

Balamus obiurgatur ab Angelo.

Balamus ad Balacum peruenit.

luit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factũ, mactat victimas, vt victoriã præsagire posset. deinde sic

Balami de Israelitico populo vaticinium.

fatur. Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiã suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominũ genus, cui non innocentia morum, virtutisq; ac probatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeoq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatũ scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparanda. Cumq; tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerũ copiam deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint. non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat: Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest

Balacus iratus reprehendit Balamum.

& quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quæ

Balami responsio.

vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarũ sim adductus, eaq; causa veni vt voluntati tuæ morem gererẽ. Sed potẽtior est Deus quàm mea volũtas, qui cõtra Dei voluntatem ad gratiã

hominum

hominum loqui proposueram. quàm primum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horũ laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atque Madianitis rem gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deum flectere possim, vt execrationib. hoc genus hominum deuouere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidem sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciem pronus prædicebat quicquid euenturum esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarũ quædam nondum condita videntur, quæ verò extant earum res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondent vsque ad nostram memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquãdo comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationem frustratam, sine honore vatem ablegat. ille domum repetens cum iam Euphratem attigisset, An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1472.

accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, vosq; Madianitæ, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdũ tamen quædam vitari nõ poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quàm antè florebũt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc cnnsilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subito se proripiant. cumq; rogatæ fuerint vt maneant, non annuãt nisi persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas accèperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratũ sibi reddent. Post hæc monita abijt. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorũ iuuenes pulchritudine puellarũ capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorũ auersentur. Illæ libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittunt: iamq; blandicijs illectos, & cupidine feruentes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deũ testẽ inuocando, & lacrymas fundendo, quò magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omninò captos & consuetudine sua deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neq; inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia nõ dedignatu qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare vos & abitionem nostram molestè ferre asseueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ cõiugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ conuictura

Numer. 25.

Balami de rebus futuris vaticinium.

Balami aduersus Hebræos consilium.

Madianitarum filiæ ad Hebræorum castrã perueniunt.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1472.

ſumus. veremur enim ne libidine exſatiata, cum iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes noſtros ablegetis: cui noſtræ ſolicitudini veniã vos dare æquum poſtulamus. Illis verò quolibet modo fidem daturos ſe pollicentibus, & nihil præ amore nimio recuſantibus: quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab omnibus alijs diuerſiſſimos, vt cibis etiam proprijs veſtro more vtamini, nec potũ cum aliis communem ſuſtineatis, neceſſe eſt ſi vultis nobiſcũ vitã degere, Deos noſtros colatis: neque enim alio argumento perſuadebitis amorem iſtum vos nõ fingere, niſi eoſdem nobiſcũ Deos adoretis. Nec abſurdũ fuerit aut vitio vertendũ, ſi terra in quam veniſtis peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur caterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quarendus, vbi ſoli iuxta veſtra inſtituta vitã agatis. At illi cupidine caci dicta earũ comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrũ deſciſcunt: & plures Deos credere inducti, ſacra illis eius gentis ritu faciũt: cibis quoq; indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiã nihil non cõtra legem faciebant: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrũpebãtur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiã Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationẽ adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putãt, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignã, nec ipſis nec maiorib. eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deũ & religionẽ facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcãt, & nõ legum contemptu, ſed cõpeſcendis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdũ præterea dicebat, quòd cùm in deſerto modeſtè vixiſſent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæſiuerãt, nunc per affluentiã perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad ſaniorem mentem reducere. Tum Zambrias inſurgens, Tu, inquit, Moſes tuis legibus vtere, quibus iam longo vſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpè iam pœnas dediſſes, & tuo malo uon eſſe Hebræis imponendum didiciſſes. me certè nunquã ad tua tyrannica iuſſa obſtrictum habebis. neq; enim aliud hactenus, quàm ſub legis ac religionis prætextu nobis ſeruitutem, tibi principatũ malicioſis artib. adſtruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum ſunt, & ſub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca ſeruitute fuerit grauius, in quem-uis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipſe multò dignior ſis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omniũ conſenſus approbat, plus tua quàm caterorum mortalium placita valere poſtulas. ego quæ nunc facio, quia benè facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenã me duxiſſe. audis à meipſo mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam Dijs facio præter conſuetum, quia id æquum cenſeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non ſicut ſub tyranni de viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipſo plus arbitrij habere

Madianitarum filiæ Hebræos ad idololatriam perducunt.

Hebræi mulierũ cupidine ducti à patrũ religione deſciſcunt.

Zambrias. Chosbi.

Moſes Iſraelitarum idololatriam & voluptatem accuſat.

Zambriæ aduerſus Moſen oratio.

habere voluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quónam audacia hæc esset euasura, maximè quòd videret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem insolentem iritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentia imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosem magnum patruum habens, agerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit. non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consilium dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cumq; nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisq; vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisq; copijs Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.

Al. 24000. Moses in Madianitas mouet.

Num. 31.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

MADIANITÆ verò intellecto hostium aduentu, & quòdiam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu; præstò erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Ubes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quàm Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso

Hedio. Cap. 7. Ruffin. Cap. 5.

Quinq; Reges Madianitarum cæsi.

Alias Areceme vel Arcæ.

Ingens præda de Madianitis parta.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1472.

Ingens præda de ditanitis parta.

illaſo exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, vaſorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domeſtica ſuppellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abducta ſunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moſes autem partitus prædam, quinquageſimam eius partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus, & Leuitis alterius quinquageſimam: reliquum verò populo diſtribuit. quo factum eſt vt deinde ſuauiter viuerent, opibus virtute quæſitis, ocium quoq; ad fruendum nacti. Moſes autem iam admodum ſenex Jeſum deſignauit, qui ſibi in prophetæ & ducis (ſi opus foret) munijs ſuccederet, Deo ita iubente vt hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritiſſimus, Moſe præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manaſſitis, numero pecudum & alijs rebus abundantes, de communi conſilio rogant Moſem, vt ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram, quæ nõ multo antè bello capta fuerat. eſſe enim paſcuis vberẽ. Ille verò ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticuloſos ſimulatores dictitãs. Velle eos in ocio luxuq; terrã marte quæſitã communi poſſidere, & nolle arma cũ cæteroexercitu ferentes, terram vltra Jordanem à Deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui videntes eum iratum, ne merito iraſci videretur, reſpondent ſe neq; per ignauiam pericula, neq; per deſidiam labores fugere, ſed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratoſq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipſo dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunq; ducerentur ſequi, & communibus militare auſpicijs. Tum Moſes comprobata eorum voluntate, aduocatoq; Eleazaro pontifice & Jeſu, cæteriſq; magiſtratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moſes quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, dum taxat extra vrbem refugij deprehenſum: idq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, alijs non item. Cæterùm oppida refugij fuerunt hæc. ad fines Arabiæ Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulademan. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atq; hac occaſione inſtituit, vt cuique tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quumq; iam de quadrage-

Num. 27. Deut. 3. Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat.

Num. 32. Tribus Rubeni, Gad & dimidia Manaſsis, Amoritidem terram expetunt.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.

Oppida refugij.

Num. 27. 36. Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt.

Hiſtoria Deuteronomij.

quadrageſimo migrationis anno triginta tãtum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrũ habens palmetis conſitum, vbi populum omnem praſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471. Ruffin. Cap. 5. Hedio. Cap. 8. Deut. 4.

CAP. VIII.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

VIRI commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. *annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam, & rebus vltra Jordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantum ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tàm veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita decedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis inde ſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij Iſraëlis, vna omnibus hominibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualésue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, amulandiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequemini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religione per contemptum quicquam nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiſſimi inter omnes gentes, & omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primum eſt ac potiſſimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud poſteros immortalem conſequemini. Hæc vobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu Dei me perferente ſcriptas, nec ipſi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vſum nunquam non meditemini. Ego verò commodis veſtris lætus diſcedo, vosq; pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magiſtratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis veſtræ poſthac curam ſunt habituri. Deus autem ſub cuius ductu hactenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepiſtis, non deſinet vobis proſpicere, ſed quamdiu ipſum & pietatem colueritis, tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita ſuggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Jeſus, & ſenatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, ſcientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus eſt vbi ad poteſtatem peruenerit: néue in hoc libertatem ſitam exiſtimetis, ſi mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio ſi vos in poſterum ſeruaueritis, res veſtras in meliore ſtatu videbitis. Abſit autem vt ita in hos exaſperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à vobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim vos hac comme-*

Moſis ad populũ ante obitum oratio.

Moſis ad Iſraelitas vt Deo ipſiusq; mandatis ſint obedientes adhortatio.

Diuini auxilij promiſsio.

Obedientia erga magiſtratum.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1473.

commemoratione in exitu vitæ cõtristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini. alioqui ſi per has inſolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbem diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quò minus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtium ſupereſſe patimini: id rebus veſtris conducibilius exiſtimate, ne cum illis viuentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conſcripſi, & formam adminiſtrationis rerum tàm publicarum quàm priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſcedatis, mortalium omnium feliciſſimi eritis. Hæc loquutus tradit eis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta benè viuendi continentem. Illi verò ſoluebantur in lacrymas, & iam tum deſiderio ducis mœrebant: memoresq; quanta pericula pertuliſſet, quamq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet: & de futuro ſoliciti quòd non eſſent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lacrymans nullam conſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lacrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atque ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquam ad reliqua tranſitũm faciam, operæ pretium duxi, leges talis latoris maieſtate ac virtute dignas hic inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extant autem omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamq; à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonendus erat, ne ſi quis fortè ex contribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, quaſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autem eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritusq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatam conſuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum noſtratibus ſpectant, in eum commentarium diſtulimus, quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Deuter. 7. 11.

Iſraelitæ hoſtes, eorumq; idola tollere iubentur.

Moſes Iſraelitis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit.

Leges à Moſe latæ. Ruffin. Cap. 7.

Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſeriem innouarit.

Poſtquam acquiſita Chananæa terra, vrbibusq; conditis, victoria fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem conſtabilietis. Vrbs ſacra ſit vna in regione Chananæa, in loco illuſtri & fertili, quam Deus per oraculum elegerit: & templum in ea ſit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, ſed collectitijs conſtructum, qui inducti tectorio, decoram & mundam ſpeciem præ ſe ferant: aſcenſusq; ſit ad illud non per gradus, ſed terra leniter per accliue aggeſta: in alia verò vrbe nec altare ſit vllum neq; templũ. Deus enim vnus eſt, & Hebræorum genus vnum.

Iſraelitæ quomodo in terra Chanaan victuri.

Vrbs ſacra & templum in Chananæa.

Qui

Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur. An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

In sacram vrbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorum ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studijs delectantur. Id verò ex huiusmodi congressibus facilè contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis harent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet. Conuicium Deo faciens. Leuit. 4. Deut. 16. Ter in anno Hebræi conuenire debent.

Sint præterea decimæ fructuum seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ à Deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neq; enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudo quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. Dijs alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda. Nemo veste è lino & lana contexta vtatur. est enim solorum sacerdotum. Septimo quoq; anno, quando per Scenopegia festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidiè, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostẽtanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsint septem viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi vero is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentia metu præterius fertur calculus. nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Decimæ. Deut. 18. Merces meretricis. Dij alieni. Deut. 22. Linum & lana. Deut. 11. Legis liber in tabernaculorũ festo prælegendus. Pueri Leges ediscant Deut. 6. Signa Legis. Septem Præsides. Honor magistratus. Officium Iudicum. Iustitia est Dei potentia.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium deponere nõ liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neq; seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimonium deposituros. Quòd si cui falsõ testi creditum fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei pœna sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condèmnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmijs. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorum agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec sementi nec plantationi idonea, neruis ceruicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclament, eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentq; Deum vt propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Deut. 19. Falsi testis pœna.

Deut. 21. De homicidio commisso.

Aristocratia optimũ regimen.

Optimum quidem est optimatum regimen, & sic in administrata Republica viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si regis vos cupido ceperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quàm sua sapientia tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecunijs equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus vestris expedit. Terminos terræ mouere non est fas, nec propria, nec aliena, dummodo pacata: sed religiosè cauendum vt tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritiæ certis terminis non circumscribatur. Facilè enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Deut. 17. De Regis electione.

Deut. 19. Termini terræ non mouendi

Leuit. 25. Plantarũ ante quartum annum fructus prohibiti.

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuijs cum amicis consumat, & cum pupillis ac viduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum vitibus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugũ agenda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duũm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura cõmunionem dissimilium. Neq; diuersi generis iumentorum coitus sunt admit-

Vites plantandæ.

Terra aranda.

admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem magnoperè, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hac tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De vindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo nõ possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim aequum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam proprijs se satient: & siue indigena siue sint exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre verò secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortentur, Israëlitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israëlitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest benignè cum illis communicant. Qui verò contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem pœnam hanc sustineat, eò quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo ritijs actis, & sacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimas tum quæ Leuitis dentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatusq; decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Vbi ætas maturuerit vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritam,

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deuter. 24. Egenis aliquid in agro relinquendum.

Deut. 25. Boues triturantes. Viatores à pomis maturis non arcendi.

Plagæ quadraginta.

Decimæ egenorum.

Primitiæ frugum. Deut. 26.

De vxoribus ducendis.

An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1471.

tam, nèue priorem eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamant as quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnoperè conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hæc ita obseruari valdè interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati.

Ancillas ingenui non ducant.

Meretricis nuptiæ.

Si quis aliquam pro virgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatam accusèt, afferat q; argumenta qua habet: puella verò causam agat pater, aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum post hac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, qua contradictionem non recipiat. cæterùm temeritatis & petulantiæ qua insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puella patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eò quòd parum solicitè pudicitiam vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quòd si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorẽ, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri verò minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd suâ mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenitura, vt duplicem facultatum paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puella persuasit vt liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quòd si solitariam alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginem nondum desponsatam constupraverit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

Pœna mulieris pro virgine desponsatæ talis postea non inuenta. Deut. 24.

Primogenitus ius suum retineat.

Deut. 22. Stupri pœna.

Virgo constuprata.

Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è Republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo victura. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si quis vel virginẽ vel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitimè coniungi voluerit, non antè ius esto cubile eius tangere.

Leuit. 25. Defuncti fratris vxor ducenda.

Cum capta coniugium. Deut 21.

ngere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.
missos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium
eniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accí-
it, morem gerat eius affectibus, & non sua tantum voluptati indulgens illius de-
deria neglegat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplo- Luctus triginta dies.
randos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quod si satiata concu-
iscentia pro cõuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidẽ eam tra-
are eius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi po-
estatem habeat. Quicunque è iunioribus parentes suos contempserint, & debi- Deut. 21.
um honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõ- De liberorũ ãse ꝛc.
maces ac proteruiin eos fuerint, hos primum verbis parentes moneant. nam
ot natura fecit idoneos iudices. dicantq; non voluptatis causa in matrimoniũ
conuenisse, neque vt collatis in commune facultatibus opulentiores fierent:
sed vt liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi sup-
peditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio, summa
cum cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionem per-
tinere visa sit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit
quod officij hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiam Deus
ab parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se
pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi com-
munis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius ab-
sit vt tu facias periculum. His verbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit,
nec insectum commissis debetur venia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ
laudem & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus da-
re peruicaces videant. quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed con-
tumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra
urbem sequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omni-
bus spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quo- Hostes sepeliendi.
modocunque legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur,
nec mortuus quisquam expers terræ iaceat, vltra quàm iustum est pœnas ex- Deut. 23.
sequens. Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet.
aut potum. non enim iustum est reditus captare ex fortunis tribulium, sed
potius opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gra-
tiæ actionem, & Dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet
prosequi. Qui verò acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquem
aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouene- Mutuum reddendũ. Deut. 24.
rint, lætas restituant eis qui mutuauerunt, quasi suareponentes, & vsuri de- Pignus.
mum fœnus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus aufe-
renda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. is verò qui
reddere debet, nihil contradicat ei qui cum legũ auxilio ad se venit. & si quidem
ille inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mu-
tuum. sin autem pauper, restituat id creditor priusquàm Sol occidat, maxi-
me si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem
nos à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad
victum pertinet non est eius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum paran-
di facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit,

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehẽsum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto.

Furtum.

Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur.

Hebræus seruus anno septimo manumittendus.

Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur.

Inuenta bona.

Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filijs & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconẽ indicato loco in quo inuenit: reddatq; sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Deut. 22.

Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. Jumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire.

Homicidæ lex.

Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro, confestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cade insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedem medici. Qui mulierum vterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliã præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est.

Venenum.

Venenum neque lethale, neque aliàs noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenũ parauerat.

Pœna talionis.

Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior.

De boue cornupeta.

Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquã percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur.

Deut. 22. Puteus.

Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet.

Deut. 24.

tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quòd si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit,

rdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, An. mūdi 2493. Ante Christum natum 1471.
ùod nihil suâ voluntate aut malicia sit perditū, nec vsum se parte depositi, atq; absolutus abeat. quòd si vel minima commissorū parte vsus pòst perdiderit, drehibendū quod accepit, in solidū condemnetur. Idem ius esto de mercedibus Ibidem.
ia parantur labore corporis. Cauendum ne quis virū pauperem mercede suâ fraudet, memor quòd is vice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit, proinde on procraſtinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle Ibidem. Merces.
t operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentū iniquitatem punien- Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi.
i non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è tabus nati sint, quàm odio propter illorum vicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt
cere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi pri- Spadones.
auerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit.
Procul arcendum est hoc genus, quod non modo posteritatem quantum in se sed multò antè propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim
at, quòd effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria. si-
abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.
Castrare nec hominem licet, nec vllum aliud animal.
pacis leges & instituta sunto, & Deus propicius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem vt ullum tempus veniat quod hæc innocentes in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus erit in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo.
Iubeo, Deus vt terram quam nobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domesti-
discordiæ turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtq; in perpetua legum à Deo comprobatarum
institutione permaneatis. Bella verò vel duobus vel vestris posteris gerenda, Belli leges.
ones Deus auertat. Caterum cum bellum instabit, caduceatores primum Deut. 20.
destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, do- Caduceatores ablegandi.
ùod quamuis & copiæ vobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & summa Deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, ne-
rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod æquum suaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis tribuentes ius in armis reponant, exercitū contra eos educite, imperiū committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi imperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenuè gerendis, sed non rarò plus nocet quàm prodest. Delectus autem habendus est In bellum qui mittendi.
rum tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata nouo nondum integrum annum illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruã-
do felicis voluptatibus, ingratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

Castris

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominũ ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti, eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno cõscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus.

Arbores frugiferæ non excindendæ.

Deut. 22. Chananæorum gentem extirpandam.

Deut. 30, 31. 32. 33. 34.

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earũ præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iusit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus cõsistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo trãsgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, vt in perpetuum cuiuis eas discere liceat: quæ tandem huic aræ inscriptæ sunt ex vtroque latere, quà populus iussus est stare, & holocaustomata offerre, & post eam diem nunquam alias victimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat.

Amalecitas plectendos.

Deut. 27. 28.

Deut. 29. Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

Postridiè populo cum vxoribus & liberis in concionem collecto, ne mãcipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq; periculorum motũ, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ nõ consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iam diximus. Sed & Iesus superstite etiã tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid

pro

pro ſalute populi geſturus erat, vel foris bello adminiſtrando, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationem recens inſtitutam eos præparans, diuino monitu ſe præſagire aiebat, quòd ſi patriam religionem violarent, cladem non effugerent. nam & regionem ipſorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipſos ſub haſta victoris venundandos, ſeruituroſq; gentibus quæ afflictorum nulla miſeratione tangerentur: ac tum demum ſeram atque inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipſorum conditorem, & vrbes ſuis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non ſemel tantum amittant, ſed ſæpius. An. mũdi 2493. Ante Chriſtum natum 1471.

Deinde Moſes exhortatus Ieſum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturumq; cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fauſta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres noſtros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfinivit, gratias illi viuens adhuc & vobis præſentibus ago pro cura ac prouidentia quàm de rebus veſtris hactenus habuit, non ſolum depellendis aduerſis, ſed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac ſolicitudinem dum veſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor, propicius ſemper adiuuit: imò verò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit, me miniſtro vſus & vicario in obeundis quæ ad veſtram felicitatem pertinere viſa ſunt. Quapropter æquum eſt, vt priuſquàm decedam, eius potentiæ, qui & in poſterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exſoluam, veſtraq; memoriæ commendem, quòd hunc ſolum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propitio conferendis, longè ſint anteponenda. Grauis enim aduerſarius eſt vel homo legiſlator, ſi conſtitutionibus ſuis autoritatem adimi ſentiat. Dei verò indignationem abſit vt experiamini. qua legibus ipſius contemptis excitari poſſet. Hæc poſtrema verba Moſe loquente, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, vniuerſa multitudo in lacrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararent. quin & pueri præmœroris impotentia plorantes præ ſe ferebant, quòd tanta eſſet viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere poſſet. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœſtitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antiſtite, futuram ſuam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquàm eius virtutem ſatis deguſtaſſent, iam carendum eo; ſeq; deſtituendos videbant. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimonia, coniecturam capere licet ex eo quod tum Propheta accidit. Quamuis enim perſuaſiſſimum ſemper habuit, nõ eſſe inſtante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viſo tamen affectu populi, à lacrymis temperare non valuit: dum verò eò proficiſcitur, vbi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebantur. Tum Moſes his qui longiùs aberant manu mota ſignificauit vt conſiſterent: propiores autem rogabat, ne exceſſum ſuum lacrymabilem facere pergerent, cum fletu proſequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendã exiſtimantes, vt quemadmodum cupiebat ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lacrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Ieſus. Vt verò in monte Abari vocato conſtitit, qui celſus è regione Hierichuntis attollitur, & conſcendentibus latè Chananæa terræ pro-

Ioſuam Moſes hortatur. Deut. 31.

Deut. 33.34.

Hebræorum ob Moſis obitum planctus.

Moſes 120. ætatis anno ablatus.

An. mũdi 2493. Ante Christum natum 1471.

ſpectum exhibet, ſenatum dimiſit. Cumq; poſt mutuos complexus Eleazaro ac Jeſu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam eſt ablatus. In ſacris autem voluminibus ſcripſit ſe mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum praedicarent. Vita eius tempus vniuerſum centum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno menſe minus. Mortuusq; eſt vltimo anni menſe, die prima menſis qui à Macedonibus Dyſtrus dicitur, à noſtris verò Adar: vir omnium quot quot vnquam fuêre prudentiſſimus, & qui conſilia bona optimè noſſet exſequi: adhac eloquentia & in tractãdo populo gratia & dexteritate incõparabilis: affectus quoque ita ſemper in poteſtate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantum eorum ex his qua in alijs hominibus conſpiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam triſtius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præſens tantummodò ſui deſiderium reliquit, ſed maximam apud omnes exiſtimationem quot quot ſcripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis aſtimant. Atque hac ſunt qua de Moſis exitu dicenda habuimus.

Adar Hebræis eſt menſis duodecimus, nobis Martius dictus.

Moſes imperator bonus & vates.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Ieſus Hebræorum Imperator debellatis ac cæſis Chananæis terram eorum ſorte diuiſerit tribubus.
II. Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſis Beniamitis 300. tantum fuerint ſuperſtites.
III. Quomodo propter impietatem in Aſſyriornm ſeruitutem à Deo populus Iſraelitarum ſit traditus.
IIII. Libertas per Cenizum tradita.
V. Quomodo populus rurſum à Moabitis ſit ſubiugatus, & per Iodem è ſeruitute exemptus.
VI. Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti.
VII. Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.
VIII. Quomodo Gedeon populum liberauerit.
IX. Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella geſſerint.
X. De Samſonis fortitudine, & quanta mala Palæſtinis fecerit.
XI. Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palæſtinis in prælio cæſi fuerint.
XII. Quomodo Elis audita filiorum cæde, & Arcæ amiſſione prouolutus de throno expirauerit.

Quomodo

CAP. I.

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

An. mũdi 2494. Ante Christum natum 1470.

POST *Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiumq́ memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq́ exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq́ etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chenanæa pars septima: reuocauit eis in mentem quid Mosi fuissent polliciti: rogauitq́ vt in eius gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter præstarent quæ promiserant. illis verò imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquàm metatus est, commodum speculatores aderant, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitũ consuetã interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam diuersorium non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq́ cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnanti, venisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subducant. Ille verò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à Rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo antè solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent Regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quã serio loqui putabant, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt. & excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigiũ nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat daturæ, rogatosq́ vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deum iam ante significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersoriũ, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturũ, ne quis eam domum ledere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat. quòd si aliquis

Iesus exploratores mittit in Hierichuntem.

Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesus in mentem reuocat. Num. 32.

Hierichuntem speculatores explorant.

Rachab exploratores contegit.

An. mũdi 2494. Ante Christum natum 1470.

ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore nõ suã: neq; se ad eius incolumitatem præstandã iureiurando teneri velle. His cõditionibus discessum est, cùm se funè de mœnibus demisissent: reuersiq; ad suos rem totã vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachaba iurauerint: eorumq; autoritate iusiurandum ratum est habitum.

Iosuæ 3. Iesus Iordanem traiicit cum copiis.

Imperatore autẽ solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontem non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vlla præsto aderãt) Deus se illis transitum procuraturum promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripã traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebãt, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculũ & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus pri-

mis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea nõ amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat. steteruntq; in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factũ est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadium castra metatus est. Porrò Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerãt, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant. eodem enim tempore & Manna eis defecerat, post annũ, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cumq; hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquã occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continenti-

Iosuæ 4. 5. Iesus monumentum extruit ad Iordanem.

Israelitæ Paschа celebrant, terrę frugibus fruuntur, & deficit Manna. Iosuæ 6.

bus,

bus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes Arcam gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septem cornubus clangendo, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitante, nec aliud quicquã faciendo, quàm quod inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cumq; per sex continuos dies idẽ fecissent, septima Iesus contractis in vnũ copijs, reliquo populo cõuocato, latũ illis affert nuncium, vrbẽ ea die sine labore capiendã, Deo hanc in potestatẽ ipsorum tradente, & ruentibus sua sponte mœnib. facilẽ aditũ aperiente. iußitq; omnes occidi quotquot in manus militũ deuenirent, & neq; lassitudine, neq; miseratione, neq; prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugiũ vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalẽ habet extinguere, nihil in prædã aut propriũ emolumẽtum cessurum reseruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primũ capta vrbe Deo dedicarentur. solum autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptũ. Hæc locutus instructum exercitum ad mu-

An. mũdi 2494. Ante Christum natum 1470.

Iesus cum copijs vrbem circumambulat.

Iesus nemini præter Rachab parcere iubet.

ros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum Arca sacerdotibus, & cornuum classico militem ad aggrediendum opus incitantibus. cumq; septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi verò nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem, omnes promiscuè cadunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus via sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis vrbs, & postremò incensa rogum defunctis præbuit, in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adducta, gratia sunt ob seruatos speculatores acta, dicente se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vr-

Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa.

Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.

An. mũdi 2494 Ante Christum natum 1470.

bis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atq; etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quarente. Eas manubias Jesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Judæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptijs & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerũt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro casorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quam propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaque saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Jesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersarijs fore superiorem. atq; harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à prælijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationemq; in futurum attonitus eximе. Talibus exorabat Deum Jesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israëlitarum fore victoriam. hoc oraculum Jesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cumq; sors in Judæ tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebatur. & cum in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Acharem deprehenderunt. qui videns non esse locum tergiuersandi contra diuinum indicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepul-

Ioſ. 7.8. Aahar quædam ex præda contra Dei mandatum abſcondit.

Galgal, libertas. Ioſ. 5.

Iſraelitæ ab Ainatis fusi fugatiq;.

Ioſuæ ad Deum precatio.

Reſponſum diuinum ad Ioſuæ preces.

Achor ſorte deprehenditur & punitur.

turæ

tur & traditur, quemadmodum ſolent damnati iudicio publico. Jeſus autem luſtratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu diſpoſitis circa vrbem inſidijs, diluculo hoſtem ad certamen prolicit. illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, ſimulata fuga procul eos ab oppido abſtrahit, fuſum hoſtem exiſtimantes, & quaſi victoria iam parta inſoleſcentes. poſtquam autem ſubitò conuerſis copijs in faciem illis obſtitit, & alijs qui in inſidijs latebant ex compoſito ſignum datum eſt, coorti celeri curſu ad Ainam feruntur, & auerſam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris ſuorum vt tum putabant victoriam ſpectantibus: vrbemq; ingreſſi ſine diſcrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Jeſus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hãc quoq; ab hoſte captã & cum vxoribus ac liberis incenſam animaduerterunt, per agros diſpalati, cum ſibi inuicem præſidio non poſſent eſſe, alij alijs in locis ſunt oppreſſi. Poſt hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta eſt, & ſuppellex ſine numero: pecudum item greges non modici, & inſuper ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Jeſus inter milites partitus eſt in eis caſtris quæ habuit ad Galgala. Cæterùm Gabaonitæ qui non longè à Hieroſolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum caſu, iamq; in ſe iturum hoſtem ſuſpicati, Ieſum quidem precibus flectere non tentauerunt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui interneciuum bellum cum Chananæis gereret: ſed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatem adſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi maturè prouiderent: quod ſi ſuum cõſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod vbi perſuaſerunt, mittunt legatos ad Ieſum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis commune dicerent, ſed longè diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama viri excitos multorum dierum iter feciſſe, & hoc eſſe verum ex habitu comprobabant. veſtes enim quas viam ingreſſuri nouas induiſſent, longo itinere detritas: ſumpſerant enim

An. mũdi 2494 Ante Chriſtum natum 1470.

Ain expugnata atq; combuſta.

Præda populo diſtributa.

II. Ioſ. 9. Gabaonitæ legatos mittunt ad Ieſum.

Gabaõhitarum ad Hebræos oratio.

An.mũdi 2494 Ante Christum natum 1470.

enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus. vt saluis patrijs institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiã admitterẽtur. Jesus aũt credens eorum verbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc æstu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Jesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæa tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatus eorum honoratioribus, fraudẽ eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cumq; decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm cum Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Jesum defeciss e, & quatuor proximarũ gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tum Jesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquam antea visum, quòd dies factus est longior, ne interuẽtu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Jesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. creuisse autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Jesus in Chananæa montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitum reducit in Galgala. cumq; latè per circumquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine casorum, excitati sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cadesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Jesum quàm cæteros Israëlitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non sat tutos putarent, pollicitusq; victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitq; conflictus validus, & strages ma-

Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.

Gabaonitæ ministerijs publicis deputati.

Ios. 10.

Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet.

Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus.

Quatuor Reges trucidati.

Sol immotus consistit.

Ios. 11.

Chananæorum Reges mouent in Hebræos.

Chananæorũ ingens exercitus.

ior

ior, quàm vt facilè credi poßit, eſt edita, in fuga quoq; plurimi ceciderunt, vt prater paucos totus hoſtilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes ſunt cæſi: adeoq; ſæuitum eſt in victos, vt hominibus ſublatis in equos ferrum ex- An. mũdi 2499 Ante Chriſtum natum 1465. Chananæorum Reges omnes ad vnum cæſi.

ercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus eſt, nemineq; audente congredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirent interficiebat. Famq; quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo ſupererat, niſi ſi qui in loca munitißima confugerant. Ieſus autem caſtris è Galgalis in montana tranſlatis, ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem viſus ſit idoneus in quo tantiſper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi ſe præberet. Inde cum omni populo profectus verſus Sicima, altare, ita vt Moſes præceperat, ſtatuit: & diuiſo exercitu, in Gariz, eo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac ſacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibusq; peractis & in altari inſculptis, in Siluntem ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter ſitum natura tutum, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium conatus arte additas: nam cognito Iſraëlitarum ex Ægypto exitu, & quòd ad ſuum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cumq; frequens concurſus factus eſſet, res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recenſuit, quales par erat Dei auſpicijs à populo religioſißimo geri: Reges triginta & vnum auſos manus conſerere deuictos, exercitusq; potentißimos prælio ſuperatos, & internecione caſos, vt ne reliquiæ quidem generis ſupereſſent. caterùm quoniam ex vrbibus alia capta eſſent, alia munitiores & ob hoc obſtinatiores longa oppugnatione opus haberent, cenſuit eos qui ex regione vltra Iordanem ſita in communem expeditionem profecti fuerãt, & propter cognationem ſocios periculorum ſe adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remittendos. deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtata probitatis viros eligendos, qui regio-

Chananæorum regionem totam Ioſua deuaſtat.

Ioſua in duas partes copias diuidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Ioſ. 13. 14. 18.

Ioſua diuidẽdam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur.

An.mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

nem totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam sententiam itum est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit, vt æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananæa natura talis est, vt videre liceat campos magnos & frugum ac fructuum feraciſsimos, qui collati ad aliam terram admodum vberes videri possent: quòd si ijdem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij videbuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secundi. hanc ob rem voluit iuxta æstimationem potius quàm iuxta mensuram sortitionem fieri, quòd nonnunquam vnum iugerum pro mille alijs valeat. Decemuiri autem huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Jesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarum dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cumq; ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Judæa pertingens vsq; Hierosolyma. latitudo verò eius Sodomiticum lacum attingebat in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamita deinde regionem sortiti sunt, quæ à Jordane amne vsq; mare protenditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela. angustiſsima autem hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephraimi autem tribus terram à Jordane vsq; Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis vsque magnum campum. Manasſetidis item dimidia pars agrum à Jordane vsque Dora vrbem, latitudine vsque Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hos Issacharis in longum patentem à flumine vsq; Carmelum montem, latitudinis verò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ autem regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cessit quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientem spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Jordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Jamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum sex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filijs eius dictam Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cæterùm Iesus ætate iam defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligentius Rempublicam administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim consistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos non ex

Ioſua Chananæorum regionem nouẽ tribubus & dimidiæ Manaſsis diuidit.

Ioſ.16.17.19.

Suprà lib.4. Cap.7. Num.32. Iöſ.13.

Ioſua vnicuiq; tribui vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit.

Ioſua ad metiendam & diuidendam terram quoſdam mittit.

Moſi

Mosi tantum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquam à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Judæ Hebron, in Ephraimi Sicima, in Nephthalitide Cedesis, quæ est in superiore Galilæa. post hæc quod de præda reliquum erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum accessio & publicè & priuatim facta est. tantum erat auri & vestimentorum ac reliquæ suppellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam Deus & pater qui est dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum mansuram nobis promisit: vosq; opem vestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operam vestram nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus, quòd socij periculorum esse voluistis, rogamusq;, vt in hac mutua beneuolentia perseueretis, memores amicorum, & quòd vos quoq; vestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis adnitentibus, peruenimus, nec id sine vestræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati estis, multumq; prædæ, auri & argenti, referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Mosis mandatis satisfecistis, non contempta autoritate mortui, & nihil vobis ad nostram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere, néue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes enim Abrahæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tàm nostros quàm vestros maiores in hanc oram protulit: cuius leges ac religio per Mosen instituta, diligenter obseruanda sunt. hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius: sicut contrà, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & singillatim primatibus populóque in commune dicto vale, ipse quidem eodem loco restitit, reliqua autem multitudo vniuersa cum lacrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellabantur. Itaque traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum coniunctionis cum reliquis qui vltra Jordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Israëlitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac suspicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à prælatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis horum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ voluntatis rationem habendam. atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Jesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem agrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo fa-

An. mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.

Prædæ diuisio.

Iosuæ ad eos, qui ex regione vltra Iordanem sita militabant, oratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Ios. 22.

Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripã Iordanis erigunt.

Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio.

An. mũdi 2499 Ante Christum natum 1465.

ctum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. at tamen non culpæ magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si pijs rationibus adducti id feciſtis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quòd si putatis locum vobis ad rectè sapiendum esse obstaculo, præstat nobiscum agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusq; vos per salutem liberorum ac coniugum, & quicquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere.

Phineæ ad Rubenitas oratio.

Rubenitarum responsio.

Postquam hæc Phineeses dicere desiit, qui concioni præerant, pro communis causa defensione hæc attulerunt. Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. nam hoc quod nunc ereximus, quodq; vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed vt perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitq; vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum, rem totam apud populum exposuit, qui lætus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium.

Iosuæ domicilium ad Sicima.

Ios. 23. 24.

Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus,

& cum

& cum ſenatu magiſtratibus, tum ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adeſſe: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam, vt Deum in poſterum æquè habeant propitium, cùm ſciãt eius beneuolentiam non alijs retineri poſſe quàm pietatis artibus. Suum enim fuiſſe, vt, priuſquàm decederet, illos officij commonefaceret. poſtremo rogauit vt hanc admonitionem boni conſulerent, eſſentq; eius perpetuò memores. poſt hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno vitæ centeſimo decimo: quorum quadraginta ſub Moſe magiſtro miniſter ipſius exegit, & poſt eius obitum viginti quinque Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus eſt in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus Pontifex, Phineeſi hæreditarium relinquens Sacerdotium. ſepulturæ eius monumentum impoſitum extat in vrbe Gabatha. Poſt horum obitum conſultus Phineeſes à populo de voluntate Dei, cuiuſnam foret imperium in bello Chananæo, reſpondit, iubere Deum vt Judæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox aſſumpta Simeonide, his cõditionibus rem aggreſſa eſt, vt ſublatis è ſua ditione hoſtium reliquiis, tum tributarijs, in alterius tribus exſtirpandis huius generis reliquiis vicem penderet.

An. mũdi 2525. Ante Chriſtum natum 1439.
Ioſu. 23. 24.
Ioſuæ poſtrema ad ſeniores & Magiſtratus Hebræorum adhortatio.
Ioſua moritur.
Eleazarus moritur.
Iudic. 1.

CAP. II.

Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſis Beniamitis 300. tantum fuerint ſuperſtites.

ANT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant, ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Jeſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus. aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & caſis decem millibus dum reliquos fugientes inſequuntur Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus. ſic affectum detulerunt non longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circunferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa. quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbeq; vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorũ oſſa adhuc oſtenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipſi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia cõceſſum eſt cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Moſis. fuerat hic vnus è ſpeculatoribus, quos Moſes in Chananæam præmiſerat. Habita eſt ratio Iethræ quoque Madianitæ, olim Moſis ſoceri, cuius poſteris ager eſt attributus, quia relicta patria comites ſe adiunxerant, & in deſerto æruminarũ ſocij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campeſtria & maritima deſcendentes prædictæ duæ tribus Aſcalonem &

Hedio & Ruffinus cap. 5. al. 2.
Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezeck capitur.
Hieroſolymæ pars capta eiusque habitatores interfecti.
Ioſ 21.
Iethræ Moſis ſoceri poſteris ager attributus.

An.mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè multatos facilè reijciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerũt. Beniamitæ verò, in quorũ sorte erãt Hierosolyma, tributo imposito habitatorib. eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à cædibus alteri à periculis feriati, ad culturã agrorũ vtriq; se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederunt. Ephraimi verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clàm ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti compotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. quæ iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent commoda, tum quòd ob luxum ad laborem nõ essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt antè legitur, nec magistratus solennes creantur: dumq; relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortũ est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephramitarũ ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier continuas expostulationes nõ ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puella parentibus habitus. quinta cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiam dimiserunt, nec nisi meliore diei parte transacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cumq; emensi triginta stadia non longè abessent à Hierosolymis, famulus dabat consilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. marito nõ placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebatq; progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis sero admodum, cumq; in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephramita genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demum cœnam è foro peteret. ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domum reducere, & in Ephramitarum ditione se habere domicilium. tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominem. Gabæni verò quidam iuuenes qui mulierculam

Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt.

Ephraimitæ proditione occupant Bethel.

Hecdio & Ruffinus Cap. 6. al. 3. Israelitæ bellũ omittunt.

Iudic. 19. Historia de vxore Leuitæ

Triginta stadia quatuor milliaria Italica.

Duo milliaria Italica cum dimidio.

Facinus detestandũ Gabaenorum.

culam in foro viderant, miratiq́ eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerunt ad ianuam: rogantéq́ sene vt abirent, & vim abstinerent ac iniuriam, postulabant vt exhibita hospita quieti sua consuleret. cumq́ ille contrà diceret cognatam esse & Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenesq́ iura contemnerent ac deriderent, eadem minantes si obstare libidini eorũ pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt saluo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat. illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes vi raptã mulierem domum abducunt, cumq́ ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculo dimiserunt: qua ita miserè affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti cõspectum venire: quòd hunc indignissimè rem laturum putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauiùs suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum violentia. Tum verò illi, nunquam tali antè viso vel audito spectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernũt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendum, priusquàm verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptã armari leges permittũt, nisi legatis prius de satisfactione missus. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & postulaturi, vt pro violatis legib. morte iustas pœnas dependerent. Gabaeni verò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum, si alienis imperatis metu belli parérent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratq́ magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos vi & armis aggredi vellet. Quæ postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurãdo sanciunt, neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem: & acriore bello persecuturos se eam tribum, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorũ. Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos. ex eo numero fuêre quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque commisso apud Gabam prælio, egregiè vicêre Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ verò in castra insperatã clade attoniti. Sequẽti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarũ, quo factum est, vt castra metu desererent profectiq́ Bethela, quæ vrbs nõ longè aberat,

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Leuita vxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit. Iudic. 20.

Israelitæ mittunt ad Gabaenos qui sontes ad supplicium deposcant.

Israelitis Gabaeni sontes non tradunt.

Israelitæ iureiurando sanciũt, neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & quadringentorũ milliũ exercitum cõtra eos educunt.

Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

aberat, postridiè ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur cõtra hostem cõcederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem

Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.

est pollicitus. Ergo diuisis bifariã copijs, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidijs collocant, reliqua in aciem producta cũ Beniamitis manus conserunt, moxq́ vt impares paulatim pedem referunt. eò magis Beniamitæ instant spontè cedentibus quò longiùs hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnã signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantũ euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ verò Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeoq́ indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tam viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerũt ob eorum exitium. Sexcentos quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tam ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur,

Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt.

Beniamitarũ viginti quinque millia trucidantur, tantũ sexcenti incolumes euadunt.

Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incensæ.

Iabes in Gilead quæ auxilium cõtra Beniamitas negauerat destruitur. Iudic. 21.

garentur, néue quantũ in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantã possent abigere. At illi agnoscentes suã iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in sua tribus ditionem, parentes suorũ hortatibus. Israelitæ verò dederũt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cùm enim ante initiũ belli iureiurando cautum esset, ne quis filiã in Beniamiticã tribum elocaret, non deèrant qui negligendum id Sacramentum cõsulerent, quod abiratæ profectũ èsset, nõ à iudicio. Non ingratã rem Deo fore, si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quando necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malitioso committuntur. Cum verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consiliũ, quomodo saluo iureiurãdo Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ. harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint: & quòd non oporteat iràm in Beniamitas nimis indulgere, qua iam ante plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini triniue ante vrbem insidiabantur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras. illæ verò nihil suspicãtes lusitando securè iter faciebãt. iuuenes autem coorti dispersas corripiebant: atq; hoc pacto quæsitis nuptijs, agricultura insudantes, dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxq; magnis incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocãt.

Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.

Quando & quomodo iuramentum seruandum.

Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantũ occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quòd sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditum armato, adiunctis etiã curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montanã compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorũ haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agrõ bonõ ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illò profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domesticæ Chananæorum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Hedio & Rufinus cap. 7. al. 4. Iudic. 18.

Daniana tribus à Chananæis pressa.

Danitæ locum inhabitandum quærunt.

Dani extracta.

CAP. III.

An. mũdi 2526. Ante Christum natum 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

Iudic. 3. Israelitæ à Chusarthe oppressi.

HANC ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

CAP. IIII.

Libertas per Cenizum reddita.

Ibidem. Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

ERAT in tribu Iuda Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantumq; primus successus valuit, vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquia fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

CAP. V.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

Hecæo & Ruffinus cap. 8. Iudic. 3.

POST cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriã ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, Eglon Rex Moabitarum Israelitas subiugat.

An. mũdi 2534. Ante Christum natum 1430.

sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. *degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraq; manu ex æquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regijs gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei mediũ, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, quit um in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cũ Iode collocuturus famulicium ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes verebatur, ne, fallente ictu, plagã non satis lethalẽ inferret. iubet igitur eum*

Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat.

surgere

ſurgere, dicens habere ſe ſomnium, quod ex Dei mandato Regi ſit indicandum. cumq; ille audiendi cupidus alacriter aſſurrexiſſet, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clauſis priùs foribus. Regij famuli interim quieſcebant, dormire eum putantes. Iodes verò Hierichuntijs re clàm indicata, autorẽ ſe illis libertatis vindicandæ præbuit: illi verò libenter hæc accipientes, & ipſi confeſtim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinẽ conuocari mos erat. Eglonis autẽ domeſticos diu latuit quod acciderat. ſed cùm iã adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſſi ſunt in cubiculũ: cumq; mortuũ inueniſſent, hærebãt inopes conſilij: & priuſquàm ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex his pars in veſtigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Iſraelitæ, præoccupato Iordanis tranſitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipſa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor conſenſu multitudinis eſt habitus, vt confeſtim princeps declaratus ſit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude digniſsimus: poſt quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finijt.

An. mũdi 2534. Ante Chriſtum natum 1430.

Iodes Eglonem trucidat.

Moabitæ ab Iſraelitis fuſi fugatiq́ue.

CAP. VI.

Quomodo Iſraelitæ ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti.

An. mũdi 2614. Ante Chriſtum natum 1350.

ISRAELITÆ verò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atque inobedientiam relapſi priuſquàm ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio Iabini Chananæorum Regis ſubiugati ſunt. Is regiam habens apud Aſorum, quæ vrbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit, vt libenter incolumitatem tributaria ſeruitute paciſcerentur, quam per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerentur, Deboram quandam Prophetidem adeunt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore deſignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorum exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco verò negante ſe accipere imperium, niſi & illa vnà ſecum adminiſtratura id eſſet, illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit? ego verò non recuſo. & conſcriptis decem millibus, caſtra poſuerunt ad montem Itabyriũ. occurrit mox eodem Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & non longè ab hoſte cum exercitu conſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtiũ territos, & in tutiora ſe recipere volentes, retinuit Debora, iuſſitq; eadem die prælio

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudic. 4.

Iabin Rex Chananæorum Iſraelitas ſubiugat.

Syſares ſiue Siſſara præfectus exercitus.

Debora Prophetiſſa.

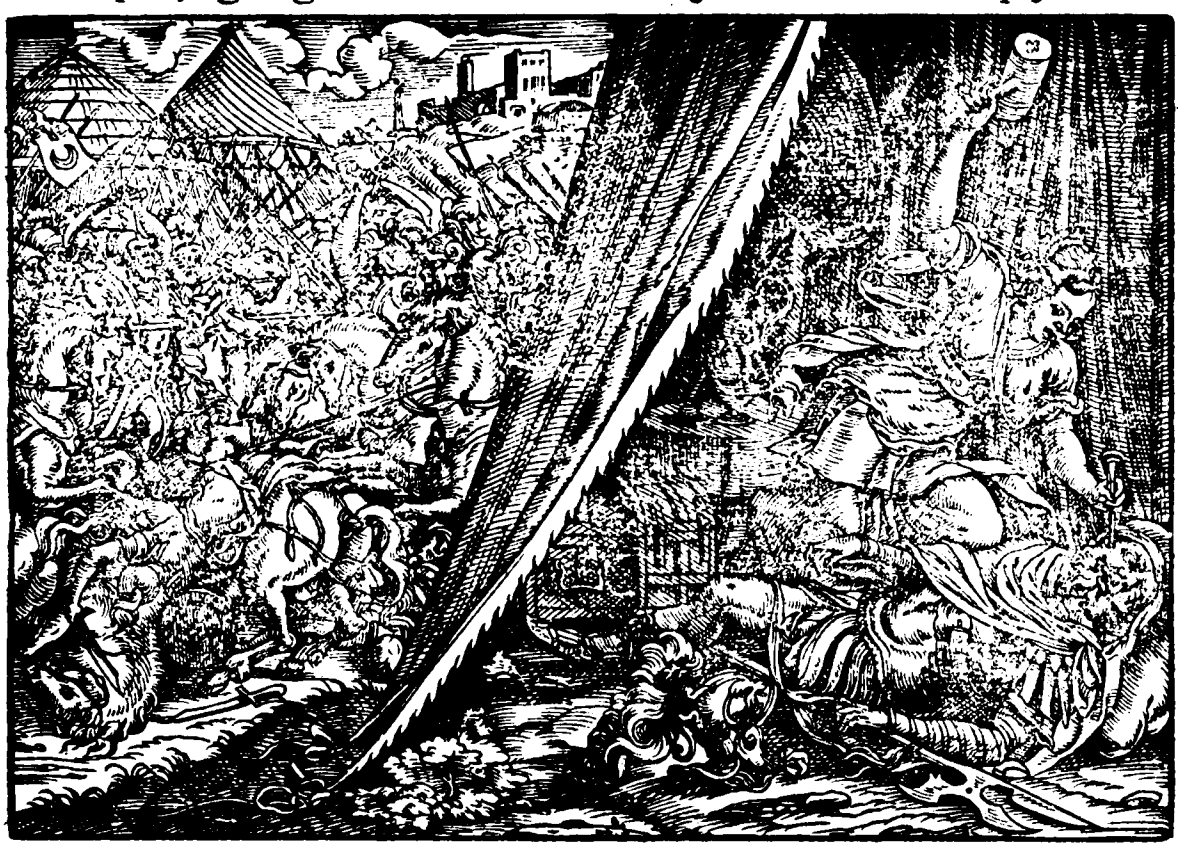
Baracus contra hoſtes Imperator deſignatur.

Debora & Baracus in hoſtes mouent.

An. mũdi 2614. Ante Christum natum 1350.

Sisſera cum ſuo exercitu trucidatur.

decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & Deum ſubſidium & opem allaturum. Itaq; commiſſa pugna vehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, & proſpectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam ſcutati manibus rigentibus præfrigore gladios vix retinebant. Iſraelitas verò tempeſtas à tergo

imminens non ſolũ minus offendebat, ſed alacriores etiã faciebat, manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaq; rupta aduerſa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragem ediderunt. atque ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuomet ipſorum equitatu ac curribus proterebantur. Syſares verò vt vidit ſuos terga vertere, deſiliens à curru fuga delatus eſt ad quandã mulierem Cenetidem, nomine Ialen: quæ latebras petentem excepit, & potum poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus. quem Iale aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis ſuperuenientibus ſolo affixum oſtendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Aſorum, Jabinum obuiam factum interfecit: & caſo Rege, ac vrbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Iael Sisſeram ferreo clauo interficit.

Baracus quadraginta annis Iſraelitarum imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.

An. mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Hedio & Ruffinus cap. 10. Iudic. 6.

DEFVNCTIS autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulo poſt Madianitæ, ſocijs Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Iſraelitas fecerunt: & congredi auſos magno prælio vicerunt: vaſtatisq; frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos ſeptem annos facerent, Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coëgerunt. qui, ſpeluncis & ſubterraneis ædificijs excauatis, quicquid hoſtium violentiam euadere poterat, intrò receptum aſſeruabant. Nam Madianitæ per æſtatem facientes expeditionem, hyeme agros colere

Madianitæ Amalecitis ſocijs Iſraelitas magno prælio vincunt.

colere Iſraëlitas permittebant, vt poſſent denuò labores eorum vaſtare. Itaq; in perpetua fame ac egeſtate viuebant, nec iam vllum ſupererat præſidium niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus.

An. mũdi 2654. Ante Chriſtum natum 1310.

CAP. VIII.

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

PER *idem tempus Gedeon Iaſi filius, vnus ex primatibus tribus Manaſſetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim auſus eſt propter hoſtem propalam hoc in area facere. cumq; ſpectrum ei adoleſcentis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicem ac Deo carum appellauiſſet: reſpondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum eſt maximum, quòd torculari nunc vtor pro area. illo contrà iubente vt bono eſſet animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri poſſe. nam & tribum ſuam cuiuis alteri cedere numero, & ſe iuuenem eſſe & tam arduis negocijs imparem. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppleturum pollicebatur, & victoriam Iſraëlitis daturum, modo ipſe imperium aſſumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo, ſine mora effecerunt, vt præſtò eſſent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratiſſima. Gedeo-*

Ibid. Gedeoni, vt Iſraelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

ni autem Deus in ſomnis apparens, dixit homines tali eſſe ingenio, vt ſibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam ſibi potius, quàm Deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. vt igitur ſciant rem totam pendere ab ipſius auxilio, iuſſit vt circa meridiem, cum æſtus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet. quotquot autem trepidè ac tumultuarie potum ſumerent, ſic exiſtimaret, eos metu hoſtium hoc facere. quod poſteaquam ita, vt iuſſus eſt, fecit, trecenti inuenti ſunt cum perturbatione aquã ſumere, cauis manibus ori admouẽdo. imperauitq; Deus, vt his aſſumptis hoſtem inuaderet. Gedeone verò ſolicito, quia mãdatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iuſſit vt

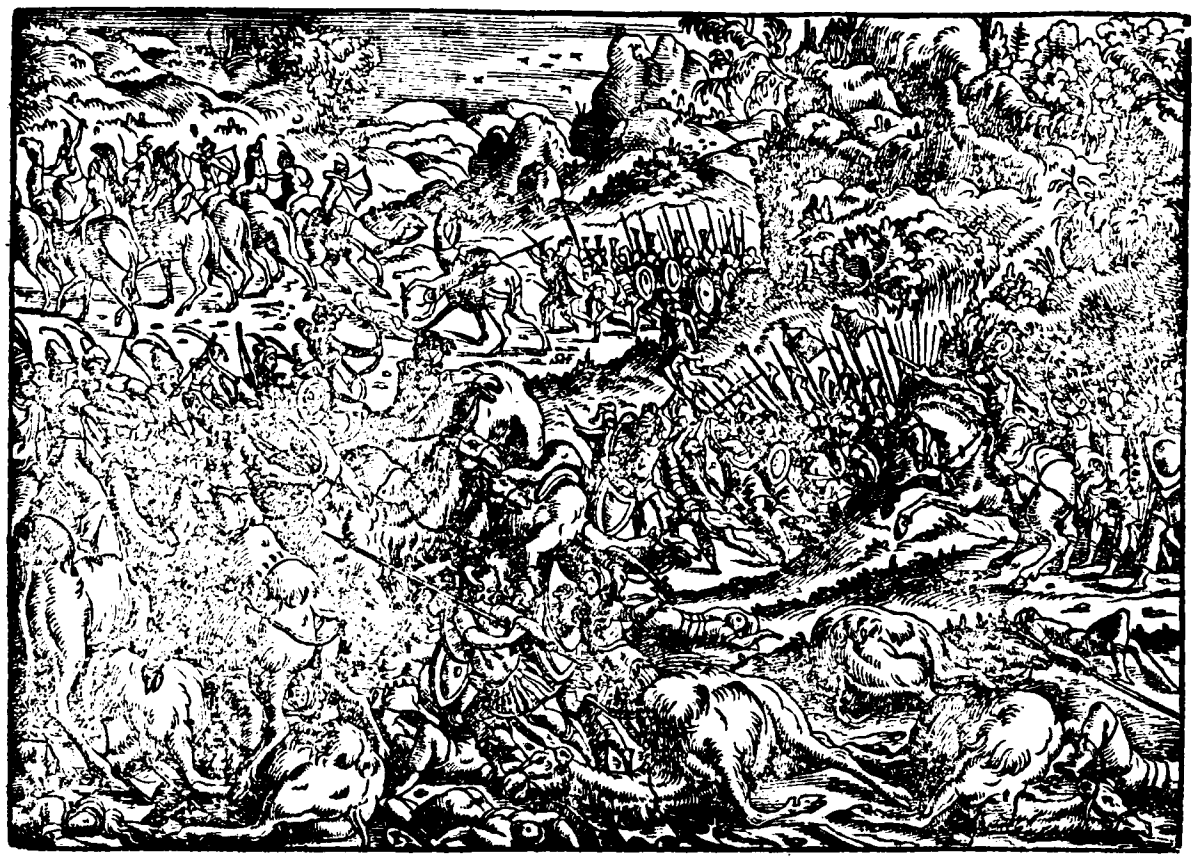
Iud. 7. Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

An.mũdi 2654. Ante Christum natum 1310.

Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.

assumpto vno milite, clàm accederet ad Madianitarum tentoria. ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantum comitante famulo. cumq; ad quoddã tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam, hordeaceam, prævilitate homini fastidiendã, per castra prouolui, & primò regis tẽtorium, mox caterorũ omnium prosternere. qui respondit interitũ exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret. inter omnes, inquit, fruges hordeum est sine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israëlitæ, vt meritò conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentẽ, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidius laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè vigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ. gerebant q; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem

Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat.

inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebant, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublato q; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderent. quòd diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant.

Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt.

bant. Tanta cadis & Gedeonis victoria rumor vbi ad cæteros Iſraëlitas peruenit, correptis armis fugientem hoſtem inſequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; cæteros Reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò ſuperfuere duces, cum reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum. quantum potuerunt, procul ab hoſte caſtris locum ceperunt. Nec Gedeon deſeſſus cum totis copijs eò properat, & iterum congreſſus poſtremò hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs caſa ſunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi ſunt potiti. Gedeon verò reuerſus in patriam ſuam Ephraim, ſupplicium ſumpſit de Madianitarum regibus. Caterùm Ephraimi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere dætreuit, eo quòd, inſcijs ipſis, hoſtem eſſet aggreſſus. Gedeon vir in omni virtute ſummus, modeſtè reſpondit, ſe non ſuo arbitratu hoſtem abſque illis aggreſſum, ſed iuſſu diuino. Victoriam tamẽ nihilominus illorum eſſe, quàm ſuam ipſorum qui militaſſent: atq; his verbis ſedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus proſperè geſtis. obſtitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen ſuperbiæ tribus hæc pœnas dedit, ſicut ſuo loco dicemus. porrò Gedeon cum vellet imperium deponere, compulſus eſt id retinere per annos XL. *dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in cauſis controuerſis pronunciaret. in ſenecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria ſepelitur.*

An. mũdi 2654. Ante Chriſtum natum 1310.

Iſraelitæ hoſtes inſequuntur; & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.

Gedeon duos Duces Zebim & Hezarbunim capit.

Madianitarũ & confœderatorũ centum viginti millia trucidati.

Gedeon per annos 40. regnat.

CAP. IX.

Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella geſſerint.

ABVIT autem filios legitimos quidẽ ſeptuaginta, non ex vno matrimonio ſuſceptos, nothum verò vnũ ex concubina Druma. cui nomẽ Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicimam, vnde mater fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum videret malis artibus inſignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuerſus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæſiuit. Abimelechus autem, occupata ſemel tyrannide, omnia pro ſuo libitu, nihil iuxta legum præſcripta gerere, omnibus iuſtitiæ defenſoribus inuiſus æquè ac infeſtus. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis feſtiuitas celebratur, ad quam plebs vniuerſa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga ſeruatũ diximus, conſcenſo monte Garizeo qui Sicimis imminet, & ſublata voce vt ab omnibus exaudiri poſſet, ſilentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam ſilerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vſæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recuſante autem illa, quòd contenta honore quem propter fructus ſuos percipiebat, non requireret alium: arbores non deſtiterunt principem quærere: viſumq; eſt viti hunc honorem deferre. ea verò totidem verbis, quot ficus, recuſauit & ſimili modo etiam olea. itum eſt deinde cum eiſdem poſtulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is reſpõdit, Si ſerio me Regem poſcitis, ſub vmbra

An. mũdi 2694. Ante Chriſtum natum 1270. Hedio & Ruffinus Cap. 11. Iud. 8. 9.

Abimelechus ſeptuaginta nouem fratres interficit.

Iothan àpologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem objicit.

Arborũ de Rege deligendo conſilium.

An. mũdi 2694 Ante Christum natum 1270.

vmbra mea requieſcite. ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat vos. Hæc, inquit Jothanes, non riſus mouendi cauſa vobis fabulor, ſed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vſurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus receſſit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòſt, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerãt, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumq; inſtaret vindemia non audebant colligere fructus, metuentes nè quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eoſdem dies contulerat ſe eò cum armatorũ manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerũt Sicimitæ, vt tantiſper ſui cuſtodiam ſuſciperet, dum vindemia peragitur: cœperuntq; ſecurè fructus conuehere, & per ſodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & principis cognati diſpoſitis circa vrbem inſidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus verò quidam è Sicimitarum primatibus, hoſpes Abimelechi, per nuncium ei ſignificauit, quomodo Gales populum contra ipſum irritaret: hortatus etiam vt inſidias ei ante vrbem tenderet. ſe enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum ſe, vt eum populo reconciliet. cumq; Abimelechus locum inſidijs aptum cepiſſet, & Gales cum Zebello in ſuburbanis negligentius ageret, conſpectis repentè armatis exclamat, Zebelle hoſtem video. illo reſpondente, vmbras eſſe cautium, iam propiores cernẽs, imò non vmbra ſunt, inquit, ſed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiam obijcis? quin igitur oſtendis qui vir ſis, & armis hominem aggrederis? Gales verò turbatus excipit primum impetum: cumq; ſuos inferiores animaduerteret, amiſſis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occaſione, calumniatus eum quaſi volẽs malè pugnaſſet, effecit vt vrbe pelleretur. caterùm Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri eſſent, inſidias circa vrbem diſponit. cumq; prodiſſent tertiam ſuorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò diſperſos circumueniunt. Jtaq; vbiq; plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac ſolo æquata, ſaleq; in ruinis eius ſeminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot autem per regionem diſpalati periculum euaſerant, collecti denuò, petram quandam occupatam, locum natura munitum muro inſuper cingere volebant. Sed hoc conſilium præuenit Abimelechus, qui quamprimùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto faſce arido, inſſisq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorum circumdedit, ſubiectoq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, ſed vnà cum vxoribus & liberis abſumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum ſanè, niſi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de ſe meritum. Abimelechus autem Jſraëlitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præſenti fortuna contentus, neq; prius conquieturus quàm vniuerſos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius

Abimelechum Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Gales ab Abimelechò fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur.

Sicima capta ac ſolò æquata.

Sicimitæ profugi in petra comburuntur.

Abimelechus Thebas capit.

propius ianuam acceſsiſſet, mulier, fragmine molæ demiſſo, caput ſubeuntis ferit ad quem ictum humi collapſus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas vſus eſt: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. caterùm exercitus, duce mortuo, miles in ſuas quiſque domos reuerſus eſt. An. mũdi 2694 Ante Chriſtum natum 1270. Abimelechum mulier ferit, & armiger eum occidit

Iſraëlitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſetide ſuſcepit, vir tum rebus cæteris tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ eſt ſepultus. Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. Iud. 10. An. mũdi 2697 Ante Chriſtum natum 1267. Thola 23. annos regnauit. Poſt cum Iair annos 22.

Res autem Hebræorum rurſus in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam non amplius obtinentibus. qua occaſione arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum valido exercitu regionem eorum ingreſſi omnia rapinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi verò calamitatibus caſtigati ſupplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: ſed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc miſſis nuntijs rogabant vt in auxilium veniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admiſit preces, cauſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim non eſſet eadem matre natus, ſed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad ſe venirent, ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expoſtulatum quòd res alienas inuaderet. Qui miſſis aliis oratoribus reſpondit, ipſos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: poſtulabatq; vt de regione Amorræa decederent, quæ ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amorræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. (potuiſſe enim Moſen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam ceſſurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuiſſent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimiſit. ipſe votum fecit, ſi victoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domum reuerſo primum occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte vicit egregiè: fugientesq; perſecutus eſt vſque vrbem Maniathen. & ingreſſus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi conceſſa: finemq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militia quàm domi. redeunti enim obuiam facta eſt filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit victimam eſſe Deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro victoria patris & ciuium libertate hoſtiam. vnum rogauit, vt ſibi liceret iuuentutem ſuam cum æqualibus per bimeſtre

An. mũdi 2742. Ante Chriſtum natum 1222. Iud. 11.

Iaphthes legatos mittit ad Regem Ammanitarum.

Iaphthes votum facit.

Iaphthes Ammanitas fundit fugatq;

An. mũdi 2760. Ante Chriſtum natum 1204. Iaphthes Dux Iſraelitarum creatur.

An. mũdi 2760. Ante Christum natum 1204. *tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neque legitimum neque Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto*

Iaphthes filiam mactat.

Ephræmi tribus mouet in Iaphthem. Iud. 12. *locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volẽte daturos, si insanire pergerẽt. vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu veniẽtes excepit: plurimisq; in cõflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Jordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Juda, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta, mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos. cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodum senex diem obijt, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignũ. Qui deinde successit Abdon Elelis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarum occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.*

Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsi.

Iaphthes moritur.

Apsanes per septennium Iudex.

Helon per decẽnium Iudex.

An. mũdi 2773. Ante Christum natum 1191.

Abdon Iudex.

An. mũdi 2783. Ante Christum natum 1181.

De

CAP. X.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

An. mũdi 2783. Ante Christum natum 1181.

POST HVIVS *mortem Palæstini superauerunt Israëlitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patria sua sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine inspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem pra amore, eratq; vehementer zelotypus, cumque aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, latum nuncium afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abijt. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, non nihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. qua volens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viso, ne tum quidem suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadem indicaret. illo respondente, satis esse quòd mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cúmque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absque vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumpta sunt, & Angelus fumo tanquam vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse: cumq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti, Samson est nomen inditum, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victusq; sobrietate diuinum nescio quid præ se ferebat. Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quodq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt virgo sibi desponderetur, crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus belua fauces elisit,*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 10.

Iud. 13. Israelitæ à Palæstinis superati.

Samsonis natiuitatẽ Angelus nunciat.

Manochi Angelus iterum apparet.

Samson natus.

Iud. 14.

Samson Palæstinam virginem ducit.

Samson Leonem nudis manibus discerpit.

An. mũdi 2791. Ante Chriſtum natum 1173.

eiusq; cadauer in dumetum via vicinum abiecit. aliquot poſt diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & ſumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quod vires eius haberent ſuſpectas, honoris ſpecie triginta aſſectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iuſſos obſeruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilareſcentibus, ait ſe quæſtionem propoſiturum ſuis ſodalibus, quam ſi intra ſex dies ſoluerent, cuiq; ſindonem ſe daturum & tunicam. qui tum quòd ſagaces videri cuperent, tum quòd lucrum non faſtidirent, iubent eum proponere. Ille, ex voraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti ſuauitas. in his explicandis cum hæ-

Samſon Thamnitis ænigma proponit,

ſiſſent triduo, nec proficerent, puellam aggrediuntur minis ſimul & precibus, vt expiſcata ſecretum è marito indicium ſibi faceret, ille repulſis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lacrymans gratam ſe illi negaret, tandem nihil ſuſpicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita ſoluendæ quæſtioni dies adeſſet, ante ſolis occaſum conuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquam occurrenti immitius, neq; melle guſtanti ſuauius. Ibi Samſon ſubiecit, neq; muliere doloſius, quæ vobis quæſtionem noſtram aperuit. Nihilominus illis perſoluit quæ promiſerat, ſpoliatis quibuſdam Aſcalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: ſed iratus mulieri remiſſo nuncio res ſuas ſibi habere iuſſit ac gerere. at puella contempta vt vicißim illi moueret ſtomachum, nupſit eius ſodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Samſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & commodum maturis ſegetibus tempus iam meßis aderat. ergo cõprehenſis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæſtinorum omnes dimiſit, quibus paßim diſcurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus eſt. Quo cognito gentis principes, & quid Samſonem ad perpetrandum facinus mouerit, miſſis in hoc Thamnam ſatellitibus, vxorem quõdam eius cum cognatis, damni

Samſonis vxor Thãnitis aperit ænigma.

Samſon Aſcalonitas aliquot trucidat, eiusq; coniunx alteri nubet.

Iud. 15

Samſon Palæſtinorũ fruges comburit.

dati

dati reos prius factos, viuos exusserunt publicè. Samson autem in Palæstinos An. mũdi 2791. Ante Christum natum 1173. *latè grassatus cadibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Judæ sita. At Palæstini totam tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine ni Samsonis deditionem facerent. Illi volentes hanc suspicionem à se amotam armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti* Samson traditus Palæstinis. *genti magnam aliquã cladem rependere, dicentesq; in hoc se venisse, vt comprehensum illis darent, postulabant vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui, iureiurãdo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vincto prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebant. cumq; ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus: Samson abruptis repentè vinculis, arreptaq; maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, &* Samson asini maxilla mille viros interficit.

opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quòd maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta, confessus nihili esse quantaslibet vires humanas, Deo victoriam acceptam retulit: supplexq; rogauit, vt, arrogantiæ data venia, succurreret & periculo se eximeret. nec irrita fuêre preces, sed copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Sam- Samson fontem impetrat precibus. Iudic. 16. *son imposuit, quod in hodiernum vsq; durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæorum magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson verò qui insidias maturè senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis*

An. mũdi 2791. Ante Christum natum 1173.

Samson Gazæ portas reuulsas aufert.

clauſtris ac vectibus caterocꝙ paratu reuulſas, & humeris impoſitas, in montem qui eſt ſupra Hebronem perlatas depoſuit. paulo verò pòſt à patrijs inſtitutis deſciſcere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cùm enim meretricem quandam Palæſtinam adamaſſet, nomine Dalalen, conſuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palæſtinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samſone cauſam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus. Aſſenſit illa, & cum prima occaſio data eſt, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res geſtas, omni aſtu vtebatur vt cognoſceret, cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierem vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatoꝙ ſuper hoc cũ magiſtratib. conſilio, incluſaꝙ in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendum ſe expedit. Mulier tunc fruſtrata paulo pòſt aliã op-

Dalale meretrix è Samſone cauſam tanti roboris expiſcari conatur, & ter deluditur.

portunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti nõ ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere, quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſumꝙ ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatum perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoque nihil effecit: cumꝙ vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicens capillos ſuos oportere implecti licio, atque ita parari vincula. Ac ne hoc quidem verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate Samſon in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curam habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſuram ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires conſiſtere. Hoc cognito, neſcienti comã deraſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius nõ valentem.

Samſon ſui roboris cauſam Dalale aperit, Palæſtini oculis orbatum vinctumꝙ abducunt.

valentem.illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet,cumq; ſolenne Paleſtinis adeſſet epulum, cõſidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis ſuſtinebatur,accitus eſt & Samſon,vt miſero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malum exiſtimans quòd illuſores vlciſci non quiret,iubet puerum,à quo manu ducebatur,vt ad illas columnas ſe acclinet, iam,vt tum ſimulabat, defatigatum:quibus admotus ſic eas concuſſit,vt ſubuerſa totius ædificij ruinam An. mũdi 2811. Ante Chriſtum natum 1153.

traherent,quatria millia hominum ſunt oppreſſa,& inter cæteros ipſe Samſon. Hic finis viri fuit,exacto principatus anno vigeſimo, admirandi ob incomparabilem animi ſimul ac corporis fortitudinem,qua in hoſtium perniciem vſq; ad extremum halitum vſus eſt. Nam quòd à muliere deceptus eſt,humanæ infirmitati imputari conuenit,pronæ ad eiuſmodi vicia. cætera dignus ſempiterna memoria virtutis nomine,cognati verò eius cadauer in patriã reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt. Samſon cum tribus millibus Palæſtinorum moritur. Samſon viginti annos regnat.

CAP. XI.

Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palæſtinis in prælio cæſi fuerint.

POST Samſonis autem obitum præfuit Iſraelitis Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuaſit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis,quod oppidum eſt tribus Iudæ,aſſumpta vxore Naami,& filijs cõmunib. Chellione & Mallone,in Moabiticã terram migrauit. cumq; ibi proſpera fortuna vteretur,filijs ſuis vxores dedit eiùs gentis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthem Malloni.exacto autem decennio, Abimelechus cum filijs breui tempore alius poſt alium obijt. quo caſu Naamis in maximum mœrorem coniecta, deſolata à chariſſimis quorum conſuetudinem amori patriæ prætulerat,mutato pro re conſilio, reuerti ad ſua decreuit. iam enim res patria in meliori ſtatu eſſe perceperat. Nurus autem eius nõ ſuſtinebãt ab ea diuelli,& velit nolit comitari eam volebant.at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs ſuis Ruth.1. Hedio & Ruffinus cap.14. Eli Sacerdotis tempore annonæ caritas. An. mũdi 2811. Ante Chriſtum natum 1153. Naamis poſt mariti & filiorũ obitũ cum Ruth in patriam redit.

An. mũdi 2811. Ante Christum natum 1153.

ſuis vixiſſent, & in reliquis rebus proſperitatem, & docens quòd in ſe nihil eſſet opis, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in euentum incertum ſequi miſeram ſocrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem verò nolentem manere, cuiuſuis fortunæ futuram ſociam ſecum ſocrus abduxit. Quæ poſtquàm

Ruth in Bethlehem proficiſcitur.

vnà peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio. cumq; Naamis à ciuibus ſuo nomine appellaretur, iuſtius, inquit, vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum ſermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cùm eſſet meſſis tempus, Ruthe permiſſu ſocrus exibat ad ſpicilegium, vt cibos ſibi pararent, caſuq; in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò poſt ſuperueniſſet, conſpicatus puellã, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo antè ex ipſa cognouerat. qui exoſculatus in ea benouolentiã

Ruth 2. Bozus Naami & Ruth amicus.

erga ſocrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit ſpicilegio contentam eſſe, ſed permiſit vt ſibiipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandauitq; villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum meſſoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentam ſeruauit ſocrui, & veſpere cum frugibus collectis ſimul attulit: ſed & Naamis ſeruauerat ipſi quaſdam partes ciborum, quos ei vicini contulerant. narrat deinde ſocrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea, quòd cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earũ habiturus, exiuit etiam ſequentibus diebus ad ſpicilegium cum Bozi ancillis. poſt aliquot dies, iam hordei tritura peracta, venit Bozus in ſuum rus, & cubabat

Ruth. 3. Ruth ſocrus ſuaſu ad pedes Bozi cubat.

in area. hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore ſi Ruthe cum eo cubaret: miſitq; eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parére ſocrui, fecit quod iuſſa eſt. ac primò non ſenſit hoc Bozus altum dormiens: ſed circa mediam noctem experrectus, ſentiensq; eam vnà cubare, quæſiuit quænam eſſet. edidit illa nomen, & famulam ſe in eius poteſtate dixit. Tacuit ille tum, ſed mane ſummo priuſquam famuli ad opus ſurgerent, excitatã iuſſit hordei quantum ferre poſſet capere, & priuſquam aliquis eam ibi dormiſſe videat, ad ſocrũ redire. cauendos enim tales rumores, maximè ſi non de nihilo oriantur. Cæterũ meũ, inquit, cõſilium eſt hoc. rogabis eum qui tibi propinquior eſt quàm ego, an te vxore opus habeat. quod ſi aiat, ſequeris eum: ſin minus, mea legitima coniux eris. Hac verba vbi renunciauit ſocrui, bonam ſpem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem verò reuerſus ille in oppidum, ſenatum coire

Ruth. 4. Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur.

fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui poſtquàm venit: Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum ſortem poſſides. faſſus eſt alter poſſidere ſe, idq; iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminiſſe oportet, ſed omnia iuxta præſcriptum earum facere. ecce adeſt mulier, quam, ſi vis poſſeſſionem agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & ſortem & mulierem ceſſit, quandoquidem & ipſe defunctorum eſſet cognatus. Sibi enim iam & vxorem eſſe & liberos. Id Bozus apud ſenatum conteſtatus, iuſſit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere,

Bozus ex Ruth Obedem Dauidis auum genuit.

quo facto, Bozus duxit Ruthem, &, anno elapſo, natus eſt illis infans maſculus. hunc Naamis nutricans Obedem de conſilio mulierum nominauit, ſibi in ſenectute conſtitutæ inſeruiturum. nam ea vox Hebræis inſeruientem ſignificat.

An. mũdi 2811. Ante Christum natum 1153.

ex Obede prognatus eſt Ieſſæus, ex hoc Dauid Rex, qui poſteris ſuis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum. Hac neceſſe habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiam oſtendere, cui facilè eſt etiam vulgares homines ad ampliſſi-

ampliſsimam dignitatem perducere, ſicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus ſuis iam labantibus, bellum Paleſtinis inferunt ob cauſam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeſes. hi contra omne ius & fas, omnia ſibi licere volebant; nec contenti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſtinebant: mulierum inſuper, religionis ergò confluentium ad ſacrum locum, pudicitiam vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc inſolentiam iuuenum & pater ipſe magnoperè deteſtabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquiſsimè ferebat. poſtquam autem illorum exitium Deus & patri & Samueli Prophetæ etiam tum puero prædixit, tum verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priuſquam de clade, in qua ſunt abſumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda ſunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in ſorte Ephræmitarum habitãs duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarũ poſteriore liberos ſuſcepit, nihilominus alteram quanquam ſterilem diligens. is cum ſacrificatum veniſſet in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuiſſe diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis diſtribueret, Anna videns alterius liberos cum matre conſidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis. cumq; conſolationem mariti non admitteret, abijt in tabernaculum ſupplicatura, votumq; factura, ablata ſterilitate matrem factam primum filium ſe conſecraturam, ad miniſteria Dei non vulgari more educatũ. In huiuſmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculũ ſedebat, tanquã parum ſobriam iuſsit abire. quæ cum reſpondiſſet, aquam ſe potare, ſed mœſtam quòd liberis careat, precibus à Deo ſterilitatis remedium petere, bono animo eam eſſe iuſsit pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuerſa, cibis antè præmœrore faſtiditis vſa eſt. in patriam deinde reuerſa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filiũ, Samueli nomen indidit, quaſi dicas exoptatum à Deo. cumq; parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſimulq; decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo conſecratũ, Prophetamq; futurum. itaq; & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebatq; circa fanum, cuius miniſteriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati ſunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice ſe vocari, accurrit ad eum. Quo negante à ſe vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perſpiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, ſilui, ſed Deus te vocat. quapropter præſto eſſe te reſponde. Itaq; rurſum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum ſe ad miniſterium offerens. Tum Deus: quando, inquit, præſto es, audi imminere Iſraelitis cladem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meũ migraturũ in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit ſuos filios quàm meum cultum, idq; ne cum ipſorum quidem cõmodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorſiſſet Pontifex, alioqui ſe non cõtriſtaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis creſcebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Paleſtini ſuſcepta expeditione contra Iſraelitas, caſtra metati ſunt apud vrbem Amphecam: & ne-

An. mũdi 2811. Ante Chriſtum natum 1153.

1. Reg. 2.

Elis Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit.

An. mũdi 2818. Ante Chriſtum natum 1146.

Samuelem Anna Helcanæ cõiunx genuit.

1. Reg. 3.

Samueli Deus Elis & filiorum pœnam oſtendit.

Hedio & Ruffinus cap. 16.

1. Reg. 4.

Iſraelitarum Palæſtini quatuor millia trucidant.

An. mũdi 2850. Ante Christum natum 1114.

mine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum, qui sententiã semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse quàm Arcam, qua propter ipsum erat veneranda. Venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectũ sibi veniant. quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitã existimantibus: contrà hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in Arca fiduciam collocauisse. namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Hebræi in aciem proferunt Arcam fœderis.

Ophin & Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostium potestatem deuenit.

CAP. XII.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

HANC cladem & Arcæ captiuitatem post quã in Siluntem Beniamita quidam iuuenis agrè seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cumq; audisset euentum prælij, tam militũ quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo pronunciante tam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt verò etiam Arcam in hostium potestatem factã cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exha-

Ibidem. Eli in Silo filiorũ cædes & Arcæ amissio significatur,

no exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filijs vxor obijt, non valens supereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotiũ, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, q̃ mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceia reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nũc loquimur: quod mãsit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

An. mũdi 2850. Ante Christum natum 1114.
Eli audita Arcę amissione exspirat.
Phineis vxor Ioachaben parit & moritur.
Eli Pontificis Genealogia & progenies.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam Hebræis remiserint.
II. Victoria Hebræorum ductu Samuelis.
III. Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.
IIII. Quòd populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.
V. Saulus iubente Deo Rex declaratur.
VI. Sauli victoria contra Ammanitas.
VII. Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.
VIII. Victoria Sauli contra Amalecitas.
IX. Samuel ad Dauidem Regiam potestatem transfert.
X. Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.
XI. Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutaque Palæstinorum clades.
XII. Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.
XIII. Quòd Rex Dauidi necem sit molitus.
XIIII. Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis ægrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.
XV. Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

CAP. I.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserint.

ARTA de Hebræis victoria, sacraq́ Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spolijs Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eum è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod agrè ferentes, in pristinum locum eum reponunt. cumq́ sæpius illuc accedentes, semper prostratũ & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremò grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter

1. Reg. 5. Hedio & Russinus Cap. 1.
Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur.

Azoti propter Arcam ereptam horribiliter cruciantur.

An.mũdi 2851. Ante Christum natum 1113.

ciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboq́ corrosa euomebãt. Ager verò totus scatebat muribus, qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valẽtes amplius toleriare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, moxq́ eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq́ hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modũ quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessa tot malis, & alijs exemplum facta ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent: & cum cõueniissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscerẽtur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersa religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq́ vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negotium censere videbantur. His neq́ remitti Arcam placuit, neque retineri. sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impos-

Mures Azotiorum agrum vastant.

1. Reg. 6.

De Arca sacra cõsultatio.

Deliberationis de Arca sacra conclusio.

impoßibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper Arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eamq; perrexerint, credere Arcam fuiſſe calamitatum cauſam. ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineße virium. hoc conſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quæ diximus, productoq; in triuium plauſtro, ac ibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

An. mũdi 2851. Ante Chriſtum natum 1113.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

VAccis autem veram viam ingreßis, & recta non aliter, quàm ſi deducerentur, tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & vbi plauſtrum ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. huc poſtquam venerunt vaccæ, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à vicanis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis victimis peractoq; ſacrificio ſplendidè epulati, plauſtrum ſimul ac vaccas holocautoma Deo fecerunt. quò viſo principes Palæſtinorum retrò ad ſuos ſunt reuerſi. Caterùm indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd, cum non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam ſint auſi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obſcurauit, eò magis quòd ſuos non fatali morte, ſed diuina vltione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæſtinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethſamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum ſacrario locum exiſtimantes vbi vir iuſtus haberet domicilium. cura Arcæ commiſſa eſt eius filijs, quam per viginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Cariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta. Cumq; populus toto hoc vicennio votis & ſacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorum promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc fermè ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraëlitæ, quandoquidem nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & Deus veſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, ſed eò totis viribus incumbere, vt vel nunc

Ibidem.

Arca ſacra Bethſamam peruenit.

Gratulatio Bethſamitarum ſuper Arca ſacra.

Ruffinus ponit Deũ percuſſiſſe de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt eſt 1. Reg. 6.

1. Reg. 7. Arca in Cariathiarim transfertur.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Iſraelitarum pœnitentia.

Samuelis ad Iſraelitas oratio.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio.

tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostibus: quæ neq; armis, neq; robore corporum, neq; copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunq; Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt Deo, &, indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuêre, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consilium dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel viriũ, vel animi ad confligendũ cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libenter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciẽ accersere videãtur. cõueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtq; sacramento ad militiã adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: néue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flamma absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Judæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebãt. cum subitò Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos vsq; Correos (id loco nomen est) persequi non destitit. & fixo ibi sua victoria fugæq; hostium termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intrà fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Judæis abstulerant, quam latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Masphatim.

Quæ hosti potissimum in militia opponenda.

Samuel populum consolatur.

Sacrificium & precatio Samuelis.

Victima cœlesti flãma absũmta, auxilij diuini indicium.

Horrendus in hostiũ acie terræmotus.

Samuelis de hostibus victoria.

Iudæorum agrum armis Samuel recuperat.

Quomodo

CAP. III.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filijs suis commiserit.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

REBVS autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patrijs legibus Respub. administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis munijs sufficere non posset, filijs suis principatum & curam Reip. tradidit: quorum seniori Johel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; vt alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam viam ingressi, munerib. corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tàm veritatis quàm lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Samuel leges, & iuridicos cõuentus per vrbes instituit.

Hedio & Ruffinus Cap 3. 1. Reg. 8.

Samuel filijs suis, Iohel & Abiæ principatum & Reip. curam tradit.

Exemplum non semper patribus similes nasci filios.

CAP. IIII.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

POPVLVS autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerũ non posset, obnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem vt nimiã. Valdè enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem existimans. adeoq; res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem, se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idq; moliri cœpisse iam inde, ex quo primùm ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò pòst futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idq; priusquàm facias, præmonebis quantum malorum sibi vltrò adsciscant, protestaberisq; eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Judæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primùm, quod à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum, aliorumq; instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores,

Israelitæ Samueli filiorum iniquitates cõmemorant, eũq; vt Regem aliquem declaret, obnixè precantur.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Samuelem populi voluntas cõtristat.

Samuelem consolatur Deus.

Samuelem Deus Regem creare iubet.

Samuel Israelitis incommoda sub Regibus ferenda indicat.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

res,& vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parãtur. Filias quoq; vestras facient sibi vnguentarias,& culinarias,& panificas: & ad alia ministeria cõpellent, quæ ancillæ necessario verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cumq; hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis,& pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, Populus in proposito creandi Regem, pertinaciter perseuerat. *nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.*

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084. 1. Reg. 9.

ERAT quidam ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregiatum staturatum specie, quibus respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent; decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumq; omninò consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, supereſſe quadrantem sicli, eumq; dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuentisq; circa portam virginibus aquatum euntibus, Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat. *interrogant vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quam ob rem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cumq; Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hunc esse futurum* Samuelem Saulus accedit. *principem. Saulus verò accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cumq; ille respondisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicens non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omniũ omnia bona in potestatem eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est*

mea

Saulus asinas amissas quærit.

Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorẽ reddit.

mea tribus quæ Reges proferat,& familia mea humilior est aliys familijs,tu verò ludis me, & maiora quàm pro mea conditione loqueris. Propheta autem deductum eum ad conuiuium accumbere fecit,& famulum supra alios vocatos. erant hi septuaginta numero. iussitq; ministris vt Saulo portionem regiam apponerent.cumq; iam hora dormiendi adesset,alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit.& cum primùm dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem,monuit, vt, famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret.esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere.tum Saulus famelum ablegat,& propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit,simulq; Regem salutat,Deum ei honorẽ hunc ratum facere dicens pro tutela Hebræorum, quorũ iniurias,bello Palæstinis illato, vlciſci debeat.hac ita fore hoc argumento

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

Saulo Samuel Regiam dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deducit.

1. Reg.10. Saulum Samuel in Regem ungit.

cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergô tendentes ad Bethela:quorum primum videbis ferre tres panes,secundum hadum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans.hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies.inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino spiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint,attoniti miraculo dicant,vnde hæc felicitas Cisi filio? his signis visis certo scito Deum esse tecum:& salutata patrem tuum & cognatos. Venies autem Galgala,me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem:& quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontante cognato suo Abenaro,quem præ cæteris diligebat,quomodo successisset peregrinatio,nihil illum celauit,ne hoc quidẽ quòd apud prophetã fuisset,& ex eo cognouisset inuentas esse asinas.de regno tantũ tacuit,ne ea res vel credita inuidiã, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret.quãuis enim & amicus esset & cognatus,tutius tamẽ ac consultius arbitratus est silentiũ,reputans credo humanæ naturæ infirmitatẽ,quòd

Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipsius verbis fidẽ habeat, prædicit.

Saul reticet Regiam dignitatem.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

nemo cõstans in amore, sed etiam si manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populũ in oppi-

Inconstantia amoris in hominibus.

dum Masphatim conuocat, & cũ frequentes adesse videret, in hanc sententiã al-

Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.

loquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus sors exijt. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerisq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non modò non ostentaret se, verùm etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absq; negocio posset inueniri. cumq; nusquã comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumq; iuuenẽ exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumq; populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura,

Per tribus & familias sortitio.

Sauli modestia & tẽperãtia in regno suscipiendo.

Saulus è subditorum conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

Saul Rex à populo declaratur.

recitauit

recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriã. Saulum verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto Rege nullis vel munerib. vel obsequijs gratiã eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum contra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanẽ habitantib. infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorũ subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurũ adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum siniſtro prospectum negat, omninò inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentib. in Galadenam exercitum duxit: & castra metatus ad primariam regionis vrbẽ, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorũ excidium expectent. eligerent ipsi vtrũ mallent, parnam corporis particulam decidere, an in omniũ facultatũ simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierũ petierunt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularent auxiliũ. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunq; suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israëlitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi venirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. caterùm cum ad regiam quoq; venissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin salua res essent, & qua noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammonitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1 Reg. 11. Sauli contra Ammanitas bellum.

Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.

Galadenorum ad Israelitas legatio.

Saul Iabesinis auxilium promittit.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOLENS autem pœna formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanem non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerent. Eo metu factum est, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs inuenirentur septingenta millia confluxisse, absq; tribu Iuda: quæ sola armauit LXX. *millia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorum spatium nocte vna emensus, ante solis ortum, quò destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu, vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnando, ingen-*

Sauli ad bellũ mandatum & seria adhortatio. 1 Reg. 12.

Decem Schœni. 17. miliaria Italica constituunt.

An. mundi 2880. Ante Christum natum 1084.

do, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Saulinomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longè latèq; fortitudinem viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc muta-

Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.

Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.

ta in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Jabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposcens. & alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios iri-

Saul laudatur à populo.

Sauli contra aduersarios lenitas.

tatur. Saulus interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odijs diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc, Sauele monente opus esse alteris comitijs, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala. ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulũ sacro oleo, atq; iterum Regem consalutari fecit. Ita factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Jesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim annis populus sine summo magistratu vixit: deinde rursum ad pristinam reiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Judicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro vos per maximum Deum, qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absq; pudore ac metu omniue affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel propriy lucri cupiditate,

Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.

Distinctio gubernationis in populo Israelitico.

Samuel innocentiam suam populo testatam facit.

vel in

vel in alterius cuiuſquam gratiam. Coarguite me, ſi cuius vitulum aut ouem, An. mūdi 2880. Ante Chriſtum natum 1034.
aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltrò dantibus ſumere, vitio verti non ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſsitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quem offendi, nūc Rege præſente dicite. Acclamatum eſt vno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatum geſsiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat.
ego habeo nonnihil quod conquerar, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valde offendiſtis, quòd alium Regem popoſciſtis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd auus veſter Iacobus, LXX. *ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumq; ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eaq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptijs premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſque vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, miſsis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc poſsidetis, & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis veram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dum eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & poſtremò Palæſtinos. atque hæc omnia confeciſtis non Regum auſpicijs, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſsi tamen vobis morem, eo declarato, quem ipſe elegit. Vt autem manifeſtè ſciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum verſam veſtram Rempublicam, dabo euidens ſignum diuinitus. Qualem enim nunquam quiſquam, æſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talem nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat, cū tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaq; timentes faterentur ſe peccaſſe, & per inſcitiam in hunc errorem prolapſos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoq; peccati veniā impetraret. pollicitus eſt ille rogaturum ſe pro eis Deum, & exoraturum: ſimulq; conſilium dedit, vt probi ac iuſti eſſe perpetuò ſtuderent, nec vnquam obliuiſcerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidiſſent: meminiſſent præterea prodigiorum Dei legumq; per Moſem latarum, ſi caram haberent, vel ſuam ipſorum vel Regis incolumitatem. quòd ſi hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipſis, quàm Regi non defore. atque ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum miſsum fecit.*
Sæua tempeſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.
Adhortatio ad conſiderationem auxilij & beneficij Dei Iſraelitis exhibiti.

CAP. VII.

Palæſtini Hebræos bello aggreſſi vincuntur.

REx autem delectu habito, conſcriptisq; tribus millibus, duo millia ſibi voluit eſſe ſatellitium, cum quibus ad habitandum Bethela ſe contulit: reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit, quem miſit in Gabam. ille verò expugnauit caſtrum quoddam Palæſtinorum non longè inde diſtans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præſidijs ea cōmuniuerūt, & omni prorſus ferri vſu eis interdixerūt. quamobrem ſi quando agricolis opus eſſet aliquo ſacramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrū neceſſario, à Palæſtinis inſtrumentū erat petendum. Vt verò audiuerunt
Hedio & Ruffinus cap. 6. 1. Regum 13. Saul tria millia ſibi & Ionathæ filio ſatellites conſcribit. Saul Palæſtinorū caſtrum expugnat.

An. mũdi 2880. Ante Christum natum 1084.

expugnatum castrum, indignati & non ferendam cõtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curruum triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt, plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturũ, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille exspectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctars Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatum esset, Prophetam aduentare, honoris causa obuiam ei prodijt. Ille malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset. Saulo verò excusante, expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præanimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, iusserintq; ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Saulis filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes

Palæstini in Israelitas signa mouent.

Israelitæ hostiũ copijs terrentur.

Saul contra Dei mandatum & Samuelis volũtatem victimas ad altare offert.

Samuel Regem Saul accusat.

Hedio & Ruffinus Galgala.

Palæstini Hebræorũ regionem populantur.

1. Reg. 14. Ionathas armigero clam hostium castra ingreditur.

tes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerũt ad hoſtem. aggreſſiq; ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitũ ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugam ſe darent. pleriq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatum eſſet Regi per ſpeculatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet Pontificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem millia creuerant, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. ibi Rex ſiue nimio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit eximiã felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiã, dignum quiddam reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò pòſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; conſenſu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater, additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & longè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaque caſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorum caſtra diripiunt: & inter cæteram prædam, magna pecudum copia reperta, mactant, carnibusq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi à ſcribis renunciatum eſt, vulgus militum in Deũ peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicitq;, vt ſuper illud pecudes iugulent, néue carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cumq; eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtium reliquias vellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eum diuinam ſuper hoc voluntatem quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſponſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentium, qui antehac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, cõſulere: ſed oportet aliquod latens in nobis peccatũ eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiã ſi filius meus Ionathas peccatũ id commiſiſſet, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm ſi de quouis, nihil ad cognationem meam pertinente, ſupplicium ſumendum ſit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuerſos confeſtim in vnũ locũ ſtatuit: & ipſe cum filio ſeorſum ſtans, ſorte deprehenſurus quis in culpa ſit: cumq; ſors Ionathan indicaret,

An. mũdi 2880. Ante Chriſtum natum 1084.

Ionathas in Palæſtinorũ exercitu quoſdam trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dant ſe in fugam.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorũ certior factus, eos adoritur.

Sauli edictum quod Ionathas inſcius violat.

Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.

Saul per ſortes eam iſam irati Dei perquirit.

An.mũdi2880. Ante Christum natum 1084.

Saulus proprium filium mori paratum interficere conatur.

indicaret, interrogat quid feciſſet, & cuius peccati ſibi eſſet conſcius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud ſcio, niſi quòd heri dum hoſtem perſequor, edicti tui neſcius de fauo degustaui. Saulus verò iurat ſe eum occiſurum, pluris, quàm genus aut naturam aut affectus, iuſiurandum faciens. Ille ne præſenti quidem periculo territus, magno ac generoſo animo ſe præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, qua te religione ſoluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit ſolatium, Palæſtinorum inſolentiam ab Hebræis eſſe perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miſerationem flexa eſt, iurantq; non laturos ſe, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri

Iſraelitæ Ionathanì rato patri eripiunt:

eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipſum immunem à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæſtinosq; &

Oba ſiue Soba.

Idumæos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res geſſit proſperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Ieſum, Melchiſum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoſte congreſſus ſemper victor reuertebatur,

Saul ſemper victor.

ita vt Hebræorum res ad felicem ſtatum perduxerit, & potentiam eorũ in tantum auxerit, vt omnibus finitimis eſſent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac ſpecie præſtantiſſimum quenq; ſuum deligebat ſatellitium.

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Hedio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15. Samuel Saulũ ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

AMVEL autem ad Saulum veniens, ait ſe ad illum miſſum à Deo, vt eum commonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideò par eſſe, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipſe præſit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, ſunt mãdata Domini. Quo-

An.mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

niam Amalecitæ Hebræos in deſerto multis affecerunt iniurijs, dum egreſſi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiſcuntur, oportet iuſto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: ſæuireq; in omnem ſexum ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vſurpare, ſed omnia Deo ſacra eſſe, vt iuxta Moſis præceptum Amalecitarum nomen è rerũ natura deleatur. Pollicitus eſt Saulus facturum ſe omnia: & ratus obedientiam in hoc conſiſtere, ſi non pareret tantũ, ſed etiam quàm celerrimè mandata exſequeretur, confeſtim omnes vndiq; copias contrahit, & recenſito apud Galgala milite, abſque tribu Juda circiter quadringenta millia comperit: qua

Saul recenſito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

tribus ex ſuo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autem Amalecitarum terrã cum exercitu irrumpens, pluribus locis inſidias circa torrentem diſpoſuit, vt non ſolum marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiã per vias circumuentos opprimeret. Poſtremò magno prælio in fugam verſos non prius perſequi deſtitit, quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus poſteaquam

Saul Amalecitarum vrbes expugnat.

ita, vt diuinitus prædictum fuerat, ſucceſſit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, ſiti, aliisq; modis cum expugnaſſet, vſque ad mulieres & pueros cædibus graſſatus eſt, nec

crudele

Ante Christum An. mūdi 2883. natum 1081.

crudele nec inhumanū hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parére periculosum est. Cepit etiam Regem hostium Agagū, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem Regem ipsum hostium, & malorum omniū Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatū abactis, pecunias etiam, cæteras q; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus, à Peluſio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsque ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madiana terra meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederent, néue res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus, ac si nihil esset prætermissum ex ijs quæ Propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguem obseruata, lætus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verterat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquū enim erat, cuius ope victoria cōtigisset, eius mandata contemni, etiā si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus veniam Regi non annuit, quòd non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quàm ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces Prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hunc quàm primum Rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere Deo pro victoria: omniaq; iuxta volūtatem eius esse peracta. Tum Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorum & pecudū in castris audio? Respondit Rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc Propheta respondit, Non sacrificijs delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse, qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se rectè fieri putāt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere, nō in non sacrificando, sed in nō obediendo: & qui non obediunt, vnicumq; hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentóue fabricata vel postulare vel admittere: sed auersari hæc vt malicia magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id solū meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab

Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & cōtra Dei mandatum seruat.

Hebræi iumentis & pecoribus hostiū in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Deus propter inobedientiam Sauli offenditur.

Samuel Deum Saulo concil iare conatur.

Indulgentia nimia & lenitate mali in proposito confirmātur.

Saulum Samuel obiurgat.

Dei contemptus in quibus consistat.

Verum ac Deo placens sacrificium.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat.

his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm â quocunq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd verbis Prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabat q́, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.

CAP. IX.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

Saulus Samuelẽ retinere volẽs, vestimentum eius scindit.

TVM Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumq; Propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neq; similem esse hominin natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabat q́, saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vnà cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, qui cum ó mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas. iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramatham. Rex verò tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectum venit. Samueli verò vicem eius molestè ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Jessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filijs conuocat: visoq; natu maximo eximia statura ac forma iuuene, conijciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus.

Hedio & Ruffinus cap. 10. Amalecitarũ Rex Samuelis iussu interficitur. 1. Regum 16.

Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vtyngat, mittit.

Deus non corporis formã, sed animi virtutes spectat.

mus. His quoque viſis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deũ, quiſnam ex his eligendus eſſet. & audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo, num quos præterea liberos habeat. Quo reſpondente, eſſe etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confeſtim vocetur: nõ enim licitum eſſe abſque illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquam accitus à patre venit, adoleſcens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum Propheta ad patrem verſus ſubmiſſa voce, hic eſt, inquit, quem regnare Deo viſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde ſacrum oleum, quo

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081. Ieſſæi filij præſtanti corpore regno haud præficiendi.

delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnũ in populum obtineat: præcipitq́, vt iuſtitiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei diſcedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiã vniuerſam illuſtre nomen conſequuturam. Paleſtinos quoque ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunque gentibus congreſſus fuerit, ſemper victorem rediturum, inſignemq́, inde gloriam tam ſibi paraturum quàm poſteris relicturum. Poſt hæc mandata Samuel domum proficiſcitur, ſimulq́, numen, deſerto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum eſt vt hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacũ incideret, ita vt præfocari ac ſtrangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excantator adhiberetur. monuerunt q́ vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, ſtans ad caput eius voce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cumq́ Rex ſine mora quæri talem mandaſſet, quidam ex aſtantibus ait ſe apud Bethlema vidiſſe filium Ieſſæi, adoleſcentem liberali forma, & præter aliam honeſtam inſtitutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq́ patri, Regem audita adoleſcentis tam forma quàm virtute, cupere ipſum videre. Paruit Ieſſæus, ſimulq́ munera per filium Regi miſit. Cumq́ veniſſet, confeſtim à Rege admodum lato in ſatellitium aſſumitur, in

Dauidem in Regem Samuel vngit.

Numen deſerto Saulo ad Dauidem commigrat qui prophetare incipit.

Dauidem Saulus in Satellitium aſſumit.

An.mũdi 2851. Ante Christum natum 1113.

ciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboq́ corrosa euomebãt. Ager verò totus scatebat muribus, qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valẽtes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, moxq́ eisdem, quibus illi, malis labora-

Mures Azotiorum agrum vastant.

uerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq́ hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modũ quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas

1. Reg. 6.

pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent: & cum cõuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscereturquum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq́ vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negotium censere videbantur. His neq́ remitti Arcam placuit, neque retineri. sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impos-

De Arca sacra cõsultatio.

Deliberationis de Arca sacra conclusio.

impoßibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper Arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eamq; perrexerint, credere Arcam fuiſſe calamitatum cauſam. ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineße virium. hoc conſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quæ diximus, productoq; in triuium plauſtro, ac ibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

An. mũdi 2851. Ante Chriſtum natum 1113.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

ACCIS autem veram viam ingreßis, & recta non aliter, quàm ſi deducerentur, tendentibus, principes Palaſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & vbi plauſtrum ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. huc poſtquam venerunt vacca, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à vicanis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis victimis peractoq; ſacrificio ſplendidè epulati, plauſtrum ſimul ac vaccas holocautoma Deo fecerunt. quò viſo principes Palaſtinorum retrò ad ſuos ſunt reuerſi. Cæterùm indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd, cum non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam ſint auſi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obſcurauit, eò magis quòd ſuos non fatali morte, ſed diuina vltione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palaſtinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethſamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum ſacrario locum exiſtimantes vbi vir iuſtus haberet domicilium. cura Arcæ commiſſa eſt eius filijs, quam per viginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Cariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palaſtinos detenta. Cumq; populus toto hoc vicennio votis & ſacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorum promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc fermè ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraëlitæ, quandoquidem nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & Deus veſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, ſed eò totis viribus incumbere, vt vel nunc

Ibidem.

Arca ſacra Bethſamæ peruenit.

Gratulatio Bethſamitarum ſuper Arca ſacra.

Ruffinus ponit Deũ percuſſiſſe de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis, vt eſt 1. Reg. 6.

1. Reg. 7. Arca in Cariathiarim transfertur.

Hedio & Ruffino Cap. 2. Iſraelitarum pœnitentia.

Samuelis ad Iſraelitas oratio.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione constanter perseuerate. hac enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostibus: quæ neq; armis, neq; robore corporum, neq; copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunq; Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt Deo, &, indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuêre, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consilium dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel viriũ, vel animi ad confligendũ cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libenter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi pernicie accersere videãtur. cõueniisse se ad supplicationes & sacrificia, vtq; sacramento ad militiã adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxilium Dei defore. & mactato agno lactante, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: néue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flamma absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Judæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebãt. cum subitò Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos vsq; Corræos (id loco nomen est) persequi non destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæq; hostium termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intrà fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Judæis abstulerant, quam latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio.

Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Masphatim.

Quæ hosti potissimum in militia opponenda.

Samuel populum consolatur.

Sacrificium & precatio Samuelis.

Victima cœlesti flãma absũmta, auxilij diuini indicium.

Horrendus in hostiũ acie terræmotus.

Samuelis de hostibus victoria.

Judæorum agrum armis Samuel recuperat.

Quomodo

CAP. III.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filijs suis commiserit.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

REBVS autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patrijs legibus Respub. administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis munijs sufficere non posset, filijs suis principatum & curam Reip. tradidit: quorum seniori Johel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; vt alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam viam ingressi, munerib. corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tàm veritatis quàm lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Samuel leges, & iuridicos cõuentus per vrbes instituit.

Hedio & Ruffinus Cap 3. 1. Reg. 8.

Samuel filijs suis, Iohel & Abiæ principatum & Reip. curam tradit.

Exemplum non semper patribus similes nasci filios.

CAP. IIII.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

POPVLVS autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerũ non posset, obnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem vt nimiã. Valdè enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem existimans. adeoq; res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi agrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idq; moliri cœpisse iam inde, ex quo primùm ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò pòst futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idq; priusquàm facias, præmonebis quantum malorum sibi vltrò adsciscant, protestaberisq; eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Judæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primùm, quòd à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum, aliorumq; instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores,

Israelitæ Samueli filiorum iniquitates cõmemorant, eũq; vt Regem aliquem declararet, obnixè precantur.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Samuelem populi voluntas cõtristat.

Samuelem consolatur Deus.

Samuelem Deus Regem creare iubet.

Samuel Israelitis incommoda sub Regibus ferenda indicat.

An. mũdi 2871. Ante Christum natum 1093.

res,& vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parãtur. Filias quoq; vestras facient sibi vnguentarias,& culinarias,& panificas: & ad alia ministeria cõpellent, quæ ancillæ necessario verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cumq; hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis,& pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda,

Populus in proposito creandi Regem, pertinaciter perseuerat.

nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit.

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084. 1. Reg. 9.

ERAT quidam ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum staturatum specie, quibus respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent; decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumq; omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, superesse quadrantem sicli, eumq; dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuentisq; circa portam virginibus aquatum euntibus,

Saulus asinas amissas quærit.

Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.

interrogant vbinam sit propheta domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quam ob rem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cumq; Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hunc esse futurum

Samuelē Deus quem creaturus esset Regem, certiorē reddit.

Samuelem Saulus accedit.

principem. Saulus verò accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cumq; ille respondisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicens non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omniũ omnia bona in potestatem eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est

mea

mea tribus quæ Reges proferat,& familia mea humilior est aliys familÿs,tu verò ludis me, & maiora quàm pro mea conditione loqueris. Propheta autem deductum eum ad conuiuium accumbere fecit,& famulum ſupra alios vocatos. erant hi ſeptuaginta numero. iuſsitq; miniſtris vt Saulo portionem regiam apponerent.cumq; iam hora dormiendi adeſſet,alij quidem ſurgentes domum quiſque ſuam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit.& cum primùm dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Poſtquam autem egreſsi ſunt vrbem,monuit, vt, famulo præcedere iuſſo, ipſe pauliſper ſubſiſteret.eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere.tum Saulus famelum ablegat,& propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit,ſimulq; Regem ſalutat,Deum ei honorẽ hunc ratum facere dicens prò tutela Hebræorum, quorũ iniurias,bello Palæſtinis illato, vlciſci debeat.hæc ita fore hoc argumento

An. mũdi 2880 Ante Chriſtum natum 1084.

Saulo Samuel Regiam dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deducit.

1. Reg.10. Saulum Samuel in Regem ungit.

cognoſcere poteris. Jn hoc itinere offendes tres homines religionis ergô tendentes ad Bethela:quorum primum videbis ferre tres panes,ſecundum hædum.hos tertius ſequetur vtrem vini baiulans.hi tibi comiter ſalutato dabunt panes duos, & accipies.inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas eſſe aſinas. Jnde progreſſus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino ſpiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint,attoniti miraculo dicant,vnde hæc felicitas Ciſi filio? his ſignis viſis certo ſcito Deum eſſe tecum:& ſaluta patrem tuum & cognatos.Venies autem Galgala,me accerſente, vt pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenem:& quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Poſtquam autem domum rediit, percontante cognato ſuo Abenaro,quem præ cæteris diligebat,quomodo ſucceſsiſſet peregrinatio,nihil illum celauit,ne hoc quidẽ quòd apud prophetã fuiſſet,& ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas.de regno tantũ tacuit,ne ea res vel credita inuidiã,vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret.quãuis enim & amicus eſſet & cognatus,tutius tamẽ ac conſultius arbitratus est ſilentiũ,reputans credo humanæ naturæ infirmitatẽ,quòd

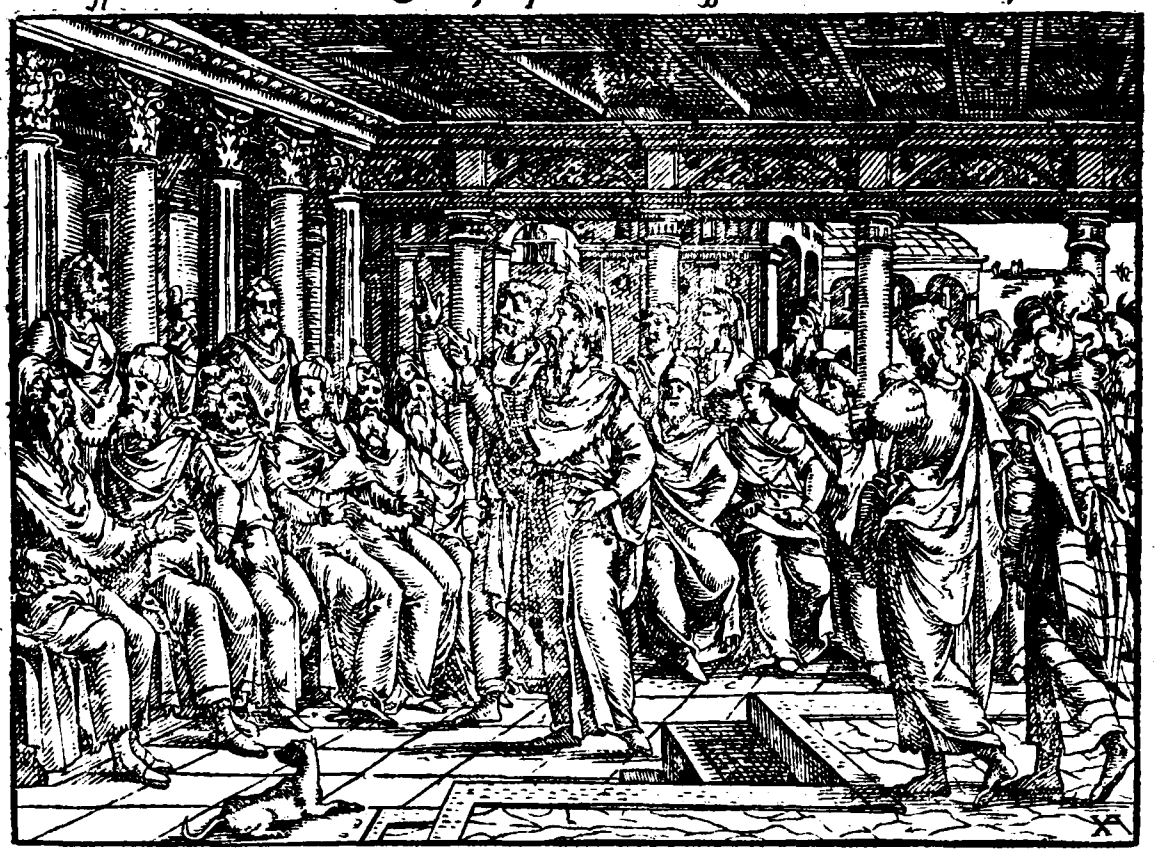
Samuel Sauli in itinere euentura, vt ipſius verbis fidẽ habeat, prædicit.

Saul reticet Regiam dignitatem.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

nemo cõstans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populũ in oppidum Masphatim conuocat, & cũ frequentes adesse videret, in hanc sententiã ab-

Inconstantia amoris in hominibus.

Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.

loquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus sors exijt. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerisq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non modò non ostentaret se, verùm etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absq; negocio posset inueniri. cumq; nusquã comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumq; iuuenẽ exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumq; populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit

Per tribus & familias sortitio.

Sauli modestia & tẽperãtia in regno suscipiendo.

Saulus è subditorum conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

Saul Rex à populo declaratur.

recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriã. Saulum verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto Rege nullis vel munerib. vel obsequijs gratiã eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum contra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanẽ habitantib. infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorũ subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurũ adimeret, tam vltrò deditis, quàm vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omninò inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentib. in Galadenam exercitum duxit: & castra metatus ad primariam regionis vrbẽ, cui nomen est Jabes, oratores eò misit, qui conditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorũ excidium expectent. eligerent ipsi vtrũ mallent, parnam corporis particulam decidere, an in omniũ facultatũ simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierũ petierunt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularent auxiliũ. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunq; suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israëlitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi venirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. cæterùm cum ad regiam quoq; venissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin salua res esset, & qua noua causa tristitia: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Jabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammonitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mũdi 2880 Ante Christum natum 1084.

Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1 Reg. 11. Sauli contra Ammanitas bellum.

Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.

Galadenorum ad Israelitas legatio.

Saul Iabesinis auxilium promittit.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOLENS autem pœna formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Jordanem non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerent. Eo metu factum est, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs inuenirentur septingenta millia confluxisse, absq; tribu Juda: qua sola armauit LXX. *millia. Transgressus dein Jordanem & decem schœnorum spatium nocte vna emensus, ante solis ortum, quò destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu, vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnan-*

Sauli ad bellũ mandatum & seria adhortatio. 1 Reg. 12.

Decem Schœni. 37. miliaria Italica constituunt.

An. mũdi 2880. Ante Christum natum 1084.

do, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Saulinomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longè latèq; fortitudinem viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc muta-

Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.

Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.

ta in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Jabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposcens. & alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odijs diem epulis ac hilaritate transigant. Posthac, Sãuele monente opus esse alteris comitijs, per qua Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala. ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulũ sacro oleo, atq; iterum Regem consalutari fecit. Ita factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Jesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim annis populus sine summo magistratu vixit: deinderursum ad pristinam reiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quamob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Judicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro vos per maximum Deum, qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absq; pudore ac metu omniue affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel propriy lucri cupiditate, vel in

Saul laudatur à populo.

Sauli contra aduersarios lenitas.

Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.

Distinctio gubernationis in populo Israelitico.

Samuel innocentiam suam populo testatam facit.

vel in alterius cuiuſquam gratiam. Coarguite me, ſi cuius vitulum aut ouem, An. mūdi 2880. Ante Chriſtum natum 1084.
aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltrò dantibus ſumere, vitio verti non ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſsitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quem offendi, nūc Rege præſente dicite. Acclamatum eſt vno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatum geſsiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat.
ego habeo nonnihil quod conquerar, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valde offendiſtis, quòd alium Regem popoſciſtis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd auus veſter Iacobus, LXX. *ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumq́ ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eaq́ graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptijs premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſque vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, miſsis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc poſsidetis, & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis veram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dum eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & poſtremò Palæſtinos. atque hæc omnia confeciſtis non Regum auſpicijs, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſsi tamen vobis morem, eo declarato, quem ipſe elegit. Vt autem manifeſtè ſciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum verſam veſtram Rempublicam, dabo euidens ſignum diuinitus. Qualem enim nunquam quiſquam, æſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, ta-* Sæua tempeſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.
lem nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat, cū tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaq́ timentes faterentur ſe peccaſſe, & per inſcitiam in hunc errorem prolapſos, rogarentq́ Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoq́ peccati veniā impetraret. pollicitus eſt ille rogaturum ſe pro eis Deum, & exoraturum: ſimulq́ conſilium dedit, vt probi ac iuſti eſſe perpetuò ſtuderent, nec vnquam obliuiſcerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidiſſent: meminiſſent præterea prodigiorum Dei legumq́ per Moſem latarum, ſi caram haberent, vel ſuam ipſorum vel Regis incolumitatem. quòd ſi hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipſis, quàm Regi non defore. atque ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum miſsum fecit. Adhortatio ad conſiderationem auxilij & beneficij Dei Iſraelitis exhibiti.

CAP. VII.

Palæſtini Hebræos bello aggreſſi vincuntur.

REx autem delectu habito, conſcriptisq́ tribus millibus, duo millia ſibi voluit eſſe ſatellitium, cum quibus ad habitandum Bethela ſe contulit: reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit, quem miſit in Gabam. ille verò expugnauit caſtrum quoddam Palæſtinorum non longè inde diſtans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præſidijs ea cōmuniuerūt, & omni prorſus ferri vſu eis interdixerūt. quamobrem ſi quando agricolis opus eſſet aliquo ſacramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrū neceſſario, à Palæſtinis inſtrumentū erat petendum. Vt verò audiuerunt Hedio & Ruffinus cap. 6. 1. Regum 13. Saul tria millia ſibi & Ionathæ filio ſatellites conſcribit. Saul Palæſtinorū caſtrum expugnat.

An. mũdi 2880. Ante Christum natum 1084.

expugnatum castrum, indignati & non ferendam cõtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curruum triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt, plures verò vltra Iordanem fugiunt, qua regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturũ, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille exspectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctars Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatum esset, Prophetam aduentare, honoris causa obuiam ei prodijt. Ille malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, qua Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset. Saulo verò excusante, expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ animia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Qua propter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, iusserintq; ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Saulifilius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes

Palæstini in Israelitas signa mouent.

Israelitæ hostiũ copijs terrentur.

Saul contra Dei mandatum & Samuelis volũtatem victimas ad altare offert.

Samuel Regem Saul accusat.

Hedio & Ruffinus Galgala.

Palæstini Hebræorũ regionem populantur.

1. Reg. 14. Ionathas armigero clam hostium castra ingreditur.

tes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerũt ad hoſtem. aggreſſiq; ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitũ ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugam ſe darent. pleriq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatum eſſet Regi per ſpeculatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet Pontificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem millia creuerant, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. ibi Rex ſiue nimio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit eximiã felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiã, dignum quiddam reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò poſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; conſenſu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater, additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & longè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaque cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorum caſtra diripiunt: & inter cæteram prædam, magna pecudum copia reperta, mactant, carnibusq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi à ſcribis renunciatum eſt, vulgus militum in Deũ peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicitq;, vt ſuper illud pecudes iugulent, néue carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cumq; eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtium reliquias vellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eum diuinam ſuper hoc voluntatem quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſponſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentium, qui antehac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, cõſulere: ſed oportet aliquod latens in nobis peccatũ eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiã ſi filius meus Ionathas peccatũ id commiſiſſet, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm ſi de quouis, nihil ad cognationem meam pertinente, ſupplicium ſumendum ſit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuerſos confeſtim in vnũ locũ ſtatuit: & ipſe cum filio ſeorſum ſtans, ſorte deprehenſurus quis in culpa ſit: cumq; ſors Ionathan indicaret,

An. mũdi 2880. Ante Chriſtum natum 1084.

Ionathas in Palæſtinorũ exercitu quoſdam trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dant ſe in fugam.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorũ certior factus, eos adoritur.

Sauli edictum quod Ionathas inſcius violat.

Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.

Saul per ſortes causam irati Dei perquirit.

An.mũdi2880. Ante Christum natum 1084.

indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurantq; non laturos se, vt occidatur Jonathas autor tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunem à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potentiam eorũ in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenq; suum deligebat satellitium.

Saulus proprium filium mori paratum interficere conatur.

Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt.

Oba siue Soba.

Saul semper victor.

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Hedio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15. Samuel Saulũ ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAMVEL autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum commonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mãdata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sauireq; in omnem sexum ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen è rerũ natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantũ, sed etiam quàm celerrimè mandata exsequeretur, confestim omnes vndiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absque tribu Juda circiter quadringenta millia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autem Amalecitarum terrã cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiã per vias circumuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fugam versos non prius persequi destitit, quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prædictum fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti, aliisq; modis cum expugnasset, vsque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec

An.mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Saul recensito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

Saul Amalecitarum vrbes expugnat.

crudelis

crudele nec inhumanũ hoc ratus: primum quod in hoſtem ſauiret, deinde quod iuſſu Dei, cui non parére periculoſum eſt. Cepit etiam Regem hoſtium Agagũ, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, ſeruare eum decreuit, idq́ non ex Dei ſententia, ſed victus affectu proprio, inconceſſam miſerendi licentiam ſuo periculo ſibi vſurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipſa miſeratione cæteris digniores eſſe voluit. Saulus autem Regem ipſum hoſtium, & malorum omniũ Hebræis autorem ſeruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus eſt mox populus. & ipſi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatũ abactis, pecunias etiam, cæteraſq́ opes diripuerunt, nihil perdentes niſi contemptibile. Itaque deuictis omnibus, à Peluſio, quæ vrbs eſt in Ægypti finibus, vſque ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus vaſtauit, ſola Sicimitarum gente intacta, qui in Madiana terra meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt ſecederent, néue res ſuas cum Amalecitarum rebus miſcerent, ne ex eo bello & ad ipſos cladis aliquid peruenireț. Studere enim ſe eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Moſis ſocero intercedebat. Atque ita Saulus, ac ſi nihil eſſet prætermiſſum ex ijs quæ Propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad vnguem obſeruata, latus victoria domum reuertitur. Deus autem offenſus eſt, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verterat, cum ipſe neutrum permiſiſſet. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigiſſet, eius mandata contemni, etiã ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit, quicquid ipſi viſum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fuſis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus veniam Regi non annuit, quòd non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis naſcantur, quàm ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi anſam offerunt. Poſtquam igitur Deus preces Prophetæ non admiſit, & ſatis apparuit flecti eum non poſſe, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiſcitur. hunc quàm primum Rex vidit, accurrens ſalutauit, dicens ſe gratias agere Deo pro victoria: omniaq́ iuxta volũtatem eius eſſe peracta. Tum Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorum & pecudũ in caſtris audio? Reſpondit Rex, populum hæc ad ſacrificia reſeruaſſe, ſed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine ſuperſtite. Solum ſe captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ conſilio ſe decreturum. Ad hæc Propheta reſpondit, Non ſacrificijs delectari Deum, ſed viris bonis ac iuſtis. hos autem eſſe, qui voluntati & mandatis eius obſequuntur, nihilq́ à ſe rectè fieri putãt, niſi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius conſiſtere, nõ in non ſacrificando, ſed in nõ obediendo: & qui non obediunt, vnicumq́ hoc & verum ſacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas ſaginatas victimas, nec donaria ex auro argentóue fabricata vel poſtulare vel admittere: ſed auerſari hæc vt malicię magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id ſolũ meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallent quàm inde diſcedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab

Ante Chriſtum An. mũdi 2883. natum 1081.

Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & cõtra Dei mandatum ſeruat.

Hebræi iumentis & pecoribus hoſtiũ in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Deus propter inobedientiam Sauli offenditur.

Samuel Deum Saulo conciliare conatur.

Indulgentia nimia & lenitate mali in propoſito confirmãtur.

Saulum Samuel obiurgat.

Dei contemptus in quibus conſiſtat.

Verum ac Deo placens ſacrificium.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & malè feciſſe, quòd verbis Prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabat q;, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat.

Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.

CAP. IX.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

TVM Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumq; Propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neq; similem esse hominis naturæ mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabat q; saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vnà cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, qui cum ó mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attuliſti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas. iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramatham. Rex verò tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gabaregiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Propheta conspectum venit. Samueli verò vicem eius moleste ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Jessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filijs conuocat: visoq; natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus.

Saulus Samuelē retinere volēs, vestimentum eius scindit.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

Amalecitarũ Rex Samuelis iussu interficitur. 1. Regum 16.

Samuelē Deus Bethlehem Dauidem in Regem vtyngat, mittit.

Deus non corporis formã, sed animi virtutes spectat.

mus. His quoque viſis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deũ, quiſnam ex his eligendus eſſet. & audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo, num quos præterea liberos habeat. Quo reſpondente, eſſe etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confeſtim vocetur: nõ enim licitum eſſe abſque illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquam accitus à patre venit, adoleſcens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum Propheta ad patrem verſus ſubmiſſa voce, hic eſt, inquit, quem regnare Deo viſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde ſacrum oleum, quo

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Ieſſæi filij præſtanti corpore regno haud præficiendi.

delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnũ in populum obtineat: præcipitq́, vt iuſtitiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei diſcedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiã vniuerſam illuſtre nomen conſequuturam. Paleſtinos quoque ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunque gentibus congreſſus fuerit, ſemper victorem rediturum, inſignemq́, inde gloriam tam ſibi paraturum quàm poſteris relicturum. Poſt hac mandata Samuel domum proficiſcitur, ſimulq́, numen, deſerto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum eſt vt hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum damoniacũ incideret, ita vt præfocari ac ſtrangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excantator adhiberetur. monueruntq́, vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, ſtans ad caput eius voce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cumq́, Rex ſine mora quæri talem mandaſſet, quidam ex aſtantibus ait ſe apud Bethlema vidiſſe filium Ieſſæi, adoleſcentem liberali forma, & præter aliam honeſtam inſtitutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq́, patri, Regem audita adoleſcentis tam forma quàm virtute, cupere ipſum videre. Paruit Ieſſæus, ſimulq́, munera per filium Regi miſit. Cumq́, veniſſet, confeſtim à Rege admodum lato in ſatellitium aſſumitur, in

Dauidem in Regem Samuel vngit.

Numen deſerto Saulo ad Dauidem commigrat qui prophetare incipit.

Dauidem Saulus in Satellitium aſſumit.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

magno apud eum pretio habitus. Quoties enim â dæmone agitaretur, vnicũ erat in excantatione remediũ: & solus Dauid hymnos ad Citharã accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Jesseo, vt filiũ apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

CAP. X.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

Hedio & Russinus cap. 11. 1. Regum 17. Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.

ALIQVANTO autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus, ducto in hostem exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in munitiorẽ quendam collem è regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrosq; intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorum ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranque aciem cõstitisset, immani voce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, pene vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim vnum aliquem, quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus: atque ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionib. non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initiũ pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellũ ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuicijs grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primum reuertatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam: tantoq; erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescente magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hac Deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; feram in me im-

Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.

Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.

Saulus Dauidem remittit patri.

Dauid cum Goliath congredi cupit.

petum

petum vertentem cauda correptam, ſoloq; afflictam occidi : neque mitius tractaui vrſum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleſte numen impunè hoc illum auferre, ſed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, vt Rex omnia fauſta precatus ad pugnam eum mitteret, inſtructũ prius thorace regio ſimulq; enſe ac galea. Tum Dauid, qui armis geſtandis non aſſueuerat, grauari ſe his magis quàm muniri ſentiens: Tuus ſit, inquit, hic ornatus, qui geſtare eum es idoneus : mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capeſſere. & cum dicto arma deponit, baculumq; tantum aſſumit : & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hoſtem properat. Hunc apparatum poſtquam vidit barbarus adeò contempſit, vt per ludibrium percontaretur, num ſe canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis inſtructus ad pugnam prodiret. Imò cane viliorem, reſpondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus eſt ſe cadauer eius fruſtatim feris alitibusq; pabulo ſparſurum. Tum Dauid, Tu me inuadis haſta tua confiſus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus eſt, qui te ac tuum exercitum noſtris manibus hodie deleturus eſt. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui ſimilibus laniandum relinquam : & diſcent omnes quòd Deus curam Hebræorum habet, eiusq; prouidentia vires nobis ſimul atque arma ſuggerit : ſicut contrà vbi eius fauor deeſt, nullus apparatus proficit. Interim Palæſtinus armis grauior quàm vt procurrere poſſet, magnis paſſibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Dauid agnũ raptum ex ore Leonis recipit, ipſamq; feram occidit.

Danid vrſum trucidat.

Dauid armis, quibus ad pugnam à Saulo inſtructus erat, depoſitis, funda armatus in hoſtem properat.

Dauid hoſtem accedens, contemnitur.

Dauidis cum Goliatho ante cõgreſſum colloquium.

CAP. XI.

Singulare certamen Dauidis & Goliath, ſecutaque Palæſtinorum clades.

HVIC Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum ſecum in certamen ducens: & promptum è pera in hoc ſelectum è torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduerſam hoſtis frontem infligit, vt ad cerebrum vſque penetrauerit: quo ictu ſopitus Goliathus in faciem eſt proſtratus. Accurrit victor alacris, & quòd ipſe inermis eſſet, ſuo ſibi gladio barbarum obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, vt è veſtigio Palæſtini terga verterent. Videntes enim præſtantiſſimum ex ſuis iacere, nullam amplius ſpem ſupereſſe rati, turpi ac ignominioſa fuga periculo ſe eximere conabantur. Tum Saulus & vniuerſus Hebræorum exercitus, ſublato militari clamore, intrepidos irruunt, & quotquot aſſequi poterant cadentes, vſque ad Gitta fines ac portas Aſcalonis perſequuntur. Ceciderunt q; Palæſtinorum triginta millia, & duplo plures ſunt vulnerati. Saulus verò à perſequendo reuerſus caſtra hoſtium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in ſuum tentorium reportauit, & gladium eius Deo conſecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odiſſe, hac potiſſimùm occaſione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris cauſa obuiàm venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hoſtes profligaſſe : virginum item, Dauidem decies millenos ſuſtuliſſe.

Dauidis victoria de Goliatho.

Palæſtini terga vertunt.

Palæſtinorũ triginta millia cæſa.

1. Reg. 18. Saulus clam odit Dauidem.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum teſtimonium nihil ei ſupereſſe ſperandum niſi regnum, ſuſpectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa ſe verſari, ex ſatellite tribunum fecit, non tàm illius honori quàm ſuæ ſecuritati conſultum volens, vt ſæpè hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret. Dauid autem nuſquam diuina ope deſtitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id poſſet. Nactum enim ſe ampliorem inſidiarum tendendarum occaſionem putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter ſe illam ei traditurum reſpondit, futuram periculorum & exitij cauſam. Promitto, inquit, filiæ coniugium, ſi ſexcenta hoſtium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recuſaturum, ſed fortiter Palæſtinos inuaſurum: id quod mihi bonum erit & commodum. ſic enim ſine mea infamia ſublatus ſecuritatem nobis afferet. Mittit deinde domeſticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium ſit affectus. Qui cum indicaſſent ei, quòd ob gratiam qua cum apud Regem tum apud populum polleret, Saulus generum ſibi eum deſtinaſſet: Vobis, inquit, fortaſſis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui conſcius mihi ſum quàm plebeijs ortus ſim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domeſticos, dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ ſponſa offerat. hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijsq; virtutibus præcellentem, quales in ipſo iam comperi. poſcere autem pro nuptijs filia non aurum aut argentum quod è paternis adibus afferat, ſed cladem Palæſtinorum, & ſexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona iſta accipere, ſed in matrimonium viri ſpectatæ ac teſtatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans ſincerè à Rege affinitatem ſuam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum ſuo

Saulus Dauidem ex ſatellite tribunũ facit, vt ſæpè hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret.

Sauli filia Dauidis amore capitur.

Saulus Dauidem Palæſtinis interficiendum obtrudere dolo conatur.

Saul Dauidi filiam coniugium promittit, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita afferat.

Dauid vt plurimum propitium numen experitur.

ſuo ſodalitio ad imperata exſequenda properat: & hic quoq;, vt in cæteris, propitium numen expertus, rem ex ſententia conficit. Cæſis enim plurimis hoſtium, ſexcenta capita abſciſa ſignum victoriæ ad Regem retulit, promiſſi eum admonens.

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

CAP. XII.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

SAVLVS autem non valens tergiuerſari, quòd turpe diceret vel mentiri, vel prætextu affinitatis inſidias & perniciem per mandata tam periculoſa viro forti ſtruxiſſe videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc neceſſitudo animum Regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc exiſtimauit vel regno ſuo vel vitæ: & cum durum eſſet vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis, Jonatham filium cum domeſticorum fidiſſimis, miniſtros eſſe voluit. Qui demiratus patris inconſtantiam, quòd non ſolum amare talem iuuenem deſiuerit, ſed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, ſecretam patris voluntatem ei nunciat: ſimulq; conſulit, vt ſaluti ſuæ maturè fuga proſpiciat, neu in ſequentem diem vſquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem ſalutabo, & nactus occaſionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Nullam enim exiſtere poſſe idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de Rege meritus opprimi debeat. Nam etiam ſi quid peccatum ſit, oportere hoc priſtinis eius meritis donari. poſt colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic conſilio Dauid, ſeq; quàm primum è conſpectu Regis ſubtraxit.

1. Reg. 19. Saulus Dauidi filiam Melcham ſiue Michol collocat.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Saulus Dauidē tollere cogitat.

Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, ſimulq; conſulit, vt ſaluti ſuæ fuga proſpiciat.

CAP. XIII.

Quòd Rex Dauidi necem ſit molitus.

IONATHAS autem die ſequenti patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendiſſet, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, qua nam in re vel magna vel parua læſus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idem poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non ſolum ob virtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Jniuria enim hæc ad filiam quoq; tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, neue ſæuias in virum primum optimè de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſerè vexatum, priſtinæ ſanitati reſtitutum ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tam egregiè vindicauit. Jndecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Jonathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, vt ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

Ionathas parēti præclaras Dauidis res geſtas cōmemorat, orans ne tantoperè in eiuſmodi virum ſæuiat.

Ionathas Dauidi mollitum patrem indicati

Quomodo

CAP. XIIII.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis ægrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit.

PER idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor, magna eorum strage edita, ad Regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rem feliciter administratam excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intemperijs, vt antè agitaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit, ibiq; per totam eam diem mansit. No-

Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur.

ctu verò misit Rex qui vsq; manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia, vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsaq; vnà cum eo renuncians, quo sine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem longiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam agrotanti, stragulis iecur caprarecens exemptum subiecit: diluculoq; venientibus, quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertum, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinem incidisse, iubet sic vt erat eum afferri. omninò enim illi moriendum esse. qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad Regem deferunt. & cum pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusationem verisimilem commenta est. Ait illum mortem sibi, ni pareret ac adiutaret, comminatum: itaq; venia se dignam

Michol Regis seruis, Dauidem ægrotare, persuadet.

Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat.

qua

quæ hoc non ſponte fecerit, ſed neceſsitate compulſa. debere enim illi cariorem eſſe vitam filiæ, quàm inimici interitum. atq; ita veniam conſequitur. Dauid autem fuga elapſus peruenit ad prophetã Samuelem in Ramatha: eiq; rem omnem, quo erga ſe animo Rex eſſet, indicat, & quàm minimum abfuerit, quin ſpiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; Regem vlla in re laſsiſſet, neq; in bello ſegniter aut improuidè ſe geſsiſſet, ſed fauente Deo cuncta ex ſententia confeciſſet. atq; hoc ipſum eſſe quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Prophetæ verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt verò nunciatum eſt Regi Dauidem apud prophetã agere, mittit armatos qui eum comprehenſum ad ſe pertrahant. Qui poſtquam ad Samuelem venerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: moxq; eodem ſpiritu afflati, & ipſi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehenſuros. quibus cum idem quod prioribus accidiſſet, rurſum alios mittit. cumq; tertij quoq; prophetico ſpiritu corriperentur: tandem iræ impotens ipſe eò properat. iamq; non longè ab eo loco remotus, priuſquam in conſpectum Samuelis veniret, eius opera & ipſe prophetam agere incepit. Cumq; ad deſtinatum locum peruenisſet, alienatus à mente, abiectoq; veſtitu nudus per diem ac noctem in conſpectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulò poſt ad Jonatham Dauid peruenit, multa de patris eius inſidijs conquerens, quòd ſe nihil tale meritum totis viribus opprimere cuperet. Ille verò rogabat, ne vel ipſe hoc temerè ſuſpicaretur, vel alijs fortè ſuggerentibus talia facilè crederet: ſed ſibi ſoli fideret, cui compertum ſit nihil mali patrem contra ipſum moliri. alioqui indicaturum eum ſibi fuiſſe, cum abſque ipſius conſilio nihil agere ſoleat. Contrà Dauid iureiurando aſſeuerabat ſe vera dicere: obteſtabaturq;, vt mallet credere ac ſaluti amici proſpicere, quàm contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, poſteaquam extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia conſilia ideò cum ipſo non communicare, quòd non ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipſos intercedat. Quare triſtis quòd iam perſuaſus eſſet, percontatus eſt, qua nam in re poſſet illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & ſolenne Regis conuiuium, cui me quoque adhibere ſolet. quare ſi ita videtur extra vrbem in agro clam te præſtolabor. tu verò cum requiſiuerit me. dic profectum in patriam Bethlema, vt interſim feſto quod mea tribus celebrat: idq; permiſſu tuo factum. Quòd ſi, vt mos eſt, de amicis, dixerit, feliciter profectus ſit, ſcito illum nihil mali aduerſum me in pectore coquere. Sin autem aliter reſponderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabisq; mihi rem, ita vt præſenti mea calamitate mutuaq; noſtra amicitia dignum eſt, quam fide in hoc data & accepta dominus cum ſeruo tuo voluiſti inire. qua ſi me indignum aut erga parentem tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iuſsis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Jonathas, facturum ſe poſtulata promiſit, & ſi quid patrem malè de ipſo cogitare deprehenderit, indicaturum. & quo maiorem ei fidem faceret, educto ſub diuum iureiurando confirmat, nihil ſe non tentaturum quod ad ſalutem ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuerſitatẽ quàm latè vides, implet ac moderatur, quiq; priuſquã eloquar mentẽ meã nouit, teſtis eſto initi inter nos fœderis, quodq; non prius patris voluntatem ſcrutari deſiſtam,

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081.

Dauid Samueli Regis erga ſeſe animum indicat.

Saul armatos qui Dauidem ad ſe pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipſe quoq; eò properans, agere Prophetam incipit.

1. Reg. 20. Dauid Ionathæ de patris inſidijs conqueritur, Ionathas autem parentẽ excuſat.

Dauid orat Ionathã, vt parentis erga ſe animum expiſcari & ſignificare velit.

Ionathas amicitiam cũ Dauide iureiurando confirmat.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

quàm compertum habuero, ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quòd ipsum tibi perpetuò propitium precor, vtq; semper tuas res prospe-ret, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum. quòd si contrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum existima. vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quam velimus, accidat. Tu cum latiora tempora venerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Jonathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cumq; filius Jonathas dexter illi accumberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eum ideò abesse, quod à congressu vxoris non esset purus. sed cum ne postridie quidem adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neq; tunc neq; heri natu die adfuisset, solennibus epulis Jessæi filius. Respondit ille profectum in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, adhoc epulum inuitauit: &, si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolentia hominem prosequar. Hic iam non amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Jurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociumq; & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide. simulq; iubet, vt hominem accersat, daturum debitum supplicium. cumq; filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet, non iam intra verba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum impetum in filium fecit: perpetrasset q; impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cum minimum abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Actum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularum, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante vrbem in agrum pratextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit. peractisq; in iaculatione his quæ promiserat, ablegatoq; in vrbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat. qui vt primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati. obtestatiq; se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò memi-

Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia constituit.

Saul Dauidis absentiam sciscitatur, respõso Ionathas, Regis animum cognoscere cupit.

Saul malignũ in Dauidem animum prodit.

Dauidẽ Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.

Ionathas è conuiuio profugit.

Ionathas & Dauid in agro conueniunt.

meminiſſent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infeſtiſsimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit: qui ſolum neq; famulitio ſtipatum, neq; amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tanta ſolitudinis cauſam percontatus eſt. tum ille ſecreta mandata à Rege ſe habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus eſſet. nam famulos in conſtituto loco ſibi occurrere iuſſos. poposcit autem ab eo viaticum, ſic enim & amici officium facturum, & ad præſens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, aut haſtam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam ſeruus natione Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit ſibi eſſe quicquam armorum. eſſe tamen ibi Goliathi

An. mũdi 2883. Ante Chriſtum natum 1081. Hedio & Ruffinus Cap. 18. 1. Reg. 21. Dauid Nabam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit.

gladium, quem occiſo Palæſtino Deo conſecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum, apud quam regnabat Anchus. vbi agnitus à Regis miniſtris, & indicio ad Regem perlato, hunc eſſe Dauidem qui tam multa Palæſtinorum millia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem ſimulat, ita vt ore ſpumam emitteret, & alia ſigna inſaniæ præ ſe ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium Regem aſtrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad ſe adduxiſſent, iuſsit vt quam primùm eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euaſiſſet, in tribum Judæ peruenit, & agens in ſpelunca quæ eſt in agro Adullamæ, miſit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipſe moraretur. at illi cum tota cognatione ſe ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam ſuam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiſcitur, rogatq; hominem, vt parentes ipſius intra regni ſui fines tantiſper reciperet, dum res eorum in meliore ſtatu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manſerunt habitis, ipſe iuſſu prophetæ relicto deſerto in tribum

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittã Palæſtinorũ ad Anchum ſe confert.

Dauid Regem Anchum timens, furorẽ ac rabiem ſimulat. 1. Reg. 21.

Dauid ad ſpeluncam Adullamæ peruenit, vbi illius tota cognatio nec non & alij multi ad eum ſe conferunt.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiſcens, parentes ei commendat.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Dauid ad Sarim oppidum peruenit. Saul Dauidē timet.

Iuda sẽ cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectũ, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret.

Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.

conuocatisq; amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoq; & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessai filio exspectetis. scio enim vos omnes in illũ propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res euasura sit, exspectatis. Post hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doëcus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutumq; commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessai filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, &, quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doëcum Syrum eam cædem perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à Rege Nobam sacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flammis eam deleuerunt: ex qua clade vnicus tantum Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam suo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neq; teneram ætatem

Boecus Saulo, se Dauidem in Noba apud Achimelechum vidisse, significat.

Saulus Achimelecho quòd Dauidē armis atq; cōmeatu instruxerit, exprobrat.

Achimelechi proditionis á Saulo infimulati apologia.

Iniusta Achimelechi cum tota familia cædes.

Noba sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.

Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirumq; quoddam iustitiæ studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumq; æquè ac humanarum rerum contemptũ prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorũ formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoq; ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniã etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantumq; temerarijs delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratum Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: casosq; excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitũ ei renunciauit. at ille iam ante se hoc præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: facileq; suspicatum, calumniã Pontifici apud Regem struendam: agerrimeq; ferebat quòd ipse tanti mali occasionem præbuisset. simulq; iussit, vt apud se maneret, quòd nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumq; quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoq; aures permanaret, nõ sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lætus Rex putauit se iam rem factã habere, audiẽs inimicũ se intra vnius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentã tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactũ interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus cõsuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertũ se cum quadringentis armatis contulit, ibiq;

Ante Christum An. mũdi 2883. natum 1081.

Exemplũ eius quod dicitur, honores mutant mores.

Abiathar manibus Sauli elapsus, Dauidi patris & Sacerdotum nunciat cædem.

Dauid Cillanos contra Palæstinorum incursiones defendit. 1. Regum 23.

Saulus Dauidem in cilla hærentem obsidere conatur.

Dauid oraculo monitus fugit.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

collem quendam munitũ insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid verò ex deserto in Canam locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quò etiam Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicũ, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eum vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere ocioſis contingere. Renouatisq; fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetijt. Zipheni verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq; suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiisq; actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnesq; deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atq; ita Zipheni duces se Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virum pium & præter ius ad mortem quæsitum, Regi se tradituros erant polliciti. Dauid enim, cognita eorum malicia, simulq; Regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumq; erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi Rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius hostiliter irrùpisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisq; suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq; ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cumq; non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum forte Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot erumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam tantũ Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat.

Dauid in Cœnã cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat.

Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.

Dauid cognito Regis aduentu fuga sibi cõsulit.

Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentũ comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset.

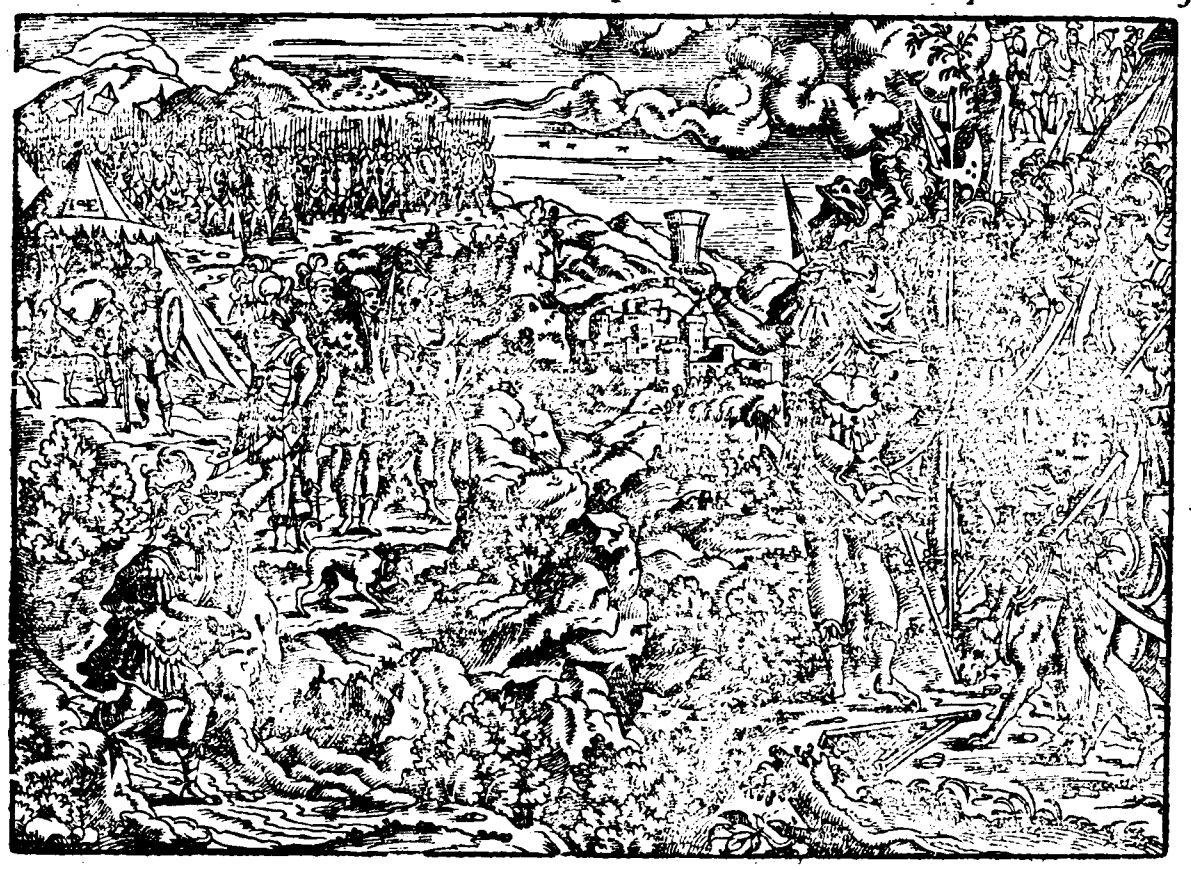
1. Regum 24. Saul Dauidem in Engadenorũ agro quærit, speluncam in qua Dauid cũ sua cohorte delitescebat, ingreditur.

Dauid laciniam Regij pallij præcidit.

Dauid Regi Saulo, q sibi insonti insidias struat exprobrat.

oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes, num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum fa-

An. mūdi 2883. Ante Christum natum 1081.

ciunt, quod ne in mentem quidem vnquã venit: & in tantum te exasperauerũt, vt nocte atq; die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimã esse tuã opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæq; imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus sinisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabitq; vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similemq; gemitum referente Dauide, Rex se iustius genere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoq; declarasti te à priscorum æquitate non degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitũ obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurũ. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atq; ita Regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum

Saulus suam malitiã & Dauidis innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ád regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur.

Samuelis mors & sepultura. 1. Regum 25.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnãte annis decem & octo. cuius extremi dies in hac vt dixi tempora inciderunt. In locis autem, in quibus tum Dauid versabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, vir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnem iniuriam abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latendi spe impulsi quidquam violarent, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomen) homo erat agrestis & malis moribus praditus, sed honestæ ac prudentis & elegãtis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simulq; rogarẽt vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quod longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percõtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessai filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis, (iam enim sexcentorum manum coëgerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiam eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim se tam agrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuicijs se peteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suam, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicum quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed conuicijs etiam non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitissent: eamq; insolentiam domini posse illi magnam aliquã calamitatem adferre. Hoc audito Abigaa (id nomen mulieri fuit) oneratis multis asinis, & varijs xenijs in sarcinas congestis, inscio marito & per temulentiã sopito, ad Dauidem properat: eiq; in vallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare vidit, de iumento desilijt, & prona in faciem adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebraorum lingua vocatur insipiens. Excusabat q; se neminem eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cade permanseris, ipse pro te pœnas ab his, qui te læserũt, exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hac mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui crastinam

Nabali gregibus à Dauide parcitur.

Dauidis legatis petentibus aliquid cõmeatus, durè respondetur à Nabalo.

Dauid contra Nabalum cũ quadringentis armatis proficiscitur.

Abigæa Nabali vxor muneribus Dauidem placat.

Nabalus, fatuus.

nam diem non videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurũ, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meosq́ contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iamq́ vino grauem, ideoq́ tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantũ mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima pòst die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idq́ incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum vindictam Dei posse euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignum est, rependi. Moxq́, missis ad vxorem eius nuncijs, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. qua profata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosq́ mores, tum propter eximiã formã gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltia filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus millibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsq́ processisset: cumq́ audisset eum esse apud Sycellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Abimelecho Chetthæo, in castra hostium penetrat. Dormienteq́ Saulo & circum eum satellitio, simulq́ imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neq́ Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnum dedisset. vtq́ aliquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi non esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris partim audacia propria fretus. transgressusq́ torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos excitat. & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Jessæi filius, à vobis profugus. Sed quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clam in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum Regium, & aqua lecythus: & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus au-

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.

Nabal in tantũ se cõiicit mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret.

Exemplũ prouidentiæ diuinæ, nullũ scelestum Dei vindictã euadere.

Dauid Abigæam Nabali viduam ducit.

Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat.

2. Regum 26.

Zipheni rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renũciat.

Dauid cum duobus in hostium castra penetrans Sauli spiculũ & lecythũ aqualem aufert.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quòd Regium spiculum & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat.

An. mũdi 2883. Ante Christum natum 1081.

Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.

tem agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturq; vt bono esset animo, nihilq; mali in posterum timens, ad proprias ades reuerteretur. Compertum enim habere, non sibijpsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorem suum, hominem spectata per multa officia beneuolentia, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumq; consuetudine orbatum persequi non desistere. illum verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusq; naturæ & morũ ac gestorum iudex cui notũ esset quòd ea quoq; die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Caterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinã transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimumq; abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gittæ manere, sed petijt à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur. annuit eius precib. Rex, & vicum quendam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuũ esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palestinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubijs autem munera mittere ad Regem solebat. quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facile persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriã tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Dauid Saulo iunocẽtiam suam declarat.

1. Regum 27. An. mũdi 2889. Ante Christum natum 1705.

Dauid cũ sexcentorũ manu & duab⁹ vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert. Saul contra Dauidem proficisci desistit.

Dauid à Rege petit vt ægri partem ad incolendũ ei cum suis attribueret, Rex Secellam ei donat.

Dauid Saritas & Amalecitas excursionib⁹ infestat, de manubijs munera Regi mittit, eique meridionalem Iudæorum Regionẽ se incursare persuadet.

Hedio & Ruffinus cap 14. 1 Regum 28. Palæstini in Hebræos bellũ parant. Anchus Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocat.

Hebræi

CAP. XV.

An. mũdi 2890. Ante Christum natum 1074.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

SAVLVS autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ariolos cæterosq; similis vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cumq; audisset Palæstinos Sonnam vsq; vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitũ viribus longè præcellere: qua de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricem manũ subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculã quampiã ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum præsoscere. nam ventriloquorũ genus euocatis defunctorũ animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq; eam vt diuinet, educatq; ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. illa autem repugnante & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc rescisturũ, neq; se responsum cum alijs cõmunicaturum, sed fore eam extra omne periculũ. Vt verò iureiurando persuasa est nõ timere, iussit eam Samuelis animam excitare. quæ cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne, inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum. percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactũ cõquestus est. imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutũ à Deo, neq; per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eum se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel verò adesse iam Regi extremũ vitæ diem præuidens, superuacaneũ respõdit ex ipso futura scitari, cum à Deo destitutũ se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bellum ex sententia cõficiat. te verò & principatũ & vitã simul amittere, eò quòd in bello, quod cõtra Amalecitas gessisti, obediens Deo nõ fueris, & quæ tibi per me etiã tum viuum mãdauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cũ filijs in prælio cadentem cras mecum futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediam, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum ægrè ad seipsum redisset, mulier vrgebat eum vt cibũ sumeret,

Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eijcit.

Saulus Palæstinos cũ copijs aduentare audiens ad oraculũ Dei confugit.

Saulus Endorum ad mulierem fatidicam proficiscitur.

Saulus Pythonissam Samuelis animã excitare iubet.

Saulus Samueli de necessitate sua conqueritur, eumq; consulit.

Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentũ prædicit.

Saulus ob subitaneã tristitiam, viribus deficientibus in humũ collabitur.

An. mũdi 2890 Ante Christum natum 1074.

Pythonissa Saulũ vt mensa apposita vires refoueret adigit.

hanc gratiam ab ipso reposcens officij, quod per interdictas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitũ redire valeret. resistentem verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantũ non adegit improbis precibus vt assentiretur. cumq; vnicum haberet vitulũ domi à se educatum mulier quotidianis operis victũ sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc tractato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco

Exemplum comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptã, non auersata est vt hospitem & ignotũ, sed cõmiserata & consolata ad fastiditũ cibum sumendũ adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem Regis captans, quem iamiam moriturũ præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurũ speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quam in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendũ nobis prouocet. atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliã quandã admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturã, tum præcipuè viris eximijs & ad gloriã natis incitamento futurã ad virtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contemptis periculis atq; etiam certa morte, nihil

Iosephus Regẽ Saulum tanquam insignem & infractum Heroem sese cũ tota familia periculo obiicientem, futuri præsertim gnarum, laudat.

durũ pro patria subire ac sustinere subterfugiãt. Quod vt faciã opportunè Saulli Hebræorum Regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo Regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere potius quàm superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti

neſti apud poſteros nominis rationem habent, idem ſibi, ſi quando vſus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortuna ſublimitatem adeò non licet eſſe ignauis, vt turpe ſit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Poſſem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generoſitate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digreſſi ſumus reuertar. Palæſtinis copias vndique contrahentibus, delectuq́ per ſingulas gentes ac regna & ſatrapias habito, nouiſſimus venit cum ſuo milite Rex Anchus, quem ſecutus eſt Dauid cum ſexcentorum cohorte. quem vbi viderunt Palæſtinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is reſpondit Dauidem iram domini ſui Sauli fugientem, à ſe exceptum, nunc vt gratiam hoſpitii referat, vtq́ de Saulo vindictam ſumat, in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebantq́ vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum, Dauidemq́ cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos remittendum. Hunc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoq́ Gittæ rectè illos monere: moxq́ accito Dauide, equidẽ, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſociũ huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrũ, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim, dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recepit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædaq́ tàm inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuam regionem reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibusq́ direptis vtranq́ etiam vxorem abductam, et pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimenta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicẽ deſineret, quàm lacryma eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturã coniugum & liberorũ militibus ſaxis impeteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reijcerent. Poſt quã autem à mœrore ſe recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Põtificem Abiatharum, vt ſumpto ſacerdotali amictu Deum conſuleret, & oraculũ referret, num Deus conceſſurus ſit aſſecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnasq́ de hoſte ſumere. Pontifice verò iubente perſequi aſſumptis ſexcentis armatis quantũ potuit per veſtigia hoſtium properauit. cumq́ ad torrentem quendam nomine Baſelum perueniſſet, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamq́ inopia & fame deficientem, qui toto triduo per deſertum impaſtus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatũ, rogat cuius eſſet, & qua natione. is reſpondit ſe Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quòd propter languorem non poſſet agmen conſequi eorum, qui vaſtata Sicella finitimisq́ locis domum ſe recipiebant. Itaque hoc ductore Dauid vſus ad perſequendos Amalecitas, aſſecutusq́ eos in terram proiectos, & partim prandium ſumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæſitis ſe oblectantes, ex improuiſo irruens magnam eorum ſtragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum

An. mũdi 2890 Ante Chriſtum natum 1074.

1. Reg. 29.

Anchus ſecum Dauidem contra Hebræos educit, qui à Palæſtinorum Ducibus reprobatur.

Anchus Dauidem remittit.

Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.

Dauid Deum conſulit, num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere ſit conceſſurus.

Dauid Ægyptiõ ſeruo ductore, Amalecitas aſſequitur.

Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum ſtragem edit, omnemq́ prædam recuperat.

An. mũdi 2890 Ante Christum natum 1074.

ac compotationibus intenti, facilè ab armatis cõficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negocio quàm cateri cadebantur. durauit enim ea cades à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copijs agrè quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. caterùm præda omnis est recepta, vxoresq; tàm ipsius Dauidis quàm commilitonum. Remetientes autem iter postquã ad eum locũ peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorũ reliquerãt, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partem admittere, quòd per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spolijs, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint. & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet ijs qui pugnæ interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiam sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Judæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, vtq; honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerẽt, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Jonathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus He-

Dauid custodes impedimentorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partem admittit.

1. Reg. 31.

Saulus cum filijs in Palæstinorũ pugna, reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit.

bræorum exercitus profligatur: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoq; stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittarijs & iaculatoribus, omnes

paucis

paucis exceptis confixerũt. ipſe verò poſt multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe manus inferre valeret, obſecrauit armigerum vt ſe ferro transfigeret, priuſquam viuus in hoſtium poteſtatem fieret. quod cum armiger ob maieſtatis reuerentiam detrectaret, ipſe admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eum incubuit. & cum deficientibus viribus traijcere ſe non poſſet, circumſpiciens iuuenem proximum rogat, quiſnam eſſet: auditoq; eſſe Amalecitam, orat vt ſe iuuaret efficere, quod ipſe ſuis manibus non quiret. qui poſtquàm eius optata exſecutus eſt, ademptis aureis armillis & corona inſigni regio, quantum potuit feſtinus inde ſe proripuit. armiger autem regius conſpecta Sauli nece, ipſe quoque ſe iugulauit. pari modo & vniuerſum eius ſatellitium vnà cum domino ſuo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem ſitam habitant, quique campeſtres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filijs & exercitu in prælio cecidiſſet, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas quaſque vrbes confugerunt: quæ Palæſtini deſerta nacti, facilè occupata ipſi poſthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè conſecuta eſt, dum cæſorum cadauera ſpoliant, inciderunt in Sauli filiorumq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimiſſis in hoc per totam ſuam regionem certis hominibus, hoſtes cecidiſſe nunciauerunt: quorum arma in templo Aſtartes dedicauerunt, porrò corpora eorum circa mœnia vrbis Bethſanæ, quæ nunc eſt Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod poſteaquam auditum eſt in Jabiſſa vrbe regionis Galaditidis, truncata eſſe Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exſequiarum honore fraudari, aliquam multi fortiſſimi & audaciſſimi egrediuntur, (alit enim hæc vrbs homines robuſtos ac feroces) factoq; per totam noctem itinere, ad Bethſanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Jabiſſam ea deportauerunt, nemine hoſtium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipſorum audente. Jabiſſeni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri ſui loco ſepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum eadem luctu ac ieiunio dierum ſeptem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non eſt exſecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem ſubuertit. Regnauitq; viuente Samuele annis decem & octo, & poſt mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem eſt ſortitus.

An. mũdi 2890 Ante Chriſtum natum 1074.

Saulus ſeipſum interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecita iuuat.

Hebræi vallem vltra Iordanem ſitam habitantes, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas vrbes confugiunt.

Palæſtini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt.

Ciues in Iabiſſa, Sauli & filiorum cadauera dempta ſepeliunt.

Saulus regnauit annis 38.

FLAVII

An. mūdi 2891. Ante Christum natum 1073.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.
II. Ieboſtho amicorum inſidijs interfecto, vniuerſum regnum ad Dauidem deuenit.
III. Dauid in captis Hieroſolymis Chananæos inde populariter eijcit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.
IIII. Dauid Palæſtinorum bello impetitus, apud Hieroſolyma victoriam illuſtrem conſequitur.
V. Dauid ſubactis finitimis gentibus tributa illis imponit.
VI. Damaſceni à Dauide vincuntur.
VII. Quomodo Dauid Meſopotamios deuicerit.
VIII. Quomodo per inteſtinum familiæ diſſidium, Dauid à filio regno pulſus fuerit.
IX. Abſolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.
X. Dauidis iam in regnum reſtituti ſtatus felix.
XI. Dauid ſe viuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari voluit.
XII. Mors Dauidis, & quantum filio ad ſtructuram templi reliquerit.

CAP. I.

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

2. Reg. 1. Amalecita Dauidi Regem Saulum cæſum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & inſigne regium affert.

Oc prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sycellam eſt reuerſus. tertio autem poſt eius reditum die, elapſus è prælio Sauli interfector, ſciſſa veſte, caputq; ſparſus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Iſraëlitarum ait ſe venire. id fuiſſe illorum partibus infortunatum, cæſis multis Hebræorum millibus, & inſuper Rege cum filijs poſt eam pugnam deſiderato. atque ſe nunciare ſuis oculis viſa, cum fortè in fugientem cum ſuis Regem incidiſſet, quem â ſe, rogatu ipſius, cæſum fatebatur, ne viuus in manus hoſtium deueniret: cum enim in gladium incubuiſſet, non potuiſſe ſeipſum præ multitudine vulnerũ interficere. eius deinde cædis argumenta certiſſima oſtendebat, armillas aureas, & inſigne regium, quæ ipſe mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret, At ille tam certis indicijs credere coactus, ſcidit veſtimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Jonathas Sauli filius, fidiſſimus eius amicus, & ſalutis ipſius non ſemel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis ſæpius capitalibus eius inſidijs appetitus, non ſolùm ægerrimè tulerit eius interitum, verùm etiam interfectorem illius affici ſupplicio iuſſerit. Præfatus enim quòd ipſe ſui accuſator extiterit, Regis cædem profeſſus, & per hoc Amalecitæ filium ſe declarauerit, duci hominem mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Jonathæ compoſuit, quæ in hodiernum vſq; diem leguntur. His extremis officijs honorato Rege, luctuq; finito, conſuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Judæ tribus habitandam ſibi concederet. cumq; reſponſum eſſet, Hebronem

Dauid Sauli & Ionathæ necem deplorat.

Dauid Amalecitam Sauli interfectorem affici ſupplicio iubet.

2 Reg. 2.

bronem concedi, relicta Sicella eò cõmigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quòd Saulum cum filijs Jabiseni

An. mũdi 2891. Ante Christum natum 1073. Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, à Iudæ tribu Rex declaratur.

in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nunciarent, quòd Iuda tribus Regem se consalutasset. Interea Sauli copiarũ præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Jonatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filijs nomine Jeboshthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde profectus est cum delectissimo milite vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regẽ creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secum fratres, Abisæum & Asaelem, vniuersumq; Dauidis exercitum ducens: & cum circa quendã fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat, Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter vtranq; aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq; aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idemq; etiam fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus. is tum Abenerum recta insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari volens, primùm vnius militis armatura cum eo depaciscì voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspe-

Dauid Iabisenos quod Saulum cum filijs sepelissent, collaudat.

Abenerus Neri filius Sauli filium Ieboshthum populi Regẽ constituit.

Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cui Ioabus cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.

Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnum se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.

Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.

Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.

An. mũdi 2891. Ante Christum natum 1073.

ctum posthac venire non auderet. cumq; ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret. qui verò cum eo Abenerum insectabantur, postquam ad locum, in quo Asaël iacebat, peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Joabus autem & frater eius Abisæus, prater exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locum qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaëlem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: moxq; Joabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abenerus verò continuato per totam noctem itinere trans Jordanem in Jebosthi regiam se contulit. sequenti die Joabus recensitis casorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, praterq; Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidẽ vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessirorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Jebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cum concubina eius Raspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum, & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Jordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli concitato, efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cum vehementer hoc nuncio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratum esset fœdus, postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltia coniugio, adiuuante etiam Jebostho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus, relicto Jebostho, ad Dauidem desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem

Ioabus & Abisæus vsq; ad Solis occasum Abenerum persequuntur.

Ioabus dato receptui signo suos cohibet.

In vtroq; exercitu quot ceciderint.

2. Reg. 3. Ciuilis belli inter Hebræos initium.

Sex filij Dauidi in Hebrone nati.

Abenerus multitudinem in officio continet, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent.

Abenerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.

Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.

Abenerus apud seniores populi, præfectosq; militiæ, vt ad Dauidem desciscerent, loquitur.

muelem prophetam totius Hebræorum gentis Regem diuino iudicio deſignatum eſſe. eundemq; vatem præcecinisse, quòd huius ductu vindicandum ſit in Palæſtinos, nec alio Rege ſub iugum Iſraëlitarum eos poſſe ſubigi. His auditis ſeniores & præfecti, certi iam in eorum ſententiam Abenerum tranſiſſe, Dauidi in poſterum aperte ſtuduerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc ſententiam concederent, quòd ex hac tribu eſſet Jeboſthi ſatellitium. ad quos quum eadem verba feciſſet, ac ne illos quidem reniti animaduertiſſet, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiſcitur, vt præſens fœdus initum confirmaret: tum quia quiſq; in rebus ſuis ſibi magis quàm alijs fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in cauſa eius cum ſenioribus & ducibus egiſſet, & quòd ipſam quoq; Beniamiticam tribum in partes ipſius traduxiſſet. à quo comiter exceptus, & ſplendidis ac ſumptuoſis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petijt vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitũ, & quod promiſerat re exhibiturus, & quaſi in manũ imperium gentis ei traditurus, Vix ad hæc promiſſa exſequenda miſſus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abiſſet regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij faſtigij, & alioqui vir prudens in conſilijs capiendis, & rerum momentis obſeruandis: ipſe verò deteriori conditione eſſe inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum conſilium concipit. ac primùm calumnijs eum aggreſſus, perſuadere conatur Regi, vt caueat ſibi, neq; fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio conſtabiliat: & nunc ſtructis dolis adueniſſe, & optatis potitum, cum certa ſpe inſidijs circumueniendi Dauidis abire. Poſtquã autem fruſtra ſe verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato conſilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confeſtim qui curſim per eius veſtigia viam carperent, & aſſecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quaſi per obliuionem quiddam maximè ad rem pertinens illi ſignificare omiſiſſet. Abenerus autem poſtquam hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomen Beſira viginti ſtadijs ab Hebrone diſsito, nihil eorum quæ euentura erant ſuſpicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Joabus, humaniſsimè exceptum ſummam beneuolentiam præſe ferens (vt ſæpè fit cum ad obtexendas inſidias malum aliquod facinus molientes ſummam bonitatem ſimulant) ſeorſum à cætero comitatu ſeducit, quaſi ſecretius aliquid cum eo colloqui vellet: atq; ita abductũ in locum portæ ſolitarium, vno tantũ fratre Abiſæo præſente ſtricto ferro per ilia traijcit. Hunc exitum habuit vir egregius, inſidijs à Ioabo interceptus, vt ipſe videri volebat in vltionem fratris Aſaëlis, quẽ in prælio ad Hebronem commiſſo Abenerus pertinaciter ſe inſequentem interemerat: re autem vera quòd miſerè timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerũ transferente. Hinc ſanè videre licet quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod ſemel nacti ſunt, amittant, maiora etiam non reformidant: ſic exiſtimantes, leuius incommodum eſſe ad ſummum faſtigium non peruenire, quàm ab aſſuetis iam bonis excidere. ideoq; plus illis ſemper audaciæ ſupereſt, dum timent ne priſtina felicitate priuentur. Sed de his ſatis eſt paucis admo-

An. mũdi 2891. Ante Chriſtum natum 1073.

Seniores & Præfecti ab Abnero perſuaſi, Dauidi apertè ſtudent.

Beniamitæ in Abneri ſententiã concedũt, ipſe ad Dauidẽ proficiſcitur; & hac de re certiorem facit.

Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.

Ioabus præfecturæ ſuæ metuens, Abnerum primũ calũnijs, mox inſidijs adortum, vita dolosè priuat.

Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.

An. mūdi 2899 Ante Christum natum 1065.

nuisse. Porrò Dauid, audita Abeneri nece, vehementer indoluit, sublataq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cades ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorē necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixitq; vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, sciſsis vestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cū honoratioribus ac præfectis dedúxit, planctu & lacrymis satis indicans vel beneuolentiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quodq; præter ipsius voluntatē interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauiter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniū vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrē ipsi gratiā apud multitudinem conciliauit. Nam quot quot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos cōferri solent, & non vt inimicū aliquando neglecta & ignominiosa sepultura tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatē, eadem sibi quoq; ab illo pollicebātur. atq; hoc modo optimè Dauid famæ suæ cōsuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrādum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quātum ipse in animo vulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tàm cōsilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Js mihi testis esto quòd in Joabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse. pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Dauid cum toto populo Abenerum deflet ac luget, & solennibus funeralibus ei parentat.

Dauid famæ suæ cōsulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.

CAP. II.

Ieboſtho amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 2. Reg. 4.

IEBOSTHVS autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quòd priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirumq; in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Jeboſthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Ieboſthum in cubiculo meridiantem, videntesq; nec satellitum quenquam adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim laßitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogreßi ad eum, dormientem interemerunt: præciſoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensoq; Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quòd regni æmulum de medio

Jeboſthi caput ad Dauidem defertur.

dio ſuſtuliſſent: Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neque enim pro eorum opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quod à me operæ præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronã eius aureã apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. Aut forte alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum complecterer: idq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummisq; honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putaſtis de tali Jeboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: caputq; Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſeq; & ſua omnia illi dediderunt, commemoratis prius veteribus officijs quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelem Prophetam Rex vnà cum ſuis filijs declaratus eſſet: eiq; ſoli deſtinatũ eſſet, vt, perdomitis Palæſtinis, Hebræorum rebus perpetuam ſalutem ac ſecuritatem afferret. At ille collaudato eorum ſtudio, hortatusq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remiſit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaque, ex tribu Iudæ armatorũ ſex millia octingenti, ſcuta & lanceas geſtantes, qui hactenus Sauli filium ſecuti fuerant, & ſine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis ſeptem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia ſeptingenti cum Principe ſuo Iodamo, cũ his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc ſuſtinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraim viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præſtantes. Ex dimidia tribu Manaſſitide millia decem & octo. Ex tribu Iſaſchar ducenti futurorum præſcij, & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectiſſimorum quinquaginta millia. Hæc enim tribus ſola vniuerſa ad Dauidem confluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide inſigniores & ductores mille, ſcuto & haſta armati: quos ſequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide ſelectorũ viginti ſeptem millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia. ex duabus autẽ tribubus trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus Manaſſitidis armatorũ ſcuto & haſta galeaq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladijs vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem ſunt collectæ cum magno cõmeatu frumenti & vini cæterorumq; ad victũ commodorũ, omnesq; communi ſententia regnum ei ratũ ac firmum eſſe voluerunt. cumq; triduo illic feſta celebraſſent epulisq; operati eſſent, Dauid cum omnibus his copijs Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi verò qui tum vrbem incolebant; Chananæorum & ipſi generis, clauſis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabãt hos ad arcendum hoſtem ſufficere, freti munitionum firmitate.

An. mũdi 2899 Ante Chriſtum natum 1065.

Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnaq; illis irrogata.

2. Regum 5. Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem cõueniũt eumq; Regem declarant.

Dauid Proceres & Præfectos comiter atque benignè excipit.

Armati ad Dauidem venientes. 1. Par.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Oppugnatio Ieruſalem à Dauide ſuſcipitur.

An. mũdi 2899 Ante Christum natum 1069.

Quo ludibrio adiram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, ui inferiorem urbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei, qui per subiectam uallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurum. & cum eò certatim omnes enitérentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Dauid Hierosolymæ partem inferiorẽ occupat.

Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.

CAP. III.

Dauid ui captis Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit.

IECTIS deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, Rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus, quo apud Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebant, Deo prouidente ut ea urbs egregijs accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem urbis partem & arcem in ea cõditam in unum corpus redegit, cingendumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde iectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma uocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendã. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos Imperator, deuicta regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere ualuerunt, usque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam undecim suscepit, quorũ nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horũ nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo uerò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eiicit, & ciuitatẽ Dauidis appellat.

Societas Dauidis & Irami.

Hierosolyma quondam Solyma uocata, cuius nominis & Homerus meminit.

Anni à Iosuæ tempore usque ad hanc expugnationẽ fuêre 515.

Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. 2. Regum 24.

Dauidis liberi Hierosolymis suscepti.

CAP. IIII.

Dauid palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriam illustrem consequitur.

PALÆSTINI autem cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò Rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoque de euentu belli polliceretur, prædicere.

Hecdio & Ruffinus cap. 4.

Palęstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugã uertuntur.

prædicere. à quo postqã lata omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & cõmisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo autẽ suspicetur modicũ aut ignauũ fuisse Palæstinorũ exercitũ qui tum Hebræos inuaserat, coniecturã inde faciens, quod non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: qua causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnã educendum quàm sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoq; terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara quod oppidum in vtrorunq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gestæ erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne sua tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcã Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnemq; diuinum cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretũ fuerat, habito, Rex ad transferendã Arcam accedit: quã Sacerdotes ex adibus Aminadabi elatam, in plaustrumq; nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo. sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorũ musicorũ pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita Arcã Hierosolyma deducentes. postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bobus enim exorbitantibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsque hodiernum Oza percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurũ quod Oza, si ad se in vrbem Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illã Hierosolyma inducere, diuertensq; paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repente, vsque ad inuidiam eorum qui incrementa eius viderent, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suã transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretur q; à septem choris a se in hoc institutis

An. mũdi 2899. Ante Christum natum 1065.

Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.

Palæstinorum fuga. 2. Regum 6.

Mandatum Dauidis de transportanda Arca.

Oza Dei Arcæ manu admouens in vestigio expirat.

Dauid Arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur.

Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.

An.mũdi2899. Ante Christum natum 1065.

institutis & ordinatis, Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. qua vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum â Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atq; his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quacunque Deus propitius largiri solet: reprehendit tamen quòd prater decorum tantus Rex saltasset, ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus pratulisset: cantaturumq; se ei sapius ac saltaturum, nihil curantem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hac Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Caterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in altis regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaque decreuit exadificare Deo templum, quemadmodũ Moses pradixerat. communicatoq; super ea re consilio cum Nathane Propheta, cum is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti verò nocte Deus Nathani per visionem apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratã quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratißimũ fanum construeret. Veruntamen postquam longã vitã Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon. cuius non aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturum: quòd si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatem processurã. His ex Propheta cognitis Dauid latus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; prouidentia quæ res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita, gratijs actis hymnoq; decantato, è tabernaculo digressus est.

Irridetur Dauid à Michol.

2. Regum 7. Dauid Deo templum exædificare decernit.

An.mũdi 2900. Ante Christum natum 1064.

Dauidi Deus per Nathanem, á Salomone templum extruendũ nunciat.

Dauid Deo, pro promissa per Nathanem felicitate, gratias agit.

CAP. V.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Dauid in Palæstinos mouet, eisq; bonam agrorũ partem adimit. 2. Regum 8.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, vt quemadmodum Deus pradixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus, vt quàm instructißimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Judæorum

dæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars supereſſet, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impoſito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorũ Regem: cum quo ad Euphratem congreſſus, viginti peditũ millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus, incenſis reliquis, centum ſolos ſibi reſeruauit.

An. mũdi 2900 Ante Chriſtum natum 1064.
Maxima Moabitarũ ſtrages.
Dauid Sophenorum Regem vincit.

CAP. VI.

Damaſceni à Dauide vincuntur.

INTERIM Adadus Damaſci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intuliſſet, cum eſſet eius amicus ac ſocius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, ſperans ſe bellũ ab eo depulſurum. cumq; & ipſe non procul Euphrate cũ Dauide cõflixiſſet, prælio victus magnã exercitus partem amiſit. Deſideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarum ſuarum libro, in hæc verba meminit. Longo deinde poſt tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damaſci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in poſtremo quo apud Euphratem victus eſt, multis editis facinoribus Regem ſe & viriũ & animi robore præſtantiſſimum declarauit. Idem de poſteris quoq; eius narrat, quòd quaſi per manus alius ab alio regnum ſimul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, poſteri eius decimam vſque generationem regnum obtinuerunt, quiſque à ſuo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentiſſimus ordine tertius inſtaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vaſtauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic eſt enim ille Adadus, qui Achabo apud Iſraelitas regnante, Samariam inuaſit, de quo ſuo loco dicturi ſumus. Porrò Dauid peragrata cum victore exercitu Damaſco & reliqua Syria, totam ſub imperium redegit, diſpoſitisq; opportunis in locis præſidijs, & tributo impoſito, domum eſt reuerſus: & ceu tropæum aureas ſatellitum Adadi pharetras reliquamq; eorum armaturam Deo Hieroſolymis conſecrauit. Has poſtea Suſacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, ſpoliata vrbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc, poſtquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli ſequens, præcipuas Adrazari vrbes aggreſſus eſt, Betthaam & Machonem: easq; vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta eſt: & præter hæc æris genus, quod auro precioſius eſt habitum: ex quo poſtea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum autem Rex audita Adrazari clade, quodq; exercitum amiſiſſet, timens ſibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: miſitq; ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei ſuo nomine gratularetur, & in ſocietatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cũ Theno (ſic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriuſq; dignitate tractatũ dimiſit. munera verò illa, cũ alio auro ex manubiis captarum

Adadus Damaſci & Syrorum Rex à Dauide prælio vincitur.

Nicolaus Hiſtoriographus Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.

De alio Syriæ Rege, qui Samariam vaſtauit. 3. Regum 20.

Dauid Syriæ ſubiugatæ tributum imponit. 2. Regum 8.

Hieroſolyma à Suſaco Aegyptiorũ Rege ſpoliata. 3. Regum 14.

Pręda ex bello capta. 2. Regum 8.

Amathenorum Rex Dauidis ſocietatem petit.

An. mũdi 2900 Ante Christum natum 1064.

urbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non solum, quoties ipse Rex bellũ administraret, rem prosperabat: verum etiã, misso in Idumæã Abesæo Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiã tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantum & æquum respiciebat. exercitui verò vniuerso Joabum præfecerat. à commentarijs habuit Josaphatum Achilli filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum Pontificem cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabantur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondam Ionathæ, fœderisq; mutui, quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cumq; adductus esset ad eum quidã è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Jonathæ genere viuum, cui pro beneficijs à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus verò postquam ad Regem peruenit, procidens in faciem, adorauit illum. moxq; iussus est bono animo esse, & omnia, quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. cumq; adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset, Rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitq; eum, villicatione agrorum susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & viginti seruis Memphibostho largitus est. his ita ordinatis, Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Jonathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiusq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandemq;, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitaueruntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendũ ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquã immedicabilem cladem seſe conijciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus

Dauid Idumæos, vt viritim tributa persoluerent, cogit,

Distributio officiorum,

2. Regum 9.

Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset scitatur.

Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur.

Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.

Hedio & Ruffinus cap. 6.
2. Reg. 10.
Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum cõsolandi causa missi contumeliosè tractantur.

perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorũ barbis, praciſoq; dimidio veſtimentorum, factis non verbis animum ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſſimè tulit, nihil diſſimulans non neglecturum ſe iniuriam cum contumelia coniunctam, ſed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ contra ius gentium legationis à Rege eorum exacturũ. Quod poſteaquam perlatum eſt ad Regis barbari neceſſarios, & copiarum eius præfectos, conſcij ſibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipſi ad bellum ſe parabant, & miſſis legatis ad Syrum Meſopotamenorum Regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in ſuas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia. conduxerũt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Iſtobum, qui & ipſi viginti duo millia militum in armis habebant.

An. mũdi 2900 Ante Chriſtum natum 1064.

Dauid Ammanitarũ iniuriã fert indigniſſimè, eamque vindicare cogitat.

Ammanitæ exterorũ ſocietate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.

CAP. VII.

Quomodo Dauid Meſopotamios deuicerit.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum Regib. ſocietas, Deo fretũ, & ſcientem quòd bonã cauſam haberet, iuſtiſq; armis iniuriam ſibi illatam vlciſceretur. Itaq; Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſſimo milite eum contra hoſtem miſit: qui mox ad primariam eius gentis vrbem caſtra admouit. Hoſtibus verò vrbem egreſſis, & duas ſeorſum acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs conſtabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos ſpectabant: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit. & aſſumptis fortiſſimis militũ, ipſe Syro alijſq; Regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſſit vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vt ſi videret Syros ſibi præualere, adducto properè ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturum ſi ipſum Ammanitas agrè ſuſtinere contingeret. cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatuſq; vt generosè & alacriter rem gereret, daretq; operã ne quã ignominiam accipe-

Dauid Ioabum cum lectiſſimo milite cõtra Ammanitas mittit.

Ioabi & Abiſæi acies.

An. mũdi 2910 Ante Christum natum 1054.

Victoria Ioabi.

ret, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquãtisper magna vi restitissent, multis suorum cadentibus terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonita territi, Abisaum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerunt. atque ita Joabus, malè mulctatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterũ quiescerent. sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum trãseuphratensium Regem, eius auxilia mercede cõduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanita contra se parauissent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Jordanem transgressus illis occurrit: & cõmisso prælio victor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum verò septem millibus. Sabecus quoq; hostium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita, appetente iam hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longè lateq; vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis Metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim, vergente iam die, in solario Regia more solito deambularet, prospexit in

Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.

Dauid Syris occurrens, 47000. cum Sabeco eorũ Imperatore cædit.

Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt.

Rabatha obsidione cingitur. Hedio & Ruffinus cap. 7. 2. Regum 11.

Dauidis adulterium.

vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare nõ valens, accitam ad se complexus est. Paulo pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatã supplicium daturã. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia,

Bethsabe Regi se grauidam esse nuuciat.

Dauid Vriam accersit, eumque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen nõ facit.

partes

partes ei de ſua cœna obtulit, iußitq́, vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, ſed inibi in regia & inter ſatellites Regis noctem eam exegit. quo cognito, Rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrem tanto poſt tempore domum reuerſus, ad vxorem non iuiſſet, idq́ prater communem omnium hominum morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt. reſpondit ille non eſſe aquum, vt interim, dum imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitant, ipſe in vxoris amplexibus ſe oblectet. hac locutum manere inibi ea quoque die iußit, ſequenti ad vicarium ſuum ducem dimiſſurus. vocatus deinde ad cœnam, & Rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vſq́ progreſſus, nihilominus tum quoq́ pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris deſiderio tactus. hanc ob rem indignatus Rex ſcripſit Joabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modumq́ puniendi indicauit, ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iußit enim, vt, quà plurimum periculi eſſet, hoſti opponeretur, moxq́ à ſocijs, quo facilius opprimi poſſet, deſtitueretur. his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Uria commiſit ad Joabum perferendam: qui receptis literis, & cognita Regis voluntate, quem locum maximè ab hoſtibus infeſtari ſciebat, in eo collocaturus Uriam, adiunctis illi lectiſſimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cum toto exercitu affore, ſi qua parte muri ſuffoſſa aditũ intra vrbem patefeciſſent: hortatus eum vt exiſtimationi quam tum apud Regem, tum apud cõmilitones ſibi parauerat, reſpondens, libenter potius quàm grauatim iuſſa capeßeret. cumq́ Urias magna alacritate demandatum munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungendo clam imperauit, vt cum primùm occurrentibus hoſtibus vrgeri hominẽ viderent, deſerto illo in tutum ſe reciperent. Itaq́ cum Hebrai feciſſent aſſultum ad mœnia, veriti Ammanita, ne ab illa parte hoſtis murum occuparet, fortiſſimus quiſq́ recluſa repentè porta magno impetu erumpunt. quod vbi viderunt qui circa Uriam verſabantur, memores Joabi mandatorum, vno agmine ſeſe retrorſum receperunt. Solus Urias quòd puderet contra quàm promiſerat aßignatum locum nõ tueri, in ſe ruentes ſuſtinuit, ferroq́ exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos ignaros conſilij pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita geſtis Ioabus Regi per nuncium ſignificat, quòd non ferens obſidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amiſſis aliquam multis, infecta re, in caſtra redire ſit compulſus. mandarat autem nuncio, ſi Regem hoc factum agrè ferre ſentiret, vt de Uria quoq́ morte renunciaret: id quod etiã euenit. Rex enim his cognitis malè factum aiebat, quòd aperta vi mœnia tentaſſent. oportuiſſe enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maximè cum Abimelechus Gedeonis filius domeſticũ exemplum illis eſſe debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, ſaxo ab anicula miſſo ictus turpiter vitam amiſit vir alioqui fortiſſimus, quòd inconſultè difficilimum oppugnationis genus eſſet aggreſſus. Vtiliſſimum autem in re militari quid alijs bene aut ſecus ceſſerit conſiderando, cum ſimile periculum incidit, hac ſequi, illa fugere. poſtquam autem indignabundo de Uria quoq́ morte relatum eſt, iraſci deſiit: iußitq́ Ioabo renunciari, vulgare eſſe id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ ſint viciſſitudines. debere tamen eum in poſterum cautius rem adminiſtrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem ſolo æquare, & habitatores eius ad vnum necidedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè ſe recepit. caterùm

An. mũdi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

Dauid Ioabo, vt in Uriam animaduertat, ſcribit.

Ioabus iuſſu Regis Uriam in hoſtes mittit.

Urias cum quibuſdã aſſultum ad mœnia faciẽs, à ſuis, vt mandatum illis erat, cum Ammanitæ erumperent, deſeritur.

Urias cum aliquot alijs occumbit, quod mox Regi per nuncium ſignificatur.

Dauidis ob cladem acceptã indignatio.

Dauid Uriæ nece audita, iraſci deſinit.

An. mũdi 2910. Ante Christum natum 1054.

Dauid Bethsabæ cõiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur. 2. Reg. 12.

Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam aquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum propheta Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regem grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectum habere solere, comminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant: alterq; pradiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter vnius tantum ouicula possessor. eam vnà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quàm si esset filia: cum verò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum illi exposuit in quantam indignationem nnminis incurrisset, cuius fauore vniuersa gentis Hebræorum Rex constitutus, circumquaq; vicinarum etiam gentium earumq; multarum & magnarum dominium consecutus esset: non semel antea liberatus ẽ Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoq; mulieres ab vno è filijs per vim constuprãdas, & ipsum insidijs ab eodem appetendum, vt pro clam admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehementerq; perturbato, & cum lacrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, &, qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctum puerum: accitoq; vno è famulis, postquam veritatem comperit, cõfestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste cãdida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionẽ, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotãte puero, fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille. Non intelligitis, inquit, quòd dum puer viueret, de salute eius sperans,

Dauid fassus peccatum, à Deo veniam consequitur.

Dauid per septẽ dies, infantis ex Bethsabe suscepti, vicem dolenter ferens, ieiunat.

Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, pœnasq; ei denunciat Nathã.

Dauid puerũ extinctum sentiens, surgit, ac lotus cibum capit.

Dauid causam, cur mortuo puero cibũ capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat,

ſperans, nihil nõ faciebam quo Deum flecterem? nunc poſtquã is obijt, ſuperuacaneum ſit inaniter mœrore confici. His auditis omnes ſapientiam eius laudauerunt. nec ita multo poſt Bethſabe grauida, exactis legitimis naturæ menſibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Joabus Ammanitas acri obſidione premebat, præciſis aqua ductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame ſimul & ſiti laboraretur. ab vnico enim puteo ſpes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad ſatietatem vtebantur, parcè aquam diſpenſantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Joabus per literas Regi ſignificauit, hortans vt ad excidium vrbis ipſe veniret, & hunc quoq; titulum victorijs ſuis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;, aſſumpto ſecum exercitu ad deuaſtandam Rabbatham proficiſcitur: eamq; mox vi captam, militi diripiendam permiſit. ipſe verò ex præda nactus eſt Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & precioſo ſardonyche inſignem: quam poſtea capite geſtare ſolitus eſt. nec non & alia multa ac magni precij præda in ea vrbe potitus eſt. viros verò eius excruciatos prius ad vnum interemit: neq; mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Poſt hanc victoriam domum reuerſo graue quiddam accidit ex tali cauſa. Filiam habebat adhuc virginem, formoſiſſimas quaſque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abeſalomus, genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipſius & aſſeruationem potiri ea non poſſet, adeò paſſione hac conflictabatur, vt non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem ſibi contraheret. id malum deprehendit Jonathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni conſilij. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſſit illum rogans vt cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe, amatoriam quandam eſſe hanc paſſionem. quo fatente ſororem germanam ſibi adamatam, conſilium dat quomodo optatis potiri valeat. ſuaſit enim vt ſimulata ægritudine, ſimul atq; pater viſendi cauſa illum acceſſiſſet, roget vt ſororem ad ſe mittat, cuius miniſterijs releuatus eo citius conualeſcere poſſit. Paruit Amnon, & cum nihil cunctatus decubuiſſet, ſimulare morbum cœpit. Dein cum pater officiosè inuiſens percontaretur de valetudine, petijt ſororem ad ſe mitti. ea poſtquã iuſſu patris accita venit, poſtulauit vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe comeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatisq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuerſarentur, ſubmouerent: dicens ſe abſq; ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratã cœnã inferre. quod cum puella feciſſet, apprehenſa ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tam turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales, à patre tibi hoc impetrandum eſt, nõ per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatũ vitium, in contrariũ mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditam conuicijs aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cum hanc iniuriam priore grauiorẽ diceret, quòd conſtupratam vel vſq; noctem illic manere nõ patiatur, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis

An. mũdi 2910. Ante Chriſtum natum 1054.

Salomon Dauidi ex Bethſabe natus.

Ioabus per literas Dauidem ad Rabathæ exci. ũ vocat.

Dauid Rabatham vi captam, militi diripiendam permittit.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 2. Reg. 13.

Amnon Dauidis filius, Thamaram Abſolonis ſororem deperiens, in morbum incidit.

An. mũdi 2912. Ante Chriſtum natum 1052.

Ionathas Amnoni dat conſilium, quomodo optatis potiri valeat.

Amnon morbum ſimulans, patrem ſororem ad ſe mitti petit.

Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.

Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.

An. mũdi 2912 Ante Christum natum 1052.

tudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo vt eam eijceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa, per mediam vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quiritando. in quam ſic affectam cũ Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet quòd ita ſeſe afflictaret. cumq́ illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eã hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam ſuam pertinere putaret, cum à fratre ſit vitiata. quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit: & deinde aliquam multo tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porrò Abeſalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatẽ vindictæ expectans. iamq́ alter annus abierat, ex quo pudicitia ſororis eius illuſum eſt: & cum eſſet iturus in Belſephon, quod eſt oppidum tribus Ephramitica, ad tondendos ſuos greges, inuitauit patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium. quo excuſante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filijs proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, vt quam primùm animaduertiſſent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.

Abeſalomus vindictæ opportunitatem expectat.

Abeſalomus patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino ſepultum, trucidari curat.

CAP. VIII.

Quomodo per inteſtinum familiæ diſſidium, Dauid à filio regno pulſus ſit.

VT verò perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quiſq́ timens, correptis equis curſu ad patrem ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui non aliter quàm par erat amiſſis ſimul tot filijs, idq́ fratris ſcelere, graui dolore ictus, ne cauſam quidem rogauit, neq́ expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum ſe luctui tradens, conſciſſa veſte humi proſtratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipſum interfectorem. Jonathas verò Samma fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans ſe de morte cæterorum credere: nec enim cauſam facti inuenire poſſe: de ſolo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile eſſe, quòd memor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit. interea ſonitus aduentantium equorum, & quorundam eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis, qui, relicto conuiuio, profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat. denuoq́ gemitus ac lacrymæ inſtaurantur: his fratrem, Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus. At Abeſalomus in Geſura ad maternum auum fugit, eius regionis dynaſtam, ibiq́ toto triennio permanſit. Cum autem Dauidi animus eſſet Abeſalomum ad ſe reuocare, non ad ſupplicium, ſed vt eum apud ſe haberet: (iam enim ira reſederat) vltrò huc propenſum Joabus imperator ſuis artibus impulit. mulierculam enim quandam grandi natu ſubornat, quæ lugubri cultu ad Regem accedens, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixam exortam adeò increduiſſe, vt, cum ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret, alter ab altero ictus exſpirauerit: rogabatq́ hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterum ad cædem expeterent, ſaluti eius conſuleret, ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neq́ enim aliud remedium ſupereſſe, ſi nullum apud Regem inueniret. nam nihil eſſe quod illos compeſcere queat, præter maieſtatis regiæ reuerentiam. Cumq́ Rex

Dauidi omnes filios ab Abeſalomo cæſos nunciatur.

Ionathas Dauidem conſolatur, mortem cæterorum negans; de ſolo Amnone diligentius perquirendum cenſet.

Dauidis filij ad patrẽ, Abeſalomus verò ad auum confugit.

2. Reg. 14.

Abſalon callidè per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.

Rex postulatis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tua quidem benignitati Rex gratias ago, quòd senectutẽ meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quo certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone. alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudentia, vno contra voluntatem amisso, vltrò necem alterius addere? Tetigit mox Regis animum suspitio, personam à Joabo esse suborna-tam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Joabum, dicens eum assecutum quod cupiebat, licereq; vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in in eum stomachari, sed totam indignationem præterijsse. At ille adorato Rege, & verbis eius libenter acceptis, euestigiò Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quàm statura quos suis in maximis delicijs degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres & vna filia formosissima, qua Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Joabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui. quod quum Joabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset, expostulanti, quo suo merito damnum ab eo accepisset, respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Joabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. *& per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quæ in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox vndique plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex ab vni-*

An. mũdi 2916 Ante Christum natum 1048.

Abesalomus reductus patris Dauidis conspectum deuitare iubetur.

Abesalomi Hierosolymis nati liberi. 2. Reg. 13.

Ioabus incendio agri reuocatus, reconciliat Abesalomum patri.

An. mũdi 2918. Ante Christum natum 1046.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Abesalomus patris sui affectat regnum, astutè satis & callidè.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.

uersis consalutatur. Caterùm Dauid auditæ ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primùm vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regia custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharum verò & Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine Arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simulq; mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoque Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renunciatum est etiam Achitophelem, mutatis studijs, in partes Abesalomi concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Achitophele alienaret. verebatur enim ne eius consilijs contra se vteretur, vtri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lacrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constantem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremò obnixè precatus est, vt simulato Abesalomi partium studio, diligenter secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si vnà maneret. atque ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulo post etiam Abesalomus peruenit.

Dauid Hierosolymis excedit.

Dauid fugiens, sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat.

Ethæo fit Dauidi exilij comes.

Achitophel ad Abesalomũ deficit, cuius consilia ne succedãt Dauid precatur.

Chusim Dauid vt Achitophelis consilijs se opponeret, obnixè precatur.

2 Reg. 16. Siba heri falsò accusati opibus potitur.

Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad victum onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simulq; rogatus vbi nam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi Rex crearetur. quamobrem indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quàm illum vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi verò iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuicijs impetens: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indigna-

Semeis in Dauidem iniuria.

dignationem, Abisao verò etiam interficere Semeim volente, Dauideos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuicijs assectante. Delatus deinde ad Jordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidißimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque merito sequor, à Deo enim regnum hoc accepisti. quòd si me in tuorum numerũ recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coëat. Paruit iuuenis, iußitq; famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idq; totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum. vt ab vno è filijs oppugnaretur, prædixerat.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Dauid Semeim occidi vetat.

Chusim simulatè offert Abesalomo studium ac fidem suam.

Achitophel Abesalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur, suadet.

CAP. IX.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

Hoc Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facilè occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, Rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animum addet, nostris verò metum ac consternationem afferet. Expende

2. Reg 17. Achitophelis consilio suadentis Dauidem bello prosequẽdum Chusim se opponit.

An. mũdi 2920 Ante Chriſtum natum 1044.

igitur meum quoq; conſilium ſanè melius, & Achitophelis opinionem miſſam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem colligé: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipſe aſſume, néue alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, ſi in aperto campo aſſequaris, quòd ille paucos circa ſe habeat, tu verò tàm multa millia virorum, qui dari ſibi occaſionem cupiunt declarandi quàm ſint tui nominis ſtudioſi. quòd ſi pater intra mœnia cuiuſpiam oppidi ſe concluſerit, machinis ac cuniculis id expugnabimus.

Chuſi conſiliũ, quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.

In huius ſententiam itum eſt, Abeſalomo autore conſilio Achitophelis prælatam: ſed hoc ipſum Deus effecit, vt Chuſis conſultor magis placeret. qui properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, ſuum & Achitophelis conſilium eis expoſuit, quodq; ipſius comprobatum ſit: petijt deinde vt hæc Dauidi per nuncios ſignificarent, adhortarenturq; eum vt ſine mora Iordanem tranſiret: ne fortè filius, mutata ſententia, perſequatur eum, & priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem laterent filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miſerunt, afferentem quid Abeſalomo decretum ſit: mandaruntq;, vt, quantum poſſent, properarent Dauidi hæc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos miniſtros decebat, nihil ſibi ad ſummam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo ſtadia promouerant, quum à quibuſdam equitibus conſpecti, apud Abeſalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos miſit. Senſerunt hoc maturè Pontificum filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hieroſolymitani nomine Bocchuram ſe dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt vt ſe abſconderet. ea mox demiſſis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogataq; à ſuperuenientibus perſecutoribus num eos vidiſſet, conſpectos ſibi non negauit. accepto enim à ſe potu ſtatim abiuiſſe dicebat: & ſi modo alacriter perſequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu fruſtra perſequuti, retrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certo ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atque ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit Caſtrum, pulcherrimam ac munitiſſimam eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autem hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Mabbirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum

Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidẽ mittunt.

Pontificum filij ad Dauidem miſſi, in puteum ſeſe abſcondunt.

Dauid de Abſalomi conatibus certior factus, cum ſuis Iordanem tranſit.

Achitophel, ſuo conſilio exploſo, laqueo, ſibi vitam finit.

Dauid Mahanaim peruenit, vbi cum ſumma reuerentia ab optimatibus excipitur.

ctum pertinebat, largiter Regi *cum ſuis prabebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim Abeſalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, conſtitit non longè à Caſtro oppido Galaditidis, loco Ioabi prapoſito exercitui cognato eius Amaſa. prognatus enim erat patre Iotharſa, & matre Abigaa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, ſorores erant Dauidis.* Rex *autem recenſitis, qui circa ſe erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abeſalomus prior ipſum aggrediatur, ſed creatis tribunis, diuiſoq; in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abiſao: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, ſed è Gitta oriundo. Ipſum autem volentem adeſſe in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentiſſima ratione. Si enim, eo præſente, vincerentur, nihil ſpei reliquum fore. quòd ſi vna parte exercitus victi, cum catera ad ipſum refugiſſent, reparandarum viriũ facultatem non defore. alioquin etiam hoſtem ſuſpicaturum, alium exercitum circa* Regem *eſſe. Placuit hoc conſilium: itaque perſuaſus apud Caſtrum manſit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obteſtabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum ſtrenuam ac fidelem operam ſibi nauarent: & vt poſt victoriam filio parcerent, ne occiſo illo, aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emiſit. Caterum cum Ioabus ex aduerſo hoſtium aciem ſuam explicuiſſet in planicie ſyluam à tergo habente, Abeſalomus quoque ſuos contrà eduxit: & congreſſi acriterq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abeſalomus & hoc priuetur, & patri inſuper audaciæ pœnas det, nihil nõ vel facere vel pati paratis. Iidem cum numero longè præſtarent, ignominioſum ducebant tanto*

An. mũdi 2920 Ante Chriſtum natum 1644. Hedio & Ruffinus cap. 10. 2. Regum 18.

Abſalomus Iordanem traijcit.

Diuiſio exercitus Dauidici.

Dauidem adeſſe volentem in exercitu amici prohibent.

Mandatum Dauidis de parcendo filio.

Prælium inter Abſalomum & Ioabum.

paucioribus Ioabi militibus ſuccumbere. Contrà Regij *vt tot millia profligarent omni ope cõnixi, tandem, vt erat dignum veteranis & rei militaris peritiſſimis,*

An.mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

hostem terga vertere coegerũt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis dissitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodũ iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Fuga & strages exercitus Abesalomi.

Ioabus Absalomum interimit.

Absalomi columna marmorea.

CAP. X.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

Chusis victoriæ nuncij ad Dauidem missus ab Achima antevertitur.

DEFVNCTO Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo lætæ omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia victoriam sit cõsequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussitq; eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriã tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viã compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorũ vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq; Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium, speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadoci Pontificis filiũ ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profectò hunc bonum & optatũ nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renun-

renunciaret. iamq; & Chusis aderat Regẽ adorãs & victoriã annunciãs. qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem q; Abesalomo. Hac verba in causa fuerũt, vt nullã ex ea victoria voluptatẽ nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim cõscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangẽs pectus, & capillitiũ lacerans, & modis omnib. sese afflictans, ac vociferãs, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, pra cateris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quòd Rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Caterum quum Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ó Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostram vicem miserarentur. Te verò non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantoperè in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hanc victoriã nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eumq; ad curam Reipublica adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius conspectus, pro foribus porta consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublica suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: isq; mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iuda compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam Imperatorem eos alloqui iussit, quî fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi non solum veniam, qua iam contigisset, verumetiã vniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dicta tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasa autoritate moti cateri Israelita & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iuda tribus officium extitit, qua vsque Iordanem amnem illi occurrit. eódem præsto fuit

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter eumdeflet.

2. Regum 19. Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur.

Taxatus Dauid ob filij luctũ excussa mœstitia, prodit in publicum.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Israeliticum regnum Dauidi iterum offertur.

Dauid Amasæ veniã & vniuersarũ copiarum Præfecturã cõcedit.

An.mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtq; infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputaretq; id quoq;, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam implorãti, Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitare. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem. quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Saulinepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus quàm propriam ferens: ad hæc suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum Regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quàm alicuius mancipij cõtempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionem his vti potuissem, nunquam abste relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deum ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus versatus sis, liceret q; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiã tum earum memoria summam potestatem assecutus. præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm vnum quemuis è maximè necessarijs apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzelæum deinde Galaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regia voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitũ: rogansq; vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante, Te, inquit, dimitto: hunc verò

Iudæ tribus ad Iordanem vsque Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.

Semeis veniã consequitur.

Memphibosthus à calũnijs Siba se purgat.

Dauid Memphibosthо veniã & dimidię partis bonorum Sibę donatorum restitutionem promittit.

Berzelęus Hierosolyma, patre cò proficisci nolente, cũ Dauide contendit.

verò Achimanum filium mecum abire ſinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato Rege, omniaq; fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabantq; Iudæ tribum, quòd inscijs cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudæ rogabant, vt æquo animo ferrent, quòd præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur. neque enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt merito ægrè ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vobis propriè cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrùm cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantoq; potiores simus, præter æquum feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium, simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinis, cum quibus filius Abesalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò posthac non amplius eis est vsus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; vt collectis quantis posset è tribu Iuda copijs post triduum ad se veniret, vt eum, tradito exercitu, cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo concedi: ne forte instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negocij, quàm modo Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt, copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq;, qui tum Hierosolymis aderant, militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui vicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiã ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eosq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu ventrem ei perfodit, hominemq; confecit, facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem summa præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoque eadem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet.

An. mũdi 2920 Ante Christum natum 1044.

Tribus Iudæ, quòd inscijs Israelitis Regẽ reduxerit, accusatio & excusatio.

2. Regum 20. Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.

Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur.

Ioabus contra Sabæũ paucis copijs, Amasa in colligendo exercitu cunctante, mittitur.

Ioabus Amasam iugulat.

An. mūdi 2920 Ante Christum natum 1044.

tenderet. Caſo autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud cadauer. hunc iußit proclamare ad exercitū, Amaſam iure cæſum meritas pœnas dediſſe: qui verò partes Regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiſæū eius duces ſequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri ſolet cum admiratione circumſtante, cuſtos tranſlatum illud in villam quandam longè à via remotam depoſuit, & veſte contexit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſequuti. Is quum per totam Iſraeliticam regionem Sabæum eſſet perſequutus, indicio cuiuſdam cognouit eum eſſe in munita quadam vrbe, nomine Abelmachea. qua obſeſſa & circumuallata, iubet militem muros eius ſuffodere & euertere: valde enim iraſcebatur, quòd portas ei clauſiſſent. mulier autem quædam honeſta & prudens, videns patriam in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſſit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu verò nulla in re læſus, primariam Iſraelitarum vrbem expugnatum veniſti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe vel vnum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe vt vrbem tam egregiam exciſam velit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deiciendum: moxq; ad ciues reuerſa, Vultis, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui reſiſtere? Quibus verbis perſuaſi, præciſo capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiciunt: confeſtimq; ſigno receptui dato dux obſidionem ſoluit: & Hieroſolyma reuerſus denuò vniuerſis copijs Imperator præficitur. Banaias quoque ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtituitur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt Principes. Suſa ſcribis præpoſitus, Pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit.

Ioabus Sabæū in vrbe Abelmachea circumuallat.

Mulier Ioabo vrbem quam iuſtius cōſeruaret euerſuro, opprobrat.

Condirio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita.

Supplicium de Sabęo ſumtum.

Officia à Dauide diſtributa.

Hegio & Ruffinus cap. 17. 2. Reg. 21.

Poſt hæc fame regionem premente, Rex ſupplex à Deo petijt, vt populum miſeratus cauſam atq; remediū tanti mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per Prophetas, poſtulare Deū, vt Gabaonitæ vindicētur, quos Saulus Rex deceptos præterijs & fas interfecerat, & iuſiurandum quod illis olim Ieſus imperator & ſenatus iurauit, violauerat. Quamobrem ſi Gabaonitis pro cæſis ciuibus pœnas quas ipſi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populū è præſenti calamitate eximat. quod poſteaquam ex Prophetarum relatione compertum eſt, accitis Gabaonitis per contatus eſt quid à ſe peterent: qui cum ſeptem è Sauli progenie depoſcerent ad ſupplicium, Rex perquiſitos eis tradidit, Memphibœſtho tamen Jonathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum eſt, in eos animaduerterunt: confeſtimq; pluente Deo terra poſito ſqualore ad priſtinam fertilitatem redijt, populusq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquanto poſt Rex bello Palæſtinos adortus, & prælio cum eis cōgreſſus, dum victos auidius perſequitur, vltra cæteros ſolus eſt longiùs prouectus. hunc iam laſſulum conſpicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantum ſobole, indutus loricam circulis conſertam, & lanceam gerens trecentos ſiclos pendentem, accinctusq; gladio:

Fames ob iuramentū violatum, Iſraelitis immiſſa.

Septem viri è Sauli progenie ad ſupplicium Gabaonitis traduntur.

Dauid in vitæ diſcrimen vocatus ab Abiſæo liberatur.

gladio: & conuersus è fuga haud dubiè confecisset Regem, ni Abisaus Ioabi frater repentè superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne, si propter fortitudinẽ & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate, quàm ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem conuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum cõtra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximijs insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrãtibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multiq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorũ finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorum sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentum ad victoriam attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Caterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentisq; musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tam Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæ fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quod sanè de prædictorum instrumentorũ natura, ne prorsus ignorentur, dixisse, sufficit. Porrò Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus XXXVIII, quorũ quinq; tantum virtutem cõmemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. tales enim erant hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gentes debellare. Primus Issamus filius Achemai, qui non semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum Rege in Araſamo. hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugã versis, solus locum suum non deseruit: & congressus cum hostibus multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentem iam hostem vrgendo admirandã ac celebratam victoriam retulerunt, Eleazaro sternente, vulgo vero militum prostratos spoliante. Tertius erat Ili filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursum territi loco cederent, solus in aciei vicem hosti se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, & in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo verò tempore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorũ exercitus vsq; ad vrbem accessit, & dum ille consulturus Deum de bello, arcem ascendit, in ea valle castra meta-

An. mũdi 2924 Ante Christum natum 1040.

Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.

Heroes Dauidis.

Sabachis.

Nephanus.

Ionathas.

2 Regum 22. Dauid Poeta.

Instrumenta Musica Dauidis.

2. Regum 23. Triginta octo Dauidis Herocs.

Issæmus.

Eleasar.

Sebas.

An. mũdi 2924 Ante Christum natum 1040.

tus est, qua XX. stadiorum spatio vsque Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ó quàm bonam aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna porta vicina: ó si quis eã mihi afferret, id certè mallem quàm multũ argenti accipere: tres isti his auditis, euestigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem viam ad Regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere. eam aquam Rex bibere noluit, dicens, periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens, pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit. Quintus Banaias, genere Sacerdos. hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumq; confecit. Rursum ex prouocatione, cum mira statura Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus exorta hominem confodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quòd angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute, rugire occepit. Banaias autem, fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Caterum Dauid volens cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus voëgit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium Principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta millia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringinta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deũ offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetã ad eum misit, tres optiones offerentem, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo vero hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus aquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostiũ. Hæc ita, vt audiuit Prophetæ Deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita vt varijs modis absumerentur,

Heroes tres per hostiũ castra excurrũt, in Bethlehem aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.

Abisæus. Banaias.

Banaias Aegyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.

Banaias Leonem exanimat.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 2. Regum 24.

Dauid Ioabũ ad peragendum censum ire iubet.

Numerati populi summa.

Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

sumerentur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repentè cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabant. alij paulo lentiore vexati malo ne curationẽ quidem ferre poterant, sed inter officia medicorum exspirabant. alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum Rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aërem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorem pœna dignum, cæterùm greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoq; ad eum Gado propheta, mandauit vt confestim ascenderet in aream Oronna Jebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna verò circa trituram frugum occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filijs accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Jebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit, precariq; vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit vt precium acciperet. Jniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna verò dicente, facturum se quicquid Rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocautomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium, vt holocautoma faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstans altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templum ibi exadificare: quam eius vocem Deus in futurum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorem esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta millia. ex his constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria millia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse habeat,

An. mũdi 2930 Ante Christum natum 1034.

Ingens Hebræorum strages ob pestem à Deo immissam.

Dauid pro innocente orat populo.

Mandatum de altari exstruendo.

Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. Cap. 3. Orphona dictus.

Oronna aream Dauidi donat.

Precium pro area datur.

Locus altaris extructi. Gen. 22. Sup. lib. 1. Cap. 13.

Hedio & Ruffinus Cap 14.

Architecti templi exstruendi. 1. Par. 22.

Dauid magnam vim ferri, æris & lignorũ comportat.

An. mũdi 2930 Ante Christum natum 1034.

adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

CAP. XI.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

Extructio templi Solomoni mandatur.

CCITO deinde Solomoni filio mandauit, vt quamprimùm regnum adeptus esset, templũ Deo construeret, dicens se id voluisse quidẽ, sed oraculo prohibitũ, quòd propter crebra bella cruentus haberetur, prædictumq; sibi id ædificium à fatis destinatum filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quam filium patri, ipsi Deo curæ futurum: atq; etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnium est potissimum, pacem habituram, vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem à Deo designatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus sis eius

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur.

prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Mosem traditas obseruans, & ab alijs eas violari non permittens: & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi

Thesaurus ad tẽpli structurã congestus.

relinquam. Scito sanè auri quidem collecta decem millia, argenti verò talentorum centum millia. æris item ac ferri tantum congessi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hæc lapidum & lignorũ materiem copiosissimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in

Adiutores Salomonis in templo exædificando.

ea structura filium adiutarent, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarent. percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia pijs ac iustis Deus solet reddere. Postquam autem absolutum fuerit templum, iussit Arcam in eo reponi, cæteramq; sacram

Mandatum de Arca, cæteraq; sacra suppellectile in templũ reponenda.

suppellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat exstrui, nisi patres mandatum Dei neglexissent, qui præceperat, vt quamprimùm hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium quàm ad Principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cum Rege cubaret: hoc enim fore

Hedio & Ruffinus Cap 15. 3. Reg. 1. Dauid alsiosus fact', Abisace eum recalefecit.

contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum: iam enim præ senio ad venereas res elanguerat. sed de hac virgine paulo post incidet mentio. Cæterùm quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias,

Adonias affectat regnum.

Abesalomo quod ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi Principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Joabum imperatorem & Pontificem

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebant, Pontifex Sadocus & propheta

An. mūdi 2931. Ante Christum natum 1033.

pheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Joabum & Abiatharum & principes tribus Judæ. Eos verò qui Pontificis & Nathanis propheta & Banaia satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasitq; vt tam propriæ saluti, quam filij regno consuleret: ingressaq; ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoq; superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regem adijt. Quo adorato impetrataq; dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, expositq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum Pontificem Joabumq; principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessarijs amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tàm ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem venisse vt Regem viseret: statimq; admissus percontabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo Regi ominari. Sed neque me, inquit, vocauit, neque Sadocum Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo propheta veniente. qua introgressa: Juro, inquit, tibi maximum Deum, regnaturum tuum filium vt iam antè iuraui, eumq; in solio meo sessurum, idq; hac ipsa die. Adquæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gion: vnctumq; sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathani propheta iniunxit: mandauitq; vt inuecto per mediam vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, In æternum Solomon Rex in solio regio sedeat: vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè ac piè præsit tum Judæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleoq; vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq; aaductum in regiam in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatemq; animum aduertit, choris & tibijs sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul ac aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiua audiuêre, vehementer sunt perturbati: & Joabus imperator negauit sibi placere vel

Bethsabe studium Adoniæ, sic suadente Nathane, Dauidi indicat.

Salomoni iuramẽto regnũ promittitur.

Salomon in Regem vnctus, in solio patrio collocatur.

sonitum

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

ſonitum illum vel tubam. Cumq́ nemo frueretur appoſitis, ſed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Jonathas: & cum Adonias libenter viſum iuuenem bonum nuncium ominatus eſſet, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem expoſuit. quo audito proripiunt ſe omnes è conuiuio, & ſuam quiſq; domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, ſupplex ad altare confugit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur. quod vbi ad Solomonem eſt perlatum, quodq; rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuria, & ſecuritate impunitatis: clementer ſimul ac prudenter præteriti quidem errati veniam ei conceſſit, ſed præmonito vt caueret in poſterum: alioqui, ſi amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipſum ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illum ex aſylo educerent. qui cum veniſſet, nouumq; Regem adoraſſet: iuſſit eum domum ſuam abire nihil ſolicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus ſit, quandoquidem hoc ipſi maximè expediat. Dauid autem volens eum totius populi Regem declarare, conuocat principes Hieroſolyma, vnà cum ſacerdotibus ac Leuitis. quibus recenſitis inuenit eorum, qui trigeſimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus deſignauit curatores ædificij templi ter mille ſupra viginti millia: iudices verò populi & ſcribas eorum ſex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundemq; eorum qui hymnos Deo canerent, & inſtrumentis Muſicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuiſit in cognationes, & ſeparatis à reliqua tribu ſacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleazari familia ſexdecim, ex Ithamari octo. Inſtituitque vt vna cognatio miniſtraret Deo per dies octo, à ſabbato vſque ſabbatum: atque ita ſortitio facta eſt omnium cognationum in præſentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari Pontificum & omnium principum. & cuius prima ſors exijt, deſcripta eſt cognatio prima. & poſt hanc ſecunda, deincepsq; vſq; vigeſimã quartam: quæ quidem diuiſio durat vſque in hodiernum diem. Leuiticam quoq; tribum in partes viginti quatuor diuiſit: & ſortitione facta & illis quemadmodũ ſacerdotibus octoni miniſterij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Moſis poſteris eſt habitus. Conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, & donariorum quæ Reges ſolent dedicare. inſtituitq; vt vniuerſa Leuitarum tribus & ſacerdotes per ſuas quiſque vices interdiu noctuq; circa cultum diuini numinis verſarentur, ſicut olim à Moſe præſcriptum fuerat. Poſt hæc totas copias in duodecim partes digeſſit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos aſſignauit. continebat quæq; pars millia viginti quatuor: voluitq; vt ſingula ſingulis menſibus ſtationem agerẽt circa regiam Solomonis, vnà cum tribunis ſuis ac centurionibus: & cuiq; ſuum ducem præfecit, virum iuſtum & ſpectatæ bonitatis. quin & theſauris & vicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum ſuis paſtoribus præfectos attribuit, quos nominatim recenſere neceſſe non habeo. Poſtquam autem omnia ſicut diximus ordinauit, aduocatis in concionem magiſtratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos ſingulis exercitus ſui partibus præpoſuerat, adhæc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è ſuggeſtu celſiore in hunc modum multitudinem eſt alloquutus. Fratres & populares, notum vobis eſſe volo, quòd cum decreuiſſem templum exſtruere, multum auri eum in vſum & argenti centum millia talentorum comparaui. ſed Deus ipſe per prophetam Nathanem me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate veſtra

Adonias ex conuiuio ſe proripiens, ad altaris cornua confugit.

Dauid Leuitas numerat, eorumq; officia diſtribuit. 1. Paral. 23.

Diuiſio Sacerdotum in 24. cognationes. 1. Par. 24.

Leuitica tribus in partes 24. diuiditur.

Theſauri diuini cuſtodes, Moſis poſteri. 1. Par. 26.

Copię in partes duodecim congeſtæ. 1. Paral. 27.

Dauid Principibus Tribuum conuocatis Solomonem cõmendat. 1. Par. 28.

ſtra geſsi, dextram hoſtili cruore contaminauerim: & filium meum regniq́ ſucceſſorem templum ſibi iuſsit exſtruere. Nunc igitur quandoquidem ſcitis quod etiam maiores noſtri Jacobi filij quum duodecim eſſent, Judas tamen conſenſu omnium principatum obtinuit, & mihi cum ſex fratres eſſent, poſthabitis illis Deum ad me regnum detuliſſe, neque eorum quenquam id factum iniquè tuliſſe: ita ego quoque poſtulo, vt Solomone imperium conſecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter ſe inuicem ſeditiones agitent, ſed ſcientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio ſint ſubiecti. Cum enim æquum ſit, ſi Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non ſecus quàm eiuſdem honoris participes. Ego ſanè nihil magis in votis habeo quàm vt promiſsiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem ſub Solomonis regno manet, quamprimùm totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum eſt, & omnia rectè euenient, ſi tu fili mi pietatis & iuſticiæ, patriarumq́ legum cuſtodem geras: alioquin ſi hæ non ſeruentur, nihil niſi triſte eſt expectandum. Hoc ſermone finito inſpectantibus omnibus Solomoni templi deſcriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tàm inferiores quàm ſuperiores, earumq́ numerus & quantitas ac capacitas deſignabatur: tum quo pondere quæq́ vaſa tàm aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusq́ eſt eum vt ſummam diligentiam ad hoc opus adhiberet: ſimulq́ principes & tribum Leuiticam, vt eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum ſat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum eſſet electus, & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per ſe iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq́ ac cæmentariorum multitudine, & ſmaragdis aliiſq́ omnis generis gemmis. Poſtremò nunc ſe in hunc vſum ex proprio fiſco erogare alia tria millia talentorum auri puriſsimi, ad exornandum adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret ſupra Arcam ſtare eamq́ protegere. Poſtquam autem Dauid finem loquendi fecit, ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum, & tribus Leuiticæ, de ſuo quoq́ conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim ſe contributuros talentorum auri quinq́ millia, & ſtateres decies mille, argenti verò c. millia, ferri quoq́ talentorum multa millia. & ſi cui lapillus aliquis erat pretioſus, afferebat & tradebat in theſauros reponendum, quorum curæ præpoſitus erat vnus è Moſis poſteris nomine Jalus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maximè Dauid viſa principum & ſacerdotũ reliquorumq́ omnium promptitudine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuerſitatis appellitans, fabricatoremq́ rerum tàm humanarum quàm diuinarum, & præſidem ac gubernatorem generis Hebræorum eorumq́ felicitatis & regni ab ipſo ſibi commiſsi. Poſt hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq́ filio mentem bonam & iuſtam, omniq́ virtute præditam: iuſsit vt populus quoq́ Deo laudes perſolueret. Illi verò proſtrati humi Deum adorauerunt: verſi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipſo regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti verò die ſacrificia ſunt inſtaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoq́ ſacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die Rex vnà cum omni populo feſtiuitati operam dedit: Solomonq́ denuò eſt inunctus & legitimus Rex declaratus:

An. mũdi 2931. Ante Chriſtum natum 1033.

Formâ templi extruendi Solomoni datur.

Principes Iſraelitarũ ingentem vim auri, argenti, æris & gemmarum ad templi ſtructuram conferunt. 1. Paral. 29.

Sacrificia & feſtiuitas in regni Solomonis confirmatione inſtituta.

Ee ſimulq́

An. mūdi 2931. Ante Christum natum 1033.

simulq; Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

CAP. XII.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. 3. Reg. 2. Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.

PAVLO autem post Dauid accedente ad senium morbo videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus. Ego fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quiue pòst erunt communem ingredior: quàm remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atq; iterum te moneo quæ & antè consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Joabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Jethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellai Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Gera filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuicijs quando Castrum petebam, moxq; ad Jordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, exspirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Judæ imperitans annos septem & menses sex, Hierosolymis verò vniuersæ regionis Rex annos triginta tres, vir optimus & omnibus virtutibus præditus, quas Regẽ tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quidue in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius Rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. *Hyrcanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrij filio, volens pecuniam ei dare vt ab-*

Dauid Solomoni Ioabū puniendum mandat.

Berzellæi filios Solomoni Dauid cōmendat.

Semeis quomodo puniendus.

Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.

Sepultura Dauidis splendida.

Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert.

vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mūdi 2931. Ante Christum natum 1033. Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.
II. De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primis Hierosolymis templum ædificauerit.
III. Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.
IIII. Susacus Aegyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Aegyptum transportauit.
V. Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.
VI. Aethiopum irruptio in agrū Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.
VII. Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.
VIII. Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.
IX. De Iosaphato Rege Hierosolymorum.
X. Achabus à Syris bello lacessitis in prœlio victus occiditur.

CAP. I.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

DE DAVIDE igitur & eius virtute, quantorumq; bonorum suæ genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Caterum posteaquam Solomon eius filius, ætate etiamtum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum benè administratum diuturnam senectutem. Adonias verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnum, accessit ad Regis matrem, eamq; blandè salutauit. Qua quarente, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti conditione. rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, vt bona eius pace liceat

3. Reg 2. Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.

Adonias cum Abisace coniugium expetit.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

ſibi ducere Abiſacen cum patre cubare ſolitam. Eſſe enim adhuc virginem, quòd pater præſenio congredi cum ea non valuiſſet. Bethſabe verò promiſit operam ſuam in hoc negocio, & de hoc coniugio benè eum ſperare voluit, tum quòd Rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris eſſent acceſſuræ: atque ita plenum ſpe hominem dimiſit. moxq́ ipſa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiſerat. cui cum Rex occurriſſet, complexuq́ eam excepiſſet, deducta in cubiculum in quo tum erat regia ſella, ſedit, iuſſitq́ alteram matri à dextris poni. Quæ poſtquam conſedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu triſtiorem facias. Reſpondit ille, iuberet quicquid vellet, pium enim eſſe matri quidlibet concedere: nec oportuiſſe eam ſic præfari, ac ſi negaturum ſuſpicaretur, ſed certam impetrandi ſpem habere. tum illa rogat, vt virginem Abiſacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimiſit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq́ ſe quòd non eadem opera poſtularet, vt regnum ei tanquã natu grandiori cederet, quando Abiſacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotem. Moxq́ accito Banaia præfecto ſatellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, inquit, ſupplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam tranſtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes ſequuto, vt neque hic maneas, neque in conſpectum meum venias: ſed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vſque ad mortem dege, quandoquidem talia commiſiſti propter quæ indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq́ cauſam ablatus eſt Sacerdotalis honor à domo Ithamari, ſicut Deus Eli prædixerat auo Abiathari, & tranſlatus eſt in genus Phineeſis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, poſt Elim primum ex ea familia Pontificem, ex Phineeſis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Ioſephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex eſt creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm Regis coluerat, & ideo non immeritò malè ſuſpicans ad altare confugit, impunitatem ſe inde quæſiturum exiſtimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui poſteaquàm de Ioabo renunciatum eſt, miſit Banaiam, qui citaret eum ad ſuum tribunal cauſam dicturum. Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum, ſed ibi potius quàm aliâs morituru̇m. Hoc eius reſponſo per Banaiam accepto, Rex iuſſit, vt inibi caput eius ita vt vellet abſcinderetur, & hanc pœnã lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò ſepeliri, vt peccata eius apud poſteros manerent, ipſe verò ac pater innocentes eſſent quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias verò exſequutus mandatum, ipſe in imperium copiarum ei ſucceſſit. Poſt hæc abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex ſolum Sadocum id Sacerdotiũ obtinere voluit. Semei deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa inibi apud ſe manere, interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum ſeruandum adegit. Semeis verò profeſſus ſibi gratiſſimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum ſe imperata, patria relicta Hieroſolymis domi-

Adonias interficitur.

Abiatharus Sacerdotali honore priuatur.

Genealogia Pontificis Sadoci.

Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias ſurrogatur.

Sadocus loco Abiathari Sacerdotiũ obtinet.

Semeis pœna & mors.

domicilium habuit. Triennio deinde exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem postea quã intellexit eum vnà cum illis reuersum, aegrè tulit non præscriptum modo suum contemptim habitum, sed Sacramentũ etiam Dei violatum. Accitoq; mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatẽ securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturaq; iam prudentia, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

Hedio & Ruffinus cap. 2. 3. Regum 3. Solomon Aegyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnũq; constabilit.

CAP. II.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primis Hierosolymis templum ædificauerit.

VISVM est autem ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarum holocautomatis cælesti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petijt. nam hæc sola vulgò hominũ videntur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populũ hunc verè ac iustè iudicare valeã. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat Deoq; per omnia parere, & paternis vestigijs incedere, præcipuas eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij venerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodẽ cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eademq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnũ oppressit,

Deus Solomoni in somnis oblatꝰ, quòd maximè cuperet, cũ postulare iubet.

Salomon sapientiã à Deo petens tantũ, & diuitias cõsequitur.

Duæ mulieres sese inuicẽ de infante per mutato accusant.

An.mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

& ſublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in ſinum impoſuit. Illuceſcente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, ſed iſtius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certiſſimis indicijs depre-

hendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter ſolitudinẽ nemo eſt qui coarguat, pertinaciter, quod meum eſt, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accuſationi huius opponat. Illa negante ſe hoc feciſſe, & aſſeuerante ſuum eſſe ſuperſtitem infantem, alterius verò mortuum: nemineq; inueniente quid decerni poſſet, ſed omnibus vt in re obſcuriſſima cacutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſſis afferri infantibus, tam viuo quàm mortuo, vocat quendam è ſatellitibus, imperatq; vt ſtricto gladio, puerum vtrumque ſecet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc ſententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, ſed interim cùm vera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem: ſibi enim ſat eſſe, ſi viuum videat, etiam ſi alienus exiſtimetur: altera verò parata eſſet, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens Rex has poſtremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater eſſet: alterius verò maliciã damnauit, quòd & ſuum perdidiſſet, & amica infantem perdere conaretur. Viſum eſt hoc populo inſigne argumentum Regiæ, prudentiæ ſimul & patientiæ, & ex illa die non ſecus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem ſua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ ſortem Ephraimi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora ſunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat ſub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vſque ad Iordanem pertinet. Galaditicã & Gaulaniticam vſq; montem Libanum, vrbesq; in eis ſexaginta magnas ac benè munitas Gabaris adminiſtrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vſque præerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam

Solomon vtrumque puerũ ſecari mandat.

Ex ſermone & geſtu mulierum matrem infantis viui Solomon agnoſcit.

Præfecti & Duces Solomonis. 3. Regum 4.

mam verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium mon- An. mũdi 2931.
tem & Carmelum totamq; inferiorem Galilæam. Subeа Beniamitica ditio fuit Ante Christum
commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum natum 1033.
his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tem- Alma pax Israelitarũ
pus aucta sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum Solomonis tempore
studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhac viget.
optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas
quisque facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij
præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptũ
incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligenda. Hi barbari confe- Sumptus quotidiani
rebãt in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexagin- Solomonis.
ta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præ-
ter capturas venationum quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues &
pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta mil- Currus & equites So
lia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his lomonis.
equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa
Regem versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant. & qui
Regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conue-
hendo vbicunque Rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia Sapientia & pruden-
quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam tia Solomonis.
Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præ-
cellebat etiam eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt
apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Ae-
manus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum
& carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros,
ter mille. cuilibet enim specici plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo
vsq; cedrũ: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natati-
libusq; & quæ per aërem feruntur. nullius enim horũ naturã ignorauit, aut in-
scrutatam reliquit: sed circa omnes Philosophatus est, & scientiam proprietatũ
earum summam præse tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vti-
litatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes Solomon coniura-
enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reli- tionum modos, qui-
quit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquã reuerti au- bus Dæmones fugã-
deant: atq; hoc sanationis genus nunc vsq; plurimum apud nostrates pollet. Vidi tur, conscripsit.
enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filio-
rum & tribunorũ reliquorumq; militũ, multos arrepticios percurantem. Mo- Iudæus Dæmones
dus verò curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigil- eiicit.
lo inclusa erat radicis species à Solomone indicata, ad eius olfactum per na-
sum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id, ne amplius
rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuen-
tas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficа-
ciam, non longè inde ponebat poculũ aut polubrũ aqua plenum, imperabatq; dæ-
monio hominem exeunti vt his subuersis signũ daret spectantibus quod reliquis-
set hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia
& sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia
Regis huius natura, quamq; carus Deo fuerit, & in omni genere virtutũ excel-

lentis-

An. mũdi 2931. Ante Christum natum 1033.

Iromi legati ad Solomonem.

3. Regum 5.

Solomon ab Iromo fabros & operarios petit.

Iromus Solomoni ligna ꝓmittit, corũq; vice fumentũ petit.

Veritas Iosephi Historiæ.

Solomon Iromo ingentem frumẽti, olei & vini numerũ mittit

Ordo fabrorũ lignariorum in Libano.

Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorum.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

3. Regum 6.

lentissimus. Porrò Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnũ successisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti otio decreui vti ad exstruendum cæleſti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, vt aliquos vnà cum meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autem quanta huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolam Iromus libenter legit, Solomoniq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemq; iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos, Hierosolyma deportentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatem facias, quo vtpote insulares maximè indigemus. Harum literarũ exemplaria hodie quoq; durant, tam in nostris quàm Tyriorũ annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum commentariorum conseruatoribus visendi copia, comperiet eorum scripta, consonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, sciant nos nihil veris affingere, neque verisimilia quædam & ad delectationem accommoda narrationi nostræ interserere, atque deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac cõmentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter nõ recusamus quin scripta nostra reijciantur, nisi talia sunt, vt eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomon Rex, acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit sextarios LXXII. *parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initijs amicitia Regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma duraverit. Solomon autem à populo suo millia* XXX. *operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quòminus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per menſem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demum menſe labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum cæteraq; materiæ* LXXM, *& cæmentarij* LXXXM. *magistriq; horum ter mille &* CC. *ijs mandatum fuerat, vt saxa prægrandia excíderent in vsum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem conueherent: idq; non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusq; est Solomon fabricam hanc, anno regni sui quarto, se-*

cundo

cundo menſe, (hunc Macedones artemiſium vocant, Iar verò Hebræi) annis DCX. *duobus poſtquam Iſraelitæ ex Ægypto exceſſerant: mille & xx. annis poſt Abrahami ex Meſopotamena regione in Chananæam migrationem: poſt diluuium verò annis* MCCCCXL. *quod ſi ab Adamo creato, vſque templi ædificationem temporum ratio ſubducatur, comperientur anni* MMMCII. *Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Fromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita eſt* CCXL. *annis antequam templum exſtrueretur. Iecit igitur Rex in altiſſimam terræ profunditatem fundamenta templi è ſaxis validiſſimis, quæ contra omnem temporum iniuriã reſiſtere poſſent, ita vt cum contigua terra coalita ſolum ac firmamentum imponendis ſubſtructionibus præberent, & propter inconcuſſam ſoliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſſimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ ſupernè ad amplitudinem, pulchritudinem & mãgnificentiam operis per artifices elaborata ſunt. exſtruxeruntq; illud vſque lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorum ſexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari menſura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis conſtaret. verſum autem erat ad orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorũ longitudinis, iuxta menſuram latitudinis templi, lata cubitos decem, ſurgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi conſtruxit triginta cellas, quæ inter ſe conſtipatæ externè parietes templi fulciebant. erantq; inter ſe peruiæ. & patebant ſingulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia ſeries cellarum erat exſtructa, ſuper quam rurſum aliæ, omnes inter ſe numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam ſuperius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem ſuum quæque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longiſſimis trabibus erat conſertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipſi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus ſubnexa erant laquearia politiſſima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incruſtati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perſtringeret. Tota verò ſtructura ex lapidibus politiſſimis conſtabat, ita ad vnguem inter ſe quadrantibus, & commiſſuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vſquam mallei aut cuiuſlibet fabrilis inſtrumenti veſtigium appareret, ſed connata potius omnia quàm arte congeſta viderentur. Porrò aſcenſum in ſuperiorem templi partem ſic commentus eſt Rex, vt cochleam in hunc vſum craſſitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, ſed à lateribus inerant parua hoſtiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ ſe inuicem complectentes, & craſſis catenis inter ſe conſtrictæ. Diuiſo deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit acceſſibile, reliquum quadraginta cubitorum ſpatium in vſum Sacerdotum conſecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore ſeparante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatiſſimis, hyacintho, purpura, cocco, byſſoq; ſplendidiſſima ac molliſſima diſtinctis. Poſt hæc in adyto viginti cubitos quaqua verſum patente dedicauit duos che-*

An.mũdi 2933. Ante Chriſtum natum 1031.

Quando ædificatio templi ſit incepta.

Profunditas fundamentorum templi.

Altitudo, longitudo & latitudo templi.

Porticus ante templum.

Cellæ in circuitu tẽpli conſtructæ.

Trabes & parietes auro incruſtati.

Cochlea.

Templum in partes duas diuiſum.

Cherubini duo.

An. mũdi 2933. Ante Christum natum 1031.

rubinos ex auro solido, vtrunq; quinq; cubitorum altitudine. vterq; duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam Arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel coniicere potest vel eloqui.

Pauimentum ianuæ, omniaq; alia templi auro illita.

Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post

Solomon Tyro Chiramum artificem accersit. 3. Regum 7.

hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignem in quauis materia, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiosè in templo fieri voluit. Is fecit duas colũnas æreas crassitudine quatuor digitorum, altas decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula area qua operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram â sinistris nominatam boz. Fecit etiam vas aheneum

Vas aheneũ mare appellatum.

fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorũ tria

Decem baseς æreæ labrorum.

millia. Fecit præterea labrorũ decem bases æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorũ quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inferebantur. erant autem hæc tripertita, & interiunctura calaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem calaturis erant ornatæ. Totum verò opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtramque extremitatem interuallo. eratq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarum. his imposita erat spira, cui labrum inserebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære

Decem labra rotunda.

fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrum australe, ita vt orientem spectarent: quo loco etiam

Maris & decem labrorũm vsus.

mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum vsum

assigna-

aſsignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, An. mũdi 2933. Ante Chriſtum natum 1031.
ad altare aſcenſuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur inteſtina ac pedes
animantium ad holocautoma deſtinatorum. Fabricauit etiã altare æreum vi- Altare & vaſa ad illud pertinentia.
ginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine verò decem, in quo
holocautomata incenderentur. Fecit item vaſa eius ex ære omnia, lebetes & a-
mulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Menſas Menſa ſacri panis.
quoque multas dedicauit Rex, & in his vnam magnam auream, in qua propo-
nebantur ſacri panes, reliqua non multo deteriores diuerſo modo facta ſuſtine-
bant phialas & pateras, aureas vigeſies mille, argenteariũ quadraginta millia.
Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptũ Moſis: ex quibus vnũ Candelabra.
in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & menſam vnam impoſi-
tos panes habentem, ſitam ad ſeptentrionale templi latus ex aduerſo candelabri.
id enim ad auſtrale latus collocauerat. medium autem inter vtrunque locum
obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars
quadraginta cubitos longa, & velo diſparata ab adyto. illò enim Arca erat in-
ferenda. Cantharorum autem vinariorum octuaginta millia Rex comparauit, Canthari & phialæ.
& phialarum aurearum millia decem, argenteariũ verò alterum tantũ. Lan- Lances.
cium item aureariũ, ad offerendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octua-
ginta millia, duplum verò argenteariũ. Craterarum quoq; in quibus ſimilam Crateres.
oleo ſubigebant, ſexaginta millia aurearum, & alterum tantum argenteariũ.
Menſurarum verò quales Moſi hin vocantur & aſſaron, aurearum erant vi- Menſura.
ginti millia, & duplicatus numerus argenteariũ. Acerra quoque aureæ qui- Acerræ.
bus odoramenta in templum inferri ſolent, erant numero viginti millia: & aliæ
quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templũ ſitum quin-
quaginta millia. Paratæ erant & Sacerdotales veſtes in vſum Pontificum, an- Veſtes Sacerdotales.
numeratis talaribus & epomidibus atque logio cum ſuis gemmis in vniuerſum
mille. Corona verò in qua Moſes Dei nomen inſcripſit, vnica fuit, & vſq; in Corona.
hodiernum permanſit. Stolas autem Sacerdotales è byſſo fieri curauit, cum de- Stolæ Leuitarum.
cies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moſes præſcripſit CCM. *Item*
alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. In-
ſtrumentorum præterea muſicorum, qua naula & cinnyra vocantur, in vſum Naula & cinnyræ.
hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad
honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate
vſus hæc in theſauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo ſeptum quoddã Septum circa templum.
trium cubitorum altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurũ pro-
fanam multitudinem, & ſolos Sacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptũ erat fa- Fanum.
num, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum ſingu-
læ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanũ cui-
libet è populo, puro modo ac caſto & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus pa-
tebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quàm mirandum fue-
rit illud exterius fanum. vallibus enim expletis, tam profundis vt ad proſpectum
oculi caligarent, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructum explentur.
in quo templum exſtructum eſt æquauit: atque hoc modo factum eſt vt area fa-
ni cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ
è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores verò Hedio & Ruffinus cap. 4. 3 Regum 8.
habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus &

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

donarijs ſeptennio perfectis, non ad opulentiam modo, ſed & celeritatis oſtentationem: qua enim ætate integram hominis poſcere videbantur, tam breui, ſi ad magnitudinem conferatur, tempore erant abſoluta: Solomon Rex per literas iußit magiſtratus ac ſeniores Hebræorum totum populum Hieroſolyma congregare, adſpectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo ſacratam: denunciat aq; omnibus profectione Hieroſolymitana, ſeptimo demum menſe conuenerunt, qui noſtratibus eſt thuri, Macedonibus hyperberetæus: incidit q; in idem tempus ſcenopegia, feſtum apud Hebræos ſanctißimum & maximum. Tollentes igitur Arcam, & tabernaculum quod Moſes conſtruxerat, & omnia vaſa ad miniſterium ſacrificiorum Dei parata, tranſportauerunt in templum: acceſſeruntq; illò cum victimis tam Rex quàm vniuerſus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hoſtiarum ſanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaq; totus aer ſuauitate repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exſtructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, laßitudo eſt obortæ, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modũ Arca eſt tranſlata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceßit, ſoli verò baiulantes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) Arcam velut ſub vmbella aut tholo protexerunt. continebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, Dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & Altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant: vbi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum Altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, vt apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vaſorum inſtrumentum omne in vnum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebant ritè peractis, Sacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non aſper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in templum influxit: & primò Sacerdotum viſum, vt vix ſe inuicem cernerent, obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templum deſcendens, præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia voluentibus animo, Rex qui tum forte ſedebat, aſſurrexit: verbisq; & ſe & Deo dignis cæleſte numen eſt allocutus. Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibijpſi hanc vniuerſi molem condidiſſe, qua calo, aere, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc verò templum ideò tuo nomini adornauimus, vt in hoc ſacrificijs ac precibus in cælum miſſis tibi propitio litaremus, certo perſuaſi, quòd & heic ades, & nuſquam interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ades quò minus vbicunque te dignum eſt habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te deſiderant, nocte dieq; præſens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondum nato nomen impoſuiſſe, quo vocandus eſſet: quodq; paterni regni ſucceſſor templum

Solomonis templum menſe Octobri conſecratum.

Arca Dei in templum tranſportatur.

Sacerdotes Arcã Dei in qua decem præcepta tabulæ lapideæ inſcripta aſſeruabantur, in ſuum locum deponunt.

Candelabrũ, menſa & altare aureum.

Altare æreum.

Nebula in templo.

Precatio Solomonis ad Deum

Deus immenſus.

Cauſa extructi templi.

Deus verax in promiſsis.

templum ei adificaturus esset, prænunciasse. ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futura felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniant. sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aëre haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd mihipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti: precorq; vt in posterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, simulq; meis omnibus virtutem qua potissimùm delectaris. Ad hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, simili ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis prauaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd & tu hanc ædem apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quumq; id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & prægaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quò possint præcepta per Mosem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc

An. mũdi 2941 Ante Christum natum 1023.

Oratio Solomonis, qua primùm Deo pro acceptis beneficijs gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.

Solomon Deum vt templum hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.

Exteri quoq; vt exaudiantur in hoc loco precatur.

Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit. 2. Paral. 7.

Solomon populũ ad laudes Dei, gratiarum actionẽ & preces hortatur. 3. Reg. 8.

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis meritò hæc illis contigisse. esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem Rex concionem dimisit, sacris primùm factis tàm pro se quàm pro populo: mactauitq; vitulorum duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratijs, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq; vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestentes hymnosq; sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Caterùm illata in templum Arca, & spectaculo tàm elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: inprimisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæa tribu Regem defore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationẽ incidissent, quũ antea eius ope ad maximas diuitias maximamq; gloriã essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum prænaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio vt dictum est durauit, regia structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neq; enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est exædificata. Operæprecium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quæ eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquagint[a],

Solomonis in templi dedicationem sacrificia.

Scenopegiæ festum.

Populum Rex dimittit.

3. Reg 9.

Solomoni Deus iterum apparet, eique bona quæq; si à paternis præceptis nusquam discederet, pollicetur.

Comminatio grauis Israelitis à veræ pietatis tramite exorbitantibus proposita.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Solomonis regia tredecim annis absoluitur.

Basilica.

ginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginæ facta, & aliæ aulæ quò se negocijs peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, partim ita vt solent regiæ vel templa, incrustatæ precioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus verò sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant variæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectũ, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea suppellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinẽ ac varietatem aularum, tàm maiorum quàm mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæue in aërem elegantissimè attollebãtur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat: dispositis per parietes & laquearia varijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonum effigies erãt imposita, totidem alijs supernè imminentibus. qua verò parte Rex insidebat, manuũ effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergũ suum respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, conferente magnam auri vim, maiorem argenti Iromo Tyriorum Rege, & præter hæc cedri atque pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittens & vinum atq; oleum, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero viginti non procul à Tyro dissita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non valdè probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon est appellata, voce Phœnicum lingua, id quod displicet significante. Quæstiones etiam ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonem transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac naturæ prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in græcum sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens. Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit: primusq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione contra Eyceos suscepta, quòd debita tributa

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

Tribunal.

Reginæ domus aliæque aulæ.

Ornamẽta Solomonis regiæ.

Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta. 3. Reg. 10.

Solomonis solium ex ebore factum

3. Reg. 5. Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficijs.

3. Reg. 9.

3. Reg. 5. Solomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat.

Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.

An. mũdi 2941. Ante Christum natum 1023.

tributa non persoluerent, subactis illis victor est domum reuersus. Huius temporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum Rege iniuncta dissoluebat. Meminit & Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoq; Iouis Olympij: quod antè separatum erat, medio spatio repleto aggeribus cum vrbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorum cecidit. Additq; Solomonem Hierosolymorum Regem ad hunc Iromum anigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quod cum ille non valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis quum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Caterùm Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Dius Iromi meminit.

Dius de Solomone.

Solomon Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit.

Hedio & Ruffinus Cap 6.

Solomon vrbes aliquot condit.

Aforus, Magedo, Gazara.

Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Aforum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstina vrbem, quam Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eam exædificauit, quòd esset natura munita, & ad bellarerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera Betachora, altera Baleth vocabatur. necnon & alias ad secessus, voluptarios aptas ob aëris temperiem fructuumq; vbertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam Rege nomine desumpto: operæprecium existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quàm primùm Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculum assumere. Nam & Alexandrini Reges alijs prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnassæus cum CCCXXX. *Reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius ponit Nicau-*

Betachora, Baleth.

Thadamora, siue Palmira.

Aegyptiorum Reges cur Pharaones dicti.

Ptolemæi.

Cæsares.

Herodotus Aegyptiorum Regũ nomina non recenset.

Nicaulen, nimirum ea de cauſa, quòd cum ſoli mares huius appellationis eſſent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipſius nomen dicere. Ego verò in noſtræ gentis commentarijs reperi, quòd poſt Solomonis ſocerum Pharaonem nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine ſit vocatus: & quòd poſt illum venerit ad Solomonẽ iam dicta mulier, quæ tum Ægypti ſimul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo poſt dicemus: nunc verò ideo hæc memoraui, vt oſtenderem noſtros libros & Ægyptiorum in multis cõſentire. Solomon autem Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vſq; ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, ſub ditionem ſuam redactas tributa pendere coegit, & per ſingulos annos certum numerum ſeruorum & colonorum, qui per agros diſtribuerentur, exegit, Hebræorum enim nemo ad ſeruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cum tam multas gentes Deus ſub eorum imperium ſubdidiſſet, ex his potius quàm deuictis eiuſmodi conditionis homines cenſerentur: ſed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis verò quos ad ſeruitutem abduxit, ſexcentos præfectos præpoſuit, qui procuratores eſſent regij, & ſua cuiq; opera atq; negotia præſcriberent. Quin & claſſem Rex in Ægyptio ſinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione cenſebatur. Et in hac quoque claſſe munificentia Iromi Regis amici fuit vſui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei miſit quotquot voluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talentis retrò

An. mũdi 2953. Ante Chriſtum natum 1011.

Nicaule Ægypti & Aethiopiæ Regina ad Solomonem venit. 3. Reg. 10.

Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit. 3. Reg. 10.

Hebræorũ libertas, & Chananæorum ſeruitus.

Solomonis claſſis. 3. Reg 10.

ad Regẽ ſunt reuerſi. Interim ad Ægypti Æthiopiaq; Reginã, mulierem ſapientiæ ſtudioſam, & cætera quoq; egregiam, Solomonis virtutum ac ſapientiæ fama delata, cupiditas eam inceſſit coràm hominem viſendi: ſic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui ſæpenumero falſi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo poſt euaneſcunt: decreuitq; ſuſcepta longinqua

Aegypti & Aethiopiæ Regina ad Solomonem venit.

An. mũdi 2953. Ante Christum natum 1011.

peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo disserere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento paratu. Adducebat enim secum camelos onustos auro & varijs aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facilè explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsiles, apparatumq; ministerij. nam & cultu erant decentissimo, & perquàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret, quantaq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subijciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua fruidatũ est. Laudandus Deus qui regionẽ hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magna æstimationis, lapillorumq; pretiosissimorũ. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodie quoq; ferax est nostra regio, illius Regina munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec minora fuêre quæ ipsa à Rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quã illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atq; ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis ampliſsimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, sicut vocant, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiusq; parte vsus est ad instrumenta Musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat, Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiã in his discernẽdis fallatur, quando quidẽ res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadẽ classis attulit Regi auri talenta DCLXVI non annumerato quod priuatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendẽtia, & trecentos clypeos, quorũ singuli trecentas minas penderẽt: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro

Solomon Reginæ ænigmata cũ prudentia explicat.

Æthiopiæ Regina Solomonis sapientiam stupet.

Æthiopiæ Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.

Solomoni Regina splendida munera donat.

Solomon Reginæ liberalitatem remunerat.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Ligna pretiosa Solomoni allata.

auro solido parauit, & è lapide precioso, in vsum conuiuij singulari arte fabre- An. mũdi 2953. Ante Christum natum 1011.
facta, reliquamq; omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commercijs erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicũ, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurũ & argentum Regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaq; regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti plerique Reges, quo certiores de iam dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tàm aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusq;, & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbantur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticijs quadringenti currus accederẽt. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste candida, mane solebat vrbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorũ schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidentia rebus in omnibus vtebatur, & quum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regia sedem ducebant, silice constrauit, tum vt vltro citroq; commeãtibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca verò vbi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum; & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa visas, in campis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quumq; esset omnium Regum glorioßissimus & pijssimus, & opibus ac prudentia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contemptis semel Mosis institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, néue relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Salomon contempsit, voluptate irrationali vi-

Solomonis naues in itinere triennium absumebant.

Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt.

Munera Solomoni allata; eiusq; equitatus.

Hettan.

Viæ circa Hierosolyma silice stratæ.

Oppida curruum.

Argenti, Solomonis tempore, copia.

Equi Ægyptiaci.

3. Reg. 11.

Solomõ exteras matrimonio sibi iungens, abijs seducitur.

An. mũdi 2964 Ante Christum natum 1000.

An. mūdi 2964 Ante Christum natum 1000.

ctus : ductisq; vxoribus è principibus virisq; illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum Regis filia, adeò consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam ante quoq; à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neq; illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnum non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas dat arum: ita tamen vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium vergente. Nec multum temporis post hanc propheta denunciationem est elapsum, dum hostis ei, Deo sic volente, exortus est, cui nomen Aderus, Regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cumq; Joabus copiarum Dauidis imperator Idumæam subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatem arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam tum adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam carus ei factus est, vt Rex coniugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò accepto in Ægypto de Dauidis & Joabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáue sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidijs impositis in officio continereturnec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui desciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israëlitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis vnus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat.

Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.

Aderus Solomoni infestus.

Aderus in Aegyptū profugit.

Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.

Aderus in Idumæam reuertitur. inde in Syriam se confert.

Razarus cum Adero hostis Solomonis.

Hieroboamus Solomonem infestat.

cingebat. Eius operis curam tanta ſolertia geſſit, vt Rex, comprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Ioſephi tribui præficeret. Ad quam dum Hieroſolymis egreſſus iter faceret, obuiam ei ſit Propheta nomine Achia, Siluntę oppido oriundus. Is ſalutatum eum de via paulum ſeduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſciſſoq; in duodecim fruſta pallio quo ipſe amiciebatur, iuſſit Hieroboamum decem inde ſumere, præfatus Deũ hoc iubere. Ille, inquit, ſciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promiſſionem Dauidi factã tribum vnam cum altera ei contigua daturus eſt: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum ſe deuouit. Quare ſciens cauſam propter quam Deus ab illo eſt alienatus, iuſtitiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto, cum pietatis ac religionis præmiũ maximum tibi ſit propoſitum, nimirum vt tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His Propheta verbis erectus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ambitioſo & inquieto ingenio, quam primum in ſuam prouinciam peruenit, non immemor præſagij Prophetici ſolicitare populum cœpit, vt à Solomone deficeret, ipſiq; principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomon volebat eum comprehenſum occidere. At ille ad Suſacum Ægypti Regem profugus & præſens periculum euaſit, & manendo illic vſque Solomonis obitum regno ſe Iſraelitico incolumem ſeruauit.

An. mũdi 2971. Ante Chriſtum natum 993.

Achia Propheta Hieroboamũ decem tribuum Regem futurũ oſtendit.

Hieroboamus in Aegyptũ profugit, vbi vſque ad Solomonis obitum manet.

CAP. III.

Solomone defuncto, populus à Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.

SOLOMON autem iam admodum ſenex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: ſepeliturq; Hieroſolymis, omnium Regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, excepto peccato, ad quòd iam ſeneſcens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorũ calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterum defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illic habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo vellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurum ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionem venit, quòd ſine mora votis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benè merendũ. nonnihil tamen ſpei ſuberat, quòd non ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim ille conuocatis paternis amicis conſultabat, quale reſponſum populo dari oporteat. qui, quum benè ipſi cuperent, & populi naturam probè callerẽt, ſuaſerunt, vt comiter populum alloqueretur, & poſito aliquantiſper faſtu regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facilè illum amaturos, quòd natura ita comparatũ ſit, vt ſubiecti delectentur Regibus mãſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tẽpus ſententia, certè ad præſens ambienti regnum neceſſaria,

Mors Solomonis.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4. 3. Regum 12.

Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.

Sciorum conſilium ſalutare.

An. mũdi 2971. Ante Christum natum 993.

Iuniorum consilium, quod Roboã, seniorum spreto, sequitur.

non probabatur: sed accitis aqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vtiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorem esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis casi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, post quã tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim velut ferro tam duris verbis, non secus ac si

Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt.

à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem vno ore exclamãt, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritusq; ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru, quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæa quidem ac

Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur.

Beniamis tribus communibus suffragijs Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit. id Roboamus agrè ferens, cõuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. *millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam interceßisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarum Regis gesta, actum demum res Roboami duarũ tribuum Regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia*

Regia Ieroboami.

Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelã vrbem aliud ædificauit. Nec multo pòst instante Scenopegia, cogitàns secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremonijs, facilè mutata voluntate, seq; relicto ad priorem regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris,

Vitulæ Ieroboami cur factæ.

altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione in hunc modum eas est allocutus. Viri populares, notum vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed vbique nota exaudit, vbique cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergò. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adoretis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt

Ieroboã idololatriæ suasor.

etiam

etiam primum ſacerdotem Aaronem creatum eſſe. His verbis populum decepit, autor ei factus patria religionis deſerendæ: quæ cauſa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, poſtremò in captiuitatem abducerentur, ſicut ſuo loco dicetur. Porrò appetente iam ſeptimi menſis feſtiuitate, volens & ipſe apud Bethela eam celebrare, ſicut à duabus tribubus Hieroſolymis celebrabatur, ante vitulam altare poſuit: moxq; aſſumpta Pontificis perſona, cum ſuis ſacerdotibus ad illud aſcendit. Cumq; iam holocautomata in conſpectu totius populi pararet incendere, Deo mittente ſuperuenit à Hieroſolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progreſſus, audiente Rege ad altare ſermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Joſias nomine, is mactabit ſuper te falſos ſacerdotes illius temporis, & impoſtorum ad impietatem populum ſeducentium oſſa ſuper te incendet. Et vt nemini dubium ſit prædictionem hanc non eſſe vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congeſti in humum effundentur. His propheta verbis iritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; ſideratum brachium diriguit, vt reducere manum non poſſet, torpente membro, haud ſecus quàm ſi eſſet exanime. Altare quoq; diruptum impoſitas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum eſſe ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affecta dextera vigorem priſtinum redderet. quod cum ita factum eſſet, lætus recepta ſanitate, rogabat prophetam vt cum eo prandere dignaretur. excuſauit Jadon, negans ſe in ea vrbe panem aut vinum ſumpturum. id enim ſibi contra interdictũ Dei non licere. vetitũ etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de ſe cœpit eſſe ſolicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicẽ rerum ſuarum exitum augurans. Erat in ea vrbe malus quidam Pſeudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, ſeductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd eſſet ſenio languidus. cumq; audiſſet à filijs de aduentu prophetæ à Hieroſolymis & prodigijs per eum patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces ſanam recepiſſet: veritus ne Rex de hoſpite melius quàm de ſe opinaretur, mandauit filijs vt eueſtigio aſinum ſtratum ad iter ſibi expedirent. quibus impigrè iuſſa exſecutis, conſcenſo iumento per veſtigia prophetæ properabat. quem aſſecutus interquieſcentem ſub quercu patula & vmbroſa, primò ſalutauit: deinde expoſtulauit cum eo quòd non ad ſe diuertiſſet, hoſpitalitate fruiturus. quo referente vetitum ſe à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum ſumeret: certè apud me, inquit, licuit ſumere. nam ego quoq; propheta ſum eiuſdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipſius iuſſu venio, te ad nos adducturus, & prandio hoſpitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari ſermone ſe oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæq; modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone diſcerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente, contigiſſe opinor, quò minus apud Hieroboamum Jadonis verba fidem inuenirent, de mendacio ſuſpecti. Nam redeunti Hieroſolymam, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læſo aſino. imo & illum & propheta cadauer ſeruabat accubans, donec viatores quidam rem viſam pſeudopropheta renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc miſſis

An. mũdi 2971. Ante Chriſtum natum 993.

Neglectus cultus diuini omnium malorum cauſa.

3. Reg. 13. Vaticinium contra altare in Bethel.

Miraculo vaticinium confirmatur.

Emortuæ dextræ ſanitas reſtituitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Propheta ad Ieroboamũ miſſus per mendacium reducitur.

Inobedientis prophetæ pœna & ſepultura.

An.mũdi 2971. Ante Christum natum 993.

missis corpus eius in vrbem reportauit, inibiq; magnificè sepelijt, monitis filijs vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus ac Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peuenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossiũ discrimine. Post iusta funebria Prophetæ reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominem Dei vatemq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionem maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeò nihil diuinum, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Etame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Mareſa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saram, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, vino, oleo, cæterisq; commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione confluxerunt Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti, patrias suas relinquebant, vt Hierosolymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factũ est, vt Hieroboami regnum integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Machamè Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est. & quamuis etiam ex alijs vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta: & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiam verò Machæ filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasque vrbes credidit. Sed, vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõemptor veræ religionis, ita vt etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarum natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studijs Regem suum offenderet.

Iadonis Prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offuscat.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Roboami vrbes munitæ.

2. Paralip. 11.

Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.

Roboami vxores & liberi.

Regis ad exemplum totus cõponitur orbis.

Susacus

CAP. IIII.

An. mũdi 2975. Ante Christum natum 989.

Susacus Aegyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Aegyptum transportauit.

HANC contumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus MCC, equitum LXM, peditũ CCCCM: eius miles maximè ex Afris constabat ac Æthiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suam recepit, quibus præsidio firmatis, postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas quoque Propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturum se illos, qui cultum ipsius priores deseruerant, quamobrem consternati, & videntes nullam salutis spem reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legũ neglectum destitutos. Deus autem videns eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per Prophetã denunciauit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Ægyptijs, vt experiantur, vtrum commodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autem Roboamo propter metũ dedente vrbem, conditiones nõ seruauit: sed deprædatus templũ, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophena Rege acceptas: atq; ita cum opima præda domũ est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantum errans, & quòd, peruasis multis alijs gentibus, etiam Palæstinam Syriã subiugarit, hominibus, non expectata vi, deditionem facientibus. Apparet autem satis, quòd nostrã gentem dicere velit ab Ægyptio subactã.

Aliàs cap. 5. Susacus magnis cõpijs Iudæam inuadit.

Hierosolyma obsessa.

Samæas Propheta Iudæorum impietatem arguit. 2. Paral. 12.

Samæas populum consolatur.

Hierosolyma & templum deprædatur. 3. Regum 14.

Herodotus de hac expeditione, quid scripserit.

An.mũdi 2975. Ante Christum natum 989.

narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quàm martem experirentur, deditionẽ fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex *noster, qui vrbem, ante quàm oppugnaretur, dedidit. Idem ait Æthiopas quoq; ab Ægyptijs circunciſionẽ viriliũ didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hanc ab Ægyptijs accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syria praterquã nos. Sed de his quiſq; ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; ſcutarijs & excubitorib. ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut praclaro facinore, quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eo quòd perpetuum illi eſſet cum Hieroboamo diſſidium. Vixit annos* LVII, *ex quibus decem & ſeptem in principatu exegit, vir arrogans ac inſipiens, vt qui propter ſpretum paternorum amicorum conſilium tantam ditionem amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in Regijs conditorijs. In regnum paternum Abias ſucceſſit, octauum iam ſupra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.*

Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum facit.

Roboamus moritur, eique Abias in regno ſuccedit.

An.mũdi 2988. Ante Christum natum 976.

Medio & Ruffinus Cap. 11. 3. Regum 14. Ieroboami impietas.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, ſupereſt, vt quis Hieroboami finis fuerit conſequenter ſubnectamus. Is nullum neq; modum, neque finem impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis exſtruebat, & ſacrificos his è vulgo aſſignabat. Hanc ſuam contumeliam, dignamq; tanta impietate pœnã, nõ multò poſt Deus in caput ipſius atque familiã vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iuſſit vxorem ſuam, mutato cultu, ſumptoq; priuato habitu, ad Achiam Prophetam proficiſci. eſſe enim hunc virum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet. mandauitq;, vt quaſi peregrina de filio percontaretur, eſſétne præſentem morbum euaſurus. Illa, habitu mutato, ita vt à marito iuſſa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præ ſenio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata reſpondendum ſit. Et cum iam foribus eſſet priuatam hoſpitem ſimulans, exclamat, Ingredere Hieroboami cõiux, quid teipſam celas? Deũ certè latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitq; quid tecũ loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei verbis ei renuncia. Quoniã te magnum è paruo & nihili reddidi, & abſciſſo à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contrà immemor horum beneficiorum fuſiles Deos, quàm me, colere maluiſti: ideò delebo te, & tuum genus, & cadauera veſtra à canibus atq; alitibus deuorabuntur. conſtituam enim Regem ſuper populum meum, qui neminem è Hieroboami genere ſuperſtitem eſt relicturus. Nec populus erit expers vltionis, ſed excidet è terra bona hac, & in tranſeuphratenſes regiones diſpergetur, quia Regis *impietatem eſt imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus eſt: ſepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exſtitit. Hoc oraculo mulier territa ſe proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; miſera properat propter maritũ, eadem opera filio fatum accelerans, quem non niſi mortuum viſura erat: reuerſaq; domum, illum quidem, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit, Regi verò cuncta ordine renunciauit.*

Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur.

Pœna Ieroboamo & populo prædicta.

Hiero-

CAP. V.

An. mũdi 2988. Ante Christum natum 976.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

Aliàs Cap. 6. Ieroboami contra Abiam Iudæ Regem expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum Regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturã sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille verò, audito aduentu Hieroboami, haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis sperauerat, impigrè collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd Dauidi atque eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniusta vi occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus, quandoquidem ipse non vult imponere, atque etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consilijs seductus, parum comiter vos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quàm Deum optimum maximum, legesq; eius omnium, quæ vnquam fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiamsi re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celsioribus, quæ non religionis, sed impietatis vestræ argumenta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia cõtra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpserunt, neque sceleſtus Rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili, sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem perueniſtis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occultè missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se videntes non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fi-

Abias cõtra Ieroboamum exercitũ colligit.

Abiæ ad Hebræos oratio, qua defectionẽ & impietatem eis exprobrat.

Abias victoria potitur.

An. mũdi 2988. Ante Christum natum 976.

ducíam in Deo ponere: illum certè nullis hominum insidijs circumueniri. Ad hanc Regis vocem redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt.

Nec defuit cæleste auxilium, quod hostiũ vigorem retudit, Abianis longè prapollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemq; Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fracta fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditorijs, relictis filijs viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. *ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt, quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiã Hieroboamus Rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eoq; in principatu biennio exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenitq; iuxta Prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur à canibus laniati absumerentur: qui verò in agris, ab alitibus. Atq; in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exsoluit.*

Mors Abiæ.

3. Reg. 51. Asanus Rex Iudæ. An. mũdi 2991. Ante Christum natum 973.

Ieroboami mors.

Nadabus rex Israelis. An. mũdi 2992 Ante Christum natum 972.

Excisio stirpis Nadabi. Aliàs cap. 7. An. mũdi 2939 Ante Christum natum 971.

Aethio-

CAP. VI.

An. mũdi 2993 Ante Christum natum 971.

Aethiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

ASANVS autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis praditus, & cœlestis numinis obseruãtissimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immundicijs. habuitq; in exercitu lectissimorum virorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Juda trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaraus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsq; Maresam, quæ est vrbs ditionis Juda, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oransq; vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zarao sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium victores posset reddere. Hac precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, casisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsq; in agrum Gerarenum persequutus est. Versi deinde à cadibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: vnde multum auri egestum est, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam. is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoq; victorias de hoste & vitam fortunatã eiusdem fauore illis expectandam: sin verò à religione desciuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumq; tale tempus, in quo neq; propheta verax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor: tuncq; & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumq; more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibijpsis non inuiderent. His auditis Rex vnà cum populo gauisi sunt. dederuntq; operam & publicè & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à Rege per totam regionem, à quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum Regis rebus, reuertor ad Basanem Israëlitarum Regem, qui, Nadabo Hieroboami filio caso, regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit, sceleratior, magisq; impius quàm vel Roboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum, cladibus profligaturum: eò quod Rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutib. nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi

Hecdio & Ruffinus Cap. 12. al. 8. Asani pietas. 3. Reg. 15.

Aethiopes arma cõtra Asanum capiunt. 2. Par. 14

An. mũdi 3000 Ante Christum natum 964.

Asani victoria.

Azariæ prophetæ ad populũ adhortatio. 2. Paral. 15.

Religio in Israelitico populo renouata.

Basathis impietas.

3. Reg. 16. Prophetia contra Basanem Regem.

An. mũdi 3000 Ante Christum natum 964.

Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis: quam captam muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen: His auditis Israëlitarum Rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Masphа. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum periit, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitum turma facilè oppressit, per absentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuêre.

Basanes Ramathonem captam munit. An. mũdi 3006 Ante Christum natum 958.

Asanus Damascenos in Basanem cõcitat.

An. mũdi 3016. Ante Christum natum 948.

Aliàs Cap. 9.

Mors Basanis, filij item ei succedentis cædes.

CAP. VII.

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

An. mũdi 3017. Ante Christum natum 947.

Extirpatio stirpis Basanis.

DEINDE ex magistro equitum factus Rex, totam Basanis stirpem iuxta Gimonis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum degnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq; expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectoq; igne simul cum ea se quoq; concremauit, regni sui die septimo. Quo facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, alijs Amarinum regnare volentibus. Cuius factio quum tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita est. Hic nihil à prioribus Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius

Zamares seipsum concremat.

Diuersa populi studia.

Amarinus Rex Israelis.

alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere exſtirparentur. Hic Samaria diem ſuum obijt, ſuccedente Achabo filio. Hinc certè videre licet quàm cura ſint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Iſraëlitarum enim Reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs ſublati ſunt. Aſanus verò Hieroſolymorum duarumq; tribuum Rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit ſenectam, & poſt vnum & quadraginta regni annos, bona morte deceſſit. cui mox Joſaphates ſucceſſit filius, ex Abida matre natus, omnium teſtimonio proauita pietatis ac fortitudinis amulus, quibus Dauidem ſanctiſſimum Regem retulit, quemadmodum paulo poſt dicetur.

An. mũdi 3021. Ante Chriſtum natum 943. Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno ſuccedit.

An. mũdi 3028. Ante Chriſtum natum 936. Aliàs Cap. 10. Aſanus Rex moritur, cui Ioſaphates filius ſuccedit.

An. mũdi 3031. Ante Chriſtum natum 933. Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Caterùm Achabus Iſraëlitarum Rex habitauit Samaria, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum inſtitutis mutans, niſi ſi quid fortè deterius commentus eſt. Omnium enim impietates repraſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ Jezabela: moxq; ab ea domeſticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis inſania, vt non veritа ſit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam ſacerdotes & falſos vates inſtituit. Quin & ipſe Rex hoc genus hominum frequens circa ſe habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante ſe Reges ſuperans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adijt, dicens eum pronunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus ſit, nec rorem, donec ipſe vates non compareret Additoq; iureiurando quò magis rem confirmaret, ſeceſſit ad tractum auſtralem, vbi ad torrentem quendam degebat, vnde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui poſtquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus eſt Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim ſe mulierem viduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta ſuppeditaret. Famq; non longè à porta aberat, quum videt mulierem operariam ligna colligentem: & ſignificante Deo hanc fore eius altricem, ſalutatam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntemq; iam reuocans, & panem portare iuſſit. Jurauit illa, nihil ſibi domi eſſe præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniſſeq; ſe eò, vt, collectis lignis, ſibi & filio panem coqueret, quem vbi comediſſent, fame abſumerentur, quandoquidem nihil ſupereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, latiora ſperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in vaſe illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunque propheta petierat, fecit: deincepsq; & ſibi & filio & hoſpiti ſat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit ſiccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis Ithobali Tyriorum Regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo menſe vſque ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos commentarios retulit. Mulier autem illa propheta hoſpes,

Iezabela.

3. Reg. 17. Annonæ caritas Iſraelitis prædicta.

An. mũdi 3037. Ante Chriſtum natum 927. Eliam coruus cibat

Sareptanæ viduæ, Eliam ſuſcipienti, oleum & farina non deficit.

Menander de fame tempore Eliæ.

An. mũdi 3037. Ante Christum natum 927.

hoſpes, cum filius eius morbo præualente exſpiraſſet, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatam ſe filij morte dictitans. Ille conſolabundus iubet eam ſibi tradere filium, breui recepturam viuum: acceptumq́ mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extincto ipſius puero: rogabatq́ vt remiſſo ſpiritu vitam ei reſtitueret. Itaq́ Deo genitricem miſerante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium ſecum in hoſpitium intuliſſe, præter omnem expectationem recepit puer ſpiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum ſe agnoſcere diuinæ mentis interpretem. Paulo deinde poſt Dei iuſſu ad Achabum proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluuiã. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum neceſſariarum penuria, vt non ſolum hominibus panis deeſſet, verùm etiam equis cæterisq́ iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbiq́ ſiccitas. Rex igitur vocato diſpenſatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iuſſit vbiq́ fontes & torrentes perquirere, ſicubi inueniretur herba ad ſecandum iumentis pabulum. Cumq́ multum quæſitus propheta Elias nuſquam compareret, iuſſit Obediam quoq́ ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam Rex, aliam diſpenſator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas ſæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à Rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo ſalutatur. Mox propheta mandante vt aduentum ſuum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbiq́ gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt, ad quem attracturos te non miſerit? Nunc fieri poteſt, vt dum ego Regem adeo, te Dei ſpiritus, quo agitaris, alio rapiat: & Rex, te non reperto, fruſtratus in caput meum ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tàm ſecurus, quum ſcire poſſis quàm ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta ſuggero. Propheta contrà iubet vt nihil metuens Regem adeat, ſacramento interpoſito ſe quoque eadem die in eius conſpectum venturum. Quo indicio poſtquam Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cum indignatione, Tune es, inquit Hebræorum ille turbator? tu ne ſterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipſum & eius familiam cum ſuis externis ſacris cauſam malorum omnium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, & prò abrogato veri Dei cultu ſuppoſitis. Mox iubet vt eat, & totum populum in Carmelum montem ad ſe conuocet, ſimulq́ ſuos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti à Rege ad conſtitutum locũ confluxerunt. Elias in medio conſiſtit, & quouſq́, inquit, inter vtrunque vacillabitis? Si enim Deum noſtrũ verum & ſolum creditis, hunc & mandata eius ſequimini. quòd ſi non huic, ſed externis diuinos honores deberi exiſtimatis, illos igitur recipite. Populo verò nihil ad hæc reſpondente, Elias poſtulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, ſolus ipſe Dei ſui vates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum ſtruem impoſito, ſed nullo igne ſubdito: idem oportere & illos facere, atq́ ita inuocare ſuos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo

3. Reg. 18. Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus, mittitur.

An. mũdi 3040. Ante Christum natum 924. Achabus Eliam quærit.

Obedias centũ Prophetas abſconditos ſuſtentat.

Obediam Elias Regi aduentũ ſuum nunciare iubet.

Achabum Elias impietatis accuſat.

Elias populi ſuperſtitionem arguit.

electo boue, priores ſacram rem facere, & ſua nominatim inclamare numina. Cumq; ſuis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, ſi fortè aut peregrè abſint aut dormiant. Illis verò à manè vſq; meridiem fruſtra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis ſua corpora incidentibus, cum iam ſua vices ſacrificandi veniſſent, amotis ſacrificis illis fanaticis iußit vulgum propius obſeruare, ne fortè clàm ignem admouerct: qui poſtquam acceßit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerum tribuum Iſraëliticarum altare ex eis inſtaurauit, foditq; circum illud foſſam benè profundam. & coaptata ſuper altare ſtrue lignorum victimaq; deſuper impoſita, quatuor hydrias fontana aqua plenas ſuper altare iußit effundi, ita vt foſſa quoq; repleretur aquis ſuperfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt errantì iam diu populo oſtendat ſuam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapſus inſpectante populo, tum victimam tum aquam omnem circumfuſam abſumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viſo

An. mũdi 3040 Ante Chriſtum natum 924.

Eliæ doctrina & officium miraculo confirmatur, victima igni cœlitùs abſumpta.

Iſraëlitæ proſtrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & ſolum verum confitendo: cateros nihil aliud eſſe quàm nomina vanis ſtultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehenſos eorum prophetas interficiunt, Elia ſic iubente: qui & Regem abire ad prandium iußit, nec eſſe amplius ſolicitum: breui enim viſurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conſcendit, & cum humi deſedißet, caput genibus applicuit, iußitq; famulum aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, & indicare ſicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe videre retulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe vidiſſe in aëre neſcio quid nigricans, humano veſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbem redeat, priùs quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquam ad Jeſraëlam vrbem cœpit tendere, ſine mora offuſcato aëre & inuoluto nubibus procella mixtus imber ſuperuenit: & propheta correptus numine regium currum vſque Jeſraëlam Azari vrbem currens proſequutus eſt. Jezabela verò

Beli ſacerdotes interfecti.

Elias pluuiam venturam prædicit.

3. Reg. 19.

An. mũdi 3040 Ante Christum natum 924.

Iezabelam Elias fugit.

Achabi vxor, audito prodigio per Eliã patrato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Judæ finibus, Idumææ contermina: relictoq; ibi famulo ipse in desertum abijt. Cumq; precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositum. & cum comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsq; montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem, relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorum Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & obid factum ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumq; mox vt domum reuersus declaret populi Regem Jeum Nemessæi filium: apud Damascum verò Syrorum Azaëlem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Siphati filium Elisæum arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit: qui e-

Cura Dei pro suis.

Eliam Deus in deserto alloquitur.

Ieus Rex Israelis.

Elisæi vocatio.

uestigio prophetare occepit, relictisque bobus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regijs fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio: aut si mallet vnum aliquod è regijs prò eo sibi eligeret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quam rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Usum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contrà hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Moxq; literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadetq; vt sine suo sumptu vineto-

Hedio & Ruffinus Cap 14. al. 11. 3 Reg. 21. Historia Nabuthi ob prædiũ Achabo denegatum lapidati.

vinet[illegible]um Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad viſendum i[illegible]radium eueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt Regi meo ri[illegible]e occurrat, rogetq; quid ita, occiſo verò domino, eius prædij hæreditatem iniuſtè ſibi vſurpet. Quem vbi ad ſe venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior faſſus erratum, ad ſatisfaciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, fundendum & Regis & Reginæ ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubijt, & indutus ſaccum, nudisq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, ſe quidem vſque poſt eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem ſceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, ſed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum.

An. mũdi 3040 Ante Chriſtum natum 924.

Elias Achabo & Iezabelę vindictam diuinam prædicit.

Achabi pœnitentia.

CAP. VIII.

Adadus Damaſci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.

DVM HÆC circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damaſci Rex, contractis è toto regno ſuo copijs, aſcitisq; vltra Euphratem triginta duobus ſocijs Regibus, contra Achabum duxit. qui intelligens ſe imparem eius copijs à congreſſu quidem abſtinuit, ſed coactis ex agris in vrbes munitiſ[illegible] omnibus, ipſe manſit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmiſ[illegible] & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò [illegible]it, & obſeſſam vrbem oppugnare cœpit. miſſoq; caduceatore ad Achabum, pe[illegible] vt ſibi liceat legatos ad eum mittere, propoſituros quidnam peteret: quo impetrato quum veniſſent legati, ita vt illis mandatũ erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his ſumere, abducto exercitu Regem obſidionem ſoluturum. Achabus verò iubet legatos Regi ſuo renunciare, & ipſum & ſuos omnes fatentesq; vniuerſas in poteſtate illius fore. Poſt hanc legationem rurſum aliam [illegible]os miſit, poſtulans vt quandoquidem ipſius confeſſione omnia ſua eſſent, adſineret craſtina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & [illegible]orum ac cognatorum domos ſcrutari, & auferre quicquid in eis inuentum eſſet pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint, ſibi haberet. Achabus [illegible] ſecunda legatione Syri, aduocata concione, dicit ſe libenter pro pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos ſuos omnesq; facultates proprias fuiſſe traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijſſe. Nunc verò miſiſſe eum famulos qui omnium ædes ſcrutentur, & nihil in eis quod ſit pulcherrimum relinquant, nimirum belli anſam quærentem: vt quandoquidem ſciat propter amorem ciuium paratum rebus ſuis non parcere, occaſionem belli ex illorum rebus [illegible]ripiat. facturum ſe tamen, quicquid ipſis viſum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendum eſſe cum ſuis mandatis inſolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc reſponſum referendum dedit, quòd [illegible]minis poſtulatis nunc quoq; conſentiat ſecuritatis ciuium gratia, poſteriora non admittat. atq; ita eos dimiſit. Hoc reſponſo commotus ad iram Adadus, ter[illegible] legatos mittit cum minis: ferocem eum eſſe fiducia mœnium, ſe verò parem

3. Reg. 20. Bellum Adadi contra Achabum.

Legatio Syri ad Achabum.

Reſponſum Syrio legatis datum.

An.mūdi3040 AnteChriſtum natum 924.

illis aggerem excitaturum, ſi vel pugillum terræ ſinguli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò reſpondente, inter armatos non verbis ſed factis decernendum, legati reuerſi cœnantitum fortè cum triginta ſocijs Regibus reſponſa referunt. Ille eueſtigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à deſperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam ſuperueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum ſe victoriam de tam multis hoſtium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria continget: per filios, inquit, principum, ſed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant ſupra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum ſe dediſſet, patefactis repentè portis emittit iuuenes. Id poſtquam ei per ſpeculatorem eſt ſignificatum, mittit quoſdam eis obuiàm cum his mandatis, vt ſiue pacati veniant ſiue pugnatum, vinctos ad ſe pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congreſſi cum excubijs, multis occiſis reliquos vſque ad caſtra perſequuti ſunt. Quod vbi ſuccedere Iſraëlitarum Rex animaduertit, vniuerſum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligant. nihil tale expectantes. quo factum eſt vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in caſtris armatura, fugerent, & Rex ipſe præceleri equo vix euaſerit. Achabus verò longo ſpatio Syros perſequutus eſt, cædendo quotquot aſſequi datum eſt. Direptis deinde opulentis caſtris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in vrbem reuerſus eſt. Caterùm propheta monente vt in ſequentem etiam annum paratus ſit, & exercitum in promptu habeat, reuerſurum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus ſeruatus è

Fiducia Adadi in milite.

Iſraelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.

Victoria Achabi à Syris reportata.

Secunda Adadi in Iſraelitas expeditio & ſtrages.

clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis conſultabat, quomodo cum Iſraelitis bellum gerere debeat. Illi ſuaſerunt non eſſe poſthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò ſe nunc ab eis victos.

si in campestribus committatur prælium, facilè se superiores fore. An. mũdi 3041. Ante Christum natum 923.
consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionem duxe-
eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumq; in sua
n equitum quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, de-
am, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se
exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum A-
magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam
essus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longè in-
uperueniente deinde Propheta, & victoriam pollicente, vt hostis con-
nopinabatur, sentiret, Deum Israelitarum non minus potentem in
uam in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est.
verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque
duerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter vtrinque pugna-
donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent. quibus im-
toriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientium equitum,
curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto nu-
Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina
unt circiter viginti septem millia: in prælio verò centũ millia hostium
ut. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subter-
cellam se abdidit. quibus clementiam Israelitici Regis prædicantibus,
venia facientibus, si consueto supplicũ habitu ad eum mitterentur, per-
t hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum
pud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tan- Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cum eo facit.
tiam petere Adadum significant, de diticium eius in perpetuum fu-
Tum ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrisq; loco eum
rum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passu-
ducunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum subli-
u vehebatur. Et quum adorasset. Achabus porrecta dextra in cur-
sustulit, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum
Adadus, actis gratijs, quàm longa sibi vita daretur, memorem se
is beneficij professus est, redditurumq; Israelitici iuris vrbes, quas
eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem com-
Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere
to, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum Achabus ob [illegible] sum ab ipso Adadus taxatur.
est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum Pro-
idam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitq; eum
us sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum pare-
daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum.
uum ita euenisset, alterum Propheta adijt, idem imperans. A quo in-
er ictus, & verticem saucius, obligato capite venit ad Regem, dicens
litonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum ac-
uo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum
at, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
rò Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Mi-
buit. Hac autem arte vsus est, quò maiorem vim verbis suis adderet.
Deum in Regem animaduersurum, quòd Adadum hominem impiũ &

An.mũdi 3040 Ante Christum natum 924. Præmium piorum doctorum.

contra diuinitatem contumelioſis dictis furentem elabi permiſiſſet. Futurum enim vt ipſe ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate Prophetæ offenſus, iubet eum in carcerem conijci, & vehementer ea prædictione contriſtatus domum ſe recipit.

CAP. IX.

De Ioſaphato Rege Hieroſolymorum.

Pietas Ioſaphatis 3. Paral. 17.

HACTENVS de Achabi rebus, nunc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum Regem reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per vrbes ditionis ſuæ diſpoſitis, ne illas quidem ſine præſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephramitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quòd eſſet vir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum eſt, vt & ipſi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod miſſis ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni ſui tertio conuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis, iuſſit eos obire vniuerſam ditionem, & populum oppidatim leges Moſis earumq; obſeruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi ſunt, vt certamen huius ſtudij inter eos ſuſceptum videri poſſet. Finitimæ quoque gentes conſtanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo ſeruantes. Paleſtini etiam ordinaria tributa perſoluebant, & Arabes annuos ſexcentos triginta agnos, paremq; hædorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè inſtructos contra hoſtem aluit: ex tribu Judæ ſcutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Joannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica ſagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ducebat centum octuaginta ſcutatorum millia, abſque militibus, qui per oppidorum præſidia fuêre diſpoſiti. Duxit deinde filio ſuo Joramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmque libuiſſet ei Samariam inuiſere, benigniſſimè ab Achabo exceptus eſt, atque etiam militia quæ ſuum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento, vino & carnibus. rogatusq; eſt ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham in Regione Galaditica, quam de ipſius Syri patre ceperat. Joſaphato verò auxilium pollicito, quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs, progreſſi extra mœnia duo Reges, & ſedentes in ſuo quiſque ſolio, ſtipendia militibus numerabant. Ioſaphatus verò cenſebat, ſi qui Prophetæ eſſent, accerſendos, & conſulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore ſuſcipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat vſque in illam diem.

Pax tempore Ioſaphati.

Ioſaphati exercitus.

Ioſaphati cum Achabo in Syros expeditio. 3 Regum 22.

An.mũdi 3047 Ante Christum natum 917.

Achabus

CAP. X.

Achabus à Syris bello lacessitis in prœlio victus occiditur.

An. mũdi 3047
Ante Christum natum 917.

ACHABVS verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit Regi bellũ contra Adadũ mouenti victoriam & vrbis dominiũ, propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellum suadentibus: vincendũ enim Syrum, & in potestatem venturũ, quemadmodũ antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quòd falsi vates essent: percontatusq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiam futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foreq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari Micheam Jemblæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes Prophetas victoriam Regi prædicere. Respondit vates, sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit. Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Micheæ, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modo tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Micheas verò constãter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum verò spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Micheas garriat. nihil enim veri eum prædicere. argumẽto esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Jezraelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodũ lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ nõ vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, àme in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Micheas contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quærens ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo Reges versus Ramatham cum copijs profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto

Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

Micheas verus Propheta.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. Reg. 22. aliàs 12.

Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.

An. mũdi 3040. Ante Christum natum 924.

ro sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticiniũ eluderẽt. sed inuenit eum fatum etiã sine insignibus. Adadus enim mãdauit per tribunos militi, vt neminem aliũ occiderent, sed solũ Regem *Israelitarũ. Syri verò primo*

congressu videntes Iosaphatũ stantem ante aciem, rati esse Achabũ impetu facto eum circumuenerũt: sed postquã è propinquo cognouerunt esse aliũ, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperã pugnantes & vincentes occidebãt neminem, sicut eis mandatũ fuerat, solum Achabum ad necem quarendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, Regem *per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigã iussit currũ extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cumq; vehementer cruciaretur, perstitit tamẽ in curru vsq; ad solis occubitũ, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interijt. iamq; appetente nocte Syri se in castra recipiũt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitũ est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer* Regis *Samariã relatum, illic sepultura traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabãtur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionem euentus consecutus est, veneranda sunt illorum oracula, eisq; semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiã loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animũ, quod insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiamsi præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidãt. nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum* Ochozias *filius succedit.*

Achabus in prælio vulneratus moritur.

Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambũt.

Prophetarum oracula veneranda

Fati necessitas insuperabilis.

FL A-

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperat.
II. Ioramus Hieroſolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.
III. Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, vnico excepto, poſtremò ipſe miſera morte tollitur.
IIII. Damaſcenorum Rex Iſraelitarum Regem bello impetit.
V. Ioramus à Ieu magiſtro equitum, cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus Rex Ochozias.
VI. Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum vſque quartam generationem eius progenies.
VII. Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, qua poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.
VIII. Aſaelis Damaſcenorum Regis contra Iſraelitas, ac mox contra Hieroſolymitas expeditiones.
IX. Amaſias Rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.
X. Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa Rege eorum reportata.
XI. Quomodo Ozias vicinas gentes ſubegerit.
XII. Rabe Damaſcenorum Rege Hieroſolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus eſt Aſſyriorum Regem in Damaſcenos immittere.
XIII. Aſſyriorum Rex vi expugnata Damaſco, & occiſo Rege, populũ traducit in Mediã, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis.
XIIII. Salmanaſar capto Iſraelitarum Rege, & decem tribubus tranſlatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

CAP. I.
Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperat.

An. mũdi 3048. Ante Chriſtum natum 916.

IOSAPHATO autem Regi poſt ſuppetias contra Addadum Achabo latas Hieroſolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quòd cum homine impio & ſcelerato arma coniunxiſſet. Deum enim indignè tuliſſe hanc ſocietatem: ſeruaſſe tamen eum propter ſuam bonitatem, licet malè, quod non debuerat, fecerit. Poſt eam admonitionem Rex ſupplicationibus & ſacrificijs Deo conciliato, vniuerſam ſuam ditionem perluſtrauit, populum leges diuinitus per Moſem traditas, & cultum pietatis docendo: conſtitutisq; oppidatim magiſtratibus, hortatus eſt eos, vt ſolius iuſtitiæ reſpectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibusq; quod æquum eſt redderent, ſcientes quòd etiã occulta Deus inſpiciat. Hæc cum per ſingulas duarum tribuum vrbes docuiſſet, Hieroſolyma reuerſus hic quoque iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iuſtè & accuratè iura populo redderent. Quòd ſi grauiores controuerſiæ deferrentur ad eos ex alijs cognatis vrbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis ſeruantem eſſe deceat, in qua & templum ſimul habe-

4. Regum 3. 2. Paral. 19. 20. Ioſaphatũ Ieu pheta, quod auxilium tu prehendit

Ioſaphatus cultũ verum renouat.

Ioſaphatus magiſtratus & ludices conſtituit.

An.mũdi 3048. Ante Christum natum 916.

retur & regia. eis ſummos magiſtratus ex amicorum numero præpoſuit, Amaſiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam vrbem Aſphaltitæ lacui vicinam caſtra metantur, trecentis ſtadijs à Hieroſolymis diſsitam, cuius ager egregia palmeta fert & balſamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in Regnum ſuum iam irrupiſſe, territus concionem aduocat: & ad templum verſus Deum inuocat, vt tantum virium & roboris ei ſuggerat, quantum ſatis ſit ad ſumendam de hoſte pœnam audaciæ. In hoc enim templum id exſtructum à maioribus, vt quoties ab externo hoſte immineat periculum, ibi populus coràm numen præſens inuocet, diuinaq; ope adiutus inuaſores ſuos malè mulctatos arceat, volentes quæ ſemel diuina munificentia contigere, per vim ad ſe retrahere. Sic precatus eſt lacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturum ſe polliceri pro ſua religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum ſe parent, ituri obuiam hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe Deum quieti ipſi ſpectatores conſiderent. Poſt hoc oraculum Rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis ſuis hymnos accinebant. Diluculo verò progreſſus Rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni Prophetica, & non ſtruendam quidem aciem, ſed in primo agmine conſtituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoſte patria. Placuit omnibus Regis conſilium, idq; mox etiam exſequuti ſunt. Deus verò terrorem & conſternationem immiſit Ammanitis & eorum ſocijs, ita vt alij in alios ruentes hoſtiliter in ſe inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus verò proſpiciens in vallem in qua caſtra hoſtium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd ſibi citra ſudorem & ſanguinem victoria contigiſſet, permiſit ſuo militi caſtra diripere, & ſpoliare cadauera: tantaq; fuit multitudo, vt agrè per integrum triduum omnia ſpolia legerent. Quarta verò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto poſtea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus ſit. Inde reuerſus cum exercitu Rex Hieroſolymá, per aliquot dies in ſacrificijs occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirifica victoriæ fama perlata, eam Regi ſanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius ſub diuini numinis tutela eſſe pro comperto crederent: manſitq; vſque extremum eius diem hæc perſuaſio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Iſraelitis præerat: cum quo inita ſocietate parandarum nauium, quæ merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim abſumpta ſunt naufragijs, quòd non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum eſt, vt hac cura vacauerit in poſterum. Atque hactenus de Ioſaphato. Achabi verò filius Ochozias regnauit apud Iſraelitas & Regiam Samariam, vir peſsimus, & vtrique parenti

Moabitæ & Ammanitæ Ioſaphato bellũ inferunt.

Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoria obtinenda.

Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur.

Arma quibus Ioſaphatus victoriam parauit.

Ammanitæ & cõfœderati ſeipſos inuicem trucidant.

Ammanitarum ſpolia.

Laus & nomen Ioſaphati apud quoſcunque.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Ochozias Achabi filius Rex Iſraelitarũ. 4. Regum 1.

parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex *defecit, & tributa, quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deum non haberent, quandoquidem* Rex *ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, &* Regi *dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset, nuncij his auditis confestim ad* Regem *reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse virum quendam, & vetuisse vlterius progredi: iussisseq; renunciarent suo* Regi *Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet.* Rege *verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctũ. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptum à nuntijs, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad* Regem *venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces calitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad* Regem *perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Propheta minatus vim esset, ni volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito* Rex *misit tertiũ. Is quòd esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, & amicè eum salutauit: Non ignoras, inquit, quòd vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nosq; ad Regem sequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad* Regem, *afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuisti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & adeum, qui Accaronitis colitur, de valetudine consulendum mittere maluisti, scito te moriturũ. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum alijs vitijs, tum maximè impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsq; mortalium quisquam scire potuit quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini vnquam fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto post fratrem regno, Moabitarum* Regi *Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios solicitauit, vt quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum*

An. mũdi 3048. Ante Christum natum 916.

Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.

Forma & habitus Eliæ Prophetæ.

Ochoziæ milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.

An. mũdi 3049 Ante Christum natum 915.

Ochozias absque liberis decedens, Ioramo fratri succedenti locum facit.

Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus. Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. Reg. 3. Elisæus.

Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit.

An. mũdi 3049 Ante Christum natum 915.

contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturũ. Ioramus vbi renunciatũ est ei de talibus auxi-

liis, venit Hierosolyma, & splendidè ab eius loci Rege exceptus, cum de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, quà minimè hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset consuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadũt: quumq; ad illius tabernaculum venissent, quod fortè extra castra fixerat, rogabãt quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas consuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absque vento & pluuia visuros alueum repletũ aquis, ita vt militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget; sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto Propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumeã triumdierũ itinere inde distantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset

Aquarũ in Hebræorum exercitu penuria.

Elisæum Reges consulunt.

Elisæus pluuiã venturam & victoriam prædicit.

adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres Reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suam impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radijs icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret. quo impetrato, ruẽtes velut ad paratam pradam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndiq; hostibus partim casi sunt, partim dispalati fugiendo agrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem pradis abactis exhauserunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus vbiq; solo aquatis. Rex ipse compulsus in quandam vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubia visa sunt. quod vbi prater spem non successit, in vrbem reuersus rem extrema necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim fi[illegible], qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantam necessitatem miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus verò post hanc expeditionẽ pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vita anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultusq; est in ea vrbe magnificè, quemadmodum Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

An. mũdi 3049 Ante Christum natum 915.

Mira hostium execratio, per fluentis vmbram facta.

Hebræorum contra Moabitas victoria.

Moabitarum Rex filium proprium sacrificat.

Iosaphati mors.

CAP. II.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

FILIIS, quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israëlitarum Rege commune nomen habens, vxoris sua fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariã reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inserere nostra narrationi operæprecium duximus, Obedia vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adijt, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione, qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum aris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactum eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, prater olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totam illi retulit. Ille consuluit, vt, diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per

An. mũdi 3050 Ante Christum natum 914. Ioramus Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum.

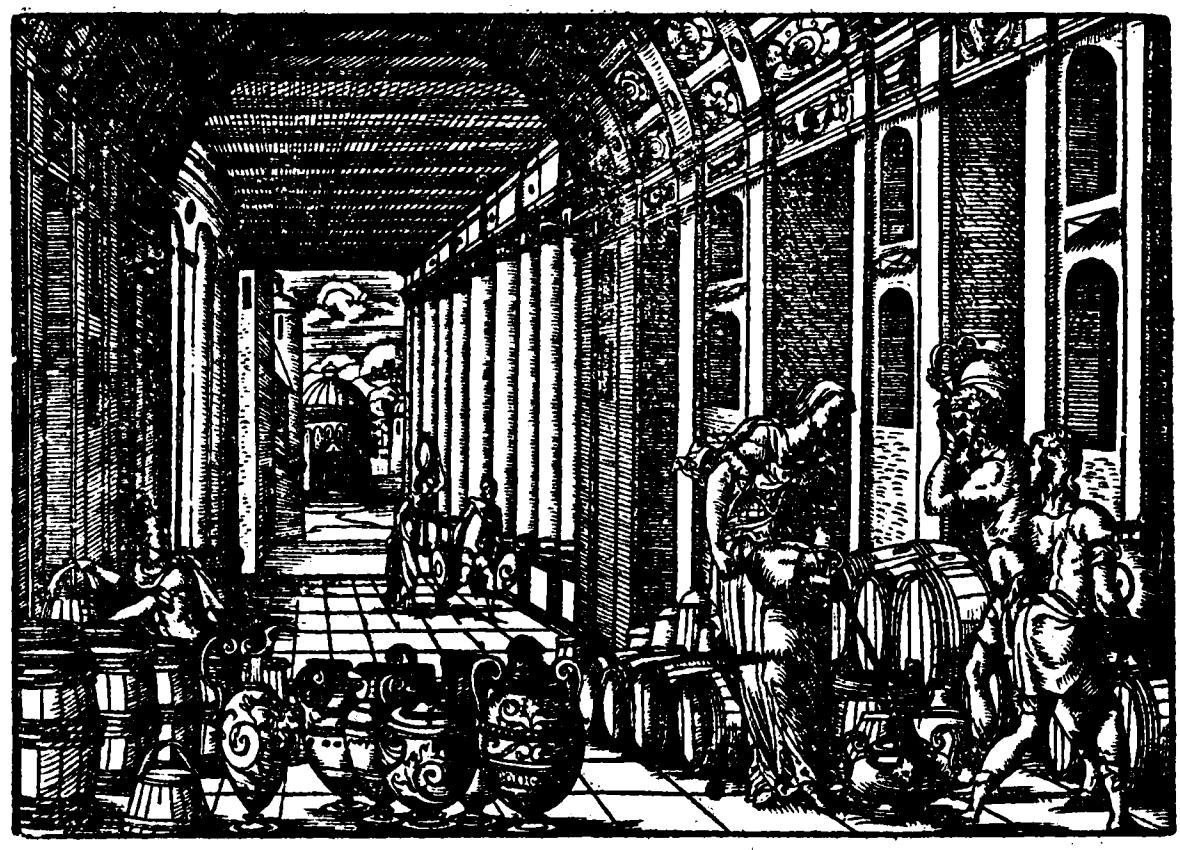
4 Reg. 4.

Elisæus viduã vt ex oleo fidelia plurima vasa adimplet, iubet.

An. mũdi 3050. Ante Christum natum 914.

nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas:

Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet. 4. Reg. 6.

& vocatis domesticis per conuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non rectè eum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quòd Elisæus propheta nihil non indicet, prodatq; vel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam vrbe Elisæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu vrbem circumuentam circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ recognita, quòd hostes vellent eum capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauitq; Deum, vt ad confirmandum famulum præsentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo videndam exhibuit, ita vt animatus his suppetijs nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc vates iterum Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa præqua agnoscere ipsum nequeant. & impetrato hoc quoq;, dedit se in medium illorum, interrogans quem quærerent. quibus respondentibus, Elisæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad vrbem, in qua ille esset, ipsum sequerentur. atq; ita, vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos vbi Samariam perduxit, Joramum Regem iussit portas claudere, & Syris suum militem circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, vt purgatis hostium oculis, caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie conclusos se animaduertunt in medijs hostibus. cumq; attoniti & inopes consilij hærerent in tam prodigioso negocio, Rege quærente ex propheta, an iaculis

Eliseus Dothaim hostibus cingitur.

Angelus circa Elisæũ prophetam.

Syros obcæcatos Elisæus in Samariam ducit, eoq; suadente, Joramus liberaliter ac splendidè eos tractatos, remittit.

eos

eos deberet configere, id quidem facere vetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne læsa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos. consuluit igitur vt hospitali mensa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Joramus prophetæ monitis obsequens, liberaliter ac splendidè tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia, quæ eis contigêre, suo Regi renũciant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiam admiratus, simulq; vatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum Regem clam molitus est: sed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem se ratus & numerosioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copijs, vniuersas contra eum educit. qui putans se imparem si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus verò cogitans, si non machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta autem Joramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denarijs argenteis caput asini, & quinq; denarijs Hebræi columbini stercoris sextarium vice condimenti emerent: nihilq; magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrem per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & singulari diligẽtia huiusmodi occasiones adimens. Cumq; mulier quædam exclamasset, Miserere domine: putans eam aliquid cibi petere, commotus ira malè precatus est ei, negans sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire posit aliquid. illa verò dicente, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait, se cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adsit contra famem remediũ iugulatis infantibus (nam vtriq; erat filiolus) vnum atq; alterum diem cibo se alerent. Se prius suum occidisse, quo hesterna die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatum summam, ira contra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad eadem eius properabat, Elisæũ verò Regis ira non latuit: sed domi sedens cum discipulis, Joramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nũc aduentũ eius obseruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipse aderit, mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominẽ venientem excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantum potuit ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quò vt ventum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum Rex ad se venerat, futuram magnã rerum ad victum necessariarum abundantiã, ita vt publicè in foro vno siclo veniret satũ simile, & vno æquè siclo duo sata hordei. His dictis Rex cum suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertã toties predictionũ fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidã regius, tertiæ copiarum eius parti

An. mũdi 3050. Ante Christum natum 914.

Hedio & Ruffinus Cap 4.

Samaria à Syris obsessa.

Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.

Ioramus Elisæo mortem minatur. 3. Reg. 7.

An. mũdi 3055. Ante Christum natum 909. 4. Reg. 7.

parti præpositus, cui tum Rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdum sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tum propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, non frueris etiam. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in vrbem reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerẽt. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit,

Fuga hostiũ ob terrorem à Deo immissum.

immisso in aures eorum sonitu quasi curruum & armatorum aduentantium, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad Regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Joramo conductos, Regem Ægypti & Regem insularum. iam enim exaudiri eorum strepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris: & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis & iumentis & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi verò illi Samaritæ venientes in castra Syrorum in ipso

Leprosi Samaritanis hostium castra deserta esse, significant.

valli aditu ingens silentium & magnam rerum copiam deprehendunt, progressiq; vlterius & ad vnum quodpiam tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primùm cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idq; quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facilè coniectantes de abitu hostium, damnabant suam negligentiam, quòd non hæc Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negocio amicorum & ducum consiliũ aduocat. ait rem sibi suspectam, ne æstu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes fame vrbem expugnari posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent. quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniant, & cauti sint, neq; temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obijciant. Hoc consiliũ quidam laudauit vt prudens: addiditq; sibi videri mittendos duos equites qui omnia Jordanem vsq; ex-

Exploratores:

plorent: qui si fortè intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipsi temerè progressi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturam, quos fortassis alioquin fames absumeret. id Regi placuit, & euestigio misit qui omnia dispicerent. illi renunciant nihil se per viam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent.

Castra hostium à Samaritanis diripiũtur.

his auditis Rex multitudinem ad castrorum direptionem emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera, præterea tantum inuenerunt frumenti atq; hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterãt, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundantia, vt duo sata hordei siclo emerentur, & eodem precio satum simila, iuxta Elisæi vaticinium. satum autem continet modium Italicum & di-

Veritas oraculorum Dei.

midium

midium. ſolus autem hac copia nõ eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. conſtitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne ſe inuicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interijt, quemadmodum Eliſæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damaſcum reuerſus incolumis, vbi cognouit diuinitus immiſſo terrore ſe vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuiſſe quod de aduentu hoſtium crediderant, ratus omninò aduerſum ſe

An. mũdi 3055. Ante Chriſtum natum 909.

Incredulitatis pœna.

4. Reg. 8.

habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cumq; per idem tempus Eliſæus Damaſcum inuiſeret, hoc cognito fidiſſimum è familiaribus ſuis Azaëlem honoris cauſa ei miſit obuiam, non ſine muneribus, ſcitaturum quinam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculum. Azael aſſumptis XL. *camelis quicquid optimum ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos impoſuit: & obuiàm factus Eliſæo, reuerenter eum ſalutat, dicens ſe ab Adado Rege miſſum, vt offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamen ſperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iuſſo, tantum moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus verò flebat, & multis manabat lacrymis, proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitum. Azaële deinde rogante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, quòd me Iſraëlitarum miſereat, tam multis ate afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitiſſimas eorum vrbes incendes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnantes mulieres. Azaële verò dicente, & vnde mihi vires vt hæc faciam, ait ſibi diuinitus ſignificatum, quòd ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaq; Azaël reuerſus ad ſuum dominum, melius eum habiturum nunciat: & ſequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiam occupat, vir aliquin ſtrenuus, & gratioſus apud Syrorum ac Damaſcenorum multitudinem: quo factum eſt, vt vſq; in præſens tempus, tam Adadus quàm Azaël eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè templis exſtructis*

Eliſæus ab Adado ægrotante conſulitur.

Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaeli tradendo.

An. mũdi 3057. Ante Christum natum 907.

Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondũ centum supra mille anni ab eorũ ætate intercesserint. Cæterùm Ioramus Israelitarũ Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, latus tandem aliquando licere sibi in pace viuere. Alter verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatum iniit, à cadibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magistram idoneam Gotholiam vxorem: qua fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare qua Dauidi promiserat, Joramus tamen indies nouis superstitionibus iritare eum, & populi religionem deprauare non destitit. Accidit interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso Rege *suo qui Josaphato hactenus parũerat, & nouo in eius solium imposito: quam iniuriam vlturus Joramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exustis vicis finitimis, non est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quòd fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus qua in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 4. Reg. 8.

Ioramus qui Hierosolymis imperitans

Ioramus

Idumæorum apostasia.

Ioramus

Ioramus

Ioramus

Ioramus

Ioramus

Ioramus

Ioramus

Iorami impietas.

Ioramus

Ioramus

Iorami scelera ab Elia per literas accusantur.

CAP. III.

Exercitus Ioramo deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

Arabum contra Ioramum expeditio. 2. Paral. 21. An. mũdi 3060 Ante Christum natum 904.

Nec multo post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum alijs barbaris Jorami regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochoziæ nomine. post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ indicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde coniectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Mors Ioramj.

Damasce-

CAP. IIII.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

An. mũdi 3060 Ante Christum natum 904. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ISRAELITARVM *autem Rex Joramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbem se posse recipere, magno prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro nõ lethaliter, in Azaram vrbam se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramatha toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vnò è discipulis suis sacro oleo, misit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieum Regem appellaret, diceretq; se autoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibusdam alijs, iussit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatã vrbem peruenit, offendit Jeum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptũ oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Jezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familia propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Jeus autem statim in consessum ducum rediit. Per contantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri dicentibus: rectè, inquit, coniecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hæc vbi prolocutus est, vnusquisq; ducum detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum Regem consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Jezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Joramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorum Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se haberet vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.*

4. Reg. 9.

Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante.

CAP. V.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

MILITES *verò lati imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Joramum, illis inscijs, peruenire, & quid agatur renunciare valeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru properè vehitur, quo iam appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbẽ obseruet, vbi vidit Jeum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille eucstigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat. ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum*

Iorami cædes.

An.mūdi 3060 AnteChriſtum natum 904.

alijs. hoc ſpeculator cum vidiſſet, renunciat Joramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis, mox & alterum à Rege miſſum Jeus idem iubet facere. vt verò & hoc per ſpeculatorem Joramus didicit, poſtremò ipſe conſenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorum Rege, quem vt cognatum inuiſendi gratia illò veniſſe diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & compoſito agmine Jeus incedebat. Hunc Joramus in ſuburbano Nabuthi nactus, rogat ſatin ſalua ſint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitãs nihil ſani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos ſe dolo ac inſidijs. Ieus verò ſagitta per cor trãsfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Nabuthi agrum proijciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, quæ patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipſe & eius familia in eo loco pereat. id enim ſe tum ex ore prophetæ audiſſe, cum poſt tergum Achabi in eodem curru ſederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Caſo autem Joramo, Ochozias ſuæ quoq; ſaluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latére ſe Ieum exiſtimans. At ille aſſecutus eum ad quendam cliuum, ſagitta ictum ſauciat. qui, relicto curru, equum properè conſcendit, & continuato curſu delatus eſt in Magedonem oppidum, vbi paulò poſt ex eo vulnere mortuus, relatusq; Hieroſolyma, illic ſepultus eſt, cum regnaſſet anno vno, patre ſuo longè ſceleratior.

Veritas oraculorum diuinorum.

Ochoziæ Regis Hieroſolymitani mors & ſepultura.

CAP. VI.

Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum vſque quartam generationem eius progenies.

Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde inſigne.

IEv verò veniente Jezraelam, Iezabela ornatu regio ſtans in turri ô ſeruum egregium, inquit, qui dominum ſuum occidit. Ille ſuſpiciens rogauit eam quanam eſſet, iubens ad ſe deſcendere. tandem eunuchis ipſius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi ſolum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita periit. poſthæc Ieus ingreſſus regiam cum amicis refecit ſe ab itinere, mandauitq; Jezabela famulis vt eam ſepelirent in honorem generis, quòd nata eſſet è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, conſumptis cæteris à canibus. his auditis Jeus admiratus eſt Eliæ mentẽ diuinam, qui eam Reginam in hac ipſa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia ſeptuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorũ pædagogos, alteras ad vrbis magiſtratus, miſit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, & currus illis non deeſſent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri poſſit idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga ſe animati eſſent. Magiſtratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes ſe huic, qui duos maximos Reges oppreſſerat, eſſe impares, reſcripſerunt, ipſum eſſe dominum, ſe verò imperata eius paratos facere. Ille rurſum reſcripſit, ergo Achabi filiorum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcentum altoribus imperant, vt occiſis illis, præſecta capita ad Ieum tranſmittant. illi nihil miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Iezraelam miſerunt. Quæ cum eo perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita.

4. Reg. 10.

Achabi ſeptuaginta liberi Samariæ trucidati.

capita. ille ante portam ex vtroq; via latere aceruos ex eis iußit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebatq; eis An. mūdi 3060 Ante Chriſtum natum 904.

perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed pranunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtenderat. Deinde occiſis quotquot etiam apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirētur, verſus Samariam iter ingreſſus eſt. Et cum incidiſſet in cognatos Ochozia Regis Hieroſolymorū, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunque ab eo necatum. ille hos quoque comprehenſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine Ionadabus, vetus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt cōſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariam. Viſurum enim quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui, populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiendi, ad vnum omnes ſupplicio dederet. iucundiſſimum ſpectaculum fore viro bono, inſpicere malos dantes meritas pœnas antè actorum ſcelerum. Paruit Regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus eſt. At Ieus quantum cognatorū Achabi, diligenti inquiſitione facta, inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cumq; cuperet neminem è falſis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuerſos circumuenit. Conuocato enim populo, ait ſe omnes Achabi religiones duplicare velle, idq; vt ex ſententia Sacerdotum ipſius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad ſe conuenire. Celebrandum enim ſolennibus victimis diem feſtum Bali: quo nomine Achabi Deus vocabatur. ab ea feſtiuitate ſi quis Sacerdotum abfuerit, capitalem fore dimiſſis deinde per omnem Iſraelitarum ditionem qui Sacerdotes ad ſtatum diem Samariam deducerent, iußit omnibus veſtes donari. eas cum accepiſſent,

Stirpis Achabi excidio.

Cædes cognatorum 42. Ochoziæ.

Ionadabus.

Baalitarū mactatio.

An. mũdi 3060. Ante Christum natum 904.

venit in eadem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquam talem adesse, & iam sacra sua parantibus aggredi, foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturum. Illi verò omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanatam purificauerunt. Iste Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sidoniorum Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per Prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Bal Tyriorum Deus.

Ieu posteris Regnum promittitur.

CAP. VII.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. 4 Regum 11. Gotholia omne semen Regium tollit, vno solũmodo Ioaso, Ozochiæ filio seruato.

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis post hac Hierosolymis regnum obtineat: id quod, quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc Regiam ingressa, cum inter cæsorũ cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quàm diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: data aq; & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediũtur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti per agrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se continere velint. opus enim esse non silentio tantũ, sed etiã auxilio. Cumq; Sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque tenseo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ superest, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis cõsilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdo-

Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem creatur.

tibus

tibus ac Leuitis quantum ibi hastarũ inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atq; ita armatos templo circumdedit cõfertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductoq; in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoq; gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes praeter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittũt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice circumdati fuerant. Caterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem, redimitumq; corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrãnidis. Ioadus cõtrà accitis centurionibus iubet mulierem arripi, duciq; in torrentẽ cedronis, atq; illic pœnas luere. neq; enim fas esse templũ venefica supplicio pollui. mandauit etiã, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductã extra portã mulorũ Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam succeßit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsius tuenda, regnoq; augendo daturos operã. eodem iureiurando mox Regẽ astrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obseruationem legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hac ad ædem Bali sacrã concurritur, quã Gotholia cum marito Ioramo constituxerat, in veri Dei contumeliã, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotiũ eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & custodiã Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iußitq;, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificiũ, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hac vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totoq; populo, ex templo Ioasum in Regiã deduxit: cumq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus sceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruatissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitq; vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusque sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Joaso quomodo elapsus ex insidijs Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mũdi 3067. Ante Christum natum 897.

Gotholiæ pœna.

Rex & populus iuramento ad Dei cultũ adstringitur.

Restauratio cultus diuini.

Ioasi, viuente Ioado, pietas. 4. Regum 12.

CAP. VIII.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

ASAEL autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur: nec non Galaditicã & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendijs, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Jeus arcere eum à populationibus potuit, contemptor

Hegio & Ruffinus cap. 8. 4. Regum 12. 13. Bellũ inter Asaelem & Ieum.

An.mũdi 3089 Ante Christum natum 875.

contemptor & ipse numinis religionumq; & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum XXVII. *quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Joaza filio successore principatus relicto.*

Instauratio templi.

Ioasum autem Hierosolymorum Regem instaurandi templi cupido subijt: vocatoq; Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & Sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia & eorum liberis tuendi & sartiendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati sua non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecunia quantum liberet per foramen immittere, in templi instaurationem conferenda. id populus tulit aquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt. instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur. atque hæc tantisper dum Ioadus vixit diligenter accurata

Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam taxatio. 2. Paral. 28.

fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè descivit: moxq; & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iuris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & caterorum mutationem misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectebantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familijs perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam Pontificis Ioadi filium Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azael enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum

Zacharias lapidatur.

Templi spoliatio.

direpta atq; euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorumq; Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarum discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas tamen graui morbo im-

bo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus qui Regiis monumentis inferretur, cum vixisset annos quadraginta & septem. An. mũdi 3105. Ante Christum natum 859. Ioasi sublatio.

CAP. IX.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

IN Regnum succeßit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariã Ieo succeßit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII. *patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regib. impijs, qui palã omnem contemptum cælestis numinis præ se tulerunt. Huius copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supereßent: qua expeditione multas magnas vrbes illis ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hac autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quo tempore Azaeli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum eßet occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deũ, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solũ perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere posßit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui redijt. Post obitum Ioazæ Ioas filius regno Israelitarum apud Samariã potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnum annis* XVI. *Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adijt: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis cõtra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se verò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoque optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His querimonijs motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eumq; Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emißis tribus telis destitisset, si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere, nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abijt, & Propheta paulo post defunctus est, vir inclyta iustitia, & citra controuersiam Deo longè carißimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarißima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numinis diuino acceptißimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerũt & viui & defuncti vatis opera. Azaele autem Rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum Rex tribus prælijs victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum*

4. Regum 14. Amasias Rex Hierosolymitanus.

Vires regni Israelitici fractæ, & à Deo restauratæ.

An. mũdi 3089. Ante Christum natum 875.

Ioas Israelitarum & Samariæ Rex, An. mũdi 3103. Ante Christum natum 861.

Ioæ Elisæus à se Syros ter vincẽdos prædicit.

Elisæi mors, & cadaueris in ipsius monumentum coniecti resuscitatio.

Triplex Ioæ victoria.

An. mũdi 3106. Ante Christum natum 858.

Eliſæus iam ante prædixerat. poſtquam verò etiam Ioas fato functus eſt, Hieroboam eius filius excepit imperium.

CAP. X.

Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa Rege eorum reportata.

Hedio & Ruffinus cap. 9. Amaſias Hieroſolymorum Rex. 4. Regum 14.

SECVNDO autem anno Ioæ Regis Iſraelitarum, regnum accepit Amaſias Hieroſolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue, appellata Iudan. mirum autem in modum iuſtitiam colebat, tametſi ætate adhuc iuuenis. Regni adminiſtrationem exorſus à necis paternæ vindicta, qui amicorũ inſidiis ſublatus fuerat. eosq; omnes in poteſtatem redactos affecit ſupplicio, parcens tamen ipſorum

Deut. 24.

liberis, iuxta leges à Moſe præſcriptas: qui iniquum cenſuit pro parentũ culpis à liberis eorũ pœnas repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conſcripto flore iuuentutis, vt pote ætatis annorũ plus minus viginti, centuriones his copijs idoneos attribuit. deinde miſit ad Iſraelitarum Regem, qui viginti ſcutatorum millia conducerent ſtipendio talentorum argenti centũ annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarũ & Idumæorũ, atq; Gabilitarum gentes exercitũ ducere. iamq; propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta dimittere Iſraelitas conſuluit. eſſe enim hoc hominum genus impium, & cladem certã imminere oraculo ſe monitũ, ſi talibus Rex vtatur auxilijs. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci poſſe hoſtiles exercitus. Rege autem agrè ferente, quia iam publicè ſtipendiũ Iſraelitis numerauerat, hortatus eſt Propheta, vt Dei voluntatem ſequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaq; dimiſit, præfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent, & cũ domeſticis tantum copijs contra prædictas gentes profectus eſt. Quibus vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorũ abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atque ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Iſraelitarũ mercenariorum millia, ignominioſam rati ſuã miſſionem, ac ſi pro inutili damnata eſſet eorum opera, impetum in eius regnũ faciunt: & progreſſi vſq; Bethſemera, regionem populati ſunt, abacto magno iumentorũ numero, caſisq; tribus colonorum millibus. Amaſias verò poſt victoriam factus inſolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerari aſportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ à Propheta conuentus eſt mirari ſe dicente, ſi hos Deos crederet, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorũ vi tutos præſtiterint, ſed tanquam ad ſe nõ pertinentes cædi & captiuos trahi paſſi ſint. quin & ipſos belli iure abductos inter reliquã captiuorum turbã Hieroſolyma peruenisſe. Rex his verbis ad iram percitus iuſſit illum hac de re eſſe quietũ, minatus ſupplicium ſi negocijs alienis miſcere ſe pergeret. tum ille, ſe quidem quieturũ dixit, Deum tamen vltorem huiuſmodi nouit atibus non defore. Nec multò poſt Amaſias felicitatẽ ſuã, cuius tamen autorem Deũ non agnoſcebat, non capiens, ſed faſtu inflatus, ſcripſit Ioæ Regi Iſraelitarũ, vt ipſius imperata faciat cũ ſuo populo, ſicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quòd ſi nolit vltrò facere officiũ, bello eſſe decernendũ de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba reſcripſit. Rex Ioas Regi Amaſiæ. Olim in eodem monte Libano cupreſſus erat & carduus. hic à cupreſſo filiam petiit filio ſuo dari coniugem. Interim beſtia

Dimiſſio Iſraelitarũ. 2. Paralip. 25.

Amaſiæ de Idumæis victoria.

Amaſias à Propheta propter Idololatriã reprehenditur.

Amaſiæ Hieroſolymorũ Regis in Ioam Iſraelitarum Regem expeditio.

bestia quædam superueniens cõculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinque acie, tantus repente pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus consererentur iam terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis secum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spacium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia *repertum est, totum asportauit: ac tum demum dimisso* Rege *reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerũt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidijs fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoque insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò viceſimum nonum, Ozia filio regni successore.*

An. mũdi 3120. Ante Christum natum 844.

Amasias ab Israelitarũ Rege captus: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

Amasiæ cædes.

CAP. XI.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

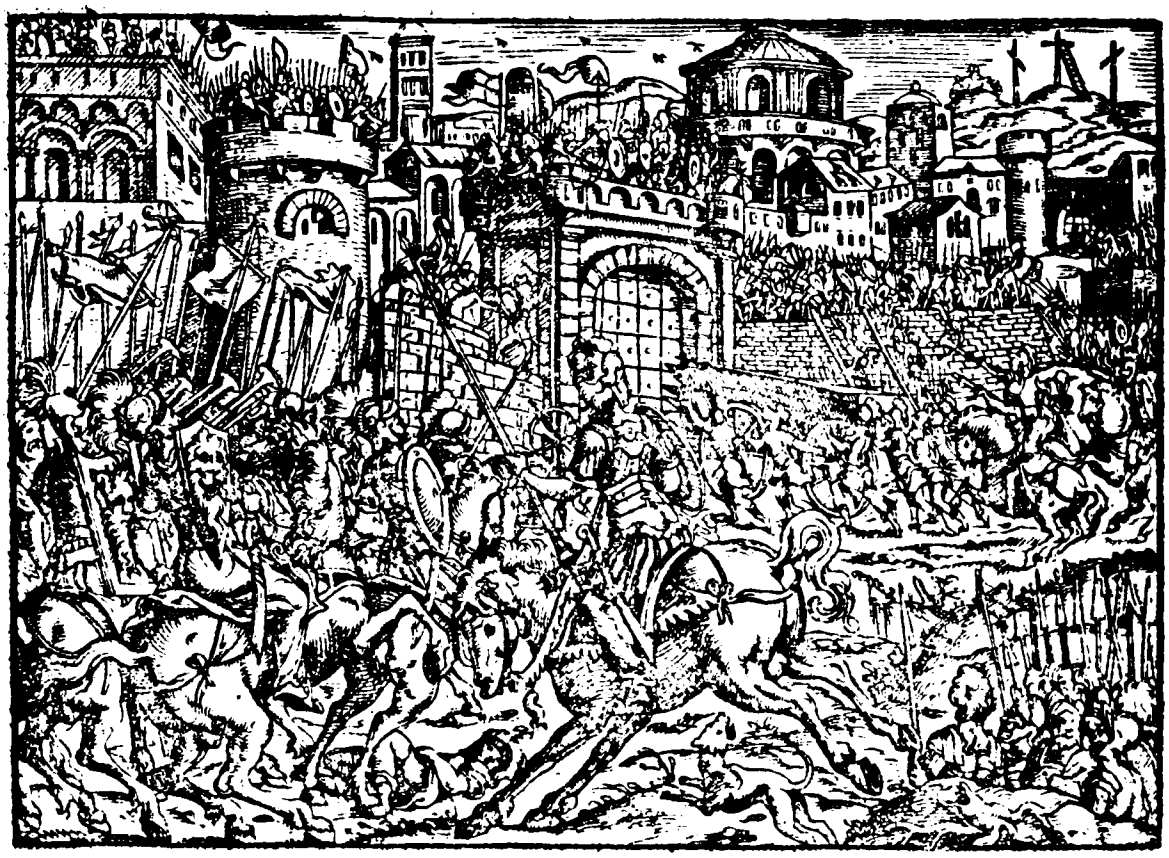
DECIMO QVINTO autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Jonas prædixit, quòd deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsque Amathem vrbem, ad meridiem verò vsque asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Jesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit, nihil fallente Jonæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum, non dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Jussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita, vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Jonas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cumq; turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è victoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Propheta obtigit. percontantibus quis nam esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræum esse, & Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter

Hedio & Rufinus Cap. 11. 4. Regum 14. Ampliatio regni Israelitici.

Ionæ 1. Ionas à Deo [illegible] regnum proficisci iussus nauigium conscendit, & in mare præcipitatur.

An. mũdi 3130. Ante Christum natum 834.

pter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impiũ facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitã suæ fidei concredidisset, in tam manifestum exitium mittere. tandem, vrgente periculo & nauim tantum

non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proyciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo pòst amissuri essent imperium Asiæ: & cum hoc dicto abyit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in commentarijs. Hieroboamus autem, exactis feliciter in suo principatu XL. *annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius. is, suscepta expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbes eorum vi cepit, Gittam & Jamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrũ, præsidium in ea posuit. post hac Ammanitis subactis, tributoq; genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aqua ductus quoq; non paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cumq; admodũ esset agricultura studiosus, terram varijs arborum caterarumq; plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta*

septuaginta

Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Ionæ 2 & 3.

4. Regum 14. 15. Ieroboami mors.

Ozias Rex Iudæ.

An. mũdi 3136. Ante Christum natum 828.

Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.

An. mũdi 3150. Ante Christum natum 814.

Oziæ diuitiæ & exercitus.

ſeptuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generoſi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinem ſtruere in acie, & arma ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel ſaxa vel tela emitteret, harpagones quoq; & alia inſtrumenta his ſimilia. Dumq; in his ſtudijs & paratibus verſatur, corruptus eſt arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac ſempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obſeruãs, ita vt ad paternam impietatem videretur procliuior, ad quam & ille prolapſus fuerat, quòd fortuna fauorem, & perpetuos ſucceſſus in rebus maximis moderatè ferre neſciret. Et cum veniſſet ſolennis feſti celebritas, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſſus templum ad aureum altare Deo ſuffitum facturus aſtitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta ſacerdotũ globo ſtipatus, & Regem cõpeſcuit, vociferans ac negans hoc illi fas eſſe, ſed ſolis ſacerdotibus datum ſuffire, qui ſint ex Aaronis genere. iubebatq; vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram deſineret. Tum Rex commotus mortem illis, ni quieſcerent, minatus eſt: & ecce ibi terra vehementer concutitur, fiſſoq; ſupernè templo radius ſolis os Regis improbum ferit, quod eueſtigio lepra contactũ eſt. acceſſit huic & aliud prodigium, quòd eodem terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulſum, & per quatuor ſtadia volutum, obiectu demum orientalis montis conſtitit, obſtructa via publica, & oppreſſis ruina hortis regijs. Sacerdotes verò poſtquam in facie Regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modeſtior, paruit, ſuperbia cum impietate cõiuncta tam miſerabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixiſſet, filio Iothamo Rempub. adminiſtrante, mœrore tandem confectus obijt anno ætatis ſexageſimo octauo, regni quinquageſimo ſecundo, ſepultusq; eſt in ſuis hortis in monumento ſolitario. Iſraëlitarum autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix ſexto regni menſe exacto ab vno è ſuis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit Jabeſi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigeſima poſt die malè partum regnum malè perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharſam vrbem erat, audito Zachariæ caſu, cum omnibus copijs properè venit Samariam, & prælio victum Seleſmum interfecit: dein autoritate propria ſumptis regni inſignibus, Thapſam cum exercitu victore profectus eſt. oppidani verò obſirmatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores ſæuiens totum circumquaq; agrum vaſtauit, & poſtremò vrbẽ quoq; vi cepit: & quod eſſet Thapſenſibus infenſus, omnes ferro cõfecit, ne tenera quidem ætati parcens, & nihil ſibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barboros quidẽ deuictos perpetrare fas fuerit, ea in ſui generis homines ſibi permiſit. nec mitior fuit poſtea totò decennio quo Iſraëlitis præfuit. petitus deinde bello ab Aſſyriorum Rege Phullo, non auſus eſt cum eo in certamen deſcendere, ſed pactus M. *talentis argenti, maturè ſe ab ea vexatione redemit. hanc ſummam Manaemo populus contulit, exactis* L. *drachmis in ſingula capita. Nec multò poſt mortuus, Samariæ ſepultus eſt, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate perſimilis, duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucida-*

An. mũdi 3150. Ante Chriſtum natum 814.

Ozias vocationem ſuam tranſgreſſus, punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur.

An. mũdi 3170. Ante Chriſtum natum 794.

Cedes Zachariæ Regis. 4. Reg. 15.

Manaemus Iſraelita Rex.

An. mũdi 3174. Ante Chriſtum natum 790.

Tapſenſium trucidatio.

Pax nummis redimitur.

An. mũdi 3185. Ante Christum natum 779.

tus est insidijs Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autem hic Phaceias principatum annis XX. dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Teglaphalassar Assyriorum Rex Israëlitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinaq; Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre vrbani generis nomine Ierasa. Huic Regi nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines, & Reipublica studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sartiendum curauit. in templo vestibulum refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus, communiuit. Ammanitas etiam prœlio deuictos tributa pendere coëgit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumq; regnum auxit, vt tàm domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Niui subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq;, state, state, eripite aurum, eripite argentũ. & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient lurida. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

Translatio Israelitarum.

An. mũdi 3187. Ante Christum natum 777.

Pietas Iothami.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Vaticinium de excidio Niniuæ.

Nahum 2.

CAP. XII.

Rasse Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

An. mũdi 3204. Ante Christum natum 760.

IOTHAMVS autem è viuis abijt ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui erga Deum impijssimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israëliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul Reges, Rasses Damascenorum & Phaceias Israelitarum, bello aggrediuntur (erant enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multum diuq; frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrum Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem Rex postquam cognouit Syros abijsse domum, putans se Israelitarum Rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prœlio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ congressus,

Achazæ impietas.

Filij oblatio.

Impietatis pœna. Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

Strages exercitus Iudaici.

ſus, ſuperatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectum adeptus interemit, & Eſcanam tribus Iudæ copiarum ducem viuum in poteſtatem ſuam redegit. magnum præterea captiuorum vtriuſq; ſexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuerſi ſunt Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hanc victoriam non ipſorum virtute partam aſſeuerabat, ſed quòd Deus Regi Achazæ iraſceretur. incuſabatq; eos quòd non contenti præſenti felicitate, auſi ſint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica conſanguineos ſuos captiuos abducere: & ſuadebat vt hos illæſos domum remitterent. quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum. poſt hanc admonitionem Iſraelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus eſſet. Exſurgens autem quidam magnæ inter ſuos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabant ſe paſſuros, vt ciues ſui captiuos in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet. ſatis eſſe præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamſi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiſerunt illos, quicquid vellent, arbitratu ſuo agere. Tum prædicti viri aſſumptos captiuos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiſerunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vſq; Hierichuntem & vlterius, cumq; non longè abeſſent à Hieroſolymis, repetierunt Samariam.

An. mũdi 3204 Ante Chriſtum natum 760.

4. Reg. 16. Iſraelitæ Obela ſuadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt.

CAP. XIII.

Aſſyriorum Rex vi expugnata Damaſco, & occiſo Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis.

ACHAZES autem Rex hac clade ab Iſraëlitis affectus, miſſa ad Aſſyriorum Regem Teglaphalaſſarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Iſraëlitas & Damaſcenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præſens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem poſtquam audiuit, ipſe in auxilium Achazæ profectus eſt, & vaſtata Syria, expugnataq; Damaſco, Raſem quoq; Regem occidit. Damaſcenos verò in ſuperiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quaſdam Aſſyriorum gentes in agrum Damaſcenum repoſuit. Iſraëlitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Poſt Syros in hunc modum tractatos, Rex Achazes ſublato quantum erat auri & argenti in regijs theſauris, atq; etiam in ipſo templo, & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc ſecum deferens venit Damaſcum, & ſicut antè pactus fuerat, omnia Regi Aſſyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs, reuerſus eſt Hieroſolyma. Erat autem hic Rex tam ſtultus & incogitans, vt quamuis hoſtiliter cum Syris diſſideret, illorum tamen deos colere non deſineret, ſed in eorum cerimonijs, tanquam victoriã inde ſibi pollicens, pietatem collocare pergeret. poſt cladem verò acceptam Aſſyriorum venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quàm verũ & à maioribus acceptum Deũ, cuius indignatione vt tum vinceretur factũ eſt. In tantum aũt religionis cõtemptum prolapſus eſt, vt ſpoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud ſolennibus ſacrificijs honorare liceret. poſt has inſanas impietates tandẽ moritur, cum vixiſſet annos triginta ſex, & ex his regnaſſet ſedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tẽpore etiam Phaceias Iſraelitarum regnum cum vita amiſit, caſus per inſidias cuiuſdam ex carioribus

An. mũdi 3207. Ante Chriſtum natum 757.

4. Reg 16. 17. Iſraelitarum tranſlatio.

Achazes [illegible] gentium [illegible] Damaſcum Aſſyriorum Regi defert.

Achazes Syrorum deos, templo Hieroſolymorũ clauſo, colit.

Achazæ mors.

An. mũdi 3215. Ante Christum natum 749.

Oseæ impietas & pœna. Hedio & Ruffinus Cap. 14.

4. Reg 17.

Ezeciæ Regis Iudæ pietas.

carioribus sibi aulicis, cui nomen Oseas. qui cum regnum scelere quæsitum per annos IX. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitũ Assyriorum Rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnũ adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam vel vtilem tàm sibi quàm subditis curã existimauit, quàm religionis ac diuini cultus. quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarumq́ concione, sic fertur ad eos verba fecisse. Ne ipsi quidẽ ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deos putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quam pernicioſa res sit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumq́ sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatisq́ sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum Regum incuriam. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, vt, relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierosolyma venientes azymorum festum vnà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autem se suadere non vt suum negotium ageret, sed ipsorum vtilitatis gratia, quos beatos fore si huic consilio paruerint. Israëlitæ vero audito quid legati à suo Rege afferrent, adeò mentẽ non adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq́ eodem cohortantes, & præmonẽtes quantæ calamitates instarent ni maturè ad pietatem redirent, respuerint: quos postremò comprehensos necauerũt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam sunt prolapsi, ita vt non prius desisterent, quàm ob extremam impietatẽ Deus vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atq́ Issascharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt cõuersi: atq́ hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam aũt ea multitudo conuenit, Rex, ascenso tẽplo, vnà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, paremq́ hircorũ numerum. & cum primùm manus in capita victimarum imposuissent, tàm Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui verò sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes C. *agnos* CC. *populo verò ad epulũ largitus est boues* DC. *& reliqui pecoris tria millia. Cumq́ omnia ritè sacerdotes perfecissent, Rex latus epulabatur cũ populo, agẽtes Deo gratias. Instante verò azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps victi-*

Ezeciæ legati ad Israelitas Azymorum festi celebrandi causa missi occiduntur. 2. Par. 29. 30.

Verbum Dei nunquam sine omni fructu.

Victimæ Ezeciæ.

mas

mas mactabant per continuos dies ſeptem. populo etiam prater eum numerum quem ipſi mactauerunt, taurorum duò millia, pecorum ſeptem millia Rex de ſuo largitus eſt. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum feſtum tàm magnificè eſt celebratum à Solomonis temporibus in eum vſq; diem. peracto feſto vrbem egreſſi totam regionem luſtrauerunt, ipſa quoq; Hieroſolyma ab omni idolorum ſpurcicie munda reddiderunt. Quotidiana deinde ſacra iuxta legem Rex de ſuo fieri mandauit, & ſacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, vt poſſent eſſe circa diuinum cultum aſſidui. Quo factum eſt vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & ſacerdotibus: Rex verò horum apotheças & promptuaria condidit, vnde ſingulis partes diſtribuerentur cum vxoribus & liberis. atq; in hunc modum priſtinus cultus reſtitutus eſt. His ita conſtitutis Rex Palæſtinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vſq; Gazam ſua ditioni adiecit. Interea Rex Aſſyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem ſe ſubiugaturum, niſi tributa, qua prius pater ipſius, penderet. Ezecias verò minas eius non magni fecit, fretus Deo ſuaq; pietate, ac propheta Eſaia, per quem futura cognoſcebat. & hactenus de hoc Rege.

An. mũdi 3218. Ante Chriſtum natum 746.

Reformatio cultus Dei.

An. mũdi 3224. Ante Chriſtum natum 740.

Palæſtinos Ezecias vincit.

Ezecias ab Aſſyriorum Rege deficit.

CAP. XIIII.

Salmanaſſar capto Iſraelitarum Rege, & decem tribubus tranſlatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

ASSYRIORVM autem Rex Salmanaſſar comperto quòd Iſraëlitarum Rex miſiſſet clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oſea regni ſeptimo, & non receptus ab eo, poſt tertium obſidionis annum vrbem vi cepit, anno ciuſdem Regis nono, Ezecia verò Hieroſolymorum Regis anno ſeptimo: extinctoq; funditus Iſraelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Perſidem, cum quo etiam Oſeas Rex viuus captus eſt. Deinde migrare iuſſa quadam Perſica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denomi-

Hedio & Ruffino, Cap. 15. 4. Reg 17.

Iſraelitæ poſſeſſionibus ſuis electi alio, traducuntur, regno Chuthæis dato.

An. mūdi 3224. Ante Christum natum 740.

natur, ſedes ei deſignauit in agro Samaria, cateraq; Iſraelitarũ regione. Migrauerunt igitur decem tribus Iſraelitarũ ex ſuis ſedibus poſt annos DCCCCXLVII. *ex quo maiores eorum Ægyptum egreſſi armis ea loca ſua ditionis fecerunt: poſt principatum Ieſu annis octingentis. poſt defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua ſuprà diximus annis* CCXL. *menſibus ſeptem, diebus ſeptem. atq; hic fuit finis Iſraelitarum, qui neq; legi ſubditi eſſe voluerunt, neq; prophetas audire, pranunciantes adeſſe pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate deſiſterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa ſeditio, per quam à Roboamo defecerunt, ſeruo ipſius in locum eius Rege conſtituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per ſuum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœleſtis numinis eis conciliauit, & ipſe quoq; meritas pœnas non effugit. Porrò Aſſyriorum* Rex *cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus ſcriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, atteſtante etiam Menàndro, qui in ſuis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam tranſlatis ſic ſcribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta ſex. hic deficientes Cittæos cum claſſe eò profectus ſub imperium ſuum retraxit. contra quos miſſo exercitu Aſſyriorum* Rex *Phœnicen totam inuaſit: facta deinde pace, cum copijs domum reuerſus eſt. paulo poſt Sidon, Arce, Palatyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Aſſyriorum* Regem *defecerunt: & cum ſoli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuerſus eſt contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœnices inſtruxerunt, impoſitis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, diſiecta hoſtili claſſe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam ſibi comparauerunt. Reuertens autem* Rex *Aſſyrius, cuſtodes ad fluuium & aquæ ductus diſpoſuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per cõtinuos quinq; annos fieret, coacti ſunt effoſſis puteis inde ſe ſuſtentare. Hæc ſunt quæ in Tyriorum annalib. de Salmanaſſare Aſſyrio ſcripta inueniuntur. Caterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, ſic enim tum appellabantur, quòd à Perſidis regione Chutha & flumine Chutho eſſent traducti, cum quinq; gentium eſſent, totidem deos patrios ſecum attulerunt, quos ritu ſuo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta eſt enim ſæua peſtilentia, à qua cum popularentur. nullam inuenientes opem oraculo admoniti ſunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præſentem ſalutem allaturum eſſe. miſſis igitur ad Regem Aſſyrium legatis petierunt, vt ſacerdotes aliquot è captiuis Iſraëlitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere: moxq; ceſſauit peſtilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ. qui pro præſenti ſemper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos ſe eorum appellant, vtpote à Joſepho oriundos, & hac ratione ſanguine illis coniunctos, quando verò in rebus aduerſis eos aſpiciunt, nihil ad ſe pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipſi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.*

Tyriorum annales & Menander de bello Salmanaſaris contra Tyrios.

Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.

Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tãtum ſecundis ſe profitentur.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

An. mũdi 3231. Ante Christ. natum 733.

SVMMA CAPITVM LIBRI X. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Senacheribi Aſsyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.
II. Aſsyriorum exercitus vna nocte per peſtem abſumptio, & Regis eorum domum reuerſi, à filijs inſidiosè perpetrata cædes.
III. Ezeciæ poſt liberationem ab infeſtatione Aſsyriorum ſtatus felix atq; quietus, eiusq;, relicto Manaſſe filio ſucceſſore, ex hac vita deceſſio.
IIII. Manaſſæ à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiuſdemq; poſt aliquantum temporis in regnum reductio.
V. De Ioſia Rege hiſtoria.
VI. Ioſiæ in prælio occaſus, dum Nechaum Regem Aegypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.
VII. Ioachimi in Nabuchodonoſori Syriam inuadentis, amicitiam & ſocietatem pertractio.
VIII. Ioachimi Aegyptiorum rebus ſtudentis cædes, eiusq; filij in regno ſucceſſio.
IX. Ioachimi, Babylonio ſententiam mutante, obſeſſio, & ſponte ſe dedentis in captiuitatem abductio.
X. Sedecias Hieroſolymorum Rex à Babylonio conſtitutus.
XI. Iudæorum, Hieroſolymis à Nabuchodonoſoro captis, in Babyloniam traductio.
XII. Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. I.

Senacheribi Aſſyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ Regis oppugnatio.

EZECIÆ duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Aſſyriorum Rex cum inſtructiſsimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnesq; vrbes vi cepit quotquot ſunt in Iuda tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa ſoluturum promittens. Senacheribus verò, auditis legatis, decreuit, omiſſo bello, poſtulata Regis admittere, & pollicitus eſt ſi argenti talenta trecenta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturum, iureiurando interpoſito quòd ab omni iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus, hoſte remoto, poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta non præſtitit: nam profectus ipſe cum copijs contra Ægyptios & Æthiopes, Rapſacem ducem cum duobus alijs ad continuandum Hieroſolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, caſtra metati ſunt, per nuncium poſtulauerunt, vt Ezecias ad ſe prodiret in colloquium. ille, quòd ſibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos miſit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentarijs. hi cum prodijſſent, ante duces conſtiterunt. quos intuitus Rapſaces iuſſit Regi ſuo referre hæc: quòd magnus Rex Senacheribus ſcire vult, quo fretus dominum ſuum refugiat, & obedire no-

4. Reg. 18.

Iudeæ clades.

Senacheribi iuramentum & eius violatio.

Rapſaces conuocato Ezeciæ in colloquiũ, deditionem ſuadet.

An. mũdi 3231. Ante Christum natum 733.

lens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptijs, sperans ab illis posse exercitum regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non sine Dei voluntate facta sit hac expeditio, qui sicut ante de Israëlitis victoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hac Rapsace Hebraice dicente, cuius lingua peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiã voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionẽ facere. Satis, inquit, scio quòd vos & vester Rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spontanea deditio tuta sit: contrà cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hac cum audissent ex duce tàm legati quàm populus, ad Regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciem procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificijs, vt frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atq; amicos bono esse animo, pradicens hostem sine prælio victum discessurũ cum ignominia, & posiurum feroces animos. Deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionẽ omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciã quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationem metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis rebus, redijt ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem penè mœnibus aquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios laturum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abijt. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte

4. Reg. 19. Ezecię in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam in spem melioris fortunæ erectio.

Herodotus de Senacheribo.

Hedio & Ruffinus Cap 11.

nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Peluſio ſuum exercitum abduceret. Beroſus autem Chaldaicarum rerum ſcriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Aſſyrios regnauerit, totamq; Aſiam atque Ægyptum bello infeſtauerit, his verbis narrat.

An. mũdi 3231. Ante Chriſtum natum 733.

CAP. II.

Quòd Aſſyriorum exercitus vna nocte peſte abſumptus eſt, & quòd Rex eorum domum reuerſus filiorum inſidijs perijt.

SENACHERIBVS *autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem ſub Rapſacis imperio reliquerat, peſte diuinitus immiſſa deletum, prima nocte poſteaquam vrbem oppugnare cœperat, abſumptis cum ducibus & tribunis* CLXXXV. *millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs ſolicitus, maximis itineribus in regnum ſuum contendit, ad regiã qua Ninus dicitur. Vbi paulò poſt per inſidias ſeniorum è filijs ſuis, Adramelechi & Selennari, vitã amiſit, occiſus in ipſo tẽplo Araſci, quèm præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulſis, & in Armeniam fugientibus, Aſſarachoddas minor filius in regnum ſucceſſit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.*

Senacheribi in Deum blaſphemi pœna.

Patricidæ.

CAP. III.

Ezeciasab infeſtatione Aſſyriorum liberatus cum aliquandiu vixiſſet in pace, decedens Manaſſæ filio regnum reliquit.

EZECIAS *autem præter omnem opinionem liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo perſoluit, quandoquidem manifeſtũ erat huius ſolius ope hoſtem partim peſte deletum, partim metu ſimilis exitij ab oppugnatione vrbis abſterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo poſt in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius ſperantibus. nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd ſine liberis decedente*

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

4. Regum 20. Morbus Ezeciæ, & vitæ prorogandæ, per miraculũ confirmatio.

An. mũdi 3232 Ante Christum natum 732.

dente generis succeßio in eo deficere videbatur, & regnum ſine legitimo herede futurum. hoc igitur mœrore potißimum confectus, ſupplex cum lacrymis Deum rogauit, vt tantiſper differretur vitæ terminus, donec procrearet ſobolem, néue nondum factus pater eximeretur numero viuentium. Miſertus autem Deus, idq́; eo libentius quòd non ſibi doleret regni voluptates adimi, ſed ſucceſſorem tantum germanum principatus quæreret, miſſo ad eum Prophetа Eſaia, iußit nunciari quòd poſt triduum morbum euaderet: & ſuperuiuens annos quindecim, non niſi relicto herede filio decederet. Hæc cum Prophetа ita, vt iuſſus erat, ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigioſum aliquod ſignum ab Eſaia poſtulat, vt certo poſſet credere, miſſum illum ad ſe à Deo nuncium. quæ enim ſupra ſpem & rationem eſſe videntur, eorum ſolet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Prophetа quodnã ſignum exhiberi ſibi poſtulet, volui vt, quando vmbra in ſuo ſolario iam ad decimam lineam proceſſerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dediſſet Prophetа precibus, viſo, ita vt voluit, tam inſigni prodigio, confeſtim recepta ſanitate ad templum aſcendit, & adorato Deo, vota perſoluit. Circa eadem fermè tempora imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem Rex Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtendit & apparatu armorum, & quicquid precioſum auro conſtabat ac gemmis: atque ita cum donis remiſit ad Baladam. Aditus deinde ab Eſaia, rogatusq́; quinam eſſent qui venerant: ait, è Babylone miſſos à Rege veniſſe: oſtendiſſeq́; ſe illis omnia, vt, viſis diuitijs, colligentes ex his ipſius potentiam, Regi ſuo renunciare poſſent certius. tum Prophetа reſpondens, Scito, inquit, quòd hæ diuitiæ paulo poſt transferentur in Babyloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eunuchi ſeruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contriſtatus hac prædictione, ait ſe quidem malle gentem ſuam in eam calamitatem non incidere, ſe quãdo aliter viſum ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poßit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Beroſus meminit. Cæterum Prophetа hic cum eſſet diuinus & vſque ad miraculum veridicus, certus ſe nihil à verò alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris, vt ex euentu certitudo eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum reſpondet oraculis. ſed hos alias ſingillatim percenſebimus. Ezecias porrò cum quantum iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obijt poſt annum vitæ quartum & quinquageſimum, regni verò nonum & vigeſimum.

Assyriorum imperiũ diſſolutum.

Babyloniorum Regis ad Ezeciã legatio.

Captiuitas Babylonica ab Eſaia prædicta.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Ezeciæ mors.

CAP. IIII.

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur.

4. Regum 21. Manaſſæ impietas & crudelitas.

An. mũdi 3247. Ante Christum natum 717.

HIVS ſucceſſor Manaſſes filius, ex matre Achiba Hieroſolymitana ciue natus, omißis paternis ſtudijs contrarium vitæ inſtitutum tenuit, nullam impietatem prætermittẽs, ſed per omnia iniquitates Iſraelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, auſus eſt etiam ſceleſtus templum Dei profanare, atque adeo totam vrbem & reliquam ditionem quàm latè patuit. Exorſus enim à

Dei

Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cadibus, ne à Prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horum numero per singulos dies aliquẽ afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atq; populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquãto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseverarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudijt supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domum remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hieroſolyma, dedit operam, si posset abolere priorũ peccatorũ etiã memoriã, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & vrbem lustrauit, & templũ cõsecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinẽ Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populũ quoq; docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperàm administratam rempublicam. Adornato etiam altari, ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasq; arces cum alijs necessarijs tum imprimis commeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cumq; vixisset annos LXVII. *in viuis esse desiit, exactis in regno annis quinque & quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.*

An. mũdi 3247. Ante Christum natum 717.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 4. Manasses in Babyloniã captus abductus, postquã respuit, regno restituitur.

An. mũdi 3288. Ante Christum natum 676.

Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.

Manassæ mors.

Amos Rex Iudæ impius.

An. mũdi 3302. Ante Christum natum 662.

Iosias Rex Iudæ. An. mũdi 3304. Ante Christum natum 660.

CAP. V.

De Iosia Rege historia.

HIVS mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primum enim duodecimũ annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt, abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Dijs persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorũ institutis, quicquid peccatũ esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quã si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc aũt faciebat tum per innatã sapientiã, tum

4. Regum 22. Iosias verum Dei cultum restaurat. An. mũdi 3307. Ante Christum natum 657.

An. mũdi 3321. Ante Christum natum 643.

tum etiam seniorum monitis & consilijs. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaque obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat: atque ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & cõsueta holocautomata cateraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiam certos magistratus & morum censores qui priuata quoq; negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nuncijs, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecunijs curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioatæ commentariensi, & Pontifici Eliaciæ. qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationẽ necessarijs, incumbebant operi: atque ita instauratum est templum, & ipsum Regiæ pietatis argumentum futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massas conflata crateras inde & libatoria phialasq; ad ministeria templi conficere: præterea quicquid auri argentíue in thesauris esset, id quoque prolatum in eosdem vsus conuertere: Pontifex autem dum promit aurum, forte incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adijt, & quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recens inuentos ei legit, Qua lectione audita Rex, scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia Pontifice, misit eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis, vt persuaderent ei Deum placare, & propitiũ genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis Regijs mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quòd Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eijciatur proprijs sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem, concesso ad resipiscendum tanto temporis spacio, ne Prophetarũ quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populum immissurũ. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactantes victimas Deũ precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit Pontificem, si quod

Idololatriæ à Iosia extirpatio.

Censores.

Studium populi in reparando templo.

Mosis libri sacri in templo reperti.

Olda Prophetissa à Iosia consulitur.

Vaticinium de Iudæorum pœna.

4. Regum 23.

Viua pij principis imago.

vas

vas in templo supereſſet à maioribus dicatũ idolorum externorum vſui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca eſſent collecta, omnibus incenſis cinerem eorum diſperſit. deniq; Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hieroſolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totã regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit fundi-
tus: & oſſa pſeudoprophetarũ ſuper altare, quod primus Hieroboamus exſtruxe-
rat, combuſſit: ſicut ſuperius diximus, iam tum cũ ſuper eo Hieroboamus ſacra
faceret, interueniſſe Prophetã, & in præſentia totius populi pranunciaſſe, quòd
vnus ex Dauidis progenie, nomine Ioſias, hoc eſſet facturus: cuius prædictionis
euentus poſt annos trecentos ſexaginta vnum ſecutus eſt. Poſt hac inuiſit & alios
Iſraelitas, qui captiuitatem & ſeruitutem Aſſyriorum euitauerant, eisq; perſua-
ſit, vt, omiſſis impijs actionibus, & religionibus externis, Deum maximum ritu
patrio colerent, eiq; ſoli adhærerent. nec hoc cõtentus oppidatim ac vicatim per
domos ſcrutatus eſt, ne quid ſuſpectum intus deliteſceret. quadrigas etiam ſolis,
quas ſuperiores Reges in veſtibulo templi conſecrauerant, & ſi quid aliud diui-
nis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio ſuſtulit. Cæterum, luſtra-
ta ad hunc modum regione vniuerſa, populum Hieroſolyma conuocauit ad cele-
brandum feſtum azymorum quod dicitur Paſcha: deditq; populo ad epulum de
ſuo triginta hadorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoque
Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem feſtum agnorum duo millia &
ſexcentos: & ſimiliter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia,
boues quingentos. cumq; tanta eſſet victimarum copia, immolabantur omnes
iuxta leges Moſis, Sacerdotibus ei curæ præpoſitis, & exemplo ſuo reliquo po-
pulo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vſq; diem
nulla talis feſtiuitas celebrata fuerit, cauſa eſt, quia tum omnia iuxta præſcripta
legum & antiquas conſuetudines peragebant. Poſt hac Ioſias cum pace, diuitijs
& gloria floruiſſet, vitæ finem habuit huiuſmodi.

An. mũdi 3321. Ante Chriſtum natum 643.

Veritas oraculorum diuinorum. 3. Reg. 13.

Paſchatis celebratio.

Hedio & Ruffino Cap. 6. Aliàs cap. 5.

CAP. VI.

Ioſiæ in prælio occaſus, dum Nechaum Regem Ægypti, contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Eu-
phratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Aſſyriorum
imperium euerterant, volens ſibi Aſia regnum quarere. cumq;
proceſſiſſet vſq; Menden oppidum ditionis Ioſiæ, oppoſuit ſe ei, ve-
tans per ſui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Ne-
chaos caduceatore miſſo, ait ſe non illum petere bello, ſed ad Euphratem propera-
re. non eſſe ſibi imponendã neceſſitatem præter propoſitum cum obſtante dimicã-
di. Ioſias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, ſed perſeuerabat in ea ſenten-
tia, vt per ſuam ditionem volenti ducere tranſitum pernegaret, fato opinor ad
hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occaſionem aduerſus eum inueniret.
Dum enim aciem inſtruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur, Ægyptius
quidam ſagitta icto bellãdi ſtudium exemit. ſaucius enim & cruciatum non fe-
rens, iuſſo exercitu deflectere, Hieroſolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere eſt mor-
tuus. Sepultus eſt magnifico funere in monumentis paternis, cum vixiſſet annos
triginta nouem, regnaſſet triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus la-
mentis & triſtitia mortem eius proſequens. Hieremias etiã epicedium ei ſcripſit

An. mũdi 3334. Ante Chriſtum natum 630.

Via per Iudæam exercitui Ægyptio clauſa vi aperitur. 4. Regum 23.

Mors Ioſiæ.

Epicedium à Ieremia Ioſiæ ſcriptum.

An. mũdi 3334. Ante Christum natum 630.

lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic Propheta & instantem vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades praedictas mandauit literis. Nec solus ille hac vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erãt autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est dirutum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertẽs accersitum ad se in vrbem Syriæ Samathã vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hieremias captiuitatem Babylonicã prędicit Ieremias quando vixerit.

Ioazus Rex Iudæ. 4 Regum 23. 2. Paral. 36.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. Alias cap. 6.

Eliacimus Ioacimus nominatus; Iudę rex. An. mũdi 3335. Ante Christum natum 629.

CAP. VII.

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Aegyptum. An. mũdi 3336. Ante Christum natum 625.

ANNO autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petijt, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copijs ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totã Syriã Pelusium vsq; subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babylonij Iudæis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille, timore suadente, pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum cõtra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id quod Propheta Hieremias quotidianis monitis praedicere nõ destitit, frustra eos in Ægyptiorum praesidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babylonijs, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed haec vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim haec audiebant, & irati male ominanti, Prophetam apud Regem *accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad* Regium *senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidã sapientiores è Regia Prophetã dimiserunt, autoresq; fuerunt etiã alijs ne in eum sæuire pergerẽt. Adducebant q; rationem, nõ hunc solum mala vrbi praedicere, sed & Micheam antè talia praedixisse, & multos alios, quorũ nemo à sui temporis* Regibus *aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragijs Propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis Prophetijs, ieiunanti populo & in templum*

Nabuchodonosoro Ioacimus tributa per soluit. 4. Regum 24. An. mũdi 3343. Ante Christum natum 621.

Hedio & Ruffinus cap. 8. Ioacimus à Babyloniæ Rege defecit.

An. mũdi 3345. Ante Christum natum 619.

Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit. Ierem. 22.

Hieremiæ accusatio & absolutio.

Hieremiæ liber exustus. Ierem. 36.

templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & vrbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulq; iubent tam ipsum quàm eius scribã Baruchũ è medio secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant. An. mũdi 3345. Ante Christum natum 619.

CAP. VIII.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Aegyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

NON multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus, quòd enim ab eo sibi non timeret, neq; excluserit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidẽ, sed floremiuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultũ extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis cõstituit. eorum verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiã tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. *regnauit* XI. *Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.* Nabuchodonosori recepti in vrbem sæuitia. 4. Regum 24. 2. Paral. 36. Ioachimus siue Iechania Rex Iudæ. An. mũdi 3346. Ante Christum natum 618.

CAP. IX.

Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

BABYLONIVM autem Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrũ quidem annum fides seruata est, Babylonio Rege *violante eam, & mandante per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent. fueruntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à* Rege *in custodia sunt habiti.* Hedio & Ruffinus Cap. 9. 4. Regum 25. Nabuchodonosorus fœdifragus.

CAP. X.

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

PRO Ioacimo autem Sedeciam eius patruum Regem *constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa se haberet impios. quin & totus populus in eandem solutus est licentiã. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adijt, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curã gereret: néue aut ducibus mentem adhiberet, quòd essent mali pleriq;, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non op-*

Sedecias Rex Iudæ ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

pugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendumq; bello petitum ab Ægyptijs, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquã. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetã, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suã esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consilijs in diuersum quocunq; vellent. Sed & apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vastationem templi prædicebat, eamq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus vaticinijs Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quòd negaret Sedeciã visurum Babylonem, cum Hieremias asseueraret omnino futurum, vt captiuum eum Babylonius Rex secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabat in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur.

Iezeciel templi vastationem prædicit.

Sedecias ad Aegyptios deficit.

Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cum illis vires coniungeret Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: vastataq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnãda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustijs esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victum tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiusq; subditis instaret belli periculum; quodúe transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam. immò etiã captiuos redituros esse cum omnibus vasis, quibus Rex templum spoliauerat. At Hieremias, adito Rege, omnia vera & his contraria pronunciat, dicens eos Regem decipere, nihilq; commodi sperandum ab Ægyptijs: sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolyma reducturum, & quot quot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptisq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitijs, in vrbem simul & templum ferro ac flammis seruiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere forte obuius comprehensum detinuit, calumnians quòd ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriã. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquãto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. mensis obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est. præter externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familijs, alioquin

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Aegypti Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur.

Sedecias à Pseudoprophetis seductus.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

Vaticinium de captiuitate Babylonica, & inde liberatione. Ierem. 25. 29. 37.

Hierosolyma obsessa. 4. Regum 25. Ierem. 39. & 52.

Fames & pestilentia.

Ieremias suadet deditionem.

alioquin ſine remedio perituros. addebat manentibus in vrbe aut hoſtili ferro aut fame pereundũ. qui verò ad hoſtem perfugerint, mortẽ euaſuros. At Principes ne malis quidẽ preſsi audire volebãt, ſed irati, ad Regẽ omnia deferebant, incuſabantq; prophetã vt furentẽ, & frangentẽ ſibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnẽ populi prõptitudinem & alacritatem eneruantem. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc verò minari triſtia, & dicere expugnatã vrbem omninò ſubuertendã eſſe. Rex verò ſuopte quidẽ ingenio nõ exacerbabatur: ſed ne in principum inuidiã tali tempore incurreret voluntati eorũ reſiſtẽs, permiſit eis, vt de propheta, quicquid liberet, facerẽt: quo impetrato cõfeſtim carcerem petentes, exemptũ inde in quendã cœnoſum puteum per funẽ demiſerunt, vt ibi præfocatus moreretur. ille verò vſq; collum merſus ibi manebat. interim quidam è ſeruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectè Principes ſtatuiſſe & amicos, q̃ vatem in cœnum demerſerint, & grauiorem quã qua in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris conſilij, quòd Principibus prophetã in poteſtatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta ſocios è ſuo famulitio ſibi aſſumere, funesq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus ſit, & quantum poteſt properè è puteo Hieremiã extrahere. tum Æthiops, aſſumptis, quemadmodum iuſſus erat, ſocijs, extractũ è cœno permiſit abire liberum. Accitus deinde clã ad Regem, interrogatus eſt ecquod poſſet diuinitus afferre ad rem præſentem remedium. ille habere ſe ait, ſed neminem crediturum ſibi, aut præceptis ſuis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit amici tui quaſi maleficũ cupiunt me perdere. & vbi nunc ſunt impoſtores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te ueritatẽ promere, ne fortè in vitam meam ſæuias. Sed cum Rex iureiurando cõfirmaſſet, nec ſe illum interfecturũ, nec amicos id facere paſſurum, fretus accepta fide, conſuluit vt vrbẽ Babyloniis dederet. ita enim, ſe internuncio, iubere Deum, ſi modò velit incolumis eſſe, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs ſolo æquetur, templumq; tradatur incendio: ni faciat, ipſum fore omnium malorũ cauſam tàm ſibi ac ſuæ familiæ, quàm vniuerſo populo. Tum Rex, ſe quidem cupere facere, quæ vates in rem cõmunem cõſuleret: ſed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accuſatus apud Regem traderetur ſupplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem eſſe dictitans. nihil enim mali paſſurum, ſi ciuitatem dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: manſurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimiſit: iuſſum nemini ciuium communicatum inter ipſos conſilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, ſi cognito collocutos ſe eſſe, percontarentur cur nam eſſet à Rege accerſitus: ſed prætexendum quòd uenerit rogatum, ne poſthac amplius haberetur in uinculis. id quod factum eſt à propheta: volebant enim ſcire, quanam de cauſa acceſsiſſet ad Sedeciam.

An. mũdi 3354. Ante Chriſtum natum 610.

Piorum doctorũ in hac vita fortuna.

Sedecias à Hieremia petitum conſilium, Principum metu negligit.

CAP. XI.

Iudæorum, Hieroſolymis à Nabuchodonoſoro captis, in Babyloniam traductio.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hieroſolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores ſtantes in mœnibus. multos enim aggeres circumquaq; excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec ſegniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec peſti ſuc-

Hieroſolyma per decem & octo menſes obſeſſa, tandem capiuntur.

An. mũdi 3354. Ante Christum natum 610.

cumbentibus, ſed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hoſtium territi, alias contrà machinas excogitabant, vt inter ſe vtriq; non viribus ſolùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potiſſimùm ſperant ſe vrbem poſſe capere, hi ſalutem ſuam in eo putant conſiſtere, ſi non ceſſent nouis commentis illorũ conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menſes decẽ & octo, donec tandẽ ſuccubuere, partim inedia victi, partim ſupernè è turribus telorũ multitudine oppreſſi. Capta eſt aũt vrbs vndecimo anno regni Sedecia, quarti menſis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonoſorus oppugnationem commiſerat, dum ipſe apud Reblatha degeret. quod ſi quis requirat eorum ducum etiam nomina, ſunt hac: Nergelear, Aremantus, Emegar, Naboſaris, Echarampſaris. Vrbe autem capta circa me-

An. mũdi 3356. Ante Christum natum 608.

Sedecias noctu fugã ſibi conſulens, à Babylonijs capitur.

diam noctem, & ducibus ac reliquis hoſtibus in templum ingreſſis, Sedecias Rex vbi hoc ſenſit, aſſumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quaſdam anguſtas in deſertum. quod cum Babylonij cognouiſſent transfugarum indicio, ſub auroram aggreſſi ſunt eos perſequi, & aſſecuti eos non procul â Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites viſis è propinquo hoſtibus, relicto Sedecia diſpalati ſunt, quà quemq; tulit ſpes effugij. Ipſe penè deſertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hoſtium poteſtatem deuenit, & mox ad Regem perductus eſt. Quem poſtquam in conſpectu habuit Nabuchodonoſorus, impium & fœdifragum vocare cœpit, promiſſionum immemorem, quòd Regi ſeruare illam regionem eſſet pollicitus. exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd, cum à ſe accepiſſet regnum Joacimo fratri debitum, acceptâ poteſtate abuſus eſſet in autorem beneficij. Sed magnus eſt, inquit, Deus qui te propter mores tuos peſſimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciã increpuiſſet, eueſtigio iuſſit ipſo & alijs captiuis inſpectãtibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipſum excæcauit, Babylonem ſecum abducendum. Atq; ita vtriuſque prophetæ prædictiones, tàm Hieremiæ quàm Hiezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuiſſe comprobatæ ſunt. quòd

Excæcatio Sedeciæ, filiorumq; cædes.

captus

captus adducetur ad Babyloniam, & coram cum eo loquetur, & oculis ſuis faciem eius videbit, Hieremias prædixit. quòd verò cæcatus primò cũ Babylonem perductus eſſet, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidẽ ignorantibus ſatis declarare poſſunt Dei naturã, quàm varia ſit & multimoda, omnia tempeſtiuè diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiæ & incredulitatis inſigne exemplũ hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatẽ euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerũt deinceps: idq; temporis ſpaciũ quingentos & quindecim annos continet, & menſes inſuper ſex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Caterùm Babylonius poſt victoriam Nabuzardanem ducem miſit Hieroſolyma cum mãdatis, vt templum ſpoliatũ incenderet, regia quoq; ſimiliter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populum in Babyloniã traduceret. Qui cum eò peruenisſet vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vaſa omnia tàm aurea quàm argentea ſuſtulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomõ dedicauerat. præterea columnas illas æreas cũ ſuis capitulis, & menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templũ incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt aũt templum annis ex quo exſtructũ fuerat elapſis CCCCLXX. menſibus ſex & diebus decẽ additis. exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſibus ſex, dies decem. A diluuio vſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL. menſes ſex, dies decem. Ab Adamo item condito, vſq; ad hunc templi caſum tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper DXIII. menſes ſex, dies decem. Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quaq; ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodiæ templi, eunuchum primarium Regis cubicularium, cum ſeptem alijs regijs amicis. præterea ſcribam regium, & alios Principes viros ſexaginta. quos omnes vnà cum ſpolijs templi perduxit ad Regem ſuum agentem tunc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificem & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Joſadocum etiam Pontificem vinctum ſecum duxit, Sareæ Pontificis filium, quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorũ ſucceſſionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam Pontificum enumerare nomina, qui Regum tempore per continuatas ſucceſſiones ſummũ adminiſtrauerunt ſacerdotium. Ergo primus omnium in templo recens à Solomone exſtructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſſit. poſt Achimam Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Joramum Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Ioſadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus eſt. hi omnes quaſi per manus traditum ſacerdotium filij parentum ſucceſſores acceperunt, continuata generis ſerie. Caterùm Rex Babylonem reuerſus, Sedeciam in carcerem vſq; ad mortẽ eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. vaſa quibus Hieroſolymitanum templum ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. Pontificem è vinculis exemit.

An. mũdi 3356. Ante Chriſtum natum 608.

Dauidici generis Reges, quot & quandiu regnauerint.

Templum, regia, & vrbs ſpoliata, incenſa & diruta.

Captiuitas Babylonica.

Pontifices Hieroſolymitani.

Sedeciæ mors.

Nabu-

An. mũdi 3356. Ante Christum natum 608.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Godolia transfugarum dux.

Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus afficitur.

Nabuzardanes autem dux qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis prapoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro aquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad culturam acceperant, certum tributum Regi penderent. Propheta quoq; Hieremia è carcere exempto ſuaſit vt iret ſecum Babylonem: iuſſum enim ſe à Rege, vt ei neceſſaria omnia prabeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem poſſit reddere. Propheta verò neq; ducem ſequi voluit, neque alio ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patria, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godolia quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deeſſe pateretur, donatoq; vate magni precij muneribus, ipſe quoque domum profectus eſt. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Maſphatham, impetrata priùs à Nabuzardane gratia, vt ſecũ è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitana tempore diffugerant, poſteaquam Babylonios receſſiſſe audiuerunt, vndiq; collecti venerunt ad Godoliam Maſphathã. Eorum principes erant, Joannes carea filius, & Jezanias & Sareas, & nonnulli alij: preterq; hos Iſmael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & doloſiſſimus, qui tempore obſidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad ſe venientibus Godolias ſuaſit vt ibi manerent, nihil timentes à Babylonijs. poſſe enim eos impunè regionem colere. interpoſitoq; iureiurando paratum fore ſuum auxiliũ ſiquis moleſtaretur, conſuluit vt vnuſquisq; habitaret in quo vellet oppido, dicens miſſurum ſe vnà aliquot è ſuis, & daturum operam vt diruta inſtaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempeſtiuum eſt, curare ne frumentum & vinum ac oleum deſit in futuram hyemem quo ſuſtententur. hac locutus permiſit quenq; arbitratu ſuo quem liberet locum incolere. Qua fama poſtquam ad circumuicinas Iudea gentes peruenit, quòd profugos ad ſe venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos aſſignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, vndiq; concurſum eſt ad eum, & cœperunt regionem colere. Joannes autem cum alijs principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò miſiſſet Iſmaëlem, vt ipſum clam dolo interficeret, & principatum inter Iſraëlitas occuparet, cum ſit è genere regio: ſecurum autem fore ab inſidijs, ſi eis permittat Iſmaëlem clam occidere. Vereri enim ſe, ne, ſi ipſe inſidijs præoccupatus fuerit, reliquia Iſraëlitarum in totum pereant. ille verò reſpondit ſe non diſſimulaturum tales inſidias aduerſum hominem affectum à ſe beneficio. non enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta inopia neceſſitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum eſſe, vt cui circumuento inſidijs non poſſet ſine ſcelere non ſuccurrere, eum ſua manu interimere conetur. Attamen etiamſi vera eſſent quæ deferrent, emori eſſe ſatius, quàm hominem qui ſalutem ſuæ fidei commiſiſſet, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. poſt dies inde triginta venit ad Godoliam in Maſphatha Iſmael comitatus amicis decem: vbi inter hoſpitales epulas dum ſe comiter poculis inuitant, hoſpitem mero grauem & ſomnolentum aduertens,

Baruchus è carcere dimiſſus.

Iudæi vndiq; collecti ad Godoliam Maſphatã veniunt.

Godoliæ cædes, & plebis Maſphathẽſis abductio.

aduertens,cum decem illis ſocijs adortus interfecit,nec difficile fuit cæteros conuiuas ſimiliter affectos confodere:quib.necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum graſſati ſunt promiſcuis cædib.tàm in Iudæos quã in Babylonios milites ſecuros & paßim dormientes.ſequenti verò die venerunt cum munerib. ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inſcij quæ acciderant. quos videns Iſmaël intrò vocauit ad Godoliam, & introgreſſos clauſo palatio trucidauit,cadaueraq; eorum in puteum quendam,ne eſſent conſpicua,demerſit. Soli autem ex eo numero ſeruati ſunt,qui rogauerunt ne ſe prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, ſuppellectilem & veſtes atq; frumentum. quib.promißis motus, aliquot ex eis pepercit.plebem verò Maſphathenſem cum mulierib.& pueris abduxit:& in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliã reliquerat.His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus eſt.Ioannes autem cum cæteris ducib.audita Maſphathenſiũ clade,& morte Godoliæ,indignißimè tulerunt,& aſſumptis ſuis quiſq; militibus,Iſmaëlem hoſtiliter perſecuti ſunt,eumq; apud fontẽ Hebronenſem deprehenderunt.quib.viſis captiui Iſmaëlis lati,rati,id quod erat,auxiliũ ſibi venire, omnes ad Ioannem tranſiuerunt. Iſmaël autem cum octo tantum comitib.ad Ammanitarum Regem perfugit. Cæterùm Ioannes aſſumptis quos Iſmaëli eripuerat,cum eunuchis,et mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mandra dicitur,ibiq; ea die manſerunt. Voluerunt inde proficiſci in Ægyptum,timentes Babylonios,ne irati propter eadem præfecti in ea regione à ſe conſtituti,in illos ſæuirent. prius tamen conſulendum Hieremiam rati,accedentes eum rogauerunt,vt hæſitantib. oraculum expediret,quidnam faciendum ſit,iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit. cumq; propheta operam ſuam eſſet pollicitus,decima demum die Deus apparens iußit vt Ioanni et cæteris ducib.diceret:ſi manſerint in ea regione,auxilio futurum & prouiſurum ne quid incommodi à Babylonijs, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallẽt iter facere, curã eorum relicturũ, infenſumq; tali calamitate affecturum eos,quali paulo ante fratres eorum caſtigatos eſſe viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere,quòd ex Dei ſententia iuberet eos manere:ſed putauerunt eum falſo verbis ſuis Deũ prætexere, re aũt vera loqui in gratiã Baruchi diſcipuli,ne poßint Babyloniorum irã effugere.Contempto igitur Dei cõſilio quod per prophetã dederat,Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abijt,abducto ſimul & Baruchо & Hieremia.Quò poſtquã peruentum eſt,Deus ſignificauit prophetæ fore vt Babylonius exercitũ ducat in Ægyptum: iußitq; prædicere populo,q capietur Ægyptus,& ibi partim interficientur,partim captiui Babylonẽ abducentur,id quod etiã factum eſt.quinto enim poſt excidiũ Hieroſolymitanũ anno,qui fuit regni ipſius Nabuchodonoſori vigeſimus tertius,cum magnis copijs inuaſit Cœlen Syriã. qua ſubacta bellum geßit contra Ammanitas & Moabitas,& his quoq; perdomitis Ægyptũ hoſtiliter eſt ingreſſus:occiſoq; qui tunc regnabat,& alio Rege cõſtituto,repertos ibi Iudæos rurſum captiuos Babylonẽ abduxit.Hæc fuit fortuna Hebræorũ,vt accepimus,bis vltra Euphratẽ traductorum.nam per Aßyros decem trib.è Samaria ſunt abducta,regnante Oſea,deinde reliquæ duæ per Nabuchodonoſorũ Chaldæorum & Babyloniorum Regem captis Hieroſolymis. Sed Salmanaſſar in vacuas Iſraëlitarum ſedes deduxit gentẽ Chuthæorum,qui prius in intima Perſide et Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt. Rex verò Babylo-

An. mũdi 3356. Ante Chriſtum natum 608.

Clades Iſmaelis à Ioanne accepta.

Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Ierem.42.43.

Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquijs Iudæorum in captiuitatem abducendis.

An. mũdi 3361. Ante Chriſtum natum 603.

An. mũdi 3361. Ante Christum natum 603.

nius pro abductis duab. tribubus nullam gentẽ in eam regionem reposuit: quo factum est vt Iudæa cum Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decẽ tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarum transmigrationẽ interceßit, anni fuêre centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterùm Nabuchodonosorus selectis nobilißimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ Regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre cõßpicui, pædagogos eorũ curæ aßignauit, exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: præbebatq; eis de sua mensa victum, & Chaldæorum disciplinis instituẽdos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimum. in his erant quatur de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem, pro Anania Sedrachẽ, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iußit: eosq; ob egregiam indolem & nõ mediocrem eruditionem vehemẽter caros habuit. Cùmq; visum fuisset Danieli cũ cognatis victitare durius, & à regia mensa abstinere edulijs, atq; adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanẽ eunuchum qui curæ eorum erat præpositus, rogantes vt quæ mittebantur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, et si quid aliud præterea vellet inanime. se enim, alijs fastiditis, talem victum appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorum corporib. & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorũ qui alãtur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaq; nacti Aschanẽ non admodum difficilem, persuadent vt saltẽ per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deteriùs inde habuerint, in eodem uictu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij, ad pristinam diætã eos reduceret. vt verò apparuit non solùm non ladi eos talib. sed habitiores præ alijs & maiores inde fieri, vt cũ eis non essent conferendi qui cibis vescebantur regijs, sed Daniel cum socijs potius delicatã vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mensa mittebãtur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iã diximus. Illi verò vt potè puros iã habentes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborẽ corpora, quòd neq; illi laderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neq; hæc similis de causa emollirentur, facilè omnem perdidicerunt doctrinam tàm Hebraicam quàm Chaldaicam: sed præcipuè Daniel peritus talium artium, coniectandis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum vidisset mirandam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somnium sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atq; si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somniũ etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iußisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adijt

An. mũdi 3361. Ante Christum natum 603.
Iudæa per septuaginta annos deserta.
2. Par. 36.
Ierem. 25. & 29.
Hedio & Ruffinus Cap. 12.
Dan. 1.
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.

Dan. 2.
Nabuchodonosorus visionis oblatæ, oblitus, Magos ac vates accersit, eisq; mortem, ni indicarent, minatur.

adijt Ariochũ regij prafectum ſatellitij: rogauitq; cauſam cur ita Rex ſtatuiſſet in omnes ſapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere: & cognito quod cum oblitus eſſet ſomnij, iuſsiſſetq; eos id ſibi indicare, nec illi potuiſſent, ad iram commotus ſit, impetrauit vt prafectus vnius noctis dilationem magis à Rege peteret. ſpem enim ſibi eſſe, Deum ea ipſa nocte exoratum indicaturum eſſe id ſomnium. qua Danielis poſtulata cum per Ariochum Regi eſſent renunciata, iuſsit eadem Magorum differri, tantiſper dum huius promiſsi fidem experiretur. puer verò cum ſocijs digreſſus in ſuum cubiculum, per totam noctem ſupplex Deum precibus ſolicitauit, vt rem ſibi aperiret, & Magos cum quibus & ipſi periclitarentur, ab ira Regis eriperet, manifeſtata ſibi viſione quàm Rex præterita nocte viſam elabi è memoria paſſus ſit. Deus autem & periclitantes miſeratus, & Danielis ſapientia delectatus, tàm ſomnium quã eius interpretationẽ ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognoſceret. Ille hac reuelatione lætus, ſurgẽs fratribus eam indicat, iam deſperantibus vitã. & tantum de morte cogitantibus: hortaturq; vt trãquillo ſint animo, & de vita melius ſperare non dubitent. Cũ quib. actis Deo gratijs quòd ætatem eorum eſſet miſeratus, Ariochum àdit initio diei rogans vt ſe ad Regẽ ducat, indicaturum ei ſomnium qnod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quẽ ingreſſus primum deprecatus eſt eam opinionẽ, quaſi ipſe Chaldæis & Magis eſſet ſapientior, quòd nemine illorum valente inuenire ſomnium, ipſe id eſſet indicaturus. non enim ſua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: ſed Deus, inquit, nos de vita periclitãtes miſeratus eſt: rogan-

An. mũdi 3363. Ante Chriſtum natum 601.

Danieli ſomnium eiusq; interpretatio reuelatur.

Daniel Regi [illegible] & interpretationem exponit.

tiq; mihi pro mea populariumq; vita, & ſomnium & eius ſignificationẽ aperuit. neq; enim tã me ſolicitum habuit ea triſtitia, quòd à te indigni vita eſſemus iudicati, quàm metus de exiſtimatione tua gloria, cum tot viros bonos & honeſtos necari iuberes, idq; iniuria, quòd non eſſet humana ſapientia cõprehenſibile quod mandabas, ſolo Deo valẽte præſtare quod cuperes. Ergo cum hæc te cura teneret, quis nam poſt te potiturus eſſet orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos oſtendere, tale immiſit ſomnium: videbaris tibi videre ſtatuã gran-

Somniũ Nabuchodonoſori, de quatuor Monarchijs mundi.

An. mũdi 3363. AnteChriſtum natum 601.

dem ſtantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora aerea, crura ac pedes ferrei. deinde ſaxum vidiſti abruptum à mõte in ſtatuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, ſed aurum, argentũ, as & ferrum abiret in minutiorem farinæ puluerem: eumq; ingruente venti vi diſſlatum in terras diuerſiſſimas. Saxũ verò illud tam magnum accepiſſe incrementũ, vt quantum eſt terrarum ſua mole opprimeret. Et hoc quidem eſt quod vidiſti ſomnium, quod in hunc modũ interpretari oportet. Aureum illud caput te ſignificat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus veſtrũ imperium delebitur. illorum quoq; imperiũ alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro ſimili, cui propter naturã ferri nihil poterit reſiſtere, quòd ea ſit auro, argẽto ac ære validior. adiecit & de ſaxo interpretationẽ Daniel, ſed mihi hoc narrare non libuit, cuius propoſitum eſt præterita, non etiã futura, ſcribere. quòd ſi quis veritatis auidus non deſiſtit inquirere, futurorũ quoq; obſcuros euentus cupiens diſcere, det operam vt Danielis librũ perlegat, qui habetur inter ſacras literas. Porrò Nabuchodonoſorus his auditis, agnoſcẽs ſuum ſomnium, attonitus eſt Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quàm Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus impoſito ei Dei ſui nomine, vniuerſæ ditioni ſuæ præpoſitum eſſe voluit, cum eoq; ſimul eius conſanguineos: qui ob hoc inuidioſi facti, in periculum inciderunt, offenſo Rege propter cauſam talem. Rex fabrefacta aurea ſtatua, alta ſexaginta, lata ſex cubitos, in campo magno Babylonis eam ſtatuit: quàm dedicaturus conuocauit ex omni ſua ditione Principes: eisq; mandauit, vt quamprimùm tuba dari ſignum audierint, procidentes in faciem adorent ſtatuam. quod qui non fecerit, pœnam propoſuit, vt conijciatur in

Daniel cum ſocijs ad honores euectus.

Mandatum regium de ſtatua adorãda. Daniel. 3.

An. mũdi 3364. AnteChriſtum natum 600.

Danielis cognati ſtatuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia ſeruantur.

ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ ſigno adorarent eam ſtatuam, Danielis cognati negauerunt ſe hoc facturos, quòd nollent patrias leges tranſgredi. moxq; delati, & in ignem coniecti diuina ſeruati ſunt prouidentia,

uidentia, & prater omnium opinionem euaſerunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, ſed quaſi ſentiens iniuſtè in fornacem coniectos, pepercit, & non exeruit vim ſuam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: qua quidem res magis etiam eos Regi commendauit, quòd probos & Deo caros eſſe animaduerteret: quo factum eſt, vt ſemper in maximo apud eum honore haberentur. Nam multò deinde pòſt, rurſum aliud dormiens Rex, *vidit in ſomnium, quòd priuatus regno vitam acturus eſſet inter beſtias, & poſt exactum eo modo ſeptennium denuo reſtituendus eſſet in priſtinum imperium. quo viſo rurſum conuocatis Magis percontatus eſt quid ſignificet. Eius intellectum nemo alius inuenire & Regi indicare potuit, ſolus Daniel quid portenderet coniectura aſſecutus eſt: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in ſolitudine tempus prædictum exegiſſet, nemine ſeptennio toto audente inuadere dominium exorato Deo rurſum in regnum ſuum reſtitutus eſt. Nemo autem mihi vitio debet vertere, quòd hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, ſcriptis meis inſero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initijs huius hiſtoriæ, palàm profitens me tantum Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promiſi, nec addentem quicquã de meo, nec auferentem etiã. Cæterum Nabuchodonoſorus cum regnaſſet annos* XLIII. *vitam finijt, vir induſtrius & prioribus* Regibus *longè fortunatior. Meminit eius & Beroſus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autem Nabuchodonoſorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæq; præfecerat, à ſe defeciſſet, cum non poſſet amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonoſoro copiarũ parte, iuſſit hunc contra illum proficiſci. qui collatis ſignis cum defectore congreſſus, & ipſum deuicit, & regiones eius ad ſuum imperium retraxit. Interea pater Nabuchodonoſorus apud Babylonem morbo abſumptus eſt, cum regnaſſet annos* XXI. *Nabuchodonoſorus verò non multò poſt patris morte cognita, & conſtitutis Ægypti ac reliquarum regionum negocijs, demandataq; amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniã cum exercitu & impedimentis, ipſe cum paucis per deſertum Babylonem properauit. Et cum aſſumpſiſſet regni adminiſtrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo ſeruata erat in eius reditũ, factus eſt totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias diſtribuit: deinde ſpolijs bello partis Beli templum & alia quædam magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hoſtes eò poſſent vti ad ciuitatis incommodum. Tres quoq; murorum ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paterna Regia contiguam exſtruxit aliam* Regiam, *cuius ſubſtructiones & reliquã magnificentiam forte ſuperuacaneum eſſet dicere: vnum ſilere nõ poſſum, quòd tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas varijs arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quòd vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum*

An. mũdi 3369. Ante Chriſtum natum 595.

Daniel. 4. Somnium & eius explicatio.

Mors Nabuchodonoſori. An. mũdi 3381. Ante Chriſtum natum 583.

Beroſus de Nabuchodonoſoro. Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Megaſthenes de Nabuchodonoſoro.

An. mũdi 3381. Ante Christum natum 583.

volumine meminit, vbi ostendere conatur quòd hic Rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longè à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africa primariam, & bonam partem Hispania. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius Regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quàm in Indorum historijs, quòd hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc Rege *apud historicos inuenio.*

Diocles. Philostratus.

CAP. XII.

Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperij ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.

Abilamarodachus Iechoniam è vinculis dimittit. 4. Regum 25. Ierem. 52. An. mũdi 3382. Ante Christum natum 582.

Æternvm post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnum suscepit, qui mox Hierosolymorum Regem Iechoniam è vinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regia *sua praefectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechonia, qui se ei cum vxoribus & liberis totáq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annum defuncto Nigliſar filius successit, cumq; regnasset annos quadraginta vitam cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Laboſardachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæsisset, post mortem eius transiit ad Balthasarem, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorum quæ Regia mensa adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferens: & ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem. qua visione territus conuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire,* Rex *ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendã captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductũ, virum sapientem, qui posit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonoſoro, quod quærebat, interpretatũ, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabatq; vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta caterorum insciti, etiã si triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Balthasar*

Nigliſar.

Laboſordochus.

Balthaſar ſiue Naboandel Babyloniæ Rex. An. mũdi 3421. Ante Christum natum 543. Dan. 5.

Balthaſar manum è pariete prominẽtem & syllabas quaſdam ſcribentem videt. An mũdi 3425. Ante Christum natum 539.

Daniel Regi ſcripturam interpretatur.

ſar accerſit Danielem: & prafatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & quòd ſolus ſit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens operæ præmium vſum veſtis purpureæ torquemq; aureum, & ditionis ſuæ partem tertiam, vt ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris fiat apud omnes qui honoris cauſam ſciſcitando cognouerint. Daniel autem recuſatis muneribus, quòd his diuinitus conceſſa ſapientia corrumpi nequeat, ſed indigentes gratis iuuare parata ſit, ait ſcripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eo quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus ſit pietatem colere, & nihil moliri quod ſit ſupra naturam hominis. Nabuchodonoſorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, poſt multas preces miſerante Deo reſtitutum ad hominum cõuerſationem & priſtinum imperium, ac deinde per totam vitam agnouiſſe & laudaſſe Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domeſtici exempli, voces impias iactaſſe in Deũ, & potaſſe è ſacris vaſis vnà cum ſuis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare qualem ſit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda ſingula. Mane, hoc eſt numerus, ſignificat dinumeratum eſſe iam dierum tuæ vitæ ac regni numerum, & perbreue tempus ſupereſſe. Thecel, quod eſt pondus, appenſum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod eſt fragmen, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Perſas diſtribrendas. Hac interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer triſtari, attamen Danieli ſuam munificentiam non ſubtraxit tanquã malorum prænuncio, ſed dona quæ pollicitus eſt exhibuit, ſic cogitans, quod non bona audierit, ſui fati culpam eſſe, non Prophetæ: immò illum boni viri officio functum eſſe, qui ſic interpretatus ſit vt erat euenturum, tametſi parum lætus euentus ſequeretur. Non multum autem abijt temporis, dum & ipſe & vrbs in Cyri Perſarum Regis poteſtatem deuenit. Sub Balthaſare enim capta eſt Babylon, anno regni eius decimo ſeptimo. Hic finis fertur poſterorum Nabuchodonoſori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro ſuo cognato, annum agebat ſexageſimum ſecundum, qui fuit Aſtyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiã Danielem Prophetã aſſumptum ſecum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud ſe habuit. erat enim vnus è tribus ſummis ſatrapis, qui ſub ſe habebãt alios CCCLX. *ſatrapas: tot enim à Dario primum inſtituti ſunt. Itaq; cum tam carus & honoratus apud* Regem *eſſet, vt qui ei tanquã diuino libenter de quouis negocio conſulenti pareret, non effugit cæterorum inuidiã, quemadmodum fieri ſolet inter eos, qui aliquem ſibi à* Rege *præferri non patiuntur æquo animo. cumq; æmuli occaſionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquã eis præbuit. cum enim eſſet contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe ſibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullã accuſandi anſam inuenire poterãt. nec tamen deſtiterunt quærere quomodo honore deiectũ è medio tollerent. & cum animaduertiſſent Danielem quotidie ter Deo ſupplicare precibus, commenti ſunt occaſionem qua eum poſſent perdere: aditoq; Dario renunciant ei, viſum eſſe ſatrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermiſſionem: quibus, nec ab ipſo, nec à quoquam hominũ aut Deorum quicquã precari liceat: & ſi quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex verò non perſpiciens eorum maliciam, quòd*

An. mũdi 3425. Ante Chriſtum natum 539.

Danieli Rex dona promiſſa exhibet.

Babylon à Cyro Perſarum Rege capta.

Inuidiæ vis & natura.

Honor Danielis. Hedio & Ruffinus cap. 14. Daniel. 6.

An. mũdi 3425. Ante Christum natum 539.

quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretũ promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnũ fuit vbiq; silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt propere, Danielemq; accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile veniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonũ foueam.

Daniel in leonum foueã coniicitur.

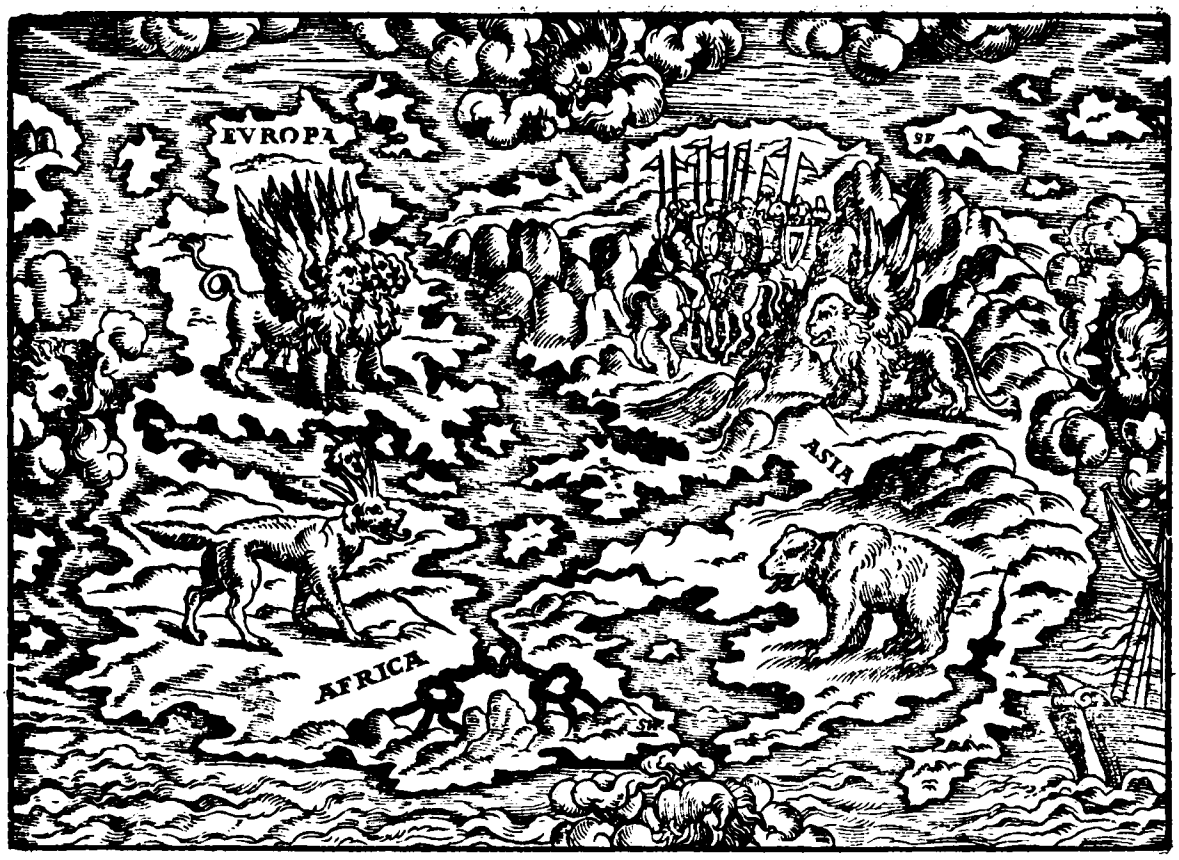
Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestijs, hortatus est eum, vt præsentem casum æquo ferret animo: & postquam eò coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autem surgens ad foueam se cõtulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cum ille responderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerũt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referẽtes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multũ carnium obiici leonibus, & illis iam saturitatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorũ malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando. ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiã decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tempus, vt in ea turri sepeliantur Medorũ Reges & Persarũ atq; Parthorũ: eiusq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod autem in hoc viro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteribimus,

Danielis inimici à leonib⁹ dilaniati.

Danielis vaticinia.

Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certã fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit.

rit. non ſolum enim futura prædixit quemadmodum alij Prophetæ, verum- An. mũdi 3425.
etiam tempus quo euentura eſſent præfinijt. & cum alij Prophetæ calamitates Ante Chriſtum
prædicerent, ideoq; malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarem natum 539.
inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauſtam ominationem quidem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidem ſibi apud vniuerſum mortalium genus compararet. Exſtat enim in

eius ſcriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait enim ſe apud Suſa primariam Perſidis vrbem cum ſodalibus prodiſſe in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis ſolum eſſe derelictum, ſeipſum quoq; conſternatum in faciem & manus procidiciſſe. ibi acceſsiſſe quendam excitantem ſe & iubentem, vt ſurgeret ac videret, quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuibus. ſurgenti deinde oſtenſum eſſe arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimum cæteris celſius. verſis deinde ad occidentem oculis, vidiſſe ſe hircum delatum per aërem concurriſſe cum ariete, & bis cornibus ictum proſtrauiſſe humi & conculcaſſe pedibus. deinde vidiſſe enatum è fronte hirci cornu maximũ, quo defracto erupiſſe pro eo quatuor alia, obuerſa in ventos ſingulos. & ex his etiam aliud minus exortum ſcripſit, quod poſtquam eſſet adultum, Deus qui hæc oſtendebat, dixit geſturum bellum cõtra gentem ipſius, & vrbem vi expugnaturum, & cæremonias templi conturbaturum, ſacrificiaq; vetiturum per dies M C C X C V I. *hæc eſt viſio quam in campo apud Suſa ſe vidiſſe ſcripſit: eamq; Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſignificare Perſarum & Medorum regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimũ deſignari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitijs & gloria præſtantiſsimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Perſa bis congreſſus eum prælio ſuperet, totumq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte exſtans primum Regem ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus ſingulorum verſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primi Regis mortem,*

Danielis viſio de ariete & hirco, p quæ Medorum & Perſarũ Regnum præfiguratum fuit. Daniel. 8.

An. mũdi 3425. Ante Christum natum 539.

& regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neque alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisq; exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudaeorum & legibus, & formam institutae iuxta has reipublicae auferat: spoliatoq; templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quae quidem calamitas genti nostrae sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat.

Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Dan 9.

Eodem autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatem illaturi essent nostris hominibus. Haec omnia diuinitus sibi demõstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à praedictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simulq; Epicureorum error coarguatur, qui prudentiam è vita eiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret praeside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currusq; aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negant curae esse res mortalium.

Epicureorum error coarguitur.

quî enim fieri potuit, vt Prophetijs eius responderet euentus, si temerè in mundo gererentur omnia? Verum ego haec, ita vt inueni in literas retuli, quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.
II. Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.
III. Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò abstinere iubet.
IIII. Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.
V. Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.
VI. Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.
VII. Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.
VIII. Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

Cyrus

CAP. I.

An. mũdi 3426. Ante Christum natum 538.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem arumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiusq; posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriam, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinam, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniam me Deus maximus orbis Regem constituit, hunc illum esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos Prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem cõscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentium Regem declaraturus esset, remittere populũ suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbemq; Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudæa ducibus ac satrapis, vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamitica, simulq; Leuitæ & Sacerdotes, properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cum peruenissent, omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebantq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentesq; vota quibus damnati fuerant, offerebãt solennes victimas, quasi vrbem denuo cõderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ararij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatũ est, vt quàm primum id absolutum esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & Epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitãt permisi, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo cõderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ararij mei præfectum Mithridatem, & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent Deo: quos

Babylonicæ captiuitatis post septuaginta annos finis. 1. Esd. 1. 3. Esd. 2.

Cyri Persarum Regis edictum.

Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.

Cyrus Iudæis reditũ in patriam, vrbis & templi ædificationẽ permittit.

Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.

Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.

An. mũdi 3426. Ante Christum natum 538.

sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectũ & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorũ numerus est hic: pſycteres aurei quinquaginta, argentei CCCC. *thericlea pocula aurea quinquaginta, argentea* CCCC. *situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ* D. *libatoria aurea* XXX. *argentea* CCC. *phialæ aureæ* XXX. *argenteæ* MMCCCC. *præterea vasa alia magna mille. Cõcedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samaria tributis præberi volo. immolabuntq; Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiusq; generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus autem eorum, qui è captiuitate cõuenerant Hierosolyma* XLII. *millia fuêre, & insuper* CCCCLXII.

Iudæorum è captiuitate Hierosolyma, profectorum numerus.

CAP. II.

Regij duces & satrapæ Iudæos æb ædificatione templi prohibent.

Hedio & Ruffinus cap. 2. 1. Esd. 4. Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.

HJ dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circùm finitimæ gentes, præcipuè Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabant satrapas & eos quibus commendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quò minus vrbem ac templum instaurare valeant. Illi verò pecunijs etiam corrupti vendiderunt Cuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet Rex, quòd Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forumq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quòd si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbemq; ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam. quin hoc quoq; admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniumq; ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Aliàs cap. 3. Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de templi ædificatione auertenda.

An. mũdi 3435. Ante Christum natum 529.

Cambyses

CAP. III.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

An. mũdi 3435. Ante Christum natum 529.

Cambysis rescriptũ in quo Iudæos ab ædificãdo templò deterret.

CAMBYSES autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathimo commentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicam fuisse Regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quodq; Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen & cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem denuò condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt Regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis euestigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibueruntq; Iudæos ne vrbem & templũ ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsq; in secundum annum regni Darij Persarum Regis. Cambyses enim cum per sexenniũ regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascũ est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragijs Regem declarauerunt.

Hedio & Russinus Cap. 3. Alias Cap. 4.

Darius Hystaspis filius Rex Persarum.

An. mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

CAP. IIII.

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

1. Esd. 5. 6. Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet.

Zorobabel.

IAm adhuc priuatus vouerat Deo si regnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templum Hierosolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hierosolymis Zorobabel, qui captiuorũ Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus Regis amicus. quamobrem inter satellites cum alijs duobus assumptus, speratum honorẽ consecutus est. Primo autem sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarumq; præsides ab Indis vsq; ad Æthiopas, & præfectos copijs per CXXVII. satrapias. Cumq; ad satietatẽ epulati, discessissent cubitum ad suũ quisq; diuersorium, Darius post breuem in lecto quietem à somno relictus, nec valens redormiscere, cœpit fabulari cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmiũ fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurũ instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in cõsessu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. post hæc promissa quærit ex primo num vinũ maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residensq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitũ illorũ quenq; coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositam, quid ipsi videatur verius. Tum primus eorũ sic exorsus est vini prædicare potentiã. Viri illustrissimi, equidem vino potẽtiæ palmã tribuere haud dubito, dũ eius viriũ hinc coniecturã capio. Animaduerto enim quòd quorumuis potantiũ mentẽ subuertit, & vel Regis

Darius tribus satellitibus tres quæstiones proponit. 3. Esd. 3.

Primus vini potentiam prædicat.

An.mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; suæ conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nam & calamitosorum extinguit tristitiam, & are alieno atq; vsuris oppressos facit aliquantisper videri sibi omnium ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. praterea tàm ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus carissimos, eosq; facit videri alienissimos. cumq; edormito temeto per noctem sobrij fuerint redditi, surgunt omninò inscij qua eis per ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium lõgè potissimam simul & violentissimam. Postquam primus prolata sua de vino sententia dicendi finem fecit, tum secundus cœpit extollere potestatem regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quæ intellectu ac potentia prædita sunt. id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mãdare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominium, eorum vim ac virtutem merito existimandam insuperabilem. Quid? quòd dum ad bella & pericula subditos mittunt, omnes eorum imperata obsequenter faciunt, siue dum per eos obijciuntur hostibus, siue dum coguntur cum mœnibus ac turribus, atq; adeò cum montibus, ipsaq; rerum natura bellum gerere, ipsorum iussu parati vel occidi vel occidere, dum ne videantur à regijs mandatis vsquam digredi. parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad Regem redeunt. Iam verò qui alieni à militia, dant agris colendis operam, post longos labores & sudores comportatis fructibus Regi tributa persoluunt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquam discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, sed vnam hanc curam putans necessariam, in hac vna est assiduus. Et qui fieri potest, vt non is sit omnium potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quanta sit quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere plurimum, & Regem cui omnes obtemperant, maior tamen est potentia mulierum. nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil est omninò quod non illis acceptum ferendum sit. nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domestica cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multò abundemus & auro, pretiosisq; rebus alijs, simulatq; mulierem formosam conspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in visa pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amicissimorum sæpenumerò propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimum. quicquid terra mariue longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus committimus? Ipsum etiam Regem tantarum re-

Secundus potestatẽ regiam extollit. 3. Esdr. 4.

Zorobabel tertius Sàtelles mulierum vim præpollentẽ primũ ostendens; mox veritati vt infractæ palmam attribuit.

rum

rum dominum vidi aliquando ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, ſed vt ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridẽte, & irata illa mœrentem, & adulatoriè ſe ad affectus illius attemperando humiliter ſatisfacientẽ. ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapræ mirabundi alij in aliorum vultus inter ſe mutuò coniciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit tranſitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, veruntamen nec hæ nec Rex veritati vllo modo conferẽdus eſt. Nam cum terra ſit maxima, cœlum item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cũq; hæc Dei voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iuſtus eſt & verax, cõſequitur vt veritas ſit rerum omnium longè potentiſſima, cõtra quam iniuſtitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere videantur, mortalia ſunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illa percipimus nec mortalia ſunt, nec iniuriæ temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiæ. his dictis Zorobabel ſermoni finem impoſuit. Acclamante verò auditorio quòd dixiſſet optimè, & quòd ſola veritas vim omnis ſenij vel mutationis expertem habeat, iußit eum Rex poſtulare aliquid ex his quæ illi paulo antè vltrò fuerat pollicitus. Libenter enim ſe conceſſurum, vt viro ſapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſsitudines. His auditis admonuit eum voti, quo ſe obligauerat, ſi adipiſceretur poteſtatem regiam: id autem erat, denuò condere Hieroſolyma, & ibi Dei templum inſtaurare, ac deinde ſacra vaſa olim per Nabuchodonoſorum inde ſublata, & Babylonem perlata, reſtituere. Hæc eſt, inquit, mea poſtulatio, quam nunc mihi permittis, ſapientem me virum iudicans: Tum Rex lætus aſſurgens excepit eum oſculo, moxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos deducere Zorobabelem, eosq; qui vnà profecturi erant ad inſtituendam & abſoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magiſtratibus vt materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hieroſolyma, & inſtaurantem eam vrbem adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adſcriptum erat, iubere & velle Regem liberos eſſe omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma poſtliminio redierint & procuratores ſuos ac ſatrapas vetuit quicquam in regios vſus à Iudæis exigere: & quantumcunq; agrorum occupare valeant, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent, atq; inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi conferrent. ipſis aũt iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hunc vſum eſſent neceſſariâ, ſacrasq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri ſacerdotes rem diuinam faciunt, de ſuo præberi voluit, necnon etiã organa quib. Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodib. vrbis atq; templi certas terræ portiones aſsignari iußit, ac in ſingulos annos pro alimentis certam pecuniã. deniq; de remittendis ſacris vaſis, deq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiam à Rege conſecutus, quam primũ egreſſus eſt regiam, ſuſpiciens in cœlũ, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, confitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractaq; gratiarũ actione, precatus vt & in poſterũ propitius eſſe pergeret, Babylonem profectus eſt, lætum popula-

An. mũdi 3443. Ante Chriſtum natum 521.

Zorobabel ex oratione ſua laudem & munera præclara conſequitur.

Darius admonitus voti, templi reſtaurationem mandat.

Ruffinus Cap. 4. Darij Regis ſcriptum & mandatum de libertate, poſſeſſionibus, templo & ſacrificijs Iudæorum. 1. Eſd. 6.

Euangelium Iudæis allatum.

An.mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

populariḃus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & compotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, ob receptam patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quaq; tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ vxores ac liberos vehe-

Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur. 3. Eſd. 5.

rent: deducentibus q; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viam emetiebantur hilares, perſonantibus omnia tibijs, & cymbalis perſtrepentibus, proſequente per luſum ac laticiam & reliqua Iudæorum multitudine. nam certus numerus è ſingulis cognationibus ſelectus proficiſcebatur: quas nominatim percenſere non libet, ne interrupta narrationis ſerie lectori tædium afferam. hoc

Numerus Iudæorũ è Babylone profectorum. 1. Eſd. 2.

tantum dicam compendio, fuiſſe pubertatem egreſſorum quater mille millia & ſexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim ſequebantur quatuor millia & ſeptuaginta. promiſcua verò multitudinis puerorum ac mulierũ numerus erat quadraginta millia DCCXLII. *præterea Leuitici generis cantores aderant* CXXVIII. *ianitores* CX. *ſacri ſerui* CCCXXII. *ad hæc qui dicebant ſe Iſraëlitas, nec tamen poterant approbare genus ſuum, ſexcenti quinquaginta duo. reiecti ſunt etiam ex ordine & honore ſacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipſi indicare poterant, nec in Leuiticis & ſacerdotalis genealogijs inueniebatur. erant autem numero* DXXV. *Sequebatur etiam ſeruitiorum multitudo ſeptem millium* CCCXXXVII. *cantores etiam & cantatrices* CCXLV. *cameli* CCCCXXXV. *iumẽta* DXXV. *Dux*

Zorobabel Dux & Ioſua Pontifex.

autem multitudinis quam modò recenſui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & ſtirpe Dauidis natus, & cum eo Ieſus Ioſedeci Pontificis filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium ſuffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in ſumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atq; in hunc modum ſacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hieroſolyma ſunt deducti. reliqua verò multitudo pauliſper diſcedentes proſecuta, domos

Ieſus Pontifex & Zorobabel Princeps altare ædificant. 1. Eſd. 3.

quiſq; ſuas rediit. Septimo autem menſe poſtquam Babylonem exiuerant, Ieſus Pontifex & Zorobabel Princeps dimiſſis circum oppida nuncijs è tota regione populum Hieroſolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo ſacrificia iuxta leges per Moſem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus exoſi erant omnibus. Celebrauerunt au-

Scenopegia.

tem etiam Scenopegiam per idem tempus, iuxta legiſlatoris præſcripta, & poſt hæc oblationes & quotidiana ſacrificia, victimas q; ſabbatorum atq; omnium ſanctarum feſtiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea ſacrificantes à

Templum ædificari cœptum.

nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationem ſunt aggreſſi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebãt, ita vt primùm à Cyro, & tum iterũ à Dario iuſſi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorũ ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decemb. cœperunt ſuperſtruere: præpoſuerunt q; operi curando Leuitarum quotquot vigeſimum annum attigerant, & Ieſum cum filijs ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium,

eiusq;

eiusq; filios: quibus ſumma cura & diligentia commiſſum negocium tractantibus, celerius opinione creſcebat templi ædificium. Id vbi factum eſt, accedentes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq; progenies, canebant ſa- An. mũdi 3443. Ante Chriſtum natum

cros hymnos, in Dei laudem à Dauide quondam inſtitutos. Sacerdotes autem & Leuitæ cognationumq; Principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum vidêre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præſentium fortunarum tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia temperare à lacrymis non poterant: vulgus autem contentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorũ temporum comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllum detrimentum factum quibat animaduertere. contra ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas eſſe exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & latantium atq; dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerũt volentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adeunt Zorobabelem ac Jeſum Principesq; cognationũ, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu ædificandũ. Nam ſe quoq; aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius ſtudioſos fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul ædificandum admitti eos non poſſe, cum & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorare. idq; facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam, cum omnibus hominibus eò venientibus templum ad adorandum pateat. His auditis Chuthæi, ſic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt: & inſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satapras rogarent quemadmodum ſub Cyro primùm, ac mox ſub Cambyſe, vt templi ædificationem impedirent, Judæorumq; conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de induſtria remorarentur. Per idem tempus aſcen-

Samaritæ templi ædificationẽ promouere volentes, reijciuntur.

Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant.

An. mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

dit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdam alijs, rogauerunt q; Iudæorum Principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanum existimari posſit: & cur tam firmis mœnibus & porticibus vrbem cinxissent. Respondерunt Zorobabel & Jesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc exstructum à quodam eius gentis Rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorum suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, temploq; spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationem, & donaria vasaq; per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarent Hierosolyma, rursumq; in templum instauratum reponerent. eiusdem enim Regis mandato Abassarum missum ad eam vrbem, vt daret operam, vt id templum primo quoq; tempore absolueretur. eum acceptis regijs literis confestim venisse & fundamenta iecisse. atq; ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem atq; impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberent Dario, vt inspectis regijs commentarijs manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim ei de hac re scripserunt. Judæis enim solicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo,

An. mũdi 3444. Ante Christum natum 520.

Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes, ad Iudæos missi. 1. Esd. 5.

Aggæus & Zacharias prophetæ.

Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Judæos quòd vrbẽ muniant, templumq; arci quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rẽ Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX. *& totidem latitudine. quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario* Regis *præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq; cura eius negotij sit penes Abassarem Syriæ ac Phœnices præfectum eiusq; collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Judæos & eorum Principes sinerent templum struere: ipsi verò adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hados, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute* Regis *atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucẽ agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunq; eius tẽpli ædificationẽ vetare voluerit, Deus eum feriat, atq; hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cum Darius in Cyri commentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex Darius*

Samaritæ templi & vrbis restaurationẽ impedire conantes, magis promouent.

Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum.

An. mũdi 3450. Ante Christum natum 514.

3. Esd. 6.

Sisini

Siſini magiſtro equitum & Sarabazani caterisq́ magiſtratibus S. Mitto ad vos exemplar epiſtolæ Cyri, quam in ipſius cõmentarijs inueni: voloq́ vt omnia fiant, quemadmodum in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Siſines & reliqui decreuerunt eam per omnia ſequi. itaq́ ſuſcepta cura ſacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magiſtratusq́ illorũ & Principes & magnis omnium ſtudijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetãtibus interim Aggæo & Zacharia: abſolutumq́ eſt intra ſeptennium. Anno autem regni Darij nono, vigeſima tertia die menſis vndecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus diſtrus, ſacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Iſraëlitarũ multitudine obtulerũt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatẽ priſtina felicitate proq́ recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. *hircos* XII. *pro peccatis totidem tribuum: conſtituerunt́q Leuitæ iuxta Moſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoq́ quibus templum circumquaq́ includebatur. Inſtante deinde azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis verò Niſan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerunt́q id feſtum caſti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paſchalem immolantes decimaquarta luna epulati ſunt per continuos dies ſeptem, nullis ſumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Perſici animo. atq́ ita ſumma liberalitate in re diuina vſi incoluerunt Hieroſolyma, inſtituta ea Reipub. forma quæ per optimates adminiſtratur. penes Pontifices enim fuit ſumma autoritas, donec Aſamonæorum gens mutato rerum ſtatu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iamdiu à Sauli & Dauidis temporib, egerunt ſub Regibus per annos* DXXXII. *menſes ſex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res adminiſtrauerunt appellati Iudices, qui Reipub. ſtatus plus quam quingentis annis durauit poſt Moſis & Jeſu imperium. Hoc igitur modo ſe habebant Judæi in patriam reſtituti ſub Cyro & Dario Regibus. Samaritæ autem, infenſa gens & inuida, multis moleſtijs eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Perſarum videri, quod inde eſſent oriundi. nam quæ iuſſi erant, ex tributis in ſacrificia conferre grauabantur, magiſtris equitum interim conniuentibus: & quacunq́ in re vel per ſe, vel per alios poterant noſtram gentem lædere, nullam occaſionem prætermittebant. Viſum eſt itaq́ ſenatui populoq́ Hieroſolymitano legationem ad Regem Darium mittere, & Samaritas accuſare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, aſſumptis alijs quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis literis perferendas ad magiſtros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magiſtris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq́ eorum conſeruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Judæorum legati accuſauerunt vos, quòd moleſti fueritis templum ædificantibus, quodq́ nõ præbeatis impenſas in ſacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epiſtola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ ſeruantur, quicquid ſacrificiorum vſus poſtulat, vt non deſinentes quotidie ſacrificare tàm pro me, quàm pro Perſarum gente Deum deprecentur.*

An. mũdi 3450. Ante Chriſtum natum 514. Darij ad Syriæ præfectos epiſtola.

Templi ædificatio abſoluta.

Templum 23. Martij ſeu vt eſt 1. Eſd. 6. Martij 3. dedicatum.

Paſcha celebratur.

Reipub. forma Hieroſolymis inſtitũta.

Samaritæ Iudæis infenſi.

Iudæorum ad Darium legatio.

An. mũdi 3464. Ante Chriſtum natum 500.

Mandatum de ſumptibus ad ſtructurã templi præbendis.

CAP. V.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

An. mũdi 3464 Ante Christum natum 500. Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esd. 7. Xerxes Rex Persiæ.

DEFVNCTO autem Dario succeßit Xerxes filius, ſicut regni ita & pietatis paterna hæres. nihil enim ex patris inſtitutis circa diuinum cultum mutauit, & Judæos ſumma beneuolentia proſecutus eſt. Hoc regnante Pontifex erat Joacimus Jeſu filius: apud Babylonem verò degentium Judæorum primarius ſacerdos erat Eſdras, vir iuſtus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. is cum eſſet legum Moſaicarum peritißimus, in Regis amicitiam peruenit. & cum decreuiſſet proficiſci Hieroſolyma, ſecumq; aliquos è Babyloniis Judæis ducere, petiit à Rege commendatitias ad Syriæ ſatrapas literas, quas & impetrauit hoc modo ſcriptas. Rex Regum Xerxes Eſdræ ſacerdoti & lectori legis Dei S. Decretum eſt à me, & ſeptem meis Conſiliariis, vt quicunque in regno meo de Iſraëlitis & ſacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecum Hieroſolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuiſere Judæam iuxta Dei legem: vtq; Iſraëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi poteſtatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ ſuper altare Dei veſtri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vaſa quæcunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoque vaſa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & ſi quid aliud in hunc vſum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de noſtro fiſco eos ſumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, ſcribens eis vt quicquid Eſdras ſacerdos & lector legis Dei petierit, ſine mora dent. Et vt Deus propitius ſit mihi & meis liberis, volo vſque centum coros tritici Deo ſecundum legem dari. Vobis quoque magiſtratibus præcipio, vt à nemine ſacerdotum, Leuitarum, ſacrorum cantorum, ianitorum, ſacrorum ſeruorum, quicquam exigatis, néue vlla onera eis imponatis. Tu verò Eſdra iuxta conceſſam tibi diuinitus ſapientiam conſtitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem ſcienti: quin & neſcientes doce liberè, vt quiſquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, ſed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Eſdras gauiſus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur exiſtimans. Aduocata deinde Judæorum concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epiſtola, ipſam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes ſuæ gentis homines tranſmiſit. qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Eſdram beneuolentia, omnes vehementer ſunt lætati: multi verò ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hieroſolyma. reliqua Iſraëlitarum multitudo aſſuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Aſiam & Europam ſub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque vltra Euphratem ſunt, infinita hominũ millia, quæ vix eſt numero cõprehendere. Cæterùm ad Eſdram magna multitudo conuenit tam ſacerdotũ & Leuitarũ, quàm ianitorum ſacrorumq; vel cantorũ vel miniſtrorũ. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriã reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votisq; pro incolu-

Eſdras legis peritus.

An. mũdi 3506. Ante Christum natum 458. Xerxes Iudæis fauet.

Eſdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat.

incolumitate & felici itinere conceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curæ futurã) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora pondo talentorum XII. *Hæc enim erant dona* Regis eiusq; *amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundum legem holocautomata, tauros* XII. *pro communi salute populi, arietes & agnos* LXXII. *hircos pro peccatis* XII. *procuratoribus etiam Regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cum eis non parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et consilium quidem huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post comperit quorundam indicio, quòd quidã è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatusq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo cõmuni cladeferiat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbam, & humi se prosternens, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine: & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eijcere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerunt ad eum quot quot erant bonæ mentis, & vnà flebant addentes se socios eius tristitiæ. Esdras autem sublatis ad cælum manibus, Me quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorum quidem suorum cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamen clementissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias superstites conserua, quas Hierosolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniã præsentis erroris, mortem quidem commeritis, veruntamen in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lacrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, accessit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitq; ei vt omnes adiuraret, vt vxores cum nata ex illis prole abijcerent: & si quis lege parere nollet in eũ animaduerteret. qui secutus viri cõsiliũ, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit templo & cõtulit se in domicilium Ioãnis & Eliasibi. ibiq; totam eam diem ieiunus præmœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduum Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptum nõ adfuerit intra præscriptum tempus, vt excommunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur, intra triduum cõuenerunt vtriusq; tribus homines, vigesima die noni mensis, quẽ Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cumq; consedissent in superiore parte templi, præsentibus etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegandas esse vxores eiusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earũ non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram*

An. mũdi 3506. Ante Christum natum 458.

Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliaq; preciosa gazophylacij custodibus tradit.

Precatio Esdræ pro Leuitis qui [illegible] exteras. 1. Esd. 9.

Mandatum de dimittendis exteris. 1. Esd. 10.

1. Esd. 10.

An. mũdi 3506. Ante Christum natum 458.

diem perfici. itaque opus esse vt negocium hoc differatur aliquantisper, & tum demum principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq; senioribus inquisitionem faciant eorum qui contra legis præscriptũ vxores duxerint. consenserũt omnes in eam sententiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsque primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quàm ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legum obseruantiam, quàm naturales affectus quantumuis violentos: moxq; ad placandum Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse. atq; ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dum scenopegia festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedentes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane vsque meridiem. ex qua lectione non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorũ memoriam retractantes lacrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legũ diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hac ante actorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatã rempublicam: quo factum est, vt post comparatã sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiã Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Caterum quidam ex captiuis Judæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus male se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die nocteq; agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariũ suorum miserijs: & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium? cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidam nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille confestim ita vt erat non abluta facie ad ministerij sui functionem properat, Rex verò post cœnam iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis adderet, Quì possim, inquit, Rex alium vultum sumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permit-

Prælectio legis Mosaicæ. 2. Esd. 8.

2. Esd. 1.

Neemias, concessa potestate, populũ ad restituenda mœnia & templum hortatur. 2. Esd. 2.

permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruã, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At Rex petitioni eius annuit, ſimulq; literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine, inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actisq; Regi pro tam ampla pollicitatione gratijs, abſterſo à vultu omni mœrore, frontem exporrexit prælatitia. Sequenti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit. cum igitur Babylonem veniſſet, & multos à popularibus vltro ſe adiungentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio templi ſic eos eſt allocutus. Viri Iudæi ſcitis quòd Deus Opt. Max. memor maiorum noſtrorum Abrahami Iſaaci & Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondã, eadem nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud Regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia veſtra reſtituere, & quod ſupereſt ad abſoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum cenſeo, vt quoniam non ignoratis quàm infenſas habeamus gentes vicinas, & quòd cognita veſtra in ædificando diligentia nihil non molientur quo veſtros conatus quãtum in ſe erit impediant, primum forti animo ſitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo qui facilè reſiſtet illorum importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis ſtructuram intermittatis, ſed omni cura id opus continuetis, quãdoquidem nunc maximè tempeſtiuum eſt hoc facere. Hæc locutus continuò iuſſit magiſtratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in ſingulos vicos & oppida: pollicitusq; ſe quoque cum domeſticis velle adiutare impigrè, concionem dimiſit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus ſe expediebant: quæ appellatio tum primum illis & regioni eſt indita, quando è Babylonia ſunt reuerſi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata eſt, iniquiſſimè tulerunt, nec vnquam ceſſauerunt inſidiari & conatus ipſorum impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipſum Neemiam per conducticios ſicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebant, rumores ſpargentes, quaſi magni diuerſarum gentium exercitus eos eſſent inuaſuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere deſiſterent. Neemiam verò nihil horũ ab inſtituto deterrere potuit, ſed ſtipatus aliquot ſatellibus intrepidus pergebat, præ nimio ſtudio nullum laborem ſentiens. eam autem ſalutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, ſed quia certo ſciebat ſe extincto ciues ſuos non reparaturos mœnia. iuſſitq; in poſterum ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidem non ſine gladio erat, ſimiliterq; qui materiã ei ſuggerebat: ſcuta verò non longè inde in promptu eſſe voluit, & tubicines interuallo quingentorum paſſuum, vt ſicubi ſe hoſtes aperuiſſent, ſigna canerent, vt populus arreptis armis reſiſteret, néve inermis ab hoſte poſſet opprimi. ipſe verò noctu circumquaq; vrbem obibat, nunquam defeſſus aut opere aut duritia victus & excubijs, nec cibo nec ſomno vtens, niſi quantum poſtularet neceſſitas: atq; ad hunc modũ perdurauit duobus annis & tribus menſibus. tantum enim temporis elapſum eſt donec abſoluerentur mœnia, vigeſimo octauo regni Xer-

An. mũdi 3519. Ante Chriſtum natum 445.

2. Eſd. 4. 6.

Ardens ſtudium in reparãdis mœnibus.

Hieroſolymorũ mœnia abſoluta.

xis

An. mũdi 3527. Ante Christum natum 437.

xis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. qua res vbi Syria gentibus est audita, graues indignationes in eos commouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit circumquaq; vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarent in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domicilijs: & agricolarũ plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuita viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremonijs: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hac & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vir ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hac sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Cura pro Sacerdotibus. 2. Esd. 10.

Mors Neemiæ.

CAP. VI.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Esth. 1. Assuerus Rex Persarum vasten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Graci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudæorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo pòst referemus. prius enim quædam de ipso Rege dicenda sunt, qui factum sit vt vxorem duceret Iudæam fœminam ex Regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperiũ, & con-

An. mũdi 3443. Ante Christum natum 521.

stitutos ab India vsque Æthiopiam CXXVII. *satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Susis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat* Regem *opulentum magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos septem dies interfuerunt. id erat instructum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenq; appositis frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionem nuncijs edixit, vt feriati ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent.* Regina quoque *Vaste pari modo mulierum in* Regia *celebrauit conuiuium: quam* Rex *ostendere conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volens Persarum leges seruare, qua vxores vetant ab alijs prater domesticos conspici, non iuit ad* Regem: *& cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus* Rex, *dimisso conuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, cõuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidem paruisset, iubet q;, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiã Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla posthac maritorum futura sit reuerentia, dum cætera exemplum à* Regina *superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regem contumaciter agere: suaderet q; tam contumacem erga ipsum*

An. mũdi 3445. Ante Christum natum 519.

mulctari

mulctari grauissimè, idq; decretum per omnes gentes promulgari: visum est repudiari Vasten & honorem transferri in aliam mulierem. Rex verò qui vehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, consulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam alijs præstulerit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit Rex consilium, moxq; mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgines ex toto Regno *selectas ad eum adducerent. id mandatũ illis diligenter exsequentibus, inuenta est Babylone Esther puella vtroque parente orbata, quæ apud patruum Mardochæũ educabatur. is erat tribus Beniamitica, vnus ex Iudæorum primatibus. hac puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratijs vultus in se oculos cõuertebat. itaq; vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atq; vnguentis prectosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidiè delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines. quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitq; quos angaros vocãt, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrũ: & ingressa Regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quo nam esset nata genere. patruus verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibiq; degens obuersabatur quotidiè circa Regiam, sciscitans de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quam propriam filium. Rex autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in Regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis cõtrà faceret, plecteretur capite. Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: isq; virgæ contactu eximebatur periculo. & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Judæus, deprehensas insidias patruo* Reginæ *indicat. at Mardochæus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in* Regia, *receptũ inter amicos* Regis *necessarios. In eam* Regiam *quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, idq; ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominẽ, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volensq; pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit*

An. mũdi 3445. Ante Christum natum 519.

Esther puella fit Regina. Esth. 2.

An. mũdi 3449 Ante Christum natum 515.

Mardochæ' patruus Esther Babylone Susa migrat.

Regis Persarũ mandatum vt nemo è domesticis inuocat' eũ accederet. Esth. 4.

Mardochæus insidiatores Regi prodit. Esth. 2.

Aman ab omnibus, exceptis Iudæis, adoratur. Esth. 3.

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

tauit ipſum ad ſupplicium depoſcere, niſi gentem eius vniuerſam perderet, quòd eſſet natura Iudæis infeſtus: quandoquidem Amalecitarũ gens, ex qua ipſe erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orſus eſt accuſationem, eſſe gentem quandam malam, ſparſam per vniuerſum ipſius regnum, inſociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuerſis ceremonijs & legibus vtentem, infenſam & moribus & ſtudijs reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, ſi vis ſubditis tuis gratum facere, exſtirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel ſeruo ſuperſtite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia carituras, modo regnum tuum repurgetur ab iſta hominum colluuie. Hac Amane poſcente, Rex & argentum illud ei ſe remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipſe arbitratu ſuo ſtatueret. Aman autem voto potitus, confeſtim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc ſententiam. Rex magnus Artaxerxes CXXVII. *ſatrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouincijs præſunt, hæc ſcribit. Conſecutus imperium tot gentiũ, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil ſuperbum aut ſæuum in ſubditos admitterem, ſed manſueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona poſſent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iuſtitiam mihi ſemper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem ſecundum poſt me locum obtinente Amane, eſſe permixtam hominum generi gentem inimicam, & ſuis quibuſdam legibus vtentem à cæteris diuerſis, inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia noſtra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miſerationi plus quàm noſtro edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decima tertia die duodecimi menſis præſentis anni: vt vna die deletis in totũ noſtris hoſtibus, in poſterum pace ac ſecuritate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totã regionẽ ſparſo, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præſcriptũ ſeſe expediebãt, idemq; ſtudiũ erat & Suſis in vrbe* Regia. *Rex interim & Aman conuiuijs vacabãt & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione ſuſpẽſa. At Mardocheus re cognita, ſciſſis veſtibus, opertus ſacco & ſparſus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximam gentem internecioni eſſe addictam: & vociferando talia vſq; regium palatium delatus, ibi demum conſtitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque* Regia *litera perlata fuerant, omnibus ob denunciatam ſibi cladem lugentibus & lamentantibus. Vt verò Reginæ nunciatum eſt, Mardocheum in tam miſerabili habitu ſtare proforibus palatij, perturbata hoc rumore miſit qui ei veſtimenta mutarent. Qui cum id recuſaret facere, quòd nondũ ceſſaſſet cauſa propter quam eum habitũ ſumpſerat, vocatum ad ſe eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, miſit ad eum, ſcitatũ quid mali accidiſſet homini, vt talem cultum ſumeret, ac ne ipſa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardocheus omnem cauſam eunucho exponit ordine, & quòd edictum* Regium *per vniuerſam ditionem eſſet diuulgatũ, & quantam vim pecuniæ pollicitus ſit Aman, vt internicionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Suſis propoſiti ad* Reginam *perferendũ ei tradidit, adiectis*

Extirpatio Iudæorũ Amani conceſſa.

Iudæorum ob decretum Regium luctus. Eſth. 4.

adiectis mandatis, vt ſupplex Regem adiret ſuper hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate ſua gentis ad tempus infra dignitatem ſeſe demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius ſecunda ſit poſt Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accuſationibus. Hoc cognito Regina rurſum Mardochæo nunciat, nec vocatam ſe à Rege, & capitale eſſe inuocatũ ad eum irrumpere, niſi ipſe incolumitatem donare volens virgam auream protenderet. his enim ſolis impunè eſſe, quibus hoc forte contingeret. Quibus ille auditis rurſum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam reſpectum habere ſalutis propriæ, ſed potiùs vniuerſi generis. ſi enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omninò laturum ſuis auxilium, ipſam verò cum ſua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Eſther non mutato nuncio iubet patrium Suſis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ ſalute triduanũ ieiunium indicere: ſe quoque idem facturam pollicita cum ancillis domeſticis, actum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturã ſi ita vſus veniat. Paruit ille Regina & indicto ſuis publico ieiunio, ipſe quoque ſupplex Deum precatus eſt, ne populum ſuum deleri permitteret, ſed quemadmodum antea ſæpè ſaluti eorum proſpexiſſet, & indulſiſſet peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim ſua culpa ſe veniſſe in diſcrimen infamis ſupplicij, ſed ideo ſauire Amanem ira percitũ, quòd ſoli Deo debitum adorationis honorem à ſe non tulerit, & propter diuinarũ legum reuerentiam integrè ſeruatam, vniuerſo generi moliri perniciem. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum ſaluti proſpiciat, & totum genus Iſraeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur ſibi habere præ oculis. Regina quoq; ſupplicabat more patrio humi in faciem proſtrata, & amicta veſtitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus delicijs: rogabatq;, vt miſeratus daret ei apud Regem, quali maximè opus eſſet, facundiã, &

An. mũdi 3454. Ante Chriſtum natum 510.

Ieiunium & ſupplicationes ad Deum, pro ſalute ſui populi.

maiorem quàm vnquam anteà formæ gratiam; vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipſam fieret indulgentior, & popularibus ſuis in extremo

An. mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

periculo constitutis patrocinantem aquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorum ingeneret, omniumq; imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitũ: & sumpto cultu qui Reginã deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixã leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem interram vestem summis attollebat digitis, ad Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtã venustatem praferens, nec omnino à metu libera. Quem vbi conspexit sublimem in solio, insignemq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subijt: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: moxq; attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solicitus nequid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blandeq; in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securã quòd inuocata venerit. legem enim illã latam esse in subditos. ipsi verò, vt regni socia, licere omnia. Hac locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendum, cõtinuò refugiens interius defecit me animus. & cum hac verba aegrè languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eam cœpit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratã conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, ámboq; venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturã, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege, Aman admodum latus abijt, quòd solus tali honore dignatus sit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cum ea die solus cum Rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse. vnum sibi esse permolestum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cumq; Zarazа diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege potestate, Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiã mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnum Regi ademit: qui nolens vigilia tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis commentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregiè gestam donatum amplis possessionibus in Regione cuius nomen erat adscriptũ: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectam indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an non sit adscriptũ redditum ei aliquod pramium. illo verò negante quicquam tale scriptum, iussit

Esther Regem, & Iudæis interceſſura accedit.

Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.

Mos in Rege laudandus. Esth. 6.

ſit eum deſinere, & quota noctis hora eſſet ſcitatus eſt ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd eſſet iam diluculum, mandauit, vt viſerent quis nam amicorum adeſſet pro Palatij foribus, ſibiq; renunciarent. fortè autem Aman aderat, qui ſolito citius venerat, rogaturus Mardochæi ſupplicium. famulis verò renunciantibus Amanem eſſe pro foribus, iußit eum intrò vocari. cui ingreſſo, cum ſciam, inquit, amicum te mihi præcunctis beneuolum, rogo da mihi conſilium, quomodo poßim pro mea magnificentia honorare quendã mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quancunq; ſententiam protuliſſet, in rem ſuam fore, quòd ipſe præ cæteris Regi carus eſſet: indicauit ei quod putabat optimum his verbis. Si vis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare inſigni gloria, fac vt equo vehatur veſtitus ſicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis ſpecie præcedat, clamans per totam vrbem, quòd ſic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id conſuluit Aman, putans hunc honorem non alij deberi quàm ſibi. Rex verò lætus, Ergo, inquit, vade, & ſumpto equo, veſte ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & ſic ornatum equo inſidentem ipſe præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & conſilium quod dediſti exſequeris optime. debetur enim honor hic meæ vitæ conſeruatori. His præter omnem ſpem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæum ſacco amictum, iußit, eo depoſito, induere purpuram. Qui veritatem rei neſciens, ſed illudi ſibi putans, Sceleſtiſſime, inquit, adeóne calamitati noſtræ inſultas? Perſuaſus tandem quòd Rex hoc ei præmium pro accepta ſalute redderet, proq; detectis eunuchorum inſidijs, induit purpuram, qua rex ipſe vti eſt ſolitus: & ornatus torque, conſcenſoq; equo vrbem obequitabat, præcedente Aman & clamante: ſic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perluſtrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur. Aman verò præ pudore domum ſe contulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Reſponderunt illi, ademptam ei iam omnem occaſionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifeſtè Deus ſit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Eſtheris eunuchi, Amanem ſine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, viſa cruce defixa in ipſius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, ſcitatusq; è quodam famulo in quem vſum parata ſit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad ſupplicium depoſcere, tunc quidem ſiluit. Caterùm poſtquam Rex cum Amane ſuauiter epulis acceptus, iußit Reginam indicare quidnam eum ſibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum ſui populi, dicens ſe ad interitum cum tota ſua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim ſe negocia eius interpellaturam fuiſſe, ſi in amaram ſeruitutem vendi eos iußiſſet, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc verò orare, vt ſe ab imminenti clade eripiat. Quærente autem Rege, quiſnam hoc moliretur, iam apertè accuſando in Amanem inuecta eſt, dicens hunc, quòd peßimè erga eos affectus eſſet, autorem talis conſilij. Tum Rex turbatus recepit ſe in hortos è conuiuio: & Aman paratum ſibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum ſuum agnoſcere, & precari veniam: ſimulq; in lectum eius procubuit. Interim ſuperueniens Rex, & hoc viſo magis etiam commotus, Sceleſtiſſime, inquit, etiam vim

An. mũdi 3454. Ante Chriſtum natum 510.

Honor Mardochæo oblatus.

Eſth. 7.

Aman, odio & conſilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, ſuſpenditur.

An.mũdi 3454. Ante Christum natum 510.

vxori meæ inferre vis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valente, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucem Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum venisset. essęq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito Rex, decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quam quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiamq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atq; ita Aman immodicè amicitia Regis vsus periit, & eius facultates eius Reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, anulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat concreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regẽ, vt Iudæis præsentem de vita metũ adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quã latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis popularibus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq; voluntati eius vlla in re contradicturũ. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur scribis Regijs, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub cẽtum XXVII. *satrapis: quarum literarũ exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiam contra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinem quæ vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrãdis publicis negocijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumnijs efficiunt, vt indignentur innoxijs, atq; ita miseros adducunt in salutis periculum: id quod non è priscis exemplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: et, si quidem peccatum sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus non verbis credere. Nam q; Aman filius Amadathis genere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundum post nos locum obtinere, felicitatem suam ferre non potuit, neque sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simulq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homi-*

Esth. 8. Amonis facultates Mardochæo dãtur.

Regiæ literæ pro Iudæorum incolumitate.

homine deſtinatos neci Iudæos non malos eſſe compertum habeo, ſed optimis inſti- An. mũdi 3454.
tutis viuere, ac Deum colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus eſt & Ante Chriſtum
ſeruat hoc imperium, non ſolum abſoluo eos à pœna quæ prioribus continetur li- natum 510.
teris, per Amanem ad vos tranſmiſſis, quibus mentem adhibere non debetis: ve-
rumetiam volo vt eos omni honore proſequamini. nam eum qui his perniciem
molitus eſt, cum tota familia portis Suſorum in cruces ſuffixi, omnipotente
Deo iuſtiſſimas pœnas à ſceleſto exigente. Jubeoq; vt tranſcriptis in plurima
exemplaria & per totam noſtrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos ſinatis ſuis le-
gibus in pace viuere: eisq; ſitis auxilio vt poſſint pœnas ſumere de illis, qui eorum
aduerſis temporib. iniurias eis facere auſi ſunt: idq; decima tertia die menſis duo-
decimi qui eſt Adar: quandoquidem Deus eam diem pro interneciua ſalutarem
eis eſſe voluit: quæ quidem felix ſit ijs qui nobis benè cupiunt, & monumentum
vltionis de inſidiarum machinatoribus. Notum ſanè volo eſſe omnibus & vr-
bibus & gentibus, quòd quacunq; aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobe-
dientiam facere neglexerit, ferro & igni vaſtabitur. atq; hæ literæ proponantur
per vniuerſam noſtram ditionem, & accingant ſe vtiq; in præſcriptam diem, vt
ſe de inimicis ſuis vindicent. Cum his literis continuò veredarij per omnes vias
dimiſſi ſunt. Mardochæum verò cultu regio coronaq; aurea & torque orna-
tum è palatio prodeuntem vt vidêre Iudæi, felicitatẽ eam ſibi quoq; communem
interpretati ſunt. Jngens præterea gaudium, quaſi noua ſalutis luce oborta, dum
per ſingulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes, quot quot vel oppida
vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum cir-
cumcidentes verenda, ſecuritatem ſibi hoc pacto quærerent. nam ad decimam
tertiam diem menſis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dyſtrus dici- Eſth. 9.
tur, perlatæ regiæ literæ animabant Judæos, vt qua die ipſis imminebat exitium,
ea in inimicos impunè ſæuirent. quo factum eſt, vt procuratores, magiſtratus,
ſatrapæ, tyranni, Reges in precio Iudæos haberent, omnibus modeſtiam indente
metu ex Mardochæo. poſt diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiam apud Iudæi vlciſcuntur
Suſa interfecerunt Iudæi ex inimicis ſuis circiter D. *homines: & cum Rex con-* inimicos ſuos.
iugi indicaret cæſorum intra mœnia numerum, nam incompertum eſſe, quantus
ſit in alijs ciuitatibus: rogaretq; ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis:
rogauit illa vt permitteret Iudæis ſequenti quoq; die in reliquias inimicorum ad
eundem modum deſæuire, & decem Amanis filios in crucem agere: & id quoq;
Iudæis conceſſum eſt, Rege nolente Eſtheri in vllare contradicere. At illi rurſum
cateruatim decima quarta Dyſtri diſcurrentes, occiderunt fermè trecentos ex
aduerſarijs, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia
verò oppida eodem Iudæorum incurſu perierunt LXXV. *millia eorum qui pro*
inimicis ſunt habiti: quæ cædes decima tertia die patrata eſt, ſequentem verò fe-
ſtis attribuerunt epulis. apud Suſa quoq; quartam decimam ſequentis menſis per
feſtos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies
feſti ſunt, & partes de conuiuijs ſibi mittunt inuicem. Scripſitq; Mardochæus Phurim feſta.
omnibus ſub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuerſi hos dies feſtos
agerent, & poſteritati quoque traderent, vt ſempiternum id feſtum ad perpe-
tuam rei memoriam maneat. Æquum nanque eſſe, vt cum per eos dies dolis
Amanis in ſalutis diſcrimen adducti ſint, tàm ſuæ liberationis, quàm de ini-
micis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias.

Quam-

An.mũdi3454. AnteChriſtum natum 510. Mardochæi autoritas.

Quamobrem ea feſta per eos dies obſeruant, Phrurea vocantes, quaſi conſeruatoria. Caterùm Mardochæus illuſtri loco apud Regem fuit, vir prapotens, Regi adminiſtrationis, Regina verò etiam vita ſocius: quorum opera Iudæorum res floruerunt ſupra quàm vel ſperare poterant. Atq; hæc ferè ſunt quæ ſub eo Rege genti noſtræ euenêre memorabilia.

CAP. VII.

Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. An.mũdi3560. AnteChriſtum natum 404.

POST Eliaſibi autem Pontificis obitum, ſacerdotium eius Judas filius iure ſuſcepit hereditario: & huic quoque defuncto ſucceſſit Joannes filius, qui in cauſa fuit, vt Bagoſes Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Judæis impoſuit, vt priuſquam quotidianas hoſtias offerrent, in ſingulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idq; ita ob hanc cauſam accidit. Erat Ioanni frater Ieſus, huic quòd amicus eſſet Bagoſes, Pontificatum ſe daturum eſt pollicitus. hac fiducia Ieſus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re vſque rixam progreſſa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur. qua quidem impietas fuit longè maxima, præſertim in homine ſacerdote: & quod grauius eſt, nullum tale impietatis exemplum exſtat vel apud Græcos vel apud barbaros. Deus certè hanc iniuriam non diſſimulauit, ſed & populus hac de cauſa libertatem amiſit, & templum pollutum eſt à Perſis. Nam Bagoſes dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemiſſet, ſuperueniens Iudæis iratus clamitabat, Auſi eſtis ſceleſti in veſtro templo eadem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingreſſus eſt: atque hac occaſione per ſeptennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manaſſes nomine: cui Sanaballetes miſſus in Samariam à Dario Rege vltimo ſatrapa, Chutheus genere, vnde & Samaritis origo eſt, ſciens inſignem eſſe vrbem Hieroſolyma, Regesq; eius multa negocia tam Aſſyrijs quàm Syris exhibuiſſe, libenter nuptum dedit filiam Niçaſo, ratus connubium hoc ceu vadem futura cum Iudæorum gente amicitia.

Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati taxatio & vltio. An. mũdi 3584. AnteChriſtum natum 380.

An. mũdi 3599 AnteChriſtum natum 365.

Iaddus Pontifex: cujus frater Manaſſes, Sanaballetis filiam vxorem ducit.

An.mũdi3608. AnteChriſtum natum 556.

CAP. VIII.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

Alexander poſt obitum Philippi Macedonum Rex. An. mũdi 3629 AnteChriſtum natum 335.

PER idem tempus Philippus Macedonum Rex apud Aegeas oppidum à Pauſania Ceraſta filio ex Oreſtarum gente inſidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cum Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphyliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores agrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atque ita fore, vt paulatim

paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidam contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis. poſtulabant igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetem ſocerum, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamen propter eam priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum, modò filiam ſuam vxorem retineat: adificaturumq; templum Hieroſolymitano ſimile in monte Gariz in, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: idq; pollicereturex conſenſu Regis Darij ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cumq; multi ſacerdotes & Iſraëlitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem, Sanaballete præbente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traieciſſet Helleſpontum, &, prælio victis ad Granicum ſuis ſatapris, vlterius procederet, contractis tàm pedeſtribus quàm equeſtribus copijs, decreuit Macedonibus occurrere, priuſquam totam Aſiam ſibi ſubijcerent. Itaq; vltra Euphratem traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Cilicia, ſtatuit in ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes autem latus deſcenſu Darij, aiebat ſe mox præſtiturum Manaſſi pollicita, quamprimùm Rex reuerteretur poſt victoriam. perſuaſum enim erat non ipſi tantùm, ſed & omnibus Aſiaticis, ne primum quidem congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: ſed longè alius fuit euentus quàm ipſorum opinio. Rex enim, collatis cum Macedonibus ſignis, victus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiam & vxore cum liberis in hoſtium poteſtatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander verò in Syriam veniens cepit Damaſcum, &, occupata Sidone, Tyrum quoq; oppugnabat: ſcriptisq; ad Iudæorum Pontificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia. fore enim vt illũ non pœniteat. cumq; Pontifex nuncijs reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatum Dario, ne arma contra eum ſumeret, idq; ratum fore quandiu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omiſit, qua breui potiturus videbatur: minatus eſt tamen hac capta mox ſe ducturum contra Pontificem, vt omnes diſcant, cui iuſiurandum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præſidij præfectum obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tempus, à Dario defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexandri caſtra ſe contulit. cumq; offendiſſet eum Tyri oppugnationem aggredientem, & ſuam prouinciam eius fidei commiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuijs manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait ſe generum habere Manaſſem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum ſequi multos illius gentis homines, & velle in ſua prouincia templum exſtruere. idq; fore in rem ipſius

An. mũdi 3629. Ante Chriſtum natum 335. Manaſſes ob externam, & erimoniam, ioris boni negligit.

An. mũdi 3630. Ante Chriſtum natum 334.

Apoſtaſia ſacerdotũ.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Victoria Alexandri à Dario reportata.

Manaſſes veti fit compos.

An. mũdi 3630. Ante Christum natum 334.

Regis, si diuidatur Iudæorum potentia: ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocij Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyrijs imperantibus. quod vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem filia sua posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gaza duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander verò expugnata Gaza Hierosolyma properè petijt. Iaddus verò Pontifex postquam hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quòd antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtq; populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Experrectus autem è somnis latus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadam noua & venerabili vsque ad locum qui dicitur Sapha, qua vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, Pontificemq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traijcere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primùm talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit. & ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente vt patrijs legibus viuere sibi liceat, vtq; septimo quoq; anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoq; Iudæos, qui

Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiàm euntem honorificè excipit, ob visionem eodem habitu antè oblatam.

Alexander in templo Hierosol. sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso, maximam Iudæis libertatẽ concedit.

qui Babyloniam ac Mediam colerent, ſineret vti inſtitutis proprijs, hic etiam poſtulatis eorum ſatisfacturum ſe eſt pollicitus. Et cum feciſſet eis poteſtatem, ſi qui vellent ſaluis ſuis ritibus ſequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hieroſolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cumq; ab omnibus amicè exciperetur, Samarita (horum tunc caput erat Sicima ſita ad montem Gariz in, & habitata à deſertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tàm magnificè, decreuerunt ſe quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio vt & antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant ſe cognatos, veritatem tunc dicendo: cum verò affulgere eis fortunam viderint, confeſtim in ſocietatem irruunt, attinere ad ſe affirmando, & à Ioſepho eiusq; filijs Manaſſe & Ephraimo ſeriem generis ſui deducendo. Igitur ſplendido paratu & magnam alacritatem præ ſe ferentes Regi occurrunt penè in Hieroſolymitano agro: collaudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, aſſumptis ſecum militibus quos Sanaballetes miſerat: rogantes vt inuiſat ipſorum vrbem, & illud quoque templum præſentia ſua honoret. ille pollicitus eſt hoc in reditu ſe facturum. cumq; poſtularent vt ſeptimi anni tributum ſibi remitteretur, nam ne ſe quidem in eo ſeminare: quæſiuit quinam eſſent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem ſe eſſe, ſed Sicimitas vocari à Sidonijs: iterum quæſiuit an Iudæi eſſent. Negantibus illis, equidem, inquit, Iudæis id conceſſi. Reuerſus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur. atque hoc pacto Sicimitas dimiſit. Sanaballetis autem milites iuſſit vt ſe in Ægyptum ſequantur: ibi enim ſe agros eis diuiſurum: id quod paulo pòſt fecit in Thebaide, iuſſis ei regioni eſſe præſidio. Poſt obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter ſucceſſores eſt diuiſum: templum vero in Gariz in monte ſitum, manſit incolume: & ſi quis apud Hieroſolymitas aut illiciti cibi ſumpti, aut violati ſabbati, aut ſimilis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam ſe paſſum dictitans, eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia filio ſucceſſore: atq; in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuêre.

An. mũdi 3630. Ante Chriſtum natum 334.

Samaritæ rebus fecundis Iudæorum amici.

An. mũdi 3632. Ante Chriſtum natum 332.

Templum in monte Garizin.

Onias Iaddi filius Pontifex Hieroſolymis.

An. mũdi 3635. Ante Chriſtum natum 329.

An. mūdi 3640
Ante Christum
natum 324.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS.

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit.
II. Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.
III. Quomodo honor à Regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei conceſſum fuerit.
IIII. Ioſephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.
V. Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.
VI. Iudæi ſeditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.
VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hieroſolyma exercitu, occupatoq; eius vrbis dominio, templum etiam ſpoliauerit.
VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias Regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus.
IX. Matthiæ defuncto Iudas filius ſuccedit.
X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.
XI. Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades.
XII. Quomodo diuiſis copijs, Simō Tyrios & Ptolemaidēſes, Iudas Ammanitas ſuperarit.
XIII. Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.
XIIII. Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.
XV. Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.
XVI. Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.
XVII. Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu internecione perijt.
XVIII. Bachidis denuò miſſi contra Iudæam victoria.
XIX. Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. I.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit.

Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.

ALexander Macedonum Rex in ſuam potẽſtatem redacto Perſarum imperio, & cõſtitutis, vt iam dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finijt. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto, Antigonus Aſiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Sotẽrem appellabant. Is & Hieroſolyma occupauit, dolo tamẽ circumuenta. Ingreſſus enim vrbem ſabbato velut ſacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hoſtile ſuſpicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, ſine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Atteſtatur nobis Agatharchides Cnidius, qui

Hieroſolymis dolo captis, Iudæi in Aegyptum abducũtur.

ſucceſſo-

ſucceſſorum Alexandri res geſtas conſcripſit, ſuperſtitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiſerimus. Sic enim ſcribit. Eſt gens quæ Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hieroſolyma. hanc paßi ſunt in Ptolemæi poteſtatem peruenire: & dum propter ſuperſtitionem grauantur arma ſumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de noſtris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hieroſolymorum vicinia, Samariaq; & Gariz in monte in Ægyptum traductos iußit ſedes ibi figere: & cum Hieroſolymitas pertinaciſſimè iuriſiurandi fidem ſeruare compertum haberet ex reſponſo quod Alexãdri legatis poſt Darij cladem dederant, multa ex eis præſidia diſpoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dediſſet, ſacramento omnes deuinxit, ſeruaturos fidem poſteris eius qui tam multa ipſis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum ſponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga ſuam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum poſteros & Samaritas inſtituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter ſe iugiter, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſacroſanctum eſſe affirmant, & victimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ contrà in montem Gariz in eas mitti debere contendunt.

An. mũdi 3643. Ante Chriſtum natum 321.

Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.

CAP. II.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

ASSVMPTO poſt hũc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcã linguam curauit, & Hieroſolymitas in Ægypto ſeruientes liberos dimiſit, numero centum viginti millia: idq; ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus Regiarũ bibliothecarum præfectus dabat operam, vt ſi fieri poſſet omnes totius orbis libros colligeret, coëmens quotquot vbicunq; audiſſet cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus ſtudium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparaſſet, ait ſe iam habere circiter ducenta millia, ſed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum ſibi certis indicijs multos eſſe apud Iudæos, qui leges eorum ſcriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: eſſeq; ſcriptos ipſorum lingua & literis, & exhibituros negocium his qui velint eos in Græcum ſermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorũ lingua & charactere ſimilitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo tradueta, cum non deſint ſumptus, in bibliothecam ſuam referat. Tum Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros ſtudio, ſcribit Iudæorum Pontifici, vt curet hoc negocium ex ſententia ſua confici. Interea quidam Ariſtæus ex intimis Regis amicis, & ob modeſtiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum, vt Iudæos in ſuo regno libertati reſtitueret: ratus adeſſe iam optimam occaſionem ſupplicandi, primum cum præfectis ſatellitum Soſibio Tarentino & Andrea conſilium hoc communicat, multum obteſtatus, vt preces ſuas apud Regem quantum poſſunt adiutent: & poſtquàm intellexit ipſis quoque rem cordi eſſe, adito Rege ſic eum allocutus eſt. Quia non decet nos Rex verum diſſimulare,

An. mũdi 3680. Ante Chriſtum natum 284.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transſcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quãdoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de eare inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirũ quòd iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitam exigere. Nec est quod suspiceris Rex, *me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum: sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi* Rex *libenti ac hilari vultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: latus hoc eorum consensu iussit, vt quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quò tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui vel antè vel pòst in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam vindictã libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunque ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in* Regionem *nostrã eiusq; vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel pòst diuenditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: proq; singulis mancipijs centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cætero stipendio, reliquos verò à mensarijs* Regijs. *Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militũ licẽtia, qui vastata Iudæa sui cõmodi causa in Ægyptũ abstraxerunt hanc multitudinẽ. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerũ: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctãdum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primũ oblatum esset Regi, nec tamen disertè cautum esset illis quoque qui vel antè vel pòst capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem* Regis *beneficentia: iussitq; vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios* Regios. *Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebãt & prò infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecte-*

Aegypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.

complecteretur, vbi adsciptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hac vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transscribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiã reliquum faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continent, vtpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, vt Hecataus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorum Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac cõsonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorũ Pontificem, de hac re scriberent, simulq; per easdem literas certiorem facerent de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitq; custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi vsibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dum rerum põtirentur, captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vsus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquàm principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nõnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorum petit interpretes.

Regis erga Iudæos liberalitas.

An.mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Benè igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andream præfectum satellitum, & Aristæum, mihi cariſsimos: per quos etiam primitias donariorũ templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid

Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.

volueris, facturus nobis rem gratiſsimam. Hac Epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentiſsimè. Pontifex Eleazarus Regi Ptolemæo *salutem. Si vales cum* Regina Arsinoe *communibusq; liberis, nostra quoque res se habent optimè: Acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocataq; concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximum. ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centumq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui cariſsimi, viri boni ac docti, tuaq; amicitia digniſsimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrũ facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues nostros collatis nõ debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuò pro te, sororeq; tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtq; hæc legis versio, tam felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tua autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transſcripta lege ad nos eam tuto remittas vnà cum eius deportatoribus. benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex. superuacaneum autẽ visum est apponere* LXX. *seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen, quæ* Rex *Deo misit, ornatum & magnificentiam, silentio præterire nõ possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quòd historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quòd digna sit quæ prædicetur Regis liberalitas: primumq; mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mãdauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodq; maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accõmoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingenioſsus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederẽt. ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricã ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturam habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangula,*

Descriptio donorũ à Ptolemeo Rege templo Hierosolymitano missorum.

Mensa aurea.

per

per ſingulos angulos eadem erant figurationes, vt conuerſa non alia, ſed eadem ſpecie oculis occurrerent. lorica verò pars interior ad menſam vergens egregias ſculpturas habebat: ſed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hæ totæ eſſent conſpicuæ. quin & cymatia illa facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari menſura oculis ſubijciebant. reſticulis autem illis ſculptilibus inſertæ erant gemmæ precioſæ paribus interuallis diſtantes, fibulis aureis per foramina comprehenſæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali ſpecie diſtinguebatur, intercurrente denſa ſculptura virgarum quæ per circuitum menſæ voluebantur. huic ſubiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræſentans, dependentibus racemis, & ſpicis emergentibus, & malis punicis interſertis: quæ omnia conſtabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totã menſam reuinctis. Sub hac corona rurſum alia ſeries ouorum priori ſimilis cũ virgatis peraquè ſculpturis viſebatur: vt ex vtraq; parte ſpectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarũ ordine, ac ne inuerſis quidem menſæ lateribus vlla ſentiretur diuerſitas, ſed idem artificiũ vſq; imos pedes pertenderet. ſubdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per tranſuerſam menſæ latitudinem, in eam pedes eius inſeruerunt, quos fibulis ac clauſuris aſtrinxerunt menſæ iuxta loricã, vt his inſiſtens quaqua verteretur, eandem ſpeciẽ oſtenderet. In menſa autem ſculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquam ſtellis variegatus, carbũculo & ſmaragdo ſuauiſſimè radiantibus, alijsq; generibus quæ vbiq; gratæ ſunt propter precium. Præter Mæandrum verò reſticulati quidã nexus circumquaq; diſcurrebãt, Rhombo circa mediũ ſimiles, in quo cryſtallus & ſuccinũ per interſtitia paria coniunctim cum magna gratia ſpectabãtur. pedũ autem capitella liliorum ſimilitudinem referebant, foliis ſub menſa ſe reflectentibus, cum germen alioquin rectũ videretur. baſis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis ſpecie, quà verò pedes innitebantur, octo digitorum latitudine: erant q; ſculpti ſinguli pedes opere ſubtiliſſimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos diſcurrentibus, indiſcreta verorũ ſimilitudine. tanta enim erat artis ſubtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. conſtabat q; totum opus trimembri compoſitione, ſed tanto artificio, vt commiſſuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi poſſent. craſſitudo autem menſæ erat ſemicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expreſſa: quandoquidem hoc erat eius ſtudium, vt ſi non magnitudine hæc priorem illam menſam ſuperaret, certè nouitate commenti & ornamentorum ſplendore magis eſſet conſpicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, ſquamatæ, à baſi vſque præcinctura, ſpiras habentes varijs gemmis diſtinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compoſitum: & ſuper eum virgatam ſculpturam, & deinceps vſque labrum plexile quiddam reti ſimile, crebra Rhomborum ſpecie interueniente. addebant gratiã, inſertæ gemmeæ ſcutulæ, quatuor digitorũ amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter ſe palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriuſque erat hic, amplitudo verò quæ amphoram caperet. argenteæ verò quæuis ſpecula ſplendore vincebant, certius etiam reddentes inſpectantium effigies. His addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid ſpatij gemmis erat vacuum, frõdibus hede-

An. mũdi 3684. Ante Chriſtum natum 280.

Crateræ aureæ duæ.

Crateræ argenteæ.

Triginta phialæ.

An. mūdi 3684. Ante Christum natum 280.

ra & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solũ artificum ingenijs ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam serijs negocijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atque hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum templum transmissa.

Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.

Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerãt, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eusq́ & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus, qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Pontifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq́ miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cumq́ seniores eorumq́ comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussisq́ libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoque compellaret. diem quidem aduentus eorũ tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitq́ vt conuiua sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcerrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur, vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderẽtur. quod honoris his quoq́ exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiã eorũ partem ad dextrã suam discumbere, reliquã verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis alijsq́ id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic nõ fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: quistans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq́ subditis: applausumq́ & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo,

Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.

Conuiuium Iudæorum apud Ptolemęũ, & eorundem ante cibum preces.

quo

quo facto fruebantur appositis. cumq; Rex siluisset quantum satis visum est, cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentiã, eoq; facilius tueri hanc sententiam, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se uberem ex eorum aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitq;, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negociũ se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggredicbantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauitq;, vt etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. qua sententia, cum omnibus placuisset, iusserũt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoque suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, non sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarũ legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere, quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare nõ sint veriti: Theopompum enim volentem inde quadã suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus XXX. *& per interualla insaniæ precibus Deũ placasse, facilè coniicientẽ quæ morbi causa fuerit, atq; etiã in somnis admonitũ hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, easq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum*

An. mũdi 3684. Ante Christum natum 280.

Translatio Bibliorũ in Græcam linguam.

Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.

adoraſſet, aſſeruari iuſſit diligenter, vt incorrupti manerẽt: rogauitq́ interpretes vt crebrò è Iudæa venientes ipſum inuiſerent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificum. Nunc enim æquum eſſe vt remittantur: ſed ſi vltrò ad eum venerint, conſecuturos quicquid vel ipſorum ſapientia dignũ ſit, vel regia munificentia. Tunc quoq́ remiſſi ſunt donati ternis veſtibus optimis, & binis auri talentis, ſingulisq́ vnius talenti calicibus, & toris diſcubitorijs. præterea Pontifici per eoſdem miſit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem veſtes purpureas, & coronam inſignem, & telas byſſinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas. rogauitq́ eum per literas, vt, ſi quis ex his viris vellet ad ipſum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis conſuetudinem, & diuitias libenter in eiuſmodi inſumeret. Atque hæc ſunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mũdi 3684. Ante Chriſtum natum 280.

Dona interpretibus dimiſſis data, & Eleazaro miſſa.

CAP. III.

Quomodo honor à Regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei conceſſum fuerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege conceſſæ.

ED & ab Aſia Regibus honorati ſunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namq́ Seleucus cognomento Nicanor in conditis à ſe per Aſiam & inferiorem Syriam vrbibus, in ipſa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq́ pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento eſt, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnaſiarchis penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenſes rogantes adimi Judæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorum principũ: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutum voluerunt: idq́ nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquum ſpoliari ſuis priuilegijs & iuribus. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Judæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditioſe commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deueniſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinueruntq́ vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negocium. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartũ ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat: Veſpaſiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tanta belli

Ius ciuitatis Antiochiæ, Iudæis conſeruatum.

Marcus Agrippa.

certamina

certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho Magno in Aſia regnante in continua vexatione tàm Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vinceretur, malè multarentur, non aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter proſperam & aduerſam Antiochi fortunam iactata. Tandem victor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto verò Philopatore filius eius magnum exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtram gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cumq; recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyriæ ſimul & Samariæ, Iudæi quoq; vltrò deditionem fecerunt: receptumq; intra mœnia eius exercitum & elephantes liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictum impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant, in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar ſubijciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, inquit, copiarum Ptolemæi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit. ac paulo poſt in eodem libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui Hieroſolyma & celebre eius loci templum accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius. nos autem narrationem continuabimus, inſerta hic prius Antiochi epiſtola. Rex Antiochus Ptolemæo ſalutem. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum ſumus ingreſſi, ſtudium erga nos ſuum declarauerunt, & in vrbem ſuam venientes ſplendidè exceperunt ſenatu obuiàm progreſſo, exercituiq; noſtro & elephantis copioſe victum præbuerunt, & cum eo ſimul præſidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: viſum eſt nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere varijs calamitatibus affectam, & in priſtinam frequentiam reſtituere, reuocatis in eam, qui nanc diſperſi ſunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergô præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum vigintimillia, & ad ſimilam ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuaginta quinque. voloq; vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deeſt templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tàm ex ipſa Iudæa, quàm ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxtà leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quiue ante hyperberetæum menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vſque in triennium, remittimusq; eis in poſterum tertiam partem tributorũ, in præteritorum damno-

An. mũdi 3684. Ante Chriſtum natum 280. Antiochus Magnus Rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat. An. mũdi 3742. Ante Chriſtum natum 222.

Ptolemæus Epiphanes Rex Aegypti, in Syriæ Reges mouet. An. mũdi 3760. Ante Chriſtum natum 204.

Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarũ Ptolemæi duce.

Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorum libertate epiſtola.

An.mũdi 3760. AnteChriſtum natum 204.

rum compenſationem. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnum propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra voluntatem Iudæorum, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec panthera, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitũ eſt attingere. ac neq; pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimonium, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſſit quoſdam è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutem. Si vales, benè eſt, ego quoq; valeo. Quia quoſdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curam meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolunt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere, & locis opportunis per præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerum cuſtodes beneuolos: tum quia cœleſte numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obſequium etiam maiorum noſtrorum comprobatur teſtimonijs. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi proprijs legibus. perductis deinde adiam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſſignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorum agri fruges protulerint, demenſum frumentum accipiant in ſeruorum alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum ſatis eſt, vt benignè à nobis habiti alacriores ſint in noſtris negotijs. Cura autem ne quis moleſtus ſit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Judæos beneuolentia dixiſſe ſufficiat. Poſt hæc amicitia Ptolemæo coniunctus eſt & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & conceſſa dotis nomine Cœleſyria, vnà cum Phœnice, Judæaq; & Samaria: diuiſisq; inter vtrumq; Regem vectigalibus, optimates ſuæ quiſq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata eſſet pecunia, conferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus ſecundis elati ſæpè Iudæos infeſtabant agros vaſtando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè ſub Onia Pontifice. Poſt obitum enim Eleazari Manaſſes eius patruus Pontificatum aſſumpſit, quo defuncto Onias ſucceſſit in ſacerdotium, Simonis Juſti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuiſſe diximus. Js Onias puſillanimis erat & auarus: quæ cauſa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de ſuo ſolebant Regi pendere, talenta argenti viginti non ſoluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui miſſo Hieroſolyma legato incuſabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus ſuis ſe diuiſurum, & nouas colonias eò deducturum. quod audientes Judæi perterriti

Antiochi Magni in honorem templi edictum.

Antiochi ad Zeuxidem epiſtola, in qua honorificam Iudæorum mentionem facit.

An.mũdi 3764. AnteChriſtum natum 200.

Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.

Samaritæ Iudæos infeſtant.

An.mũdi 3770. AnteChriſtum natum 194.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Onias Pontifex Aegypti, Regem non ſoluendo tributum, ad iram commouet.

perterriti ſunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

An. mũdi 3770. Ante Chriſtum natum 194.

CAP. IIII.

Ioſephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

IOSEPHVS *autem quidam ætate iuuenis, ſed honeſtate, prudentia, iuſtitia inter Hieroſolymitas celebris, Tobia patre natus è ſorore Onia Pontificis, cum indicio matris cognouiſſet de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus eſt in Oniam, qui non curaret ſecuritatem publicam, ſed modò pecunijs parcat, conijceret in periculum populum, à quo & Reipublicæ adminiſtrationem & Pontificalem honorem acceperat. Quòd ſi tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam ſuſtineat, & patriam & ciues in diſcrimen adduci, iret ſaltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neq; principatum ſe morari, & Pontificatum etiam, modo liceat, libenter ſe depoſiturum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Ioſephus num ipſi permitteret legationem publicam ſuſcipere. Quo annuẽte aſcendit in templum, & aduocata concione, hortatus eſt eos ne terrearentur Oniæ ſui auunculi negligentia, ſed miſſa mœſtitia, meliorem ſecuritatis ſpem conciperent. Seipſum enim iturum legatum ad Regem, & cauſam eorum bona fide acturum, perſuaſurumq; ei quòd iraſcatur immeritò. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipſe verò egreſſus ex templo legatum regium excepit hoſpitio, & donatum precioſis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmiſit ad Regem, dicens ſe quoque mox ſecuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accenſus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptum veniret, operamq; ſuam obtulerat: effecturum enim ſe, vt quicquid opus haberet, à Rege impetraret facile. Vehementer enim captus eſt liberalibus honeſtiſſimi iuuenis moribus. Cæterùm reuerſus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Ioſephi bonitate: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter Pontificis ſegnitiem ſuſceperit. Tantis denique iuuenem aſſiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga abſentem adhuc affecti eſſent optimè. At Ioſephus miſſis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò ſumerent, ſatis iam inſtructus ad profectionem iumentis, veſtibus & poculis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipſo tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ ſingulis annis Rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Ioſephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audiſſet, Memphi Ptolemæum eſſe, profectus eſt illi obuiam. Sedente autem Rege in curru vnà cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hieroſolymis hoſpitio Ioſephi vſus fuerat) conſpicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc eſſe illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hieroſolymis reuerſus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum ſalutauit, & currum iuſſit conſcendere. quo facto Oniam accuſare cœpit. At Ioſephus, Danda eſt, inquit, ſenectuti venia. Scis enim quòd ſenes & pueri*

Taxatio Põtificis ob offenſum ab eo Regem.

Legatus regius honorificè exceptus, Ioſephi liberalitatem apud ſuos prædicat.

Ioſephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur.

An. mũdi 3770. Ante Christum natum 194.

& pueri eundem habent animum. Nos autem iuuenes officio noſtro non deerimus, vt nihil de nobis merito poßis conqueri. Ex hoc primo colloquio Rex degußtata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eum diuerſari in regia, & quotidie ſua menſa adhiberet. quod cum primates Syrorum viderent apud Alexandriam, indignè ferebant. Cumq́ dies auctionis veniſſet qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles ſua quiſq́ patria: & cum octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœleſyria Phœnicesq́ & Judea ac Samaria, accedens Joſephus culpabat illos licitatores, tanquam de compoſito tam paruum Regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiſcationibus, quæ prius publicanis ſolebant accedere. Rege verò libenter hæc audiente, & vt amplificatori redituum ſuorum addicturum ſe promittente, rogante tamen ecquos fideiuſſores haberet, feſtiuè reſpondit, daturum ſe homines probos & honeſtos, quibus nõ grauaretur credere. Quos vt proferret poſtulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuamq́ coniugem, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permiſit eum abſq́ fideiußione habere vectigalia: id quod valde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerant, non ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus autem acceptis à Rege duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt poſſet contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingenta talenta, profectus eſt in Syriam. Et cum veniſſet Aſcalonem, tributumq́ à ciuibus exigeret, & non ſolùm nihil acciperet, ſed conuitijs etiam appeteretur: comprehenſos circiter viginti eorum primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, Regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri exemplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Joſephum excipientes tributa ſoluebant. Cumq́ etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa dependere, horum quoq́ necatis primatibus, facultates damnatorum ad Regem miſit: comparatisq́ multis pecunijs, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad conſtabiliendam præſentem potentiam vſus eſt, prudenter exiſtimans optimum eſſe iam partam felicitatem tueri ex ipſius reditibus. multa namq́ munera Regi atq́ Reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto ſibi concilians. Vſus eſt autem ea proſperitate per annos XXII. *ex vna vxore procreatis ſeptem filijs. ſuſcepto etiam vno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occaſione duxit coniugem. Cum aliquando veniſſet Alexandriam cum fratre, ducente ſecum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingreſſam in conuiuium formoſam ſaltatriculam adamauit, ſoliq́ fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, ſubſeruiret ei, vt clam ea potiri poſſet. Frater verò libenter operam ſuam pollicitus, ornatam filiam ſuam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum ſobrius, per errorem cum fratris filia congreſſus eſt: & cum hoc ſæpius feciſſet, magis etiam in amorem accenſus, conqueſtus apud fratrem, quod periculum eſſet ne non poſſet excutere amorem ſaltatriculæ, quàm fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non eſſe opus vt hac de re ſit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem*

Vectigalia Cœleſyriæ Ioſepho addicuntur.

Aſcalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non ſolutum puniti.

Ioſephi diuitiæ & liberi.

Hyrcani ortus & indoles.

vxorem eam ducere: fassus quòd maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tàm fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segniciem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quo postquam peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum redyt. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, vt solùm germanum filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibusq; vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito, statim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad Regem salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem suscipere, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant: admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum Regi id quod inueniret pulcherrimum & precioßimum. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxum perdere: monebatq; vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quam decem præbiturum, & ea non in alium

An. mũdi 3770. Ante Christum natum 194.

Iosephus Hyrcanum filiũ ad Ptolemæum Regem mittit.

Insidiæ Hyrcano clamstructæ. An. mũdi 3780. Ante Christum natum 184.

An.mũdi 3780. Ante Christum natum 184.

vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Regina hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non venerit, sed procuratorem etiam patris sui vinxerit, iubebatq; vt veniret, ac causam eius facti diceret.

Apologia Hyrcani apud Regem accusati.

Ille contrà Regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquam adito templo mactasset victimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus Regem salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de parenti suo benè merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, exspectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis adolescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiam. moxq; clàm aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum vocatus ad conuiuium regium cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem post habitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuijs Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries. Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quenque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero. idq; mox famuli renunciauêre dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus, amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserant, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm vt se Rex patri ac fratribus commendaret per literas.

Hyrcani facetiæ.

Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.

Itaq;

Itaq; honorificentiſsimè tractatum, & donatum regia, ſcriptis quoq; ad patrem & fratres & omnes ſuos duces atq; procuratores commendaticijs literis, dimiſit liberaliter. Fratres autem cum cognouiſſent tantum honoris ei habitum à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiam proficiſci & de medio illum tollere, ne patre quidem inſcio, Fratus enim ob profuſam in munera tam immenſam pecuniam, non erat de ſalute eius ſolicitus. tam tamen iram metu Regis diſſimulare coactus eſt. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congreſſus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaſerunt ad patrem Hieroſolyma. Veniens autem ad vrbem cum exciperetur à nemine, territus ſeceſſit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Aſia regnum obtinebat Seleucus, cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Joſephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus ſplendidioris vitæ occaſionem præbuit, per duos & viginti annos præpoſitus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto ſucceſſore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius ſucceſſit, ad quem Lacedæmoniorum Rex Arius legationem miſit cum literis, quarum hoc exemplar exſtat.

An. mũdi 3780. Ante Chriſtum natum 184.

Hyrcanus à fratribus in itinere circumuentus, ſtrenuè ſeſe defendit, quoſdam etiã è medio tollit.

Mors Ioſephi.

Onias & poſt eũ Simon filius Pontifex. Hedio & Ruffinus Cap. 5.

CAP. V.

Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

EX Lacedæmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Jncidimus in quandam ſcripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem interceſsiſſe inter noſtras origines, & noſtrum quoque genus non eſſe alienum à poſteris Abrahæ. Æquum igitur eſt vt cum fratres noſtri ſitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Jdem nos quoque faciemus, & res veſtras tanquam noſtras exiſtimabimus, noſtras item vobiſcum communes habituri. Demoteles eſt qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula ſcriptas, & obſignatas aquilæ ſigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epiſtola quidem hæc continebat. Joſepho autem mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant ſenioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hieroſolyma quidem noluit repetere, ſed vltra Jordanem habitans, aſsiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abſtrahens. Ædificauit etiam caſtrum munitiſsimum, è marmore candido exſtructis vſque tectum eius parietibus, habentibus inſculptas diuerſorum animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium foſſa profunda & aquis plena circumdedit, & oppoſiti montis prominentem petram perforans, ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine. aulas etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuijs, diætasq; alias & cubicula: ſalientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent: idq; de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magna amplitudinis, eaq; hortis ſpacioſis ornauit, & locum hoc pacto inſtructum & abſolutum vocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabiæ & Iudææ

Lacedæmoniorũ Regis ad Iudæorum Pontificem epiſtola. 1. Maccab. 12.

Seditio in populo mortuo Ioſepho.

Hyrcanus aſſiduum cum Arabibus bellũ gerit.

Hyrcanus munitum caſtrum ædificat.

An. mūdi 3780. Ante Christum natum 184. Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.

trans Iordanem sita, non procul regione Essebonitide: præfuitq; illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen indtum, minori verò Physcon. Hyrcanus autem videns prapotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

An. mūdi 3790 Ante Christum natum 174. Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon. Hyrcanus sibi ipsi manus infert.

CAP. VI.

Iudæi seditionibus agitati Antiochi opem inuocant.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. 1. Mac. 1. Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus. Iesus sacerdotio priuatur, in cuius locū Onias Menelaus dictus, surrogatur.

IS DEFVNCTO per idem tempus Onia Pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quòd filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationem: moxq; in Oniam fratrum minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum Pontificē Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterūt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij cesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patrijs institutis ac legib. religionem Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerunt q; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere. quo impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: et contemptis omnib. patrijs ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi vsus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisq; circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & alias diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commētarijs breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Iason & Menelaus seditionem concitant.

Apostatæ à religione Iudaica.

Antiochus Aegypto cedere cogitur.

Historia de Antiocho Epiphane.

CAP. VII.

Quemadmodum Antiochus, ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat. An. mūdi 3796. Ante Christum nat. an. 168.

REVERSVS ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ab Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine vllo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisq; pecunijs & asportatis Antiochiam.

Ea

Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mensis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacatè venienti portas aperuerãt, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visa sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam vocant, ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac bysso constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptaq; tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimũ, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter benè prius firmata mœnibus ac turribus Macedonicum præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impijs Iudæis sceleratissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoq; ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atque altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis Regijs. qui verò probatiores erant & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebantur crucibus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxta mandatum Regium, & suspendebant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam vbicunque repertum esset sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset mali malè peribant. Samaritæ autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio, de quo antè diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentijs, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quæ apud Judæos vocatur Sabbatum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Judæos, vt eorum malicia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in cõmunem cum illis causam inuoluere, cum simus ab origine Sidonij, quemadmodũ extat relatũ in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac beneficũ, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi harentibus in eodem cum Iudæis crimine

An. mũdi 3796. Ante Christum natum 168.

An. mũdi 3798. Ante Christum natum 166.

Antiochus abrogato Dei cultu, summa cum tyrãnide falsum illis obtrudit, arci in hoc, præsidio imposito.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Biblia Satan abolere conatur.

Ingenium Samaritarum ob quod merito Iudæis exosi.

An. mũdi 3799. Ante Christum natum 165.

An.mũdi3799. Ante Christum natum 165.

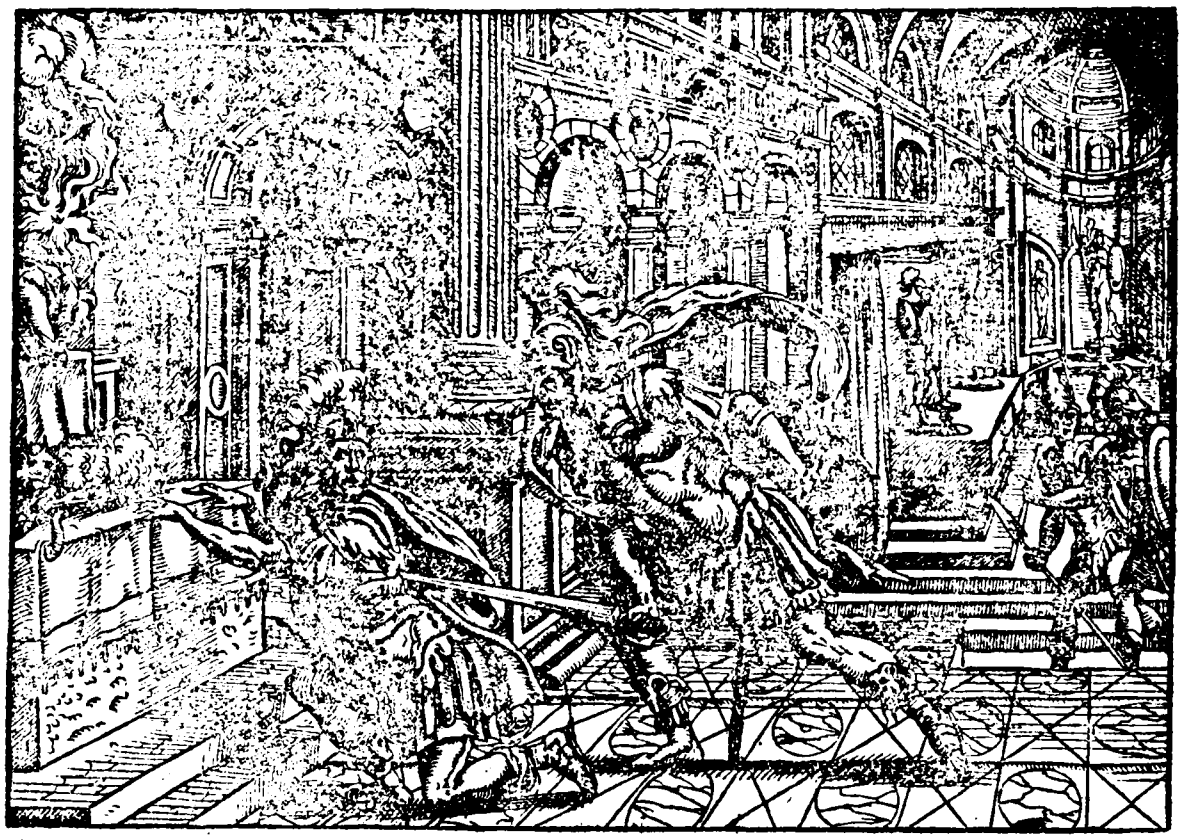
à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtq; templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit, posthac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestijs liberi: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolã remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorũ consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorũ criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadrageſimo ſexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

CAP. VIII.

Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus.

EODEM tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidã Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, depradatione templi, cæterisq; calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patrijs legibus quàm sic inglorie viuere. Cumq; veniſſent in eum vicum in hoc à Rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia: negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt

verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, *non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filijs*

lijs armatus gladijs: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem Regium ducem cum ſuis militibus, qui volebant plebem eam cogere: dirutaq́ ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in deſertum ſe contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familijs in idem deſertum profugerunt, ibiq́ victitabant in ſpecubus. Quo audito duces Regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primum verbis perſuadere conati ſunt, vt ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſiliũ, non imponerent ſibi neceſsitatem ſauiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerent apud obſtinatos, aggreſsi ſunt eos die Sabbati, & ita vt erant in ſpeluncis exuſſerunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem violare honorem Sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum vxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille: multi etiã elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumq́ principem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruantibus, & non niſi Sabbato illos aggredientibus. atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum vſque mos hic permanet, vt, ſi ita neceſsitas poſtulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes ſparſerat. pueros etiam iuſsit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulſis qui ad hoc, vt vetarent, conſtituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno poſt principatum morbo correptus conuocatis ad ſe liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propoſitum, & rogo, ne per ignauiam ceſſetis id exſequi: ſed potius memores paternæ voluntatis ſeruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapſam reſtituite: neque illis accedite, qui aut ſponte aut vi eam prodiderunt hoſtibus. Præſtate vos mihi germanos filios, contemptaq́ omni vi ac neceſsitate, parati ſitis pro legum tutela vel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes quòd Deus vos tales non deſpiciet, ſed delectatus veſtra virtute in priſtinam patrijs moribus viuendi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſsitati obnoxia, ſed præclarè geſtorum memoria vice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores vos aſpirare volo ad gloriam, adeò vt non grauemini vel immori egregijs facinoribus. Prima autem cura ſit concordia, & quibus quiſque præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonemq́ fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius conſiliis: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciſcetur ſua gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negocium adhibete, quotquot vſquam ſunt iuſti ac pij, & hoc pacto vires veſtras augebitis.

An. mũdi 3799. Ante Chriſtum natum 156.

Apoſtata à Matthia transfigitur.

Matthias cum filijs aliisque nonnullis in deſertum ſe confert.

Iudæi ſabbato opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior.

Matthias Idolorum cultum extirpat.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiã adhortatur.

Matthiæ

CAP. IX.

Matthiæ defuncto Iudas filius succedit.

An. mũdi 3799. Ante Christum natum 165.

1 Mac. 3. Matthiæ mors.

Iudas Maccabeus administrationi rerum præficitur.

HAEC locutus filijs, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Judas filius cognomine Maccabaus administrationi rerum praficitur, anno CXLVI. *qui adiutus impigrè à fratribus, eiecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à prateritis piaculis.*

CAP. X.

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudas Maccabæus Apolloniũ prælio vincit.

HIS auditis Apollonius prafectus Samaria raptim cõtra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus pralio victum cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio. plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus prada rediit. Seron autem Cœlesyria prafectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum cõfluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & cõtumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus praerat militibus, adiunctis etiam Iudaorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudaa, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentia. His dictis persuasit, vt non detrectarent pralium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus vsque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Seron Cœlesyriç Præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur.

CAP. XI.

Lysiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades.

Antiochus in Iudæã irrumpere parat.

VDITIS his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, conducto etiã mercenario ex Gracia milite, parans primo vere in Iudaam irrumpere. Cumq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea qua tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysia, amico probata fidei, & prouincijs Asia qua Ægyptum inter & Euphratem sita sunt cura eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudaa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret.

Antiochus Lysiæ rerũ administrationẽ: prouincias & filium committens in Persidem proficiscitur.

gueret. His mandatis profectus est in Persidem CXLVII. *anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autem delectis ad hoc negotium eximijs ducibus ex amicis Regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitũ septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui vsq; Emauntem vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs vicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quiue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum socij tempus nobis dabitur ad virtutem & periculorum cõtemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratũ est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionem quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiã reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legũ, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriam. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitq; & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd abfutura esset bona pars illorum exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculũ peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidensq; hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita terruit. vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsq; campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supereſſe dictitans: quo profligato per ociũ deinde posse eos ditari exspolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se exspectantem instructa acie, non ausi manus*

An. mũdi 3800. Ante Christum natum 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

Ptolemęus Dorymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.

Iudæ ad milites oratio.

1. Mac. 4.

Iudas Lysiæ exercitũ vincit.

An. mũdi 3801. Ante Christum natum 163.

Iudas ingenti præda potitur.

conſerere, trepidè ſe retro in tutum receperũt. Iudas verò ſine certamine victor, tum demum permiſit ſuos ad prædam diſcurrere: ditatusq́ cum ſuis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq́ & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ, quæ haud exiguum momentũ ad futurã libertatem eis attulit.

Lyſias iterũ in Iudam mouet, & quinque millia militum amittit.

Lyſias autem ſequenti anno ad abolendam ignominiã nouum exercitum parauit: contractisq́ lectiſſimorũ militum ſexaginta millibus, & adiunctis quinq́ millibus equitũ, Iudæam ingreſſus montana eius aſcendit, & ad Bethſura vicum caſtra poſuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus: & cum videret hoſtem longè præſtare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinq́ millia ſterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incuſſit, vt Lyſias animaduertens eis certò ſtatutum, aut mori, aut in libertatem ſe aſſerere, veritus magis deſperationem eorum quàm vires, copias Antiochiã reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat ſe, vt ad primã opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas perſuaſit ſuis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus conceſſerat, aſcenderent Hieroſolyma, &

Hieroſolymitanum templum luſtratum.

luſtrato templo mactarent ſolennes victimas: ibi cum inueniſſet templum deſertum, & portas eius incenſas, & in atrijs virgulta enata propter ſolitudinem, lamentari cum ſuis cœpit ob tantam deformitatem. deſtinata deinde copiarũ parte ad arcis oppugnationem, ipſe interim repurgare templum aggreſſus eſt: quod poſtquã accuratè factũ eſt, intulit in illud vaſa noua, candelabrũ, menſam & altare incenſorum ex auro fabrefacta omnia. addidit & vela foribus oppandi ſolita, ac poſtremo fores quoq́ apposuit. Diruto etiã holocauſtorum altari quod profanatũ fuerat, nouum ex collaticijs ſaxis impolitis conſtruxit. Vigeſima autem & quinta menſis chaſlei, quem apellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & ſuffitum fecerunt in altari, & panes ſupra menſam propoſuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idq́ accidit eadem die qua ante triennium ſacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio

Templum integro triennio deſertum.

deſertum fuit templum poſt factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annũ CXLV, *& diem Apellæi, menſis* XXV, *in Olympiadem* CLIII: *renouatũ eſt autem eadem die* CXLVIII *anno, Olympiade* CLIIII. *prædixerat autem eã deſolationem Propheta Daniel ante annos* CCCCVIII, *diſertè dicens à Macedonibus profanandũ.*

Dan. 12.

Feſtiuitas templi recepti inſtituta.

Celebrauit autem Iudas recepti templi feſtiuitatem per dies octo ſacrificans, in quibus nullum honeſtæ voluptatis genus omiſſum eſt, ſed populo quidem ſumptuoſum ac ſplendidum epulum eſt exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis perſonabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priſcã religionem occupauit gentis eius animos, maximè quod ea felicitas ex inſperato obtigerat, vt lex lata ſit ad poſteros, quæ iuberet quotannis hoc feſtum reparati cum ceremonijs templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud noſtros obtinuit: vocamusq́ hanc feſtiuitatem lũminum, opinor ideo quod ex inſperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exſtructis in eis firmis turribus cuſtodias ad arcendum hoſtem impoſuit: muniuitq́ Bethſuram oppidum, vt eo tanquam arce vti poſſet contra conatus hoſtium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes moleſtè ferentes Iudæorum vires reſuſcitari, per inſidias adoriendo multos oppreſſerunt: cum quibus Iudas aſſiduè bellum gerens conabatur eorum incurſationes compeſcere:

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Mac. 5.

Iudas aſſiduè cum finitimis gentibus bellum gerit.

quo

quo tempore etiam Acrabatenam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depredatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta casis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

An. mūdi 3801. Ante Christum natum 163.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

CAP. XII.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

IVDAS igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod superat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postquam in Galilæam venit cōgressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cū tota suppellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Jonatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorū indicio cōpererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitiq; vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In eo itinere Baraſam oppidum oppugnare adorti, vi ceperūt: cæsisq; ad vnum puberibus tecta, igni subiecto, concremauerūt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellum in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cum mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussoq; tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelem operam præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariam copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem iam ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eaq; expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto pòst Timotheus contractis numerosis copijs, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent arcerentq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Judæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium, properè contra

Iudas copias inter fratres diuidit.

Simon hostib' in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

Iudas & Ionathas Iudæis in oppidis Galaditicis suppetias ferunt

Barasa oppugnata & concremata.

Iudas obsessis Iudęis in auxilium venit.

Timothei milites victi.

Malle expugnata.

Chaspoma & Bosora.

Timotheus iterū copias cōtrahit, & à Iuda vincitur.

An. mũdi 3801. Ante Christum natum 163.

eum duxit exercitum: traiectoq; torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidã verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerunt. At Judas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum: occisisq; omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui, profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Juda verò & Jonatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Jamniam venerunt. Vbi armis exceptì à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat ne se absente manus cũ hoste conserrent. nam hoc quoque Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisq; agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

Iudæi è regione Galaditica in Iudæã traducti.

Ephron oppidũ expugnatum.

Mira Maccabæi victoria, vbi post multos conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.

Ioseph. & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt.

Chebron & Marissa expugnata.

CAP. XIII.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Mac 6. Antioch⁹ Dianæ templum spoliare voles, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.

EODEM tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: scuta etiã ac thoraces ibi asseruari, quondã relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonũ. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiã persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quã cladem cum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus, deq; Iudæorum in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat:

An. mũdi 3802. Ante Christum natum 162.

Antiochus Epiphanes curis implicitus, morbem contrahit, & moritur.

cat: eiq; & vim morbi & cauſam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atque ob ſpoliatum ſacrilegio templum, & contemtum cœleſtis numinis atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem demiror Polybium Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periſſe, quod conatus ſit Dianæ templi theſauros ac donaria diripere. voluiſſe enim tantum, ac non etiam perfeciſſe ſacrilegium, non videtur res digna ſupplicio. quòd ſi hæc cauſa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas perſoluere, multò veriſimilius eſt ob exhauſtum ſacrilegijs Hieroſolymitanum templum acceleratum eſſe eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij ſententiam, cum eo nunc non libet contendere.

An. mũdi 3802. Ante Chriſtum natum 162.

Polybius Megalopolitanus de cauſa mortis Antiochi.

CAP. XIIII.

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.

ÆTERVM Antiochus priuſquam extremum ſuum diem obiret, accitum ad ſe vnum ex purpuratis ſuis amicis Philippum gubernatorem regni conſtituit: traditoq; ei diademate regiaq; ſtola & anulo, iußit hæc Antiocho filio ſuo perlata reddere, multum obteſtans vt educationis curam haberet, & regnum ei ſeruaret vſq; dum per ætatem ipſe adminiſtrationi fieret idoneus. Defunctus eſt autem Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. Lyſias autẽ poſteaquam populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochum ſub ſua tutela tum poſitum Regem conſtituit, impoſito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hieroſolymitanæ arcis præſidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui ſacrorum cauſa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipſi templo eſſet ſupra verticem. Quamobrem Iudas neceſſe habuit, oppugnare id præſidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur centeſimus quinquageſimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exſtructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapſi, adiunctis ſibi ſimilibus impijs, venerunt ad Antiochum, poſtulantes ne ſe in extremum periculum à ſuis tribulibus redactos deſpiceret: maximè cum patris ipſius autoritatem ſecuti in eam neceſſitatem adducti ſint, dum malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum eſſe ne Iudas arcem cum præſidio vi capiat, niſi ipſe maturè ſuis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus eſt, accerſitiſq; amicis & ducibus, iußit eos mercenarium parare militem, & per totam ſuam ditionem delectus habere: ita vt breui confectus ſit exercitus peditum circiter centum millium, equitum verò viginti millia, atque inſuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egreſſus eſt Antiochia, commiſſa Lyſiæ adminiſtratione vniuerſi exercitus: & progreſſus vſque Idumæam, inde aſcendit ad oppidum Bethſura, benè munitum & expugnatu non facile. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & admotas machinas per excurſiones igne concremantibus, multum temporis contritum eſt in hoc obſidio. Iudas autem cognito Regis aduentu, omiſſa oppugnatione Regi cum copijs obuiàm profectus caſtra poſuit circa fauces quaſdam dictas Bethzacharia, diſſitas ab hoſte ſeptuaginta ſtadijs. At Rex relictis Bethſuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas

Antiochus Philippũ regni gubernatorem conſtituit, eiq; Antiochum filium tradit.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Lyſias Antiochi filium Regem conſtituit, eiq; Eupatoris cognomen imponit.

Macedones in arce Hieroſolymitana multa Iudæis incommoda inferunt.

Iudas Maccabeus arcem oppugnat.

An. mũdi 3803. Ante Chriſtum natum 161.

Perfugę Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt.

Antiochus Eupator cum copijs in Iudæam proficiſcitur.

Bethſura obſeſſa.

Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiàm proficiſcitur.

An. mũdi 3803. Ante Christum natum 161.

Antiochi & Iudæ pugna.

castra metauerat: & quamprimùm dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iußit ire compoſitam. Cumq; non poſſet elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum anguſtias, iußit vt vnus poſt alium incederet, attributis, qui ſtiparent ſingulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem impoſitæ erant celſa propugnacula inſtructa ſagittarijs. reliquum autem exercitum ab vtroq; latere iußit montes aſcendere, prapoſitis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita ſublato militari clamore hoſtem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruſcarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Judas tàli aſpectu eſt territus, ſed excepto fortiter impetu hoſtium, circiter DC. *ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Caterùm Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conſpicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo Regem inuehi, vaſto animo in eum fecit impetum. & occiſis multis priuſquam ad eum penetraret, cateris verò metu cedentibus, ſuccedens ſub eius ventrem confodit beluam, & ipſe ſimul pondere eius illabentis oppreſſus eſt: atq; ita non tamen inultus interijt generosè inter aceruos hoſtilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hoſtem tanto ſuperiorem numero, Hieroſolyma ſe recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus verò parte exercitus miſſa ad oppugnanda Bethſura, cum reliquo venit Hieroſolyma. Bethſurita territi apparatu regio, maximè cum commeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti priùs vt hoſtis à ſe iniuriam omnem abſtineat: quod quidem à Rege non niſi ſalute tenus ſeruatum eſt: alioqui nudis eiectis oppidanis, ſuorum præſidium ibi conſtituit. Sed apud Hieroſolyma per multum tempus eum tenuit templi obſidio, quod fortiter à Judæis defenſum eſt. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illis contrarijs machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres abſumpſerant, & annus inciderat ſeptimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum ceſſare ab agricultura lex noſtra iubeat, nec permittat tum vel arare terram vel ſerere. quo factum eſt vt multi ſe clàm ſubducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanſerit. Caterùm Rex & Lyſias imperator cognito, quòd Philippus vſurpato ſibi regno aduentaret è Perſide, decreuerunt ſoluta obſidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id cõſilium, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter diſſimulato aduentu Philippi, iußit Rex Lyſiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non eſſe modici temporis, quòd locus eſſet munitiſſimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negocia quæ opus eſſet Regem componere. Itaque præſtare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & ſinere eos vti patrijs legibus, quibus priuari ſe non ſuſtinentes rebellauerãt, atq; ita redituros eſſe in ſuam quemq; patriã. Quæ ſententia per Lyſiam apud exercitum expoſita, communi omnium ſuffragio comprobata eſt.*

Eleazarus Iudæ frater, elephantum occîdit.

Iudas Hieroſolyma ſe recipit, eumq; ſequitur Antiochus.

Bethſuritæ deditionem faciunt.

Templum Hieroſoly. obſeſſum.

Antiochus cognitò, quòd Philippus vſurpato ſibi regno aduentaret è Perſide, obſidione ſoluta illi occurrit.

CAP. XV.

Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Antiochus cum Iuda fœdus facit.

Tvm Rex miſſo caduceatore pacem Iudæ ac cateris obſeſſis denunciat, libertatemq; viuendi proprijs legibus. Illi verò libenter hæc audientes, acceptà in hoc fide & iureiurando interpoſito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingreſſus vidiſſet locum egregiè munitum, violato ſacramento iußit ſuum exercitum, vt ſolo

ſolo æquaret murum quo templum ſeptum fuerat: & hoc facto reuerſus eſt Antiochiam, ducens ſecum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lyſias enim Regi conſuluit vt eum interficeret: ſi vellet Iudæos quieſcere, & ipſe liber eſſe ab eorum moleſtationibus. hunc enim eſſe malorum omnium autorem & principium, qui perſuaſiſſet eius patri, vt Iudæos ab inſtitutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum miſſum in Beræam Syriæ necauit, poſt exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt ſibi Principatum adſtrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei ſucceſſit in Pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Caterùm Antiochus cum offendiſſet Philippum iam occupaſſe tyrannidem, bello victum, & in poteſtatem ſuam redactum affecit ſupplicio. Filius autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipſius patruo ſacerdotium Alcimo dediſſet nihil pertinenti ad cognationem Pontificum, Lyſia ſuadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægpti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hieroſolymitano ſimile exſtrueret, de quo aliàs dicemus tempeſtiuius.

An. mũdi 3803. Ante Chriſtum natum 161.

Antiochus murum quo templum ſeptũ erat, ſolo æquat.

Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.

Alcimus ſiue Iacimus Pontifex.

An. mũdi 3804 Ante Chriſtum natum 160.

Philippus ab Antiocho ſupplicio affectus.

Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hieroſolymitano ſimile extruit.

CAP. XVI.

Bacchides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.

EODEM tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: aſſumptoq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum Regem & Lyſiam comprehenſos viuos ad eum perduxerunt: qui mox iuſſu Demetrij necati ſunt, poſt exactum regni Antiochi annum alterum, ſicut & in alijs commentarijs diximus. Ad nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accuſabantq; totam gentem, præcipuè Iudam cum fratribus, quòd poſt interfectos omnes amicos & fautores Regis, ſe quoq; eieciſſent è patria, metu coactos ſolum vertere: poſtulabantq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognoſceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum ſtreuum cui tum Meſopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet vt Iudam & eum ſequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, poſtquam peruenit in Iudæam, miſit ad Iudam & fratres inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei ſe credere, quòd videret adeſſe exercitum, quem putabat adductum belli potius quàm pacis gratia. Quidam tamẽ è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil ſibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos ſe contulerunt. & accepto ab vtroq; iureiurando, nihil mali paſſuros nec ſe nec eiuſdem factionis homines, eorum fidei ſe commiſerunt. Bacchides autem non ſeruata fide ſexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quòminus ad eum accederent. itaque amoto exercitu à Hieroſolymis poſtquam peruenit ad vicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 1. Mac. 7.

Demetrius Tripolim aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lyſiam necat.

Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudã apud Demetrium accuſat.

Bacchidi Demetrius Alcimum commendat, eiq; vt Iudam internecione deleat, mandat.

Bacchides multos ſibi credentes interfecit.

An. mũdi 3804 Ante Christum natum 160.

perfugas & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad Regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat. horum pleriq; erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Judas animaduertens tantoperè creuisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoq; obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Qui videns se viribus imparem, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat contra Judam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Bacchides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet.

Alcimus popularem aurami sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partium occidit.

Iudas Alcimi potentiæ resistit

Alcimus Iudã apud Demetrium accusat.

CAP. XVII.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione perijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.
1 Mac. 7.

Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit.

DEMETRIVS verò ne suis quidem rebus tutum existimans si ita Judæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantum satis contra Judam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primùm dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Judam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum se venisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Judaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciss. & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille maturè intellectis insidijs properè ad suos refugit; & detecto iam dolo ad apertam vim vterq; se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti deinde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at Nicanor ne à conuicijs quidem in Deum temperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum sæuiturum, ita vt ad solum vsq; id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vnà cum suis cultoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locũ optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoq; castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadijs distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus

Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur.

Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.

tatus ne terreãtur hostium multitudine, néue cogitent cum quàm multis decer- An. mũdi 3804.
nerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmijs contenderent, iußit forti animo Ante Christum
hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi cecide- natum 160.
runt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfun- Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit.
ctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce
verterunt terga, arma iactantes, quò expeditius fugerent. Iudas verò impigrè
cum suis persequens sæuiebat cadibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vi-
cis victoriam: moxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè ruenti-
bus occurrebant infestis gladijs, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex
nouem millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima
tertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus dystrus dici- Adar, Martius.
tur: eaq; die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè ge-
stæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à
continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuo-
luta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti
parietem, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per Alcimus Pontifex mortuus.
quem repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis
diebus miserè perijt, post exactum in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto
Pontificatum populus communibus suffragijs Iudæ tradidit. Qui quoniam mul- Hedio & Ruffinus Cap. 17.
ta audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthagi- 1. Mac. 8.
nensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persæum, Philippum, mag- Iudas fœdus facit cũ Romanis.
numq; Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam.
Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioan-
nis & Jasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem reciperetur & amicitiã,
& vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem
senatus admisit, & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. moxq; Senatus- Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.
consultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in Capitolium:
cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem Senatusconsultum de socie-
tate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Judæis bel-
lum gerere liceat, neq; præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniã.
vtq; si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicißim si quis
Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in
hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Ro-
mani sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum
per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & du-
ce Simone fratre ipsius. Atq; hoc fuit primum inter Romanos & Judæos fœdus
societatis ac amicitiæ.

CAP. XVIII.

Bacchidis dennò missi contra Iudæam victoria.

DEMETRIVS *autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exer-* Hedio & Ruffinus Cap. 18.
citus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum alijs copijs: qui 1 Mac. 9.
ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ Bacchidem Demetri cum copijs in Iudæã mittit.
castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus ho-
minum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. &
cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim con- Bacchides cum viginti duob. millibus militum Iudę occurrit.
tra eum duxit peditum viginti, equitum verò duo millia, cum Judas non plus

An. mũdi 3804. Ante Christum natum 160.

haberet quàm mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Judas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maximè in tali temporis angustia,

Iudas paucis militibus numerosum exercitum aggredi conatur.

decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus. ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantamq; virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit, vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

CAP. XIX.

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

Bacchides aciem instruit, & cum Iuda signa confert.

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitũ alas hinc & inde in vtroq; cornu collocãs, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Judas fecit collatisq; signis certatũ est vtrinq; acriter: donec vergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima

Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.

manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsq; montem qui Azo dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaq; hostibus, in vestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo

extremo hoc mortis decore addito. quo proſtrato non habentes amplius quem ſequerentur milites orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effuſi ſunt. Simon autem & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generoſiſſimi & bellicoſiſſimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum vnquam pro libert ate populariũ defugit aut laborem aut periculum. quapropter meritò virtutis ſempiternam poſt ſe reliquit gloriam, liberata è Macedonum ſeruitute patria, & per trienniũ ante obitum adminiſtrato Pontificali ſacerdotio.

An. mũdi 3804 Ante Chriſtum natum 160.

Iudas in Modim ſepultus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Ionathas defuncto fratri ſuo Iudæ in principatu ſuccedit.
II. Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.
III. Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.
IIII. Demetrius miſſa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.
V. Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes ſuas traducit.
VI. De templo Dei ab Onia ædificato.
VII. Quòd Alexander poſt mortem Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit.
VIII. Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.
IX. Tryphon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitia Ionatha.
X. Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.
XI. Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum ſimul & copiarum imperium detulit.
XII. Simon Tryphonem in Dora compulſum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.
XIII. Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.
XIIII. Quod Simon à genero ſuo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiſus eſt.
XV. Quomodo fruſtratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus eſt.
XVI. Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo inijt.
XVII. Hyrcani expeditio in Syriam.
XVIII. Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.
XIX. Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.
XX. Alexandri Iudæorum Regis res geſtæ.
XXI. Ptolemæi Lathurj de Alexandro victoria.
XXII. Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.
XXIII. Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio.
XXIIII. Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum ſuccedit.

CAP. I.

An. mūdi 3805. Ante Christum natum 159.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

QVEMADMODVM *libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorū denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Judas post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitū quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non feren-*

Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.

tes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus,

Bacchides Iudæ fautores interficit.

Bacchidi eos tradiderunt. & is tortos primùm cruciatosq; ad libitum, postremò omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ socijs, veriti gentis interitū adiuerunt Ionathan eius fratrem: rogabantq; vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totā gentem sine præside

Ionathas Iudæ fratri communibus Iudæorum suffragijs succedit.

venire in extremum salutis periculū. Tum Ionathas paratum se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Judæorum suffragijs administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Jonathas quoque multum negotiorum exhibeat Regi &

Bacchides Ionathan tollere conatur.

Macedonibus, quemadmodum antè Judas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi mo-

Bacchides copias cōtra Ionathan ducit.

rabantur. Porrò Bacchides sentiens eos timere & in desertis illis latitare duxit contra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Jonathas autem cognito illius aduentu, misit fratrem suum Joannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. sed

Ioannes Iudæ frater ab Amaræi filijs interfectus.

in itinere inuaserunt eum Medabenses Amarai filij. direptisq; impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus socijs: cuius facinoris paulo post pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco

Bacchides Ionathan Sabbato aggreditur, & duo millia militum amittit.

dicetur. Bacchides autem cognito quòd Jonathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbato illum aggressus est ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Jonathas cum socijs desilientes commiserunt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostibus non ausis traijcere, sed ad Hierosolymitanā arcē reuertentibus, desideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emmauntem, Betheron, Bethellam,

Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidijs, res Iudæorum inde infestaret excursionibus: sed nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amarai filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdã inter Arabas: eamq; puellam traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad vindictam tempus sibi oblatum, & facilè vlturos se iniuriam fratri illatam, versus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis expectabant eorum transitum. Vt verò in conspectum venit sponsus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; præda reuersi sunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amarai filijs. ceciderunt enim hi non soli, sed cum vxoribus, liberis & amicis; vsque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæã præsidijs dispositis, ad Regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfuga autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem securè versari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios solicitauerunt Demetriũ, vt Bacchide misso Ionatham in potestatem suam redigeret. fore enim hoc perfacilè, & vnica nocte posse omnes eius milites insperato incursu opprimi. qui vbi iussu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darent operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cumq; omnium insidijs appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus enim erat, vt qui dolum præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. *præcipuos. Ionathas autem cum fratre & suorum manu metu secessit in vicum Bethalagam, qui in deserto situs est: eumq; muniuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorum suæ factionis auxilijs cõtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret. quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorũ machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides verò videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.*

An. mũdi 3808. Ante Christum natum 156.

Hierosolymitana arx munita

Ionathas & Simon in Amaræi filiis Ioãnis fratris mortem vlciscuntur.

Demetrius solicitantibus transfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathã mittit.

Bacchides iratus trãsfugis dum Ionathæ potestas ipsi non datur, quinquaginta ex eis interficit

Ionathas cum fratre in Bethalaga obsessus.

Iudas oppidũ egressus, noctu in Bachidis castra irruit.

Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat.

CAP. II.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

An. mũdi 3808. Ante Christum natum 156.

1 Mac. 9. Bacchides cum Ionatha fœdus facit.

QVA eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinque redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiã cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem *reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu repetiit. Ionathas verò hanc securitatem nactus, & degens apud Machmã oppidũ, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuerè animaduertens in religionis patria desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.*

Ionathas apud Machmam degit, patriæq; desertores punit.

CAP. III.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.

ANNO autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regium *quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.*

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

Demetrius in Alexãdrum mouet.

CAP. IIII.

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.

1. Mac. 10.

MISIT etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & amicitiã, præuenire Alexandrũ cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxiliũ, idq; eo facilius, quòd odia inter se & Ionatham interceserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma paràret, reciperetq; Iudæorũ obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias *literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio. quibus lectis impij & transfugæ, qui in arce erant, vehementer sunt territi, quòd Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent cõtra assultus hostium.*

Macedonici milites relictis præsidijs Antiochiã sese recipiũt.

Quod vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes, relictis illis, recepe-
runt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hie-
rosolymis. nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ
religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexan-

CAP. V.

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionatham in partes suas traducit.

ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionatha promiserit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quàm Jonatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod, datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatũ fuerat. Itaq; si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia iamdudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudaorũ constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera, stolam purpuream & coronã auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennĩ exactum à Iudæ fratris obitu, cum vacasset interim Sacerdotium: moxq; contraxit exercitum, & fabricauit magnũ armorum numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suã cunctationem, quòd nõ præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse Pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris non accessistis, equidem laudo vestrã fidem, hortorq; vt cõstantes sitis in ea, dignã percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tàm mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insuperq; salis precium & aurum coronariũ. & tertias seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterũ vobis remitto: simulq; quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanã vrbem sacram esse volo, & ius asyli habere, immunemq; esse cũ suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiã eius permitto Pontifici vestro Ionatha, vt quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq; Iudæos, qui iure belli capti, seruitutem in nostra ditione seruiunt, in pristinã libertatem restituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant, liberos & sine molestia degere volo: & quicunque ex eis mecum militare voluerint permitto, duntaxat vsque triginta millium numerum: idq; ea conditione stipendiorum, qua cæteros meos milites. Habebo etiam èos in præsidijs & in meo satellitio, & principes eorum in aulicorum meorum numero. Permitto etiam, vt patrijs vtãtur legibus, & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq; Põtifici curæ sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergò adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim millia sicloriũ argenti

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Alexander Ionatham in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.

Ionathas Põtifex exercitum colligit.

Demetrius se præmissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur.

An. mũdi 3813. Ante Christum natum 151.

argenti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrum eſſe iubeo. & decem illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant Reges, ſacerdotibus atque miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi eſt. Quicunque etiam confu-

gerint in templum Hieroſolymitanum, fanumq́ contiguum, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorum facultates. Permitto etiam, vt reparetur templum, & operum ſumptus de meis pecunijs fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tum ſi quæ ſunt loca per Iudæam apta ad ſtruendas arces, imponendaq́ præſidia, & hæc meo ſumptu muniantur. Atque hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexander autem Rex magnis copijs contractis tam è mercenario milite, quàm eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hoſtem duxit, collatiſq́ ſignis ſiniſtrum cornu Demetrij oppoſitam ſibi aciem terga coëgit vertere: hærentesq́ diu fugientiũ veſtigijs etiam caſtra eorũ diripuerunt. at dextrũ cornu, in quo Rex ipſe pugnabat, compulſum eſt loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hoſtium occidit, alios non ſuſtinentes ipſius impetum perſequens, abreptus eſt in cœnum quoddam profundum & tranſitu difficile: vbi prolapſo equo, omni effugio deſtitutus, ab accurrentibus oppreſſus eſt. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus confectus ſuccubuit. Hic fuit finis Demetrij poſt exactum regni annum vndecimum, ſicut in alijs commentarijs iam ante demonſtrauimus.

Alexandri cum Demetrio pugna & victoria.

CAP. VI.

De templo Dei ab Onia ædificato.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Onias, Põtificis Onię filius, in Aegypto tẽplum ædificare molitur. An. mũdi 3814. Ante Christum natum 150.

ONIAS autem Pontificis Onia filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, vt iam antè diximus, videns Iudæam vaſtatam à Macedonibus, eorumq́ Regibus, & ſibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt ſibi liceat in Ægypto inſtar illius Hieroſolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes

cerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem conſilium cepit fretus maximè Propheta Eſaia vaticinio, qui ante DC. amplius annos pranunciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idq; hominis Judai opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatra talem epiſtolam: Dum in bello ſtrenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirem, animaduerti apud Cœleſyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ eſt in præfectura Heliopolitana, aliſq; in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptijs vſu venit, propter multitudinem templorum & diuerſitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud caſtrum quod agreſtis Bubaſtis dicitur, plenum varia materia ſacriſq; animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic eſt nulli ſacratum numini iamq; collapſum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exſtruere ad Hieroſolymitani illius ſimilitudinẽ, pari etiam modo & menſura, pro ſalute tua & Reginæ, atque liberorum veſtrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores ſiant tuis vſibus. Nam & Eſaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo ſacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & ſoror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt ſuam pietatem, per epiſtolam, quam ei reſcripſerunt. Nam peccatum hoc, & prauaricationem legis à ſe in Oniæ caput reiecerunt, Sic enim reſcriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus poſtulas, vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapſum templum repurgare, quod vocatur agreſtis Bubaſtis: quod ſanè miramur, ſi poterit acceptũ eſſe Deo, templum ſtatutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniã ais, Prophetam Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc, quatenus poteſt ſalua legis obſeruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exſtruxit ibi templum & altare Deo ad Hieroſolymitani ſimilitudinem, ſed minus & nõ peræquè opulentũ. Menſuram verò eius & vaſa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Onia ſimiles ipſius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & inſtaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, ſeditio eſt exorta de ſacris ipſorum, ita vt res ad Regis cognitionem perueniret: dum Iudæi contendunt, iuxta Moſis præſcripta Hieroſolymitanum templum eſſe legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatumq; eſt ad Regem & amicorũ eius conſeſſum, vt ab his cauſa audiretur, & vtrius partis cauſidici ſuccumberẽt, morte mulctarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodoſio, Hieroſolymitanis Judæis Andronicus Meſſalami filius. iurauerunt q; per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi eſſent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iuſiurandum nõ ſeruaſſe deprehenderetur. Itaq; Rex multis amicis in conſilium adhibitis, conſedit cauſam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant ſoliciti, pro tuentibus iura Hieroſolymitani templi, agrè ferentes autoritatem antiquiſſimi & nobiliſſimi in orbe templi vocari in diſcrimen. Sed cum Sabbæus & Theodoſius cõceſſiſſent Andronico, vt prior diceret, orſus ex lege approbare eius ſanctitatem & reli-

An. mũdi 3804. Ante Chriſtum natum 164.

Templum, cõcedente Ptolemæo, in Aegypto ædificatur.

De bello Iudaico. lib. 7. cap. 37.

Seditio inter Iudæos & Samaritas ſacrorũ cauſa exorta.

An. mũdi 3814. Ante Christum natum 150.

& religionem, ostendens q; per continuas Pontificum succeßiones Sacerdotij vsq; in ſua tempora propagationem, & ab omnibus Aſia Regibus maieſtatem eius loci honoratam donarijs: Carizitani verò, ac ſi omninò nullum eſſet vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus perſuaſit Regi, *vt decerneret Hieroſolymitanum eſſe ex ſententia Moſis conditum, Sabbam verò & Theodoſium addiceret ſupplicia. Atque hæc ſunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderũt Ptolemæi Philometoris tempore.*

CAP. VII.

Quòd Alexander poſt mortem Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1 Mach. 11. Alexander Rex Syriæ Cleopatrã Ptolemæi Philometoris filiã ducit.

Æ s o autem in pugna Demetrio ſicut ſuperius dictum eſt, Alexander aſſumpto Syriæ principatu ſcribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum ſibi dari depoſcens, æquum eſſe dicens, vt ſe affinitate dignetur poſt receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius poſtulatus admißis, reſcripſit & gratulari ſe ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iußitq;, vt ſibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. ſubſecutus deinde literas, ad conſtitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti ſumma, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus eſt per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniſſet ad Reges, amplisq; muneribus vtrunq; donaſſet, ab vtroq; in magno honore habitus eſt. nam Alexander mutare eum veſtem coegit, & purpuratum aßidere ſibi pro tribunali: mandauitq; ſuis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent, nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cum manifeſtum eſſet, quanti Rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati venerant, ſubduxerunt ſe, veriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex *hic Ionatham proſecutus eſt, vt ei primum locum in amicorum ſuorum numero aßignauerit.*

CAP. VIII.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Demetri⁹, Demetrij filius ex Creta in Ciliciã traijcit, Syriãq; occupare conatur.

Nno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer eſt territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiã, vt res eius ante Demetrij aduentũ in tuto cõſtitueret, interim Cœleſyria Apollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham Pontificem nunciũ, rem indignã, dicens eum ſolũ pro ſuo arbitrio viuere, non ſubiectum Regis imperio: & ſibi ipſi eſſe opprobrium, quòd eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidens, putes te poſſe aliquid: ſed ſi confidis tuis viribus, in campum deſcende, vt ferro decernamus, vter noſtrum ſit virtute præſtãtior. Ne ſis tamen inſcius, quòd è ſingulis vrbibus fortißimi mecũ militant, aſſueti ſemper tuos maiores vincere. quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non ſaxis pugnandum eſt & in quo

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

Vir armis fidens.

quo nullum præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, excluſus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquàm accepit Joppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitũ, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; venisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Jonatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Jonathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret, cumq; mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudais à tergo obijcerent, Jonathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formã acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq; prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locũ suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei sitũ in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem victos Azotum vsq; persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, cõpulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit. ac ne Dagonis quidẽ religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq; numerus tàm eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multã secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quãdoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionathã, amicum & socium: & misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiã ei possidendã in perpetuũ addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum nauali. & terrestribus copijs venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimonijs deplorantium Dagonis templi incendium: accusabantq; populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsq; Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autem Ptolemaidem peruenit, mini-

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur.

Ionathas victos Azotum vsq; persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.

Alexander dona Ionathæ mittit.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Ptolemęus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.

Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorificè excipitur.

An. mũdi 3818. Ante Christum natum 146.

mum abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis ſcripſit Alexandro, deposcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earum fuiſſe autorem, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerãt incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, caſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia confeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, vt data ipſi in matrimonium filia, in paternũ regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus eſt. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenſibus perſuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facile impulſi ſunt, vt eum ex vrbe eijcerent. Atque ita elapſus ex Antiochia venit in Ciliciam: Ptolemæus verò vrbem ingreſſus & à ciuibus Rex conſalutatus eſt, & ab exercitu, coactus duo ſibi imponere diademata, alterum Aſiæ, Ægypti verò alterum. Sed cum eſſet natura iuſtus & nimiæ potentiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidioſus fieri, aduocata Antiochenſium concione, perſuaſit eis, vt Demetrium reciperent. pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quàm odiorum quæ illis cum patre eius interceſſerant. Se quoque affirmauit monſtratorem ei fore vitæ rectè inſtituendæ & adminiſtrandæ Reipub. nec paſſurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum ſe eſſe Ægypti imperio. atque ita perducti ſunt in eam ſententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterum cum Alexander ducens validum exercitum è Cilicia inuaſiſſet Syriam & Antiochenum agrum vaſtaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero ſuo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & victus Alexander compulſus eſt fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi conſternatus barritu elephanti eum excuteret, proſtratumq; aggreſſi hoſtes vulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus eſſet interuentu ſatellitum. attamen per integrum quatriduum ſopitis ſenſibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum dynaſta reciſum miſit ad Ptolemæum, qui die quinta demum reſpirans à vulneribus, & ad ſe reuerſus iucundiſſimo ſibi rumore ſimul & ſpectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo poſt exſatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipſe vitam finijt. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, ſicut aliàs indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cum eſſet prauo ingenio malè mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat. Illi verò peroſi hominis ingratitudinẽ receperũt ſe Alexandriã elephãtis tamen in eius poteſtate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è tota Iudæa copijs, aggreſſus eſt oppugnare arcem Hieroſolymis & Macedonicum præſidium, cum deſertoribus religionis qui eò confugerant. Hi primum contemnebãt conatus

Ptolemæo à genero Demetrio structæ, qua etiã de cauſa filia ab eo abſtracta Demetrio promittitur.

Ptolemæus Aſia regnum ſibi oblatũ Demetrio tradendum ſuadet.

Alexandri victi in Arabiam fuga, & cædes.

Mors Ptolemæi.

conatus Ionatha, quòd satis siderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumq; peruenisset vsque Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliaq; xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatusq; honorificè, confirmatus est in Pontificatu, quemadmodum & à superioribus Regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: verùm etiam rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribusq; attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionatha fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epistolæ quàm scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri gaudium. Genti Iudæorum amicis nostris & iura amicitiæ seruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaq; tributa pro fructu terræ atq; arborum: præterea salinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diplomia. Porrò Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum è Creta alijsq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mũdi 3820. Ante Christum natum 144.

Ionathas Demetriũ muneribus placat.

Demetrij ad Lasthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.

Demetrius militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo.

CAP. IX.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.

IAM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicasset ei quàm infensi essent Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primùm difficilem se præbebat, quòd non satis ei fideret: tandem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas Pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosq; qui arces tenebãt in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudæa castellis ejiceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat etiam vt proiure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem deficerent: moxq; tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Caterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tàm propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per

Hedio & Ruffino Cap. 8. 1. Mac. 11. Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malchò Arabe Antiochum Alexandri filium petit.

Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudææ castellis ejiceret, rogat.

An.mũdi 3820. AnteChriſtum natum 144.

Rebellio Antiochenſium : & vltio eam ſubſecuta.

occaſionem aggredi: videntesq; auxilium ei veniſſe à Jonatha, & conſiderantes breui augendas eius vires niſi maturè prauenirent, correptis armis circumſtiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in poteſtatem ſuam redigere. Qui videns populum armatum hoſtiliter ſe impetere, aſſumpto mercenario milite & Judæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochenſibus, & ſuperatus numero compulſus eſt cedere. Tum Judæi receperunt ſe in tectum regiæ, & è ſuperiore loco miſſilibus feriebant populum: quod cum tuto facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam vrbem peruagatum eſt, propter denſitatem ædificiorum, quæ tota ferè conſtabant è materia lignea. Antiochenſes verò non valentes ædibus flagrãtibus ſuccurrere, in fugam ſe verterunt. Tum Judæi de vno tecto in aliud tranſilientes, miris modis eos inſectabantur. Rex autem animaduertẽs Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermiſiſſe prælium, per diuerſos angiportus eos aggreſſus, multis occiſis reliquos coëgit abiectis armis deditionem facere: & conceſſa audaciæ venia, ſeditionem compeſcuit, donatosq; Iudæos præda quàm ex direptionibus parauerant, & collaudatos quaſi autores eius victoriæ, remiſit ad Ionatham non ſine præclaro virtutis eorum teſtimonio. poſtea tamen ingratus apparuit, & non ſeruauit pollicita, bellum etiam minatus, niſi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens ſolita eſt prioribus Regibus pendere. Feciſſetq; etiam ni impeditus eſſet à Tryphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius vertere. reuerſus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adoleſcente, diadema eius capiti impoſuit: & deficientibus ad ſe omnibus militibus qui fraudati

Demetrio Antiochia adimitur.

ſtipendijs fuerant, aperto bello Demetrium adortus eſt: & vno prælio factus ſuperior, tum elephantos, tum Antiochenam vrbem illi ademit compulſo in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adoleſcens miſſis literis & legatis ad Ionatham, ſocium & amicum eum nominat, & Pontificatũ ei confirmat, conceſſis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorũ regioni attributa fuerant. ad hæc aurea vaſa & pocula veſtemq; purpuream & ius vtendi miſit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum eſſet Tyrum inter & Ægyptum, præpoſuit. Ionathas verò lætus tot collatis in ſe per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipſe ſuos legatos ad eum ſimul & Tryphonem miſit, amicum ſe & ſocium profeſſus, geſturumq; vnà bellum contra communem hoſtem Demetrium, multa de eius ingratitudine queſtus, quòd pro beneficio iniuriam ſibi repoſuiſſet. cum igitur permiſſum eſſet ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, confeſtim profectus eſt ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus eſt militibus. & cum Aſcalonem veniſſet: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occurſum eſt: quos & ipſos hortatus eſt, quemadmodum alias vrbes Cœleſyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. eſſe enim multas cauſas, cur ad hoc conſentire debeant. quibus perſuaſis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, vt hos quoq; conciliaret Antiocho. hos præter ſpem inuenit portas ſibi clauſiſſe, nolentes deſerto Demetrio parti aduerſæ ſe coniungere. quare Ionathas iritatus eſt vt & agros vaſtaret, & vrbem conaretur vi capere: relictaq; ad eius obſidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos ſæuiebat incendijs.

Ionathas ob acceptà beneficia operã ſuam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.

dijs. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati sua consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsq; Damascum obibat. cumq; Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorũ agro & regioni Galilææ, vellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturũ opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò properè, Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & insessum à Demetriana factionis hominibus, vt iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduẽtum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos cõspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Judæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt penè omnes Ionatham desererent in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, vt territi ceu furentibus cederent. Tum verò illi qui Ionatham destituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atque fœderis. qui postquam Romam venerunt, expositis ad Senatum postulatis Ionathæ Pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisq; literis commendaticijs ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Judæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuiq; & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, et res vestra tàm publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum, ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius

An. mũdi 3820. Ante Christum natum 144.

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

Ionathas fugat Demetrij milites.

Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cum multis circumquaq; bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Jasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Judæorum sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariſæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum Phariſæi, quadam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porrò Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Jonatham. qui, comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit. nolebat enim eos sine impedimento Judæam inuadere. cumq; ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularentur. qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communijt, dispositis etiam extra castra excubijs, & in armis retinens per totam noctem exercitum iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum hærebant inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absq; insidiis, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerẽt, noctu discesserunt. At Ionathas manè castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis vastatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damascum veniens illic omnia vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Judæam & Palæstinam vsq; Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidiis, atq; ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen contẽdit: eiq; occupatæ validum imposuit præsidium, quòd intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidũ. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi Pontifex aduocata in templum cõcione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusq; altis additis munitiorem redderent. vtq; alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam

Tres Iudæorum sectæ.

Phariſæi.

Eſſeni.

Sadducæi.

De bello Iudaico lib. 2. Cap. 12.

Demetrij duces iterum in Ionathã mouent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt.

Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabatæos vastat.

Simon Ionathæ frater Ioppen occupat.

Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcem reficiunt.

penuriam eos adducerent. præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Judææ locis curaret, dedit negocium. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapijs, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorum Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè, facilè se deinde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ. vt verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio amissoq; exercitu, ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut aliàs narrauimus.

An. mũdi 3821. Ante Christum natum 143.

Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælioque superatus, capitur.

CAP. X.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

TRYPHON autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, quàm Jonathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Jonatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatũ ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Jonathæ facerent, quò magis fidem beneuolentiæ ficta astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcesq; finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus, credensq; verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, viuus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis matureè inde euaserunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. Mac 12. 13.

Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens, Ionanathæ conatib. eius se opposituri, insidiatur, & per dolum opprimitur.

An. mũdi 3822. Ante Christum natum 142.

Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infectare vnde venerant retrò reuersi sunt.

An. mũdi 3822. Ante Christum natum 142.

CAP. XI.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

1. Mach. 13. Ionathæ desiderium omnes Hierosolymis capit.

HIEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionatha captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Jonatha cohibiti, tum videbantur velut dato signo coorituri, & adducturi Judæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Jonatham, vndiq; excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Judæam inuadere. Simon autem videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouum sit in nostra familia legibus patrijs & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnum vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. neque enim ego melior sum meis fratribus vt vita parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis semper visum est longè pulcherrimum, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, vosq; vnà cum vxoribus & liberis ab eorum iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quòd existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo, recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ ac Jonathæ succedere. nunquam enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, communireq; celsis & validis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habitatores eius populariter inde ejcere, veritus ne vrbem Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidum Addida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon verò cognito quòd Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabatq; vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam

Iudæam finitimæ gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt.

Simon Ionathæ frater cõuocato in templũ populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur.

An. mũdi 3823. Ante Christum natum 141.

Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus succedit.

Simon Ionathã Absalomi filium, Ioppen, vt habitatores inde ejceret, mittit.

Tryphon fraudulenter spem fratris redimẽdi, propositis conditionibus, facit Simoni.

pecuniam redderet. At Simonem techna eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniã perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecunijs & filijs videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atq; ita placuit & Jonathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitq; usq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte venturus Hierosolyma. sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris in Cœlesyriam rediit properè: obiterq; in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus cuique vnam erexit, mira tàm magnitudine quã pulchritudine, quæ durant usq; ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæteriq; domestici quam magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimum ex quo Seleucus Niçanor Syriæ regno potitus est. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Judæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, neue inde vrbi aliquod inferretur incommodum. quo facto visum est ei operæprecium, simons quoque, in quo sita fuerat, complanaretur, vt solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiarijs in eam diem Iudæi passi fuerant, quæque etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeoq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

An. mũdi 3823. Ante Christum natum 141.

Ionathas à Tryphone interficitur.

Monumentum Ionathæ.

Immunitas à tributis Iudæis parata.

Autoritas Simonis.

Simon Hierosolymorum arcem expugnat.

An. mũdi 3824. Ante Christum natum 140.

CAP. XII.

An. mũdi 3824. Ante Christum natum 140.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.

Hedio & Ruffinus Cap 10. 1. Mac. 15. Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

NON *multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Tum verò adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominum sibi conciliaret, quamprimùm enim Rex declaratus est, absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret, ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso commeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cum perfugisset Apamiam, vrbe vi capta, interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.*

Tryphon ad regnum euectus concupitam potestatẽ, quam priuatus tegere conatus fuerat, ostendit.

Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorem deficiunt, quæ Antiocho Sotere coniugium & regnum offert.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Antiochus Tryphonem ciectum Syria, in Dora obsidione cingit.

An. mũdi 3827. Ante Christum natum 137.

Tryphonis cædes.

CAP. XIII.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

ÆTERVM *Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoque filijs, ipse cum reliquis copijs subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidijs, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum vitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.*

Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.

Quòd

CAP. XIIII.

Quòd Simon à genero ſuo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiſus eſt.

An. mũdi 3830. Ante Chriſtum natum 134.

IS *per octo annos Iudæis præfuit, poſtremo in conuiuio cæſus, inſidijs generi ſui Ptolemæi: qui vxore etiam eius & duobus filijs comprehenſis ac coniectis in vincula, miſit quoſdã, vt tertium quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adoleſcens autem hoc præſentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, ſimulq; odio quo Ptolemæũ proſequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quòd iam Hyrcanum receperat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Mach. 16. Nulla fides, pietasq; ne in ſocero quidem.

CAP. XV.

Quomodo fruſtratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus eſt.

An. mũdi 3831. Ante Chriſtum natum 133.

ILLE *igitur recepit ſe in quandam arcem ſupra Hierichunta ſitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & ſacris operatus, cum litatum eſſet, eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat ſuperior, vincebatur autem ſola pietate erga matrem & erga germanos miſericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conſpicuo, minitans ſe præcipitaturũ eos, niſi frater ab oppugnando deſiſteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ ſe gratificari ſuis cariſſimis, ſtatim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tendens ſupplicabat, ne molliretur affectibus, ſed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in poteſtatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines ſibi natura coniunctiſſimos, gratum enim ſibi fore inter tormenta emori, modo nefarius homo ſcelerum ſuorum ſupplicium lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad aſſultum maiore impetu faciendũ, ſed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat ſtatim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius obſidio, ſuperuenit annus ille quo ſolenne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem.*

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 1 Mach. 16. Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, ſcies plurimũ ſæpe naturalem valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione deſiſtat, præcipitandos locat.

Hiſtoriarum Bibliorum finis.

CAP. XVI.

Quòd Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo inijt.

ANTIOCHVS *autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæã aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimã olympiade: vaſtatiſq; agris Hyrcanũ in vrbem ipſam compulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœniũ & virtutem propugnantium, accedente etiã aquarum penuria. cui tandem ſub occaſum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. poſtremò ad ſeptentrionalem muri partem, quà planior erat aditus, excitatis centũ turribus quæ ſurgebant vſq; tertiam contignationem, impoſitiſq; in eas*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Antiochus Hyrcanũ in vrbem compellit.

Pleiades, ſeptem ſtellæ.

An. mũdi 3831. Ante Christum natum 133.

cohortibus, quotidiè tentabat mœnia: dupliciq; fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contrà crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebãt se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquàm cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria, secretam infirmiorem turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos vetabat progredi, ita, vt miserabiliter oberrantes mœnibus conficerentur inedia. sed cum superuenisset festum scenopegia, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quàm argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum, longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templum asperserat, violatis Iudæorum legibus simul & cerimonijs: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum misit, rogãtes, vt liceat sibi patrijs viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendã gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit, vt obsessi arma sibi traderent, & vectigalia Ioppes cæterarumq; extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quòd vitarent exterorum consuetudinem: quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & D. talenta insuper: quorum trecenta mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiã ipsius Hyrcani frater: deiectaq; mox lorica qua imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim Regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecunijs fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cum Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est vnà cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluuium, vbi Indatem Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verum est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cũ Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iamante in alijs commentarijs diximus.

Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur.

Antiochius Scenopegiæ gratia septẽ dierum inducias Iudæis concedit.

Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.

Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumẽto affert.

Nicolaus Damascenus.

Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.

An. mũdi 3838. Ante Christum natum 126.

CAP. XVII.

Hyrcani expeditio in Syriam.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Garizim desolatur.

ÆTERVM Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas vacuas propugnatoribus. Medabã igitur non sine labore sexto demum mense vi

se vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atque Garizim cùm gente Chuthæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiã generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & antè dictum est. incidit autẽ huius templi desolatio post annum CC. *Hyrcanus verò etiam Iudumææ vrbes cepit, Adora & Marissam, subiugatisq; omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallent è propriis pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserũt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atq; ex eo primũ tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit Senatũ in campum* VIII. *Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituantur hæc omnia, néve militibus* Regijs *liceat per regionem ipsorum, aut subditorũ iter facere. & vt eo bello per Antiochum attentata præter decretum Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi, curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bello deuastati sunt. &, vt literæ cõmendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est Senatui renouare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis autẽ scribendis responsum est, curæ futurũ senatui quam primum ab alijs negotijs vacauerit, & daturũ operã ne vlla post hac eis inferatur iniuria, mandatumq; est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quò commodius se referre possent in patriam. atq; ita publico sumptu Legatos Prætor domum remisit, cum cõmendaticijs ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius autem* Rex, *cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm suis militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæũ Physconem, rogantes, vt aliquem ex Seleuci genere eis daret, quẽ possent* Regem *sibi constituere. cumq; is misisset Alexãdrum Zebinam, commisso prælio Demetrius vincitur, & refugiens è pugna ad Cleopatram vxorem in Ptolemaidem excluſus est ab ea: delatusq; inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander aũt Regnum adeptus fœdus ferijt cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio, in prælio cæsus, occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quòd in illa vrbe educatus sit. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre cõflictatus est, Hyrcano interim per totũ illud tempus agente in pace cõtinua.*

An. mũdi 3840. Ante Christum natum 124.

Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.

Hyrcanus amicitiam cũ Romanis renouat.

An. mũdi 3844. Ante Christum natum 120.

Demetrius ab Alexãdro victus, trucidatur.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus.

An. mũdi 3852. Ante Christum natum 112.

mox

An. mũdi 3852. Ante Christum natum 112.

mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus: iamq; nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnãtibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarũ vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, nõ dissimulauit & ipse quid moliretur: vidensq; Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunq; facilè despexit.

Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborãt, in pace viuit.

CAP. XVIII.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

An. mũdi 3854. Ante Christum natum 110.

QVA PROPTER duxit exercitum ad Samariã vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & socijs, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq; vrbem fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. *stadia, obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quibus vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyziceni opem implorauerint. qui cum venisset properè, victus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fratribus vsque Scythopolim, agrè euasit. at illi reuersi contra Samaritas rursum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miserat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptijs, non audens quidem aperto marte decernere quod esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum, vt Hyrcanus obsidionem Samariæ solueret. Sed postquam multos è suis amisit exceptos hostium insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoste congressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifestè Iudæis prodidit: nec quicquam Samaritis obsessis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorum eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigium quidem superesset eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipsa die qua eius filij conseruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex ipse solus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idq; mox progressus renunciauit multitudini, & paulo post certius comprobatum est eius oraculum. Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solũ, sed & apud Alexandriam reliquamq; Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copijs suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Onia, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt alias diximus. ex horũ sententia*

Autiochus auxiliatur Samaritis, ab Aristobulo cæditur & fugatur.

Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.

Hyrcanus Samariam capit.

Hyrcano in tẽplo per vocem, filiorum de Antiocho victoria nunciatur.

Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpositi.

tentia Regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemaum. soli verò ex Onia factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginam essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed præcipuè Pharisæorũ secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi. quos cum aliquãdo vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos ſuam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodũ & ipsi doceãt. at tamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticia præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem cõprobarent, vehementer gauisus est eorũ testimonio. tandem vnus è cõuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus, Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuã captiuam fuisse regnãte Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideò grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestũ fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignũ censeant. Quod postquã Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cogniturum, an ex eorũ consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertũ haberet eos esse autores opprobrata sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantũ, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorũ constitutionib. earum obseruatores pœnis afficeret: atq; hinc factũ est, vt & ipse & eius filij parũ gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodũ aliâs opportunius dicetur. Nunc enim indicandũ est, quòd multas constitutionũ à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scripta inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatẽ abrogãt, dicentes oportere eas tantũ seruari, quæ scripto cõtinentur. atq; hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorũ partibus, Pharisæi verò cætera multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de Iudaico bello volumine. Hyrcanus autem seditione sedata, & post hanc exacta vita feliciter, elapsisq; vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filijs superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquijs. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt prædixerit duos maiores natu è suis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quò magis patris eluceat diuinatio.

An. mũdi 3854. Ante Christum natum 110.

Strabo Cappadox de Iudæorum fide.

Hyrcanus & Pharisæi hostes.

Eleazarus Pharisæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat.

Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos inflamat.

Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos defecit.

Constitutiones Pharisaicæ.

Hyrcanus moritur. An. mũdi 3861. Ante Christum natum 103.

Vaticinium Hyrcani, de filijs.

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

CAP. XIX.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatem Babylonicã diadema sibi primus imponit.

DEFVNCTO enim eorum patre Aristobulus, natu maximus, volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI *annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes post limixio reuersus est. cumq; fratrem suum secundum Antigonũ amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit.*

Aristobulus Antigonum in regnũ societatem admittit, cæteros in vincula coniicit, & matrem fame necat.

matrem etiã coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post matrem verò interfecit fratrem quoq;, quem præ alijs diligere videbatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiã confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello, quo

Aristobulus Antigonum fratrem interficit.

tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimũ pro salute Regis vota facturus. Tum hi quibus studiũ erat excitare inter fratres discordiã, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quã adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebantq; venturũ breui cum valida armatorũ manu ad occidendũ Regem, quòd stultũ existimet cũ regno solum potiri liceat, cõmunicato honore contentũ esse. Aristobulus autem quamuis nõ omninò his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodam obscuro & subterraneo, (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mãdauitq; vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quòd si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eũ qui rogaret

Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus.

vt inermis

vt inermis veniat. At Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quòd armaturã eximiam sibi comparasset, cupereq; ita armatũ contemplari. Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita, vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulũ, contemplandum se prabiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat transitus, à satellibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiã naturalem beneuolentiã. Sed illud maximè admiratu dignũ est, quòd Judas quidam, cuius predictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiã assectabãtur exclamauit, pœnitere se iam vita, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum predixerat: quoniam locus ille abesset DC. *stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculũ esse, ne mentiatur suum oraculum. Ad hunc modũ solicito nunciatur Antigonũ casum ad cellam subterraneam turris, qua & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, qua pòst Cæsarea nominata est, qua ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobolum autem continuò cepit fraterna necis pœnitentia: qua res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter deteftaretur, ita, vt postremo, crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidã è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cadis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorũ, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tantò magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, qua dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem, conscientia grauiter ictus animũ plurimas effudit lacrymas: & gemitum ex imo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ó corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & paricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorũ amator, post auctam multis beneficijs patriam, illato bello Iturea, magnaq; eius parte attributa ad Iudæa limites, cuius habitatores comminatione exilij coëgit circumcisionem caterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura aquus erat & modestus, vt atteftatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir aquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.*

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat.

Vis calumniæ.

Iudas Essæus vates.

Stratonis turris, & maritima Cæsarea nominata.

Aristobuli fratricidæ pœna.

Conscientiæ labes.

Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittere cogit.

Strabo ex Timagene de Aristobulo.

CAP. XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

POST *Aristobuli obitũ Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominãt, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquã, dum ille viueret, in eius conspectũ*

Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrũ Iannæum Regem cõstituit.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratrib. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quòd is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentũ priuata & otiosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est cõducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prosperè pugnasset victos intra mœnia compulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Sola enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnanda supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Doram occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladib. suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum ijs, quos alebat, militibus eorum quoq; dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbãtur illorum periculum, athletis similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabãt, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent quòd delatus in Syriã habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulq; Zoilum & Sidonios multosq; adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demanetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Judais belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutem, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissurã Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed contra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginam operam, vt illum etiam è Cypro eijciat. futurum autem, vt, si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri verò ciues, in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ cõstabant connumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã cõiectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemaï soluta est. Cæterum reducto domum exercitu Alexander cœpit astũ agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæum vocãs, apertè verò amicum eius & socium se simulãs. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde verò cõperto quòd ille clã ad matrẽ ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clausérat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad vastandam

Alexander alterũ fratrũ interficit, alterũ in honore habet.

Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamque oppugnat.

An. mũdi 3864. Ante Christum natum 100.

Zoilus Stratonis turris & Doræ tyrãnus.

Ptolemæus Lathurus Rex Aegypti à matre Cleopatra è regno eiectus Ptolemaidensibus auxilio venit.

Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxiliũ petunt.

Alexander Ptolemæo vt zoilũ tolleret persuadet.

Zoilus captus.

Ptolemais à Ptolemæo obsessa.

ac

ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vel vt quidam scriptores malunt LXXX. *millia, & cum his hosti iuit obuiàm. Ptolemæus verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.*

An. mūdi 3864 Ante Christum natum 100.

Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

DEINDE aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abijt conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos hecatontamachos appellabat, gestantes aratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies aquè aratis scutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores sibi visi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuiū, & è pugna non posset refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum maturè cedentibus opem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæterosq; exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem quinquaginta millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus verò cum post victoriam longè lateq; excurrisset, serò tandem in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta concisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, vt, qui effugerant è prælio, hostem crederent humanis vesci visceribus, & eò maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tàm Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, sicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra videns augeri filij potentiam, subiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorum regione impunè peruastata, non permittendum duxit vt ille magis cresceret, maximè cum circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuò tàm nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotib. & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussoq; Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & deficientib. ad se eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupaturum se præsidijs vacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quòd ei tentanti Ægyptum non ex sententia succesſerat,

Ptolemæus Sephorim aggreditur.

Ἐγκυτταμαχοι.

Clades Alexandri.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.

Ptolemais vi expugnata.

Cleopatra contra filium exercitum parat.

Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata.

An. mũdi 3864. AnteChriſtum natum 100.

miſſa eò parte exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atq; ita rurſum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, ſimul cum præſidiarijs expugnat. Quò cum veniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemaò, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorum Regina ſuaderent, vt illam quoq; regionem occuparet, nec ſineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium conſuluit, iniquum facinus dictitans. ſi hominem in ſocietatem receptum ſuis facultatibus exueret, præſertim ſuum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Iudæos à ſe alienaret. His rationibus Anania Regina inducta, abſtinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœleſyriæ vrbem Scythopolim. Tum verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere viſum eſt, expeditionem ſuſcepit in Cœleſyriam, vbi Gadara poſt decem menſium obſidionem cepit: & paulo poſt potitus eſt Amathunte, quod eſt caſtrum omnium quæ ad Iordanem ſita ſunt munitiſſimum, vbi Theodorus Zenonis filius res ſuas chariſſimas depoſuerat. qui ex inopinato Iudæos aggreſſus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex abſterritus eſt quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui poſtea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipſam armis in poteſtatem ſuam redegit. & cum animaduertiſſet Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum receſſiſſe, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infenſus Gazæis, quòd acciuiſſent illum contra ſe in auxilium, & vrbem eorũ oppugnauit, & agrum depopulatus eſt. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in caſtra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, ſuperiores erant Gazæi, hoſtibus aduentum Ptolemæi ſuſpicantibus. ſed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi ſe conglomerarunt. & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne ſic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, paratiquiduis potius perferre quàm ab hoſte ſubigi: & addebat illis animum Aretas Rex Arabum, auxilij ſpem oſtentans. Sed priuſquam ille veniret, Apollodoto perempto, ciuitas capta eſt. Nam Lyſimachus ipſius frater inuidens ei quòd tam gratioſus eſſet apud populum, occiſo eo collegit manum militum, atq; ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgreſſus eſt, deinde immiſſa in oppidanos militem permiſſa ſauiendi licentia, ac paſſim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, ſed repugnantes inuaſoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij verò deſolatas prius ades incendebant, ne hoſtis præda potiri poſſet. quidam etiam ſuiſmet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abſtraherentur. Senatores autem numero D: in Apollinis cõfugerant: forte enim ſenatus habebatur, cum hoſtis intromiſſus eſt. Alexander verò etiã his iugulatis, & diruta inſuper vrbe reuerſus eſt Hieroſolyma, anno poſt quàm caſtra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occiſus eſt Heracleonis inſidijs, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo, regni verò nono ſupra vigeſimum. cui ſuccedens Seleucus filius bellum geſſit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum necitradidit. Nec ita multo poſt Cyziceni filius Antiochus

Ptolemæus eiectus ex Aegypto.

Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mũdi 3865. AnteChriſtum natum 99.

Gadaram Alexander capit.

Gaza oppugnata.

An. mũdi 3873. AnteChriſtum natum 91.

Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum caſtra erumpit.

Aretas Rex Arabum Gazæis auxilij ſpem oſtentat.

Lyſimachus Apollodotum fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit.

Antiochus Gryphus occiſus.

Seleucus Gryphi filius, cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.

ochus cognomento Euſebes peruenit Aradum, &, impoſito ſibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtquam à Mopſeatis receptus eſt. cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem. vna cum regia & ipſum & amicos concremauerũt. Regnante verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam ſimul amiſit atq; exercitum: poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, Regem apud Damaſcum conſtituit. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtens Antiochus, breui extinctus eſt. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnum remanſit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, ſicut alias narratum eſt. Porrò in Alexandrum domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegiæ celebritatem in parantem ſacrificare coniecta ſunt citrea: nam hos feſto noſtris morem eſſe palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & conuitijs impetitus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui ſacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorum circiter ſex millia: & exſtructo circa fanum & altare ſepto ligneo pertingente vſq; ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris infenſus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathunten diruit, non audente Theodoro manus conſerere. Congreſſus etiam cum Arabum Rege Obeda, & pertractus in inſidias, cùm camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, agrè euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, non minus quàm quinquaginta millia Iudæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid ſe vellent facere, ore vno reſponſum eſt, vt ſeipſum interficiat: moxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mũdi 3874. Ante Chriſtum natum 90.

Antiochus Euſebes Seleucum fugat.

Antioch' Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.

Dometrius Eucærus à Ptolemæo Lathuro Damaſci Rex cõſtitutus.

In Alexandrum citrea iecta.

An. mũdi 3878. Ante Chriſtum natum 86.

Amathus diruta.

Obedas Rex Arabum.

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

CAP. XXII.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

ILLE veniens cum exercitu, coniunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorumq; ſua factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum verò quadraginta. Itaque multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſollicitat: ille verò ſtantes cũ Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtquã viſum eſt armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm poſtquam Alexander ad montes perfugit, miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi proprijs viribus bellum geſſerunt aduerſus Alexandrũ, ſed ſemper victi multos amittebant è ſuorum

An. mũdi 3884. Ante Chriſtum natum 80.

Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiſcitur.

Alexander cum Demetrio armis decernit, cunctosq; conductitios milites amittit.

Ad Alexandrum ſex millia hominum confluunt.

An. mũdi 3884. AnteChriſtum natum 80.

è ſuorum numero. tandem potentiſſimos eorum compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in poteſtatem abduxit Hieroſolyma, vbi facinus commiſit longè immaniſſimum. epulans enim cum pallacis excelſiore loco vnde

Alexander à Iudæis bello potitus, potentiſſimos eorum in Bethoma oppugnat.

proſpectus patebat, ad DCCC. *iuſsit ſuffigi crucibus: & in conſpectu adhuc vi-*

Alexãder ad 800. crucibus ſuffigi, & in eorundem conſpectu vxores ac liberos trucidari iubet.

uentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpè ab inimicis afflictus in extremum vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremò in eam neceſsitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduerſio, ita vt propter hanc crudelitatem Thracida cognomen apud Judæos inuenerit. Cæterùm aduerſariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaſerunt, & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus ſecurè adminiſtrauit regnum in poſterum. Demetrius autem relicta Judæa profectus Berœam, Philippum fratrem ſuum oppugnauit in ea, habens ſecum decem millia peditum & mille equites. Straton verò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui poſtquam venerunt cum magno exercitu Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tàm ſiti quàm miſsilium telorum multitudine deditionem cum ſuis facere coëgerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum Regem miſerunt. Antiochenſes verò quotquot in caſtris inuenti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſsi ſunt. Parthus verò Rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.

Alexander Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenit.

Iudæorum octo millia dum Alexander viuit, in exilio degunt.

Demetrius Philippũ fratrem in Berœa oppugnat.

Demetrio in Parthia morbo abſumpto Philippus totius Syriæ regno potitur.

Antiochi

CAP. XXIII.

An. mũdi 3884. Ante Christum natum 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

DEINDE *Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascum principatum ambiens, peruenit, & ibi rerum potitus* Hedio & Ruffinus Cap. 21.
Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Antiochus Rex Damascenorum.
Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat: & cum opera Milesii arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, nõ proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem Antiochus regno à fratre exuitur.
seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, vsq; ad Ioppense mare, quà solùm Caparsaba Antipatris dicta.
patebat accessus: excitatoq; muro & per interualla castellis ligneis per CL. *stadia, præstolobatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primùm cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter. iamq; de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum* Antiochi mors, & fames exercitui immissa.
restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vo- Aretas Rex Cœlesyriæ.
catus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoq; in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.
apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander verò ad Dion oppidum admoto milite, eoq; vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res pretiosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoq;, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent.
mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionẽ Adora & Marisam, totamq; Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonẽ, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerãt. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio Pella diruta.
Alexandri morbus.
integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officijs, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanẽ situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, An. mũdi 3887. Ante Christum natum 77.
& nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationẽ lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipuè cum non ignores, quàm infensus sit tibi totus po-

An. mũdi 3890 Ante Christum natum 74.

pulus. Tum ille consuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filijs regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortem, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant ladere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam malè loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quã quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma peruueneris, accersitis eorũ primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis permitte vt eo vtãtur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post hac monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. *vita verò vndequinquagesimo.*

Alexander coniugi quomodo securè regnare possit, ostendit.

An. mũdi 3890 Ante Christum natum 74.

Pharisæorum in populo licentia.

Alexandri mors.

CAP. XXIIII.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

Exitus Alexandri.

ALEXANDRA verò capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnum pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandra testamento reliquit. è filijs autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officium faceret. illius consilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tàm ætatis prærogatiua, quàm propter innatam segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuò. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionẽ procurabant. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnũ mercede cõductorum militũ alebat numerũ, viresq; suas ita augebat, vt terrori esset circũuicinis tyrannis, et obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginã, vt necaret illos qui Alexandro autotores fuerunt sumendi de DCCC. *simul viris supplicij: moxq; vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quodq; hac de causa magnis præmijs eos dignatus sit: rogabantq; eam ne omninò*

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis.

Aristobulus eiusque assecla Pharisæorum tyrannidem accusant.

omninò in contrarium ſpes ſuas verteret. nunc enim qui periculum ab hoſtibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantq́, ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerſarij, propter innatum affectum quo dominos proſequantur, patienter ſe laturos hanc calamitatem. quod ſi illi ſeuire pergerent, petebant ſibi dari diſcedendi veniam. neque enim niſi ipſius Reginæ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi tum Reginæ, ſi illa diſſimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm ſi ipſa ſe priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit. quòd ſi ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidem fortuna ita perſequatur Alexandri familiares, contentos eſſe in humili ſtatu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miſerationem tàm caſorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumſtantibus commotæ ſunt lacrymæ: ſed maximè Ariſtobulus mentem ſuam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verùm illi ſibiipſis cauſa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiſerunt regni habenas, quaſi verò deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris conſilij, cuſtodiam caſtellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Macharunte; in quibus res ſibi chariſſimas recondiderat. Nec multo poſt Ariſtobulum filium cum exercitu miſit verſus Damaſcum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domum rediit. Per idem tempus nunciatum eſt Tigranem Armeniorum Regem cum D. militum millibus inuaſiſſe Syriam, & breui in Iudæam eſſe venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit: miſeruntq́, ad eum legatos cum magni precij muneribus, obſidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt benè ſibi de Regina ſua deq́, tota gente Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos quòd è longinquo veniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſſit omnia bona ſperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutum qui iam in Iberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum vaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domum reuerſus eſt. Poſt hæc cum Regina in morbum difficilem incidiſſet, & viſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negocium, noctu egreſſus vno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quibus paterni amici erant præpoſiti. Iam dudum enim moleſtè ferens qua mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum ſuum genus veniret in poteſtatem Phariſæorum: & videbat quàm ineptus erat adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſſio. Conſcia verò fuit eius conatus ſola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galaſtes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti verò luce Regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verùm poſteaquam venerunt nuncij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellum occupaſſet: nam vno incipiente ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt: tum demum in magna conſternatione fuit, & ipſa Regina & vni-

An. mũdi 3890 Ante Chriſtum natum 74.

Alexandra Iudęis caſtellorum cuſtodiam credit.

Ariſtobulus Damaſcum contra Ptolemæum miſſus.

Tigranes Syriam inuadens, audito Luculli perſequentis Mithridatẽ aduentu domum redit.

An. mũdi 3893. Ante Chriſtum natum 71.

An. mũdi 3894 Ante Chriſtum natum 70.

Morbus Alexandræ, & Ariſtobuli conatus.

An. mũdi 3897. Ante Chriſtum natum 67.

An. mũdi 3897. AnteChriſtum natum 67.

uerſa gens. ſciebant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi vſurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipſius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum. ad Ariſtobulum autem magnus ſiebat confluxus, vt iam nec ſtrepitus deeſſet nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit caſtella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim ſemper pluribus ſe agglomerantes libenter obtemperabãt, ſperantes etiam nonnihil vtilitatis ſe percepturos ex eo quem ipſi ex inſperato res nouas molientem euexiſſent ad dignitatis regia faſtigium. Iudæorum autem ſeniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præſentibus rebus aliquod expediret conſilium. Ariſtobulum enim iam penè totam dominationem ad ſe traxiſſe, occupatis tot locorum opportunitatibus. ſe autem non decere, etiamſi maximè ipſa agrotet, ea ſuperſtite conſultare abſque illius conſcientia. periculum autem iam eſſe penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. ſibi enim iam non admodum curæ eſſe rerum adminiſtrationem, nimirum deficiente corpuſculo. his dictis non multò poſt extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio ſupra ſeptuageſimum, mulier ſupra ſexum ſuum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit ſuam induſtriam, quaſi exprobrans viris inſcitiam, qui parum feliciter adminiſtrant Reſpublicas. ſemper enim præſentibus magis quàm futuris intenta, & omnia poſthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honeſtate neque à iuſtitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam ſibi multis ſudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo poſt amiſerit: quia & cum inimicis familiæ ſuæ ſenſiſſe videtur, & Rempublicam orbaſſe præſidibus: quin & poſt obitum eius ex reliquijs malæ ipſius adminiſtrationis multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

Ariſtobulus multa caſtella occupat, & magnus fit ad eum concurſus.

Hyrcanus & ſeniores, Reginam conueniunt, & Ariſtobulum accuſant.

Mors Alexandri.

An. mũdi 3890 AnteChriſtum natum 65.

Alexandri familia magnum infortunium incurrit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt vt Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

II. Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam ſibi & ſuis liberis parauerit, & fugâ Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

III. Ariſtobulus prælio victus compellitur Hieroſolyma.

IIII. Hyrcani & Ariſtobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.

V. Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno diſceptauerint.

VI. Quo ſtratagemate Pompeius caſtella occupauerit.

VII. Hieroſolymitani portas Romanis claudunt.

VIII. Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

IX. Scaurus bello aggreſſus Aretam, fœdus Antipatri ſuaſu cum eo ferijt.

X. Alexander à Gabinio victus, in quodam caſtello oppugnatur.

XI. Ariſtobulus Romæ vinculis elapſus, rurſum in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.

XII. Craſſi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & ſacrilegium.

XIII. Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

XIIII. Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit.

XV. Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia.

XVI. Cæſaris literæ & Senatuſconſulta de Iudæorum amicitia.

XVII. Antipater ex filijs ſuis Herodi Galileæ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

XVIII. Caſſius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit.

XIX. Malichus per inſidias Antipatrum veneno tollit.

XX. Herodes iuſſu Caſſij Malichum dolo interficit.

XXI. Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

XXII. Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt, vt ille accuſatores eius non admiſerit.

XXIII. Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit.

XXIIII. Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt.

XXV. Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

XXVI. Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.

XXVII. Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduerſus Antiochum.

XXVIII. Antigonus à Soſio & Herode opprimitur.

CAP. I.

Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt, vt Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

DE Alexandræ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps cõſecuta ſunt, dicturi ſumus, nihil magis ſtudentes, quàm ne quid vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui hiſtoriam & rerum propter antiquitatem obſcurarum expoſitionem ſcribere ſe profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compoſitionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tadium: ſed præcipua cura impendenda eſt veritatis ſtudio, ne ſuam fidem

An. mūdi 3899. Ante Christum natum 65.

sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septima & septuagesima supra cētesimā Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius deposi[illegible]fuerant, vt antè diximus. reliqui etiā eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis cōditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaq́; fide, iunctisq́; dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Aristobulus & Hyrcanus de regno cōtendunt.

Aristobuli cum Hyrcano fœdus.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

Hecæo & Ruffinus Cap. 11.

AMICVS autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo eo, quòd ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multisq́; eos sibi conciliasse muneribus. Itaque iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam simultatem, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eumq́; ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quòd esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidiè nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vita illius. tandem vrgēdo agrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: idq́; eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, accepturus ab eo fidem, quòd inimicis non deditus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quā erat

Antipater Idumæus amicus Hyrcani.

Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

Antipater primùm Antipas dictus.

Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum concitat.

erat Aretæ Regia: *& quod esset* Regi *amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidiè dandoq; munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orona, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.*

An. mũdi 3900 Ante Christum natum 64. Hedio & Ruffinus Cap. 3.

CAP. III.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

TALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq; vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat pijs precibus pluuiã, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodũ olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionem sequebantur. id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, *quoniã & hi, qui mecum stant, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neq; hos contra illos, neq; illos cõtra*

Aretas contra Aristobulũ expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit.

Aristobulum in templo Arabs oppugnat.

Iudæi in Aegyptum fugiunt.

Onias nõ acquiescẽs petitioni Iudæorum lapidatur.

hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuò, cædisq; Onia pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum

Sacer-

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

CAP. XIX.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatem Babylonicã diadema sibi primus imponit.

DEFVNCTO enim eorum patre Aristobulus, natu maximus, volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI *annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes post limi-*

Aristobulus Antigonum in regnũ societatem admittit, cæteros in vincula coniicit, & matrem fame necat.

nio reuersus est. cumq; fratrem suum secundum Antigonũ amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiã coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post matrem verò interfecit fratrem quoq;, quem præ alijs diligere videbatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiã confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello, quo

Aristobulus Antigonum fratrem interfecit.

tempore populus solenne scenopegia festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimũ pro salute Regis vota facturus. Tum hi quibus studiũ erat excitare inter fratres discordiã, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quã adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebant q; venturũ breui cum valida armatorũ manu ad occidendũ Regem, quòd stultũ existimet cũ regno solum potiri liceat, cõmunicato honore contentũ esse. Aristobulus autem quamuis nõ omninò his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodam obscuro & subterraneo, (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mãdauitq; vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quòd si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eũ qui rogaret vt inermis

Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus.

vt inermis veniat. At Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quòd armaturã eximiam sibi comparasset, cupereq; ita armatũ contemplari. Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita, vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulũ, contemplandum se prabiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat transitus, à satellibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiã naturalem beneuolentiã. Sed illud maximè admiratu dignũ est, quòd Judas quidam, cuius predictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiã assectabãtur exclamauit, pœnitere se iam vita, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum predixerat: quoniam locus ille abesset DC. *stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculũ esse, ne mentiatur suum oraculum. Ad hunc modũ solicito nunciatur Antigonũ casum ad cellam subterraneam turris, qua & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, qua pòst Cæsarea nominata est, qua ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobolum autem continuò cepit fraterna necis pœnitentia: qua res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter deteftaretur, ita, vt postremo, crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidã è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cadis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorũ, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tantò magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, qua dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem, conscientia grauiter ictus animũ plurimas effudit lacrymas: & gemitum ex imo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ó corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & paricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Gracorũ amator, post auctam multis beneficijs patriam, illato bello Iturea, magnaq; eius parte attributa ad Iudea limites, cuius habitatores comminatione exilij coëgit circumcisionem caterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt atteftatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudais multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.*

An. mũdi 3862. Ante Christum natum 102.

Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat.

Vis calumniæ.

Iudas Essæus vates.

Stratonis turris, & maritima Cæsarea nominata.

Aristobuli fratricidæ pœna.

Conscientiæ labes.

Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittere cogit.

Strabo ex Timagene de Aristobulo.

CAP. XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

POST *Aristobuli obitũ Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominãt, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquã, dum ille viueret, in eius conspectũ*

Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrũ Iannæum Regem cõstituit.

An. mũdi 3863. Ante Christum natum 101.

admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos pra cateris diligebat fratrib. Sed cum Deus huius effigiem designasset, contristatus quòd is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentũ priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est cõducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum prosperè pugnasset victos intra mœnia compulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Sola enimè maritimis Ptolemais & Gaza expugnanda supererant, & prater has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladib. suas vires attererẽt, nihil prasidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum ijs, quos alebat, militibus eorum quoq; dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbãtur illorum periculum, athletis similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabãt, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem fecissent quòd delatus in Syriã habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulq; Zoilum & Sidonios multosq; adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutem, accito Domino, se dedere, & insuper non prasens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissurã Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed contra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginam operam, vt illum etiam è Cypro eijciat. futurum autem, vt, si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri verò ciues, in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ cõstabant connumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã cõiectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Caterum reducto domum exercitu Alexander cœpit astũ agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæum vocãs, apertè verò amicum eius & socium se simulãs. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde verò cõperto quòd ille clã ad matrẽ ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clausérat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad vastandam

Alexander alterũ fratrũ interficit, alterũ in honore habet.

Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamq; oppugnat.

An. mũdi 3864. Ante Christum natum 100.

Zoilus Stratonis turris & Doræ tyrãnus.

Ptolemæus Lathur Rex Aegypti à matre Cleopatra è regno eiect. Ptolemaidensibus auxilio venit.

Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxiliũ petunt.

Alexander Ptolemæo vt zoilũ tolleret persuadet.

Zoilus captus.

Ptolemais à Ptolemæo obsessa.

ac

ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vel vt quidam scriptores malunt LXXX. *millia, & cum his hosti iuit obuiàm. Ptolemæus verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.*

An. mūdi 3864 Ante Christum natum 100.

Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

DEINDE aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abijt conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos hecatontamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores sibi visi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuiū, & è pugna non posset refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum maturè cedentibus opem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæterosq; exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem quinquaginta millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus verò cum post victoriam longè lateq; excurrisset, serò tandem in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta concisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, vt, qui effugerant è prælio, hostem crederent humanis vesci visceribus, & eò maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tàm Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, sicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra videns augeri filij potentiam, subiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorum regione impunè peruastata, non permittendum duxit vt ille magis cresceret, maximè cum circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuò tàm nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotib. & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussoq; Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & deficientib. ad se eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupaturum se præsidijs vacuam, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quòd ei tentanti Ægyptum non ex sententia succesſerat,

Ptolemæus Sephorim aggreditur.

Ἐπετειχισμένοι.

Clades Alexandri.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.

Ptolemais vi expugnata.

Cleopatra contra filium exercitum parat.

Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata.

An. mũdi 3864. Ante Christum natum 100.

missa eò parte exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atq; ita rursum ex Ægypto ejectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiarijs expugnat. Quò cum venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemaò, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorum Regina suaderent, vt illam quoq; regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Judæorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominem in societatem receptum suis facultatibus exueret, præsertim suum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Judæos à se alienaret. His rationibus Anania Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyria vrbem Scythopolim. Tum verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriam, vbi Gadara post decem mensium obsidionem cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Jordanem sita sunt munitissimum, vbi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Judæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infensus Gazæis, quòd acciuissent illum contra se in auxilium, & vrbem eorũ oppugnauit, & agrum depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Judæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus. sed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Judæi se conglomerarunt. & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas Rex Arabum, auxilij spem ostentans. Sed priusquam ille veniret, Apollodoto perempto, ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atq; ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immissa in oppidanos militem permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Judæos interimebant. alij verò desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur. Senatores autem numero D: in Apollinis cõfugerant: forte enim senatus habebatur, cum hostis intromissus est. Alexander verò etiã his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma, anno post quàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum necitradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus

Ptolemæus ejectus ex Aegypto.

Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mũdi 3865. Ante Christum natum 99.

Gadaram Alexander capit.

Gaza oppugnata.

An. mũdi 3873. Ante Christum natum 91.

Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit.

Aretas Rex Arabum Gazæis auxilij spem ostentat.

Lysimachus Apollodotum fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit.

Antiochus Gryphus occisus.

Seleucus Gryphi filius, cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.

ochus cognomento Euſebes peruenit Aradum, &, impoſito ſibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtquam à Mopſeatis receptus eſt. cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem. vna cum regia & ipſum & amicos concremauerũt. Regnante verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam ſimul amiſit atq; exercitum: poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syria. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, Regem apud Damaſcum conſtituit. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtens Antiochus, breui extinctus eſt. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syriæ regnum remanſit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, ſicut alias narratum eſt. Porrò in Alexandrum domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegia celebritatem in parantem ſacrificare coniecta ſunt citrea: nam hos feſto noſtris morem eſſe palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & conuitijs impetitus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui ſacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorum circiter ſex millia: & exſtructo circa fanum & altare ſepto ligneo pertingente vſq; ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris infenſus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus conſerere. Congreſſus etiam cum Arabum Rege Obeda, & pertractus in inſidias, cùm camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægrè euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, non minus quàm quinquaginta millia Iudæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid ſe vellent facere, ore vno reſponſum eſt, vt ſeipſum interficiat: moxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mũdi 3874. Ante Chriſtum natum 90.
Antiochus Euſebes Seleucum fugat.
Antioch' Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.
Dometrius Eucærus à Ptolemæo Lathuro Damaſci Rex cõſtitutus.
In Alexandrum citrea conjecta.
An. mũdi 3878. Ante Chriſtum natum 86.
Amathus diruta.
Obedas Rex Arabum.
Hedio & Ruffinum Cap. 20.

CAP. XXII.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

ILLE veniens cum exercitu, coniunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorumq; ſuæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum verò quadraginta. Itaque multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille verò ſtantes cũ Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtquã viſum eſt armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm poſtquam Alexander ad montes perfugit, miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi proprijs viribus bellum geſſerunt aduerſus Alexandrũ, ſed ſemper victi multos amittebant è ſuorum

An. mũdi 3884. Ante Chriſtum natum 80.
Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiſcitur.
Alexander cum Demetrio armis decernit, cunctosq; conductitios milites amittit.
Ad Alexandrum ſex millia hominum confluunt.

An. mũdi 3884. Ante Christum natum 80.

è ſuorum numero: tandem potentiſſimos eorum compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in poteſtatem abduxit Hieroſolyma, vbi facinus commiſit longè immaniſſimum. epulans enim cum pallacis excelſiore loco vnde

Alexander à Iudæis bello potitus, potentiſſimos eorum in Bethoma oppugnat.

Alexãder ad 800. cruribus ſuffigi, & in eorundem conſpectu vxores ac liberos trucidari iubet.

proſpectus patebat, ad DCCC. *iuſsit ſuffigi crucibus: & in conſpectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpè ab inimicis afflictus in extremum vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremò in eam neceſsitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduerſio, ita vt propter hanc crudelitatem Thracida cognomen apud Judæos inuenerit. Caterùm aduerſariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaſerunt, & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus ſecurè adminiſtrauit regnum in poſterum. Demetrius autem relicta Judæa profectus Berœam, Philippum fratrem ſuum oppugnauit in ea, habens ſecum decem millia peditum & mille equites. Straton verò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui poſtquam venerunt cum magno exercitu Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tàm ſiti quàm miſsilium telorum multitudine deditionem cum ſuis facere coëgerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum Regem miſerunt. Antiochenſes verò quotquot in caſtris inuenti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſsi ſunt. Parthus verò Rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.*

Alexander Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenit.

Iudæorum octo millia dum Alexander viuit, in exilio degunt.

Demetrius Philippũ fratrem in Berœa oppugnat.

Demetrio in Parthia morbo abſumpto Philippus totius Syriæ regno potitur.

Antiochi

CAP. XXIII.

Antiochi Dionysii in Iudæam expeditio.

An. mũdi 3884. Ante Christum natum 80.

DEINDE *Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascum principatum ambiens, peruenit, & ibi rerum potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat: & cum opera Mileſii arcis prafecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, nõ proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, vsq; ad Ioppense mare, quà solùm patebat accessus: excitatoq; muro & per interualla castellis ligneis per* CL. *stadia, prestolobatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primùm cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus praliatus est acriter. iamq; de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoq; in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander verò ad Dion oppidum admoto milite, eoq; vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res precioſissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoq;, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionẽ Adora & Marisam, totamq; Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonẽ, Zaram, Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerãt. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officijs, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanẽ situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationẽ lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipuè cum non ignores, quàm infensus sit tibi totus po-*

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

Antiochus Rex Damascenorum.

Antiochus regno à fratre exuitur.

Caparsaba Antipatris dicta.

Antiochi mors, & fames exercitui immissa.

Aretas Rex Cœlesyriæ.

Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.

Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent.

Pella diruta.

Alexandri morbus.

An. mũdi 3887. Ante Christum natum 77.

An. mũdi 3890 Ante Christum natum 74.
Alexander coniugi quomodo securè regnare possit, ostendit.

pulus. Tum ille consuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filijs regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortem, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant ladere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam malè loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quã quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma perueneris, accersitis eorũ primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis permitte vt eo vtãtur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias. siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. *vitæ verò vndequinquagesimo.*

An. mũdi 3890 Ante Christum natum 74.
Pharisæorum in populo licentia.

Alexandri mors.

CAP. XXIIII.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

Exitus Alexandri.

ALEXANDRA verò capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnum pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandra testamento reliquit. è filijs autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officium faceret. illius consilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tàm ætatis prærogatiua, quàm propter innatam segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuò. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionẽ procurabant. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnũ mercede cõductorum militũ alebat numerũ, viresq; suas ita augebat, vt terrori esset circũuicinis tyrannis, et obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginã, vt necaret illos qui Alexandro autotores fuerunt sumendi de DCCC. *simul viris supplicij: moxq; vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quodq; hac de causa magnis præmijs eos dignatus sit: rogabantq; eam ne omninò*

Hedio & Ruffinus Cap. 22.
Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis.

Aristobulus eiusque asseclæ Pharisæorum tyrannidem accusant.

omninò in contrarium ſpes ſuas verteret. nunc enim qui periculum ab hoſtibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantq́, ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerſarij, propter innatum affectum quo dominos proſequantur, patienter ſe laturos hanc calamitatem. quod ſi illi ſeuire pergerent, petebant ſibi dari diſcedendi veniam. neque enim niſi ipſius Reginæ permiſſu quaſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi tum Reginæ, ſi illa diſſimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm ſi ipſa ſe priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit. quòd ſi ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidem fortuna ita perſequatur Alexandri familiares, contentos eſſe in humili ſtatu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miſerationem tàm caſorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumſtantibus commotæ ſunt lacrymæ: ſed maximè Ariſtobulus mentem ſuam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verùm illi ſibiipſis cauſa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiſerunt regni habenas, quaſi verò deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris conſilij, cuſtodiam caſtellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Macharunte; in quibus res ſibi chariſſimas recondiderat. Nec multo poſt Ariſtobulum filium cum exercitu miſit verſus Damaſcum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domum rediit. Per idem tempus nunciatum eſt Tigranem Armeniorum Regem cum D. militum millibus inuaſiſſe Syriam, & breui in Judæam eſſe venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit: miſeruntq́, ad eum legatos cum magni precij muneribus, obſidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Jbi inuentum Regem legati rogauerunt, vt benè ſibi de Regina ſua deq́, tota gente Judæorum polliceretur. Ille verò collaudatos quòd è longinquo veniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſſit omnia bona ſperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutum qui iam in Jberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum vaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domum reuerſus eſt. Poſt hæc cum Regina in morbum difficilem incidiſſet, & viſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negocium, noctu egreſſus vno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quibus paterni amici erant præpoſiti. Iam dudum enim moleſtè ferens qua mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum ſuum genus veniret in poteſtatem Phariſæorum: & videbat quàm ineptus erat adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſſio. Conſcia verò fuit eius conatus ſola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galeſtes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti verò luce Regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verùm poſteaquam venerunt nuncij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellum occupaſſet: nam vno incipiente ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt: tum demum in magna conſternatione fuit, & ipſa Regina & vni-

An. mũdi 3890 Ante Chriſtum natum 74.

Alexandra Iudæis caſtellorum cuſtodiam credit.

Ariſtobulus Damaſcum contra Ptolemæum miſſus.

Tigranes Syriam inuadens, audito Luculli perſequentis Mithridatẽ aduentu domum redit.

An. mũdi 3893. Ante Chriſtum natum 71.

An. mũdi 3894 Ante Chriſtum natum 70.

Morbus Alexandræ, & Ariſtobuli conatus.

An. mũdi 3897. Ante Chriſtum natum 67.

An. mũdi 3897. AnteChriſtum natum 67.

uerſa gens. ſciebant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi vſurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipſius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum. ad Ariſtobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec ſtrepitus deeſſet nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit caſtella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim ſemper pluribus ſe agglomerantes libenter obtemperabãt, ſperantes etiam nonnihil vtilitatis ſe percepturos ex eo quem ipſi ex inſperato res nouas molientem euexiſſent ad dignitatis regiæ faſtigium. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præſentibus rebus aliquod expediret conſilium. Ariſtobulum enim iam penè totam dominationem ad ſe traxiſſe, occupatis tot locorum opportunitatibus. ſe autem non decere, etiamſi maximè ipſa ægrotet, ea ſuperſtite conſultare abſque illius conſcientia. periculum autem iam eſſe penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. ſibi enim iam non admodum curæ eſſe rerum adminiſtrationem, nimirum deficiente corpuſculo. his dictis non multò poſt extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio ſupra ſeptuageſimum, mulier ſupra ſexum ſuum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit ſuam induſtriam, quaſi exprobrans viris inſcitiam, qui parum feliciter adminiſtrant Reſpublicas. ſemper enim præſentibus magis quàm futuris intenta, & omnia poſthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honeſtate neque à iuſtitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam ſibi multis ſudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo poſt amiſerit: quia & cum inimicis familiæ ſuæ ſenſiſſe videtur, & Rempublicam orbaſſe præſidibus: quin & poſt obitum eius ex reliquijs malæ ipſius adminiſtrationis multa turbela originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

Ariſtobulus multa caſtella occupat, & magnus fit ad eum concurſus.

Hyrcanus & ſeniores, Reginam conueniunt, & Ariſtobulum accuſant.

Mors Alexandri.

An. mũdi 3890 AnteChriſtum natum 65.

Alexandri familia magnum infortunium incurrit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt vt Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

II. Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam ſibi & ſuis liberis parauerit, & fugâ Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

III. Ariſtobulus prælio victus compellitur Hieroſolyma.

IIII. Hyrcani & Ariſtobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.

V. Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno diſceptauerint.

VI. Quo ſtratagemate Pompeius caſtella occupauerit.

VII. Hieroſolymitani portas Romanis claudunt.

VIII. Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

IX. Scaurus bello aggreſſus Aretam, fœdus Antipatri ſuaſu cum eo ferijt.

X. Alexander à Gabinio victus, in quodam caſtello oppugnatur.

XI. Ariſtobulus Romæ vinculis elapſus, rurſum in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.

XII. Craſſi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & ſacrilegium.

XIII. Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

XIIII. Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit.

XV. Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia.

XVI. Cæſaris literæ & Senatuſconſulta de Iudæorum amicitia.

XVII. Antipater ex filijs ſuis Herodi Galileæ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

XVIII. Caſſius affictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit.

XIX. Malichus per inſidias Antipatrum veneno tollit.

XX. Herodes iuſſu Caſſij Malichum dolo interficit.

XXI. Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

XXII. Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt, vt ille accuſatores eius non admiſerit.

XXIII. Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit.

XXIIII. Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt.

XXV. Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

XXVI. Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.

XXVII. Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduerſus Antiochum.

XXVIII. Antigonus à Soſio & Herode opprimitur.

CAP. I.

Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt, vt Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

DE Alexandræ Reginæ rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps cõſecuta ſunt, dicturi ſumus, nihil magis ſtudentes, quàm ne quid vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui hiſtoriam & rerum propter antiquitatem obſcurarum expoſitionem ſcribere ſe profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compoſitionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: ſed præcipua cura impendenda eſt veritatis ſtudio, ne ſuam fidem

An.mūdi3899. Ante Christum natum 65.

sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septima & septuagesima supra cẽtesimã Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius deposita fuerant, vt antè diximus. reliqui etiã eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breuis deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis cõditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaq́ fide, iunctisq́ dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Aristobulus & Hyrcanus de regno cõtendunt.

Aristobuli cum Hyrcano fœdus.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

Hecão & Ruffinus Cap. 11.

AMICVS autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo eo, quòd ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primùm vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multisq́ eos sibi conciliasse muneribus. Itaque iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam simultatem, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eumq́ ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quòd esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidiè nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius. tandem vrgẽdo agrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: idq́ eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, accepturus ab eo fidem, quòd inimicis non deditus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quã erat

Antipatet Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

Antipater primùm Antipas dictus.

Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum concitat.

erat Areta Regia: *& quod esset* Regi *amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidiè dandoq; munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orona, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.*

An. mũdi 3900 Ante Christum natum 64. Hedio & Ruffinus Cap. 3.

CAP. III.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

TALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq; vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat pijs precibus pluuiã, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodũ olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionem sequebantur. id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, *quoniã & hi, qui mecum stant, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neq; hos contra illos, neq; illos cõtra*

Aretas contra Aristobulũ expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit.

Aristobulum in templo Arabs oppugnat.

Iudæi in Aegyptum fugiunt.

Onias nõ acquiescẽs petitioni Iudæorum lapidatur.

hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuò, cædisq; Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacer-

An. mũdi 3900 Ante Christum natum 64.

Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificijs. quibus, quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules, vt acceptà quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerent. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi acceptà pecunia, non reddiderunt victimas: sed eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem, quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnã vastationem fructuũ, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

Violatio fidei, & vltio eam subsecuta.

CAP. IIII.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

INTEREA Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quàm ab Aristobulo, vtriq; petentes societatem & auxilium. & cum Aristobulus polliceretur CCCC. *talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat & abundans pecunijs, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cum maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validã, quàm profugos repellere & Nabathæorũ turbã, præsertim non valde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denuncians Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Ro.po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus verò cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanũ profectus est: & cõgressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cephalio frater Antipatri cecidit.*

Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.

Dona Scauro data.

Aristobulus contra Aretam & Hyrcanũ proficiscitur.

CAP. V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt.

NON multò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. *talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue vitis, siue hortus, quod opus* Τερπωλὴν *id est delectamentum vocabatur. hoc donum vidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimabaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò post iterum venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille* CCC. *hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se*

Pompeius in Syriam venit, eiq; Aristobulus insigne donum mittit.

Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeiũ. Hedio & Ruffinus Cap. 5.

adſe diſceptatorem venire, ineunte vere copijs ex hybernis reuocatis in Damaſcenum agrum profectus eſt: obiterq; arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem cõſiderauit, viri noxij non minus quàm fuerat Dionyſius Tripolitanus qui ſecuri percuſſus eſt, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iſte redemit ſe à ſupplicio, quæ Pompeius erogauit in ſtipendia militum. excidit etiã caſtellum Lyſiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus. trãſiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, ſuperatoq; medio monte in Cœleſyriam veniens, à Pella Damaſcum ſe contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter ſe diſſidebant Hyrcanus & Ariſtobulus, ſicut gens ipſa ab vtroq;. Aiebant enim ſe nolle eſſe ſub Regibus, quòd patrium inſtitutum habeant, vt ſui Dei pareant ſacerdotibus. hos autem duos eſſe quidem è Sacerdotum genere, ſed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in ſeruitutem ſubigant. Hyrcanus autẽ querebatur, quod cũ maior natu eſſet, priuaretur prærogatiua ab Ariſtobulo: & minimã portionem regionis ſibi relictam, cætera à fratre vſurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incurſare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulſurã fuiſſe gentem ad defectionem, niſi turbarum concitator eſſet, atq; natus ad violentiam. Atteſtabanturq; illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidiſſe eum è principatu aiebat ob propriam ignauiã, quòd natura ad nihil eſſet minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo veniſſe eum in publicum contemptum apud ſuæ gentis homines. Se verò neceſſario principatum aſſumpſiſſe, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipſius Alexander vſus ſit. & in teſtimonium citabat quoſdam iuuenes faſtuoſos, exoſos omnibus propter purpureas veſtes, capillitij curam, & phaleras ornamentaq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Ariſtobuli violentia dimiſit eos placide: promittens ſe venturum in eorum ditionem quàm primum inſpexiſſet res Nabathæorum. interim iuſſit eos quietos eſſe, comiter habens Ariſtobulum, ne is alienatus intercluderet ei tranſitus. nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promiſſis profectus eſt ad oppidum Delium, & inde in Iudæam ſe contulit.

An. mũdi 3902. Ante Chriſtum natum 62.

Arx in Apamia diruta.

Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus.

Ariſtobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accuſati.

Ariſtobuli corã Pompeio apologia.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

CAP. VI.

Quo ſtratagemate Pompeius caſtella occupauerit.

QVare offenſus Pompeius, aſſumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damaſco cæteraq; Syria copijs auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius ſequebãtur, contra Ariſtobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea verſus eſt initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice ſitam Alexandrium. eò quia refugiſſe Ariſtobulum intellexerat, accerſiuit illum ad ſe per nuncios. ille verò multis ſuadentibus, vt cæueret bellum à Romanis, deſcendit: & cum de iure principatus cum fratre diſceptaſſet, permiſſu Pompeij rurſum in arcem ſe recepit. idq; iterum & tertio fecit, ſimul ſpe regni Pompeio obſecundans, & omnia eius imperata ſe facturum ſimulans, ſimul redeundo in arcem ſe muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente

Pompeius in Ariſtobulum mouet.

Ariſtobulus ex arce ad Pompeium deſcendit.

An. mũdi 3903. Ante Christum natum 61.

autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed agrè ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Aristobulus castella Pompeio tradit. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.

CAP. VII.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter vnguenta præcipuum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modũ scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum verò Aristobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius verò data petenti venia, mittit Gabiniũ cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta redijt, exclusus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à septentrionali latere iniurijs expositam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è saxo structo cingitur.

Gabinio pecuniam Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo portæ claudũtur.

Hedio & Ruffinus Cap 8.

Pompeius Hierosolyma oppugnat.

CAP. VIII.

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

INTVS autem erat dissidium, vrbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiã. ille Pisoni legato suo misso eo cum parte exercitus & vrbis & regia commisit custodiam: ipse vicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circũ erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus posceret. Pompeius verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manufacta, præter profundam vallem qua templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantq; quotidiè magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaq; arbores, quod opus vbi perfectum est, agrè completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templũ saxis mißilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenq; diem exigere, nõ potuissent absoluere aggerem vetãtibus aduersarijs. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem, hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neq; eminus incessebant telis Iudæos, neq; manus cum eis conserebãt: tantum erigebant aggerem & turres, machinasq; admouebant, vt eis postridiè aduersus nos vti possent. Facile est autẽ vel hinc discere, quãta pietate Deũ colamus, & quàm obseruãtes legum simus,

Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa.

Pompeius templum oppugnare parat.

ſimus, quãdoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus ſolennia per- An. mũdi 3903. Ante Chriſtum natum 61.
agerentur ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horam ſuper al-
tari immolantibus noſtris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem diſcrimine ſa-
cra intermittentibus. etenim capto templo tertio demum menſe, die ieiunij, Iudæi ſolennia ſacrificia expeditionis tẽpore peragunt.
CLXXIX. *Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtis quidem irrum-* Templum captum.
pens iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus ſacris operabãtur, neq; metu
mortis, neque iam caſorum multitudine abſterriti, paſſuri quicquid liberet vi-
ctori potius quàm deſerturi altaria, aut aliquid omiſſuri præſcriptum patrijs
legibus. quòd autem hæc non fabula ſit in pietatis laudem conficta, ſed rei veri-
tas, atteſtantur omnes qui res à Pompeio geſtas conſcripſerunt, & in his Strabo
ac Nicolaus, Romanæq; conditor hiſtoriæ T. Liuius. Nam concuſſa turri maxi-
ma crebris arietis ictibus, collapſaq; & ſecum ruinam trahente muri proximi,
certatim infuderunt ſe hoſtium agmina. ſed primus euaſit per ruinas Cornelius
Fauſtus Syllæ filius, ſequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio
cum ſuis manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipſe centurio cum manu
ſuorum valida. Omnia autem erant plena cadibus, & Iudæorum alij à Ro-
manis confoſſi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta ſemetipſos ia-
ctabant, aut ſubiectis in ædes ignibus concremabantur, non ſuſtinentes ſpectare
quæ patrabantur ab hoſtibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romano- È Iudæis duodecim millia cadunt.
rum perpauci deſiderati ſunt. Captus eſt Abſalomus, patruus ſimul & ſocer Ari-
ſtobuli. Læſa etiam eſt non mediocriter templi religio, humanis antehac nec ve-
ſtigijs penetrati nec oculis. Introgreſſus eſt enim in illud Pompeius, & vnà cum Pompeius templum ingreſſus nihil attingit.
eo non pauci alij, & inſpexerunt quæ nefas eſt videre, niſi ſolis Sacerdotibus. Aliàs cap. 9.
cumq; intus eſſent ex auro menſa & candelabrum & pocula, & odoramento-
rum magna copia, præterea in theſauris ſacræ pecuniæ circiter talentorũ duo
millia, nihil horum præ pietate attigit, ſed hic quoque ſui ſimilis fuit, & nihil
commiſit indignum cæteris virtutibus. Sequenti verò die iuſſis purgare tem-
plum ædituis, & inſtauratis legitimis ſacrificijs pontificatum Hyrcano reddi- Pompeius Hyrcano Pontificatum reddit.
dit, tum propter alia ipſius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis au-
tor fuit, nè arma pro Ariſtobulo ſumerent. deinde belli concitatores ſecurì per-
cuſſit: Fauſtòq; & alijs qui primum conſcenderunt, digna præmia perſoluit. Et
Hieroſolyma quidem Pop. Rom. fecit ſtipendiaria, vrbes verò quas eorum ci- Hieroſolyma Ro. po. ſtipendiaria.
ues ſibi ſubiugauerant in Cœleſyria, ademptas illis iuſſit proprio parere præſidi:
& totam gentem prius elatam rebus proſperis, contraxit intra veteres termi-
nos. Gadara deinde paulo antè diruta inſtaurauit in gratiam liberti ſui Gada- Gadara inſtaurata.
renſis Demetrij. reliquas verò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariam, Vrbes Iudæis ademptæ.
Mariſſam, Azotum, Iamniam, Aret huſam ſuis reſtituit habitatoribus: easq;
in mediterraneis, præter varijs bellis dirutas. Maritimas verò Gazan, Jop-
pen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus at-
que templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pom-
peius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum cauſa
fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſſidentes inuicem.
nam tum primum libertatem amiſimus, ſubiecti Romanorum imperio: & regio-
nem de Syris bello captam reddere ipſis coacti ſumus: & inſuper plus quàm de-
cem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo
prius pontificale genus honeſtabatur, ad plebeios tranſlatum eſt homines. Sed de

An. mũdi 3903. Ante Christum natum 61. Scaurus Cœlesyriæ Præfectus.

his suo loco dicemus. Caterum Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis *legionibus, ipse in Ciliciam abijt Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filijs.*

CAP. IX.

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

CAVRO autem ad Arabia Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis prabebat: missusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atq; his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

CAP. X.

Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.

An. mũdi 3904 Ante Christum natum 60. Hedio & Ruffinus Cap. 10. Anas 11.

ALIQVANTO autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iam non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitãte, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas situm, & Macharuntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani *coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, assumptis etiam Antipatri auxilijs, occurrerũt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio* Romani *occiderunt hostiũ circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat conclusos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cum multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquam Iudæam perlustrabat: & quotquot inueniebat vrbes diruta, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non pauca: idq; mandante Gabinio, quarũ posthac habitatio tuta permãsit, cum antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandriũ: & cũ intenderetur oppugnatio, per legatos veniã petijt Alexander, offerens castella Hyrcaniã & Macharuntem, & postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cumq; Alexãdri mater ad eũ venisset, quæ* Romanis *fauebat, marito eius & reliquis liberis* Romæ *asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanũ Hierosolyma, curaturũ templũ & suũ Sacerdotiũ. deinde cõstitutis quinq; iuridicis cõuentibus, in totidem æquales partes totã prouinciam*

Castella aliquot diruuntur.

Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Anas 12.

Alexandrium & alia castella diruta.

Alexandri mater.

Quinque conuentus iuridici in Iudæa.

uinciã distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum: sicq; liberati dominis sub optimatum gubernatione degebant. An. mũdi 3904 Ante Christum natum 60.

CAP. XI.

Aristobulus Romæ vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

ÆTERVM cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio, qui eum locum occupari nõ sinerent, & darent operam vt ipsum comprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem confluebant, nouarũ rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volens occupare Macharũtem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisq; tantum armatorũ octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani vicerunt egregiè. quãuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coëgerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinq; millib. reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt. Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Macharuntẽ: muniebatq; id castrũ, &, quãuis rebus afflictis, benè sperare nõ desistit. Sed nõ vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, et multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. atq; ita reflãte fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Pontificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimisit senatus, cum ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorum matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem trajicienti, mutata sententia visum est Ptolemæum in Ægyptum reducere, sicut alias indicatũ est. In hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecunijs: & illius consilio Iudæi qui Pelusium accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatem pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam labore dissidijs & tumultibus. Aristobuli enim filius Alexander, *denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectoq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiam præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro verò potiri non potuit. is enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabathæos profectus, hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij &*

Hedio & Russinus Cap. 12. Alias 13. Aristobulus Roma reuersus Alexandriũ denuò munire conatur.

Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.

Aristobul⁹ captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.

Aristobuli liberi dimissi.

Antipater Gabinium Ptolemæum in Aegyptũ reducentem adiuuat.

Alexander Aristobuli filius Principatum inuadit.

Alexander à Gabinio victus.

Nabathæi profligati.

Mithridates, Orsanes.

An. mũdi 3911. Ante Christum natum 53. *Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.*

CAP. XII.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 14. Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymiis ex templo aufert.

CRassvs autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non pra malicia: nam erat vir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: videret q; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignea, quòd cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbiq; terrarum Iudæi venerentur ac colant, tàm ex Europa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem ficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autem misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam quàm Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sacram: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit. quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliaq; multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atq; pacta rata habeat, non aliter quàm sit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hæc gens in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatem. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm Crassus rebus arbi-

Anno mũdi 3911. Ante Christum natum 53.

Crassus iuramenti dati violator.

Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde.

Strabo Cappadox.

tratu ſuo compoſitis, Parthorum ditionem inuaſit: vbi cum omnibus copijs periit: ſicut aliàs narratum eſt. Caſſius autem in Syriam refugiens occupata ea reſiſtebat Parthis, propter recentem victoriam excurſantibus: & cum veniſſet Tyrum, inuiſit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit vxorem illuſtri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filii, Phaſaelus & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maximè Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum contra Ariſtobulum gereret. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem ſe contulit, ibique Parthis ſe oppoſuit, quemadmodum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

An. mũdi 3911. Ante Chriſtum natum 53. Craſſus in Parthia perit. Caſſius Parthis reſiſtit.

Antipatri vxor & filij.

An. mũdi 3917. Ante Chriſtum natum 47.

CAP. XIII.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

ALIQVANTO autem poſt Cæſar occupata Roma, & Pompeio vnà cum ſenatu vltra mare Ionium fugato, ſolutum vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciam. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat, à Pompeianis veneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remiſſum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeii ſecuri percuſſit Alexandrum Ariſtobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiam affectus eſt ſupplicio. fratres verò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis quæ ſita eſt in monte Lybano. nam miſſo Philippione filio Aſcalonem ad vxorem Ariſtobuli, iuſſit eam cum eo mittere ad ſe Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiſo prius eo Ptolemæus ipſe duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non deſtitit.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

Ariſtobulus vinculis ſolutus, veneno tollitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16. Cædes filij Ariſtobuli.

CAP. XIIII.

Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit.

POST Pompeij autem obitum & victoriam Cæſaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonem hærente, Antipater ei ſe adiunxit cum armatis Iudæorũ tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipſi venirent auxilio: eiusq; potiſſimum opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuerſæ. Mithridates verò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte aditum Cæteris irrumpentibus in vrbem

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 17. Antipater Cæſari ex Syria milites cõſcribit.

Antipater Mithridati in capiendo Peluſio operam nauat.

An. mũdi 3917. Ante Christum natum 47.

in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Onia dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas traduxit, maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eumq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit suis partibus.

Iudæi Aegyptij in Oniæ regione ab Antipatro Cæsari consociati.

Memphis in Aegypto.

CAP. XV.

Antipatri res gestæ, & cum Cæsare amicitia.

Cõflictus Aegyptiorum & Mithridatis ad Delta.

POSTQVAM autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Judæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbaturq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis socijs periculo, Ægyptios iam vincentes coëgisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoq; hostium caperet: aduocato etiã in præda partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos de-

Alias Cap. 18. Mithridates Antipatrum apud Cæsarem laudat.

siderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudauerit, & posteà toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, tam in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribens:

Hyrcanum Cæsar in Pontificatu confirmat, Antipatrũ ciuitate Romana donat

ſcribens: Poſtquam Mithridates in Ægyptum inuaſit, & cum eo Hyrcanus Judæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis ſic ſcribit: Mithridatem primò ſolum veniſſe. accitum deinde ab eo Aſcalonem gubernatorem Judæa Antipatrum tria millia militum ei adiunxiſſe, & eiuſdem hortatu cateros dynaſtas ſocia arma contuliſſe, in hisq; Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem veniens, queſtus eſt de patris infortunio, quòd propter ipſum veneno extinctus eſſet Ariſtobulus, & frater ſuus à Scipione ſecuri percuſſus. rogabatq; vt ſui miſereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accuſabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abſtinerent ab ipſius iniurijs. Antipater verò cauſam ſuam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; ſeditionis & nouarum rerum ſtudioſum eſſe coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laboraſſet pro Cæſare, ipſum verborum ſuorum teſtem adducens. Ariſtobulum autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hoſtem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dediſſe, & non per iniuriam oppreſſum. Tum Cæſar oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit, Antipatro dynaſtiam quamcunque ipſe optaret obtulit, & procuratorem inſuper Judæa declarauit.

An. mũdi 3919. Ante Chriſtum natum 45.
Strabo. Aſinius. Hypſicrates.

Antigonus Ariſtobuli filius apud Cæſarem Hyrcanũ & Antipatrum accuſat.

Antipater obiecta crimina diluit.

Antipater Iudææ Procurator declaratus.

CAP. XVI.

Cæſaris literæ & Senatuſconſulta de Iudæorum amicitia.

HYRCANO verò etiam patria mœnia reſtituere permiſit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vſq; ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. dedit q; hac de re in vrbem literas ad conſules, vt decretum hoc ſcriberetur in Capitolio: cuius ſenatuſconſulti exemplum ſic habet. L. Valerius L. F. Pr. retulit ad ſenatum Idib. Decembribus in ade Concordiæ, præſente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Jaſonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Judæorum viri optimi & ſocij noſtri petierunt, renouantes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumẽtum ſocietatis attulerunt, æſtimationis aureorum quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atq; portus ſecurè poſſint iter facere. Placuit igitur ſenatui eos in amicitiam & ſocietatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, et allatum clypeum accipere. Hæc acta ſunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, menſe panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus eſt Hyrcano, quæſitis beneficiis: miſeruntq; ad eum decretum ſcriptum in hanc ſententiam. Sub Iudice & ſacerdote Dionyſio Aſclepiadis, Panemi menſis luna vigeſima, oblatũ eſt ducib. decretum Athenienſium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimuſius ſcriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: ſuffragia collegit Dorotheus ſummus ſacerdos & aſſeſſores ex populo. Dionyſius Dionyſii dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Judæorum ac ethnarcha perpetua tàm publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolentia proſequitur, nullam benè merendi occaſionem prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum conſtat teſtimoniis:

Hedio & Ruffino Cap. 17. al. 18.

Hyrcanus Hieroſolymis Cæſare permittente, mœnia reſtituit.

Senatus conſultum Romanorũ de renouando fœdere cum Iudæis.

An. mũdi 3911. Ante Chriſtum natum 53.
Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.

An. mūdi 3911. Ante Christum natum 53.

visum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quàm propensus sit ad benè merendum de nostris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergò corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum: & praconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum noua tragœdia aguntur, & Panathenais & Eleusinijs, & in gymnicis certaminibus: curaq; esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequantur sedulò: quò perspicua sit omnibus populi nostri erga bonos viros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honoribus plures ad benè merendum de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturque vt acceptis his honoribus certet nobiscum beneficijs. & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Nedio & Ruffinus Cap. 18.
Cæsar è Syria proficiscitur.
Antipater in Iudæa nouarum rerum cupidos compescit.

Porrò Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim vt si Hyrcano contenti sint Principe, feliciter degant fruendo suis quisque possessionibus: sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro Præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint. atque his monitis ille regionem totam composuit.

CAP. XVII.

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

Aliàs Cap. 20.
Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen committit.
An. mūdi 3922. Ante Christum natum 42.

ÆTERVM cum Hyrcanum stupidum ac segnem animaduerteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obstitit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionē inuenit quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & caterorum ducem Syriæ fines incursare ac prædare solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij socijs: quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaëlus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilq; magis studuit, quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente

Ezechiã primarium latronem cum socijs Herodes supplicio afficit.

Sex. Cæsar administrator Syriæ.

Phasaeli Reipublicæ forma.

gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominũ. Nec tamen rebus tàm ſecundis more caterorum hominum deprauatus eſt, quòminus Hyrcano fidem ſeruaret atq; amicitiam. Caterùm optimates Iudæorum videntes eum cum filijs tantopere creſcere, tàm fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi vſurpauit gratiam. Miſit enim tanquam de proprio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrãnidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum apertè iam incuſabant Antipatrum. Quouſq; tandem diſſimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filijs ſuccinctos principatus opib. tibi verò prater inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue iſta neſcias, néue te ſecurum putes, incolumitatis tuæ atq; regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: ſed iam ex profeſſo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum pleriſque alijs interfecit, contemptis noſtris legibus, qua hominem quantumuis ſceleſtum non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſententia iudicum. iſte verò hoc auſus eſt, prius quàm à te poteſtatẽ hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus eſt. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nã hæ per ſingulos dies in templo non deſinebant precibus ſuis tum Regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram conſeſſu Iudicum facti ſui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam cauſam euocat. at ille præſtò fuit pramonitus tamen à patre, vt nõ priuati more, ſed cum comitatu ad ſe tuendum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum exiſtimabat ſibi conducere, mediocrẽ ſed tamẽ ſufficientem ſibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret ſi plures adduceret, vel ipſe ſine tutela ſubiret iudicij periculum. Quin et Sex. Cæſar præſes Syriæ ſcripſit ad Hyrcanum vt eum abſolueret, minis, ſi contrà feciſſet, additis. Quod quidem facilè ab illo impetratum eſt, ne qua triſtiore iudicum ſententia feriretur, quandoquidẽ amabat eum nõ ſecus atq; filium. Cumq; conſtitiſſet antè iudicium vnà cum ſuis, omnes ſunt attoniti, nec quiſquam eorum qui abſentem accuſauerant, auſus eſt hiſcere: ſed hærebant inopes conſilij. Tum vnus quiſpiam Sameas nomine, vir iuſtus, & ob hoc inuictus terroribus, aſſurgens ſic exorſus eſt: Equidẽ iudices, tuq; Rex, nec ipſe vnquã vidi quenquã qui ad cauſam apud nos dicendã vocatus ad hunc modum cõparuerit, nec vos puto poſſe proferre huiuſmodi quempiam: ſed quiſquis hactenus apud hunc conſeſſum iudicandum ſe præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis miſericordiam, atratus & promiſſo capillitio. at bonus iſte Herodes cadis reus & tam graui obnoxius crimini, adſtat hic purpuratus & crine bello compoſito, cum armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipſe euadat illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorem incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & Regi qui hanc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potentem eſſe Deum, & quod iſte quem nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes

An. mũdi 3922. Ante Chriſtum natum 42.

Antipater etſi in magno honore habitus, Hyrcano tamen fidem ſeruat atque amicitiam.

Antipater Hyrcani pecunijs Romanos ſibi deuinctos, Iudæos verò inuiſos reddit.

Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accuſant.

Herodes in Ius vocatus cum comitatu comparet.

Sext. Cæſar ad Hyrcanum vt Herodem abſolueret, ſcribit.

Sameas è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisq; Iudicib. cædẽ ab Herode imminentẽ prædicit, cuius rei veritatem poſtea euentus comprobauit.

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

Sameam Herodes in honore habet.

regnum adeptus omnes illos Iudices & Regem quoq; sustulit, excepto vno Samea, hunc enim in honore habuit propter iustitiam, & quia pòst obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationem illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propensiores ad damnandum Herodem, rem in sequentem diem distulit, & clam eum admonuit, vt fuga sibi consuleret. non enim esse remedium aliud. atq; ita ille secessit Damascum, quasi Regem fugiens: cumq; conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam pra se tulit quòd non esset compariturus si denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipsius perniciem hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Caterùm cum Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfecisset Cœlesyria, vehementer timuit ne ille contra se duceret. nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quòd iussus sit causam dicere, veniebat cum exercitu: sed patris ac fratris occursu & precibus cohibitus est quò minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantium, vt terruisse contentus, re ipsa laderet neminem, néue vlterius aduersus autorem sua dignitatis procederet. Debere etiam eum non tam meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiã, & gratiam habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitãdum quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eo minus tum eam esse sperandã, quando non solùm contra Regẽ suum & altorem bellũ moueat, verùm etiã benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nam si quid illi nunc obijciat, nõ ipsius esse culpã sed consultorũ non bonorũ, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiã genti declarauerit. atq; eo tũ in statu res fuerunt Iudaica. Caterùm Cæsar Romã reuersus expeditionem parabat in Africã contra Scipionem & Catonem. tum Hyrcanus per legatos eum rogauit, vt confirmaret cœptam societatem & amicitiam. Nunc videtur mihi operæprecium percensere omnes honores genti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tàm ab Europa quàm ab Asia Regibus obseruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarum vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdam barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nam hæc & publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiam in Capitolio, & columnis insculpta sunt æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriã atteſtatus est Iudæis inscriptione columna ærea, quòd Alexandrina ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum. apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanum & nostram gentẽ attinent. C. Iulius Cæsar imp. & Pont. max. dictator iterũ. Sidoniorum magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis benè est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptũ græcis & latinis literis in ærea tabula. Est aũt hoc. Iulius Cæsar imp. iterum & Pont. max. de consilij sententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tàm pace quàm bello bonam ac fidelem operam

Herodes ab Hyrcano admonitus fuga sibi consulit, & in iudicio amplius non comparet.

Aliàs Cap. 21. Sex. Cæsari Herodes pecuniam numerat, Cœlesyriç prçfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patris, & Phasaeli fratris hortatu obsidionem soluit.

Iul. Cæsar. apud Alexand. inscriptione columnę æreę, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeãt, atteſtatur.

Hedio & Ruffinus Cap 19.

Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus, & immunitatibus Iudæorum.

Hyrcani ad Cæsarem legati Iudæis à Romanis, Asiæ & Europæ Regibus magnus honos habitus.

operam in nostris negotijs praestitit, sicut ei multi imperatores atteſtati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum M.D. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute ceſsit nemini: has ob causas Hyrcanum filium Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudaeorum esse iubeo, & pontificatum Judaeorũ perpetuo retinere more patrio, esseq; ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorũ nostrorum recipi numerũ. Iura quoq; omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. ad hac nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Caesaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habent: vt filij principatum gentis Iudaeorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse at ethnarcha Iudaeorum iniuriam passis adsit: vtq; ad Hyrcanum Alexandri filiũ Judaeorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicariq; aream tabulam hac continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptam Romanis atq; Graecis literis: vtq; hoc decretum apud omnes omnium vrbiũ quaestores ac magistratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia praebeantur, & decreta hac ad omnia loca mittantur. C. Caesar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiusq; filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiusq; gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Caesar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudaeorum ac ethnarcham secundum suam voluntatem, et vt Judais secundo locationis anno de reditibus corum subducant, immunesq; sint ab angarijs & vectigalibus. C. Caesar imp. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neq; fructus arborum colligunt, neq; seminant: vtq; in Sidone secundo quoque anno tributum reddant quartam partem satorum: & ad hac Hyrcano eiusq; filijs decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtq; nullus vel praeses, vel dux, vel legatus in finibus Iudaeorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quacunque etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen praterea quam ab initio habuerunt Iudai, dum in populi Romani amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quam vectigalium portus nomine, & eorum qua Sidonem exportantur, annua modiorum XXMDCLXXV. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudaeos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura qua ab initio inter Iudaeos & eorum pontifices fuerant, & quacunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Praterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syria ac Phœnices per donationem populi Romani possederant, placere senatui, vt Hyrcanus Iudaeorum ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusq; filijs,

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

& legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtq; quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. IIII. Cos. V. perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisq; tàm in prouincijs quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratia referãtur. C. Iul. Cos. Patrianorũ magistratibus S.P.Q.R. Accesserũt me in Delo Iudæi & quidã de colonijs Iudæorũ, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerũt mihi decretũ, quo vetatis eos vti patrijs sacrificijs & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetariq; eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos benevolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolobella Cos. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & prima eius prouincia ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolobella Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neque arma gestare, neque iter facere eis fas sit diebus Sabbatis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoque quemadmodũ alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittoq; vt patrijs vtãtur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloq; vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouincia singulas. Atque Dolobella Hyrcano per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Coss. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergò esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasq; vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facilè est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris cõiecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano interceſsit amicitia & societas. Incidit autem

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in Senatum introducunt.

Dolobella Ephesiorum ciuitati scribit.

L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiã dicit.

Conclusio Iosephi de Decretis.

tem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cũ legionibus. Quo facto magnũ bellũ exortũ est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoq; repetendas pœnas ab eius interfectore iustũ existimans. Id bellũ dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriæ proditum est.

An. mũdi 3922. Ante Christum natum 42.

Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.

Marcus Sexti successor in Syria.

Cæsar à Cassio & Bruto occisus.

CAP. XVIII.

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

DELLO deinde ciuili post cadem Cæsaris exorto, consularibus alijs alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam venit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: solutaq; obsidione tam Marcum quam Bassum in suas partes pertraxit: obeundoq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. sed maximè Iudæam afflixit, plus quàm septingentis argenti talẽtis imperatis. Tum Antipater res vbiq; turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filijs exigendã committit, partem Malicho sibi parum amico, partem quibusdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat afferens, maximam apud Cassium gratiam inijt. prudens enim illi videbatur consilium, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipsæ ciuitates venum dabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna nam earũ plebes Cassius hastæ subiecit. adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, furorem eius lenisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatem se paraturum existimans. nec tamen latuerũt Antipatrum eius consilia. nam cum hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus insidiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd, Phasaelo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

Cassius in Syriam venit, & plus quàm septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.

Herodes Cassium ex Galilææ pecunia sibi deuincit.

Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur.

An. mũdi 2923. Ante Christum natum 41.

CAP. XIX.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

SED Antipater imprudens seruauit Malichum, vt se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei nauali bus, equestribus, & pedestribus copijs, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem,

Cassius & Marc. Herodem Cœlesyriæ ducem faciunt.

Malichus Antipatrũ veneno necari procurat.

An. mũdi 3923. Ante Christum natum 41.

nem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Caterum postquàm Herodi ac Phasaelo innotuerunt structa in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia. atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filijs autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere. itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: seq; vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi cæremonijs profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palàm lacrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clàm verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

CAP. XX.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

ATTAMEN Cassio de patris obitu significauit per literis: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriam: clam etiam mandauit tribunis apud Tyrũ agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum. at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibijpsi principatum eius acquirere. Sed consilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi verò egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderũt hominem. quo facto Hyrcanus adeò est attonitus, vt obmutuerit. tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deindè pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hycano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia, inimicis

An. mũdi 3924. Ante Christum natum 40. Felix Hierosolymis Phasaelum adoritur, à quo tamen superatur.

inimicis ſuis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc nõ pauca caſtella occupauerat, & inter cætera Maſadam longè munitiſſimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus caſtellis pactum incolumitatem dimiſit. An. mũdi 3924. Ante Chriſtum natum 40.

CAP. XXI.

Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

ARISTOBVLI autem filium Antigonum, qui conciliato ſibi pecunijs Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Caſſij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, diſpoſitis in ea præſidijs, atque etiã in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præſidiarios Tyrios clementer dimiſit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum proſequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumq; prælio ſuperat, & vix extremos Iudææ fines ingreſſum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hieroſolyma coronis tàm Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam enim gener per ſponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiã, quò libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè vxorem è ſuis popularibus Dorem nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Antigonũ Ariſtobuli filiũ Ptolemæ⁹ Mennæus adoptat.

Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.

Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit.

Doris, Herodis vxor.

CAP. XXII.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt, vt ille accuſatores eius non admiſerit.

ÆTERVM Caſſio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuicto, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam, proficiſcitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum eſt, vt ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autem Epheſum præſto fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronam aureã, & rogans, vt quos Iudæos Caſſius præter belli ius captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Caſſiũ ademptos genti reſtitueret. Quorũ poſtulata Antonius æqua exiſtimans, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretum hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum ſalutem. Si valetis benè eſt, ego & exercitus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & nouæ hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolentia. quare cognitam non tàm ex verbis quàm operibus veſtram amicitiam, & mores compoſitos ac pios, non complecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac

Pecunia corruptus iudex.

Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Caſſio captos in libertatem vindicaret, rogat.

Antoni⁹ Hyrcano de Caſſij & Bruti rebus & morte ſcribit.

An.mũdi3924. Ante Christum natum 40.

populi Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iuſiurandum præſtitum ſeruantes: nos non tam priuatum noſtrum negotium agentes, quàm ſuſcepta defenſione Reipub. in diuini ſimul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus videtur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vſque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſusq; à nobis, addidit ſe Caſsio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederunt, pace nos in poſterum fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim noſtra opera vniuerſum Aſiæ corpus velut è graui morbo recolligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandoq; cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem veſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, vt quotquot vel liberi, vel ſerui ſub haſta à C. Caſsio Caſſianiſve venundati ſunt, liberè dimittantur. Voloq; vt quæ mea & Dolobella benignitate vobis conceſſa ſunt, ea perpetuo rata ſint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus.

M. Antonius Tyriorum Magiſtratibus ſcribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam reſtituerent iubet, ſaluis tamen ſaluandis.

M. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S. P. Q. S. Renunciatum eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis vos occupaſſe, idq; factum quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitiæ pietatiq; proſpicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem eſſe cum noſtris ſocijs: & quicquid ab aduerſarijs noſtris accepiſtis, habere vos non permittimus, ſed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit neque exercitum, ſed quæ per vim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum cenſemus, vt ſocij noſtri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vosq; ſi quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, poſtquam C. Caſſius bellum illicitum in noſtra prouincia mouit, occupaſtis, eos reddatis: néve vllã vim interponatis, quò minus ad priſtinos dominos redeãt. quòd ſi aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius veſtrum repetere, id quod etiam ſocijs noſtris peræquè integrum ſeruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S.P. Q.S. Edictum meum ad vos miſi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conſpicuo proponi, vt legi poſſit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Caſsius hoc perturbato rerum ſtatu alienam prouinciam & militem præſidiarium inuaſit, & ſociorum noſtrorum facultates diripuit, & vaſtauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. inſolentia eius armis noſtris perdomita, iudicijs atque edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, vt ablata reſtituantur noſtris ſociis. & ſiue corpora Iudæorum, ſiue bona diuendita ſint, illa in libertatem, hæc ad priſtinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc noſtrum fecerit, pœnas daturus eſt: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo

exemplo Sidonijs, Antiochenſibus, & Aradijs ſcripſit: viſumq; eſt hoc loco etiam hæc inſerere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus. An. mũdi 3924. Ante Chriſtum natum 40.

CAP. XXIII.

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit.

POST hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſſimi venerunt ad eum, vt accuſarent Herodem vnà cum ſuis, electo ad hoc eloquentiſſimo quoque è ſuo numero. Iuuenum autem cauſam defendendã Meſſala ſuſcepit, aſſiſtente ſibi etiã Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius verò audita vtraq; parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, vtra pars melius adminiſtraret rempublicã. Qui cum reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorem eſſe, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitiũ, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas conſtituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoq; in hoc ſcripſit, & ex eorum aduerſarijs quindecim coniecit in vincula, occiſurus etiã niſi interceſſiſſet Herodis deprecatio: quamuis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed rurſum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præſtolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magiſtratui, vt in Iudæorũ legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor eſſet ad principatum parandũ. Herodes verò ante vrbem diuerſantes in littore accedens, hortatus eſt eos, vt ſe ſubducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum inſtaret periculum, ſi contendere pergerent: quod illi contempſerũt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim ſauciauerunt: reliqui verò domum refugientes poſthac quieuerunt. Populo verò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iußit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum ſatrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus eſt. cuius in principatu ſucceſſor filius Lyſanias amicus factus eſt Antigono Ariſtobuli filio, conciliante ſatrapa qui multum apud eum poterat.

Hedio & Ruffinus Cap. 21.

Cleopatra in Ciliciã ad Antonium venit.

Herodes à centũ Iudæis apud Antonium accuſatus.

Antonius Phaſaelum & Herodem Tetrarchas conſtituit.

Mille Iudæi Herodẽ accuſaturi Tyrũ conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerãtur & fugantur.

An. mũdi 3925. Ante Chriſtum natum 39.

CAP. XXIIII.

Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt.

DEINDE mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturum ſe Parthis pollicitus eſt, ſi ab Hyrcano in illum regnũ transferrent, & Herodem vnà cum ſuis interficerent. quæ tamen non dedit, ſed Parthi nihilominus aſſerturi regnum Antigono, duxerunt verſus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, ſatrapa per mediterranea. Pacorum excluſerunt Tyrij, ſed Sidonij ac Ptolemaidenſes intromiſerunt. Ille alam equitum in Iudæam ſpeculatum præmiſit, iuſſam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autem ſe Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hoſticum inuadere, ille ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere, quæ Drymæ vocabatur:

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

Antigonus Parthis, ſi ab Hyrcano in illũ regnum trãsferrent, pecuniã pollicetur.

Pacorus equites Antigono in Iudæã mittit.

Iudæi Carmelũ montem incolentes, Antigono ſeſe adiungũt.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem.

& quibusdam eis occurrentibus persuaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ades, vt eis essent praesidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit adibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus praelio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidiana velitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Qua

Pentecoste.

dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum

Herodes cum hostibus pugnat in suburbio.

Phasaelus custodiebat: Herodes verò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum

Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.

quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, praetextu quidem quasi seditionis compescendae gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens. quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortanteq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decem liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilaeam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis praerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi

Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.

audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille praesentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, praecipuè Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus haec audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: moxq; ad Pacorum abijt.

Parthi

CAP. XXV.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

QVo profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phaſaëlo, multum deteſtanti eorum periurium. ad Herodem autem miſſus eunuchus mandatum habebat, vt productum extra muros comprehenderet. Phaſaëlus verò miſerat nuncios. qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniam hoſtes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adyt & Parthorum potentiſſimos, quaſi aliorum dominos. qui cum ſcirent omnia, doloſe diſſimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipſis progreſſum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos eſſe comprehenſos ab aduerſarys, ſed aduentare ſignificaturos quàm benè Phaſaelo ſucceſſerit. id Herodes non credidit, vt qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius ſuſpicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipſi deſponſa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatiſſimæ. Interim dum Parthi quid faciendum ſit conſultant, quòd non placeret apertè tantum virum aggredi, & rem in ſequentem diem differunt, Herodes animaduerſa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunq; negarent alij, appetente veſpera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hoſtes cunctari in rebus tam dubijs. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe habebat ſubſidio, & impoſitis in iumenta mulieribus, matre & ſorore, & ſponſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli, matreq; ſponſæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitum, properabat verſus Idumæam inſcijs hoſtibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerum facie commotus fuiſſet ad miſericordiam, fœminis infantulos ſuos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de ſe meliora ſperantibus. Verùm Herodes obdurato contra ſæuientem fortunam pectore, & ipſe præſenti erat animo, & comites inter eundum ſingillatim accedens hortabatur ne mœrori ſuccumberent. hunc enim fugæ officere, in qua ſola ſalutis ſpes ſit repoſita. quibus verbis accenſi, conabantur calamitati reſiſtere. interim minimum abfuit quin ipſe ſibi manus inferret, euerſo vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & caſus hic eum terruit, & metus ne inter has moras ſuperueniret hoſtis inſequens. iamq; gladium ſtrinxerat volens ſe percutere, cum interuentu proximorum eſt prohibitus, obteſtantium ne ſuos inimicorum iniurijs relinqueret. neque enim eſſe viri fortis, ſe vno in libertatem aſſerto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus deſiſtere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remedijs, pergebat inſtitutum curſum petens caſtellum Maſſadam quàm maximis compendijs. in quo itinere non ſemel impugnatus à Parthis perſecutoribus, ſemper victor diſceſſit. Imò ne Judæi quidem eo fugiente quieuerunt, ſed ſexageſimo ab vrbe ſtadio illum aggreſſi in pugnam pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quaſi non ex neceſſitate, ſed multo antè præparatus conflixiſſet, in eo loco vbi Judæos vicit, poſtquam regno potitus eſt regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Poſtea verò quam ad Reſſam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Joſephus: vbi conſultatum eſt inter eos quid facto opus eſſet, cùm

Hyrcanus & Phaſaelus à Parthis capti.

Parthi Herodē quoque comprehendere cogitant, ipſe verò re cognita, ipſorum manibus effugit.

Herodes ſuos in fuga conſolatur.

Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerſo ſibi ipſi violentas manus inferre cogitat.

Herodes Maſſadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.

An.mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

tantam turbam ſecum traherent, etiam abſq; milite conductitio, Maſſada verò, ad quod caſtellum decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimiſit, numero ſupra nouem millia, iußis aliis aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additoq; viatico: expeditioribus autem quibuſq;, & ſuis intimis neceſſitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt: depoſitisq; ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeterent, ipſe properauit ad petram Arabiæ. Cæterùm vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hieroſolymitanorum bona direpta ſunt per Parthos vna cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remanſit. Herodis etiam facultatum magna pars euaſit, præſertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egreſſi agrum quoq; latè populati ſunt, & Mariſam vrbem opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à Rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaelum vinctos accepit. Vehemẽter autem triſtatus eſt quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & vnà cum pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendum Pontificatum eſſet idoneus, quãdo lex hunc honorem non concedit niſi ei qui integro ſit corpore. Sed maximè mirandæ eſt Phaſaëli generoſitas, qui vbi ſe neci deſtinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus ſibi inferre non poſſet propter vincula, alliſo ad ſaxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali neceſſitate conſtituto, viſum eſt honeſtiſſimum, adempta inimico poteſtate ſauiendi in ſe pro libidine. Fertur autem quòd ſauciato vehementer capite, Antigonus ſubmiſſis Medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quòd Herodes frater hoſtem euaſiſſet, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem ſuæ necis poſt ſe relinquens, qui poſſit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum ſe circumſtantium magnitudine, expediebat conſilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim Regem Malchum, multis ſuis beneficijs iam antè obligatum proficiſcitur, cum maximè opus haberet, mutuam operam poſtulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine ſibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoſte redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de cauſa etiam Phaſaëli filium ſeptennem ſecum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurriſſent ei miſſi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, ſic Parthis iubentibus (præexebat autem hoc ſuaſu optimatum ſuorum ne debitam pecuniam redderet, vtq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depoſuerat) reſpondit ſe non veniſſe vt moleſtus eſſet cuiquam, ſed vt colloqueretur cum Rege de rebus neceſſarijs. deinde cùm conſultius videretur diſcedere, valde moleſtè abijt Ægyptum verſus iter ingreſſus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat verſus Peluſium properans. quò poſtquam peruenit,

Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt.

Antigonus à Parthis in Iudæam reductus, Hyrcano, ne in regnum reſtitueretur, auriculas amputat.

Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit.

Phaſaelo Antigonus pro remedio venenũ mittit.

Herodes ad Malchũ Arabum Regem pecuniam accepturus, proficiſcitur.

Herodes regno excedere iuſſus, in Aegyptum abit, dehinc in mari diu iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipſi cõtigerant, recenſet.

peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, agrè in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictam bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus. vel supra vires eam refoueret: instructaq; triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodq; Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & agrè manus hostium euasisset. & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

CAP. XXVI.

Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.

ANTONIVM verò mutata Herodis fortunæ cõmiseratio subijt. reputantem quòd etiam ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odium Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratam, & hospitij ius ac reliquam benevolẽtiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatoq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tàm patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simulq; accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, non solum ob vetera crimina, verùm etiam quòd contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quòd etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragijs approbatũ est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies irsperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Caterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisq; magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium, sacra ibi facturi*

Hedio & Ruffinus Cap. 23. al. 25. Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.

Cæsar Augustus Herodis studiosus.

Herodes Romę in senatum intromissus, Rex declaratur.

Herodes Alexandro, coniugis, suæ fratri regnum petiturus ipsemet eo potitur.

Antonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt.

An. mũdi 3925. Ante Christum natum 39.

facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die conuiuio acceptus est ab Antonio. atque hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. *Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autem eius absentia tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem catero commeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Josephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cum Antigonianis, modò aperte modò clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Josepho laturus auxilium: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit abeo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.*

Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.

An. mũdi 3926 Ante Christum natum 38.

Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxilium, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono, in Iudæam venit.

CAP. XXVII.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum.

Hedio & Ruffinus Cap. 24. al. 26 Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit.

INTERIM Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copijs tum ex cõductitio tum ex sua gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Judæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Joppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Judæis profligatis Silonem ægrè repugnantem seruauit. Capta deinde Joppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriã, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem ladebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentib. Silonis militibus, & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cumq; ad occidentalem vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant custodes sagittis eum impetebant & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus, Herodes

Herodes Ioppẽ oppugnat & capit.

Multi Herodi sese adiungunt.

Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.

rodes caduceatorem clarigare iußit circa mœnia, ſe bono publico veniſſe, & ad ſalutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, ſed etiam inimiciſſimorũ in ſe peccata obliuioni traditurũ. ad hæc Antig onusita reſpondebat, verſo ſermone ad Silonẽ ac Rom. milites, iniquũ eos facere qui Herodi regnũ aſtruant, homini priuato & Idumæo, hoc eſt, ſemiiudæo, cum id more gentis debeatur ſucceſsioni generis. nam ſi offenſi, quòd ipſe à Parthis regnum accepiſſet, ideò velint hoc auferre, non deeſſe multos ex regio genere, qui legitimè poſsint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & ſacerdotes inſuper, quos iniquum ſit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter ſe contendentibus, & vſq; conuicia prorumpentibus, Antigonus permiſit ſuis vt arcerent hoſtes à mœnibus: qui cum ſtrenuè iacularentur è turribus, facile eos fugauerunt. Tum verò Silonem largitione corruptum eſſe patuit. ſubornatis enim aliquot militibus è ſuis familiaribus, qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; ſe in hyberna ad commodiora loca poſtularent, vaſtis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti eſſent vitæ neceſſaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contrà Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne ſe deſererent, miſſum tum à Cæſare & Antonio, tum à ſenatu reliquo: ſibi curæ futurum ne quid exercitus deſideret, atq; etiã vt abundè adſint quæcunq; requirerent. poſt quas preces continuò dimiſsis ſuis per agros, nullam Siloni diſcedendi anſam reliquam fecit: maior enim quàm quiſquã ſperaret rerum neceſſariarum allata eſt copia: familiaribus etiam ſuis apud Samariam agentibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua neceſſaria Hierichuntem comportarent, vt & in poſterum inde ſuggeri poſſent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, ſed continuò dimiſit per agros qui per inſidias frumentatores interciperent. qui ſicut iußi ſunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, inſeſsisq; montibus, intenti obſeruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim ſegnis erat: ſed aſſumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis conſtabant, adiunctisq; mixti generis conductitijs & equitatu modico, Hierichuntem petijt: offendensq; vrbem relictam ab habitatoribus, & d. ex his admontium vertices confugiſſe cum familijs, hos quidem captos dimiſit. Romani verò inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus precioſiſsimis. Rex igitur relicto in ea præſidio reuerſus eſt, & Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimiſit, Idumæam, Galilæam, & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atque ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantiſper vacantes. Herodi verò otiari non libuit, ſed miſſo in Idumæam Ioſepho fratre cum m. peditibus & cccc. equitibus, ipſe in Samariam profectus, & depoſita ibi matre cognatisq; alijs quos è Maſada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono inſeſſa præſidijs. cumq; Sephorim cælo ningente peruenisſet, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus eſt rerum neceſſariarum copiam. Inde in latrones quoſdam ſpeluncarum receſſus habitantes equitum alam immiſit, cum peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis. aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt,

An. mũdi 3926 Ante Chriſtum natum 38.

Herodes circa Hieroſolymorum mœnia, ſe bono publico & ad ſalutem vrbis veniſſe, clarigare iubet.

Antigonus Herodi, quod non ex ſtirpe Regia prognatus, ſed ſemiIudæus ſit, exprobrat.

Herodis copias hoſtes à mœnibus arcent.

Silo quoſdã qui Hieroſolyma diſcedendi anſam arriperent, ſubornat.

Herodes cibaria exercitui procurat.

Antigonus quoſdam qui Herodianos frumentatores per inſidias interciperent, mittit.

Hierichuntem ab habitatoribus relictam Romani diripiunt, inque ea Herodes præſidiũ reliquit.

Romanus exercitus hybernatum dimiſſus.

Herodes fratrem Ioſephum in Idumæã mittit, ipſe copias in Galilæam ducit, vrbemq; Sephorini capit.

An. mũdi 3927. Ante Chriſtum natum 37.

Latrones.

An. mũdi 3927. Ante Christum natum 37.

Herodes in Galilæa cum hostib. pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit.

donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coëgit terga vertere, suos verò fugientes gradum sistere. nec hoc contentus profligatos & palantes vsq; Iordanem persecutus est. atq; ita vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, praeter eos qui erant in speluncarum receptaculis. numeratisq; viritim CL. *drachmis, & proportione centurionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eum venit cum suis ducibus, qui apud Antigonum in hy-*

Antigonus Romanum exercitum alere recusat.

bernis fuerant, illo nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnibus rebus ad victum necessarijs in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam necessariarum rerum abundantiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuò condidit. Eodem

Ventidius Silonem contra Parthos accersit.

tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria verò Ventidius Silonem accersens contra Parthos, iussit primùm Herodi nauare operam, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios.

Hedio & Ruffinus Cap. 25.

Herodes contra latrones in speluncis degentes militem ducit.

At ille Silone ad eum missò, ipse contra latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex autem arcas

Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.

in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis : eo quòd nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erãt militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem : & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus : & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit : deinde resistere conatos falcata

hasta

basta attractos dabat in praeceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam se recepit. caeteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueni- An. mūdi 3927. Ante Christum natum 37.

ens, multiq́, Rege per praeconem pollicẽte veniam, deditionem fecerunt. Sequenti verò luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filijs, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante hostium, primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde praecipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti praeferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa iecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Spelunca igitur omnes hoc modo expugnata sunt. Rex autem Ptolemaeo praeposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus & tribus millibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemaeo sua praefectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilaam turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractum rapinis infestantes & excursionibus. Herodes autem reuersus poenas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea caeso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Macheram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed per funditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudaeorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut

Senex quidam vxorem suã cum septem liberis iugulat, postremò seipsum quoq; praecipitat.

Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam proficiscitur.

Herodes à defectoribus in Galilaea poenas exidit.

Vẽtidius caeso in pugna Pacaro Parthos profligat.

Machaera multos Iudaeos interficit.

An. mūdi 3927. Ante Christum natum 37.

hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderãt. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus ditans, quàm his qui se magis quàm hostem laderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonum. Machæra verò consecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæra multum roganti, relicto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néue cum Machæra contenderet. Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tàm pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autem altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus. qui cùm primos sibi occurrentes in fugam vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita vt vbique caderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non pauca gerebant sarcinas, simulq; mancipijs, cœptum iter prosecutus est. Et cum plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero casis securum sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eum & protectorem suum appellabant. Postquam autem propè Samosatã ventum est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causa misit obuiàm Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summoq; honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho autem paulo post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoq; ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq; cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorum difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, L. talentis à Pharora fratre redimendum. quo facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra autem Gittham castellum muniebat. Regi verò apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renunciatus est, iam antè tale aliquid expectanti propter

Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem properat, in itinere multos barbaros trucidat.

Herodes Antonium adire Machæram accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.

Herodes ab Antonio & exercitu honorificè exceptus.

Sosio Antiochus Prouinciam cum exercitu trãdit, ipseq; in Aegyptũ proficiscitur.

An. mũdi 3928 Ante Christum natum 36.

Iosephus Herodis frater ab Antonio cæsus.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Gittham Machæra munit.

Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.

propter quadam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidem petijt: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio victi compulsi sunt in castellis vnde exiuerant pridiè. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentina tempestatis coactus est, infecta re, inde exercitũ in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem, volens vlciſci fratris interitum. quò postquam venit, honoratißimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimißis conuiuis recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res Regis à Deo non negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum sine cuiusquam noxa concidit: quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequen-

An. mũdi 3928. Ante Christum natum 36.

Herodes cũ Galilæis pugnat, eosq; victos in castellũ compellit.

Triclinĩũ in quo Herodes cum conuiuio cœnatus fuerat, vacuum sine cuiusque noxa concidit.

ti verò die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorumq; velites procursando iaculis & saxis feriebant regios, adeò vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copijs, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Macharæ se opposuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter M M. *in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo signis vicit egregiè, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicũ fugientibus. Repletis autẽ ædibus milite, & quibusdã in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõstipata militibus. hos igitur saxis supernè impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra*

Herodes ab hostibus vulneratur.

Antigonus Pappum ducem Samariã mittit.

Herodes quinq; ŏppida occupat, cũ Pappo pugnat, eumq; in vicũ Isanas cõpellit.

Pugna in ædibus.

An.mũdi 3929. Ante Christum natum 36.

parietes. & hoc facinus maximè fregit hostium audaciam, ita vt non amplius sperarent aliquid latius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas interuenisset, Regij victores petijssent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex *iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abijt: vbi maximũ discrimen adijt, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cùm enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem adibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illaso Rege contenti essent sibijpsis fuga salutem quærere. Sequenti verò die praciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pherora in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hac vbi tempestas desæuijt, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia. ante templũ fixit tentoria, volens sic ea quemadmodũ olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisq; huic operi viris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.*

Herodes in cubiculo solus multis armatis stipatus illæsus euadit.

Herodes Pappi caput Phæroræ fratri mittit.

Herodes Hierosolyma oppugnat.

Herodes ducturus Alexandri filiam Samariã proficiscitur.

CAP. XXVIII.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Alias 27.

Sosius & Herodes ingentes, copias contra Hierosolyma ducũt.

Peractis verò nuptijs venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secum multos tam pedites quàm equites. venit etiam Rex *à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrem accessionem adducens. erãt enim circiter* xxx. *millia. omnes autem confluebant ad Hierosolymorum mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatusconsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templũ domini iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum Deum suos in periculo: direptisq; extra vrbem tam hominum quàm equorum alimentis, per clanculatia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidijs, & commeatus additis præsidijs etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abundarent in exercitu. ad hæc operarũ frequentia facile absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aëris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes varijs artibus. excurrentes enim crebro, modo incepta, modo iam perfecta opera incendebant: & conserentes pugnã cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebãt. tum pro disiecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant*

Herodes annonæ prospicit.

Iudæi obsessi intrepidè repugnant.

bant alios cuniculos, vt nonnunquam ſub terra manus conſererent. vtentesq́ deſperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, idq́ obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaſerunt in mœnia primum lectiſſimi viginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die quadrageſima, ſecundus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonum incendiſſe calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta verò exteriore templi parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem vrbem refugerunt: timentesq́ ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum ſinerentur introducere. Rex verò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt verò ſpem ſuam fruſtratam vidit, pertina-

An. mũdi 3929. Ante Chriſtum natum 35.

Templi pars exterior & ima vrbs capta. Iudæi ad interiora templi, & ſuperiorem vrbem refugiunt.

citer pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: moxq́ omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionem exſtirpare funditus: eratq́ continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente ſupplices. non ætati vlli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus: ſed veluti furore perciti ſæuiebant nullo ætatis diſcrimine. Antigonus quoque neq́ veteris neq́ recentis ſuæ fortunæ ratione ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq́ ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam, inſultauit homini Antigonam appellans. non tamen incuſtoditum reliquit tanquam fœminam, ſed vincto cuſtodes addidit. Cæterum Herodes deuictis hoſtibus, non minus negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad viſendum non fanum ſolum, ſed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, moleſtiorem clade victoriam exiſtimans, ſi quid eorum quæ videri fas non eſt, veniret in conſpectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam

Hieroſolyma expugnata.

Antigonus Soſio ſeſe dedit.

Herodes in cõpeſcendis alienigenarũ auxiliis multum negocij habet.

Direptio vrbis impedita.

rapinas

An. mũdi 3929. Ante Christum natum 35.

rapinas per vrbem fieri, idem Sosium rogitans, solitudinisne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cadibus: exiguumq́ dicens sibi videri tantæ ciuium cadis precium etiam si tōtius orbis dominium contingeret. Illo verò referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & proportione ducibus, Sosio verò etiam regia dedit munera, ita vt omnes benè nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV *Olympiade, mense tertio, ferijs quibus solenne sit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensum Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filijs eius insontibus regnum debeatur: hac inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tum demum Herodes metu liberatus est. atq́ ita Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: qua domus illustris fuit & celebrata propter cōtinuatum in ea gente honorem Sacerdotij, facinoraq́ maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.*

Direptio vrbis impedita.

Quando Hierosolyma expugnata.

Herodes multis pecunijs Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.

Assamonęi Principatus & Pontificatus finis.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XV.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque examicorum eius cohorte interimit.
II. Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.
III. Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.
IIII. Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.
V. Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.
VI. Herodes bellū Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.
VII. De terræ motu, qui Iudæam concussit.
VIII. Herodis concio ad exercitum.
IX. Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.
X. Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.
XI. Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.
XII. De fame quæ in Iudæam terram incubuit.
XIII. Cæsarea conditur.
XIIII. Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Expugna-

CAP. I.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit.

An. mũdi 3930. Ante Christum natum 34.

IEROSOLYMORVM *expugnationem Sosij ductu atq; Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum vrbana plebis etiam nondum regnum adepto fauerat, eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus, & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderentur Hierosolyma hi consulebant ciuibus, vt Herodem in vrbem reciperent, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterisq; iudicibus prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententijs ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum congessit: à diuitibus quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam quadraginta quinque primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabantur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totum ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctum seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eum securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorumq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo.*

Herodes fautores promouet, inimicos tollit.

Pharisæi in honore habiti.

Pollio Herodis tyrannidem prædicit.

Cædes factionis Antigonianæ.

Antigonus securi percutitur.

Strabo de Antigono.

Hyrcanus autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Hedio & Russinus Cap. 2.

Hyrcanus cognito q Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

HYRCANVM *autem ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem*

Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

Iis habitati.

An. mũdi 3930. Ante Christum natum 34.

Hyrcanus patriæ amans gratiam ab Herode expectat.

habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquã resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quòd aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptiin priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in cõuiuijs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amores pellicere. qui indecorum sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annũ, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiã. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueat adolescens,

Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

Hyrcanum Herodes in summo honore habet.

Ananelo Herodes dat summum sacerdotium.

Alexandra per Cleopatram filio Pontificatum ab Antonio petit.

Antonius ab Herode Aristobulum petit.

Causæ non missi Aristobuli.

adoleſcens, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum ſub alio Rege ſperantibus. hoc pacto cum ſatisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adoleſcentem & Alexandram ſpernere, vxore etiam Mariamme aſſiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteq; ipſi quoque id fore commodum, adempta per honorem adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexãdram inuectus eſt: eam & clam regno ſuo inſidiatam, & per Cleopatrã id agere vt ope Antonij à ſe regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis. ſe tamen præteritorum libenter obliuiſci, nec deſinere pietatem erga eam cæterasq; neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorũ conſiſtorio, Alexandra vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negãs ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatisq; ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filij, futuramq; poſthac Regi obſequentiſſimam: veniamq; præteritorum petere ſi quid fiduciageneris & neceſſitudinis propter indignitatem rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mũdi 3930. Ante Chriſtum natum 34.

Herodes in Alexandram, vt clàm regno ſuo inſidiatam inuehitur.

Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dum Pontificatũ filio, ꝓmittit.

CAP. III.

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

IVM Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Judæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios, vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum adeptus regnum cum autoritate ſua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam ſuam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Jeſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorẽ in ſe tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobolum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remediũ. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quietu ram, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm amiſſa licentia, honoris ſpecie in

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Ananelo Herodes Pontificatum abrogat.

Pontificatus trib' abrogatus.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſeruatur.

An. mũdi 3931. Ante Christum natum 33.

Alexandra in Aegyptum fugere cogitãs à seruo proditur.

seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & rogans, vt opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapilis in has se & filium includit, iussis famulis conscijs, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putãs eum non inscium eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem concilianda sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexãdræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nõ ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quò magis lateren insidiæ. Jamq; instabat Scenopegia, festum apud nos cumprimis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. at tamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annũ tum egressus decimum septimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse eximia forma & statura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatẽ præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac cõprecationes, licentius quàm sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaque peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se

Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatus redit.

paratum in eius gratiã iuueniliter colludere: cumq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primum spectabant natantes quosdam è socijs & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoque eis se miscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quam omninò aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq; vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendam sibi manum pronior, impetũ tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quod data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus

Aristobuli Herodes insidiatur.

Luctus ob mortem Aristobuli.

curabat

turabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimùm hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

An. mūdi 3932. Ante Christum natum 32.

Animus Herodis hypocritæ.

CAP. IIII.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

ALEXANDRA tamen nullo modo emoliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simulq; filij sui miserabilem interitum. Illa verò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto neeis Aristobuli crimine. factũ enim improbabat, si quidẽ ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat: sed commissa regni cura Josepho patruo, clàm ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorem, vt etiamsi post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatq; totum hoc negociũ exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atq; his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Josephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negocia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseverationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neq; sine ea viuere sustineret, neq; vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Josephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexãdra verò etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiã circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarũ in aulã incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorũ beneuolentiam.

Alexandra Cleopatræ Herodis insidias, & filij miserabilem interitum, indicat.

Herodes ad Antonium profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mandat.

Rumor vanus de Herodis morte sparsus.

An. mũdi 3932. Ante Christum natum 32.

Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariammen ſi in Antonij conſpectum venerit, atq; etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione litera ab Herode ſuperuenerunt rumori contraria. quamprimùm enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, qua in hoc Hieroſolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem viri lenijt, vt minus poſthac ponderis apud eum haberet Cleopatra inſtigatio. negabat enim Antonius oportere Regem facti ſui rationem reddere, alioquin Regem quidem futurum. ſed dato illi ſemel honore, etiam liberam poteſtatem permittendam eſſe. idq; ipſum etiam Cleopatra aiebat conducibile, ſi non multum ſe miſceret alienis imperijs. Hac ſignificabant Herodis litera, reliquumq; honorem quò ſe dignaretur Antonius, ad conſeſſum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non ceſſante à criminationibus Cleopatra: qua capta eius regionis cupidine, quò regnum id ſibi vſurparet, omnibus modis quarebat illum perdere. Sed quia iuſtum ſe praberet Antonius, nihil poſthac expectandum grauius, venturumq; breui conſtabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictam Cleopatra cupiditati vllam ſpem, quando Antonius pro eius poſtulatis Cœleſyriam ei conceſſiſſet, hac conditione, ne poſthac Judæam peteret, & vt moleſta eſſe deſineret. His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id conſilium, ſed quamprimum deducto aliquantiſper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Judæam reuerſus eſt, ſtatim ſoror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum ſuis voluerit. nec hoc contenta Salome etiam maritum ſuum criminata eſt, Mariammes conſuetudinem obiiciens. hoc autem fecit propter ſimultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obſcuritatem generis. Porrò Herodes qui ſemper ardenter amauit Mariammen coniugem, ſtatim perturbatus eſt, non ferens zelotypia ſtimulos ægrè tamen ſe continens ne à recta ratione tranſuerſum raperetur inſanis affectibus, ſeorſim Mariammen percunctatus eſt, ecquid haberet cum Joſepho commercii. illa verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid inſons fœmina poſſet in defenſionem adducente, Rex paulatim aſſentiendo placari ſe ſinebat victus amore vxorio, ita vt poſtremò veniam peteret, quòd temerè fidem habuiſſet rumoribus: agebatq; ei gratias pro ſeruata pudicitia, ſuum vicißim amorem commemorans. tandem vt mos eſt amantium prorumpentibus lacrymis ruunt in complexus mutuos. cum tamen nondum vxori amoris ſui fidem faceret, tantoq; magis conaretur id efficere: tum illa, Non eſt, inquit, amantis mandare ſi quid ipſi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus pra dolore confeſtim eam è complexu dimiſit: vociferabaturq; capillos ſibi lacerans, tenere ſe manifeſtò deprehenſam conſtupratam à Joſepho coniugem. nunquam enim proditurum fuiſſe data ſibi priuatim ac ſecreto mandata, niſi obſtricta mutuum fide per ſtupri conſuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit ſe tamen. Veruntamen Joſephum ne in conſpectum quidem admiſſum iußit interimi, & Alexandram vt malorum omnium cauſam, vinctam coniecit in cuſtodiam.

Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res ſuas ſaluas eſſe ſcribit.

Ioſephus & Mariamme apud Herodem accuſantur.

Mariamme apud Herodem ſeſe excuſat, eiq; reconciliatur.

Ioſephum Herodes interfici, & Alexandram in carcerem conijci iubet.

Interea turbabantur res Syria, Cleopatra non deſinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuiq; ſuam dynaſtiam, ipſi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitum ſuis amoribus. cumq; natura eſſet alieni

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Cleopatra Regina alieni appetens.

alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primò fratrem, cui debebatur regni ſucceſsio, veneno ſuſtulit, agentem annum quintumdecimum. deinde Arſinoen ſororem ſuam Epheſi in templo Dianæ ſupplicem interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; ſpes affulgeret, neq; templum neq; ſepulchrum, neq; aſylum vllum vnquam violare dubitauit, modo ad illam redirent ſpolia quæſita vel ſacrilegio: miſcebatq; ſacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquiſsimis, ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ & voluptatibus deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri poſſent opibus. quamobrem & Antonium continuò ſolicitabat, vt alijs ablata ipſi largiretur: & ingreſſa cum illo Syriam, ſtatim cogitauit quomodo eam poſſeſsionem ſuam faceret. Nam Lyſaniam Ptolemæi filium interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Judæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt non illecebris ſolùm, ſed etiam veneficijs eius captus videretur: puduit tamen eum tam inſignis iniuſtitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contriſtaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequiſsimus, partes de vtriuſque regione ablatas ei largitus eſt: adhæc vrbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum vſque Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate ſciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

An. mũdi 3932. Ante Chriſtum natum 32.

Cleopatra fratrem & ſororem interficit.

Lyſaniam Cleopatra interficit.

Cleopatrę Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

CAP. V.

Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.

HÆc aſſecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vſque Euphratem proſecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damaſco, etiam Judæam ei libuit inuiſere: vbi excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorum longè precioſiſsimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam. per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetijt, mulier natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nonnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidijs. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam antè ei parũ amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tum verò etiam abhorrens tam proſtratam impudentiam, & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtijs leuari poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterum futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatẽ delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum cenſentes, hominem in magnis verſantem negocijs, in manifeſtum ſe periculum conijcere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturũ Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eam videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationem, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſsima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſsit exiſtere, coniunctũ ſit cum Antonij iniuria. vnde facilè apparere quàm

Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partẽ & Hierichuntini agri reditus ei locat.

Mulier intemperans & libidini dedita.

Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amiti auertunt.

An. mũdi 3932. Ante Christum natum 32.

quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cum nihil vetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsenti statu rectè disponere. his deterrentes, & periculũ probabilibus rationib. ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filijs suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Cleopatram Antonius versus Aegyptũ deducit.

An. mũdi 3933. Ante Christum natum 31.

Antonius Armeniæ regno potitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus, & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

CAP. VI.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur.

An. mũdi 3934. Ante Christum natum 30.

QUAM eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus esset Romanorum contentionibus. cum enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. *Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes verò multorum iam annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negans sibi opus esse. verùm quia tàm ex ipso quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellum vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atterentur cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitum, cum quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Dioſpolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur conflictum penes Judæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cumq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerant. cum igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare cognati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actumq; de eis fuisset, ni Athenio Herodem inuasisset eiusq; exercitum. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia*

Herodes ad bellum Arabicum incitatur.

Pugnæ & victoriæ Herodis.

Cleopatræ dux fugit Herodem.

lectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem edebat. Nam Judæi viribus in professos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissolutiores, facilè hosti cedebant, multaq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugientes. Nec vna erat exitij facies, pauciq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Judæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrocinijs cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mũdi 3934 Ante Christum natum 30.

Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt.

CAP. VII.

De terræ motu, qui Iudæam concussit.

QVo tempore dum maximè apud Actium Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Judæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis adium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, vtpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Judæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iam supereſſent aduersarij. legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29. Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Terræmotus in Iudæa, qui circiter decem millia hominũ opprimit.

Arabes Iudæorum legatos necant.

Iudæos propter damnum passum mœstos, Herodes consolatur.

CAP. VIII.

Herodis concio ad exercitum.

NOn ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monẽdi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinẽ. deinde ostendam, nec hæc, quæ nos contristant, esse tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis supereſſe spem victoriæ. ac pri-

Herodes consolatur & cohortatur milites.

An.mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

mum de eo disseram quod prius proposui, vosq; ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis enim ipsi Arabum iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominum impium ac barbarum: sed nos præcipuè semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiam perpetuis iniurijs nos lacessentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea enim cũ Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne quid isti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis suspectum esse posset: deinde postquam precib. illa euicit vt de vtraq; regione portiones quædam ei deciderentur, in his quoq; dispensandis non cessauit mea industria: & datis de meo magnis munerib. securitatem ambobus acquisiui meo vnius sumptu, dum ducenta talenta expendo, & pro alijs ducentis fideiubeo, pro reditibus eius ipsius terræ quam isti olim nostram occupant. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiquã vllum agrorũ partem decidere. certè in Arabum gratiam, qui nobis salutẽ suam debent, indignum erat quicquã expendere. Sed multo iniquius est, eos qui negare non possunt suam libertatẽ nostrum esse beneficiũ, & eam ob rem gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, præsertim amicos & pacis tempore: quandoquidẽ fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestum putant nisi cum lucro coniunctum, & iniuriam impunitam esse debere quæ lucri gratia committitur. Dubiúm ne igitur est, nostri officij esse iniustos iusto bello persequi, quod Deus ipse fieri vult, iubetq; nos semper vlcisci vim & iniuriam, maximè in bello non solùm iusto, verùm etiã necessario? quod enim confessione omnium tàm græcorum quàm barbarorum est crudelissimum, hoc cæsis

Causa belli contra Arabes.

Legati inuiolabiles.

nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros atq; inuiolabiles esse volunt, & nostri honestissima, sanctissimaq; legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperũt. hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego sanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidem & fas penes nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ. verùm ist hæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus. vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expẽdamus. Prima pugna vicimus, in secunda primo cõgressu eos profligauimus nõ ferentes nostrã impressionem. victores deinde nos Athenio nõ indicto bello sed ex insidijs aggressus est. verùm hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando verò vincere videntur per iniustitiam hoc faciunt? Quid quòd etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domestica clades terrent, & terræmotus proximus, primùm cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audacia, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscij, sed quia nos afflictos

Cum quib. Iustitia, cum illis etiam Deus est.

credunt

credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fi- An. mũdi 3935.
ducia, & nobis hoc ipso crescent animi, quòd iam cum non ita ferocientibus pu- Ante Christum
gnabimus. nam neq; admodum afflicti sumus, neq;, vt quidam putant, irato Deo natum 29.
nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factum
est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnis estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrûm desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cùm virtute res gerenda est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatusq; castra non Arabes ab Herode deuicti.
procul hostibus, decreuit castellum inter vtrosq; situm occupare: commodum sibi id ratus, siue pugnandum esset, siue castra in tutiorem locum transferenda. cumq; idem esset Arabum quoq; consilium, circa eum locum certamen contractum est. ac primùm telis velitati eminus, deinde manus conserũt, vtringq; nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis benè structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtringq; cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis incondita multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent. itaq; quinq; millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tàm commeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cin- Arabes siti compulsi, ab Herode pacem petunt.
xerunt, & auxilijs aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primùm pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixè cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem capti sint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quàm ita paulatim ignominiosè opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tàm viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

CAP. XI.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

QVA felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dum maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clàm gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negocijs, omnia fortunæ permittens, & quamcunq; illa conditionem attulisset, ea benè contentus. Verùm Alexandra ambitiosa fœmina, & mutationis spem modestè ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret, seq; sperata fortunæ seruaret. consuluit deinde vt Malcho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretq; ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctuq; eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidijs occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ: & exosum ei Herodem non vna de causa videbatur verisimile. nam Josephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primùm gratijs, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Judæos: missurumq; instructam manum quæ eos tuto deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis. quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atq; hæc ita in ipsius Herodis commentarijs scripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, sed quasi Regi insidiatum, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam conuiuio dissimulata suspicione quasi uisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cumq; respondisset,

Hedio & Ruffinus Cap. 7. Herodes Antonio deuicto subtristis.

Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit.

Alexãdra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malcho tutelam peteret, monet.

Trecenta stadia, nouem milliaria Germanica.

Hyrcanum Herodes occidi imperat.

respondisset, nihil prater quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iussisse. Insontem autem perisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraq; omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimum annum excesserat, sciebatq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio redijt, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiamtum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defuncta cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisq; omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatē: & quod omnium est maximè miserabile, vt modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus & perpetua modestia, imperiumq; maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mandata regni cura Pherorę suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commissa quæstori suo Josepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus Regijs adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumq; pro viribus liberis eius ac Pherorę fratri conseruarent.

An. mūdi 3935. Ante Christum natum 29.

Hyrcanus insons perit.

Hyrcani vita.

Herodis ad Cæsarem properātis mandata.

CAP. X.

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantum diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinem, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi intercessisse maximam cum Antonio, & totis viribus se conatum, vt penes illum esset rerum imperium: non armis quidem

Herodes ad Cęsarem venit, eique beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eum collaturus, si in amicitiam eum reciperet.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

coniunctis quòd tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atq; pecunijs. nec tamen se hac parte sibijpsi satisfeciſſe. profeſſum enim amicum pro bene de se merito non opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem suam esse, quòd ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neque fortuna iam apertè mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonstrando quo vno modo seruari posset, nec omninò in ordinem redigi, videlicet si Cleopatrã interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atque ita faciliores â te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam cõsilium meum aspernatus est: atque hoc pacto tibi magis quàm sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoque studium damnas, non negauerim ea qua feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si, amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim àmicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur.

Hedio & Russinus Cap. 8.

Cæsar Herodis Principatum confirmat.

His verbis cum magnam generositatem praeferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicendæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, vt non minus suam quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo vbi praeter spem acceptum se vidit Cæsari, & ope eius denuò confirmatum in regno, senatusconsulto quoq; per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui contrà expectauerant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui postquã venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam. quo factum est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio virorum CL. *ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, quam miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum quidem Cæsarem talentis* DCCC. *donauit: adeoq; satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæq; ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursumq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officijs prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.*

Herodes Cæsarẽ plurimis muneribus donatum in Aegyptum deducit.

Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.

Cæsarem Hyrcanus 800 talentis donat.

Hero-

CAP. XI.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29.

SED cùm primùm in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. rata enim, id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, aegerrimè ferebant. Mariamme quoq; maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atq; commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquã excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur custodes, praecipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principiò fidus erat, non discedens ab Herodis praescripto: deinde munusculis ac blanditijs muliebribus paulatim mollitus est: postremo effutijt omnia mandata Regia, praesertim quod non speraret eum cum eadem potestate reuersurũ. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratam gratiam, praesentem dignitatem, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme verò iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex alijs ab Herode nasci pericula: votaq; faciebat, ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitãs vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, apertè fassa quid se vereret. Ille enim cùm praeter spem magna ornatus fortuna appulisset, prima, vt par erat, vxori latum de hac re attulit nuncium: eamq; solam prae alijs vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, susq; deq; ferre videbatur, nec bellè suum affectum occultabat: sed vt erat ingenuus minimeq; fucatis moribus, ad illius blãdas appellationes ingèmiscebat: narrationeq; eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm manifestis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auersationem: quã molestiam prae amore ferre non valens, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse nõ constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cum sàpè cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius laederet ob defuncta desiderium. Talibus curis aestuãtem & sic erga Mariammen affectum, vt vidêre soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: moxq; assiduis calumnijs concitabant hominem accendentes eius odium ac Zelotypiam: quas ille nec reijciebat, nec tamen libebat credere, & sauire in dilectã coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorem vertit in odium. Ac fortasse iam tum sauius in eam aliquid statuisset, ni commodùm nunciatum esset, extinctis Antonio & Cleopatra, Caesarem Aegypto potiri: cui obuiam properans familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudaeae partis ei dominium impetrauit.

Mariamme & Alexãdra Herodi infensæ.

Sohemus mandata Regia effutit.

Herodes à Mariamme vxore non blandè exceptus.

Herodes inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, contristatur.

Herodis mater ac soror Mariammen calumnijs infectantur.

Antonius & Cleopatra extincti.

Cæsar Aegypto potitur.

Sohemus ab Herode beneficijs ornatus.

Caterum

An. mũdi 3935. Ante Christum natum 29. Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Caterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs ornatus est. quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Joppen, Stratonisq; turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunã quàm foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quod ad coniugium attinet, qua parte sibi antè videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quàm qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regia potentia ratione, non rarò contumelioſius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. qua causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eaq; suspitiones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersijt. hæc autem introgressa quidem est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudũ subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaretur quale nam id esset, diceret pharmacũ penes ipsam esse, à se requisitũ tantum ministerium. quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt armatorium Regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatam, cuius ipse vim ignoret: ideoq; id renunciare, quod hoc & Regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iam antè satis cõmotus, cùm magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quòd sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos interceſsisset. moxq; Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratam exorsus, & conflictum veneficij crimen intentans. erat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cùm eum ita velle viderent, omnium qui aderant suffragijs damnata sit. qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quam alijs quibusdam præsentibus, non esse eius supplicij præcipitandum, sed includendam in aliquem regia carcerem. at Salome cum sua factione

Mariammes moroſa fœmina.

Sohemus, ppter Mariãmem Herodi suſpectus interficitur.

Mariamme ab Herode accuſata, omnium ſuffragijs damnata in carcerem conijcitur.

factione modis omnibus dedit operam, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerunt, quòd dicerent timendũ esse aliquem motũ in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere. atq; ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id conspicata Alexandra, & intelligens similem exitum sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volens enim ostendere se non esse consciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus sceleſtissimam & ingratam erga virum clamitans, dignamq; tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritũ amantissimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos misera, etiam alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperijs eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significabat. ipsa intrepida specie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoque suo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperans & magnanima, sed non satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantum omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ potissima causa fuit quò minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius æquo se gerebat. molestè etiam ferebat suorum casus, idq; apud ipsum quoq; fatebatur. Tandem effecit, vt exosa esset Regi & matri & sorori, atq; etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam flagrare cœpit Rex, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neq; enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsque indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne indies magis ac magis eam diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuijs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeoq; dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil. nec remedia quicquam proderãt, sed cùm exacerbare potius malum viderentur, res minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diæta electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutem fortunæ committentes. Quo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificijs degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent,

An. mũdi 3936. Ante Christum natum 28.

Mariamme Salomæ instinctu ad supplicium ducitur.

Alexandra indecorè se filiæ crimínis non conſciam vult ostendere.

Pestilentia Hierosolymis grassatur.

Herodes grauẽ morbum contrahit.

Alexandra, Herode absente, vrbis arces in suam potestatem redigere conatur.

Herodes propter vxoris necem miserè affectus.

An. mũdi 3936. Ante Christum natum 28.

ne forte illo defuncto occuparentur ab alijs. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hac solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cum essent alioquin etiã fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandrã oderant, nec fas putabant desperare de salute principis. amici enim erant veteres, vnus etiã nepos Regis, Achiabus nomine. quare cõtinuò per nuncios de Alexandra significauerũt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoq; tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendũ esset propensissimus. quamobrẽ ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus vnus inter primates Idumæorũ, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotiũ Cõze numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquàm sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quàm primũ regnũ adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimoniũ Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperãt: misitq; legationem ad Cleopatrã, docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratũ illi potius obsequi. Hac autem moliebatur, non quòd Cleopatram mallet habere dominam, sed vt accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquam non intentus ne à turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo tàm mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquã posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellũ repudij marito mittit, præter legitimũ morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verũ illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortiũ, & ad fratrem se conferens, ait se prætulisse fraternã benevolentiã coniugali fœderi. conspirasse enim eum ad res nouas moliendas cum Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisq; rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iam per XII. *annos seruasset incolumes. erat autem hoc verum, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditũ vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dum Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendum Herodem intra mœnia: sed obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quod putarent eum* Regem *magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem, Costobarus destinatus ad obseruandos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit.*

Herodis consiliarij Alexandræ institutũ ei per nuncios significat.

Alexãdra interfecta.

Costobarus, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumeę principatũ inuadit.

Costobarus intercessione seruatus.

Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodẽ accusati.

Babæ liberi à Costobaro seruati.

Ac

Ac tunc quidem licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquam ſcire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tum quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè ſibi hoc fore poſt primam negationem, pergebat eos occultare, iam neceſſitate etiam non modo beneuolentia. Hoc poſtquam ſororis indicio Rex comperit, miſſis quibuſdam ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum eſſet ex Hyrcani cognatione, ſed ſublatis omnibus, quorum excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicquid vellet agere, nemine amplius reſiſtente. Quo factum eſt, vt magis ac magis diſcederet à patrijs ritibus, & peregrinis ſtudijs veterum inſtituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta eſt bonorum morum in deterius inclinatio, labante diſciplina, qua antehac populus ſolebat cõtineri in officio. Ac primum athletica certamina quinto quoque anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit, denunciatam circumuicinis atq; etiã longinquis gentibus: propoſitiſq; præmijs magnis vndiq; athletarũ cæterorumq; certatorũ cõcurſus factus eſt, confluxeruntq; exercitatiſſimi quiq; in hoc genere. euocabantur enim magnis præmijs non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiã præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec nõ quadrigarij ac trigarij, & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna contentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrũ ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & tropæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quod verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes precioſiſsimæ, non gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisq; vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modo inter ſe, modo cum damnatis hominibus committebantur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimũ admirationis ſimul atq; delectationis afferebant, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtijs comparatis voluptatẽ crudelem captare homines: abſurdum æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed nihil tàm moleſtum fuit quàm tropæa: quæ cum putarent armis contectas imagines, quarum vſus interdictus eſt noſtris legibus, indigniſsimè eas ferebant. à quibus cum eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, ſed blandis alloquiis conabatur hanc ſuperſtitionem eximere. nihil tamen mouebãtur, ſed credentes eum grauiter peccare, vno ore exclamãt: etiamſi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos ſe intra vrbem hominũ imagines: ſic tropæa vocabant: hoc enim nefas eſſe. Herodes verò videns eos turbatos, & ſine ſatisfactione non facilè ceſſuros, accitis ad ſe præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, oſtenſis tropæis, quidnam hoc eſſe putarẽt. cumq; reclamaſſent, hominum eſſe imagines, iubet detrahi ornatum appoſiticiũ, & oſtendit nudos ſtipites. quo facto in riſum vertit indignatio concepta ex ſuſpicione imaginum. atq; ita ſedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne ſic quidem deſtiterunt externos mores

An. mũdi 3936. Ante Chriſtum natum 28.

Babæ liberi aliiq; accuſati ab Herode interfecti.

Hedio & Ruffinus Cap 10.

Herodes plurima peregrina inſtituta introducit.

An. mũdi 3939. Ante Chriſtum natum 25.

Theatrum & Athletica certamina, aliaq; ſpectacula ab Herode inſtituta.

Herodes ex ſpectaculis non magnã gratiã reportat.

Tropæa armis contectas imagines Iudæi putant.

An. mũdi 3939. Ante Christum natum 25.

abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerunt q; sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicasq; vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendũ si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consilijs in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiã adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidã verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantũ odiorum sibi quotidiè cõcitaret, recipit se in Regiã, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerũt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui cõmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc illi cùm magna confidentia pro se attulissent, à Regijs abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multò post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim cõcisus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscijs quibusdã mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familijs plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cum igitur duas arces munitas in vrbe haberet; vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusq; causis mobili tumultuãdi materia, parato ad quoscunque clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, vel recens ortos compescant. In primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quò illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initijs essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum

Decem viri contra Herodem coniurant.

Herodes coniurationem expiscatur.

Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim concisus est.

Herodes Hierosolymis duas arces munit.

Antonia.

Samaria vel Sebaste.

Stratonis turris siue Cæsarea.

Gabala.

Esthmonitis.

Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat.

An. mũdi 3942. Ante Christum natum 22.

tantum ſpacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti ſtadiorum circuitus. in eius medio tullio fanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe voluit, modis omnibus ornatiſſimum, in quo templum exſtruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendū, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere ſtuduit, ſecuritatem captans ex firmitate loci quo pro arce vti voluit, pulchritudine verò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad poſteros.

An. mūdi 3942 Ante Chriſtum natum 22.

CAP. XII.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

EODEM *anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtatæ temporum viciſſitudines. Primùm ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus alijs poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quòd ægroti in tanta penuria nec curam ſibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaq; abſumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeoq; omnia varijs malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quod ferè ſoleat calamitatum culpa in eos reijci, penes quos eſt regimen Reipub. Cogitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, ſed modū vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victū neceſſarias venderent, eadem preſſi inopia, nec pecuniarum tantum ſupereſſet, quantum poſſet omnibus ſufficere. attamen videns opus eſſe vt omnes ad ferendam opem conſilia conferrent, quicquid erat in regia ſuppellectilis tàm aureæ quàm argēteæ, id totum concidit, nec laudatorum artificū parcens operibus, nec vaſis ad vſum neceſſarijs. inde cōfectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæſare. Is licet obrutus multitudine ob talem neceſſitatem ad ſe confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & ſeruatos cupiebat eius ſubditos, pro alijs eis conceſſit frumenti exportationem, tàm in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis ſalutem in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo ſua diligentia, non ſolùm mutauit auerſorum à ſe animos, verùm etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primùm his qui ſibijpſis frumentum quærere non poterant, diuiſit omnibus accuratiſſimè diſpenſans. Deinde quia multi erant qui propter ſenium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoque prouidit adhibitis piſtoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduerſus hyemis aſperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia veſtium abſumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus.*

Hedio & Ruffino Cap. 11. aliàs. 10.

Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.

Annonæ caritas morbos quoq; inducit.

Herodes ex aurea & argentea ſuppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea comparat.

Herodes aduectum frumentum populo diſtribuit.

An. mũdi 3942 AnteChriſtum natum 22.

entibus. Vbi verò etiam huic neceſsitati proſpectum eſt, propinquis quoq; Syrorum vrbibus ſolicitudinem impendit, diſtributis ad ſementem faciendam frugibus. quod ſanè & ipſi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiam, vt omnibus alimenta ſuppeterent. & quam primùm ſegetes meſsi matura facta ſunt ad LM. hominum quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atq; ita res penè perditas reſtituit ſua diligentia, non mediocriter ſubleuatis etiã finitimis qui eiſdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem nõ pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numeroſiore familia, ad illum confugientes neceſsitati inueniebant remedium: ita vt reuocatis ad rationem quæ in exteros tantum inſumpſerat, reperta ſint frumenti cororum decem millia. corus autem capit decem medimnos Atticos. intra regni verò ſui promœria LXXX. millia cororum expenſa ſunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tãtum apud Iudæos valuit omnium ſermone celebrata, vt poſitis odijs quicquid hactenus vel adminiſtrando regno, vel tranſgrediẽdis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiſcerẽtur, benè compenſatum putantes eius liberalitate, qua vſi ſunt hoc difficilimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta eſt apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illuſtratum ſit; & quantum damni domi acceptum eſt, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cùm enim in alienis neceſsitatibus tantam oſtendiſſet magnanimitatem, omnes non qualis antè fuiſſet reputabant, ſed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia miſit Cæſari, quingentos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumq; ſæpè forti opera vſus eſt. Rebus igitur in priſtinam felicitatem reſtitutis, regiã in ſuperiori vrbis parte ædificauit, exſtructis ædibus ampliſsimis, exornatisq; auro & marmoribus & ſubſellijs, vt magnum virorum numerum poſſent capere: domibus etiam pro cuiuſq; dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæſaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne diſtraheretur vagis voluptatibus. occaſio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi ſermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus eſt. deinde conſpecta amore captus, noluit vti ſua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tàmen contemptu dignus videretur, quò cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius viſum eſt elegit, vt videlicet honoris acceſsione eum ornaret. mox igitur Jeſu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & ſucceſſorem ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptijs nouum caſtellum condit, quo loco Judæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. diſtat autem à Hieroſolymis circiter LX. ſtadijs, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim eſt leniter accliuis, attollens ſe in manufactam altitudinem, habens mammæ ſpecie circumferentiam: eſtq; diſtinctus teretibus turribus, aſcenſu arduo, qui per CC. gradus lapideos ſcanditur. intus autem diuerſoria ſunt regia, magnis impenſis ſtructa, tàm ad firmitatem, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes ſpectatu digniſsimæ, tum propter alia, tum propter aquæ ductus egregios, magno ſumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta eſt ad iuſtæ vrbis

Judæi Herodi propter beneficia fauent.

Cęſari Herodes quingentos ex ſuo ſatellitio mittit.

Regia Hieroſolymis ædificata.

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

Herodes, Ieſu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiã duxit, ſubrogat.

ſta vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſententia, nullos amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſſimùm modis ſubditos in officio continens: timore ſuppliciorum quæ neminiremittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſsitatibus: communiebatq; ſe accuratiſſimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiam ad Rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum præbebat, dynaſtas per occaſionem colebat, ad conciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quod innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factum eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerum ſuarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio ſtudiumq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit vt multum à patrijs inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit & templa exſtruit, licet non in ſolo Judaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Judæis, quòd non ſponte, ſed potentiorum iuſſu hæc faceret: & interim Cæſarem Romanosq; tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honorem à patrijs conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed præcipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

An. mũdi 3942 Ante Chriſtum natum 22.

Herodes accuratam diligentiam & ſumptus non exiguos in ſtructuras confert.

CAP. XIII.

Cæſarea conditur.

ERGO cum animaduertiſſet in maritimis locum condendæ vrbi opportuniſſimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè deſcripſit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſſimè, tàm regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operoſiſſimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſorijs, admirandũ ſtructura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno ſumptu conuehenda fuerit. Sita eſt hæc vrbs in Phœnice, quà in Ægyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, non ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis ſtatibus arenas in littus prouoluens, nullam ſtationem quietam eſſe patitur, ita vt plerunque naues mercibus onuſtæ in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſſi recipiendæ ſufficere: & in viginti vlnarum profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frangendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum ſuſtinebat murum lapideum diſtinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomen Druſus à Druſo Cæſaris priuigno immaturo fato defuncto. Fnerant & crebri fornices, nautarum diuerſoria. Exſcenſus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi cauſa iucundiſſimus. Os autem portus patet verſus ſeptentrionem ventorũ ſereniſſimũ. crepido verò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens ad firmius reſiſtendũ fluctibus à dextra

Stratonis turris alias Cæſarea dicta, ab Herode ædificata.

Pyræus Athenienſis portus.

Dora & Ioppe non portuoſæ.

Cæſareæ portus.

An. mũdi 3942 Ante Christum natum 22.

à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerſo ſitæ pares celſitudine. Circum portum ædes continuata ſerie marmore politiſſimo exſtructæ ſunt, exſtante in medio tumulo, in quo templum Cæſaris à longè conſpicuum adnauigantibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, vnde nomen Cæſareæ, vrbi tàm materia quàm artificio ſtructuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis non minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitijs in mare exeunt, vna tranſuerſa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini æſtus, quoties accedunt ſubintrare poſſint, & totam vrbem ſubluere. Exſtruxit etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſſimum, vnde latè proſpectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum ſpacio ſunt abſoluta, Rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera vrbe poſt Sebaſten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrũ & Ariſtobulum, vt ſalutarent Cæſarem: eratq; eis paratum hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſſimum, licebat tamen etiam Cæſaris vti hoſpitio. Excepit enim adoleſcentes ſumma humanitate, fecitq; Herodi poteſtatem, vt arbitratu ſuo è filijs quemcunq; vellet hæredem regni deſignaret, aucta prius noua acceſſione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lyſaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans cõpendium. incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, aſſueti prædas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò non vetebat, vt lucrorum etiam eſſet particeps. ab his malè vexati propinquorum agrorum coloni, Varum prouinciæ præſidem querelis obtundebant, poſtulantes vt Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari. Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: ſic enim fore vt eius prouidentia caueretur in poſterũ, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent moleſtias. alioquin difficilè erat eos compeſcere iam aſſuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, ſed in ſpeluncas ac cuniculos more ferarum refugia habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiam, vt externa vi petiti poſſent ſatis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent anguſtos, nec niſi vnum poſt alium hominem admittentes, ſed intus ſunt ampliſſimi & ſupra quam credas capaces, plano ſolo deſuper tecti. nam totus is locus conſtat petra aſpera & non facilè meabili, niſi aliquo ducente per ſemitas: quæ non per directum ferũtur, ſed multis mæandris flexuoſæ ſunt. incolæ quoties propinquos populari non datur, ipſi inter ſe exercent latrocinia, nihil ſibi non permittentes. Eam regionem poſtquam Herodes accepit à Cæſare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis ſecuritatem peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore adempti à poſſeſſionis permotus, Romam ad accuſandum Herodem profectus eſt: nihil tamen efficere potuit.

Theatrum & amphitheatrum.

Herodes Alexandrũ & Ariſtobulum Romam ad Cæſarem mittit.

Cæſar Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis ditionem Herodi donat.

Zenodorus ex raptu viuit.

Herodes latrones coercet.

Interea in Aſiam Agrippa mittitur, adminiſtraturus tranſmarinas prouincias pro Cæſare. eum, quòd eſſet amiciſſimus, Herodes apud Mytilenen cum ſalutaſſet, in Iudæam reuerſus eſt. Cæterùm Gadarenſes quidam Agrippam adeunt, Herodem accuſaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remiſit. Arabes etiam iamdudum infenſi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idq; de cauſa, vt tum videbatur ſatis probabili. Zenodorus enim deſperatis rebus ſuis, Auranitidem ditionis ſuæ partem illis elocauerat L. *talentis annuis:*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. Agrippa in Aſiam miſſus.

Gadarẽſes Herodem accuſaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit.

Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæſare Herodi donata eſt cauſa belli.

quam

quam quia donatio Cæſaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excurſionibus ac vi eam ſibi vindicantes, modò contendentes de iure poſſeſſionis apud iudices. pelliciebant etiam ad ſe egenos milites, qui miſerorum more meliora ſperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouiſſet, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hoſtiliter, ne daret occaſionem nouis motibus. Decimoſeptimo demum eius regni anno Cæſar venit in Syriam: moxq́ Gadarenſium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, inſtigati huc potiſſimùm Zenodori criminationibus: qui interpoſito iureiurando pollicitus erat, non prius ſe deſtiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæſaris. ab hoc perſuaſi clamitabant, idq́ aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dediſſe videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim ſi quis alius, erga ſuos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de vi & rapinis eius, violatisq́ ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat cauſam ſuam dicere: Cæſar verò comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congreſſi ſunt, facta eſt horum mentio, deinde verò interruptum eſt hoc negotium. Gadarenſes enim videntes quorſum Cæſar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, ſequenti nocte alij ſe iugulauerunt, alij precipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen ſe iacientes necauerunt: atque ita cùm ſeipſi pradamnare viderentur, ſine mora Cæſar Herodem abſoluit. acceſſit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim precordijs ruptis ſanguine multo per ſeceſſum profluente apud Antiochiam Syria perijt. Cæſar verò & huius portionem, ſanè non contemnendam, donauit Herodi: qua ſita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Ulatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syria, mandauitq́ vt omnia ex eius ſententia fierent. Denique eò tum felicitatis prouectus eſt Herodes, vt cùm in in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo eſſent omnium potentiſſimi Cæſar & Agrippa, Cæſar poſt Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa item poſt Cæſarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pherora ſuo fratri tetrarchiam impetrauit, de ſuo regno deciſis centum talentorum reditibus, vt etiam ſi quid fatale ſibi accideret, in tuto eſſent res illius, neque ſubijceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæſare in regnum reuerſus, in terra Zenodori elegantiſſimum ei templum conſtruxit è marmore candido, prope Panium quod vocant. id ſpelunca eſt in monte amœniſſima, eiq́ ſubiecta in immenſum hians terra deuexitas, plena aquis ſtagnantibus. ei mons valde magnus imminet. ſub ſpelunca autem ſcatent fontes Jordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo exſtructo in honorem Cæſaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remiſit regni ſui ſubditis, pratextu quidem vt poſt ſterilitatem ſe reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offenſos talibus Regis operibus, qua videbantur planè ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur ſermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occaſiones turbelarum auferens, & iubens ſua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuijs, appoſitisq́ etiam ſpeculatoribus, & grauiſſimis

An. mũdi 3942 Ante Chriſtum natum 22.

Cæſar in Syriam venit, apud eum Gadarenſes Herodem accuſant, qui ſeipſos iugulant.

An. mũdi 3946 Ante Chriſtum natum 18.

Zenodorus miſerè perit.

Vlatha, Paneas alique regiones Herodi donatæ.

Herodes [illegible] Agrippa [illegible] honore [illegible]

Phero[illegible] He[illegible] fratri Cæſar [illegible] chiam concedit.

Herodes propè Panium templum ædificat.

Herodes tertiam tributorum partem remittit.

An. mũdi 3946 Ante Christum natum 18.

pœnis qui contra facerent proposítis. nam multi clàm & propalam abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tàm in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. adeò enim hanc curam non negligebat, vt sapè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò

Herodes populum Sacramento obstringit.

multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameaq; sectatoribus plerisq;: quod cum non impetrasset, non tamen in eos vt in cæteros tales sæuijt, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui

Pharisæis propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.

Essæi Pythagoreis non absimiles.

Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorum non absimile, de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus

Manahemus rogãti futura prædicit.

Manahemus nomine, cum aliàs vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus. hic conspicatus Herodem etiam tum cum cæteris pueris ludum literarium frequentantem, Regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tàm diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hac verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cùm maximè vigeret Manahemum accersitum rogat de diu-

Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.

turnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes verò vel hoc contentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quòd multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

CAP. XIIII.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Hegiõ & Ruffinus Cap. 14. lib. 11. Herodes Dei templum denuò cõstruere animo concipit.

DECIMO OCTAVO autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuò construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritum minus ad hoc obsequentem haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo

beo neceſſe, viri tribules, vt vel geſta vel opera mea commemorem, qua, ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & ſecuritatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. ſcitis enim ipſi quòd in maximis veſtris difficultatib. nulla priuati commodi ratione vobis proſpexi: & qua opera hactenus Deo iuuante abſolui, vobis potißimùm ſeruiunt, per quæ factum eſt vt res Judaicæ nunc magis quàm vnquam antea floreant. quare, vt dicere cœpi, non opus eſt ſingulatim percenſere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Judæam ipſam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: ſed illud potius vobis nunc proponam, quod maximè vel ad regionis cultum vel ad regionis ornatum attinet. Templo huic, quod poſtliminio reuerſi à captiuitate Babylonica patres noſtri inſtauraverunt, deſunt ad priſcam altitudinem LX. *cubita. tanto enim celſius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum noſtrorum accidit, per quos non ſtetit quin par illi priſtina ſtructura ſurgeret: ſed hanc menſuram præſcripſerunt Cyrus & Darius Hyſtaſpis filius: ſub quorum imperio quia illi tum vixerunt, ſicut poſtea Macedonum, non potuerunt aſſequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus ſuppetunt, &, quod maximum eſt, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores ſub alieno nutu viuentes non ſatis accurauerunt ſuppleam, & quicquid deeſt ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè perſoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi ſunt attoniti, quòd ſupra ſpem polliceri videretur: & angebantur magna ſolicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non poſſet abſoluere. quare periculoſum videbatur conſilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iußit eos bono animo eſſe. manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantiſper dum omnis materia comparetur, quæ ſit ad futuram fabricam neceſſaria. neque eos fefellit. Mille enim plauſtra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritißimos ſelegit ad decem millia, & inſuper mille ſacerdotes ſtolis ſacerdotalibus ſuo ſumptu veſtitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hoſq; omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repoſitis, deſuper templum exſtruebat, longitudine centum cubitorum, altudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto poſt ſidentibus fundamentis deceſſerunt, eosque denuò addere decreuerunt noſtri Neronis temporibus. Conſtabat autem ſtructura è lapidibus candidis firmißimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim. habebatq; baſilicæ ſimilitudinem, hinc & inde humilius, media ſui parte excelſum, à multis ſtadijs conſpicuum, maximè ex aduerſo habitantibus aut aduentantibus. Janua verò penè ipſi templo par, & ſuperliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis diſtinctis, & habentibus columnas intextas, ſub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum ſanè opus tàm manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum dua validis muris fulciebantur, operè vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus*

An. mũdi 3947 Ante Chriſtum natum 17.

Herodes populo ſe templum exſtructurum, exponit.

Iudęis veritis ne Herodes demolitus vetus ædificium nouũ abſoluere non poſſet, Herodes vetus illæſum manſurum, donec ad nouũ materia compareꝰ tur, promittit.

Materia ad fabricam templi neceſſaria.

Templum ab Herode quomodo exſtructum.

An. mũdi 3947 Ante Christum natum 17.

Solomon Rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui versus austrum subiecta est vallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spatium & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quàm longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circũ templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuò dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt, Stolæ Pontificiæ repositorium. *repositoriũ stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate* Stola Pontificia in cuius potestate fuerit. *fuit, vsq; Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiã eis referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitum. post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolam in* Antonia, turris. *Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatã deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab vna transitus erat in regiam per vallem in medio interiectam: duo ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem dispositis, & inde alijs sursum per accliue tendentibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, de-* Porticus prælta super vallem extructa. *super exstructa erat prælta porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus*

porticibus ſtabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Craßitudo autem cuiuſque columnæ, quantam poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo viginti ſeptem pedum, ſubiecta ſpira duplici. Numerus vniuerſarũ fuit centum ſexaginta duo, capitellis ſculptis opere Corinthio pulchris vſq; ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla terna porticus, ita, vt in vno quoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, ſtadij longitudine, claudant inter ſe mediam, cuius latitudo ſeſquialtera, altitudo verò duplicata. tanto ſuperabat vtramq;. Earũ lacunaria lignea, ſculpturata figuris varijs. Media verò conuexitas altius ſurgebat, excitato ſuper epiſtylia pariete lapideo politißimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. Atque hoc modo ſe habebat primus ambitus. Interius verò non longo interſtitio ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, ſeptum habebat lapideum, cum inſcriptione qua vetaret tranſgredi alienigenã, ſub interminatione pœnæ capitis. hoc interius ſeptũ tam auſtrino quàm ſeptentrionali latere patebat ternis ianuis æquidiſtantibus, ab oriente verò vna magna, per quam intrarent caſti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò ſpatium intimum, ſolis ſacerdotibus acceßibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hoſtias immolare Deo ſoliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non auſus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: abſolutoq; octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipſum eorundem Sacerdotũ opera ſeſquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum eſt in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & Regi pro accurato tam alacriter negotio fauſta ominantibus, & inſtaurationem templi magna feſtiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro ſuis quiſque facultatibus tantum victimarum, quantm vix comprehendi poſſit numero, fallente veram æſtimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem abſolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuerſaria hilaritate ſolitus eſt colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum Rex *inter alia templi opera etiam cryptam fecit ſubterraneã, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impoſuit, in eum vſum, vt occultè illuc poſſet aſcendere, ſi quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum ſtruebatur nunquam interdiu pluiſſe, noctu tantum imbribus deſcendentibus ne interrumperetur ædificatio: eaq; fama quaſi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec eſt veri abſimile, ſi quis diuinam prouidentiam reſpiciat. Et de templo inſtaurato hactenus.*

An. mũdi 3955. Ante Chriſtum natum 9.

Interius ſeptũ quod Iudæis modò ingredi conceſſum erat.

Templum dedicatũ.

Crypta ſubterranea ab Antonia.

Tẽpli ædificatio dum durat interdiu nunquam pluit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVI.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur.
II. Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.
III. Herodes ad Agrippam nauigat.
IIII. Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere Priuilegia per Romanos concessa.
V. Herodes in Iudæam reuertitur.
VI. Domesticum dissidium inter Herodem & filios.
VII. Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.
VIII. Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.
IX. Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.
X. Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.
XI. Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subijt.
XII. Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.
XIII. Trachonitarum defectio.
XIIII. Expeditio Herodis in Arabiam.
XV. Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.
XVI. Euryclis calumniæ contra Herodis filios.
XVII. Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. I.

An. mũdi 3955. Ante Christum natum 9.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur.

Hedio & Ruffinus Cap. 1. Herodes nouã legem sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex *etiam priuatas iniurias, tàm in vrbe quàm in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, vt perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tàm ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis ladebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed vindicandũ in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicum quiddam magis quàm Regium sapere, nõ sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq́ hoc nomine* Rex *omnium criminationibus inuidiosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Cæsarem, & ad inuisendos* Roma *suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractato filios reducendos domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis orna-*

Pœna furti, iuxta legem Mosis. Exod. 1, 22.

Deut. 12. 15.

Herodes in Italiã nauigat, & liberos suos Roma domum reducit.

ornamentis animi, & modis omnibus Regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.
Mouerunt hac ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæterosq; quorum calumnijs Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hac ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facilè diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalibus quidem vinceretur affectibus.

Salome & alię Herodis filios calumnijs appetunt, eosque parenti infensos reddunt.

CAP. II.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

SED tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quòd iam essent adulti, vxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiã Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocũ Regis filiam Glaphyrã. Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyrã Archelai Cappadocum Regis filiã Alexandro Herodes vxores coniungit.
Post hac audito quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illo inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsarienſem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus. Hedio & Ruffinus Cap. 2. Marcus Agrippa ab Herode in regno circumuectus. Agrippa Hierosolymis Hecatomben immolat.

CAP. III.

Herodes ad Agrippam nauigat.

REX autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cum exercitu Bosporum peteret: factaq; prater Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus sibi eum inuenturam. Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutatum venientes Regijs honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quamprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticã vrbem eum offendit, ex insperato visus cũ classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regem inter- Herodes in itinere ad Agrippã Chium peruenit, eiq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam, confert. Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam vrbem offendit, & ab eo honorificè excipitur.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

intermißis proprijs negocijs præsto factum Agrippæ opportunißimo tempore. Quamobrem indiuiſus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum ſocius, & conſiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus eſſet animus, ſolus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negocijs, quorum cauſa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: ſed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorem Phrygiam terreſtri itinere peruenerũt Epheſum: & inde rurſum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per ſingulas ciuitates in multis Herodi gratificatus eſt, ad cius preces multorum ſubueniens neceſſitatibus. Solitus eſt enim non ſolum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos ſumptus facere in hoſpites: verum etiam ſi cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius voti compos factus eſt. Cumq; etiam ipſe magnanimus eſſet ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel ſponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim ratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chijs debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacunq; in re ſingulis opus eſſet, affuit.

Herodes cum in difficilibus tùm in iucundis rebus ſolus Agrippæ proximus.

Agrippa terreſtri itinere Epheſum peruenit.

Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum eſt apud Agrippam mediator.

Agrippæ Ilienſes reconciliati, & Chij immunitatẽ impetrãt.

CAP. IIII.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa.

POSTQVAM autem ventum eſt in Ioniam, præſto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatem queſti ſunt de indigenarum iniurijs, quòd nec legibus ſuis eos viuere ſinerent, & feſtis diebus traherent ad tribunalia, & ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere vetarent, adigerentq; ſe ad expeditiones & munia publica conuertendam; in eos ſumptus ſacram pecuniam, contra conceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa, aßidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantißime, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas: nobis verò etiam impetrandi quæ petimus adeſt fiducia. Neque enim aliud poſtulamus, quàm quod iam antè veſtra beneficentia conceſſum eſt: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficium, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo iudicaſtis. ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrem ſatis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoq; pertinere, quorum iſti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritã reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificijs, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patriis ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius quæ per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc alijs inferre conantur: quaſi verò nõ perinde ſit, vel tuam vel alienam pietatem impedire

Ionici Iudæi apud Agrippã de indigenarũ iniurijs cõquerũtur.

Nicolaus corã Agrippa pro Iudæis verbã facit.

impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtné vlla gens aut ciuitas aut populus, qui nõ ſummam ſuæ felicitatis in veſtro principatu & Romana potentia collocet? eſtné qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſaluum relinquunt, eorum quæ veſtra benignitas conceſſit, quæ tamen ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſſimam vitam exigunt? Noſtra autem res, etiam ſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem cultum nõ prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquã merito offendi debeat? imò quid nõ coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neque enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoque die ab omnibus alijs negotijs vacantes, perdiſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinã plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus noſtri quum per ſe quoque in diſquiſitionem vocati nihil habeant reprehenſibile, nunc vetuſtate etiam, contra quàm multi opinantur, conſecrati ſunt: vt non poſſit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſſitate exigente, ſed tantum in religionis noſtræ contumeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atque illicitis odijs proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo cõſulens, & beneuolentiã mutuam ſubditorum alit, & obſiſtit odijs. Has iniurias, Agrippa præſtantiſſime, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtq; in poſterum quoque detur noſtris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduerſarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed conceſſum etiam veſtra clementia: & exſtant de hac re multa ſenatuſconſulta in Capitolio æreis tabulis conſecrata, quæ hodie quoq; leguntur, dubio procul propter expertam noſtram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui ſacroſancta etiam ſi nullum noſtrum præceſſiſſet meritum: quandoquidem non ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficijs detrahitis, vt ea potius indies præter omnem ſpem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percenſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur noſtra officia, omiſſis præteritis ſatis teſtari poteſt vel Rex noſter qui tibi aſſidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ veſtræ non exhibuit? vbi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem veſtrum excogitauit? ad quam neceſſitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæſar in Ægypto geſſit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita ſe geſſit, vt tam terreſtribus quàm naualibus prælijs nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus ſit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator ſcripſit ſenatui, quibus à

An. mũdi 3956. Ante Chriſtum natum 8.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

pop. Roma. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtq; populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: qua quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Judæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmata coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi concessistis Judæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd oneroſi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patrijs legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petijssent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant; confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

Agrippa Iudæorum immunitatem cõfirmat.

Agrippa à Lesbo digressus.

CAP. V.

Herodes in Iudæam reuertitur.

Aliàs cap 6. Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in concionẽ aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.

EX igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

CAP. VI.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

Hedio & Ruffinus Cap 3. Aliàs cap. 7. Salome hæreditario odio Mariãmes filios prosequitur.

INTERIM domesticum dißidium indies augebatur, Salome tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atq; ex præterito facinore quo matrem eorum oppressérat, audaciam assumente, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortem immeritã. Nec deerat occasio, quòd adolescentes non optimè erga patrẽ affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominãdi cupidine. Rursum igitur veterа mala renouabãtur, his in Salomen ac Pherorã cõuicia iactãtibus, illis vicißim odia & insidias cõtra adolescẽtes exercẽtibus: &

Alexander & Aristobul⁹ à Salome ac Phe rora ad conuicia illecti, apud Herodem traducuntur.

cum

cum esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contrà maleuolè ac astutè calumnijs viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumento colligentes, quòd nec puderet eos talis matris, & iniustè interfectam contenderent. Famq; fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modo vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atque huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. Qui postquam reuersus est, & concionem illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, imminere magnum periculum ab adolescentibus, palam iactantibus non impune laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis quòd eadem & ab alijs renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuraq; ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, planè confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunã consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehementer cupiebat) infensior etiã indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiã verbis suis possent abstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentia captabant: cumq; per multas easq; inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbebant. nam & lacryma sæpè eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quæ omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Alias 8. Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.

Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur.

Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum arrogantiã honoribus euehit.

Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

obſeruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domeſticum diſſidium. Rex enim agrè hæc ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus ſemper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus poſtremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad ſalutandum Agrippam, poſt decennalem adminiſtrationem Aſia deceſſurum, ſolum ex filijs Antipatrum ſecum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæſaris amicitiã: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protruſis à principatu adoleſcentibus.

Herodes Antipatri matrem in Regiã inducit, eumque Cæſari commendat.

Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.

CAP. VII.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæſarem accuſat.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illuſtris enim factus eſt Roma, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleſtè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumnijs, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem ſe præberet erga Mariammes filios. Hæc aſſiduè cogitans non deſiſtebat à propoſito: & abſens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate ipſius ſolicitus, ſed reuera ad ſperatam regni ſucceſſionem malis artibus viam ſibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus eſſet adoleſcentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temerè, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accuſare apud Cæſarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios. quò poſtquam peruenit, non inuentum ibi Cæſarem Aquileiã vſq; perſecutus eſt: & cum veniſſet in colloquiũ, rogaſſetq;, vt de infortunio ſuo vellet cognoſcere, adductos coràm filios accuſauit inſolentiæ tentatiq; veneficij, conquerens eò proceſsiſſe illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum ſibi per Cæſarem libera poteſtas permiſſa ſit relinquendi eum ſucceſſorem qui in pietate erga patrem ſit conſtantior. illos verò etiamſi principatus non accedat, contentos eſſe patris exitio, idq; etiam cum ſuæ vitæ periculo quærere: tam immane ac ſceleſtum odium inueteratum eſſe in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratã nunc demum ſe cogi aperire Cæſari, & aures eius talibus inquinare ſermonibus. & quo tandem ſuo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipſe principatum longo tempore per multa pericula quæſiſſet, eius non ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittant relinquendi eius cuicunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officijs contentio: maximè cum ſaluo naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. neminem enim poſſe affectare parentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitum, quandoquidem viuo non detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe eorum quæ Regijs liberis ab amantiſsimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, non delicias, coniugia quoque procuraſſe illuſtriſsima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum ſit, ne poſt talia quidem auſa, patria ſe poteſtate in eos vſum, ſed ad communem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentẽ ex iure vel patris violati vel Regis per inſidias appetiti, ex æquo

Antipater Romæ illuſtris factus.

Antipater præſens calumnijs, & abſens per literas Herodem in filios exacerbat.

Herodes Romam nauigat, & Cæſarem Aquileiam vſq; perſequitur.

Herodes apud Cæſarem filios accuſat.

ex aquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néue ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filijs obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lacrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tanta impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeoq; omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

An. mũdi 3956 Ante Christum natum 8.

Aliàs Cap. 9. Alexander & Aristobulus omnes lacrymis etiam parentem accusatorem ad misericordiam commouent.

CAP. VIII.

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

TVM iuuenes vbi obseruauerunt & illum iam flecti & Cæsarem, cæterosq; partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lacrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsum Patrem oratione, sic aggressus est obiecta diluere. Pater, quàm benevolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsum iudicium. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in sontes animaduertere. cæterùm adducere nos Romam, & hunc testem ac arbitrum facere, seruare volentis argumentum est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit læsa erga talem parentem pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, quàm tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro an non idem crimen in quemuis nostri similem torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos defuncta matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat astruere. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cum tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris conuinci possumus. calumnias autem refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrum defleuit? at non quia mortua

Alexander suo & fratris nomine patentis accusationẽ diluit.

An. mũdi 3956 Ante Christum natum 8.

sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatum affectamus quem pariter obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terra latura sint nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, posset ne quisquã interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios genuisti neq; tam stultos, sed infortunatiores fortè quam tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquam deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm iritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nũc nostro arbitro, hoc tantum petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim miserius quàm temerè insimulari criminis grauissimi? Sinà nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sententia damnemur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt eam cum autoris molestia retinere velimus. His verbis & Cæsar ne antè quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiam flexus est, quòd intentis in Herodem oculis ipsum quoq; permoueri animaduerteret: & quotquot præsentes aderant solicitudo cepit de iuuenibus, non sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuuenumq; in ipso flore ætatis periclitantium miseratio, ad ferendam opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquam tam cordatè Alexander accusationi patris respondit, manentibus reis in eodem habitu, & præmœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandem alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tàm temerè criminationem aggressus sit. Postremo Cæsar aliquantisper deliberabundus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quòd non tales se parenti præstitissent, vt nulla posset in eos harere suspicio. Herodem autẽ rogauit vt suspicari desineret, ac reconciliaretur filijs. Per iniquum enim esse habere eum fidem talibus calumnijs: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorem pristinum, si ad abolendas suspiciones veteres, vtrinq; diligentius coleretur pietas. Post hanc admonitionem iuuenibus innuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatientibus omnibus, qui aderant tàm ingenuis quàm famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias vnà discesserunt, & cum eus Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiam. Sequentibus deinde diebus Herodes CCC. *talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ, & congiarium diuidentem populo. Cæsar vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cyprijs, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: alijsq; hospitalibus officijs honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filijs, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quamdiu viueret tàm regnum haberet in potestate quàm filios. His ita peractis Rex rursum Judæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed opera ducum quos in regno reliquerat*

Iuuenum miseratio omnium animos concitat.

Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quod se à suspicione immunes non seruauerint, ac parentem vt filijs reconcilietur, hortatur.

Herodes filijs reconciliatus.

Antipater se reuersis in gratiam, gratulari simulat.

Herodes 300. talentis Cæsarem donat.

Cæsar Herodi dimidium redituum è Cyprijs metallis donat.

Rebelles domantur.

reliquerat

reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Caterùm Herodes & filij nauigantes cum appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Js excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est obreconciliatos filios, & quod Alexander eius gener egregiè refellisset obiecta crimina: datisq; vicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hac Herodes in Judaam reuersus aduocata in templum concione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cæsaris, & alijs rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicosq; & cateram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexandrum & Aristobulum. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiam magis est idonea, præsertim non deficientibus alijs facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & liberi. milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam rectè visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim amulatione inter filios, res omninò spectare ad aliquam mutationem videbantur.

An. mũdi 3956. Ante Christum natum 8.

CAP. IX.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

PER idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni verò anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. excitienim sunt ad certamen artifices Musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tàm Romæ quàm apud gentes cateras. Consecratum est autem hoc quoq; certamen Cæsari, instaurãdum per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi

Hedio & Ruffinus Cap. 5. alias Cap. 10. Cæsarea perfecta. An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

Quinquẽnale certamen.

multa

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Julia, & mittente permulta pretiosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptus ad D. *talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersorijs & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuijs & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quaq; maiorem admirationem sui facerent: ferturq; ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atq; Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatridà. deinde castellum matrẽ suam nomine referens supra Hierichuntem condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, communito egregiè & instructo amœnis domicilijs. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaëlum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, quà itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaëliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare per difficile fuerit, quanta contulit in vrbes tàm Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pendebant propter inopiam, pecunijs in absolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quòd Rhodijs Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendijs. Antiochensibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam vtroq; latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tàm ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum naturæ beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atq; etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienũ modestia. atq; ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas*

Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.

Antipatris extructa.

Cypron conditum.

Phasaelus turris & oppidum.

Pythium templum ab Herode extructum.

Olympij ludi.

Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.

eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neq; enim poterat nisi vellet reditus minuere. itaq; abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuiebat non aliter quàm in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quòd solus vellet honorari ab omnib. Quàm autem honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipsis honoribus quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo esse suis, vt quemadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Judæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores colere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat quòd non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & consiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

An. mũdi 3957 Ante Christum natum 7.

Herodes honoris cupidus.

CAP. X.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

ASIATICI autem & Cyrenenses Judæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus, Cumq; Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Judæis seruetur æquale ius cum alijs. cuius rescripti exemplar subijcimus, quò testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniam Judæorum gens semper fida & grata fuit Po. Rom. non nunc tantum, sed superiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Judæos vti proprijs ritib. ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: licereq; eis votiua pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in paraſceue. Quod si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religioſis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Rom. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Judæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque pro Judæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecunia sacra quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Judæos esse volo in Asia: & & si quis sacram Judæorum pecuniam furatus ad asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Judæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano

Hedio & Ruffino Cap. 6. al. 11. Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti, legatis ad Cæsarē missis, immunitatem consequuntur.

Agrippa Ephesiorũ magistratibus pro Iudæis scribit.

Syllano.

An. mũdi 3957 Ante Christum natum 7.

Cyrenæorum magistratibus.

etiam magistratui scripsit, ne Judæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui S. Judæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, alijsq; eius prouinciæ magistratibus, non esse vetandos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantijs, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. Hos ego suo iuri suisq; moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Judæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Judæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quam Cæsaris. Nec aliter Julius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Judæi Febr. Jdibus reddenti mihi ius apud Ephesum inditauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patrijs legibus & moribus, primitiasq; suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogaueruntq; vt ab illis concessa meo consensu rata habeam Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patrijs moribus, imò illorum consensu religione concessa Deum colere mus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuò, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Justitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtilissima tàm Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nosq; omnibus, modò eis inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuersum vitæ genus horreant, quàm complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnibus, & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit.

Julius Antonius Procol.

CAP. XI.

Herodes opus habens pecuniæ, sepulcrum Dauidis subijt.

Vedio & Ruffinus Cap. 7 al. Cap. 12. auri sacra fames.

HERODES *multum pecuniarum domi foris q; profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superesseq; multo plura quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum sepulcrum ingreditur, cum prius accuratè cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantùm amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandum, interius processit, vsq; ad conditoria corporum Solomonis ac Dauidis: vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temerè. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ se in aditu sepulcri monumentum è*

Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit.

candido

candido marmore condidit ſumptuoſiſsimis impendijs. eius operis & Nicolaus illius temporis ſcriptor meminit, ſed non item de deſcenſu Regis, præter decorum id factum exiſtimans: idq; more ſuo fecit. Viui enim Regis hæc auribus dedit, captans gratiam, & ea tantũ attingens quæ ad gloriam illius pertinere viſa ſunt. quin & multa eius apertè iniuſta facinora aut alia ſpecie afficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare ſtuduit: quandoquidẽ etiam crudelitati in Mariammen ac filios ſpecioſam cauſam adſtruere conatur, illam impudicitiæ, hos inſidiarum patri paratarum inſimulans: & hoc toto opere facit perpetuò, quæ rectè ac iuſtè Rex geſſit nimijs extollens laudib. cõtraria verò diligenter excuſans. Sed illi ob quam dixi cauſam danda venia, non tàm ad poſteritatis cognitionem, quàm ad gratificandũ ſuo Regi ſcribenti. Nos verò qui & generis propinquitate Aſamonæos Reges contingimus, & ſacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res geſtas exponimus, ſalua reuerẽtia poſterorũ Regis illius, qui etiam nũc rerum potiuntur, maiorẽ tamen veritatis rationẽ habentes cum ipſorum quoq; venia. Caterùm Herodis domus poſt violatum ſepulcrum cœpit labi in deterius: ſiue diris vltricib. in eam partẽ incumbentib. quæ iam antè malè habebat: ſiue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri poſſit impietatis præmiũ. Diſſidium enim erat in aula bello ciuili ſimile, & odia mutua concertantia calumnijs. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificioſa machinatio, qui per alios inuoluens illos falſis criminationibus, ipſe patrocinium eorũ ſæpè ſimulabat, vt approbata ſua beneuolentia facilius iuuenes clàm poſſet opprimere: atq; talib. verſutijs circũueniebat patrem, vt putaret hunc ſolùm incolumitatis ſuæ curã gerere. quapropter etiã Ptolemæum procuratorẽ ſuũ Rex Antipatro cõmendauit, & cũ matre eius omnia communicauit conſilia, adeò vt nihil non horũ arbitratu gereret, & infenſum eum redderent his quos exoſos Regi eſſe ipſorũ intererat. Mariãmes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes ſuo loco ſe dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum nõ in ordinẽ redigi. Quin et vxores ipſorum eiſdẽ laborabant paſſionib. quarum altera Alexãdro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo proſequebatur Salomẽ, tum propter mariti amorẽ, tum quòd inſolentius ſe erga filiã eius gereret. ea nupta erat Ariſtobulo, quã illa ſibi honore æquari ferebat muliebriter. atq; hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidẽ Regis frater alienus erat à diſcordia. habebat enim priuatam cauſam ſuſpicionis & odij. Inciderat in amorem ancillæ propriæ tam inſanum, vt oblatã ſibi à Rege in coniugium filiam faſtidiret, contentus ancillæ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, videns germanum affectum à ſe tot beneficijs, & penè regni ſocium, non reſpondere pietate mutua, & infortunatum ſe fratrem exiſtimans: & cum non valeret Pheroram ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cum Phaſaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuiſſe fratris cupidines, conqueſtus de repulſa, alterius conditionẽ ei detulit, quæ Cypros nomine dicta eſt. Tum Ptolemæus Pheroræ conſulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi reſipiſcat, propter quẽ ſtultum ſit priuare ſe Regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc ſibi vtile, qp iã antè calumnijs appetitus veniã à Rege cõſecutus fuerat, mulierẽ iam filij matrẽ ex ſe factã ablegat: & Regi pollicetur ducturum ſe filiã eius alterã: condixitq; diẽ trigeſimum ad celebrãdas nuptias, iureiurãdo interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata

An. mũdi 3957. Ante Chriſtum natum 7.

Notatur Nicolaus Hiſtoriographus.

Ioſephus ex Pontificali Aſamonæorum genere

Diſſidium in domo Herodis.

Antipatri contra fratres artificioſa machinatio.

Rixæ muliebres.

Pheroras Herodis filias in cõiugium oblatas faſtidit.

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

legata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdã, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumnijs. Jamq; nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commißis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carißimas. Nam & Salome infensa Mariammes filijs ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionib. quo factum est vt secreta eorum expiscaretur omnia, & puella quoq; iuuenem exosum redderet. illa verò in matris gratiam sæpè narrabat, quod illi, quoties soli essent, crebram mẽtionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarenturq; si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim conducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentib. delicijs vestituros se cilicijs, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome Regi renunciabat: qua ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quam punire. maximè autẽ exasperabatur suspicionib. & indies seipso peior, omnib. omnium rumorib. credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum respõsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recruduit. Pheroras enim Alexandrum cõuenit maritum, vt diximus, Glaphyra Archelai filia: aitq; se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyrã, nec posse hunc affectum excutere. hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij, quod quidem ferè quotidianum erat, in peiorem partem interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neque diutius potuit eam indignationem concoquere, sed adito patre cum lacrymis ei sermonẽ Pheroræ aperit. quamobrem ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se falsò tam turpis criminis, multa querens de suorum malicia, à quibus pro beneficijs talem reportaret gratiam. Moxq; accersitum Pheroram adortus turgio, peßime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehendo tuum propositum, quòd non conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrem suspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animũ, an in dextrã eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrem oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apàge te hinc post tam peruersum erga fratrem benè meritum animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neque dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficijs eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non esse hæc sua,

Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit.

Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyrã dicit, vehementer commouet.

Salome se purgat.

ſua,& omnes hoc vnum agere,vt eam inuiſam Regi faciant,& de medio tollant Herodis amantiſſimam,& præcauentem ipſius pericula. nunc verò etiam maioribus ſe appeti inſidijs. ſolam enim autorem fuiſſe fratri, vt, abiecta qua ſe oblectabat muliercula, filiã Regis duceret,& hanc eſſe cauſam odij. hæc illa loquente, ſimulq; capillos ſibi vellente,& pectus plangente, ſpecies quidem negantis erat veriſimilis, ſed mala mens diſſimulabatur geſtu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum ſui facti inueniens, cum non inficiaretur ſe dixiſſe,& audiſſe eadem perſuadere non poſſet. ea perturbatio non ſine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæſus & fratrem & ſororem ablegauit: collaudata q; filij temperantia,& quod hos ſermones ad ſe detuliſſet, admodum ſerò ad curam corporis ſe contulit. Poſt hanc contentionem malè audiebat Salome, quod videretur autor huius calumniæ:& vxores Regiæ malè ei volebant, quòd ſcirent moroſam & variabilem,& pro tempore nunc inimicam nunc beneuolam. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occaſione ex caſu quodã fortuito. Erat Arabũ Rex Obodas, homo ſegnis & ocio deditus: negocia verò eius adminiſtrabat Syllæus vir callidus, ætate florens & corporis ſpecie. hic cum propter quædã negocia ad Herodem veniſſet, contemplatus vnà cœnantem Salomen animũ ad eam adhibuit: compertoq; eſſe viduã, venit cum ea in colloquium. illa quæ deterius quàm ante tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, non abhorrebat à nuptijs: & cum per eos dies frequentarentur conuiuia, exiſtebant multæ non mediocria ſigna quod conſenſus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non ſine deriſione referebant. Herodes autem hoc non contentus ſciſcitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obſeruare, quomodo erga ſe inuicem affecti ſint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarent quò tenderent. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abijt. elapſis deinde duobus aut tribus menſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus,& collocutus de hac re cum Herode, poſtulauit, vt Salomen ſibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatũ & deberi ſibi,& iam magna ex parte contigiſſe. De quo cum ille ad ſororem retuliſſet, per contando an ei nubere ſit animus, mulier facilè aſſenſum præbuit. poſtulantibus deinde vt Syllæus accenſeretur in Iudæorum religionem,& tum demum vxorem duceret, alioqui non eſſe licitum: ille facere hoc non ſuſtinuit, lapidandum ſe dicens à popularibus ſi faceret: atq; ita re infecta diſceſſit. ex eo tempore Pheroras Salomen inſimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eam conſueuiſſe cum Arabe. Et puellam, quam fratri deſponſatã ille domeſticæ muliercula illecebris victus recuſauit ducere, Herodes in ſororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro mutauit ſententiam perſuaſus à Pherora, negante adoleſcentem amaturum talem ſocerũ propter patris ſui eadem,& æquius cenſente, vt ipſius filius eã ducat, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominium. quod vbi is perſuaſit, impetrauit prioris offenſæ veniam. Mutatis igitur ſponſalibus puella data eſt nuptum adoleſcentulo, addita c. talentorum dote. Nec interim ceſſabant turbæ domeſticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initijs progreſſæ vſq; ad calamitates triſtiſſimas. Erant in delicijs Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in ſerijs regni negocijs vti eſt ſolitus: hos quidam ad Regem detulit corruptos eſſe ab Alexandro filio accepta magna

An. mũdi 3957. Ante Chriſtum natum 7.

Effectus calumniarum.

Syllæus Arabs Salomen in vxorẽ petens repulſam patitur.

Herodes filiam Pheroræ filio dat coniugem

Odiũ filij in patrem proditur.

An. mũdi 3957. Ante Christum natum 7.

vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati cõtra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq́ in gratiam Antipatri sauientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatumq́ eos vt Herodem desererent iam inutilem, facientemq́ fucum atati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarentq́ breui dignitatem primariam. iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quòd filij verba & contumeliosa viderentur, & minacia: vtroq́ igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius cõtra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatem suã collocans: quarum adeò nullus erat finis, vt quò quisque ei coniunctior esset, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cateros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominari à delatore sat erat, moxq́ ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt, tutissimos rati, qui alios præuenirent calumnijs, certissimumq́ hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorum in se conciebant inuidiam, videbanturq́ merito retaliandi, & sic accipiendi, vt ipsi tractassent alios. Iamq́ etiam priuatas simultates hoc modo exercebant, moxq́ deprehensi eadem patiebantur, occasione contra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulo pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quòd multos conuictos tolleret: quod tamen non in hoc proderat ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirent, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimum Regem tam legationibus quàm consilijs iuuerant, filiosq́ eius instituerant, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiã renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, vt posita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum porrò omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunque reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij. illi verò immoriebantur cruciatibus, quòd nihil

Herodes quibusuis calumnijs fidem adhibens multos iniuste interficit.

Hedio & Ruffinus Cap 8. Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.

Antipater omnium malorum fax.

Propter Alexandrum multi tormentis examinantur.

nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus, quod præ- An. mūdi 3957.
ter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Ante Christum
Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à natum 7.
fide erga dominos & amicos discedere, vrgebaturq; vt secreta perquirerentur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate statura, aut sagittandi peritia, cæterisq; virtutibus eximijs, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia. patrem enim præ inuidia his offendi omnibus. quapropter quando simul inambulent contrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatorijs iaculationib. illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nō ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermißis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnū postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiã iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de patre, non rectè factū, quòd Antipatro addixisset agros, ex quibus ad eum redirent CC. *talenta annua. Tum verò Herodes probabili, vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexãdro comprehenso iubet injci vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neque enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contentiones videbantur, nec verisimile post manifestū parricidiū voluisse eos Romam petere. quamobrem volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, soliciteq; cauens, ne videretur filiū temerè damnasse ad vincula, & quæstioni subijciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos* Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.
eorū nihil tale confessos interfecit. Cumq; tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrum Alexãdrum quidam quòd Romam cõtra parentem ad amicos, literas miserit, accusat.
Romã ad amicos literas misisse, rogantem, vt curarent se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdã contra illū conspirationibus, quando pater societati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorum Regis amicitiam. addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitū nusquam inuentum est. Cæterum Alexander indicatis etiam socijs facinoris perpetrandi, fatetur insidias patri structas.
Alexander oppressus malis adeò non cessit, neq; inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendum calumnijs: siue vt, si forte crederet, inuoluer et eum cum tota Regia magnis calamitatibus. Quatuor enim libellos à se conscriptos eimisit, negans opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participesq; eorū esse Pheroram & amicorū fidelissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse cõgressam, omnesq; eo tendere, vt, illo sublato, optatam assequerenter licentiam. eiusdem conspirationis arguebãtur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridem amicissimi, non defensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio: alij vinciebantur, alij necabãtur, alij nihil latius ex- Herodes in aula calumnijs & cædib. refertæ vitæ suæ tædet.
spectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorū agrius ferebant: ingensq; mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpeq; illi obuersabatur

irruens

An. mūdi 3957. Ante Christum natum 7.

irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

CAP. XII.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Alias 13.

Archelaus Cappadocum Rex, Herodem indignationem in generum simulat, eúq; ad paternos affectus reducit.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoque vicem miseratus inuolutis tam perplexis & turbatis negocijs, officij sui putauit profectionem ad eum suscipere. Quem vbi sicut audierat affectum inuenit, importunam rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendens & excusare se studens exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nihil præter æquitatem, sed omniæ rectè fecisse: se quoque dirempturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parsurum, si sceleris conscia non fecisset indicium. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro se læso tam grauiter excandescere, asperitate remissa, & factum suum iusta æstimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus redijt. Famq; vtroq; flexo ad misericordiam, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: *postquam verò Archelaum quoque accusationem aggredi vidit, lacrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam*

Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroram transfert.

mitiorem, cœpit crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenem & rudem omnis malicię, præcipuè fratrẽ Regis *vrgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens reconciliatorem neminem Archelao magis idoneum, at ratus illum adijt, alia quoq; desperantis de salute signa præferens. qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facile tam citò flectere offensum Regis animum. Satius esse, vt ipse à fratre veniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium. eam confessionem profore multum ad leniendam iracundiam, ac tum demum se quoq; opportunius deprecatorem accessurum. paruit ille consilio, quod vtriq; cessit feliciter.*

Pheroras Herodi se causam perturbationum fuisse ingenuè fatetur, & fratri Alexandro recõciliatur.

nam & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipse quoque inita maxima gratia apud Regem in tam difficili ipsius tempore, latus in Cappadociam profectus est. nam & cum muneribus dimissus est preciosissimis, & facilè primum inter amicos

Herodes cum Archelao Antiochiam vsq; iter facit.

locum obtinuit. Conuenit etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret, quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: feceruntq; simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

CAP. XIII.

Trachonitarum defectio.

An. mūdi 3958. Ante Christum natum 6.

Arabici belli causæ. Trachonitis Herodi donatur à Cæsare, Aliàs cap. 14.

ILLE verò dum Romam profectus interim à regno abest, bellum Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studijs agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis,

lis, non ſine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex *nauigauit in Italiam Alexandrum accuſaturus & commendaturus Antipatrum Cæſari, Trachonitæ ſparſo rumore de eius interitu defecerunt reuerſi ad priſtina latrocinia. tunc tamen abſente* Rege *à ducibus eius ſunt perdomiti. cæterum* XL. *ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cum munitum quendam locum accepiſſent habitandum, excurſionibus non Iudæam tantum infeſtabant, ſed totam Cœleſyriam, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo præbente impunitatem & ſecuritatem maleficijs. Herodes autem reuerſus à* Romana peregrinatione, *comperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, quòd eſſent ſub tutela Arabum, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perluſtrata Trachone interfecit illorum domeſticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domeſticorum cædem inultam non ſinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incurſionibus. Tum* Rex *ad Præſides à Cæſare miſſos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones depoſcens ad ſupplicium. illi hoc audito maiore manu ſe communire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim vſque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuum creditum repetebat exacto iam præſtituto tempore, ſexaginta illa talenta quæ Oboda per Syllæum commodauerat. Syllæus verò qui detruſo à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inficiabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua diſceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum ſpatium & debitum redderetur, & ex vtroque regno reſtituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorſus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de cauſa profugus: verum Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.*

An. mũdi 3958. Ante Chriſtum natum 6.

Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.

Latrones capti & puniti.

Aliàs cap. 15.

Herodes ab Arabibus latrones ſibi dedi poſtulat, & mutuũ creditum repetit.

Saturninus & Volumnius Syriæ Præſides Herodi Arabes reconciliant.

CAP. XIIII.

Expeditio Herodis in Arabiam.

Ætervm poſtquam aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes verò exſequebatur reſtitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis perſequi: collectoq; exercitu inuaſit Arabiam, ſeptem manſiones emenſus triduo. cumq; peruenisſet ad caſtellum, in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit, ipſamq; munitionem nomine Raptam *diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurriſſet dux Arabum Nacebus, commiſſum eſt prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò* XXV. *cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coërcerent ibi latrocinia: & ad duces* Romanos *agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantum Arabas conceſſo ab eis iure vſus ſit, nihilq; egerit præterea: idq; ipſorum inquiſitione poſtea verum compertum eſt.*

Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Raptam caſtellum diruit.

Nacebus cum viginti quinque Arabũ cæſus.

Herodes Idumæorũ tria millia in Trachonem deducit.

Anı mũdi 3958. Ante Chriſtum natum 6.

CAP. XV.

Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Aliàs cap. 16. Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſat.

ED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatũ eſt, ſuo more exaggerantibus omnia. is iam antè inſinuatus in noticiam Cæſaris, fortè tum circa palatium obuerſans, his auditis cõfeſtim mutata veſte atratus eum adijt, denarrans vt bello afflicta ſit Arabia, totumq; regnum euerſum ab Herode ingreſſo cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidiſſe duo millia & quingentos Arabũ primates, & in his amicũ ac cognatum ſuum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Raptam repoſitas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducẽ, ſe abſente, idoneũ. Hæc dicente Syllæo, addenteq; quòd nec ipſe hanc profectionem ſuſcepturus erat, ni crederet Cæſari curæ eſſe pacem publicam omnium, neq; ſe domi præſente, Herodes niſi ſuo malo eã pacem violaturus. Cæſar hac querela cõmotus per contatus eſt ex Herodis amicis, qui tum aderãt, & ex ſuorum quibuſdam recens reuerſis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra Regni ſui fines eduxerit: Id cum illi fateri neceſſe haberent, nec Cæſar cauſam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi ſcripſit minaciter, ſe hactenus illo vſum tanquam amico, poſthac habiturum eum pro ſubdito. Syllæus quoque ea de re ſcripſit ad Arabas. His literis illi elati neque latrones qui effugerant voluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam perſoluere, neq; pro paſcuis quæ conduxerant, quicquam numerare, fretꝰ eo quòd Rex offendiſſet Cæſarem. Quin & Trachonitæ hac occaſione vſi inſurrexerunt in Idumæorum cuſtodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam ſuis lucris quàm vindictæ ſtudentes miris modis in eos ſæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenſo Cæſare minus iam habens vel fiducia vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis ſui cauſam miſſos primũ ne admiſit quidem: iterum venientes dimiſit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præſens credulo Cæſari quiduis perſuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabum regnum ſucceſſit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & ſibi principatum vſurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæſari daturum ſe pollicitus: quem iratum ſciebat Aretas quòd ſe inconſulto auſus eſſet regni habenas ſuſcipere. Tandem & ille literas cum muneribus miſit ad Cæſarem, & in his multorum talentorum coronã auream in his literis accuſabat Syllæum, quòd nequiſſimus ſeruus veneno ſuſtuliſſet Obodam, quo etiã viuo inuaſiſſet rerum adminiſtrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam ſibi ad occupandum principatum muniens. Cæſar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aſpernatusq; eorum munera, infecta re illos abire paſſus eſt. Interim Iudæorum res ac Arabum indies ſe habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum ſuum conſtabilierat, & proinde ſuos coërcere non poterat. Herodes autem veritus ne, ſi ſe defenderet, eo magis irritaret Cæſarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Poſtremò nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, ſi quid æquius per amicos impetrare poſſet à Cæſare. in eam legationem Nicolaus Damaſcenus profectus eſt.

Arabes & Trachonitæ, ſcientes Herodi Cæſarem iratum, illi inſultant.

Cæſar ab Herode offenſus.

Obodæ defuncto Aeneas in Arabũ regnũ ſuccedit.

Cæſar Arabum legatos non audit.

Nicolaus Damaſcenus ab Herode ad Cæſarem miſſus.

Euryclis

CAP. XVI.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios.

An. mũdi 3960. Ante Christum natum 4.

PER idem tempus dißidium cum filijs domeſticũ multo magis exacerbatũ eſt. quamuis enim etiã antè nunquam prorſus vacarit ſuſpicione, malo pernicioſo Regibus, tunc tamen id maximè ob talem cauſam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, ſed ingenio peſſimo, adulator & delicijs perditus, ſed vtrunq; vicium egregiè diſſimulans, vſus Herodis hoſpitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuerſatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuerſabatur apud Antipatrum, Alexandro quoq; propter crebros congreſſus familiaris. aiebat enim ſibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo ſimulabat ſe Glaphyram obſequijs colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obſeruabat quæcunque vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeò ſe blandis colloquijs inſinuauit vnicuique, vt illi ſoli fidus videretur, cæteros ita tractare, pro vt amico eſſet commodum. his artibus ita ſibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei ſoli tutò ſe poſſe querelas ſuas concredere. aperiebat igitur ei dolorem ſuum quòd pater eſſet à ſe alienatior, caſumq; matris narrabat: & quòd Antipater prærepta fratribus dignitate ſolus poſſet omnia. Hæc diutius ferenda non eſſe, patre iam talibus imbuto odijs, vt cum ipſis nec conuiuia nec colloquia communicare ſuſtineat. Hæc ille, dolorem ſuum in ſinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad ſe hæc pertinere, tacere tamen non poſſe ob periculi magnitudinem, & cõſultum ei velle, vt caueret ab Alexandri inſidijs. non enim eum diſſimulare animum, ſed ipſis verbis præferre cupiditatem parricidij. Poſt hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo perſuaſus eſt, vt ad Herodem referret de hoc negocio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus eſt verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod ſine mora declarauit. Eurycli enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum ſe contulit, & multum Alexãdrum prædicans, operam etiam ſuam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur hominis malicia diſceſſit. Reuerſus deinde in patriã, cum ibi quoque ſimilibus artibus vteretur, Lacedæmone pulſus eſt in exilium. Porrò Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Ariſtobuli, proprio ſeruiebat odio, etiam nemine accuſante obſeruans ſingula & ſciſcitans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicaſſe cum Alexandro conſilia. videbaturq; nullos ſermones audire libentius. Oblatum eſt deinde iuuenibus maius infortunium, calumnijs nunquam ceſſantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, ſcilicet incolumitatis eius ſtudio. Erãt Herodi duo ſatellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offenſam pulſi è Regia, & inter equites Alexandri ſtipatores recepti, quòd eſſent exercitatiſſimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur Rex de his etiam ſuſpicione concepta, tormenta eis admouit. ergo poſt toleratos diu cruciatus, tandem aiunt ſe ſolicitatos ab Alexandro, vt inter

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Alias cap. 17.

Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam ſeſe inſinuat.

Eurycles apud Alexãdrum ſeſe inſinuat.

Eurycles Alexandri dicta & facta obſeruans Antipatro & Herodi exponit.

Eurycles aſtutia ab Archelao pecuniam extorquet.

Herodes Alexãdri & Ariſtobuli criminatoribus aurem præbet.

Iucundus & Tyrãnus ſe ſolicitatos ab Alexandro, vt inter venandũ Herodem interficerent, fatentur.

An.mũdi 3960. Ante Christum natum 4.

vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, precipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simulq; indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & prefectum venatorum arguebant, quod eis prabuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos prefectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellũ reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitq; referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quamprimum Deo fauente perfecerimus qua decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filijs insidias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatum suum characterem, esseq; Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similibus deprehensus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cumq; vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suã ac socrũ ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoq;, inquit, periculum imminet delatæ, quòd spe nuptiarum Syllæum de omnibus quæ hîc fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille nõ amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quenq; quid contra patrem moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec paraſſe se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & rursum interrogauit de fugâ, quónam & quomodo decreuissent discedere, ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Caterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum socijs examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrũ, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò vt ventũ est, continuò mulier vinctum cõspicata maritũ, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lacrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorũ poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: quî potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conſciam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suã perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè opor-

Alexander ad Præfectum arcis Alexãdrij, vt se reciperet, scribit.

Diophantus scriba aliorum characteres imitatur.

Alexander & Aristobulus in carcerẽ coniecti.

Aristobulus amitam suã ac socrũ monet.

Alexander Herodi q ad Archelaum discedere decreuerit, fatetur.

Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.

Glaphyra, Alexandri coniunx, num paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.

mè oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conſcia: ſed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à ſe Archelaum maleuolentia, dedit Olympo & Volumnio literas, iußis vt inter nauigandum appellerent ad Eleuſam oppidum Cilicia, & Archelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filijs conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent. & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatueret: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eiq; literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleroſque cognatos Oboda manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mũdi 3960 Ante Chriſtum natum 4.

Archelaus, Herodi ſeſe excuſat.

Herodes Cæſari reconcilatus.

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti non neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim ſi defenſionem Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi. conteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendum die, Nicolaus aſſiſtentibus ſibi Areta legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorumq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronasq; arguens corrupiſſe tàm Romæ quàm in Arabia. addidit his grauiſſimum crimen, circumuentum mendacijs eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc accuſationis locum poſtquam ventum eſt, Cæſar interlocutus iußit eum, omiſſis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem depradatus ſit. Ad hæc Nicolaus, de his ſe vel maximè ait docere poſſe, nihil horum aut certè minimam partem ita ſe habere, quemadmodum ab illo relata ſint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionem auditis cum Cæſar attentius auſcultaret, ille primùm indicauit ei de D. *talentis mutuò ſumptis, deq; ſyngrapha in qua aſcriptum erat, licere poſt elapſum præſtitutum tempus pignora ex vniuerſa regione capere: deinde non expeditionem hoſtilem hanc fuiſſe, ſed exſecutionem iuris & repetitionem debiti. idq; non properè actum quanquam permittente ſyngrapha, ſed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præſidibus: poſtremò apud Berytum in horum præſentia Syllæo per Cæſaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum ſe & pecuniam, & Herodis perfugas. & cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, aditos rurſum præſides Herodi permiſiſſe pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. hoc eſt, inquit, illud bellum quod aduerſarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamen quî poteſt bellum vocari, permiſſu præſidum & ex pacto illatum poſt periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæſaris? reſtat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ* XL. *primùm, mox plures, fugientes*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 18.

Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.

Expoſitio belli Arabici, & pecuniæ mutuo acceptæ.

Trathonitæ latrones.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Herodem metu ſupplicij, receptaculum ſibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agroſq́; eis dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipſos eodem iureiurando tenebatur reſtituere cum mutuatícia pecunia ad præſcriptum terminum. nec poteſt oſtendere quenquam præter hos captum in Arabia: immô ex his ipſis aliquot euaſerunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidioſa ſycophantia, audi Cæſar mendaciſſimum figmentum quod ad prouocandam iram tuam commentus eſt. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuaſiſſet, & vnus atq; alter è noſtris cecidiſſet, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo XXV. *non amplius occidit, quorum ſingulis centuplicatis iſte bis mille & quingentos cecidiſſe retulit. His motus Cæſar, vultu irato ad Syllæum verſus, rogauit quot Arabes ea pugna deſiderati ſint. Hæſitante illo, & erratum in numero fatente, lecta ſunt ſyngrapharum conditiones & reſcripta præſidum, literæq́; vrbium continentes querelas de latrocinijs. Ad vltimum eò res deuenit, vt Cæſar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumnijs permotus durius ſcripſiſſet, hoc quoq; Syllæo opprobrauerit, illius mendacijs impulſum ſe diſceſſiſſe ab officijs amicitiæ. In ſumma, remiſit eum in prouinciam, vt poſtquam ſatisfeciſſet creditoribus, daret ſupplicium. Cæterùm Aretæ indignari pergebat, quòd regiam dignitatem ac poteſtatem vſurparet, priuſquam à ſe acciperet: volebatq́; Arabiam quoq; Herodi tradere: ſed hoc conſilium mutauerunt reddita ipſius litera. Olympus enim & Volumnius cognito placatum eſſe Cæſarem, mox ita vt mandatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis viſum eſt non onerare inſuper alio regno ſenem & infortunatum circa filios: admiſſisq́; legatis Aratæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorum temerariè Principatum ſumpſiſſet, non expectata ſua ſententia, admiſit munera & regnum ei autoritate ſua confirmauit. Poſt hæc Herodi iam reconciliatus ſcribit, dolere ſe vicem eius qui tales haberet filios, debereq́; eum, ſi quid contra pietatem auſi ſint, vt in parricidas animaduertere. ſe enim liberam ei poteſtatem permittere: quod ſi tantum fugam meditati ſint, ipſum quoq; ſalua pietate oportere leni caſtigatione contentum eſſe. Quare ſuum conſilium eſſe, vt indicto cõſiſtorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præſidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisq́; cæteris & viris illuſtribus, de communi ſententia quid ſtatuendum ſit diſpiciat. atque hoc fuit argumentum epiſtolæ Cæſaris.*

Trachonitæ latrones.

Syllæus capitis damnatus.

Herodi Auguſtus Arabiam quoque vult tradere, quod conſilium ipſius literæ redditæ mutant.

Aretas ad Arabum Regem legatus.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. aliàs 19.

Cæſar Auguſtus Herodi in parricidas animaduertere liberam poteſtatem permittit.

CAP. XVII.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

QVA accepta Herodes ſupra modum gauiſus eſt, tum quòd rediſſet in gratiam, tum propter conceſſam ſibi ſtatuendi de filijs poteſtatem liberam: & neſcio quo pacto accidit, vt qui prius in ſecunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus ſuis in melius mutatis, & recepta priſtina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nuncios quotquot viſum eſt Cæſari, vno Archelao excepto, vel quòd hominem oderat, vel quòd vereretur ne obſiſteret ſuo propoſito. & poſtquam Berytum conuenerunt cùm præſides, tùm cæteri exciti è diuerſis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit,

Herodes qnotquot viſum eſt Cęſari, vno Archelao excepto, conuocat.

nuit, non longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus intro- An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.
gressus, coram consessu CL. *virorum, vsus est accusatione non tam propter in-*
fortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora. Vehemens Herodes filios accusat.
enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, non satis se explicabat, multaq́
furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus,
sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater contra filios, literasq́ ab ipsis
scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de
ineunda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille
peruenit vociferabatur quasi in confessis insidijs: remq́ exaggerabat deierans
mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cæsare
potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accu- Deut. 18. 21.
sato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum
ferire, atq́ in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria &
suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq́ calculos. Venire se tamen ad
eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per
occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum
edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuueni-
bus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in consilio videntes rem
eò deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirma-
uerunt. Et primus Saturninus vir consularis, multisq́ defunctus honoribus, Saturninus eiusque filij moderatam sententiam proferunt.
protulit sententiam moderatam circumstantijs: damnare se quidem Herodis fi-
lios, non tamen censere interficiendos, quòd & ipse filios habeat, & Herodem
præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Post illum ipsius tres filij, qui
legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse, pronunciant.
plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quem deinceps
maior pars secuta est, vt omninò viderentur addicti ad supplicium. Moxq́ in-
de Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus apppulisset à Roma Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.
veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est
quid Romæ amici sentirent de eius filijs. Ille respondit videri consilia iuuenum
impia, conijciendosq́ vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negocio,
si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin con-
trarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse
Romæ plerorumq́ amicorum sententiam. Tum Rex diu multumq́ tacitus se-
cum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ven-
tum est, mox omnes fuerunt de filijs soliciti, euentum expectantes. valde enim
metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumq́
dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod libe-
rius vacabat periculo: sed in sinu misericordiã celantes, taciti dolorem dissimu-
labant. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri
æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabãt, ipse liberè eloquebatur, &
sæpè exclamare cogebatur in turba, perisse veritatẽ & iustitiã in rebus humanis,
& pro his regnare cum mendacijs maliciam: eoq́ tantam caliginem inductam
negocijs, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc lo-
quendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quòd non
sine ratione fortiter se gereret tali tempore; libenterq́ hæc audiebant singuli, &
cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiã. nam tanti mali,

expectatio

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

expectatio potuisset à quouis commiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Non possum, inquit, ó Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, qua me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed tibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negocijs? quanam hac est tanta amicorum ac cognatorum penuria? neque enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate commissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat aquis auribus accipiebat Rex, admonitus tàm sua calamitatis, quàm domesticorum perfidia. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinam essent illi ægrè ferẽtes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor Regis accedens eum ait se non semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hac locutum iubet corripi: moxq́, tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns patrem sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllam spem salutis ex crudelitate Regis conijciens, ait se indicaturum veritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq́, in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos vt Tiro sua manu Regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq́, ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorum supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum vnà cum Tirone ac filio, tonsoreq́, indice, omnes accusauit apud populum. in quos multitudo quicquid ad manum veniret cõijciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, vbi maternus eorum auus & plerique ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrem longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipsius duriciem, & cupiditatem tàm gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur: eamq́, vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. Sed hunc sermonem vt arduum

Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat cum ducib. & militibus in carcerem conijcitur.

Tiro à Regis tonsore & proprio filio, se Regi insidias struxisse, accusatus.

Aliàs Cap. 20.

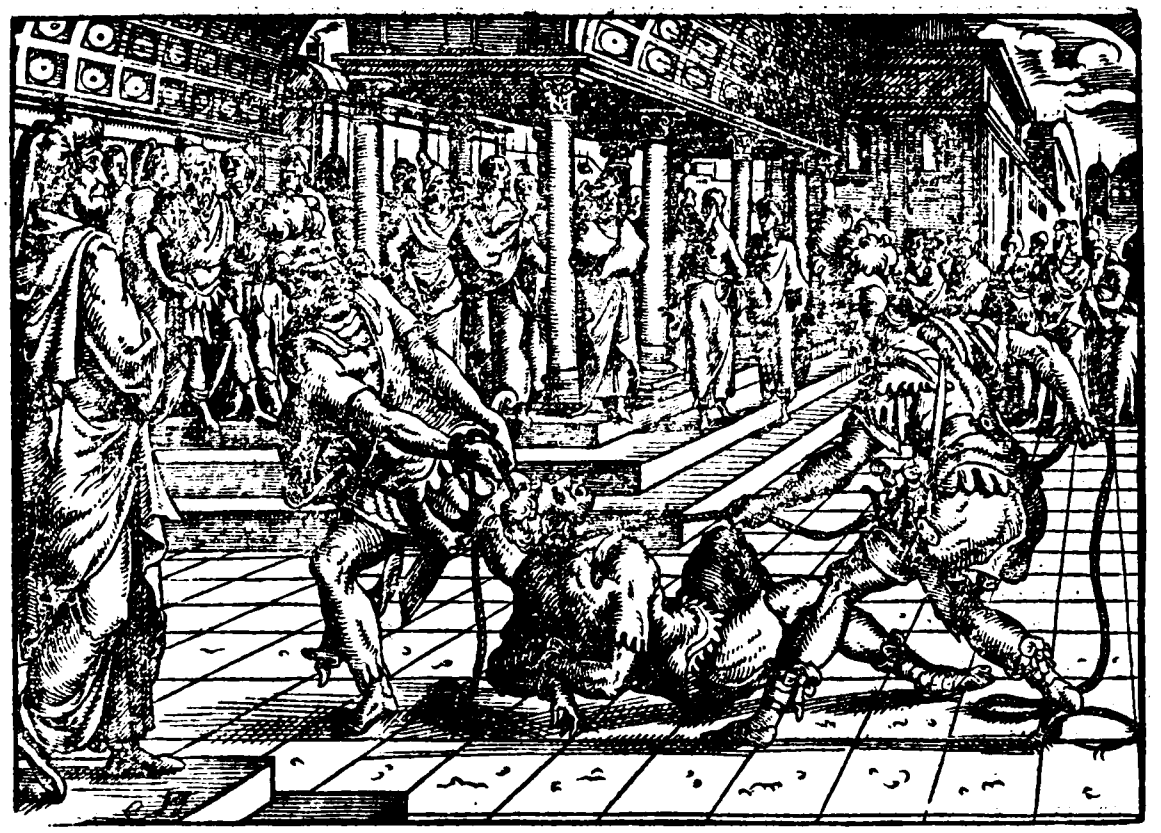
Tiro cum trecentis ductoribus militum apud populum accusatus, interficitur.

Alexander & Aristobulus Sebastę strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

Causæ harum calamitatum.

Fatum & prouidentia diuina.

duum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studijs nonnihil tribuit; & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Caterùm ex duabus reliquis causis quod ad filios An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solùm gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studijs. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas verò cunctationes & deliberationes, postremò tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui antè videbantur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. quæ de re dicturi sumus in sequentibus.

Alexander & Aristobulus in quib. peccauerint.

Herodis error pudendus & inexcusabilis.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. De Antipatri Herodis filij malicia.
II. De Zamari Iudæo Babylonico.
III. Antipatri contra Herodem insidiæ.
IIII. Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.
V. Pheroræ obitus.
VI. Pheroræ vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.
VII. Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.
VIII. Herodis morbus & Iudæorum seditio.
IX. Antipatri exitium.
X. Herodis mors, testamentum & funeratio.
XI. Populus seditionem mouet contra Archelaum.
XII. Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.
XIII. Cæsar Herodis testamentum confirmat.
XIIII. De Pseudalexandro.
XV. Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

CAP. I.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Hedio & Ruffinus Cap. 1. Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.

ANTIPATER *autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satisfaciebat & in futurum auida. Liberatus enim æmulorum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultatem parandi sibi regni incidit, videlicet odiũ quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitũ, alienati militum animi à quibus pendebat Regũ securitas, si quãdo gens ipsa videretur nouarum rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit. & tamen haud aliter quàm Rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quasi saluti Regis consulens illos prodidisset, non morem gerens odio, quo tàm illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus insessus furijs: dabatq́ operam, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos quos Herodes aperta vi petitus refugere. sed tum longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperiũ: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet infensissimum. Ideò nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis hominum odia beneficijs volens obruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterq́ Regis sororem, nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciem hominum animos, & dissimulandi*

Antipater cum patre res Iudæorum administrat.

Antipater parentis vltimũ diem optat.

Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptibus parcit.

dissimulandi odij summus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malicia: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callaas vxorem duxerat. Sed nec affinitas hæc effecit, quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Julia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurato ni consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur controuersiæ. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis commendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis: sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricationis reponerent. despondit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filijs Pherorę filiam: Aristobuli verò filio filiam Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alteram autem filiam, Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pherorę filiam. itaque præter eius sententiam mutata sunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est patrem nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam postea duxit Regis fratruelis Josephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaëlum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaëlo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

An. mūdi 3961. Ante Christum natum 3.

Antipater amitam fallere non potest.

Salomē Herodes ad Alexæ coniugium compellit.

Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelao Cappadocū Regi remissa.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Herodes filiorum liberos educat.

Archelaus fratrum liberos odit.

Antipater precibus Herodem vt pacta cōnubialia mutentur, flectit.

Herodis nouē vxores.

An. mũdi 3961. Ante Christum natu. n 3.

CAP. II.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eiq; Zamarin Iudæum Babylonicum præficit.

VOLENS *deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Judæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cumq; intellexisset fortè fortuna virum Judæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittarijs & centum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vnà cũ suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. eratq; hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulq; Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores essent a latrocinijs: multiq; vndiq; ad eum confluxerunt Judæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregijs liberis superstitibus, & in his Jacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regiq; Agrippa ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.*

Iacimus & Philippus Zamaris filij.

CAP. III.

Antipatri contra Herodem insidiæ.

Hegio & Ruffinus Cap. 3.

ÆTERVM *in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, benè sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callidè tegens suam maliciam, & in omnibus facilè fidem à parente impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiam. Sed præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quamuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigãtibus, & mutuò se inuicẽ adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm perniciem conspirare, & parata eius rei indicium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc*

Pheroras à mulieribus deceptus.

nomine

nomine Regi & inuiſam, hoc contrà excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictiſq́ conuicijs ſimularent diſſidium, maximè præſente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuã beneuolentiam: atq́ ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cùm primò excogitatum eſt, nec poſtea cùm cœpit fieri. omnia enim perueſtigabat, moxq́ ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorũ conuenticula & clancularias conſultationes, mirum ni euaſura in ipſius perniciem, ſi maturè ſibi non proſpiceret. In aliorum enim conſpectu diſſidentes & iactantes inter ſe conuicia, celare amicitiam: deinde quando ſoli ſint conſentire, dubio procul conſpirantes in eos quibus occultam velint eſſe ſuam amicitiam. Hæc illa & perueſtigabat diligenter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per ſe nonnihil intelligentem, ſed cohibentem ſe adhuc, quòd ſuſpectum haberet etiã ſororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædã Iudæorũ ſecta exactiorem patriæ legis cognitionem ſibi vindicans, quibus tanquã Deo, vt videri volebant caris, abdictum erat hoc mulierum ſodalitium. Hi Phariſæi vocãtur genus hominum aſtutum, arrogans, & interdum Regibus quoq́ infeſtum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam cum tota gens Iudæorum fidem ſuam iureiurando obligaſſet Regi & Cæſari, hi ſolum non iurauerunt: excedentes ſex millium numerum: quibus hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctam perſoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præſcire ex Dei colloquijs, prædicebant, decretum eſſe Deo regnum ablatũ ab Herode & eius progenie, transferre in ipſam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoq́ Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorũ quoſdam ſolicitarent muneribus atq́ corrumperent. qua in culpa Phariſæorũ aliquot deprehenſos interfecit, præcipuos autores huius conſilij, cumq́ his Bagoam eunuchum, & ſuas delicias Carum, præſtantiſſimæ formæ gratia ſibi commendatum: & præter hos quoſcunq́ è domeſtica familia cum Phariſæis conſpiraſſe ipſorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam ſpem ſublatus erat, quaſi parens & benefactor appellandus Regis, quem deſtinarent vaticinia. proſperè enim ceſſura nouo Regi omnia, conſtabiliendo ſucceſſione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Phariſæis ac ſupplicio traditis amicorum conſilium aduocat, & apud eos Pheroræ vxoris accuſationem inſtituit, quòd ipſius impulſi frater conditionem Regiarum virginum ſpreuerit: id crimen ad ſuam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres ſerat diſſidia quibuſcunque valeat, tàm verbis, quam operibus. mulctam quoque contumacibus à ſe impoſitam illius perſolutam eſſe impendijs, & in ſumma conſciam eſſe totius recentis conſpirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, ſi non expectatis fratris precibus ſponte talem mulierem ableget, fratres inter ſe committentem mutuis odijs: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda ſit, aut fraterna coniunctionis ac beneuolentiæ, nec niſi illa reiecta manſurum ſit integrũ germanitatis vinculũ. Pheroras autem quãuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat ſe & fraternæ pietatis iura perſanctè culturum, & à coniugali caritate haudquaquã diſceſſurum: emoriq́ ſe malle, quàm ſine dilecta vxore viuere. Tum Herodes, licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, cõtentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ cõſuetudine, & vetuiſſe mulierũ regiarũ cõuẽticula. illi facturos ſe iuſſa Regis polliciti,

An. mũdi 3961. Ante Chriſtum natum 3.

Salome Herodi mulierum aliorumque conſilia aperit.

Phariſæi aſtuti & arrogantes.

Phariſæi Regi nõ iurant, propterea multati Pheroræ vxor pro eis mulctam perſoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Herodes Pheroræ vxorem accuſat, eumq; vt illã ableget iubet.

Pheroras vxorem dimittere recuſat.

Herodes Antipatro Pherorę conſuetudine, & mulierum conuenticulis interdicit,

An.mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorà uxorem cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

CAP. IIII.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Antipatrum Herodes ad Cæsarem mittit.

QVAPROPTER suspectum habens patrem, & veritus ne ulterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, vt quàm primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum pretiosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum Regem declarabat, aut, si ille prior vitâ decederet, Herodem natũ sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romã profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimum tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corintho confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterũ virum principem, alterũ Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atq; adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Syllæũ Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.

Aretas Syllæũ, quòd Fabatum alios; interfecerit, accusat.

Insidiator vitæ Regiæ deprehenditur.

CAP. V.

Pheroræ obitus.

Iuramentum sanctè seruatum.

PHERORAM autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege, vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquàm absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepelijt, & publico luctu honorauit. Eà res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pheroras ægrotãs ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.

Pheroræ

CAP. VI.

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Pheroræ vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

PHERORA mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultã pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initium, venenumq; oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatũ ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatoriũ, re autem vera Pheroræ lethiferũ. sunt enim Arabũ mulieres venefica maxima. hæc autem quæ tum insimulabatur, dicebatur amica Syllæi familiarissima. ad eam comparãdi veneni causa profectæ fuerãt vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridiè quàm ille cœnam lethiferã sumeret. His auditis Rex ad iram concitatus torsit ancillas earũ & quasdã etiam ingenuas: & cũ nulla quicquã fateretur, aut detegeret, postrema quædã dolore victa nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita vt extorqueret earum secreta omnia, comessationesq; illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquijs. Addebant ancillæ quanto patrem prosequeretur odio, vtq; sæpenumero apud matrem de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse cõsenesceret, vt non multũ se iuuare posset tam sera successio: ad hæc simul nutriri multos fratres ac fratrum filios, vt ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, non filio: addere his solitũ accusationem sæuitiæ, nõ temperantis, nec à filijs: cuius metu Romam sibi discedendum esset, Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malicios is conatibus Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorum ornamentis eiecit è Regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormẽtis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo, se absente ac per hoc minimè suspecto, patrem tolleret. id venenum allatum ex Ægypto per Antiphilũ vnum ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, professione medici.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Pheroræ liberti vxorem veneficij accusant.

Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia extorquet.

Doridem Antipatri matrem Herodes eijcit è Regia.

Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum patri paratum habere exponit.

Pheroræ vxor venenum se habere fatetur, & seipsam de tecto deijcit.

Theudio

An. mũdi 3961. Ante Christum natum 3.

Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum veniſti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolẽtia, me accita, ó vxor inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & veneficis ministerijs suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminum, age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure. tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post maritimortem Rex *eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hac elocuta venenum quoq; vnà cum pyxide in medium protulit. Post hac alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia* Regis *vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam* Rex *abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenum, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simulq; venerunt ad Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cade Alexandri ac Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatũ colebat amicitias, comparatis varijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorũ ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.*

Mariammen Herodes abijcit, filiũ eius è testamento delet, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filiũ surrogat.

Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

CAP. VII.

Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Herodes Antipatro amicas literas, vt cũ Roma domum retrahat, scribit.

ÆTERVM Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modicè de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnibus magnam caritatem præseferebat, veritus ne ille suspicione aliquà tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas verò quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte prauentus pollicita de pa-

de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer cõtristatus matris ignominia: & amicorum quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum nauigare consulentibus. facilè enim dissoluturũ criminationes omniũ, quandoquidem nunc quoq; non aliundè quàm ex illius absentia aduersarijs audacia viresq; ad calumniãdum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc verò contrarijs votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc verò ab Herode in consiliũ de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita vt erat purpuratus in Regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abijt attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisq; in consessum vtriusq; amicis, acciti sunt etiam cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouissimeq; serui matris Antipatri capti paulò antequàm ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicumq; ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integrã seruaret: Rex verò postquàm iußit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreandis talibus liberis, quodq; senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamq; benignè suggeßisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quò minus capitalibus appeteretur insidijs, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirariq; se Antipatrum quánam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: viuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. *talentorum viatico. Obijciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. Se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritã quodãmodo fieri, qui quasi hæres in patricidiũ illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctißimum, & pulchrè eius*

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

Celenderis in Cilicia.

Sebastum portũ Herodes in honorẽ Cæsaris ædificat.

Antipater domũ uersus à nemine excipitur.

Quintilius Varus Syriæ Præfectus.

Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.

Antipater ab Herode accusatus.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cõscios, & ad conuincendum filiũ. Sed ille præueniens, causamq; suã exorsus dicere, hac ipsa exempla paterna beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidijs, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculã contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neq; enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maximè cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborum hominum post haberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quàm regiam familiam inter se committere, nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremò se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantumuis dissimulãs fieret mitior: Nicolaus vt rogatus

Antipater parentis accusationem diluit.

Nicolaus Damascen. accusationem à Rege cœptã prosequitur.

fuerat accusationẽ à Rege cœptã prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filijs, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandam fuisse priorum temerariam stultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis consiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opũ cupidine. Sed Antipatri stupendã esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestijs, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tuipse, inquit, ó Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum feciisse perniciem, vt detestando eorũ maliciam, pietatis erga cõmunem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres sontes addicis supplicio, & parcis eorũ socijs, omnib. facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaq; duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrẽ subuertere, cuius modo vindex videri voluerat. Si enim verè detestatus esses illorum maliciã, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos,

amulos,& tum demum fratricidio necem patris adderes,vt in occulto manerent insidiæ,quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres,verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres,inaudito ad hoc ævi patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria.nonenim qualicunque patri insidiatus es,sed amantissimo simul & indulgentissimo,iam Regiæ potestatis particeps,iam successor designatus,tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa,tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate,sed ex tua malitia statuebas,non contentus societate patris indulgentissimi,nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas,eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum scelestus,sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam,dissidijsq; miscens omnia:& post hæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestijs nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos optimeq; de te meritos,muniensq; te custodibus ac varijs tam virorum quàm mulierum technis contra vnum senem,quasi non tua sola scelestamens satis esset ad explendum odium.Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos,post aperta coniuratorum indicia,audes veritati contradicere:& qui dudum patrem speraſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari æquitatem,omnemq;,quanta est in rerum natura,iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos,vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est.Non liberabis Regem Vare à cognatorũ iniurijs? non dabis neci hanc pessimam bestiam,pietatem erga genitorem simulantem in fratrum perniciem,ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidijs? Scis patricidium non priuatum esse crimen, sed publicã vitæ ac naturæ iniuriam,quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet:imò quod qui non punit,& ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit,quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno,& sacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinosas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pherora mulieribus: quæq; ad testimonia pertinerent per tormenta elicita,multa & varia, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa,atq; hoc ipso certiora.Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant,post versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam,odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorum odijs grauabatur,vt proprijs sceleribus, hostili in patrem animo,disturbata fratrum concordia,commissis inter se domesticis omnibus:vt qui nunquam nec odia iusta exerceret,nec amicitiæ fidem coleret,nisi quatenus sibi videretur commodum.idq; cum iamdudum à multis esset obseruatũ, quo quisq; erat æquitatis amantior,eo grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tutò licuit,magnis vociferationibus reum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes:cumq; variorũ criminũ proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat,quod neq; ad Regis gratiã loquerentur,neq; periculi metu silentio quicquam tegerent,sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri,eumq; non tam ex patris securitatem,quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendum supplicio.nec hi soli qui interrogabantur eum accusabãt,verùm etiam

An.mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

Patricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater à cunctis accusatur.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

ſpontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidiſſimus eſſet mendaciorum artifex & frontis perfrictiſſima, tamen ne hiſcere quidem contrà valeret. Poſtquam autem Nicolaus accuſare eum & conuincere deſtitit, tum Varus poteſtatem ei dicendi pro ſe fecit, ſi quid haberet quo declararet ſuam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrem quoq; eius optare ſcire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & ſupplicabũdus humi iacens, Deũ conſcientiæ ſuæ inſpectorem obteſtabatur, vt euidenti aliquo ſigno probaret alienũ ſe ab omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is enim eſt mos malorũ omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non ſibi permittant, nullo reſpectu diuini numinis: cum autem ſuis ſceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & teſtimonium volunt eripi, fingentes ſe cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vſu euenit: qui cum antè omnia ſic geſſiſſet quaſi nullum numen intereſſet rebus mortaliũ, imminente vltione deſtitutus iuris præſidijs, ad diuinam confugiebat potentiam, ſe in hoc diuinitus ſeruatũ aſſeuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenum in medium, vt quá nam vi praditum ſit experimento poſſet colligere: quod mox allatũ, & ad bibendum datum cuidam damnato capitis, ſine mora necauit hominem. quo facto ſurgens abijt è concilio, & ſequenti die Antiochiam profectus eſt, vbi plurimum ſolebat degere, quod illic eſſet Syrorum regia. Herodes verò confeſtim vinxit filium, omnibus ignorantibus quanam fuiſſent eius cum Varo ante diſceſſum colloquia. coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius ſententia. coniecto deinde in carcerem, Romam Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſſis etiã qui coram eloquerentur mandata, docerentq; quàm ſcelerata ſit hominis malicia. Per eoſdem porrò dies intercepta ſunt Antiphili ad Antipatrũ ex Ægypto miſſa literæ: quibus ſolutis hæc in eis ſcripta Rex ipſe comperit. Miſi ad te Acmes literas, etiã cum vitæ meæ periculo. ſcis enim quòd ſi deprehenderer, infeſtas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operã, vt rem geras feliciter. Atq; hoc fuit argumentum huius epiſtolæ: Rex autem diligenter requiſiuit etiam alteram. ea tamen nuſquam comparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe vllam præterea. & cum diutius hærerent, vnus ex amicis Regijs animaduerſa quadam ſutura in interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plicæ celatas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptaq; eſt inde epiſtola hæc ferè cõtinens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo, quales iuſſiſti literas: & adieci confictum exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominam meã miſſæ: qua lecta ſcio, quòd pœnas ab ea, tanquàm ab inſidiatrice exiget. Ea verò quã à Salome ſcriptam videri volebant, Antipatri commentum erat ſuppoſito Salomes nomine, ipſius arbitratu & commodo ſcripta, ſed Acmes miniſterio. Eadem & Regi ſcripſit in hanc ſententiam. Acme Regi Herodi. Cùm mihi ſit curæ, ne quid te lateat ad ſalutem tuã pertinens, inuentã Salomes epiſtolam, contra te ſcriptam, ad meam dominam, non ſine periculo tranſſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat, vt ſibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ diſcrimen adeam. Sed hoc commentum prõdebant quæ ad ipſum Antipatrum ſcripſerat, ſignificans ſe voluntati eius obſecutam & literas ad Herodem

Varus Antipatro dicendi pro ſe poteſtatem facit

Antipater innocentiam ſuam precibus ad Deum teſtatã facere conatur.

Venenum capitis damnato ad bibendum datũ ſine mora eum necat.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Antipater in carcerẽ coniectus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

Herodem

rodem misisse & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, qua insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Judæa genere, agens in ancillatu Juliæ vxoris Cæsaris, operamq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui non solùm suam & ſororis ſalutem in periculum adduxisſet, ſed diſciplinam etiam corrupisſet domus Cæſaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recuſans, ſi vllum extaret violatæ à ſe fidei argumentum idoneum. Rex autem accerſito filio iubet illum cum fiducia promere, ſi quid haberet quod pro ſe afferre poſſet: qui cum ad hæc nehiſcere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehenſus in maleficio, ſaltem ſocios ſceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminem. ibi Herodes vehementi dolore animi ſaucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæſaris tribunal patricidij cauſam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipſum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accuſatrices miſit ad Cæſarem, ſimul indicans adiutum eum Acmes opera, epiſtolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mũdi 3962. Ante Chriſtum natum 2.

Herodes odio in filium flagrat.

Antipater omnẽ in Antiphilum culpam confert.

CAP. VIII.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio.

INTEREA dum legati inſtructi mandatis ac literis Romam properant, Rex morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſſionem regni relinquens natorum minimo, exaſperatus in Archelaum & Philippum calumnijs Antipatri: Cæſariq; legauit mille talenta, & vxori Juliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talenta quingenta. Suis quoq; filijs diſtribuit pecunias & agros ac reditus, ſimiliter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio eſt habita, quam propter perpetuam & inconcuſſam beneuolentiam ditauit egregiè. Deſperata deinde ſalute, quòd iam ad ſeptuageſimum ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus eſt, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in cauſa erat opinio contemptus, quodq; exiſtimaret gentem lætari ſuis infortunijs: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratioſorum ſeditio, mota ex cauſa tali. Judas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctiſſimi erant Judæorum, & interpretes patriæ legis præſtantiſſimi, ob idq; cari populo quòd iuuentutem diſciplinis inſtituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi poſtquam cognouerunt morbum Regis eſſe incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt ſublatis operibus quæ Rex præter patriam conſuetudinem fecerat, propugnatores pietatis ſe oſtenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc eſſe Regi cauſam cum calamitatum domeſticarum, tum poſtremò præſentis morbi, videlicet, quòd contemptis legibus multa nouare auſus ſit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores deſiderabant. Inter cætera ſupra maiorem portam templi dedicauerat donum precioſum, aquilam auream magni ponderis, cum lex noſtros homines vetet imagines ſtatuere, aut conſecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant ſuis diſcipulis, vt aquilam illam detraherent. Etſi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucunda vita

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Herodes morbo correptus teſtamentum condit, ac regni ſucceſſionem filijs, nepotibus ac amicis relinquit.

An. mũdi 3963 A nato Chriſto 1.

Herodes in ſenio impatiens, & amarulentus.

Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi iuuentutẽ, vt opera quæ Rex præter patriæ conſuetudinem fecerat, tollerent, concitat.

Aquila aurea ſuper maiorẽ templi portam.

An. mũdi 3963
A nato Christo 1.

Contemptus mortis.

præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœmina veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendẽtes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationem metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgum rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. *iuuenes resistere ausos comprehendit, cumq; his autores facinoris Judam & Matthiam turpe putantes cedere: omnesq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum executos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficium sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinem, aquè tum ad constanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos Rex vinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Judæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Repub. tum instauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per* CXXV. *annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec exstructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donarijs tali templo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorem dedit fratrem vxoris suæ Jozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Judæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Josephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus est. Cæterùm Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorẽ eiusq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi verò morbus factus est grauior, pœnam*

Aquilam aureã detractam, iuuenes securibus concidunt.

Iudas & Matthias cũ 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese excusant, eosq; vinctos Rex Hierichuntem mittit.

Herodes Iudæorum Primores conuocat, eisque facinus hoc commemorat.

Matthiæ sacerdotiũ adimitur, in cuius locum Iozarus surrogatur.

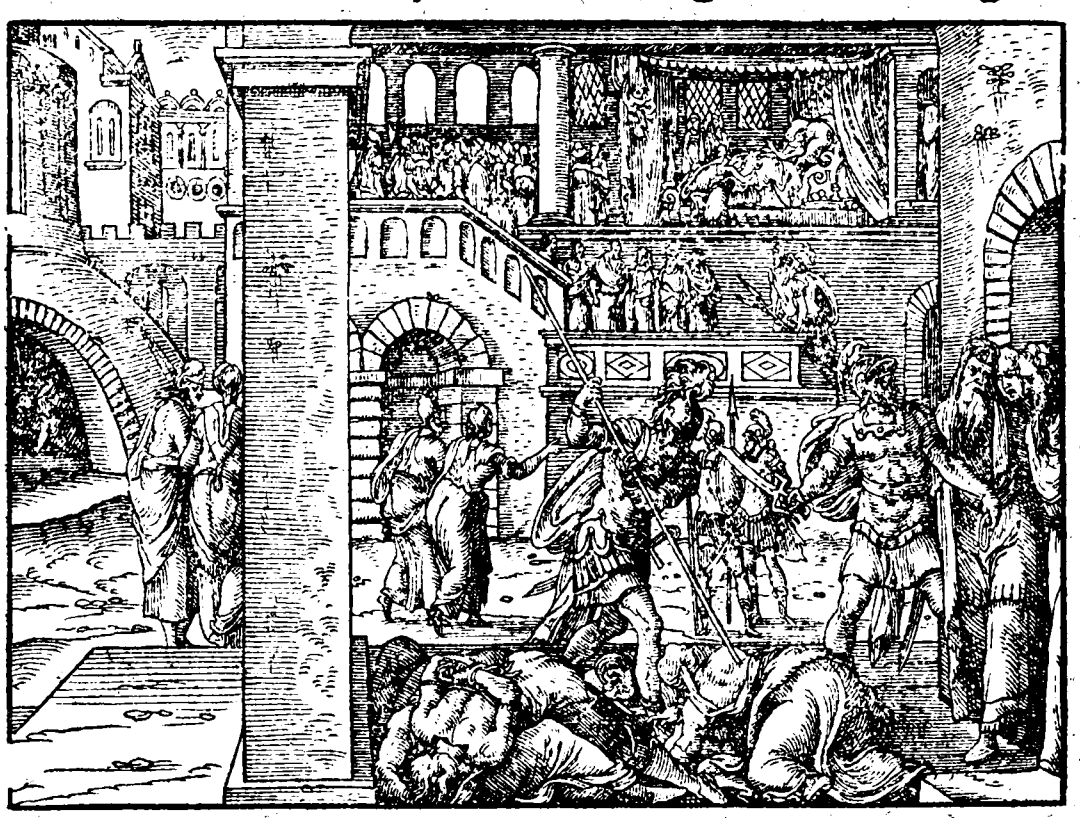
Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.

Iudas Sariphei & Matthias Margalothi exusti.

Defectus lunæ.

Hegio & Ruffinus Cap. 9.

nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tàm ex- An. mũdi 3963
terno tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viscera. aderat & vehe- A nato Chri-
mens voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simulq; vexabatur in- sto 1.
testinorum exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebant phlegmate hu- Herodis morbus horrendus.
mido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant
vermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, non sine fœtore grauis-
simo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem
læsa tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius afflige retur,
quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se spera-
bat, accersendis medicis intentus & medicamentis conquirendis vndiq;. profe-
ctus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, Aquæ calidæ apud Calliroẽ, quæ in lacum bituminis feracem effluunt.
quæ præter vim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis
feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo
solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familia-
rium excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem superesse intel-
ligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna de- Herodes donatiuum militibus distribui iubet.
inde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntem reuersus est:
vbi atra bile prægrauante eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo con-
ciperet longè atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad
eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante non parenti-
bus, infensus ex aquoso siue sontibus seu innoxijs, vniuersos concluſit in Circo: ac-
cita deinde Salome sorore maritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum
vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat.
iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si caren-
dum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi

esse Iudæorum mentem, quòd optatam suam mortem latis accepturi sint ani-
mis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias.
sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere,

nam

An. mũdi 3963. A nato Christo 1.

nam si assensum consilio suo prabeant, fore suum funus longè quàm aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo quamprimùm viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quàm mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Heîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo praditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familijs vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obijcere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.

DVM hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, sive capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset q; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxq; denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animã. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtq; solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Alias Cap. 9. Antipater patrẽ vitam finisse ratus, cũ carceris custode demissione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.

CAP. X.

Herodis mors testamentum & funeratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Herodis testamentum mutatum.

DEINDE mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Peræa tetrarcham constituit. regnum verò Archelao largitus,

Herodes malum simul & cultellũ poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.

Tracho-

Trachoniticam, Gaulaniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchias nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Samniam autem, Azotum & Phasaëlida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & caterorum cognatorum ratio, abundeq; prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argenti signati centies centena millia, praterq; vasa tàm aurea quàm argentea, magnumq; vestis pretiosa numerũ. Iulia autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die post quàm Antipatrum filium occidit, vita defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno trigesimo quarto, ex quo autem à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex aquo sanus, ira seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitq; longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimis meo iudicio. Caterùm Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam queq; dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fuerat, testamentum perlegit, quod nõ alias ratum habendum esset, quàm accedente consensu Cæsaris: moxq; acclamatum est Regi Archelao, & milites cateruatim vnà cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atq; operam, latis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hac funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierent quàm splendidissima, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta varijs gemmis pretiosis, & instrata purpura: corpus quoq; amictum erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites, deinde Thraces, post hos Germàni, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium vsq; per octo stadia, vbi quemadmodum antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriã legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templũ ascendit: & quacũq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationib. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat latus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatq; grates quòd obliti patris sui duricia, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parẽ pro eorum studijs gratiam: adhuc tamen abstinere se à Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quẽ sit testamenti à patre scripti confirmatio.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.

Herodes moritur.

Herodes varia fortuna vsus.

Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domũ dimittunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum lectũ.

Archelao Regi acclamatur.

Alias Cap. 12.

Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.

Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.

Archelaus epulum multitudini præbet.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntẽ vltrò offerente ambitiosum diadematis honorẽ ſe accipere voluiſſe, cum nondum conſtaret de legitimi collatoris animo. caterùm quàm primùm conſtabilitus eſſet in imperio, cura ſibi fore vt beneuolẽtia omniũ videatur digniſſimus: daturumq́ operã vt per omnia patre ſuo ſit illis commodior. Illi verò, ſicut vulgus ſolet, rati primis diebus aperiri mentem huiuſmodi poteſtates ineuntiũ, quò manſuetius & officioſius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poſcebantq́ ſibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderẽt: alij ſolutos dimitti quos Herodes non paucos vixerat, & in his pleroſq́ diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatẽ, quibus grauabatur forũ rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret ſibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum ſuarum ſitum exiſtimans. poſtremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Archelaus ſi à Cæſare in imperio conſtabilitus eſſet, curæ ſibi fore vt beneuolentia omnium videatur digniſſimus pollicetur.

CAP. XI.

Populus ſeditionem mouet contra Archelaum.

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio. Hi quoniam metu coerciti non auſi fuerant luctu honorare aquilã auream violatores recens neci traditos, tũc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabãt conuicia, quaſi in mortuorum ſolatium: congregatiq́ in vnum, in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Pontifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarem, vt ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaq́ miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, conſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hac poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opusq́ eſſe cõcordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demum diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendum de communi ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimen incurrerent. Hac mandata exponenti reclamatum eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunq́ conaretur verbis eos ad ſaniorem mentem reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium: & indignum ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores, dum inimicos ladere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos, neminem audire ſuſtinebant, ſed ad maiorem iram accendebantur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cumq́ feſtum inſtaret, quo patrium Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocant, monumentum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorem ſolito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnulliq́ etiã extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) ſeditioſi deploratores legis doctorũ Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu, quem illos non pudebat mendicato

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13 Matthiam ſeditioſi & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio deflent: Herodi caros in vindictã ab Archelao depoſcunt, & Pontifici ſacerdotium abrogari poſtulant.

An. mũdi 3964 A nato Christo 2.

Seditio in Paſchatis feſto.

mendicato quarere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam catera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucij. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerum summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaq; totum exercitũ in eos immittit, simulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia virorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconẽ edixit, vt omnes in sua discederent. illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoq; ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hac pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petijt, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium & regijs procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen nõ discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabãt in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eò quòd prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regijs negocijs. quapropter suadentib. quibusdã, vt fratri cederet natu grandiori, & haredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquam Romã peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tàm ipsius amore quàm Archelai odio, libertatẽ maximè cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parũ succederet, commodiorẽ sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentũ patris, simulq; rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atq; ita euentũ expectabat. qui perlectis his omnib. Variq; ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset ac annuo-

An. mũdi 3964. A nato Christo 2.

Tria millia Iudæorum cæsa.

Archelaus Romam proficiscitur, multique eidem obnixuri eum comitantur.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 14.

Sabinus Herodis pecuniam & regiã occupaturus Hierosolyma peruenit.

Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.

An. mũdi 3964 A nato Christo 2.

rum redituum, praterea quæ Antipas ſibi regnum vindicans ſcripſerat, amicos in conſilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum, primum ei locũ in conſiſtorio tribuens: moxq; poteſtatem facit

Antipater Salomes filius apud Augustum Cæſarem Archelaum accuſat.

dicere volentibus de præſenti negocio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, vir facundiſſimus & infenſiſſimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatẽ iam dudum inuaſiſſet, non expectato aſſenſu Cæſaris, dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandum fuiſſe poteſtati legitimæ, non ipſi vſurpãdum, ſiue Regi cum iniuria Cæſaris, cuius contempſiſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod eſſet peius etiam. quare immerito nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculum, quem iam quantum in ſe fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat eimutatos autoritate propria quoſdam duces militiæ: quodq; ſediſſet in regio ſolio, & tanquam Rex ad quaſdam cauſas determinaſſet, annuiſſetq; poſtulatis populi, deniq; nihil non feciſſet quod per Cæſarem confirmatus poſſet facere. ab illo quoq; dimiſſos, aiebat, eos, qui in circo incluſi fuerant: multaq; afferebat alia, partim vera, partim veriſimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum poteſtatis faſtigium. præterea neglectum patris luctum, & commeſſationes inſequenti mox poſt eius obitũ nocte celebratas: qua indignitate motum ad ſeditionem populum, videntem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam perſonatus lacrymas fingeret, per ſingulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuiſſet erga parentem amantiſſimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in in morte inimici non patris, haudquaquam abeſſe ab immani ſcelere. nunc venire ad Cæſarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter ſe geſſiſſet, quàm ſi conſtabilitus Rex fuiſſet autoritate ipſius. maximè autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cædes impia, idq; die feſto, quando tàm hoſpites quàm indigenæ victimarum more mactati ſint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimã Regis appellationẽ prætexeret, quò facilius tyrannicum ſuum ingenium expleret exercendis paſſim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnum quidem vnquam patrem, dum ſanus eſſet, de hoc ſibi poſt obitum ſubſtituendo Principe cogitaſſe, vt cuius mores haberet cognitos: immò in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatũ non animo ante corpus præmortuo, ſed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiamſi iam tum tale de Archelao fuiſſet patris iudiciũ, quale in poſteriorib. tabulis, ipſum tamẽ iam ſatis declaraſſe qualis nam Rex futurus ſit, qui autoritatem Cæſaris in confirmando regno contempſerit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis ſuis fidem plurimis ex ipſius cognatione teſtibus adhibitis, finem orationi impoſuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao eadem illam circa commiſſam ipſorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando deſtiterint, quàm ille coactus ſit eos vi compeſcere: hoc magis culpabiles, quòd non ſolùm maliciam ſuam exercuiſſent, verùm alijs etiam neceſſitatem feciſſent audendi tale facinus. Inſolentia enim eorum in ſpeciem quidem infeſtatum Archelaum, ſed reuera contumaciam hanc ad ipſius

Archelaum Nicolaus excuſat.

Cæſaris

Cæſaris pertinuiſſe iniuriam. miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine aquitatis reſpectu, dum modo odio, quo proſequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur eſſe culpam, qui priores iniuria non abſtinuerint, & aliorum arma ad defenſionem ſumpta in ſe prorita- An. mũdi 3964. Ante Chriſtum natum 2. *uerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens, nihil horum, niſi ex illorum ſententia geſtum, nec ea tam iniuſta eſſe, quàm ipſi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceãt. Tantam illis ineſſe cupidinem ladendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tùm ipſos omnibus ſemper proſecutum officijs. Teſtamentum certè à Rege mentis compote eſſe ſcriptum, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has verò tanto magis, quòd Cæſari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti ſint beneficijs, nunc extremam eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittentis, teſtamentum ratum habiturum. multum enim intereſſe debere inter horum maliciam, & Cæſaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum ſanæ mentis decretum eius, qui probo filio ſucceſſionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidem veriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententia Cæſaris ſubiecisſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſſimè, dignum eſſe regno pronuncians: præ ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum & Archelao ipſi commodum: videnſq; hac promiſſione confirmatum in ſpe iuuenem, nihil tum amplius ſuper ea ſtatuit: & dimiſſo concilio, ſolus ſecum diſpiciebat, vtí ne regnum ratum faceret, an commune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes eius ope indigeant.*

Cæſar Archelaũ regno dignũ pronunciat.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.

SED priuſquam quicquam certi de hac re determinatum ſit, Marthace Archelai mater morbo vitam finijt, & à Varo Syriæ præſide venerunt litera defectionem Iudæorum ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſecuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus veniſſet, autoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima ex parte ſeditione compreſſa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hieroſolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quamprimum enim Varus abijt, Sabinus Cæſaris procurator ibi ſubſiſtens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem ſe iam putans populo. nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his vtebatur, moleſtans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecunia Regia ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur inſtante pentecoſte, ſicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non ſolum religionis gratia, verùm etiã indignè ferentes Sabini intẽperias, nec tantũ ex Iudæa grauius offenſa, ſed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hie-

Marthace Archelaì mater moritur.

Varus ſeditioſos Hieroſolymis cõpeſcit.

Aliàs cap. 15.

Sabini auaritia Hieroſolymis ingentem ſeditionem in feſto Pentecoſtes conçitat.

An.mũdi3964. A nato Christo 2.

à Hierichunte & trans Iordanem ſitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq; trifariam hoc modo caſtra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à ſeptentrionali & orientali regione circumſidet: ob occidentali altera, quà ſita erat domus Regia. *Ita incluſos vndiq; Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum eſſet, aut mori, aut vincere, ſtatim ad Varum miſit literas, hortans vt properet, relictamq; legionem præſenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipſe cõſcenſa caſtelli turre celſiſſima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phaſaelus appellabatur, manu* Romanis *innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem ſe auderet committere, poſtulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo ſe obijcerent. qui poſtquam progredi auſi ſunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis ſtrenuè*

Iudæorum cum Romanis acerrimus cõflictus circa templũ.

milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: ſed circumducta ſuorum parte aſcenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduerſarios pugnantes vel manu mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores ſuorum, ſed ſpectatores etiã totius prælij. quin & ſagittarij è ſuperiore loco impetebant expoſitos ictibus, nec valentes contrà miſſilibus ad ſe pertingere, eoq; facilius vincebant. atque hæc pugna conditio diu durauit. deinde Romani *indignitate rei moti, ignem clàm ſubijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies, quòd eſſet pice ac cera ob inaurationem perunctа, facilè correpta eſt incendio, quo lacunaria illa precioſa & magnifica abſumpta ſunt, & quotquot illuc aſcenderant improuiſo perierũt exitio. pars enim cum*

Iudæi nonnulli in lacunarijs pereunt.

tecto ruente vnà præcipitati ſunt, pars à circumſtantibus telis confixi: nonnulli deſperatione ſalutis & vi mali attoniti, aut in flammas ſeſe dederunt, aut ſuiſmet gladijs confecti ſunt. quòd ſi aliqui refugientes quà aſcenderant in tutum ſe recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodeſſet ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum aſcenderant incolumis euaderet. Tum Romani *qua ſe incendium remiſit alij ab alijs protruſi, penetrauerunt ad ſacra pecunia conditorium, cuius bona pars furto militum diſ-*

Sacræ pecuniæ bona pars militum furto diſperit.

perijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata ſunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti ſunt, deſideratis in ea pugna carorũ amicorum plurimis, & inſuper ſpoliato ſacrario. facto tamen globo è pugnaciſſimis circumdederunt Regiam, *incenſuros ſe eam & omnes intus occiſuros minitantes, niſi quamprimum diſcederent: quòd ſi mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum ſuis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars ſtabat.* Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes ſe transferũt.

Regia ab Iudæis obſeſſa.

Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes ſe transferũt.

Rufus quoq; & Gratus, qui ſub ſe habebant tria millia bellicoſiſſimorũ & ſtrenuiſſimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum ſe tranſtulerũt: ſimulq; equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris ſanè ad rem Romanam acceſſio. Interim Iudæi nihilo ſegnius inſtabant oppugnationi, muros ſuffodientes cuniculis, & aduerſarios hortantes, vt abirent, neve diutius vindicantibus ſe in libertatem à maioribus acceptam obſiſterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxiſſet milites, ſed fidem promiſſis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hoſtium ſuſpectam habebat, & expectabat à Varo ſubſidium. In hoc rerum ſtatu etiam alibi per Iudæam diuerſis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemq;, aut lucri, aut vindictæ

Fedio & Ruffinus Cap. 15.

Tumultus in Iudæa varij.

concitabat

concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode me- An. mũdi 3965.
ruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant re- A nato Christo 3.
gios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã aquo loco eos su- Duo millia Herodis militum bello regios imperunt.
stinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quãtũ po-
terat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronũ ductoris Iudas Ezecię latronũ ductoris filius.
olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Gali-
læa collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionem:
& potitus eius armamentario, armatisq; inde suis ad vnum omnibus, pecuniam
quoq; Regiã in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quos-
cunque incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis arti-
bus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiã
Simon Herodis Regis *seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius* Simon Herodis seruus.
inprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & Rex
consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi pra quouis alio, auspicatus po-
testatem diripienda ac incendẽda Hierichuntina Regia: *passimq; crematis alijs*
Regis *palatijs, & praeda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausu-*
rus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam Gratus regiorum militũ dux, Gratꝰ cum Simone conflictus.
tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post
acerrimum conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis
quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustas quasdam fau-
ces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani Simon obtruncatur.
flumini apposita palatium Regium *incensum est à quadam hominum colluuie,*
qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassaba- Iudæi in seditionibus quasi furiosi.
tur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus
contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, ma-
lum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem
& Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus sub- Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatẽ regiam attentat.
nixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum ro-
bore insignis, attentauit dignitatem Regiam, *paratus anima periculo depacisci*
nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu
prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, ido-
neum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quisque duceret cohortem
militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos
distributã obire iubebat pralia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus a-
gendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq; diu potestas huius, &
non inanis Regis *appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in*
Romanos *cadibus sauiens & milites* Regios, *vtrisque ex aquo infensus: his pro-*
pter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis *propter recentem iniu-*
riam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantq; vbique omnibus,
vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa
Emauntem etiam Romanam *cohortem frumenta & arma in exercitum por-*
tantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Arium centurionem cum quadra-
ginta fortissimis peditibus telis confixerũt: reliquos nihilo meliora iam expectã-
tes superueniens cum Regio milite *Gratus seruauit, relictis casorũ cadaueribus.*
In hunc modũ longo tempore pralia per occasionem conferentes, & Romanos *non*
leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt
calami-

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cõscios, & ad conuincendum filiũ. Sed ille praeueniens, causamq; suã exorsus dicere, hac ipsa exempla paterna beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidijs, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testata iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculã contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neq; enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maximè cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborum hominum post haberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quàm regiam familiam inter se committere, nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodesq; ipse quantumuis dissimulãs fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationẽ à Rege cœptã prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filijs, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandam fuisse priorum temerariam stultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis consiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opũ cupidine. Sed Antipatri stupendã esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestijs, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ó Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum fecisse perniciem, vt detestando eorũ maliciam, pietatis erga cõmunem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres sontes addicis supplicio, & parcis eorũ socijs, omnib. facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaq; duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrẽ subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè detestatus esses illorum maliciã, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos,

Antipater parentis accusatione diluit.

Nicolaus Damascen. accusationem à Rege cœptã prosequitur.

amulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc ævi patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regiæ potestatis participes, iam successor designatus, tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum sceleſtus, sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidijsq; miscens omnia: & post hæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestijs nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos optimeq; de te meritos, muniensq; te custodibus ac varijs tam virorum quàm mulierum technis contra vnum senem, quasi non tua sola sceleſta mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrem speraſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari æquitatem, omnemq;, quanta est in rerum natura, iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est. Non liberabis Regem Vare à cognatorũ iniurijs? non dabis neci hanc peßimam bestiam, pietatem erga genitorem simulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt solus regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidijs? Scis patricidium non priuatum esse crimen, sed publicã vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui non punit, & ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno, & sacris exitialibus impetitum Regis *caput: tum libidinosas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pherora mulieribus: quæq; ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atq; hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorum odijs grauabatur, vt proprijs sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquam nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idq; cum iamdudum à multis esset obseruatũ, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tutò licuit, magnis vociferationibus reum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumq; variorũ criminũ proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiã loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri, eumq; non tam ob patris securitatem, quàm suorum etiam ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendum supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabãt, verùm etiam*

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

Patricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater à cunctis accusatur.

An. mũdi 3962. Ante Christum natum 2.

ſpontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidiſsimus eſſet mendaciorum artifex & frontis perfrictiſsima, tamen ne hiſcere quidem contrà valeret. Poſtquam autem Nicolaus accuſare eum & conuincere deſtitit, tum Varus poteſtatem ei dicendi pro ſe fecit, ſi quid haberet quo declararet ſuam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrem quoq; eius optare ſcire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & ſupplicabũdus humi iacens, Deũ conſcientiæ ſuæ inſpectorem obteſtabatur, vt euidenti aliquo ſigno probaret alienũ ſe ab omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is enim eſt mos malorũ omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non ſibi permittant, nullo reſpectu diuini numinis: cum autem ſuis ſceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & teſtimonium volunt eripi, fingentes ſe cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro vſu euenit: qui cum antè omnia ſic geſſiſſet quaſi nullum numen intereſſet rebus mortaliũ, imminente vltione deſtitutus iuris præſidijs, ad diuinam confugiebat potentiam, ſe in hoc diuinitus ſeruatũ aſſeuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenum in medium, vt quá nam vi praditum ſit experimento poſſet colligere: quod mox allatũ, & ad bibendum datum cuidam damnato capitis, ſine mora necauit hominem. quo facto ſurgens abijt è concilio, & ſequenti die Antiochiam profectus eſt, vbi plurimum ſolebat degere, quod illic eſſet Syrorum regia. Herodes verò confeſtim vinxit filium, omnibus ignorantibus quanam fuiſſent eius cum Varo ante diſceſſum colloquia. coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius ſententia. coniecto deinde in carcerem, Romam Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſſis etiã qui coram eloquerentur mandata, docerentq; quàm ſcelerata ſit hominis malicia. Per eoſdem porrò dies intercepta ſunt Antiphili ad Antipatrũ ex Ægypto miſſa literæ: quibus ſolutis hæc in eis ſcripta Rex ipſè comperit. Miſi ad te Acmes literas, etiã cum vitæ meæ periculo. ſcis enim quòd ſi deprehenderer, infeſtas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operã, vt rem geras feliciter. Atq; hoc fuit argumentum huius epiſtolæ: Rex autem diligenter requiſiuit etiam alteram. ea tamen nuſquam comparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe vllam præterea. & cum diutius hærerent, vnus ex amicis Regijs animaduerſa quadam ſutura in interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica celatas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptaq; eſt inde epiſtola hæc ferè continens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo, quales iuſſiſti literas: & adieci confictum exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominam meã miſſæ: qua lecta ſcio, quòd pœnas ab ea, tanquàm ab inſidiatrice exiget. Ea verò quã à Salome ſcriptam videri volebant, Antipatri commentum erat ſuppoſito Salomes nomine, ipſius arbitratu & commodo ſcripta, ſed Acmes miniſterio. Eadem & Regi ſcripſit in hanc ſententiam. Acme Regi Herodi. Cùm mihi ſit curæ, ne quid te lateat ad ſalutem tuã pertinens, inuentã Salomes epiſtolam, contra te ſcriptam, ad meam dominam, non ſine periculo tranſſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat, vt ſibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ diſcrimen adeam. Sed hoc commentum prõdebant quæ ad ipſum Antipatrum ſcripſerat, ſignificans ſe voluntati eius obſecutam & literas ad Herodem

Varus Antipatro dicendi pro ſe poteſtatem facit

Antipater innocentiam ſuam precibus ad Deum teſtatã facere conatur.

Venenum capitis damnato ad bibendum datũ ſine mora eum necat.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Antipater in carcere conijctus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Antipatrum.

Acmes literæ ad Herodem.

Herodem

rodem misisse & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, qua insidias Herodi tenderent. Erat autem haec Acme Judaea genere, agens in ancillatu Juliae uxoris Caesaris, operamq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem uteretur. Caeterùm Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum euestigio tolleret, ut concitatorem turbelarum omnium, qui non solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Caesaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, si ullum extaret violatae à se fidei argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum ad haec nehiscere quidem valeret, rogatus ut quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium praterea nominabat neminem. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, ut apud Caesaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis ut ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Caesarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mūdi 3962. Ante Christum natum 2.

Herodes odio in filium flagrat.

Antipater omnē in Antiphilum culpam confert.

CAP. VIII.

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

INTEREA dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumnijs Antipatri: Caesariq; legauit mille talenta, & uxori Juliae liberisq; eius & amicis atq; libertis talenta quingenta. Suis quoq; filijs distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam beneuolentiam ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iam ad septuagesimum aetatis annum accederet, mirum in modum efferatus est, irae impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio contemptus, quodq; existimaret gentem laetari suis infortunijs: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Judas Sariphaei filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Judaeorum, & interpretes patriae legis praestantissimi, ob idq; cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, ut sublatis operibus quae Rex praeter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes praemium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò praesentis morbi, videlicet, quòd contemptis legibus multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter caetera supra maiorem portam templi dedicauerat donum precio sum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, ut aquilam illam detraherent. Etsi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucunda vita

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filijs, nepotibus ac amicis relinquit.

An. mūdi 3963 A nato Christo 1.

Herodes in senio impatiens, & amarulentus.

Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi iuuentutē, vt opera quæ Rex præter patriæ consuetudinem fecerat, tollerent, concitat.

Aquila aurea super maiorē templi portam.

An. mũdi 3963
A nato Christo 1.

Contemptus mortis.

præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœmina veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendẽtes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationem metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgum rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. *iuuenes resistere ausos comprehendit, cumq; his autores facinoris Judam & Matthiam turpe putantes cedere: omnesq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum executos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficium sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinem, aquè tum ad constanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos Rex vinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Judæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Repub. tum instauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per* CXXV. *annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec exstructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donarijs tali templo dignissimis. ob hæc facta speraſse se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorem dedit fratrem vxoris sua Jozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Judæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte qua præcedebat diem ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Josephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus est. Cæterùm Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorẽ eiusq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi verò morbus factus est grauior, pœnam*

Aquilam aureã detractam, iuuenes securibus concidunt.

Iudas & Matthias cũ 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese excusant, eosq; vinctos Rex Hierichuntem mittit.

Herodes Iudæorum Primores conuocat, eisque facinus hoc commemorat.

Matthiæ sacerdotiũ adimitur, in cuius locum Iozarus surrogatur.

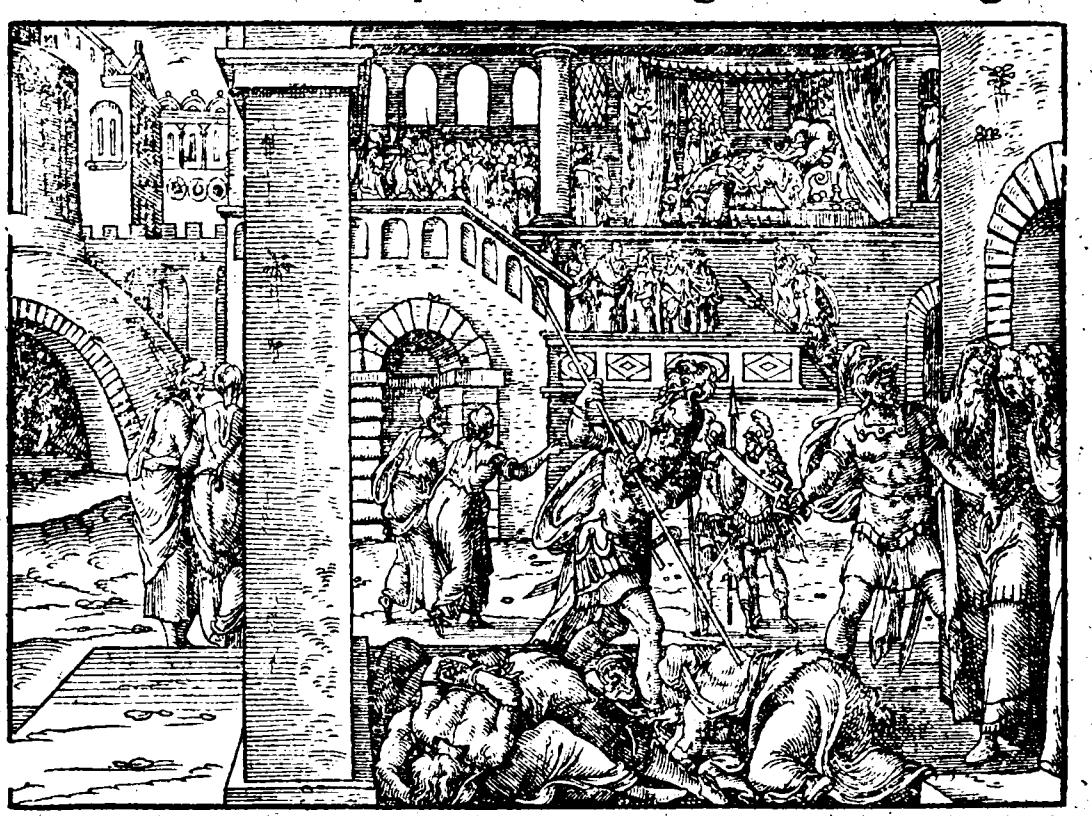
Ioſephus Ellemi per vnum diem Pontifex.

Iudas Sariphei & Matthias Margaloth exusti.

Defectus lunæ.

Hegio & Ruffinus Cap. 9.

nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tàm ex- An. mũdi 3963
terno tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viscera. aderat & vehe- A nato Chri-
mens voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simulq; vexabatur in- sto 1.
testinorum exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebant phlegmate hu- Herodis morbus horrendus.
mido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant
vermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, non sine fœtore grauis-
simo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anheli-
tus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem
læsa tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius afflige retur,
quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se spera-
bat, accersendis medicis intentus & medicamentis conquirendis vndiq;. profe-
ctus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, Aquæ calidæ apud Calliroē, quæ in lacum bituminis feracem effluunt.
quæ prater vim medicam potu quoq; iucunda sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis
feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo
solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familia-
rium excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem supereſſe intel-
ligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna de- Herodes donatiuum militibus distribui iubet.
inde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntem reuersus est:
vbi atra bile pragrauante eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo con-
ciperet longè atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad
eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante non parenti-
bus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxijs, vniuersos conclusit in Circo: ac-
cita deinde Salome sorore maritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum
vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando
iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si caren- Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat.
dum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi

esse Iudæorum mentem, quòd optatam suam mortem latis accepturi sint ani-
mis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias.
sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere,

nam

An. mũdi 3963. A nato Christo 1.

nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longè quàm aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo quamprimùm viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quàm mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Heîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familijs vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obijcere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.

DVM hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, sive capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset q; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxq; denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animã. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtq; solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodes malum simul & cultellũ poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.

Aliàs Cap. 9. Antipater patrẽ vitam finisse ratus, cũ carceris custode demissione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.

CAP. X.

Herodis mors testamentum & funeratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. Herodis testamentum mutatum.

DEINDE mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Peræ tetrarcham constituit. regnum verò Archelao largitus, Tracho-

Trachoniticam, Gauloniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaëlida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorum cognatorum ratio, abundeq; prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argenti signati centies centena millia, præterq; vasa tàm aurea quàm argentea, magnumq; vestis pretiosæ numerũ. Iulia autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die post quàm Antipatrum filium occidit, vita defunctus est, post destructum regno Antigonum anno trigesimo quarto, ex quo autem à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, ira seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitq; longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimis meo iudicio. Caterùm Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quenq; dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fuerat, testamentum perlegit, quod nõ alias ratum habendum esset, quàm accedente consensu Cæsaris: moxq; acclamatum est Regi Archelao, & milites cateruatim vnà cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atq; operam, latis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierent quàm splendidissimæ, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta varijs gemmis pretiosis, & instrata purpura: corpus quoq; amictum erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium vsq; per octo stadia, vbi quemadmodum antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriã legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templũ ascendit: & quacũq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationib. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat latus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatq; grates quòd obliti patris sui duricia, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parẽ pro eorum studijs gratiam: adhuc tamen abstinere se à Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quẽ sit testamenti à patre scripti confirmatio.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.

Herodes moritur.

Herodes varia fortuna vsus.

Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domũ dimittunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum lectũ.

Archelao Regi acclamatur. Alias Cap. 12.

Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.

Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.

Archelaus epulum multitudini præbet.

An. mũdi 3963 A nato Christo 1.

Archelaus si à Cæsare in imperio constabilitus esset, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus pollicetur.

quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntẽ vltrò offerente ambitiosum diadematis honorẽ se accipere voluisse, cum nondum constaret de legitimi collatoris animo. caterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolẽtia omniũ videatur dignissimus: daturumq; operã vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntiũ, quò mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderẽt: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos vixerat, & in his plerosq; diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatẽ, quibus grauabatur forũ rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

CAP. XI.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13 Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat supplicio deflent: Herodi caros in vindictã ab Archelao deposcunt, & Pontifici sacerdotium abrogari postulant.

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilã auream violatores recens neci traditos, tũc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabãt conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatiq; in vnum, in vindictam eorum ab Archelao deposcebant ad pœnã quosdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo Pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compescere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæsarem, vt sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse quorum molestè ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusq; esse cõcordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus Rex assensu Cæsaris. tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent, ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenuè, periculum intentantibus quicunq; conaretur verbis eos ad saniorem mentem reducere: quòd plus suæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præsidentium: & indignum ducerent si amicorum, quos viuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos ladere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona verbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret, quo patrium Iudæis est vesci non fermentatis panibus (Pascha vocant, monumentum veteris ex Ægypto effugij, quo summa alacritate maiorem solito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnulliq; etiã extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) seditiosi deploratores legis doctorũ Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu, quem illos non pudebat mendicato

Seditio in Paschatis festo.

mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum inſo- An. mũdi 3964
lentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compeſcerent homines, pri- A nato Chri-
uſquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & ſi quorum emineret ſto 2.
in concienda ſeditione ferocia, illos vt ad ſe adducerent. In hos turbatores illi
clamoribus & hortatibus plebem exaſperauerunt, & ferientes ſaxis pleroſq; oc-
ciderunt: tribunus cum paucis effugerunt ſaucij. quo perpetrato rurſum ſacris
operati ſunt. Archelaus porrò de rerum ſumma periclitari ſibi viſus eſt, ni ple-
bis impetum illum retunderet. itaq; totum exercitũ in eos immittit, ſimulq; equi-
tes, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum ſuccurrere, & quotquot
ex eis peditum vim euaſiſſent, iam in tuto ſe exiſtimantes ferro exciperent. ab his
equitibus ad tria millia virorum cæſa ſunt, reliqui fuga ſe in proximos montes Tria millia Iudæo-
receperunt. Archelaus autem per præconẽ edixit, vt omnes in ſua diſcederent. rum cæſa.
illi metu grauioris mali feſtiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & ſine
diſciplina homines. Tum Archelaus ad mare deſcendit vnà cum matre ſua, Archelaus Roman
ducens ſecum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis alios, & familia proficiſcitur, multi-
& regno commiſſis Philippi fratris ſui fidei. Simul etiam profecta eſt Salome que eidem obnixuri
Herodis ſoror, ducens ſecum ſuam progeniem. alij quoq; ex cognatis ſequeban- cum comitantur.
tur multi, quaſi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem
vera obnixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in templo facinus incuſaturi.
Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæſaream Sabinus procurator Cæſaris
in Syria, in Iudæam properans ad aſſeruandam Herodis pecuniam, quem Va-
rus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accerſitus per
Ptolemæum. ita ille in præſidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; the-
ſauros obſignauit regios, omnia relinquens in poteſtate Archelai, tantiſper donec
Cæſar de his aliquid ſtatueret: & hæc pollicitus manſit Cæſareæ. Sed poſtquam Hedio & Ruffinus
alter Romam nauigauit, alter verſus Antiochiam profectus eſt, ipſe Hieroſoly- Cap. 13. al. 14.
ma petijt, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium & regijs procu- Sabinus Herodis pe-
ratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces ſibi committi poſtulabat. Præfe- cuniam & regiã oc-
cti tamen nõ diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed omnia ſeruabãt in ipſius ad- cupaturus Hieroſo-
uentum integra, prætexentes ea ſe ſeruare Cæſari. Eodem tempore etiam Anti- lyma perucnit.
pas Herodis filius Romam nauigat, parandi ſibi regni ſpe, ad quam excitatus Antipas Herodis fi-
erat per Salomen, quaſi Archelao præferendus, eò quòd prioribus teſtamenti ta- lius parandi ſibi re-
bulis ſucceſſor regni deſtinatus fuerit, qua validiores deberent eſſe quàm illæ ſcri- gni ſpe Romam na-
ptæ poſterius. Ducebat autem ſecum matrem ſuam, & fratrem Nicolai Ptole- uigat.
mæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc ſuis fauentem partibus:
ſed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens,
& diu verſatus in regijs negocijs. quapropter ſuadentib. quibuſdã, vt fratri cede-
ret natu grandiori, & hæredi regni ſcripto in teſtamenti paterni tabulis, noluit
parere huic conſilio. qui poſtquam Romã peruenit, omnes cognati ad eum defece-
runt, non tàm ipſius amore quàm Archelai odio, libertatẽ maximè cupientes, &
degere ſub Romano præſide: quod ſi parũ ſuccederet, commodiorẽ ſperantes An-
tipam quàm Archelaum, ſtudebant illius partibus. quin & Sabinus ſcripſit Cæ-
ſari literas, in quibus accuſabatur Archelaus. at ille per Ptolemæũ Cæſari libel-
lum obtulit, continentem ius ſuum & teſtamentũ patris, ſimulq; rationes pecu-
niarum Herodis obſignatas cum ipſo anulo, atq; ita euentũ expectabat. qui perlec-
tis his omnib. Variq; ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum eſſet ac annuo-

An. mũdi 3964 A nato Christo 2.

rum redituum, præterea quæ Antipas ſibi regnum vindicans ſcripſerat, amicos in conſilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum, primum ei locũ in conſiſtorio tribuens: moxq; poteſtatem facit dicere volentibus de præſenti negocio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, vir facundiſſimus & infenſiſſimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatẽ iam dudum inuaſiſſet, non expectato aſſenſu Cæſaris, dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandum fuiſſe poteſtati legitimæ, non ipſi vſurpãdum, ſiue Regi cum iniuria Cæſaris, cuius contempſiſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod eſſet peius etiam. quare immerito nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculum, quem iam quantum in ſe fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos autoritate propria quoſdam duces militiæ: quodq; ſediſſet in regio ſolio, & tanquam Rex ad quaſdam cauſas determinaſſet, annuiſſetq; poſtulatis populi, deniq; nihil non feciſſet quod per Cæſarem confirmatus poſſet facere. ab illo quoq; dimiſſos, aiebat, eos, qui in circo incluſi fuerant: multaq; afferebat alia, partim vera, partim veriſimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum poteſtatis faſtigium. præterea neglectum patris luctum, & commeſſationes inſequenti mox poſt eius obitũ nocte celebratas: qua indignitate motum ad ſeditionem populum, videntem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam perſonatus lacrymas fingeret, per ſingulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuiſſet erga parentem amantiſſimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in in morte inimici non patris, haudquaquam abeſſe ab immani ſcelere. nunc venire ad Cæſarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter ſe geſſiſſet, quàm ſi conſtabilitus Rex fuiſſet autoritate ipſius. maximè autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cædes impia, idq; die feſto, quando tàm hoſpites quàm indigena victimarum more mactati ſint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimã Regis appellationẽ prætexeret, quò facilius tyrannicum ſuum ingenium expleret exercendis paſſim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnum quidem vnquam patrem, dum ſanus eſſet, de hoc ſibi poſt obitum ſubſtituendo Principe cogitaſſe, vt cuius mores haberet cognitos: immò in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatũ non animo ante corpus præmortuo, ſed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiamſi iam tum tale de Archelao fuiſſet patris iudiciũ, quale in poſteriorib. tabulis, ipſum tamẽ iam ſatis declaraſſe qualis nam Rex futurus ſit, qui autoritatem Cæſaris in confirmando regno contempſerit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis ſuis fidem plurimis ex ipſius cognatione teſtibus adhibitis, finem orationi impoſuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao eadem illam circa commiſſam ipſorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando deſtiterint, quàm ille coactus ſit eos vi compeſcere: hoc magis culpabiles, quòd non ſolùm maliciam ſuam exercuiſſent, verùm alijs etiam neceſſitatem feciſſent audendi tale facinus. Inſolentia enim eorum in ſpeciem quidem infeſtatum Archelaum, ſed reuera contumaciam hanc ad ipſius

Antipater Salomes filius apud Augustum Cæſarem Archelaum accuſat.

Archelaum Nicolaus excuſat.

Cæſaris

Cæſaris pertinuiſſe iniuriam. miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine æquitatis reſpectu, dum modo odio, quo proſequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur eſſe culpam, qui priores iniuria non abſtinuerint, & aliorum arma ad defenſionem ſumpta in ſe prorsus tauerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens, nihil horum, niſi ex illorum ſententia geſtum, nec ea tam iniuſta eſſe, quàm ipſi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceāt. Tantam illis ineſſe cupidinem ladendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tùm ipſos omnibus ſemper proſecutum officijs. Teſtamentum certè à Rege mentis compote eſſe ſcriptum, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has verò tanto magis, quòd Cæſari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affecti ſint beneficijs, nunc extremam eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittentis, teſtamentum ratum habiturum. multum enim intereſſe debere inter horum maliciam, & Cæſaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum ſanæ mentis decretum eius, qui probo filio ſucceſſionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidem veriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententiæ Cæſaris ſubiecisſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſſimè, dignum eſſe regno pronuncians: præ ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum & Archelao ipſi commodum: videnſq; hac promiſſione confirmatum in ſpe iuuenem, nihil tum amplius ſuper ea ſtatuit: & dimiſſo concilio, ſolus ſecum diſpiciebat, vnine regnum ratum faceret, an commune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes eius ope indigeant.

An. mūdi 3964. Ante Chriſtum natum 2.

Cæſar Archelaū regno dignū pronunciat.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.

SED priuſquam quicquam certi de hac re determinatum ſit, Marthace Archelai mater morbo vitam finijt, & à Varo Syriæ præſide venerunt litera defectionem Iudæorum ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſecuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus veniſſet, autoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima ex parte ſeditione compreſſa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hieroſolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quamprimum enim Varus abijt, Sabinus Cæſaris procurator ibi ſubſiſtens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem ſe iam putans populo. nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his vtebatur, moleſtans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecunia Regia ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur inſtante pentecoſte, ſicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non ſolum religionis gratia, verùm etiã indignè ferentes Sabini intẽperias, nec tantũ ex Iudæa grauius offenſa, ſed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hie-

Marthace Archelaì mater moritur.

Varus ſeditioſos Hieroſolymis cõpeſcit.

Aliàs cap. 15.

Sabini auaritia Hieroſolymis ingentem ſeditionem in feſto Pentecoſtes conçitat.

An.mũdi3964. A nato Christo 2.

à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq; trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ob occidentali altera, quà sita erat domus Regia. *Ita inclusos vndiq; Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictamq; legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse cõscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu* Romanis *innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo se obijcerent. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenuè milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiã totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contrà missilibus ad se pertingere, eoq; facilius vincebant. atque hæc pugna conditio diu durauit. deinde* Romani *indignitate rei moti, ignem clàm subijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies, quòd esset pice ac cera ob inaurationem peructa, facilè correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierũt exitio. pars enim cum tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes* Romani *contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderant incolumis euaderet. Tum* Romani *qua se incendium remisit alij ab alijs protrusi, penetrauerunt ad sacra pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum diserijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorũ amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederunt* Regiam, *incensuros se eam & omnes intus occisuros minitantes, nisi quamprimum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorũ & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerũt: simulq; equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, nève diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemq; aut lucri, aut vindictæ concitabat*

Iudæorum cum Rõmanis acerrimus cõflictus circa templũ.

Iudæi permulti in lacunarijs pereunt.

Sacræ pecuniæ bona pars militum furto disperit.

Regia ab Iudæis obsessa.

Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferũt.

Fedio & Ruffinus Cap. 15.

Tumultus in Iudæa varij.

concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã aequo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quãtũ poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronũ ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatisq; inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoq; Regiã in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiã Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius inprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi pra quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendẽda Hierichuntina Regia: passimq; crematis alijs Regis palatijs, & prada concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam Gratus regiorum militũ dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini appositã palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depaciscinocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributã obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq; diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cadibus sæuiens & milites Regios, vtrisque ex aequo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantq; vbique omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerũt: reliquos nihilo meliora iam expectãtes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis casorũ cadaueribus. In hunc modũ longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calami-

An. mũdi 3965. A nato Christo 3.

Duo millia Herodis militum bello regios impetunt.

Iudas Ezecię latronũ ductoris filius.

Simon Herodis seruus.

Grati cum Simone conflictus.

Simon obtruncatur.

Iudæi in seditionibus quasi furiosi.

Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatẽ regiam attentat.

An. mũdi 3965. A nato Christo 3.

Athrõges cum fratribus captus.

calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquam, quòd eius copia exhausta essent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse quoque Archelao se dedidit. sed id aliquanto pòst factum est. Tunc verò Judæa plena erat latrocinijs, &, vt quisq; seditiosorum cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Romanos: ipsi verò inter se diuturnis conflictarentur cadibus.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

Varus Sabino succurrit.

Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis, (nam tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; Regum ac tetrarcharum properabat in Judæam vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam vrbem pratereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tàm peditum quàm equitum. postquã autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim

Sephoritæ capta eiusq; incolæ sub hasta venditi.

cepit. & venditis sub hasta incolis, vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico,

Arus ab Arabibus incensus.

qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cadibus. Nam & Emmaus

Sampho & Emmaus cremata.

cremata est Varij iussu, in vindictam casorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis, Judæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inspectabãt, relicta. Hierosolymitani aũt Iudæi graui-

Varus Hierosolyma peruenit, ac legionẽ obsessam liberat.

ter à Varo increpiti, excusationem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò nõ oppugnasse Romanos, vt potius vnà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Josephus Herodis Regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum suis militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios vt fontes punijt, nonnullos dimisit

In defectionis autores animaduertitur.

incolumes: actiq; sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quiq; contra eius voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Judæorum in vnum confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iusticiæ respectu à nefarijs armis abstinuerint. Itaq; Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao

autem

autem Romæ aliud negocium exhibitum est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorum legatio, postulans, vt eis liceat suis legibus viuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cumq; Cæsar conuocasset in adem Apollinis magno sumptu à se exstructã conciliũ amicorum & primariorũ ciuium, venerunt eò & legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorũ comitatu. cognati autem Regis, neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quòd puderet eos corã Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progeniem regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub Regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quàm multis vitam ademisset, cum longè deterior fuerit conditio superstitũ, quos nõ modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaq; vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quò magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse diuiditatem amicorum eius & aulicorum, atq; etiam seruorum, qui huiusmodi exigendis praessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissima bestia in eos commissum fuisset imperium. Itaque cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studijs Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editũq; mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi vindicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis paterent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus

An. mũdi 3966. A nato Christo 4.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. Aliàs cap. 16.

Iudæorum Legatio Romæ.

Archelaus & Iudæorum Legati corã Cæsare comparent.

Philippus Herodis filius.

Iudæorũ Legati Herodis & Archelai accusant iniquitatem.

An. mũdi 3966. A nato Christo 4.

delectentur & rerum nouatsonibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtriq; patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterãt, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obijciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cum affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, essèq; gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

CAP. XIII.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

Archelaũ Cæsar ethnarcham constituit, regniq; dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

CÆSAR verò his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde pòst diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios auos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa præterq; has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC. *autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentiq; signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebatq; ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducena quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filijs, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.*

Salome.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ.

CAP. XIIII.

De Pseudalexandro.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Aliàs cap. 17. Pseudalexander.

HIS ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendã Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, quæ referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrunq; viderant oculis: atque hac via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerũ gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas

das turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illud Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demandatũ sit eius interficiendi negocium. suppositis enim necis ipsorum vicarijs, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, alijs quoq; non desinebat fucum facere: cumq; Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnã pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturumq; beneficos, Romã properat suis hospitibus deducentibus. cumq; adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio. in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idq; alijs non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam inspératam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cæsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facile potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alijs sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis cõtingere, quod ipse non vixisset in tantis delicijs. Postquam igitur animaduertit cõspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cúr nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cyprò eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammei genus intercideret, sed supereſſet saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulq; concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si nõ me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quod esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. cæterum Melijs abundè magna multa fuit, quæ inficitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

An. mũdi 3966. A nato Christo 4.

Pseudalexander Romam peruenit.

Pseudalexander Cæsari imponere nõ potest.

Pseudalexandrũ Cæsar remigũ ordinem allegit.

An. mũdi 3973. A nato Christo 11.

CAP. XV.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Hedio & Ruffinus Cap. 19. Aliàs Cap. 18.

Pontificatus Ioazaro abrogatus transfertur in Eleazarum, ab hoc in Iesum Siæ.

ÆTERVM *Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarũ quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiã vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quam Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui celerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáq; voluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: experrectusq; non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum varia-*

Archelaus in exilium missus.

Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.

ret interpretatio, Simon vir Essæus præfatus veniã, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius. boues enim significare miseriã, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterũ nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ar-

Glaphyræ somnium.

debat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatũ est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meũ habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam vindicabo. hoc somnium cum illa

expo-

expoſuiſſet apud quaſdam familiares ſibi mulieres, poſt paucos dies vita functa eſt. quod ego ideò hic referendum putaui, quòd ſermo ſit mihi de illis Regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certiſſimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione ſua, & alijs non obſtrepat qui talibus excitantur ad virtutis ſtudia. Cæterùm ditione Archelai contributa Syriæ, miſſus eſt illò à Cæſare vir conſularis Quirinius, qui cenſum ageret per Syriam, & ipſius Archelai domum venderet.

An. mũdi 3973. A nato Chriſto 11.

Quirinius Syriæ cenſor.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVIII.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quirinius ad cenſendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæſare, & procurator eiuſdem Cæſaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus eſt.

II. Quæ & quot ſectæ apud Iudæos fuerint.

III. Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ.

IIII. Iudæorum contra Pontium Pilatum ſeditio.

V. Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

VI. Vitellij aduentus, Hieroſolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obſidibus bellum contra Aretam ſuſciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accuſatus vinctus ſit, vtq; poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis bellum inferre, niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

XII. Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Aſinæo ac Anilæo fratribus.

CAP. I.

Quirinius ad cenſendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæſare, & procurator eiuſdem Cæſaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus eſt.

INTEREA Quirinius ſenator Romanus per omnes honorum gradus ad conſulatum vſq; prouectus, & in primis clarus, à Cæſare mittitur in Syriam vt iura populis redderet: facultatesq; cenſeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem eſſet totius Iudææ rerum adminiſtratio. Quin & ipſe Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenſeret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in poteſtatem ſuam redigeret. Illi verò tametſi primùm ægrè ferrent mentionem deſcriptionis, nõ ſunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati Pontificis Joazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius ſuaſu ſine controuerſia cenſus peractus eſt. Exſtitit tamen poſt quidam Judas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto ſibi Phariſæo Sadduco, ſolicitabat ad

Hedio & Ruffino Cap. 1.

Quirinius in Syriam à Cæſare vt iura populis redderet, mittitur.

Coponius Præfectus Syriæ.

Cenſus populi Iudaici.

Alias Cap. 1.

An.mũdi 3973. A nato Christo 11.

defectionem populos censum nihil aliud quàm manifestam seruitutis professionem esse dictitans, & vniuersam gentem adtuendam libertatẽ adhortans. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur felititer, & confirmati in earũ possessione laudem quoq; sibi parent fortitudinis: nec sperandum auxilium cœlestis numinis, nisi ipsi quoq; rebus suis consulant. Accipiebantur hac pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem cõturbauerint, dum omnia miscent cadibus & latrocinijs, promiscuisq; nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cadibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos compescere quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremò malum eò progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Judas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuêre, dum super tres pristinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Cædes : latrocinia: seditio & fames in Iudæa.

Templum Hierosolymis incensum.

Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.

CAP. II.

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. alias Cap. 5. Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico. Cap. 12.

IUDÆI patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retrò seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Judaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoq; paucis dicere non absre fuerit. Ergo Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis responsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cum omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tum præmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi auctoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum verò placitum vniuersitatis regimen vltra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam

Pharisæorum dogma.

Sadducæorum opinio.

Essenorũ placitum.

quicquam aquè ac iuſtitiam omni contentione expetendum exiſtimat. ad templum autem donaria mittentes ſacra ibi non faciunt, quòd ſanctioribus vtantur ceremonijs: quapropter excluſi à communi fano ſeorſum ſacrificant: moribus alioqui ſunt probatiſſimis, agris colendis in totum dediti. Miranda etiam eſt eorum iuſtitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe ſuperant, multis iam ſeculis triti in eius continuis ſtudijs. Facultates in commune poſſident, nec aliquis diues magis vtitur ſuis bonis, quàm quiuis nihil poſſidens. Atq; hoc inſtituto viuunt virorum ſupra quatuor millia, nec vxores habentiũ nec ſeruos, quòd alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere cenſeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum. quare per ſe ipſi viuentes inuicem ſibi miniſtrant. Quæſtores creant viros probos ex ſacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In ſumma eandem ferè viuendi rationem ſequuntur,, quam hi qui apud Dacos pliſti nominantur. Quartæ autem ſtudium ſapientiæ ſectantium via primus autor fuit Judas Galilæus. hi cæteræ cum Phariſæis conſentiunt, niſi quòd conſtantiſſimo libertatis amore flagrant, credentes ſolum Deum dominum habendum ac Principem, & facilius vel exquiſitiſſima pœnarum genera laturi vnà cum cognatis ſuis ac cariſſimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis ſæpè ſpectatum ſcio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidem non inueniant mea verba, imò illud potius, ne tam inſignem patientiam & doloris contemptum parum aſſequantur. quæ quidem animoſitas plurimum in gente noſtra creuit accenſa acerbiſſimis Geſſij Flori iniurijs, quibus poſtremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Judæorum ſectis hæc ſufficerent.

An. mũdi 3973. A nato Chriſto 11.

Eſſenorum vita & mores.

Pliſti apud Dacos.

Iudas Galilęus quartæ ſectæ autor.

Geſſij Flori iniuriæ.

CAP. III.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ.

QVIRINIVS autem venditis & confiſcatis Archelai facultatibus, peractoq; cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt victum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cum mota eſſet contra Ioazarum Pontificem plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philippus ſua quiſq; tetrarchia res ordinauit & compoſuit: quorum Herodes Sephori cinctam mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defenſaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitũ, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada ſitam ad Iordanis fontes, inſtruxit ædificijs, indito Cæſareæ nomine. Vico etiam Bethſaidæ in ripa lacus Geneſarethini vrbis ſpeciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe voluit. Caterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrante huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quam primùm aperta ſunt, Samaritani quidam clàm ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt vt poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo poſt Coponius Romam reuertitur, ſucceſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cum ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaëlidem, Archelaidemq; plurimis palmetis conſitam, quorum

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus. Aliàs Cap. 6.

Sephoris Galilææ caput.

Betaramphtha Iuliàs appellata.

Paneas.

Bethſaida.

Oſſa humana per templum ſparſa.

An. mũdi 3974 A nato Chriſto 12.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

M. Ambiuius Syriæ Præfectus.

Salome mortua.

An. mũdi 3975
A nato Christo 13.
Annius Rufus Iudęę Præses.
An. mũdi 3977.
A nato Christo 15.
Cæsar Augustus fato functus.
An. mũdi 3978
A nato Christo 16.
Claudius Tiberius Nero Romanorum Imperator.
Valerius Gratus Iudæorum Præses.
An. mũdi 3979
A nato Christo 17.
Simon Camithi filius Pontifex.
Iosephus cognomi tus Caiaphas Pontifex.
Pontius Pilatus Iudæorum Præses.
An. mũdi 3990
A nato Christo 28.
Tiberias condita.

quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitq; Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septem. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Juliæ filius, Romanorum imperator tertius: à quo quintus Judæorum præses missus est in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Jsmaëlem Fabi filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Josepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine vrbem à se conditam vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesaret hici: vnde non longè apud Emmauntem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorum nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam nobilitate sedes illic sibi optauerunt. quoq; maior esset frequentia recepti sunt ad incolendum etiam tenuissimi quique vndecunque confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs prosecutus astrinxit ad habitandum, alijs domos, alijs agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Jtalici generis Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primùm in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, susceptoiam ex ea Phraatace filio legitimo thoro etiam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam nisi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cum matre contra eum conspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo patricidio simul & incesto exosus popularibus, prius quàm confirmaret suas opes per tumultum pulsus interijt. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarum sanguine, putantesq; satis esse semel violatam regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus, Horodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio. solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romam, petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatusq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim

Phraates Parthorũ Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.
Thermusa Phraatacis mater.
Phraataces interfectus.
Horodes à Parthis accitus in venatione occiditur.

enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breui pœnitentia subijt barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos. dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. moxq; vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præsto fuit cum exercitu: cui cum occurrisset Vonones, primùm manente etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copijs Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copijs. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filijs Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoq; Comagenæ Rex fato concessisset, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

An. mũdi 3990 A nato Christo 28.

Vonones Parthorũ Rex ab Artabano pulsus.

Vonones Syllano Syriæ Præfecto se se tradit.

Orodes Rex Armeniæ.

Antiochus Rex Comagenæ.

Germanicus Pisonis opera sublatus.

CAP. IIII.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

PILATVS autem Judææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuêre præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnib. noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsareã, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines alió. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidijs. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militib. vt eos circumueniant, mortem minitans nisi quam primùm quiescerent, & suam quisq; domum discederẽt. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant; vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde aquæductum struere, aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducentesimo stadio. id ægerrimè tulit populus, & cõgregati per cœtus numerosos

Hedio & Ruffinus Cap. 5. aliàs Cap. 8.

Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbem infert, quę dum populus acriter instat, Cęsaream transfert.

An. mũdi 3997 A nato Christo 35.

Pilatus inducturus aquas Hierosolyma, seditionem cõcitat.

An. mũdi 3998 A nato Christo 36.

vsq; ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à proposito: nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuicijs lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clàm armatos fustibus, iussit reliquam multitudinem corona cingere: & quamprimùm vulgus capit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi suprà quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cadentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atq; hoc modo compressa est seditio.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. aliàs Cap. 9.

Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimosq; tàm de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa mirãda prædixerunt: & vsq; in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier nõ minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis nõ obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam, varijs instructã sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationẽ iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulina complexibus. Cumq; ille preces eius libẽter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiã. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecunijs. Sciens porrò eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimũ est, ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè sunt polliciti, quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit, & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, cõdictam sibi cœnam & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est, quòd cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totámque eam noctem obsecuta est iuueni,

Iesus Christus à Pilato crucifixus.

An. mũdi 3996 A nato Christo 34.

Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. 10.

Deo

Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquã sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritũ reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamata fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidẽ prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum. atq; his dictis abijt. At mulier tum primùm deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnaq; Iden inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

An. mũdi 3996 A nato Christo 34.

Tiberius Isidis sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat.

CAP. V.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

ERAT quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs per omnia sui similibus, his cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quò iam antè destinauerant. Id postquã Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria cõiugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militum miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Intereane Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi ơreduli sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatumq; cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum

Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus cõuertunt, quod dum Tiberius cognoscit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.

Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi cõueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugã compellit.

An. mũdi 3999 A nato Christo 37.

Aliàs Cap. 11. Pilatus apud Vitellium accusatus, Romam mittitur.

An. mũdi 3999 A nato Christo 37.

apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

CAP. VI.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. aliàs Cap. 12. Vitellius Hierosolyma peruenit, Iudæis vectigal remittit, eisque stolam sacerdotalem reddit.

VITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex eius nominis primus exstructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo prater illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exadificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificia stola possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa reposita, & obsignata sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij prefecto castelli accendente ibi lucernam quotidiè. Hanc septimo ante festum die prefectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore.

Stola Pontificia in Castello Antoniâ deposita.

Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathan Anani filium surrogat

Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse prefectum quó nã illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiã. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis pramijs solicitauit ad inferendum quàm primùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regioq; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habensq; suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem.

Gesta inter Vitellium & Artabanum.

Caspius Portus. Armeniam Parthi amittunt.

incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani: & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerũt, cum suo quisq; satellitio. Postquã autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrùmq; excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multò post Artabanus misit Tiberio filium Dariũ obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorũ quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obijt, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obijt autem Juliade, & illatus in monumentum quodiam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

An. mũdi 3999. A nato Christo 73.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperiũ restitutus.

Vitellius cum Artabano fœdus facit.

Herodis in Euphratis medio cõuiuium.

Artabanus Tiberio filium Darium obsidem & virũm quinq; cubitorũ statura mittit.

Herodes omnem rẽ gestam, priusquã Vitellij literæ superuenirent, Cæsari aperit.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Alias cap. 13.

Philippus Herodis frater, vir modestus, & amator quietis moritur.

Philippi ditio Syriæ attributa.

CAP. VII.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

INTEREA Herodem inter & Aretam Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha vxorẽ habebat Aretæ filiã, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natũ alia, Simonis pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Quæ assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerteretur in patriã, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam eijciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Macharuntem, castrum situm in confinijs regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Macharuntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ades patris: eiq; indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata secuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis vtrinque copijs bellum per legatos gestum est,

Herodes tetrarcha vxorem Aretæ filiam eijcit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem abducit.

An. mũdi 4000 A nato Christo 38.

Herodis vxor in patris ædes peruenit.

An. mũdi 4000 A nato Christo 38.

commissoq; prælio Herodis exercitus internecione perijt, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille verò indignè ferens Aretæ audaciã, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitũ, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim tetrarcha necauit virũ optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulq; ad baptismi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum alteróve peccato abstineant, sed animis per iustitiã prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumq; magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrina auida, Herodes veritus, ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pareret, quòd viderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, seram pœnitentiam agere. itaq; vinctum missum in Macheruntem supra dictam, illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellũ paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atq; equitum auxilijs missis à socijs Regibus, properans versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumq; vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraq;. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq; per magnũ campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hasit ibi triduo: & interim à Jonatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidem Caij noui principis: reuocatasq; ex itinere copias in hiberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priùs moriturum, vel qui bellum pararet, vel cuius iussu pararetur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed priùs quàm de hoc dicam explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest, nec numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis perijt: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simulq; in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq; ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore

Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.

Tiberius Vitellio vt Aretæ bellũ inferat scribit.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

Alias cap. 14.

Ioannes Baptista ab Herode necatus.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Vitellius in Arabiæ Regem mouet.

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrẽ eius Pontificatũ trãsfert.

Caius Caligula post Tiberij obitũ, Princeps Rom.

Aretas ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petrã peruenire colligit.

Herodis pgenies intra centũ annos penitus sublata.

Herodis progenies.

ſorore Salome. Phaſaelus è Salampſone genuit quinque liberos, Antipatrũ, Herodem, Alexãdrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupſit Agrippæ Ariſtobuli filio. Alexandram verò duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio abſque liberis defuncta eſt. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Druſillam. filij verò Agrippæ & Druſus dicti ſunt: quorum Druſus ante pubertatis annos obijt. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Ariſtobulus, ſimulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome ſorore & Coſtobaro nata eſt. Orbati enim erant infantes adhuc patre Ariſtobulo, quem vnà cum Alexandro ab Herode occiſum diximus. Poſtquã autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatam ex Ioſepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea ſuſcepit Ariſtobulum. Tertio fratri Agrippæ Ariſtobulo nupſit Iotape Sampſigerami Emeſenorum Regis filia, ex quibus nata eſt filia ſurda, & ipſa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus ſunt progeniti. Herodias verò ſoror eorum nupſit Herodi magni Herodis filio, quem ſuſceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quibus prognata eſt Salome: poſt quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupſit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc ſuperſtite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupſit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo ſine liberis defuncto Ariſtobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc poſteriore matrimonio nati ſunt filij tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. atque hæc eſt Phaſaeli & Salampſonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuiſſe fratres Antipatri, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus eſt, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans, cum apud Romanos delatus eſſet, ſine liberis obijt. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impoſitus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Leſidis in Cilicia Rex à Veſpaſiano conſtitutus eſt. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab inſtitutis patrijs ad religionem Græcorum deſciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita exceſſerũt.

An. mũdi 4001. A nato Chriſto 39.

Percenſitis igitur Herodis poſteris, qui ad Agrippæ regni tempora pertigerũt, ſupereſt, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, poſtremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaſerit.

Hegeſippus & Ruffinus Cap. 12. Alias cap. 15. Agrippa ab infima ſorte ad maximam dignitatem ac potentiam euectus.

CAP. VIII.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accuſatus vinctus ſit, vtq; poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit.

PAVLO ante Herodis Regis obitum, Agrippa Romæ degens, & per conuictum inſinuatus in familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij filij, nactus eſt etiam amicitiam Antoniæ Druſi maioris coniugis, commendatione matris ſuæ Berenices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura eſſet liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium ſuum exerere, ne in eius indignationem

Agrippa Romæ degens ob liberalitatẽ immodicam ad inopiam redactus.

An.mũdi4001. A nato Christo 39.

tionem incideret: ſed poſtquàm Bernicè defuncta eſt, factus iam ſui arbitrij, partim quotidiani victus ſplendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæſaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amiſſo filio vetuit amicos eius in conſpectum ſuum venire, ne recrudeſceret per eos defuncti deſiderium. His de cauſis retro in Iudæam abijt re malè geſta, profuſa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum conſilium expediens, & pudore præſentis ſtatus, ſeceſſit in caſtrum Idumææ Malatha, cogitans miſeram vitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propoſitum vbi Cypros vxor perſenſit, omnibus modis id impedire conata eſt: ad ſororem quoq; eius Herodiadem ſcripſit, ſignificans & quid Agrippa decreuerit, & qua neceſſitate adactus: hortatag; eſt eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & ſe in hoc imitaretur, qua quantum poſſet ſubleuaret eius miſeriam, quamuis in longè minoribus facultatibus. Accerſitus igitur à ſorore eiusq; coniuge, iuſſus eſt habitare Tiberiade, aſſignata certa pecunia vnde viueret, & magiſtratu eius ciuitatis in eum collato, quo eſſet honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perſtitit, quamuis ne ſic quidem ſatis fieret propinqui neceſſitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulſiſſent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quòd ſuo ſumptu hominem aleret. quare ad Flaccum virũ conſularem & tum Syriæ præſidem ſe contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam ante habente apud ſe Ariſtobolum, fratrem quidem Agrippæ, ſed inimicum, non obſtante tamen hac ſimultate, quò minus ex æquo vtrumque complecteretur proconſul. Sed Ariſtobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infenſum fratri redderet, ex occaſione huiuſmodi. Damaſceni cum Sidonijs contendentes de finibus, diſceptaturi apud Flaccum, cognito quòd Agrippa multum apud eum poſſet, rogauerũt vt adeſſet ipſorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damaſcenis facere. Ariſtobulus autem, quia pactos de pecunia ſenſerat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquiſitione ac deprehenſo crimine, Agrippa excidit amicitia præſidis: rurſumq; ad extremam egeſtatem relapſus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deeſſet pecunia, iuſſit Marſyam ſuum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam ſumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defuncta patrona teſtamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide ſub ſyngrapha daret mutuum. Alter iam antè debere ſibi nonnihil Agrippam aſſeueranſ, extorſit à Marſya ſyngraphã viginti millium drachmarum Atticarum, detractis ſibi de ea ſumma duobus millibus & quingentis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat ſe itineri. Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, miſit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæſaris fiſco factus eſt, dum adhuc Romæ ageret: atque ita impoſita eſt illi manendi neceſſitas. & tunc quidem facturum ſe iuſſa ſimulat: ſed quamprimum nox terris incubuit, præciſis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipſi ſe mutuaturũ profeſſus eſt, ſed Cypro, coniugalem amorem in ea

Agrippa vitam miſeram abrumpere cogitat.

Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem ſororem eius ſcribit, & auxilium petit.

Agrippa Tiberiade habitat.

Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.

Agrippa ad Flaccum Syriæ Præſidem ſe confert.

Ariſtobulus Flaccum Agrippæ fratri infenſum reddit.

Agrippa per Marſyã à Proto pecuniã mutuatur.

Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet noctu Alexandriam nauigat.

Agrippa Alexandriæ pecuniã mutuatur.

in ea demiratus & virtutes cateras. fideiußit mulier: & mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippæ veritus. Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæam itinere pedeſtri reuerſa eſt. Cæterum Agrippa, poſtquàm Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, veniſſe ſe officij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſſimè reſcripſit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridiè Cæſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo ſumptis, nec ad conſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, agrè tulit: mandauitq; cubicularijs non prius admitti hominem quàm perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. qua memor Bernices huius matris conſuetudinis, familiariter enim ea fuerat vſa, ſimulq; educatum fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus eſt Cæſari, vt is nepotem ſuum commendaret Agrippæ, mandaretq; vt progredientem ſemper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriam. Erat ibi fortè Allus Samarita libertus Cæſaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officioſius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà geſtatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono, quaſi veſtem ei furto ſubduxiſſet, ſicut re vera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus eſſet ad Piſonem vrbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædã, quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter vinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo, detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquam alius aut Rex *aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum vel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, mora hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimißis alij denuo creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates autem ſemel conſtitutas ideo ſe ſinere, vt parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eò magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſic ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tanto magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebaturq; hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna prætereuns miſeratus eſt, putans languidiorem quam vt illas poſ-*

An. mũdi 4001. A nato Chriſto 39.

Agrippa in Italiã Puteolos, inde ad Tiberiũ Cæſarẽ peruenit.

Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuò petit.

Caius Agrippę commendatus.

Allus Cæſaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

Eutychus, Agrippæ libertus herum apud Cæſarem accuſare cogitat.

Quare Tiberius poteſtates ſemel conſtitutas non facilè mutauerit.

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

ſet arcere: accedensq; propius, parabat eas depellere: orante autem ſaucio, vt ſic eum ſineret, quaſiuit alter cauſam, cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam ha iam ſaturata ſanguine remiſerunt nonnihil. quòd ſi recentes accederent & famelica, me iam antè peßimè affectum facilè perderent. quare ſe quoq; aiebat hac ratione prouidere ſubditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muſcarũ eos infeſtarent, maximè ſi adinnatã cupiditatem metus citò deſinendi accederet. quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, teſtatur mihi factum ipſius. nam cum duobus ſupra viginti annis obtinuerit imperiũ, duos in vniuerſum Iudæis miſit gubernatores, Gratum & ſucceſſorem eius Pilatum. nec aliter ſe geßit circa cæteros imperio ſubditos. Vinctorũ quoq; cauſas ideo ſe aiebat ſerius cognoſcere, ne affecti ſupplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis ſceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit cauſa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, prius quàm Cæſari aures ei præbere ſit collibitum. Procedente deinde tempore a Capreis venit Tuſculanum, ſtadijs ferè centum ab vrbe diſßitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoſceretq; cuius accuſaret patronũ criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Druſi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recuſarit alteras nuptias, licet hortante Auguſto aditerandum coniugium, ineoq; vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorũ vnus, vir valde potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conſpirantibus multis ſenatoribus & libertis Cæſaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani malitiæ. quamprimum enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totam ei perſcripſit accuratißimè: traditisq; literis Palanti ſeruorum ſuorum fidißimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & ſocios conſilij: Antoniæq; iam antè habita in precio, maiorem etiam in poſterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnam ſufficere: ſed videndum illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas expetit, inquiſitione facta, malum quod alteri molitur ſibiipſe conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica geſtari, præcedente ipſius nepote Caio vnà cum Agrippa, acceßit propius: & pedibus eum comitata, petijt vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos teſtor Antonia, quòd non ſponte, ſed tuis coactus precibus faciam quod facturus ſum. quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychum adducere. quo ſine mora veniente, rogat eum Cæſar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui reſpondit: Domine, vectabãtur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedente illis ad pedes: vbi poſt multos ſermones vltrò citroq; habitos, Agrippa his verbis ad Caium vſus eſt: O ſi iam tandem dies illa veniat, qua ſenex iſte decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obeſſe poſſet

Quare Tiberius vinctorum cauſas ſerius cognouerit.

Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus, rogat.

Antonia in magno apud Tiberium honore habita.

Seiani conſpirationẽ Antonia Cæſari patefacit.

Agrippa ad audiendum Eutychũ inſtat, quo facto, propter verba quædam ei vincula ſunt iniecta.

nepos

nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tum verò ad publicam orbis felicitatem mea quoq; priuatim accederet. His verbis Tiberius facile credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberiũ ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, injce vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula injcias? quò scitante cui tandem, Agrippa, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus, per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cumq; æstus esset vehemens, & præinopia vini sitis eum vreret, conspicatus quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippa filio Bernicaq; filia reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsq; ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea cõtigit. Tunc verò Agrippa vinctus ante Regiam stabat inter alios quosdã aquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnã esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani consolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si èuentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò audita fuissent. itaque æquum duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspicijs. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsq; ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es vitæ exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentaritibi senties, des operam, vt nos quoq; eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagiũ tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximã admirationem est promeritũ. At Antonia grauiter ferens ca-

An. mũdi 4001. A nato Christo 39.

Thaumastus Caij, seruus Agrippæ potum affert, cui hic libertatem impetrat.

Agrippæ Germanus quidam, fortunã florentem & vitæ terminum prædicit.

An.mũdi4001. A nato Christo 39.

lamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non ſolum difficile, ſed propter repulſam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit, vt in cuſtodia ſeruaretur à militibus commodis moribus praditis, conuictoremq; haberet centurionem ei cura prapoſitum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorum ſubleuaretur officijs. admittanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marſyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & ſtragula quaſi venalia circumferentes, noctu ſubſternebant permiſſu militum iam ante pramonitorum Macronis imperio. atq; in hunc modum ſex menſes exegit in cuſtodia. Caterum Tiberius Capreas reuerſus primum languore modicè tentatus eſt: inualeſcente deinde morbo iam malè de ſe ſperans, per Euodum libertorum ſuorum cariſſimum accerſyt filios, quaſi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, ſed adoptiui. nam Druſum vnicum filium amiſerat. ſupererat huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & diſciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhac gratioſus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus eſt, quòd eſſet modeſtiſſimis moribus, comis in alloquijs, & nemini ſe praferens. quibus artibus non ſenatus modo ac populi fauorem ſibi parauit, verum etiam quotquot vbiq; ſunt prouincialium, quos partim affabilitate partim officijs deuinxerat. quam ob rem defunctũ omnes non honoris ſimulatione luxerunt, ſed veris lacrymis proſecuti, tanquam in priuata quiſq; mœſtitia. adeò citra omnem omnium offenſam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud cateros, tum maximè apud militarem multitudinem, qua pro ipſius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cum Euodum iußiſſet in craſtinum ſummo mane filios adducere, precatus eſt Deos patrios, vt manifeſto aliquo indicio deſignarent futurum ſucceſſorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed non auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum ſibi ſucceſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandum ſe venerit. quare pædagogum nepotis pramonuit, vt mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere. ſed aliter viſum eſt cœleſti numini. nam cum imperator hac volutans diluculo iußiſſet Euodum eum filijs introuocare, qui prior aduenißet, egreſſus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ientaculo remoratus eſt. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: ſimulq; introduxit iuuenem. Quo viſo imperator, cogitare cœpit diuinam prouidentiã, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuendi, quæ decreuerat: ſentiensq; diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam voluntatem irritam doluit, quàm vicem infelicis nepotis, cui non ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in vltimum diſcrimen veniat: quandoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur ſanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante ſecurum putante ſuum principatum, quàm ſi inſidijs præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoque diſciplinis addictior, iuxta quorum conſilia, in tota vita pleraque agere eſt ſolitus. nam & Galbam olim venientem conſpicatus verſus ad intimos quoſdam amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma nemo Cæſarũ vnquã tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus eſt ob id quod

Agrippa ſex menſes in cuſtodia ſeruatus.

Tiberius in morbum lapſus, filios naturales & adoptiuos accerſit.

Tiberius, Gemellus Druſi filius.

Caius, Germanici filius, gratioſus.

Tiberius ex augurio ante obitum Caium ſibi ſucceſſurum intelligit.

Tiberius mathematicorum diſciplinis addictior Galbæ Romanorum Principatum prædicit.

quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeq; ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. cum enim liceret ei ſecuro è vita excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatem præſcientia futuri chariſſimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſſione, inuitus & reclamante animo ſic Caium alloquitur. Fili, etiamſi Tiberius propiore conſanguinitate me contingat, tamen cùm meum de te iudicium, tum verò deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tantæ felicitatis autor: & quà poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt deos totum meum eſt, potes reponere, quàm ſi illi non deſis, quem tibi natura voluit eſſe coniunctiſſimum. nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto verò, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa enim eſt ſolitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in conſanguinitatis iura peccãt, nunquam diuinam vltionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, ſed fictè. Quamprimùm enim Principatum aſſecutus eſt, fratrem iuxta illius præſagium ſuſtulit: & ipſe quoq; aliquanto poſt coniuratorũ inſidijs oppreſſus eſt. At Tiberius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obijt, cum vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt quem Caius Reipub. præfuit, quartus in Imperatorum ſerie. Romani verò nunciato eius obitu vehementer quidem gauiſi ſunt, non tamen audebant credere: non quòd verum eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemiſſent libenter: ſed quòd verererentur ne tentati falſis nuncijs, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante cum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſque proſequens, & pro innata ſæuicia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famam non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantum ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculum. Marſyas verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, latiſſimum ei nuncium afferens. quem cum offendiſſet petentem balneum, admotò capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officijs tum pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias? tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatusq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quibus primo cunctantibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert incolumem eſſe Tiberium, & breui in vrbem reuerſurum. quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quòd cum vincto latum conuiuium iniuiſſet nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper intonans. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæſaris, & non capite luues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, ſolutum

An. mũdi 4001 A nato Chriſto 39.

Tiberius Caio Romanum imperiũ, ac Tiberium fratrẽ commendat.

Caius Tiberium fratrem tollit.

Caius Caligula quartus Romanorũ Imperator.

Tiberius Tyrannus.

Marſyas Agrippę Tiberij mortẽ nunciat.

Romæ rumor Tiberiũ eſſe incolumem ſpargitur.

An.mũdi 4001 A nato Christo 39.

hactenus, & accuratius imposterum custodiri eum imperat: totamq; eam noctem in his malis Agrippa *exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactantibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: moxq; allata sunt à Caio bina litera, altera, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: altera ad Pisonem vrbi praefectum, idem indicantes, mandantesq; vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo victitabat arbitrio. Caterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cum vellet* Agrippam *eadem die solutum dimittere, monitu* Antoniae *supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestemq; mutare praecipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchia qua Philippi fuerat, Regem constituit, adiecta Lysaniae quoq; tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudaeam autem Marullum misit praesidem. Altero deinde anno Principatus Caij Caesaris* Agrippa *petijt veniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, praeter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunae potentia, reputatione praesentis felicitatis & egestatis pristinae. & alij quidem beatum praedicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem hominis.*

Caius Senatui ac Pisoni vrbis Praefecto se in imperium defuncti successisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.

Tiberij funus.

Agrippam Caius tetrarchiae Regē constituit.

Agrippa in suum regnum nauigat.

An.mũdi 4002 A nato Christo 40.

CAP. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Hedio & Ruffinus Cap. 14, aliàs 16.

Herodias Agrippae soror fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad titulum regium ambiendum hortatur.

HERODIAS autem Agrippa *soror, nupta Herodi tetrarchae Galilaeae atq; Peraeae, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eam nimirum quòd qui profugerat non valens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tàm splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, praesertim quoties illum videret ornatum regijs insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam ferendam diutius, si* Agrippa *Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiae debitum appete: neq; ferendum puta existimatione cedere viro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in paupertate superfuisse ad quaerendam ampliorem fortunam industria, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri qui pauloante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus nõ parcentes nec labori, nec auri argentíve impendijs, quandoquidem non tàm haec seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia:*

negocia: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrà quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non valentis aliàs eius importunitatem excutere. itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimùm eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodē, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit, literasq; reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinque fermè stadijs à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis spontè è terra scaturientibus, tàm ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorum, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus, percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ indici: Herodem vero perpetuò damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. ad hæc illa: tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quam Deus tum intulit Herodiadi, fratris successus irridè ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderateq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente verò tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumelioſus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

An. mūdi 4002 A nato Christo 40.

Herodes cum Herodiade Romam proficiscitur.

Agrippa Fortunatū libertum cum muneribus & literis cōtra Herodem ad Imperatorem mittit.

Baiæ sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis.

Herodes quod Artabano Partho faueret, accusatur.

Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiusque bona Agrippæ traduntur.

Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodem vltrò in exilio comitatur.

Caius primò egregiè Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet.

CAP. X.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. aliàs 17. Aliàs Cap. 18.

CVMQVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit

An. mũdi 4002 A nato Christo 40.

ctauit crimina, interq; catera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbè inuecto Apione. multisq; alijs quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo è Judæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter iectus conuicio, versus ad Judæos assectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

Apion, Alexandrinorum legationis Princeps, Iudæos quòd Cæsarem debitis honoribus non prosequerentur, accusat.

Philo Iudæorum legatus à Cæsare repulsus, causam Deo committit.

CAP. XI.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

Aliàs Cap. 19. Petronium Caius in Syriam mittit, eiq; vt Iudæos eius statuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat, mandat.

CAIVS porrò indignè ferens à solis Judæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetq; vt cum valido exercitu inuadat Judæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quòd si detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam vt exsequeretur mandata Cæsaris: contractisq; quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Judæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd si omninò decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primùm interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retrò seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis, fortè valerent apud me aliquid, si meisipsius consilijs & auspicijs rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus cortrà uenire impunè non licet. Ad hæc Judæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non discedere, neq; nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potẽtia & maiorum nostrorum virtutis æmuli. neq; enim sumus adeò pusillanimes, vt quæ nobis cœleste numẽ imperauit proposito felicitatis præmio, ea prævaricemur intempestiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quãlibet, dummodò patria legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorẽ nõ reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulq; ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neq; se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulitio properauit Tiberiadem, vt ex propinquo melius res Judæorum disp iceret. Judæi verò magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum milliũ numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, néue sacratam

Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

Petronio Iudæi Tiberiadem occurrũt, supplicantes ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret.

cratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atq; hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maximè sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumq; primatibus accedunt Petronium, rogantes vt consideraret obstinationem populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq; relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentem statuat, néue illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atq; hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suamq; ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorẽ vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quàm primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse vt ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestra, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patrijs legibus contendere. immò ne mihi quidem probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantumq; in me erit, hortabor vt honestissimæ vestræ voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quòd si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modò ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suum quenq; vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille

An. mũdi 4002 A nato Christo 40.

Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus apud Petroninm Iudæorum causam agũt.

Petronius Iudæis, se Caio scribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturã adhortatur.

An. mũdi 4002 A nato Christo 40.

quidem sic populum pro sua virili consolatus est: Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quodq; omnibus iustè atq; honestè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber prater omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis pramonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitùs pluuiam penè desperantibus, etiam si nubes viderent, qua toties spem eorum frustrata fuerant. Quapropter terra tum prater solitum praterq; expectationem rigata largis imbribus, Judæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Judaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumq; accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atq; perniciem adduceret, neq; enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: néue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, aternumq; apud eam sibi pararet improperium: id quoq; adiecit, quàm carus sit Deo populus, quamq; manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam. Hac Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne obsequium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volensq; cum eo certare mutuis officijs, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad laticiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te, modò mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officijs, quicquid hactenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimilata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum commodum prater mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare prater ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse, quàm vnquã spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiam abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatũ reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hac ille velut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodq;

Post diuturnam ac continuam siccitatem repentè imber decidit.

Petronius ad Caium scribit.

Caium Agrippa Romæ honorat, in cuius retributionẽ Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.

quodq; capitale esset placitis Caij contradicere. Imperator autem simul offici- An. mūdi 4003
osa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducens, si coram tot testi- A nato Chri-
bus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegasset gratiam: suspici- sto 41.
ens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem suaq; gentis tranquil-
litatem, quàm incrementū dominationis aut redituū, fecit eum voti compotem.
Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriā in comparando exercitu, &
in exsequendis mandatis quæ acceperat. quod autem ad statuā attineat, si qui-
dem dedicata sit & posita, sinendā esse. sin minus, non esse cur in eo negocio plus la-
boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remis-
sum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt
non posset voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio,
priusquā ad defectionē spectare Iudæos cognosceret: allatis postea de rebellatione
rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & contemptum imperij, homo omni
dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ
quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatē suam
pertinere putās, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò scribit eidem
in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerūt Iudæorum munera quàm
mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio,
quid de teipso statuere debeas semel indignationem meam meritus. Volo enim te
exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata
imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare viuo
reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit li-
teras, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & pe-
riculorum quæ propter ipsius honorem atq; Iudæorū religionem subijt: sed amoto
à Reipub. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior
habita est illi gratia tàm à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore
præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimùm Caius debacchari
est solitus. Is extinctus est non multò post quàm Petronio scripserat illam mor-
tis denunciatricē epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est,
& quemadmodum comparata sint in eum insidiæ, procedente stilo significabi-
mus. cæterùm Petronio prius reddita sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum de-
mum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare læta-
tus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dila-
tione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attu-
lerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi manus inferat, scribit.

Petronius prius de Caij morte literas, quàm de nece sibi ipsi inferēda accipit.

CAP. XII.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. aliàs Cap. 20 Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.

INCIDERVNT in ea tempora graues motus Iudæorum apud
Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & cala-
mitates quales nusquam memorantur in superioribus narra-
tionibus: de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origi-
ne repetam. Nearda dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo,
& agro fertili, quit antam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium
assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est &
Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod

Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.

An. mũdi 4003 A nato Christo 41.

Deo ex more ſolent offerre, cateramq; votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi erario, inde ſuo tempore tranſmittendam Hieroſolyma: qua deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex his Iudais erant Aſinaeus & Anilaeus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre adtextrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officina magiſter apud quem artem didicerant, quòd ſerius aliquando ad operandum acceſſiſſent, caſtigauit verberibus. illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis qua ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locum, vbi fluuius ſcinditur, vberem paſcuis, & frugum fertilem caterorumq; fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quiſq; egentiſſimus, quorum armis ſtipati pro ducibus ſe gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſibi conſtruxiſſent, dimiſſis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiam morem ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim ſi qua ingrueret: contra occiſionem gregum ac paſtorum, ſi detrectarent imperata facere. quapropter neceſſitate coacti, mittebant eis quantumcunq; poſcerent. quo factum eſt vt aucta eorum potentia, validi eſſent ad incurſandum quoſlibet, nemoq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoq; Regem rumor hac detulerit. Satrapa autem Babyloniæ poſtquam hac audiuit, volens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improuiſò opprimere: obſeſſaq; palude ſuos iuſſit aliquanti ſper quieſcere. poſtridie verò Iudaeis ſabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non auſurũ hoſtẽ in certamen deſcendere, ſed nullo negocio vinctos ſe abducturum, paulatim procedebat, vt derepente in eos irrueret. Aſinaeus verò qui tum fortè poſitis propè ſe armis cum ſocijs deſidebat in ocio, Viri inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis eſt paſſim paſcentium, ſed qui ſeſſorem tergo vehant: nam & frenorum ſonitum ſentio, vereor ne circumuenti ſimus ab hoſtibus. ſed procurrat aliquis ſpeculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem vana eſſe quae diximus. moxq; quidã profecti viſum, celeriter redeunt, non falſam ſuſpicionem fuiſſe referentes: adeſſe vltores acceptæ iniuriæ. ex inſidijs ſe obrutos equitatu copioſo velut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, vetante propter ferias patria conſuetudine. at Aſinaeus longè aliter quàm ſpeculatori videbatur ſtatuit, non cõcedendam cenſens hanc voluptatem hoſtibus, vt per ocium in ſe graſſarentur cædibus: quin potius virtutis & præſentis neceſſitatis memores conniti debere, vt ſi ita fors ferat, non inulti pereant: primusq; correptis armis ſuos exemplo ad ſimilem exciuit audaciam, ad conſerendas cum hoſte manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam ſe habere putantes, multis caſis reliquos coëgit terga vertere. Eius pugnæ poſtquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aſpectum & colloquium: confeſtimq; ad eos miſit fidiſſimum è ſatellitibus qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tametſi iniuriam eorum violentia in ſuo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipſorum remittere: miſiſſeq; ſe qui fide data

Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patria in locum quendam ſe conferunt, ad quos ingens multitudo confluit.

Aſonæus cùm ſocijs à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſo oppreſſi.

Aſinæos ſuos ad fortitudinem hortatur, & hoſtes fundit, fugatq;.

Artabanus ad Aſinæum & Anilæum propter audaciam ſocietatem cum illis inire mittit.

data impunitatem & securitatem itinerũ eis offerret ipsius nomine, quòd amicitiam eorũ cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratã esse Regis munificentiã, foreq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtantur melius. Tum Asinaus ipse quidem profectionem distulit, fratrem verò Anilaum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilaum solum venisse, rogauit cúrnã domi reliquisset Asinaum. cognitoq; metu illum se continere intra palustria: per patrios Deos deierauit, nihil eos sè lasurũ in fidem venientes: idq; porrecta iuueni dextra sancijt, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentũ fiducia, nam post datã dextrã apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omninò suspicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remisit Anilaum, persuasurũ fratri, vt simul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudaorũ virtutem illas satrapias continere in officio, quas videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat, Asinaus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficijs. Hoc igitur consilio illum accersijt. Asinaus verò facilè à fratre in eam sententiã inductus est, præsertim cõmemorante quàm luculentè erga ipsos Rex affectus sit, quodq; ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generosum Asinai animum, quòd videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset, vt bona Regis venia liceret illum interficere, pœnasq; tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos laserat: negauit se hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quòd si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absq; meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, vt eam tua cura tutam à latrocinijs & illesam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit. ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; in tantũ auctus est, quantũ ante eum nemo alius, à talibus exorsus initijs: nec contentus honoribus Babyloniorum, à Parthorum quoq; obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: qua non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contemptisq; institutis patrijs, voluptate victi dediderunt se externis libidinibus. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam alijs dotibus, quàm insigni forma laudata vsque ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilaus: & cum neque suis imperare posset cupidinibus, neque vlla alia spes esset potiendæ

An. mũdi 4003. A nato Christo 41.

Abdagasius Asinæum interficere vult, quòd Artabanus permittere recusat.

Artaban° Asinæò terram Babyloniã commendat, datisq; muneribus eum dimittit.

Anilæus Parthorum Ducẽ trucidat, eiusq; vxorem ducit.

An. mũdi 4003. A nato Christo 41.

muliere, bello maritum eius petijt: primoq; conflictu caso Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatũ quàm ipsi tam fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum qua gentilicio ritu & domi secum habere solebat & in itinere, clam inter cateram supellectilem aduexerat. ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta & nacta fiduciam, propalam operabatur sacris qua à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis vtriusque fratris primarijs, indignum facinus dictitantibus, cõtra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impijs patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, vt precipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorumq; socijs, vlturum læsam & religionem & amicitiam, vtq; simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præterita virtutis memoria, cui acceptã ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoq; concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquã id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patrijs ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupiditatibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulieremq; domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & veritam ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno Asinæum sustulit, secura quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se vnum iam principatum redacto, cum exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraq; & res alias quibus fortuna possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitamq; ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectoq; equitatu quàm potuit maximo, obuiã profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quòd decreuisset postridiè Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu cõtra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim

Anilæus ob vxoris Idololatriam à ludęis obiurgatus quendã confodit.

Anilæus apud Asinęũ fratrẽ accusatur, qui primũ conuiuet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno cum tollit.

Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetũ facit, eũq; noctu opprimit, & captũ secũ abducit.

partim attonitos fuga coëgit ſalutem quærere. Mithridatem etiam viuum captum ſecum abduxit, nudum ſuper aſinũ impoſitum, quæ apud Parthos grauiſſima habetur contumelia. quem cum ſic ad ſyluam quandam perduxiſſet, hortantibus amicis, vt illum interficeret, ipſi diuerſum viſum eſt, neganti occidendum virũ genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias poſſe impetrare veniã. quamuis enim offenſus ſit Mithridates, habiturũ tamen pro conceſſa incolumitate gratiã. quòd ſi grauius in eum conſulant, non quieturum Regem, niſi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum eſſe propter coniunctionem ſanguinis, & vt ad illos ſibi pateat refugium, ſi qua clades accidat, vt ſunt belli viciſſitudines. eam ſententiam approbauit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittitur. qui domum reuerſus ab vxore exceptus eſt conuicio, quòd Regis gener poſt acceptas à Iudæis tot tam inſignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere ſuſtineret precariam. Aut igitur, inquit, priſtinam virtutem recipe, aut Deos teſtor, quibus cura eſt Regum dignitas, me tua conditione non vſuram poſtea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coëgit tamen quantas potuit copias, indignum ſeipſe vita exiſtimans, ſi homo Parthus Iudæis victoriã cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducens continere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunã contra hoſtes priori ſimilem, frẽtusq; milite iam aſſueto vincere, & ipſe contrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine ſe adiunxerant, rati profligandum hoſtem quamprimum in conſpectum venerit. progreſſos autem meridiano tempore per regionem inaquoſam ad nonaginta ſtadia Mithridates adoritur, æſtu & ſiti laboreq; itineris adeò feſſos, vt arma ægrè ſuſtinerent, ipſe recentibus viribus: confeſtimq; in fugam verſis tanta cædes ſecuta eſt, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem ſtipatus globo iuuenum effuſiſſima fuga ſe in quandã ſyluam recepit, relicta Mithridati latiſſima victoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominũ, qui licentiam pluris quàm propriam ſalutem facerent: itaq; detrimentum quod acceperat in prælio, ſupplетum eſt duntaxat numero. neq; enim conferendi erant cum his qui ceciderãt, eò quòd eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella, lateq; vaſtabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hoſtes miſerunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum depoſcerent ad ſupplicium. quod cum non impetrarent: neq; enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, miſſi ſunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perluſtrato diligenter loco in quo ſe ille continebat, clam noctu irruunt in ſopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti ſunt interficiunt, & ipſum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehac non auſus erat odium effundere in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpetuum eſt diſſidium, nunc his nunc illis prævalentibus: ſublato inquam Anilæi ſodalitio, in Iudæos vndique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum violentiam, & ſentientes ſe ad conſligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune eſt Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium

An. mũdi 4003. A nato Chriſto 41.

Mithridatem Anilæus dimittit.

Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accenſus.

Anilæus à Mithridate fugatus.

Ad Anilæum ingens perditorum hominũ multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.

Anilæum Babylonij ad ſupplicium poſcunt, qui oppreſſus interficitur.

Iudæi à Babylonijs afflicti Seleuciã migrant.

An.mũdi4003. A nato Christo 41.

domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cum vtrinque primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtrique Iudæos communibus prosequerentur odijs: eosq; ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleucia, vbi quotannis Rex hibernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati Regiæ maiestatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt plerique in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

Quinquaginta Iudeorum millia Seleuciæ occisi.

Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.

Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIX.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Quomodo Caius à Chærea cæsus est.
II. Quomodo Claudius principatum adeptus sit.
III. Dissidium inter Senatum & plebem.
IIII. Quomodo Claudius Agrippæ paternũ regnũ reddidit, & edicta eius in Iudæorũ gratiam.
V. Agrippæ in Iudæam reditus.
VI. Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.
VII. Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. I.

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

An.mũdi 4004 A nato Christo 42.

Hedio & Ruffinus Capi.

Caij in Iudæos tyrannis.

CAIVS porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra mariq; quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ vnquam veterum monumentis sunt prodita. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cætera, præsertim Senatores ac patricij cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs vexabantur qui vocantur

Caij in Senatores ac patricios sæuitia.

vocantur equites, opibus & dignitate ſenatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine ſenatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cadibusq; & confiſcationibus, qua tum ferè cadis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitoliũ frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimum, Iouem eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Alijs quoq; operibus ſuam declarabat inſaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Miſenum alterum maritimũ oppidum grauatus triremi traijcere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimans, ſi à mari eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab vno promontorio ad alterum ponte iuncto medio ſinus ſpacio, curru vltro citroq; vectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atque ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid vbique terrarũ pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana vrbe ſpectari debere dictitans. his ſpolijs palatium ſuum, & hortos exornauit, aliosq; ſuos ſeceſſus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuerſis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulacrum & abſque vitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium vetitum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cumq; capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique inſaniæ prouectus eſt, vt natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulacri genua deponeret, quaſi communem ſibi cum Ioue prolem, in medio ſe relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente ſit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permiſit etiam ſeruis licentiam deferendi ſuos dominos qualicunq; crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipſius Cæſaris autoritate, & in eius gratiã gerebantur omnia: adeò vt Claudium auſus ſit Pollux mancipium ipſius reum facere: & Caius ſuſtinuit inter iudices audire patruum dicentem cauſam capitis, ſperans ſumpturum ſe de illo ſupplicium: quod tamen ei non licuit. Itaq; cum totum ſuæ ditionis orbem repleſſet ſycophantijs, & ſeruos erexiſſet contra dominos, paſſim illi tendebantur inſidiæ, alios ira ſtimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipſius cade imminentem ſibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, niſi illo ſublato ſaluum manere non potuit, præcipuè noſtra gens eius cade erepta eſt ex ipſis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum ſit diuinæ potentiæ, quod & in aduerſis ſoletur homines, & modeſtiæ fortunatos admoneat, ne opinione duturnæ felicitatis falſi, neglecta virtute in perpetuam corruant miſeriam. Tres in illius necem conſpirationes factæ ſunt, quarum ſingulæ autores habebant viros fortiſſimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hiſpaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa ſe habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Caſſius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuiſus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non diſſimularet ſua

An. mũdi 4004. A nato Chriſto 42.

Caius Iouis fratrem ſe appellat.

Caius templorũ Græcanicorum nullũ inſpoliatum reliquit.

Iouem Olympium Caius Memmiu Regulum Romã tranſferre iubet.

Caius Ioui ſe comparat.

Caius licentiã ſeruis deferendi ſuos dominos permittit. & Pollux Claudium reum facere audet.

Caio paſſim inſidiæ ſtructæ.

Tres in Caij necem conſpirationes factæ. Aemilius Regulus.

Caſſius Chærea. Annius Minutianus.

An. mũdi 4004 A nato Christo 42.

consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimũ & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas nõ ferebat exprobratam sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositũ, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebãtur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum voces, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idq; tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hac magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpè quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset proposiri, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, Cincinnisq; & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essetq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustã iræ causam præferens.

Circenses ludi.

Caius multos tributorum ac vectigaliũ releuationem petentes capite plectit.

Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.

in his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm alijs multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimũ ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, consciorum cuiusdam obiter pedem

Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.

Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.

pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Charea, non sponte, sed necessitate coactus. cumq; illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè lacerata imperator nonnihil flexus, Popediũ absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quã fortiter aquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Charea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed haccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorũ talium, cæterum vrbis non auso sugillare insaniã Cæsaris, Charea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tàm animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantesq; nos quotidiè cruore casorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiesset prius quàm nos quoq; cæteris adijciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Charea sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. exspectandam esse optabilem occasionem, fortuitò alicundè offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem iam ætatem non satis esse animi. & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæq; ipse dixerat. Chareas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendũ nosset libertatisq; amatorem eximiũ, & ferentem agrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exspectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam polliceri non modo silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque ratiõ amplius cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio verò suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales

An. mũdi 4004 A nato Christo 42.

Chæreas Clementem & Papinium alloquitur.

Cornelius Sabinus.

Annius Minucianus.

An.mũdi4004 A nato Christo 42.

ſæuire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tum agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi non ſineret eos manifeſtè proferre odium quo Caium proſequerentur, tamen occultus quidam eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniã Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemq; laudem meritus, ſoliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatũ enim iam erat per vrbem, quomodo ei ſoleret dãdis ſignis illudere. ibi Chæreas, cupidè arrepta occaſione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem ſignum da: cui gratias habeo, quòd me vltro properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idem placere video, & priuſquam conueniremus iam antè conſenſimus. gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet. quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocunq; iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciã ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, ſecurus quid mihi poſt eueniat: quandoquidem nec libet nec vacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute patria, ſublatis legibus, & omnib. imminente à Caio pernicie. & dignus ſum opinor vel te iudice cui credatur hoc miniſterium, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus ſic animatũ ſentiens, complexus hominem collaudatũ hortatus eſt, vt pergeret, apprecatus vt ſuperi conatus eius ratos habeant: atq; ita mutuum confirmati diuerſi abeunt. Ferunt hoc conſilium quodam ominè fuiſſe firmatum. Nam ingrediente curiam Charea, vox cuiuſdam è turba audita eſt, iubens eum Dijs iuuantibus deſtinata perficere. & primo ſuſpicatus eſt rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari ſe, aut à quopiam conſcio, aut voce Dei, cui curæ ſint res mortalium. iamq; multi participes inſidiarum armati aderant & ſenatores & equites, ſimulq; militum quotquot erant conſcij. nemo enim erat, qui non putaret necem Caij pertinere ad ſalutem publicam, & ideo pro ſe quiſque dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitium tyranni conſpirantibus. Nam & Calliſtus his ſe adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, ſocius quodãmodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansq; pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: vtebaturq; immodicè hac potentia, ſuſpectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in ſemel deſtinatis pertinax. ipſi autem inter alias periculi cauſas hæc erat non poſtrema, quòd eſſet pecunioſus nimium. quare ad Claudium clam deſciſcebat, colens eum, quòd ſperaret ſucceſſurum in imperium, & iam tum obſequijs captans eius gratiam, quò tandem apud illum quoque eſſet in precio. nam & iactauit apud eum, iuſſum ſe, vt veneno ipſum tolleret, & hactenus ſemper commentum differendi cauſas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxiſſe in gratiam Claudij. nec enim ille ſi patruum necare voluiſſet, tuliſſet excuſationes Calliſti: & liberto ceſſanti imperata facere mox repræſentatum fuiſſet meritum præmium. Claudius tamen, qui diuino quodam fauore Caij furorem euaſit, gratiam Calliſto perſuaſus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chærea conatus differebantur indies conſciorum quorundam

Chæreas cũ alijs quibuſdam Caium tollere ſtatuit.

Calliſtus, Caij libertus, Claudio à Caio ſe vt ipſum veneno tolleret iuſſum, ſignificat.

Chæreas occaſionem aggrediendi Caium expectat.

rundam ſegnicie. nam ipſe inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi aſcendentẽ in Capitolium ad mactandas pro filia ſalute victimas ſæpè dabatur occaſio: vel præcipitandi in forum è faſtigio baſilicæ, nummos inde aureos & argenteos ſpargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana ſacra quæ ipſe inſtituerat. nam ipſe Caius incautus erat propter ſecuritatem, licet verſaretur inter continuè præparatos ad inſidias. Itaq; inter ſuos iactabat Chærea, ſi putarent illum à diis ſeruari, ſibi vni & animum eſſe & facultatem vel abſq; ferro conficiendi hominem: adeò infenſus erat coniuratis, timens ne elaberetur occaſio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate ſolicitum, poſtulabant tamen pauliſper differri negocium, ne, ſi parum ſuccederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquiſitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. ſatius igitur eſſe dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæſaris, qui primus dominationem à populo in ſe tranſtulit. & exſtructa ante regiam ſcena, conueniunt eò ſpectatum Romanorum nobiles vnà cum vxoribus ac liberis, præſente etiam Principe. ibi concluſis tâm multis millibus intra modicum ſpatium, conatum facilè ſucceſſurum, non valentibus etiamſi velint ſuccurrere protectoribus domeſticis. Aſſenſit Chæreas, decretumq; eſt primo ludorum die rem aggredi: ſed plus fortuna potuit quàm conſilium, ita vt vix tertio ſtatuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chæreas ſocijs conuocatis: multum, inquit, elapſum eſt temporis quod nobis ſegniciem exprobrat in honeſtis conſilijs: quæ verendum eſt ne prodita in nihilum recidant, & Caius exaſperatus magis etiam ſæuiat. An non videtis quòd ad hunc modum nihil aliud ſit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis acceſſio? cum debeamus nobis primùm ſecuritatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima reditura ſit. illis verò tam honeſto propoſito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per ſtuporem ſilentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an neſcitis hunc eſſe ſpectaculorum diem vltimum, poſt quæ peracta Caium eſſe nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti viſendæ gratia. pulchrum verò fuerit ſi emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominioſum ſit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppreſſam non ferenti hanc gloriam cedere? ego certè deliberationes veſtras non exſpectabo amplius, ſed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpeſſurus, quàm vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & ſeipſum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent: moxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos ſit accinctos tribunos ſignum ab imperatore petere: & fortè ea die vices petendi ad ipſum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu ſe inuicem pertrudendo, dum quiſque locum ſpectandi præcipere nititur, magna voluptate hanc contentionem ſpectante Caio: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca nec equitibus, ſed promiſcuè ſedebant viri cum mulieribus, & ſerui confuſi cum ingenuis. progreſſus deinde imperator rem diuinam fecit Auguſto Cæſari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima contigit reſpergi cruore togam Aſprenatis vnius è ſenatorum numero, quod ominoſum ei fuit, licet

An. mũdi 4005 A nato Chriſto 43.

Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum.

Auguſto Cæſari Caius rem diuinam facit.

Aſprenas.

An.mũdi4004 A nato Christo 42.

tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die prater naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cõsedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdiualẽ aream, alterã versus porticũ, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorũ consessu: qua parte erat cella quadam tabulatis interspta, vbi mimi versabãtur & Musici. cumq; iam & multitudo cætera sederet, & Charea cũm reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir pratorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. sparsis deinde in spectatores missilibus, qua pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxq; duo quadam ominosa secuta sum. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus incrucẽ suffigitur: & fabula acta est Cynira, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multumq; ficticij cruoris fusum est tam circa crucifixũ, quàm circa

Theatrum.

Batibius.

Cluuitus.

Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amynta filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quó nam, inquit, bone vir. quem ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Charea coniuratos disposuerat, vt suo quisq; loco nauaret operam: agreq; moras ferebant,

ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chæreas volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cade non posse fieri, existimabat tamen eam benè rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volenteet re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent eadem perficere. praecedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum praestolabantur seruorum ministeria, & quà Claudius cum alijs praecesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltãdam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret cruciabilius: mihi non fit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omniũ stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quã illum affligere voluisse, cum posset re benè gesta clam se vltoribus eius subducere, non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisq; vt libuerit æstimet. Caius porrò pra dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neque exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue pra superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat vlterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: moxq; circumsistentium vna vox erat, repete, atque ita confecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. autor autem facinoris meritò Chæreas dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit, primusq; ausus est consilium communicare cum alijs. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua virtute eadem exorsus, trucidati cadauer proculcandum alijs prabuit. quapropter meritò quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentia, industria atque virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finijt multis confossus vulneribus. Quo interfecto Chæreas cum socijs recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad vltionem militibus, siue quòd angustæ erant viæ vbi patrata est cades & referta famulis ac custodibus, qui omnes ea die praestò erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificijs per partes à singulis imperato-

An. mũdi 4005 A nato Christo 43.

Caius trucidatur.

Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicendus.

Chæreas cum socijs in Germanici ædes se recipit.

An.mũdi4004 A nato Christo 43.

imperatoribus,quorum appellationem retinebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad Principis custodiam:homines natura iracundi,vt quiuis alij barbari, quòd plerunq; quid fiat non intelligant,robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti,& magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunq; partem incubuerint.hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt,non ipsius virtutibus rem metientes,sed suis commodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans:moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorum virtute,vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladijs discurrebant per domos scrutabundi vbi nam latérent interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus:qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem videns,homo validius extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat:videbaturq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris,quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium,occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo:verùm audito tumultu latebras quaritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atq; insontes trucidantium.& illi quidem tali fato absumpti sunt. caterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei.quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant,præ timore tamen credere non audebant.alijs contrà ideo non libebat credere,quia verum esse nolebant,atq; etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici.hi ferè erant pueri ac fœmineæ atq; mancipia,tum nonnulli ex militibus:quod eius stipendia merentes simul exercerẽt tyrannidem,ministri superbia,concutientes optimum quenq; ciuium, & prædarum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti,vt solet vulgus,spectaculis,muneribus gladiatorijs,visceration ibus,oblectamẽtisq; id genus alijs: quorum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidem impetrare coficta calumnia,& indicata herili pecunia non libertatem solùm assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorum esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quod verum esse miserè cupiebant,adeò non proferebant gaudium,vt ne audiuisse quidem se fingerent: alij ne spe frustrata prodita voluntatis pœnas luerent:insidiarum alij conscij,& tanto magis præ se ferentes ignorantiam,ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligenter curari à Medicis.quo factum est, vt nemo audientium declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso

Germani Cæsaris satellites.

Sabinus cũ Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

Asprenas frustatim laceratus.

Norbanus.

Anteius.

Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.

De morte Cæsaris rumor diuersus.

suspecti

ſuſpecti quaſi fautores tyrannidis: aut contrà infenſi homini, & ideò nimis cupidè etiam falſa pro veris credita communicare cum alijs putabantur. acceſſit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obſcurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, ſic vt erat cruentatum procurriſſe in forum, atq; ibi concionari apud populum. ita illi in diuerſos affectus diſtrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco ſe mouere auſi ſunt metu calumniæ, ſcientes non tam referre quo ipſi animo id facerent, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed poſtquam Germani ſtrictis gladijs circumdedêre theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actum, & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant quaſi iamiam contrucidandi: harebantq; inopes conſilij, vt quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandem irrumpẽtibus militibus clamor toto theatro tolliter ſuppliciter deprecantium, & excuſantium inſidiarum ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint ſiue quid aliud. addebant & planctus & lacrymas, deosq; innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum. His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quandoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæſorum cum Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoq; ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaq; etiam qui iuſtiſſimis odijs Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem Aruntius homo gratioſus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerat q; ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio, tamen vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiam, præferens inſignia mœroris omnia quibus vti mos eſt in cariſſimorum deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimulq; tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris interitum: quæ quidem certiſſima ſalus fuit conſtipata in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; incidérent in Germanos: qui ſi aliquam ſpem incolumitatis illius habuiſſent, à nullo abſtinuiſſent maleficio. adeò illum diligebant, vt ſuarum animarum iactura redemptam ſalutem eius cuperent nullo reſpectu calamitatis Reipub. itaq; tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè ſibi fore tantam violentiam, ſenatu in ſe animaduerſuro ſi fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies ſedata eſt, per Caij cædem paulo antè excita. Cæterùm Chæreas qui valde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, ſingulos militum prenſabat, de eo rogitans, precibusq; commendans eis ſalutem hominis: quo factũ eſt vt ille vnà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, teſtatus id eſſe è Republica, eiq; ſenatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando conſilium, nec in peragẽdo animus illi defuerit: dicens hanc eſſe naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicẽ ſortiatur vitæ exitum, vt inuiſa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidiſſe, qui iam tum antè

An. mũdi 4005 A nato Chriſto 43.

Germani milites in theatrum veniunt.

Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.

Germanorum rabies per Caij cædem excita, ſedata.

Chæreas Minutianus & Clemens, de Cæſaris nece colloquuntur.

An. mũdi 4005 A nato Christo 43.

conſpirationem initam legum contemptu & non ferendis iniurijs etiam amiciſſimos à ſe alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cum reuera ipſe ſibi exitij cauſa fuerit. Jamq; & in theatro ſpectatores tumultuabundi conſurrexerant, huiuſmodi occaſione diffugiendi prabita. Arcyon medicus correptus vt curaret quoſdam ſaucios, pratextu parandorum remediorũ dimiſit proximos: re autem vera vt ſeſe præſenti periculo eximerent. Interea ſenatus in curiam conuenit, populusq; in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem ſerio, ſenatus verò tantum in ſpeciem. cumq; Valerius Aſiaticus vir conſularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogitantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinã ego, inquit. Conſules autem edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationẽ pollicendo, militibus verò præmia, ſi modò nihil turbarent & abſtinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & ſacrilegia. iam autem totus ſenatorum ordo conuenerat, præcipuè qui cædis erant conſcij: audebantq; ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Arcyon Medicus quoſdam dimittit.

Senatus populusq; Caij trucidatores quærit.

Valerius Aſiaticus ſe Caij cædis autorem optat.

CAP. II.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit.

Fedio & Ruffinus Cap 2. Claudium milites in Principem eligunt.

IN hoc rerum ſtatu repentè Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerẽdis conſilijs, videbant populum non ſuffecturum tot vrgentibus negocijs ſi ad ipſum rediret rerum adminiſtratio: nec ſibi eam vtilem fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. optimum igiur viſum eſt rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in ſenatum coiuerant nõ præferendum, ſiue natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui conſtitutus in rerum faſtigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus: In ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus, non neſcius Claudium raptum, & inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur Quirites quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpacium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſuram, & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteriſq; illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis nõ memini, vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atq; inſtitui honeſtis ſtudijs: proximumq; poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tàm iunioribus noſtrum quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrem nihil

Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.

Libertas res preciosa.

Libertas virtute paratur.

nihil nobis magis curandum est, quàm vt cum virtute viuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex his verò quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim Julius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quòd existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solùm magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quàm cæteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus dijs simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum cõmodum ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His malis leuati, & nemini nisi vobis inuicem obnoxij, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quàm istorum segnicies. qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia verò tyrãni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæream præcipuè: qui vir dijs fauentibus tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quòd illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, anulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat: statimq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreas signum à consulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis

An. mũdi 4005
A nato Christo 43.

Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.

Iulius Cæsar.

Caius.

Chæreę pro facinore honos habendus.

Chæreas à Consulibus signum petit.

Adhortatio ad libertatem tuendam.

An. mũdi 4005 A nato Christo 43.

sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules redijt, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amãtiores imperij legitimi quã tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloq; post etiam populus latus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chereæ nihil non tribuens. Is indignè ferens superesse vxorem Caij & filiã, mittit vnum

Chæreas Iulium Lupum, vt Caij vxorẽ & filiam interficiat, mittit.

è tribunis Julium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideò potissimùm illi demandato hoc negocio, quòd Clementiæ esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cõtrà illam potissimum malorum omnium causam asseuerabãt, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniã, atq; ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cumq; venisset in palatium offendit Cesoniã humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantem se cum iacente simul filia. nec alia vox

Cæsonia Caiũ quod vxori præmonenti non paruisset, accusat.

eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: aliys sic intelligentibus, consuluisse eam vt rediret ad saniorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatumq; Principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eam maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, sua tamen securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamẽtis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cadis causa eum venisse, non magni pendentẽ verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret incepta à sociis fabulæ extremum actum addere. atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factũ renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto sui principatus anno finijt, vir & ante principatum male-

Caius vir maleficus.

ficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorumq; metuens atq; ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex inustis cadibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariq; assentatione deprauatissimus: legũ cancellos nõ secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiã pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam ac supplicia: osor bonorũ virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionem licere sibi postulans. quare ne à sororis quidem

Caius libidinosus.

germanæ stupro abstinuit; ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad

vtilita-

vtilitatem hominum, prater receptacula exstructa circa Rhegium *&* Siciliam *nauibus frumentarijs ex* Ægypto *venientibus. hoc enim citra controuersiam maximum opus est & vtilissimum nauigantibus. ac ne id quidem absolutũ est: sed imperfectum mansit remissa contentione operantium. In causa fuit studiũ rerũ inutilium, & quòd pecuniam in priuatas suas voluptates insumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriusque literaturà, tàm Gracanica, quàm patria: facileq́ intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negocijs suadendi facultate praditus si quis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cateros ciues à tergo reliquerat. nec tamen ei bona institutio profuit, quò minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorũ odijs indies gliscentibus postremò per insidias eorundem oppressus est. Caterum* Claudius, *vt suprà dixi, cognito* Caij *casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens prater claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodestè se gesserat, vel mediocri statu contentus, literisq́ se oblectabat* Gracis *maximè, omnem negociorum deuitans strepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citroq́ ruente temerè, pratoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum sit, non tam soliciti de nece principis, quem iure casum existimabant: quàm quomodo rebus suis prospicerent, Germanis in interfectores sæuientibus, suimet respectu magis quàm vtilitatis publica. qua omnia magis augebant trepidationem* Claudy, *maximè cum videret circumferri* Asprenatis *& vnà cum eo casorum capita. stabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occulẽs. ibi* Gratus *vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere prætenebris, hominem tamen esse videns, qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios sequentes, profectò hunc esse* Germanicũ, *dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum* Claudius *videns eos paratos, vt se rapiant, metuensq́ ne iubente* Caio *plecteretur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se insciũ rerum omnium. ad quæ* Gratus *subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse solicitus, cum potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij* Caio *sublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxq́ attollunt eum in humeros non valentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam enim complures pratoriani circa* Gratum *versabantur, ita vt quidam putantes* Claudium *rapi ad supplicium, miserarentur, vt hominem innoxiũ, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub* Caio *adductus esset in vitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad cõsules pertinere de eius causa iudicium.*

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

Caius receptacula nauibus exstruit.

Caius orator facundus.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Claudius se renuenti obtruditur Cæsarea dignitas.

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptim viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus caterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria herebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoque affluentibus communicabant. cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctũ sublimem in castra pertulerũt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorũ iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius operæ caritura se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porrò cognito, quòd milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illò miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritq; quàm miserè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperijs eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse alijs, nunc subiici. quòd si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumq; multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius, quàm pugnare pro libertate patria. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

Cæsæ milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.

Claudius sublimis in castra perfertur.

Dissidium inter plebem & Senatum.

Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignet.

Dissidium

CAP. III.

Dissidium inter senatum, & plebem.

An.mūdi4005. A nato Christo 43.

PORRO *Claudius sciens senatus arrogantiam, modestè legatis* Claudius Principatū vltrò oblatum deponere recusat.
respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatum vltrò oblatū non dimittere è manibus. Is enim postquā suæ dignitatis Hedio & Ruffinus Cap. 4. Alias Cap. 5.
autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & cōposuisset, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum vbi cognouit raptum esse à militibus Claudium, agrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus, vt magno animo in retinēdo principatu pergeret. Iamq; vnus Claudius in proto suo ab Agrippa firmatur.
erat è fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit. quibus id quod verum erat respondentibus, & Agrippa senatui suā sententiam exponit.
insuper ipsius sententiam de præsenti statu postulantibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendentibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: *vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Cladium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc vbi persuasit cum alijs ali-* Agrippa tum alijs aliquot ad Claudiū mittitur.
quot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorq; fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem.

Respondit igitur, nirum non videri quòd senatus agrè ferat subesse vnius arbi- Claudij ad Legatos responsio.
trio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò deguſtaturū eum etiam æquam ac moderatā dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporū conditione nunquam ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos, vt in fide maneant, viritimq; diuisit Sacramentum militare.
quina drachmarum millia. sub diluculum autem Coss. senatum vocauerunt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, prauidentes quó nā res euasura esset, optantesq; tutam seruitutem cum otio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repente clamor militum proforibus stantium tollitur, vnum imperatorem à se- Milites vnum Imperatorē à Senatu creari postulant.
natu creari postulantium, ne quod detrimentū patiatur imperiū communicatum pluribus. & suam quidem sententiā proferebant de vni alicui cōmittendo

imperio

An.mũdi4005. A nato Christo 43.

imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemq; coniunctã cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Juliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuissetq; cades quanta vix vnquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd vel sibi ipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum viderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus vnũ imperatorem idq; sine dilatione poscentibus. Tum verò minimè senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas nõ continens iram quòd imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio fabulis exstruendis ille viles operas exegerat à militibus: idq; tum eò dicto exprobrabat eis Chæreas, multaq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At illi verbis eius nil moti, strictis gladijs & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporeq; occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. iamq; pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperiũ committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simulq; Chæreã obiurgabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicã libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendũ Claudio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eò magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent eadem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nõ periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitq; eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui procedunt in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo antè Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus

Quidam rerum fastigium affectant.

Milites sublatis signis ad Claudiũ tendunt.

Sabinius citius se cõtrucidaturũ omnes, quàm passurum, vt imperiũ cõmittatur Claudio, ait.

Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit.

Claudio Agrippa, vt mitius se erga senatores gereret, suadet.

In Caij interfectores animaduertitur.

latus in palatium conuocatis amicis capitalem ſententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per ſe videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum eſt, & exemplum erat ſtatuendum ſecuritati futurorum principum. ductus eſt igitur ad ſupplicium vnà cum Lupo alijsq; compluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorũ habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lacrymas. cumq; is detracta veſte quereretur de frigore, ille cauillatus eſt, lupum nunquam offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus eſſet ad cædes & num acutum haberet gladium: poſtulauitq; eum quo ipſe Caium interfecerat. denique vno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus eſt. Paucis poſt diebus, quando ſolenne parentandi tempus redijt, pop. Rom. dum ſuorum quiſq; manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ ſuam partem in ignem conijciebant, apprecati vt propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non ſolum abſolutus à Claudio, verum etiam permiſſus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

An. mũdi 4005. A nato Chriſto 43.

Sabinus ſibijpſi manus infert.

CAP. IIII.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

LAVDIVS porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operam & induſtriam: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuiſſent. has igitur velut familiæ debitas reſtituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lyſaniæ fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs inciſum eſt in vrbis foro medio. Antiochum autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimiſit etiam Alexandrum Lyſimachum Alabarchã veterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio vehementer oppreſſa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxq; ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat Ægypti præſidi, vt ſeditionem illam compeſcat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit ſcriptum in hanc ſententiam. Tiberius Claudius Cæſ. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris conſecutos à Regibus, ſicut patet ex inſtrumentis ſuper hoc conſcriptis & conſtitutionibus Regijs, poſt adiectamq; imperio noſtro per Auguſtum Alexandriam manſiſſe illis ſua iura integra conſeruata per miſſos illò diuerſis temporibus præſides, nullamq; de eorum iure controuerſiam extitiſſe etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permiſſumq; eis ab

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 4. Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam & Lyſaniæ ditionem concedit.

Antiochus Rex Comagenæ.

Alexander Lyſimachus Alabarcha.

Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

Claudij pro Alexandrinis Iudeis edictũ.

An.mũdi4005. A nato Christo 43.

Auguſto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium ſuis ſuffragijs ſubſtituerent, vtq; quiſq; in ſuis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriam deſerere: caterum Alexandrinos concitatos contra cõciues ſuos Iudæos C. Caſaris temporibus, propter inſolentem illius inſaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis poſtulat, & recuſantibus infenſus eſt: volo inconcuſſa eſſe iura eorum à Caij inſania: eisq; ius eſſe perſeuerandi in patrijs ritibus. iubeoq; vtramq; partẽ, quoad fieri poteſt, dare operam ne quid turbarum commoueatur, idq; propoſito hoc edicto ita ſtatuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale miſſum eſt: Tiberius Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Coſ. deſignatus II. *edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amiciſſimis, vt permitterem Iudæis in imperio noſtro degentibus vti ſuo iure quemadmodum antea, ſicut & Alexandriam habitantibus conceſſimus: libenter precibus eorum annuimus, nõ deprecatorum tantum cauſa, ſed quia ipſos dignos iudicamus hoc noſtro beneficio, propter ſeruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquiſſimum igitur cenſeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius ſuum, quandoquidem & ſub D. Auguſti principatu conſeruatum eis fuit integrum: licebitq; in poſterum Iudæis per totum noſtrum imperium ſparſim habitantibus vti maiorum ſuorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac noſtra gratia contenti modeſtius ſe gerant, neque conſpuant religiones externarum gentium: ſuis autem ſuo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipijs Italicis ac prouincialibus per magiſtratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynaſtas tranſmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi ſtantibus poſſit perlegi.*

Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.

CAP. V.

Agrippæ in Iudæam reditus.

Agrippam Claudius in regnũ ſuum mittit.

His edictis Alexandriam, & per totũ imperium dimiſſis Claudius Cæſar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxq; Agrippam ad curam ſui Regni miſit auctum maioribus honoribus, commendatumq; per literas præſidibus prouinciarum ſimul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene geſta magna celeritate reuerſus eſt: & quamprimũ peruenit Hieroſolyma, votiua ſacrificia perſoluit, nihil omittens eorũ quæ lege præſcripta ſunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduerſæ fortunæ mutatæ in proſperam ſuſpendit in ſacrario ſupra gazophylacium: quæ doceret ſpectatores & ſublimia poſſe corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes enim admonebantur per hanc conſecratam catenam, quòd Agrippa leui de cauſa priuatus dignitate ſit vinctus, pauloq; poſt compedibus ſolutus ſplendidiorem quàm ante principatum adeptus ſit: eam eſſe naturam rerum humanarũ omnium vt celſiſſima quæq; prolabantur facile, rurſumq; inclinata reſtituãtur in priſtinum faſtigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilũ Anani filium ſubmouit à ſummo Sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum ſubſtituit. erãt autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorẽ duxerat, ſicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, ſacerdotiũ Simon adeptus eſt: quemadmodum olim ſub imperio Mace-

Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in ſacrario ſuſpendit.

Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum ſurrogatur.

Macedonum idem contigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiã retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorũ putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorũ & difficiliũ laborũ indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidãm iuuenes naturæ temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditũ iret institutæ patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

An. mũdi 4005. A nato Christo 43. Hedio & Ruffinus Cap. 6. Agrippa Iudæis æditũ tributum remittit. Silas. Doritæ in Iudeorum synagoga Cæsari statuam ponunt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiã cõmouet.

CAP. VI.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.

PVBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorienſium. Quoniam tam audax est, quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorũ profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustũ sit & imperatoris iudicio comprobatum vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta cõmemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verum etiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contrà edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni sontes indicent, dentq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidã captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hos negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem. quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum, & apud te Rex innocentior ab

Aliàs Cap. 5. Publius Petroni Dorienſibus, vt eos qui Cæsari statuã posuerint sibi mittãt, scribit.

Ionathæ Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.

An. mũdi 4005. A nato Christo 43.

omniq; peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

Marsus Syriæ præfectus.

CAP. VII.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Ila autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquã periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sepè susceperat, fretus amicitia postulabat etiã paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperq; licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquijs molestus erat interdũ extollens se immodicè, & sapè prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, vt ostentaret quàm studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorãs. qua cùm sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex *tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremo in tantum exasperatus est Regis animus, vt ira plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiam vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum vir ille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille, vt erat moribus ingenuis non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondens, ad quem honorem me* Rex *reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguã mihi post hac fore minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborum tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officijs nunc præmiũ retuli vincula & obscurũ carcerem. ego certè horum nunquã obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent. qui cùm videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorũ curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunijt sumptu publico, latioresq; & altiores quàm ante fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eã rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is* Rex *adeò natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæsitam munificentia gloriam, longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifestè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiã: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarũ largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exstruens: Iudæorum autem nullũ oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vllâ liberalitate prosecutus est.*

Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocãs, eum ita offendit, vt vinctũ in ipsi' patriam adseruandũ miserit.

Silã Agrippa ex carcere accersit, qui indignationem nõ dissimulans in custodia relinquitur.

Agrippa Hierosolymorum muros permunit.

Marcus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à munienda vrbe desistat, suadet.

Agrippa quàm Herodes Iudæis magis fauet.

Agrippa

Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. An. mũdi 4005 A nato Christo 43.

Accidit aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominem: à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, moxq; sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tum Rex citius quàm quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quàm iram decere Reges existimans, & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximijs ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simulq; aquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs modò absolutam operibus pulcritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus, aliaq; voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret. atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. susp iciebatur autem ab alijs Regibus: venitq; ad eum Antiochus Comagenæ Rex, Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsque ad septimum lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi redderet tantã Regum concordiam. ratus enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederent: qua re Agrippa vehementer offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ verò adempto Pontificatu successorem dedit Elioneum Cithai filium. Jamq; tertium Judææ totius regni annum exegerat. cum peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit manè in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis perculsa & diuinum quendam fulgorem emittens, venerationem cum horrore excutiebat spectantibus. moxq; adulatores pernicioſi alius aliunde acclamãtes Deũ consaluta-

Simon legisperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur.

Aliàs Cap. 6. Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamentis honorat.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dum quinq; Reges ad se venientes discedere iubet, infensus. Alias Cap. 7.

Elioneus Cithæi filius Pontifex.

Agrippa in theatro Deus consalutãtur, Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quintô die moritur.

An. mūdi 4008 A nato Christo 46.

bant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominem reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulocp̃ post suspiciens vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxq̃ vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis precordijs indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatum predicent. hac locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiã rumor sparsus est breui esse moriturum. quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccũ indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatus deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente confectus vitam finijt, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare prater iam dictam ditionem in Judaa quoq; regnauit & Samaria simulq; Cæsarea. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum MCC. *myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatem exerceret sine parsimonia. Caterùm priusquàm euulgaretur Regis obitus. Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regia militia conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit.*

Agrippa quamdiu vixerit & regnauerit.

Mille & ducentæ Myriades quindecim tonnæ auri.

Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.

Hedio & Ruffinus Cap 9. aliàs 8.

Agrippæ liberi superstites.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Julio Archelao Chelcia filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoq; vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisq; vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq; per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturq; apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehemẽter iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere,

In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.

Agrippa, Agrippæ filius.

Aliàs Cap. 9.

simul

simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodq; etiam viriles grauare posßit humeros. cumq; visi essent aequum dicere, Cæsar præsidem Judææ totiusq; regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasq; illatas adhuc iuuenibus. alam verò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iußioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Judæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Judæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

An.mũ. 4009. A nato Christo 47.

Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.

Belli Iudaici Præsidē Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XX.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.
II. Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.
III. Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.
IIII. Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt,
V. Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.
VI. Gesta Felicis Iudææ Præsidis.
VII. De Procuratore Porcio Festo, & de sicarijs.
VIII. De procuratore Albino.
IX. Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAP. I.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.

DEFVNCTO Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ Regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpè rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Mia vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multosq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factum à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

Cassius Longinus Syriæ præses.

Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miam interfectores, punit.

An.mũ. 4009. A nato Christo 47.

merè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq; operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymitanorũ primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eò petant sacra stola seruanda ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumq; promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacra stola custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII. Imp. x. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, totíque Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijssimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogantesq; enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræq; voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaëlis, & Joannem Joannis filium. Data quarto calendas Julias, Rufo & Pompeio Syluano Coss. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templum & sacrum erarium, iusq; eligendorum summorum Pontificum: impetrauitq; hac omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharæ in ordinem redacto, Josepho Canei summum Pontificatum contulit.

Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi.

Tholomæus latronum princeps.

Aliàs Cap. 2.

Fadus à Iudæis sacerdotalẽ stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat.

Iudæi dant obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

Aliàs Cap. 3. Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Aliàs Cap. 9. Herodes dynastá Chalcidis ius eligendorũ summorum Pontificum petit.

Iosephus Canei in Cantharæ Pontificis surrogatus locum.

Quomodo

CAP. II.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

PER IDEM *tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néue premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia incœptus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex alijs vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm carissimus. Izatem verò cui valde timebat à fraternis odijs, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filiũ magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feraciſsimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredẽ sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, at tamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primùm more suo Reginam adorauerũt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quẽ scirent meritò & ex communi popularium voto, patrisq; iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebant q; suam operam vt primùm fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo Regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, impositio ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sampsera vt ipsi vocant: iussitq; eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris*

Hedio & Ruffinus Cap 2. Alias Cap 5. Monobazus Adiabenorum Rex cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit.

Izates ad Abemerigum Spasini Regem missus, eius filiam Samacham ducit.

Cæron, amomi feracissima in qua Noe arcę reliquię seruantur.

Izates ab Helena matre & magnatibus Rex creatur, & Monobazus Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatum succeßit. Caterùm eo tempore quo Izates apud Spaſini caſtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuiſſet, ipſum quoq; in eandem opinionem traduxit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eſt magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo inſtituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus Rex poſtquam in Adiabenam reuerſus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id agerrimè. & cum occidere hos aut vinctos ſeruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum totum videretur ne quãdo de vindicta cogitarent: partem eorum vnà cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæſarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobiq; obſides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipſe ad eam religionem tranſiret. cumq; exiſtimaret ſe non eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabitur impedire, periculoſum eſſe dictitans. multũ enim eam rem à Rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neq; vllo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret. timere enim ſe ne, ſi occulta proferrentur in vulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docẽda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſque circumciſione Deum piè colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturúmque Deum veniam ſi neceßitate coactus ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. his verbis tum Regi perſuaſit quod voluit. Aliquanto autem pòſt, nondum enim omninò hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim Regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moſis volumina: neſcis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe, ſed præſtat imperata eius facere. Quamdiu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, vt ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis Rex non diſtulit negocium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. quos continuò ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. ſibi quoque videbant imminere periculum, vt conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipſum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicientibus, ſibiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, deſiderio capta eſt viſendi Hieroſolyma templumq;

illud

Izates fratres ad Claudiũ Cæſarem & Artabanum mittit.

Izatem à circumciſione Helena & Anamas dehortantur.

Izatæ Eleazarus vt ſe circumcideret, perſuadet.

Ad Deum reſpicientibus, eiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Adiabenorũ Regina Hieroſolyma proficiſcitur.

illud apud omnes mortales famoſiſſimum, vt ibi Deum adoraret votiuasq́ victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, poſtquam magnos apparatus in eam profectionem feciſſet, inſtructa copioſo viatico deſcendit in Hieroſolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus: cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex ſuis alios miſit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum paſſarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuerſis, cibos egenis diſtribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem ſibi apud noſtram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ miſit Hieroſolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Cæterùm Parthorum Rex Artabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutum manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, néue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cum intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſiueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia incondita multitudinis. Hæc ille demiſſo vultu lacrymans. Izates autem audito eius nomine, videnſq́ aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſilyt, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniésque amicum & ſocium meliorem quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc locutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tùlit permoleſtè, iurauitq́ per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſilyt, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeßibus ac conuiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansq́ eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam Principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio praditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediyt. Cinnamus autem obuiàm profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt,

An. mũ. 4009. A nato Chriſto 47.

Aliàs Cap 6.

Helena Hieroſolymis cibos egenis diſtribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit,

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Artabanus ad Izatẽ ſe confert, auxiliumque ab eo petit.

Izates Artabanum conſolatur, eiq; auxilium pollicetur,

Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regem reciperent, ſuadet.

Cinnamus Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit.

An.mũ. 4009. A nato Christo 47.

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

vnde eiectus fuerat è magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, qua honoris insignia concessa sunt solis Parthorum Regibus. donauitq; ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei vt vellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illũ tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulq; matrem adoraturam in templo sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo casu principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicariq; eum passim tanta felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet: promittebantq; primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumq; iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: casisq; plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam

Antiochia Mygdonia a Macedonibus condita.

Vardanes post patris Artabani obitũ Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet.

Vardane cæso principatus Gotarzę eius fratri committitur. Vologesus Parthorum Rex.

Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.

Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.

Izates in proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit.

quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eò quòd patria religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei cõcesserat, repetijt: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis permetum cedere: sciensq; quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam: fretusq; huius auxilio liberos & vxores in munitissimum quoddã castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cumq; Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius venisset, posuissetq; castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castrametatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturq; daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hac referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorem vniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tua bonitati dedidi, teq; merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abijt: ita, vt euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia. Non multò autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitũ. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatã amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tempore Izata superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio dissitis. Sed qua Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mũdi 4009 A nato Christo 47.

Vologesum Parthorũ Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

Izates Deũ inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, ijsque Vologesus cum exercitu occurrit.

Izates, Monobazo fratri regni successione relicta, moritur.

Fado porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magna vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurũ se verbo fluuium, & facilem præbiturũ transitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos

Hegesippus & Ruf. cap. 4. Aliàs cap. 7.

Theudas se verbo Iordanem scissurũ pollicetur, & cum asseclis interficitur.

An. mũdi 4010. A nato Christo 48.

viuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 8. Tiberius Alexander Iudææ Præfes.

FADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarcha magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syria censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio,

Iacobus & Simon, Iudæ Galilęi filij, crucis supplicio affecti. Alias cap. 9.

Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit.

eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cu-

Cumanus Præfectus Iudææ.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

mano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primùm explicabimus.

Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Alias 10.

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

In Paschæ festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum sunt extincti.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nascerētur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis fortè existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter iritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuicijs, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt suprà docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere. & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendũ, & conculcabant in angustijs, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versaq; in luctum festa latitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malũ

Stephanus Iudæorũ seruus à Iudęis in itinere spoliatur, qua occasione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.

accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio

trocinio, omnesq́ eius diripuerunt sarcinas. quo audito Cumanus, confestim eò misit milites, iussos, vt vicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq́ lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totã conuicijs. Hoc vbi ad Judæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlciscereturiniuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

Mosaicos libros miles quidem lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

POST hac inter Samaritas & Judæos oritur dissidium initijs talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiã per se molestã, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorũ iniurijs coniuncta sit. Cumq́ magistratus lenire eos conarentur, pollicerẽturq́ se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazarõ Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendijs & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorũ alam & quatuor cohortes peditum: armatisq́ etiã Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorũ primi genere atq́ honoribus, vt viderũt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabãtur flectere multitudinem, præ oculis eiponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosq́ cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantq́, vt mutato cõsilio, & abiectis armis quiescerent in posterũ, & suas quisq́ domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Judæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samaritica. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudiciũ distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suã dicere, comperit

An. mũdi 4014. A nato Christo 52.

Hedio & Ruffinus cap. 7. Aliàs cap. 11. Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiũt.

Galilæi sese vindicãtes Samaritanorũ vicos incendijs & rapinis vastant.

Cumanus multos Iudæos perimit plures viuos captos abducit.

Hierosolymitanorũ Primores multitudinem flectunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. Aliàs cap. 12. Samaritæ Iudæos apud Numidiũ Quadratum accusant.

Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanũ referunt.

An.mũdi 4014. A nato Christo 52.

comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplũ, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodã Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorũ, simulq; Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio festo & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romã missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysania fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelcia filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierẽ solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatã fore pollicens si non fastidiret hominem. illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomen Agrippa imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incẽdij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porrò Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitijs: id tamen cõiugium diuturnum non

Dortus cũ quatuor socijs supplicio affectus.

Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alijque nõnulli Romã missi.

Aliàs Cap. 13.

Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 9. Aliàs Cap. 14.

Antonius Felix Iudææ Procurator.

An.mũdi 4015. A nato Christo 53.

Drusilla.

Mariamme.

Felix Drusillam à priore marito abducit.

Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.

non fuit, propter intemperantiã, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox de- An. mũdi 4018. A nato Christo 56.
sertus ab vxore, & ipse Iudaica religionis desertor factus est. Eodemq; tempore Mariamme Archelaũ dedignata in Demetrij thalamũ migrat.
etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudaeos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchia magistratum gerentis, ex quo filiũ nomine Agrippinum genuit. Sed de horũ singulis post dicemus diligentius. Caterum Claudius Caesar exactis in imperio tre- Hedio & Ruffinus Cap. 10. Alàs 15.
decim annis & octo mensibus, diebusq; viginti fato functus est, asseuerantib. quibusdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Aenobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob Zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britan- Agrippina, Messalina & Paetina Claudij vxores.
nici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Paetina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autẽ verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionẽ imperij, volensq; principatũ suo filio quaerere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad praetorianos milites misit praefectũ eorũ Burrum cum tribunis & libertorũ potentissimis, qui Neronem ad eos perductũ Nero Imperator.
Imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum An. mũdi 4019. A nato Christo 57.
clàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suã ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperiũ prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multosq; viros il- Nero Tyrannus.
lustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorũ aliqui in gratiã eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquã discedere, quae à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quae verò nobis Iudaeis acciderunt, ea non tanquã obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniae dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nero- Hedio & Ruffinus Cap. 11. Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.
ne accepit. Agrippae quoque idem princeps partem Galilaeae donauit, iubens Ti- Agrippae ditio ampliatur.
beriada & Tarichaeas parere eius imperio: addita his & Juliade trans Iordanem sita, agroq; eius habitato vicis XIIII.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudaeae praesidis.

AETERVM Iudaea res prolabebãtur vsq; in deterius. tota enim Alias cap. 16. Felix latrones, Magos vulgiq; seductores supplicijs afficit.
referta erat latronum receptaculis, & magicis praestigiatoribus imperitiq; vulgi seducto[illegible]us. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidiè comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Elea- Eleazarus Dinaei filius Romam missus.
zarũ Dinaei filiũ qui non mediocrem latronũ globum circa se ha-

An.mũdi4019. A nato Christo 57.

bebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret: moxq; vinctum Romam transmisit. cumq; odio prosequeretur Jonatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicũ Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes parī modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiã. nam & ibi interdũ ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deũ tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incestabatur latrocinijs. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines; pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorũ quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Judæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullũ Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atq; hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebãt conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciẽ, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus nõ parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas

Felix Ionathæ insidiatur.

Laniena.

Impostores & Magi.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Alias cap. 17. Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. Alias cap. 18. Cæsareę inter Judęos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.

An.mũdi 4020 A nato Christo 58.

refertas in prædam conceſsit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modeſtiores ſibiipſis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretq; iam & reſipiſcendi facultatem concederet: id quod præſes indulſit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex ſummum Sacerdotium Iſmaeli contulit Phabei filio: & ipſi ſummi pontifices diſſidere cœperunt à ſacerdotibus & primatibus Hieroſolymitanorum ciuium, ſinguliq; incedebant ſtipati manu audaciſsimorum & ſeditioſorum hominum, conflictantesq; inter ſe mutuis certabant conuicijs & lapidationibus: nec erat qui compeſceret, quaſi vacante vrbe magiſtratibus. In tantum autem exarſit ſummorum pontificum impudentia, vt auderent ſeruos ſuos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotq; pauperiores è ſacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia ſeditioſorum quàm iuſtitia.

An. mũ. 4020 A nato Chriſto 58.

Ismael Phabei filius Pontifex.

Pontificum cum Sacerdotibus certamen.

CAP. VII.

De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.

ÆTERVM poſtquàm Felici ſucceſſor Porcius Feſtus à Nerone miſſus eſt, primores Iudæorum Cæſaream incolentium Romã profecti ſunt Felicem accuſaturi: dediſſetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, niſi Nero eum donaſſet Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Aliàs cap. 19. Felix accuſatur.

Cæſarienſium etiam Syrorum duo pracipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omnium cauſa orta ſunt. Iudæi enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſsim populantibus. quorum ferociſsimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerũ excreuerant, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Feſtus autem equeſtres & pedeſtres copias miſit contra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſsis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus. hi vniuerſi vnà cum ſeductore ab immiſsis militibus oppreſsi ſunt. Eodem tempore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hieroſolymitana quæ Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſsimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis Rex cupidus è cubiculo ſpectabat quicquid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hieroſolymitani proceres tulerunt indigniſsimè. neq; enim leges noſtræ concedunt ſpectari quid agatur in templo, præſertim ſacrificia. quamobrem altum parietem excitauerũt ſupra exhedram, quæ erat in interiore templo verſa ad ſolem occiduum. hæc non ſolum Regij triclinij proſpectum arcebat oppoſita, verumetiam occidentalis extra templum ſita porticus, vbi feſtis diebus Romani ſtationes habebant ad templi

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Seditio Iudæorum.

Sicarij.

Feſtus impoſtorem magum cum aſſeclis opprimit.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs cap. 20. Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu priuatur à Iudæis.

An. mũdi 4019. A nato Christo 57.

bebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret: moxq; vinctum Romam transmisit. cumq; odio prosequeretur Jonatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem misérat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicũ Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes parī modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiã. nam & ibi interdũ ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deũ tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incestabatur latrocinijs. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines; pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorũ quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Judæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullũ Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atq; hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebãt conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciẽ, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus nõ parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas

Felix Ionathæ insidiatur.

Laniena.

Impostores & Magi.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 12. Alias cap. 17. Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 13. Alias cap. 18. Cæsareę inter Iudęos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.

An. mũdi 4020 A nato Christo 58.

refertas in prædam concesſit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modeſtiores ſibijpſis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretq; iam & reſipiſcendi facultatem concederet: id quod præſes indulſit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex ſummum Sacerdotium Iſmaeli contulit Phabei filio: & ipſi ſummi pontifices diſſidere cœperunt à ſacerdotibus & primatibus Hieroſolymitanorum ciuium, ſinguliq; incedebant ſtipati manu audaciſſimorum & ſeditioſorum hominum, conflictantesq; inter ſe mutuis certabant conuicijs & lapidationibus: nec erat qui compeſceret, quaſi vacante vrbe magiſtratibus. In tantum autem exarſit ſummorum pontificum impudentia, vt auderent ſeruos ſuos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotq; pauperiores è ſacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia ſeditioſorum quàm iuſtitia.

An. mũ. 4010 A nato Chriſto 58.

Ismael Phabei filius Pontifex.

Pontificum cum Sacerdotibus diſſidium.

CAP. VII.

De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.

ÆTERVM poſtquàm Felici ſucceſſor Porcius Feſtus à Nerone miſſus eſt, primores Iudæorum Cæſaream incolentium Romã profecti ſunt Felicem accuſaturi: dediſſetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, niſi Nero eum donaſſet Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Aliàs cap. 19. Felix accuſatur.

Cæſarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omnium cauſa orta ſunt. Iudæi enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populantibus. quorum ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerũ excreuerant, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Feſtus autem equeſtres & pedeſtres copias miſit contra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus. hi vniuerſi vnà cum ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Seditio Iudæorum.

Sicarij.

Feſtus impoſtorem magum cum aſſeclis opprimit.

Eodem tempore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hieroſolymitana quæ Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis Rex cupidus è cubiculo ſpectabat quicquid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hieroſolymitani proceres tulerunt indigniſſimè. neq; enim leges noſtræ concedunt ſpectari quid agatur in templo, præſertim ſacrificia. quamobrem altum parietem excitauerũt ſupra exhedram, quæ erat in interiore templo verſa ad ſolem occiduum. hæc non ſolum Regij triclinij proſpectum arcebat oppoſita, verumetiam occidentalis extra templum ſita porticus, vbi feſtis diebus Romani ſtationes habebant ad templi

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs cap. 20. Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu priuatur à Iudæis.

An.mũdi 4024 A nato Christo 62.

custodiam. quo facto tam Rex offensus est, quàm Festus praeses prouincia. qui etiã iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi aedificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri erarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, qua pro Iudæis deprecatrix fuerat: qua decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Josepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De Procuratore Albino.

Albinus Iudææ Procurator.

CÆSAR *autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Ananoeodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinq;, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatẽ hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summũ pontificatũ accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominũ genus apud Iudæos in iudicando est seueriſsimum, vt antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factũ omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans: & Agrippa Rex eam ob causam post tertiũ mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabaturq; ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; Sacerdotum, quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerũt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendũ, si pater Albino persuaderet, vt ex eorũ numero decem captiuos solueret: tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit qua latrones illi postulauerãt, id quod maiorũ calamitatũ fuit initium. Latrones enim semper aliquã artem comminiscebãtur, qua*

Hegesippus & Ruffinus Cap 16. Alias cap. 21. Iacobus frater Domini lapidatur.

An.mũdi 4025. A nato Christo 63.

Ananus apud Albinũ accusatus.

Iesus Damnei Anano Pontifici succedit.

Sacerdotum decimas vi quidam auferunt.

Ananus, Anani filius, Pontifex

Ananus quinq; filios summi Dei Pontificio potitos habet.

qua ex Anania cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quàm è suis aliquot reciperent: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eam regionẽ vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœrijs Cæsarea qua Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exadificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecunia. Frumẽtum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamq; eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natũ est inter vtrunq; dissidium. adscitis enim globis audaciũ iuuenum sæpè à conuicijs prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoq; & Saulus suam quisq; circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maximè tẽpore labare cœpit nostra Respub. & indies in deterius ruere. Porrò Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modũ vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuitica tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precib. vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quatum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos discere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violata absq; piaculo. Iam absolutum erat & templi adificiũ. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victum quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ. ea templi extima claudebat profunda valli & angusta imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorũ viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius cura Claudia Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egentem & tempore longo & pecunijs plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

An. mun. 4026 A nato Christo 64.

Latrones Ananię cognatos captant, Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.

Beritij ab Agrippa multis donis affecti.

Iesus Gamalielis filius Pontifex.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 17. alias 22. Albinus vinctos interimit.

Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.

Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

Iudaeus populus Regi vt orientalem instauraret porticum suadet.

Matthias Theophili filius Pontifex.

An.mũdi4008 A nato Christo 46.

bant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominem reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulocp̃ post suspiciens vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxq́ vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis precordijs indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatum predicent. hac locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiã rumor sparsus est breui esse moriturum. quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccũ indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente confectus vitam finijt, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare prater iam dictam ditionem in Judæa quoq; regnauit & Samaria simulq; Cæsarea. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum MCC. myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatem exerceret sine parsimonia. Caterùm prius quàm euulgaretur Regis obitus. Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regia militia conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Agrippa' quamdiu vixerit & regnauerit.

Mille & ducentæ Myriades quindecim tonnæ auri.

Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.

Hedio & Ruffinus Cap 9. aliàs 8.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Julio Archelao Chelcia filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoq; vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisq́ vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq́ per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturq́ apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehemẽter iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere,

Hedio & Ruffinus Cap 9. aliàs 8. Agrippæ liberi superstites.

In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.

Agrippa, Agrippæ filius.

Aliàs Cap. 9.

simul

ſimul vt iureiurando ſatisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant diſſuaſerunt, negantes tutum admodum adoleſcenti & vix dum egreſſo pueritiam tantum regnum committere, cui adminiſtrando ſit impar, quodq; etiam viriles grauare poſſit humeros. cumq; viſi eſſent aequum dicere, Caſar praſidem Iudaeae totiusq; regni miſit Cuſpium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marſum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Caſarienſes & Sebaſtenos acriter caſtigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasq; illatas adhuc iuuenibus. alam verò Caſarienſium & Sebaſtenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum ſubſtitueret. nec tamen ei iuſſioni ſatisfactum eſt. Miſſa enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudaea permitteret: qui ſequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudaeis fuerunt initium, & ſeminarium belli exorti Floro praſide. quamobrem Veſpaſianus victor, vt paulo poſt dicetur, eos ex illa regione aliò tranſtulit.

An.mũ. 4009. A nato Chriſto 47.

Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod a ij diſſuadent, & Cuſpium Fadum Iudaeae Praeſidem, & regni totius declarat.

Belli Iudaici Praeſide Floro exorti ipſi Iudaei initium & ſeminarium.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XX.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM IVDAICARVM.

I. Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, deq; ſtola ſacerdotali.
II. Quómodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi ſint.
III. Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.
IIII. Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.
V. Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.
VI. Geſta Felicis Iudæae Praeſidis.
VII. De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.
VIII. De procuratore Albino.
IX. Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti ſint arma ſumere.

CAP. I.

Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, deq; ſtola ſacerdotali.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus, Claudius Caſar miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum, memoriae Regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſaepè rogatus fuerat, vt Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriae. Fadus autem qui procurator Caſaris, in Iudaeam venit, offendit Iudaeos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Mia vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multosq; Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium, ſi putabant ſibi factum à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè

Hedio & Ruffinus Cap. 1. Caſſius Longinus Syriae praeſes.

Fadus Iudæos Philadelphenſium propter Miam interfectores, punit.

An.mũ. 4009. A nato Christo 47.

merè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio punijt. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq; operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymitanorũ primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eò petant sacra stola seruanda ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumq; prompte liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacra stola custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijssimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogantesq; enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræq; voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaëlis, & Joannem Joannis filium. Datæ quarto calendas Julias, Rufo & Pompeio Syluano Coss. *Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templum & sacrum erarium, iusq; eligendorum summorum Pontificũm: impetrauitq; hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam in ordinem redacto, Josepho Canei summum Pontificatum contulit.*

Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi.

Tholomæus latronum princeps.

Aliàs Cap. 2.

Fadus à Iudæis sacerdotalẽ stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat.

Iudæi dant obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

Aliàs Cap. 3. Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Aliàs Cap. 9. Herodes dynastá Chalcidis ius eligendorũ summorum Pontificum petit.

Iosephus Canei in Cantharæ Pontificis surrogatus locum.

Quomodo

CAP. II.

An. mũ. 4009. A nato Christo 47.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

PER IDEM *tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudaorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néue premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia incoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatißimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex alijs vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi praferri dolentibus. Hac pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm carißimus. Izatem verò cui valde timebat à fraternis odijs, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accola, commendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filiũ magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Caron, amomi feracißimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena* Regina *accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac prafectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus haredẽ sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignißimum, attamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primùm more suo* Reginam *adorauerũt, deinde probari sibi sententiam* Regina *dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quẽ scirent meritò & ex communi populariũ voto, patrisq; iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebantq; suam operam vt primùm fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo* Regi *pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè* Regina *fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, impositio ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sampsera vt ipsi vocant: iussitq; eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris*

Hedio & Ruffinus Cap 2. Alias Cap 5. Monobazus Adiabenorum Rex cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit.

Izates ad Abemerigum Spasini Regem missus, eius filiam Samacham ducit.

Cæron, amomi feraciſſima in qua Noe arcę reliquię seruantur.

Izates ab Helena matre & magnatibus Rex creatur, & Monobazus Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur.

An. mũ. 4009. À nato Christo 47.

obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatum succeſsit. Caterùm eo tempore quo Izates apud Spaſini caſtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuiſſet, ipſum quoq; in eandem opinionem traduxit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eſt magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo inſtituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus Rex poſtquam in Adiabenam reuerſus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè. & cum occidere hos aut vinctos ſeruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum totum videretur ne quãdo de vindicta cogitarent: partem eorum vnà cum propriis filijs Romam ad Claudium Cæſarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobiq; obſides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipſe ad eam religionem tranſiret. cumq; exiſtimaret ſe non eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabitur impedire, periculoſum eſſe dictitans. multũ enim eam rem à Rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neq; vllo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret. timere enim ſe ne, ſi occulta proferrentur in vulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docẽda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſque circumciſione Deum piè colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturúmque Deum veniam ſi neceſsitate coactus ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. his verbis tum Regi perſuaſit quod voluit. Aliquanto autem pòſt, nondum enim omninò hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim Regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moſis volumina: neſcis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe. ſed præſtat imperata eius facere. Quamdiu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, vt ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis Rex non diſtulit negocium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. quos continuò ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. ſibi quoque videbant imminere periculum, vi conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipſum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicientibus, ſibiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, deſiderio capta eſt viſendi Hieroſolyma templumq; illud

Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico diſcunt.

Izates fratres ad Claudiũ Cæſarem & Artabanum mittit.

Izatem à circumciſione Helena & Ananias dehortantur.

Izatæ Eleazarus vt ſe circumcideret, perſuadet.

Ad Deum reſpicientibus, eiq; vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Adiabenorũ Regina Hieroſolyma proficiſcitur.

illud apud omnes mortales famoſiſſimum, vt ibi Deum adoraret votiuasq; victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, poſtquam magnos apparatus in eam profectionem feciſſet, inſtructa copioſo viatico deſcendit in Hieroſolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus: cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex ſuis alios miſit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum paſſarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuerſis, cibos egenis diſtribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem ſibi apud noſtram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ miſit Hieroſolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Caterùm Parthorum Rex Artabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutum manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, néue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cum intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſiueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demiſſo vultu lacrymans. Izates autem audito eius nomine, videnſq; aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſilijt, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniésque amicum & ſocium meliorem quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc locutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tùlit permoleſtè, iurauitq; per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſilijt, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac conuiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansq; eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam Principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio praditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiàm profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt,

An.mũ. 4009. A nato Chriſto 47.

Aliàs Cap 6.

Helena Hieroſolymis cibos egenis diſtribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit,

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Artabanus ad Izatẽ ſe confert, auxiliumque ab eo petit.

Izates Artabanum conſolatur, eiq; auxilium pollicetur,

Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regem reciperent, ſuadet.

Cinnamus Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit.

An.mũ.4009. A nato Christo 47.

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

Antiochia Mygdonia à Macedonibus condita.

Vardanes post patris Artabani obitũ Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet.

Vardane cæso principatus Gotarzę eius fratri committitur. Vologesus Parthorum Rex.

Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.

Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.

Izates in proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit.

vnde eiectus fuerat è magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum Regibus. donauitq; ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei vt vellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illũ tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulq; matrem adoraturam in templo sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicariq; eum passim tanto felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, agrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet: promittebantq; primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumq; iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsisq; plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam

quempiam genere Parthum sibi praficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eò quòd patria religioni externam praetulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei cõcesserat, repetijt: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessus per metum cedere: sciensq; quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam: fretusq; huius auxilio liberos & vxores in munitissimum quoddã castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita praparatus exspectabat aduentum hostium. Cumq; Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius venisset, posuissetq; castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castrametatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus praemisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturq; daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hac referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorem vniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuae bonitati dedidi, teq; merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abijt: ita, vt euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia. Non multò autem post exacto aetatis anno quinto supra quinquagesimam, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitũ. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatã amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tempore Izata superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio dissitis. Sed qua Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mũdi 4009 A nato Christo 47.

Vologesum Parthorũ Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

Izates Deũ inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, ijsque Vologesus cum exercitu occurrit.

Izates, Monobazo fratri regni successione relicta, moritur.

Fado porrò procuratore apud Iudaam praestigiator quidam nomine Theudas persuasit magna vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurũ se verbo fluuium, & facilem praeburũ transitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucri facerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos

Hegesippus lib. 2. de excidio Hierosol. cap. 4. Aliàs cap. 7.

Theudas se verbo Iordanem scissurũ pollicetur, & cum assecla interficitur.

An. mũdi 4010. A nato Christo 48.

viuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 5. Alias cap. 8.

ADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primùm explicabimus.

Tiberius Alexander Iudææ Præses.

Iacobus & Simon, Iudæ Galilęi filij, crucis supplicio affecti. Alias cap. 9.

Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit.

Cumanus Præfectus Iudææ.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 6. Alias 10.

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

In Paschæ festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum sunt extincti.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nascerētur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis fortè existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter iritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuicijs, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt suprà docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere. & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendũ, & conculcabant in angustijs, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versaq; in luctum festa latitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malũ accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio

Stephanus Iudæorũ seruus à ludęis in itinere spoliatur, qua occasione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.

trocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas. quo audito Cumanus, confestim eò misit milites, iussos, vt vicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totã conuicijs. Hoc vbi ad Judæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlciscereturiniuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

An. mũdi 4011. A nato Christo 49.

Mosaicos libros miles quidem lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

POST hac inter Samaritas & Judæos oritur dissidium initijs talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiã per se molestã, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorũ iniurijs coniuncta sit. Cumq; magistratus lenire eos conarentur, pollicerẽturq; se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazarò Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendijs & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorũ alam & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiã Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorũ primi genere atq; honoribus, vt viderũt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabãtur flectere multitudinem, præ oculis eiponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosq; cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantq;, vt mutato cõsilio, & abiectis armis quiescerent in posterũ, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Judæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se agrè ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samaritica. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudiciũ distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suã dicere, comperit

Hedio & Ruffinus cap. 7. Aliàs cap. 11. Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiũt.

An. mũdi 4014. A nato Christo 52.

Galilæi sese vindicãtes Samaritanorũ vicos incendijs & rapinis vastant.

Cumanus multos Iudæos perimit plures viuos captos abducit.

Hierosolymitanorũ Primores multitudinem flectunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. Aliàs cap. 12. Samaritæ Iudæos apud Numidiũ Quadratum accusant.

Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanũ referunt.

An.mũdi4014. A nato Christo 52.

comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplũ, sedens protribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodã Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorũ, simulq; Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio festo & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romã missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelcia filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudæa procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierẽ solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatã fore pollicens si non fastidiret hominem. illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incẽdij tempore Titi Cæsaris, dicemus posteà. Porrò Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitijs: id tamen cõiugium diuturnum non

Dortus cũ quatuor socijs supplicio affectus.

Ananias, Ananus, Cumanus, Celer alijque nõnulli Romã missi.

Aliàs Cap. 13.

Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Aliàs Cap. 14. Claudius Felix Iudææ Procurator.

An.mũdi4015. A nato Christo 53.

Drusilla.

Mariamme.

Felix Drusillam à priore marito abducit.

Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.

non fuit, propter intemperantiã, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox de- An. mũdi 4018.
sertus ab vxore, & ipse Iudaica religionis desertor factus est. Eodemq́ tempore A nato Christo 56.
etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, Mariamme Archelaũ dedignata in Demetrij thalamũ migrat.
primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchia magistratum gerentis, ex quo filiũ nomine Agrippinum genuit. Sed de horũ singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tre- Hedio & Ruffinus Cap. 10. Alàs 15.
decim annis & octo mensibus, diebusq́ viginti fato functus est, asseuerantib. quibusdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Aenobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob Zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britan- Claudij mors.
nici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Patina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autẽ verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionẽ imperij, volensq́ principatũ suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectũ eorũ Agrippina, Messalina & Pætina Claudij vxores.
Burrum cum tribunis & libertorũ potentissimis, qui Neronem ad eos perductũ Nero Imperator.
Imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum An. mũdi 4019.
clàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suã ferro propalam, A nato Christo 57.
hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quòd eius ar- Nero Tyrannus.
tibus ad imperiũ prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multosq́ viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorũ aliqui in gratiã eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquã discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquã obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitiata.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis an- Hedio & Ruffinus Cap. 11.
no, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris au- Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.
tem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nero- Agrippæ ditio ampliatur.
ne accepit. Agrippa quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Juliade trans Iordanem sita, agroq́ eius habitato vicis XIIII.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

ÆTERVM Iudææ res prolabebãtur vsq́ in deterius. tota enim Aliàs cap. 16.
referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus Felix latrones, Magos vulgiq; seductores supplicijs afficit.
imperitiq́ vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones,
Felix quotidiè comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Elea- Eleazarus Dinæi filius Romam missus.
zarũ Dinai filiũ qui non mediocrem latronũ globum circa se ha-

An.mũdi4019. A nato Christo 57.

bebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret: moxq; vinctum Romam transmisit. cumq; odio prosequeretur Jonatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicũ Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes pãri modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idq; non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiã. nam & ibi interdũ ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vndefas est credere Deũ tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq;, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incestabatur latrocinijs. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines; pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorũ quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Judæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullũ Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptisq; ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atq; hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebãt conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciẽ, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus nõ parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas

Felix Ionathæ insidiatur.

Laniena.

Impostores & Magi.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Alias cap. 17. Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.

Hedio & Ruffinus Ca. 13. Alias cap. 18. Cæsareę inter Iudęos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.

An.mũdi 4020 A nato Christo 58.

refertas in prædam concesſit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modeſtiores ſibi ipſis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretq; iam & reſipiſcendi facultatem concederet: id quod præſes indulſit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex ſummum Sacerdotium Iſmaeli contulit Phabei filio: & ipſi ſummi pontifices diſſidere cœperunt à ſacerdotibus & primatibus Hieroſolymitanorum ciuium, ſinguliq; incedebant ſtipati manu audaciſſimorum & ſeditioſorum hominum, conſligantesq; inter ſe mutuis certabant conuicijs & lapidationibus: nec erat qui compeſceret, quaſi vacante vrbe magiſtratibus. In tantum autem exarſit ſummorum pontificum impudentia, vt auderent ſeruos ſuos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquotq; pauperiores è ſacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia ſeditioſorum quàm iuſtitia.

An. mũ. 4020. A nato Chriſto 58.

Iſmael Phabei filius Pontifex.

Pontificum cum Sacerdotibus diſſidium.

CAP. VII.

De Procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs.

CÆTERVM poſtquàm Felici ſucceſſor Porcius Feſtus à Nerone miſſus eſt, primores Iudæorum Cæſaream incolentium Romã profecti ſunt Felicem accuſaturi: dediſſetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, niſi Nero eum donaſſet Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Aliàs cap. 19. Felix accuſatur.

Cæſarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omnium cauſa orta ſunt. Iudæi enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populantibus. quorum ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerũ excreuerant, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndiq; in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosq; tradebant incendio. Feſtus autem equeſtres & pedeſtres copias miſit contra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus. hi vniuerſi vnà cum ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodem tempore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hieroſolymitana qua Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis Rex cupidus è cubiculo ſpectabat quicquid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hieroſolymitani proceres tulerunt indigniſſimè. neq; enim leges noſtræ concedunt ſpectari quid agatur in templo, præſertim ſacrificia. quamobrem altum parietem excitauerũt ſupra exhedram, quæ erat in interiore templo verſa ad ſolem occiduum. hac non ſolum Regij triclinij proſpectum arcebat oppoſita, verumetiam occidentalis extra templum ſita porticus, vbi feſtis diebus Romani ſtationes habebant ad templi

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Seditio Iudæorum.

Sicarij.

Feſtus impoſtorem magum cum aſſeclis opprimit.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs cap. 20. Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu priuatur à Iudæis.

An.mũdi 4024 A nato Christo 62.

custodiam. quo facto tam Rex offensus est, quàm Festus praeses prouincia. qui etiã iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi aedificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri aerarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori sua Poppea piafœmina, qua pro Iudaeis deprecatrix fuerat: qua decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Josepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De Procuratore Albino.

Albinus Iudææ Procurator.

CÆSAR autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudaeam misit praesidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Ananoeodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinq;, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatẽ hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam aetatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summũ pontificatũ accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducaus, quod hominũ genus apud Iudaeos in iudicando est seuerissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factũ omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi poenas minitans: & Agrippa Rex eam ob causam post tertiũ mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabaturq; ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; Sacerdotum, quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiae pontificis filius. hunc vinctum abduxerũt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendũ, si pater Albino persuaderet, vt ex eorũ numero decem captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit qua latrones illi postulauerãt, id quod maiorũ calamitatũ fuit initium. Latrones enim semper aliquã artem comminiscebãtur, qua

Ananus, Anani filius, Pontifex

Ananus quinq; filios summi Dei Pontificio potitos habet.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 16. Alias cap. 21. Iacobus frater Domini lapidatur.

☞

An.mũdi 4025. A nato Christo 63.

Ananus apud Albinũ accusatus.

Iesus Damnei Anano Pontifici succedit.

Sacerdotum decimas vi quidam auferunt.

qua ex Anania cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quàm è suis aliquot reciperent: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eam regionẽ vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœrijs Cæsarea qua Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exadificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecunia. Frumẽtum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamq; eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natũ est inter vtrunq; dissidium. adscitis enim globis audaciũ iuuenum sæpè à conuicijs prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoq; & Saulus suam quisq; circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maximè tẽpore labare cœpit nostra Respub. & indies in deterius ruere. Porrò Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modũ vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precib. vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patria, nunquam violata absq; piaculo. Iam absolutum erat & templi adificiũ. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victum quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ. ea templi extima claudebat profunda valli & angusta imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorũ viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius cura Claudia Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egentem & tempore longo & pecunijs plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

An. mun. 4026 A nato Christo 64.

Latrones Ananiæ cognatos captant,

Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.

Beritij ab Agrippa multis donis affecti.

Iesus Gamalielis filius Pontifex.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 17. alias 22. Albinus vinctos interimit.

Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.

Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

Iudaicus populus Regi vt orientalem instauraret porticum suadet.

Matthias Theophili filius Pontifex.

An. mũ. 4026. A nato Christo 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 18.

Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo.

Aaron eiusq; progenies.

Põtifices in vniuersum octuaginta tres.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsque ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei Pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. *numero, horum* XIII. *præfuerunt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nam à principio Pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaq; hi* XIII. *cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni* DCXII. *post* XIII. *illos Pontifices alij* XVIII. *secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Josedecum quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus* CCCCLXVI. *annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudeis, & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuò condere, quando Jesus Josedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsq; ad Regem Antiochum Eupatora statum* Reipub. *popularem rexerunt per annos* CCCCXIIII. *Caterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsoq; à successione eius filio, Jacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ* Pontificis *filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in* Ptolemæi Philometoris *ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templum instar Hierosolymitani extruerent, seq; illic* Pontificem *constituerent: de quo templo sæpè aliâs diximus. Jacimus autem triennio in* Pontificatu *exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine* Pontifice *mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ* Principatus *nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Jonathan creauerunt summum* Pontificem, *qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium. cui dolo generi oppresso inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit. eum cum per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Judæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tàm regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens* Pontificatui *cum viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens*

riens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia potestate nouennio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificem ad priuatam vitam redegit, & sibi ipse regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactisq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidem mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatũ quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios XXIIII. *annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dinastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoq; viuo abducto Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibuslibet ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neq; postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsq; in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, cõflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempusq; eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.*

An. mũ. 4026. A nato Christo 64.

Aristobulus ab Herode interfectus, suprà lib. 15. Cap. 3.

CAP. IX.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

Essvs autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Judæos replcuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitq; secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam vt Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clàm erat malus & nocens: Florus contrà quasi ad ostentandã missus maliciã, publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq; parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps. multi enim illum quæstum exercebant securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoq; nullus erat iniuriarum vel modus vel finis, vt miseri Judæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus

Gessius Florus Judææ procurator An. mũdi 4028 A nato Christo 66.

Gessius Florus peior Albino.

An. mũdi 4030 A nato Christo 68.

Florus belli Iudaici causa.

Florus nos compulit, malens ſemel vniuerſos quàm paulatim perdere. Itaq; ſecundo anno poſtquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo verò Neronis imperij, bellum id cœptum eſt: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpeſſi ſuſtinuimus, exactè cognoſcere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conſcriptos de bello Judaico. atq; hic dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum ſequitur. Præſentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot ſecula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palaſtina cateraq; Syria, tum quas clades ab Aſſyrijs & Babylonijs accepimus, quóue modo tractati ſimus à Perſis & Macedonibus, & poſtremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè deſcriptis etiam Pontificum ſucceſſiones recenſuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & ſtatus Reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia ſecuti autoritatem ſacrorum voluminum, ita vt à principio ſumus polliciti. auſimq; addere quòd nemo alius ſcriptor, Iudæus, externúsve potuiſſet hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliumeorum confeſſione diſciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non ſine profectu dedi ôperam, quamuis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem non licuit. noſtri enim homines non ſuſpiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod ſtudium profanum apud eos habetur & ſeruis commune cum ingenuis. ſolos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciant, qui legis & ſacrarum literarum tantam aſſecuti ſunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cum multi collocarint operam, vix vni ſucceſſit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortaſſis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere geſtiſq; per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc ſuperſunt qui vel atteſtari poſſunt vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehenſa viginti voluminibus, verſuum verò ſexaginta millibus. Quòd ſi Deus conceſſerit, compendio rurſum referam belli caſus & quæ nobis in præſentem vſq; diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæſaris, ætatis verò meæ ſextum & quinquageſimum. Promiſi etiam ſcripturum me quatuor libros de Judæorum opinionibus, quas habent de Deo eiusq; eſſentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

Initium belli Iudaici.

Antiquitatum Iudaicarum Epilogus.

Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus.

Hoc volumen ſcriptum eſt anno mundi 4057. à nato Chriſto 93.

FLAVII

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI OPERE MEMORABILIVM fidelissimus ac locupletissimus.

A

AARON mortuus. 95.
Aaronis virga germinat. 94.
Aaronis filij. 78.
Aaroni Mosis fratri sacerdotiū confertur à Deo. 78.
Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus. 409.
Abraham Lothum captum cū Sodomitis reducit. 18.
Abrahamus primus verbi diuini concionator. 16.
Abrahamus egregius Astronomus. 17.
Abrahamus AEgyptios religionem docuit & artes. 17.
Abraham moritur ætatis anno 175. 25.
Abrahami obedientia. 22.
Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in AEgypto habituram prænunciat. 18.
Abaneth. 75.
Abel à Cain interfectus. 6.
Abdagasus Asinaum interficere vult, quod Artabanus permittere recusat. 541.
Abdon Iudex. 138.
Abdemonus. 881.
Ab Apione quadam valde frigida conscripta. 895.
Abia ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat. 243.
Abenerus Neri filius Saulis filium Ieboſthum populi Regem constituit. 185.
Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cui Ioabus cum vniuerso Dauidis exercitu occurit. ibid.
Abenerus apud seniores populi, præfectosq; militiæ, vt ad Dauidem desciscerent, loquitur: 186.
Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur. 187.
Abenerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent. 186.
Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat. 185.
Abesalomus sororē Thamaram solatur. 200.
Abesalomus vindictæ opportunitatem exspectat. ibi.
Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Ammonem vino sepultum trucidari curat. ibid.
Abesalomus reductus patris Dauidis conspectum deuitare iubetur. 201.
Abesalomus patris sui affectat regnum astutè satis & callidè. 201.
Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur. 202.
Absalomus Iordanem traÿcit. 205.
Absalon callidè per mulierem à Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma. 200.
Absalomi Hierosolymis nati liberi. 201.
Absaloni columna marmorea. 206.
Abias contra Ieroboamum exercitum collegit. 243.
Abias victoria potitur. 243.
Abigæa Nabali vxor muneribus Dauidē placat. 176.
Abiathar manus Sauli elapsus, Dauidi patris & sacerdotum nunciat cædem. 173
Abiatharus sacerdotali honore priuatur. 220.
Abilamarodachus Iechoniam è vinculis dimittit. 302.
Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit. 135.
Abimelechus Thebas capit. 136.
Abimelechus in Sicimitas mouet. 136.
Abimelech Isacum inuidia motus expellit. 26.
Abimelech amicitiam renouat cum Isaco. 26.
Abimelech amore Saræ captus. 20.
Abilmelechum mulier ferit, & armiger eum occidit. 137.
Abimelechum Sicimitæ expellunt. 136.
Abisaus. 212.
Acerræ. 227.
Achas quintus ex fratribus antequam protrahi iuberetur, in medium prorumpit. 928.
Achabus & Iosaphatus in Syros mouent. 255.
Achabus in prælio vulneratus, moritur. 256.
Achabus ob dimissum ab ipso Adadum taxatur. 253.
Achabus in gratiam receptо Adado fœdus cum eo facit. 253.
Achabus Eliam quærit. 248.
Achabi septuaginta liberi Samariæ trucidati. 268.
Achabi pœnitentia. 251.
Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt. 256.
Achabum Elias impietatis accusat. 248.
Achazes aurum & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert. 279.
Achazes Syrorum Deos, templo Hierosolymorum clauso colit. 279.
Achazæ impietas. 278.
Achazæ mors. 279.
Achar quædam ex prædâ contra Dei mandatum abscondit. 118.
Achor sorte deprehenditur & punitur. 118.
Achia propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurum ostendit. 237.
Achimelechi proditionis à Saulo insimulati apologia. 172.
Achitophel Abesalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur suadet. 203.
Achitophelis consilio suadentis Dauidem bello prosequendum Chusim se opponit. 203.
Achitophel, suo consilio explosо, laqueo sibi vitam finit. 204.
Achitophel ad Abesalomum deficit, cuius consilia ne succedant, Dauid precatur. 202.
Acmes litera ad Antipatrum. 500.
Accusatio & epistolæ falsæ Legatorum contra Iosephū. 602.
Adar, Martius. 361.

Adadus Damasci & Syrorũ rex à Dauide pralio vincitur. 193.
Adamus iram Dei deprecatur. 5.
Adami & Euæ lapsus. 5
Adami pœna. 6.
Adami ætas 930. annis 8
Adamum Deus alloquitur. 5.
Aderus Solomoni infensus. 236
Aderus in Aegyptum profugit. ibid.
Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat. ibid.
Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriam se confert. ibid.
Ad mortẽ nati sumus, eamq; fugere ne fortissimi quidem possunt. 868.
Ad Alexandrum sex millia hominum confluunt. 391
Ad Lothum angeli diuertunt. 19.
Ad Manethonis de Moyse maledicta responsio. 892.
Ad Deum respicientibus eiq; vim fidentibus pietatis fructus integer manet. 570.
Ad Anilæum, ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt. 543.
Adhortatio ad contemnendam mortem, à tempore & rei statu desumpta. 867.
Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti. 157.
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum rege cõtra Izatem fœdus faciunt. 572.
Adiutores Solomonis in templo exædificando. 214.
Adonias cum Abisace coniugium expetit. 219.
Adonias interficitur. 220.
Adonias ex conuiuio se proripiens ad altaris cornua confugit. 216.
Adonias affectat regnum. 214.
Adulterij leges & Zelotypiæ. 83.
Adulteræ accusatio contra Iosephum. 38.
Agar Saram contemnit. 19.
Agatharchidis de Iudæis testimonium. 886.
Agrippa ad Flaccum Syriæ Præsidem se confert. 528.
Agrippa quàm Herodes Iudæis magis fauet. 564.
Agrippa per Marsyam à Proto pecuniam mutuatur. 528.
Agrippa dum Herennius Capito pecuniam ab eo extorquet noctu Alexandriam nauigat. 528.
Agrippa cum alijs aliquot ad Claudium mittitur. 559.
Agrippa Hierosolymis Hecatonbem immolat. 463.
Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causas cognoscat, precibus obtinet. 576
Agrippa senatui suam sententiam exponit. 559.
Agrippa Fortunatum libertum cum muneribus & literis contra Herodem ad Imperatorẽ mittit. 537.
Agrippa à Lesbo digressus. 466.
Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit. 529.
Agrippa Iudæis ædium tributum remittit. 563.
Agrippa Agrippæ filius. 566.
Agrippa Marso Syriæ Præsidi dum quinque reges ad se venientes discedere iubet, infensus. 565.
Agrippa in theatro Deus consalutatur, Babonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur. 567.
Agrippa quamdiu vixerit & regnauerit. 566.
Agrippa domum præaltam exstruit vnde tuncta quæ circa templum fierent contemplari poterat: Iudæi altiorem parietem excitant qui regis prospectum arcet, & apud Neronem Poppeæ precibus illum illa sum impetrant. 579.
Agrippa Tiberiade habitat. 528.
Agrippa in Italiam Puteolis, inde ad Tiberium Cæsarẽ peruenit. 529.
Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quædam ei vincula sunt iniecta. 530
Agrippa Alexandriæ pecuniam mutuatur. 528.
Agrippa Iudæorum immunitatem confirmat. 466
Agrippa Berytiam ciuitatem eximijs ornamentis honorat. 565.
Agrippa terrestri itinere Ephesum peruenit. 464.
Agrippa in Asiam missus. 456.
Agrippa sex menses in custodia seruatus. 532.
Agrippa in suum regnum nauigat. 534.
Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus. 527.
Agrippa Hierosolymorum muros permunit. 564.
Agrippæ ditio ampliatur. 577.
Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendũ tradit. 468.
Agrippæ Germanus quidam fortunam florentem & vitæ terminum prædicit. 531.
Agrippæ liberi superstites. 566.
Agrippam Herodes apud Sinopen Ponticam vrbem offendit, & ab eo honorifice excipitur. 463.
Agrippam Caius Tetrachiæ regem constituit 534.
Agrippina Messalina & Patina Claudij vxores. 577.
Agrippium. 650.
Aggæus & Zacharias prophetæ. 314.
Ain expugnata atque combusta. 119.
Albinus Iudææ procurator. 580.
Alcimus siue Iacimus pontifex. 359.
Alcimus pontifex cum perfugis Iudã apud Demetriũ accusat. 359.
Alcimus populärem auram sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partium occidit. 360.
Alcimus Iudam apud Demetrium accusat. 360.
Alcimus Pontifex mortuus. 361
Alexander in templo Hierosoly: sacrificans, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatẽ concedit. 330.
Alexander Aristobuli filius contra Hyrcanum magnam manum congregat. 626.
Alexander & Aristobulus crebrò matrem implorãt, id quod Herodis animum succendit. 655.
Alexander Herodi parenti Eunuchus corrumpit, & quod regni sit futurus successor prædicat. 656
Alexander ad DCCC crucibus suffigi & in eorundem conspectu vxores & liberos trucidari iubet. 392.
Alexã. Thracidæ cognomẽ apud Iudæos inuenit. 392.
Alexander in vinculis quatuor libros aduersus inimicos conscribit. 657.
Alexander Ptolemæo, vt Zoilũ tolleret persuadet. 388.
Alexander. 897.
Alexander quartano febriũ recursu fatigatur. 622.
Alexander suo & fratris nomine parentis accusationem diluit. 469.
Alexand. Hierosolyma obsidere volẽs, pontificẽ obuiã euntem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante oblatam. 330.

Alexander cum Demetrio armis decernit, cunctosq; conductitios milites amittit. 391.
Alexander & Aristobulus omnes lachrimis etiã parẽtem accusatorẽ ad misericordiam commouẽt. 460.
Alexander à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat. 392.
Alexander coniugi quomodo secure regnare possit, ostẽdit. 394
Alexander Aristobuli filius ad defectionẽ Iudæos iterum reducit. 628.
Alexander Polyhistor. 24.
Alexander & Aristobulus à Salome ac Pherora ad cõuicia illecti, apud Herodem traducuntur. 466.
Alexander obiecta crimina non inficiatur, sed per scripturam parenti structas insidias fatetur, quarum Pheroras, Salome, Ptolemæus, & alij regis fidelissimi participes essent. 479.
Alexander per sex annos quinquaginta millia Iudæorum interfecit. 620.
Alexander ad Præfectum arcis Alexandrij, vt se reciperet, scribit. 484.
Alexander Herodi quod ab Archelaum discedere decreuit, fatetur. 484.
Alexander victoriam ab Theodoro amittit. 620.
Alexander 100000. peditum & 1500. equitum congregat. 626.
Alexander Ionathan in suas partes traducere conatur pontificatum deferendo. 367.
Alexander Aristobuli filius principatum inuadit. 405.
Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat. 366.
Alexander rex Syriæ Cleopatram Philometoris filiam ducit. 370.
Alexander & Aristobulus in quib. peccauerint. 489.
Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamq; oppugnat. 388.
Alexand. in conflictu cũ Antiocho Gryphe cæsus. 383.
Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet. 388.
Alexander à Gabinio victus. 405
Alexander dona Ionathæ mittit. 371.
Alexander post obitũ Philippi Macedonum rex. 328.
Alexander cum hostibus prælio decertat, & sex millia militum amittit. 626.
Alexander ab armis requiescit. 621.
Alexander & Aristobulus Sebaste strangulati in Alexandrium sepeliuntur. 488.
Alexander cum Obada regi Arabum congressus totũ exercitum amittit. 620.
Alexander Arabia & Amathunti castello bellum infert, illudq; captum funditus eruit. 620.
Alexander Lysimachus Alabarcha. 561.
Alexandri & Aristobuli impatientia. 475.
Alexandri victi in Arabiam fuga, & cades. 572.
Alexandri cum Demetrio pugna & victoria. 368.
Alexandri copias Arabum Rex in fugam vertit, maximamq; partem trucidat. 621.
Alexandri familia magnum infortuniũ incurrit. 396
Alexandri morbus. 393
Alexandri mors. 394.
Alexandrum quidam quod Romã cõtra parentem ad amicos literas miserit, accusat. 478.
Alexandrum filium Herodes timet. 656
Alexandrum, Aristobuli fratrem Regina Regem constituit, qui è vestigio crudeliter agit. 620.
Alexandra Pharisæus vltro paret. 622.
Alexandra, Alexandri cõiunx pietatis opinione principatum obtinet. 622.
Alexandra Herodi suspecta obseruatur. 435.
Alexandra in Aegyptum aufugere cogitat, insidiæ vero Herodi patefiunt. 436.
Alexandra sese excusat & Herodi reconciliatur, dum Pontificatum filio promittit. 425.
Alexandra Iudæis castellorum custodiam credit. 395.
Alexandra, Herode absente, vrbis arces in suam potestatem redigere conatur. 449.
Alexandra Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, Cleopatra vt Pontificatum filio suo petat ab Antonio scribit. 434.
Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malcho tutelam peteret, monet. 444
Alexandra moritur, & Hyrcanum regni successorem constituit. 623.
Alexandra Cleopatra Herodis insidias, & filij miserabilem interitum, indicat. 437.
Alexandra interfecta. 450.
Alexandra Damascum nulla re memorabili gesta, capit. 622.
Alexandra indecore se filiæ criminis non conscium vult ostendere. 449.
Alexandrium & alia castella diruta. 404.
Alexandri mater. 404.
Alexandriæ pars ora maritima. 897.
Alani mediam terram prædandi causa persuadũt. 861
Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniã. 529
Altare & vasa ad illud pertinentia. 227.
Altare æreum. 228.
Altitudo, longitudo, & latitudo templi. 225.
Amalecita Dauidi Regem Saulem cæsum nunciat; & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert. 184.
Amalecitæ mouent in Israelitas. 66.
Amalecitarum rex Samuelis iussu interficitur. 162.
Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædam abegerunt. 181.
Amalecitas internecione delendos prædictio. 68.
Amalecitas plectendos. 112.
Amalecitas fundunt fugantq; Israelitæ. 67.
Aman ab omnibus, exceptis Iudæis, adoratur. 321.
Aman odio & consilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, suspenditur. 325.
Amor multitudinis erga Iosephum. 603.
Amos rex Iudæ impius. 287.
Ammanitarum spolia. 258
Amnon morbum simulans, patrem vt sororem ad se mittat, petit. 199
Amnon sorori vt sui copiam faceret, suadet. ibid.
Amnon sororem reluctantem per uim opprimit, mox exosam & fastiditam extrudit. ibid.
Amnon Dauidis filius, Thamaram Absolonis sororem deperiens, in morbum incidit. 199.
Amanis facultates Mardochæo dantur. 326.
Amonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt. 423.
Amanis in Mardochæum odium. 324.
Ammanitæ exterorum societate mercede impetrata in Dauidem copias parant. 195.

Ammanita & confœderati seipsos inuicem trucidant. 258.
Amplitudo Iudææ. 88.b
Ampliatio regni Israeliticus. 275
Amarinus Rex Israeliticus. 246
Amarames futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis. 50
Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno succedit. 241.
Amoræos Hebræi fundunt fugantq; 96.
Amoræorum terræ situs. 97.
Amasias à propheta propter Idolatriam reprehenditur. 274.
Amasias Rex Hierosolymitanus. 273.
Amasiæ ab Israelitarum Rege captus: Hierosolyma diruta & templum spoliatum. 275.
Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem expeditio. 274.
Amasiæ de Idumæis victoria. 274.
Amasiæ cades. 275.
Amathus diruta. 391
Amathenorum Rex Dauidis societatem petit. 193.
Ananias Nebedæi filius, Camydæ pontifici succedit. 574.
Ananias Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi. 581.
Ananias unus ex legatis, vir malus & maleficus. 602.
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer aliiq; nonnulli Romam missi. 576.
Ananus apud Albinum accusatus. 580.
Ananus quinque filios summi Dei pontificio potitos habet. 580.
Ananus Sethi filius in Ioazari pontificis locum surrogatus. 519.
Ananelo Herodes dat summum sacerdotium. 434.
Ananelo Herodes pontificatum abrogat. 435.
Anna Helcanæ uxor liberos à Deo petit. 145.
Anaxagoræ. 913.
Anchus secum Dauidem contra Hebræos educit, quæ à Palæstinorum Ducibus reprobatur. 181.
Anchus Dauidem remittit. ibid.
Anchus Dauidem cum sexcentorum cohorte euocat. 178.
Ancillas ingenui non ducant. 108.
Angelus Dei occurrit Agar. 21.
Angeli Abrahamo filium nasciturum nũciant, & delendos Sodomitas. 19.
Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis. 218.
Annibas supplicio affectus: Amuramus & Eleazarus in exilium missi. 568.
Anilæus ob uxoris Idololatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit. 542.
Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetũ facit, eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit. 542.
Anilæus Parthorũ Ducem trucidat eiusq; uxorem ducit. 541.
Anilæus à Mithridate fugatus. 543.
Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur. 543.
Anima mortali corpore vincta. 866.
Animus Herodis hypocriticus. 437.
Annius Minucianus. 547.
Annius Rufus Iudææ præses. 520.
Annona caritas in Aegypto. 48.
Annona caritas principatu Claudij. 88.
Annus iobelus. 84.
Ananus apud Albinum accusatus. 580.
Antigonus auriculas Hyrcani dentibus truncat. 636.
Antigonus Aristobuli filius ab Herode fugatus. 633.
Antigonus Massadam obtinet. 638.
Antigonus Parthis, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent pecuniam pollicitur. 419.
Antigonus quosdam qui Herodianos frumentatores per insidias interciperent mittit. 425.
Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus. 386.
Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano ne in regnum restitueretur, auriculas amputat. 422.
Antigonus Romanum exercitum alere recusat. 426.
Antigonus Herodi quod non ex stirpe Regia prognatus, sed semi Iudæus sit exprobrat. 425.
Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanũ & Antipatrum accusat. 409.
Antigonus securi obtruncatur. 644.
Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem, Pompeij studiosos de morte patris accusaturus, venit. 629.
Antigonus de fratre nihil mali suspicatur. 619.
Antigonus interficitur. 619.
Antigonus Hyrcanum & Antipatrum falsò accusat. 629.
Antigonus apud Aristobulum falsò accusatur. 619.
Antigoni in Iosephi cadauer immanitas. 641.
Antigonum Aristobuli filium Ptolemæus Mennæus adoptat. 417.
Antipater precibus Herodem vt pacta cõnubialia mutentur flectit. 491.
Antipater Malichi instinctu venenum bibit. 632.
Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõcitat. 398.
Antipater pecunia & donis hominũ fauorem sibi conciliare conatur. 662.
Antipater Herodem & aulicos calumnijs in fratres inflammat. 654.
Antipater omnium malorum fax. 478.
Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit. 407.
Antipater Mithridati in capiendo Peluſio operã navat. 407.
Antipater obiecta crimina diluit. 409.
Antipater Iudææ procurator declaratus. 409.
Antipater contra Malichum colligit exercitum. 632.
Antipater præsens calumnijs & absens per literas Herodis in filios exacerbat. 468.
Antipater Pheroræ mortem vehementer luget. 667.
Antipater Cæsareæ omnibus inuisus. ibid.
Antipater expectatione regni certa nititur. 663.
Antipater in Iudæa nouarum rerum cupidos cõpescit. 410.
Antipater Idumæus, 398. primum Antipas dictus. ibid.
Antipater Phasaelo Hierosolymorũ, Herodi Galilææ regimen committit. 410.
Antipater omnem in Antiphilum culpam confert. 501.

Antipater Gabinium Ptolemæum in Aegyptum reduecentem adiuuat. 405.
Antipater exclusis reliquis fratribus, patris successor declaratur. 653.
Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium. 400.
Antipater scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulat, ingentem pecuniæ summam erogat. 666.
Antipater Hyrcani pecuniis Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit. 411.
Antipater in demerendis paternis amicis nullis sumptibus parcit. 490.
Antipater ab Herode accusatus. 497.
Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit. 467.
Antipater subditos suos vt cum Hyrcano sentirent admonet. 630.
Antipater cum copijs Alexandro obuiam procedit. 626.
Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum patri paratum habere exponit. 495.
Antipater patrem vitam finisse ratus cum carceris custode de missione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello cõdi iubet. 504.
Antipater nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit, & ad Aretam Arabiæ regem peruenit. 623.
Antipater innocentiam suam precibus ad Deum testatam facere conatur. 500.
Antipater multa præclara facinora committit, & ad subeundapro Cæsare pericula sese offert. 629.
Antipater cum patre res Iudæorum ministrat. 490.
Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus. 490.
Antipater se reuersis in gratiam gratulari simulat. 470.
Antipater veste proiecta multitudinem vulnerum demonstrat. 629.
Antipater parentis accusationem diluit. 498.
Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat. 508
Antipater parentis vltimum diem optat. 490.
Antipater patriæ muros reparat. 630.
Antipater à cunctis accusatur. 499.
Antipater amitam fallere non potest. 491.
Antipater in carcerem coniectus. 500.
Antipater domum reuersus à nemine excipitur. 497.
Antipater Romæ illustris factus. 468.
Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat. 507.
Antipatri coniunx nobilis ex Arabia fœmina. 628.
Antipatri in Alexandrum fratrem dolus & insidiæ. 654.
Antipatri in Archelaum & Philippum fratres insidiæ. 666.
Antipatri vxor & filij. 407.
Antipatri contra fratres artificiosa machinatio. 475.
Antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant. 411.
Antipatrum Cæsar Romana ciuitate simul & immunitate donat. 629.
Antipatrum Herodes ad Cæsarem mittit. 494.
Antipatris extructa. 472.
Antipatris. 650.
Antiochus abrogato Dei cultu, summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arci in hoc præsidio imposito. 349.
Antioch. Mag. Rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat. 341.
Antiochus prius regno cum coniuge ac liberis egredi, quàm cum Romanis pugnare decreuit. 861.
Antiochus in Iudæam irrumpere parat. 352.
Antiochus capitur. 861.
Antiochus cum Cæsare reconciliatur. 861.
Antiochus cum Iudâ fœdus facit. 358.
Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat. 359.
Antiochus suis ciuibus perfidus. 852.
Antiochus acceptis ab Hyrcano trecentis talentis ab obsidione discedit. 618.
Antiochus auxiliaturus Samaritis, ab Aristobulo caditur & fugatur. 384.
Antiochus Rex Damascenorum. 393.
Antiochus Seleucum fugat. 391.
Antiochus cum coniuge & filiabus in Ciliciam fugit. 861.
Antiochus Tryphonem eiectum Syria in Dora obsidione cingit. 380.
Antiochus regno à fratre exuitur. 393.
Antiochus Cyphus occisus. 390.
Antiochi ad Zeuxidem epistola, in qua Iudæorum honorificam mentionem facit. 342.
Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt. 342.
Antiochus cur templi depradationem fecerit. 900.
Antiochus Philippum regni gubernatorem constituit, eiq; Antiochum filium tradit. 357.
Antiochus vrbe Hierosol. occupata templum spoliat. 348.
Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus. 382.
Antiochus squalidis fœtoribus conflictatus exspirat. 934.
Antiochus Lysiæ rerum administrationem: prouincias & filium committens in Persidem proficiscitur. 352.
Antiochus contra Iudæos in furorem vertitur. 921.
Antiochus cognito, quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit. 358.
Antiochus Scenopegiæ gratia septem dierum inducias Iudæis concedit. 382.
Antiochus septem illustres pueros Hebræorum cum matre Antiochiam adduci præcipit. 924.
Antiochus peditum sibi legiones ex Hebræorum numero congregat. 933.
Antiochus Iudæus seditiosus magnæ calamitatis in Antiochia autor. 851.
Antiochus septimi diei feriam Iudæis edicit. 852.
Antiochus Eupator cum copijs in Iudæam proficiscitur. 357.
Antiochus Epiphanes curis implicitus, morbum contrahit, & moritur. 356.
Antiochus Aegypto cedere cogitur. 348.
Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit. 381.
Antiochus Epiphanes Rex Syriæ. 348.
Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaida

da mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit. 356.
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyciceni filium bello aggreditur. 391.
Antiochus moritur, & principatum Antiocho filio relinquit. 616.
Antiochus post patris obitum cum numeroso exercitu Iudæorum fines ingreditur. 616.
Antiochus ad Hierosolymam proficiscitur, præsidiumq; ibi relinquit. 616.
Antiochus à Thobiæ filijs motus cum exercitu in Iudæam irrumpit, ac Hierosolyma deuincit. 616.
Antiochus Epiphanes belli Iudaici fons & autor. 614.
Antiochus mores Iudaicos abrogat. 615.
Antiochus rex Comagenæ. 561.
Antiochi Magni in honorem templi edictum. 342.
Antiochi ad Ptolemæum de Iudæorum libertate epistola. 341.
Antiochi ad Eleazarum exhortatio. 921.
Antiochi mors & fames exercitui immissa. 393.
Antiochi & Iudæ pugna. 358.
Antiochum Cesennius Petus Syriæ administrator coram Cæsare accusat. 860.
Antiochum Demetrij fratrem Alexander timet. 621.
Antiochia Mygdoniæ à Macedonibus condita. 572.
Antiquitatum Iudaicarum Epilogus. 584.
Antiquitatum historia quinq; millium annorum. 873.
Antonius Herodem & Phasaelum tetrarchas declarat. 634.
Antonius in Tyro commoratur. 634.
Antonius Antigonum ad Triumphum seruare volens, propter Iudæos seditiosos securi eum percutit. 433.
Antonius captiuos trucidat. 634.
Antonius multis donis ab Herode affectus. 433.
Antonius Phasaelum & Herodem Tetrarchas constituit. 419.
Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit. 417.
Antonius Herodis virtutem miratur. 641.
Antonius Cleopatræ maritus. 899.
Antonius & Cleopatra extincti. 447.
Antonius Armeniæ regno potitur. 440.
Antoniæ in magno apud Tiberium honore habita. 530.
Antonium Herodes muneribus placat, & amicis res suas saluas esse scribit. 438.
Antonia turris. 460.
Antoniam Agryppa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus rogat. 530.
Anteius. 551.
Apion contumeliosam Iudæorum insectationem, qua si mercedem Alexandrinis reddere voluisse videtur. 897.
Apion veram patriam & genus suum abiurat. 897.
Apion de Mose & gente Iudaica. 895.
Apion Iudæis seruitutem exprobrat. 903.
Apion seipsum laudat & magnifacit. 904.
Apionis de Mose & templo Iudaico mendacium arguitur. 895.
Apologia Hyrcani apud Regem accusati. 346.
Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erumpit. 390.
Apollonius cum Ionatha prælium committit, & ab eo fugatur. 371.
Apollonius Syriæ Dux collecto exercitu Hierosolymã venit. 920.
Apostata à Matthia transfigitur. 350.
Apostata à religione Iudaica. 348.
Apostasia sacerdotum. 329.
Apsanes per septennium Iudex. 138.
Apud Græcos nulla conscriptio poemate Homeri vetustior. 874.
Aquæ calidæ apud Callirhoe quæ in lacum bituminis feracem effluunt. 503.
Aquarum calidarum fontes. 858.
Aquarum in Hebræorum exercitu penuria. 260.
Aquilo auertens flammam in Romanos abigit. fol. 865.
Aquilo Caio extremum ictũ inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicendus. 551.
Aquila aurea super maiorem templi portam. fol. 501.
Aquilam auream detractam iuuenes securibus concidunt. 501.
Ara suffumigatoria. 74.
Arabs Scauro reconciliatur. 626.
Arabes ardescente siti vltrò se Iudæis tradunt. fol. 647.
Arabes ab Herode deuicti. 443.
Arabes Herodis exercitum in fugam vertunt. fol. 645.
Arabes Cæsare irato Herodi neq; latrones dedere, neque pecuniam mutuo acceptam persoluere volunt, 482.
Arabes siti compulsi ab Herode pacem petunt. fol. 443.
Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarem iratum, illi insultant. 482.
Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt. 441.
Arabes in fugam versi. 440.
Arabum circiter septem millia cadunt, priusquam in Herodis clientelam sese dedunt. 443.
Arabum contra Ioramum expeditio. 266. Mors Ioramí. 266.
Arabici belli causæ. 480.
Arbores frugiferæ non excindendæ. 112.
Arborum de rege deligendo consilium. 135.
Arca Noe. 9.
Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur. 147.
Arca in Carbathiarim transfertur. 149.
Arca Dei in templum transportatur. 228.
Arca sacra Bethsamæ peruenit. 149.
Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur. 191.
Arcyon medicus quosdam dimittit. 554.
Architecti templi extruendi. 213.
Archelaus Herodi sese excusat. 485.
Archelaus fratrum liberos vdit. 491.
Archelaus Herodem generum benignissimè suscipit. 653.
Archelaus Herodem vltrò pro Alexandro deprecari compellit. 658.
Archelaus rex Cappadociæ in Iudæam ad Alexandrum generum venit. 657.

Archelaus & Herodes de libris Alexandri deliberant. ibid.
Archelaus Cappadocum Rex Herodem indignationem in generum ſimulant, eumq; ad paternos affectus reducit. 480.
Archelaus ſi à Cæſare in Imperio cõſtabilitus eſſet, cura ſibi fore, vt beneuolentia omnium videatur digniſſimus pollicetur. 506.
Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroram transfert. Pheroras Archelaũ reconciliatorem adit. 480.
Archelaus Romam proficiſcitur, multiq; eidem obnixuri eum comitantur. 507.
Archelaus Ioazaro Boethi filio Pontificatum abrogat, eamq; dignitatem in Eleazarum collocat. fol. 516.
Archelaus epulum multitudini præbet. 505.
Archelaus & Iudæorum legati coram Cæſare comparent. 513.
Archelaus & Philippus inſtinctu Antipatri accuſantur. 496
Archelais condita. 516.
Archelai viſionem Simon vir Eſſæus interpretatur. 516.
Archelao regi acclamatum. 505.
Archelaum accuſatum Cæſar pecunia multat, eumq; Viennam in exilium mittit. 516.
Archelaum Cæſar ethnarcham conſtituit, regniq; dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur. 514.
Archelaum Nicolaus excuſat. 508.
Ardens ſtudium in reparandis manibus. 319.
Ardentes faces in murum iaculantur. 865.
Aretas ad Arabum regem legatus. 486.
Aretas rex Cœleſyriæ. 393.
Aretas contra Ariſtobulum expeditionem ſuſcipit, eumq; Hieroſolyma confugere cogit. 397.
Aretas rex Arabum Gazæis auxilij ſpem oſtendit. 390.
Areta Hyrcano quinquaginta millia militum tradit. 623.
Aretas ex augurijs impoſſibile eſſe exercitum ad Petram peruenire colligit. 526.
Aretas Syllæum, quod Fabatum alioſq; interfecerit accuſat. 494.
Arietem ad victimam loco Iſaci Deus offert Abrahamo. 23.
Ariſtobulus cum filio Pompeij ſtudioſis peremptus. 628.
Ariſtobulus Roma reuerſus Alexandrium denuo munire conatur. 405.
Ariſtobulus à Romanis in prælio vincitur. 405.
Ariſtobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur. 405.
Ariſtobulus Ituræa habitatores circumciſionem cæteroſq; Iudaicos ritus admittit. 387.
Ariſtobulus Herodis ductu ſubmergitur, & Ananelum pontificatus ducit. 436.
Ariſtobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiſcitur. 400.
Ariſtobulus multa caſtella occupat. 396.
Ariſtobulus Herodis regis Chalcidis filius. 577.
Ariſtobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accuſati. 401.
Ariſtobulus eiuſq; aſſecla Phariſæorum tyrannidem accuſant. 394.
Ariſtobulus bello congredi cum Pompeio cogitat. 624.
Ariſtobulus & Hyrcanus de regno contendunt. 398.
Ariſtobulus vinculis ſolutus veneno tollitur. 407.
Ariſtobulus Antigonum in regni ſocietatem admittit, cæteros in vincula conjcit, & matrem fame necat. 386.
Ariſtobulus ad Pompeium deſcendit. 624.
Ariſtobulus Damaſcum contra Ptolemæum miſſus. 395.
Ariſtobulus Antigonum fratrem interficit. 386.
Ariſtobulus Hyrcani filius poſt captiuitatem Babylonicam diadema ſibi primus imponit. 386.
Ariſtobulus ex arce ad Pompeium deſcendit. 401.
Ariſtobulus caſtella à Pompeio tradit. 402.
Ariſtobulus cum familia Romam vectus. 626.
Ariſtobulus vxori humilitatem generis obijcit. fol. 655.
Ariſtobulus matrem ac fratrem vinctos cuſtodiæ tradit. 618.
Ariſtobulus matrem vinctam fame necat. 619.
Ariſtobulus fratrem Antigonum plurimum amat. 619.
Ariſtobulus ſeipſum regem declarat. 623.
Alexandra coniugem Ariſtobuli cum filijs carceri includit. 623.
Ariſtobulus Flaccum Agrippæ fratri infenſum reddit. 528.
Ariſtobulus amitam ſuam ac ſocrum monet. 484.
Ariſtobulus ab Herode interfectus, ſupra lib. 15. cap. 3. 583.
Ariſtobulus elapſus Roma iterum turbas concitat. 627.
Ariſtobulus cum Romanis dimicat. 627.
Ariſtobulus Agrippæ Regis frater & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum cauſam agunt. 537.
Ariſtobulus Hyrcani filius natu maior principatum in regnum transfert. 618.
Ariſtobulus in honorem fratris in templum aſcendit. 619.
Ariſtobulus Pompeio ſupplex occurrit. 624.
Ariſtobulus ſatellitibus vt Antigonum ſi eum armis adiret occiderent, præcipit. 619.
Ariſtobulus miſere moritur. 620.
Ariſtobuli coram Pompeio apologia. 401.
Ariſtobuli coniunx verſuta, Antigonum dolo trucidari curat. 386.
Ariſtobuli liberi remiſſi. 405.
Ariſtobuli necem cuncti deflent, præcipuè verò Alexandra, quæ nullum præ ſe fert ſuſpicionem. fol. 436.
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus. 398.
Ariſtobuli fratricidæ pœna. 387.
Ariſtobuli apud matrem deprecatio. 622.
Ariſtobulo fratricidij pœnitudine morbus ingraueſcit. 619.
Ariſtobulo Herodes inſidiatur. 438.
Ariſtobulum in templo Arabs oppugnat. 399.
Ariſtobulum Pompeius deſcendere prouocat. 624.
Ariſtobulum captiuum Cæſar vinculis ſoluit. fol. 628.
Ariſtocratia optimum regimen. 106.

Argumenta, Iudæorum genus antiquius Græcorum genere. 877.
Arma quibus Ioſaphatus victoriam parauit. 258.
Artabanus Tiberio filium Darium obſidem & virum quinque cubitorum ſtatura mittit. 525.
Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus. 525.
Artabanus Aſinæo terram Babyloniam commendat, dotiſq; muneribus eum dimittit. 541.
Artabanus ad Aſinæum & Anilæum propter audaciam ſocietatem cum illis inire mittit. 540.
Artabanus ad Izatem ſe confert, auxiliumq; ab eo petit. 571.
Aruntius in theatro Imperatoris interitum nunciat. 553.
Arx in Apamia diruta. 401.
Aſanus Rex Iudæ. 244.
Aſanus Damaſcenos in Baſanem concitat. 246.
Aſanus rex moritur. 247.
Aſani pietas. 245.
Aſani victoria. 245.
Aſael Ioabi frater Abenerum inſequitur. 185.
Aſiatici & Cyrenenſes Iudæi ab earum regionum ciuitatibus multum afflicti. 473.
Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patria in locum quendam ſe conferunt, ad quos ingens multitudo confluit. 540.
Aſinæus cum ſocijs à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſo oppreſſi. 540.
Aſinæus ſuos ad fortitudinem hortatur, & hoſtes fundit, fugatq;. 540.
Aſinius. 409.
Aſini apud Iudæos alioſq; ſapientes viros qui dicantur. 901.
Aſſamonæi Principatus & Pontificatus finis. 432.
Aſcalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non ſolutum puniti. 344.
Aſphaltites lacus. 17.
Aſtus ſerpentis. 5.
Aſorus. 232.
Aſſyriorum imperium diſſolutum. 286.
Aſuerus, rex Perſarum, Vaſten ad conuiuium venire nolentem repudiat. 320.
Eſther puella fit Regina. 321.
Athenio Herodem, eiuſq; exercitum inuadit. fol. 440.
Athronges vir corpore & manuum robore inſignis dignitatem regiam attentat. 511.
Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata, & à Cæſare Herodi donata eſt cauſa belli. fol. 456.
Aurus ab Arabibus incenſus. 512.
Aureum dictum de hos ſeculo. 931.
Auguſtus Herodem Syriæ procuratorem conſtituit. 648.
Auguſto Cæſari Caius rem diuinam facit. 549.
Aſprenas. 549.
Autoritas Simonis. 379.
Azariæ Propheta ad populum adhortatio. fol. 245.
Azymorum feſtum. 59.
Azoti propter arcam ereptam horribiliter cruciantur. 147.
Aedificia ab Herode condita. 648.
Aedificatio Hieroſolimæ. 879.
Aegyptus vnde dicta. 880.
Aegypti rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur. 292.
Aegypti regis de Iudæorum libertate ab Ariſtæo impetrata edictum. 334.
Aegypti & Aethiopiæ regina ad Salomonem venit. 233.
Aegyptij beſtias naturæ repugnantes colunt. 899.
Aegyptiorum libido. 16.
Aegyptiorum rex in Aethiopiam fugit, eumq; Aethiopum rex honorifice ſuſcepit. 889.
Aegyptiorum ſacerdotes circumciduntur, à porcinis carnibus abſtinent. 905.
Aegyptiorum arma ventus in Hebræorum caſtra expellit. 62.
Aegyptiorum Idolatria. 888.
Aegyptiorum reges cur Pharaones dicti. 232.
Aegyptiorum rex in Aethiopes. 53.
Aegyptiorum erga Hebræos inuidia. 50.
Aemilius Regulus. 545.
Aetas Saræ 127. anni. 23.
Aethiopes arma contra Aſanum capiunt. 245.

B.

Baaras radix quomodo euellenda. 858.
Baalitarum mactatio. 269.
Babæ liberi à Coſtobaro ſeruati. 450.
Babæ liberi alijq; accuſati ab Herode interfecti. fol. 451.
Babylon à Cyro Perſarum rege capta. 303.
Babylon à Semiramide non ædificatam. 882.
Babyloniæ muri ex latere cocto & bitumine conſtructi. 883.
Babylonicæ captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis. 307.
Babyloniorum rex Herculem fortitudine & rerum geſtarum magnitudine præceſſit. 882.
Babyloniorum regis ad Ezeciam legatio. 286.
Bacchides aciem inſtruit, & cum Iuda ſigna confert. 362.
Bacchides cum 22000. militum Iuda occurrit. 361.
Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit. 364.
Bacchides copias contra Ionatham ducit. 364.
Bacchides iratus transfugis dum Ionathæ poteſtas ipſi non datur, quinquaginta ex eis interficit. fol. 365.
Bacchides indignationem in transfugas effundit, & quomodo exercitum ſine ignominia poſſet reducere cogitat. 365.
Bacchides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet. 360.
Bachides cum Ionatha fœdus facit. 366.
Bacchides Iudæ fautores interficit. 364.
Bacchides multos ſibi credentes interficit. fol. 259.
Bacchidis in Iudæos crudelitas. 616.
Bacchidi Demetrius Alcimum commendat, eiq; vt Iudam internecione deleat, mandat. 359.
Bacchidem Demetrius cum copijs in Iudæam mittit. 361.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati. 493.
Baiæ sunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis. 533.
Baleth. 232.
Balthasar siue Naboandel Babyloniæ rex. 302.
Balthasar manum è pariete prominentem & syllabas quasdam scribentem videt. 302.
Bal Tyriorum Deus. 270.
Balamus obiurgatur ab angelo. 98.
Balamus ad Balacum peruenit. 98.
Balami responsio. 98.
Balami de rebus futuris vaticinium. 99.
Balami aduersus Hebræos consilium. 99.
Balami asina loquitur. 98.
Balami de Israelitico populo vaticinium. fol. 98.
Balacus iratus reprehendit Balamum. 98.
Balaci Moabitarum regis ad Madianitas legatio. fol. 97.
Balamo angelus resistit. 98.
Banaias. 212.
Banaias Aegyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit. 212.
Banaias leonem exanimat. ibid.
Baracus 40. annis Israelitarum imperium tenuit. 132.
Baracus contra hostes Imperator designatur. fol. 131.
Baraſa oppugnata & concremata. 355.
Baruchus è carcere dimissus. 296.
Basanes Ramathonem captam munit. 246.
Basanis impietas. 245.
Basilica. 230.
Batibius. 550.
Bathillus se venenum attulisse fatetur. 496.
Belus primus rex Assyriorum. 882.
Beli sacerdotes interfecti. 249.
Beleazari calamitas Iudæos ad deditionem commouet. 859.
Bellum Adadi contra Achabum. 251.
Bellum inter Asaelem & Ieum. 271.
Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium. 567.
Belli leges. 111.
Beniamin vt reus capitur. 44.
Beniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit. 187.
Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt. 129.
Beniamitarum 25000. trucidantur, tantum sexcenti incolumes euadunt. 128.
Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur. fol. 129.
Bernice, Agrippæ soror, cuius Herodes patruus & maritus Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur. 576.
Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit. 463.
Berytij ab Agrippa multis donis affecti. 581.
Berosus historiographus genere Chaldæus. 881.
Berosus de Nabuchodonosoro. 301.
Berosus. 16.
Bersabe iuramenti puteus. 21.
Berzelaus Hierosolymam, patre eò proficiscì nolente, cum Dauide contendit. 208.
Berzellai filios Solomoni Dauid commendat. fol. 218.
Bezeleel & Eliab Architecti tabernaculi. 71.
Betachora. 232.
Betaramptha Iulias appellata. 519.
Bethsabe studium Adonia, sic suadente Nathane, Dauidi indicat. 215.
Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat. fol. 196.
Bethsura obsessa. 357.
Bethsurita deditionem faciunt. 358.
Bethsaida. 519.
Bibliã satan abolere conatur. 349.
Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi. 333.
Bozus Naami & Ruth amicus. 144.
Bozus, Ruth cognatum, eam vt ducat, hortatur. fol. 144.
Bozus ex Ruth Obedem Dauidis auum genuit. fol. 144.
Boues triturantes. 107.
Buccinæ duæ ex argento factæ. 85.
Blasphemiarum inter Iudæos & Aegyptias causa. fol. 888.

C.

CAin regione extorris. 7.
Cain Dei castigatione haud melior redditur. fol. 7.
Cain hypocritarum & sceleratorum parens. fol. 8.
Caduccatores ablegandi. 111.
Caius ad tria millia Iudæorum in seruitium abducit. 628.
C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit. 474.
Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiũ defuncti succesisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent mandat. 534.
Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. 533.
Tiberius Tyrannus. 533.
Caius Tiberium fratrem tollit. 533.
Caius, Germanici filius, gratiosus. 532.
Caius Petronio mandata imperatoria negligente, vt sibi ipsi manus inferat scribit. 539.
Caius Templorum Græcanicorum nullum inspoliatum relinquit. 545.
Caius Iouis fratrem se appellat. 545.
Caius vir maleficus. 556.
Caius orator facundus. 557.
Caius primò egregiè Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet. 535.
Caij in Iudæos Tyrannis. 544.
Caij in senatores ac patricios sæuitia. 544.
Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudium reum facere audet. 545.
Caius Agrippæ commendatus. 529.
Caius multos tributorum ac vectigalium releuatio petentes capite plectit. 546.
Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Roman. 526.
Caius à Chærea trucidatus. 551.

Caius receptacula nauibus exſtruit. 557.
Caius ſe Ioui comparat. 545.
Caium Agrippa Romæ honorat, in cuius retributionem aliquid petere Caius iubet, qui nihil aliud, quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat. 538.
Caÿ ſtuprum & libîdinis licentia. 556.
Caio paſſim inſidiæ ſtructæ. 545.
Candelabrum aureum. 74.
Chananæorum gentem extirpandam. 112.
Chananæorum Reges mouent in Hebræos. fol. 120.
Chananæorum ingens exercitus. 120.
Chananæorum Reges omnes ad vnum trucidati. fol. 121.
Chananæorum regionem totam Ioſua deuaſtat. fol. 121.
Chananæorum decem milliatrucidantur, & Adonibezeck capitur. 125.
Calamitas Iudæorum Scythopoli. 867.
Calamitates omnium à mundo condito cum Iudæorum collatæ, ſuperantur. 613.
Calliſtus, Caÿ libertus, Claudio à Caio ſe vt ipſum veneno tolleret iuſſum, ſignificat. 548.
Chaldæorum ac Tyriorum ſcripta cum Iudais conſonant. 883.
Chaſpoma & Boſora. 355.
Cambyſis reſcriptum, in quo Iudæos ab adificando tẽplo deterret. 309.
Campus regius. 18.
Candelabra. 227.
Canthari & Phialæ. 227.
Captiuitas Babylonica ab Eſaia prædictã. 286.
Captiuitas Babylonica. 295.
Captiuorum, & per tempus obſidionis mortuorum numerus. 847.
Caproſaba Antipatris dicta. 393.
Carmen & gratiarum actio Moſis & Iſraelitarum pro præſenti liberatione. 62.
Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur. 159.
Carthago à Didone Pygmalionis ſorore in Africa extructa. 881.
Caſſius Herodi, ſi bellum deſiiſſet Iudea, regnum delaturum pollicetur. 632.
Caſſius in Syriam venit, & plus quàm ſeptingenta argenti talenta à Iudæis exigit. 415.
Caſſius Herodi, vt in Malicho mortem patris vlciſcatur, reſcribit. 632.
Caſſius ſtipendium ciuitatibus indicit. 631.
Caſſius & Marius Herodem Cœleſyriæ ducem faciũt. 415. 415.
Caſſius Longinus Syriæ Præſes. 567.
Caſſius Charea. 545.
Caſſij & Bruti dolo I. Cæſar interfectus. 631.
Caſpius portus. 524.
Caſtra hoſtium à Samaritanis diripiuntur. fol. 264.
Caſtella muniuntur. 404.
Caſtoris Iudæi dolus erga Titum. 807.
Catullus tria ſimul Iudæorum millia trucidat. fol. 872.
Cauſæ diuerſitatis apud Iudæos. 874.
Cauſæ, cur Ioſephus hos libros contra Apionem conſcripſerit. 915.
Cauſa milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent. 558.
Cauſæ impulſiuæ conſcribendi hos libros. 873.
Cauſæ, ob quas Ioſephus has hiſtorias conſcriptas in lucem ediderit. 2.
Cauſa extructi templi. 228.
Cauſa belli contra Arabes. 441.
Ciſus Sauli pater. 152.
Citharæ quis inuentor. 7.
Ciuitatem quis primus inſtituerit. 7.
Clades Iſmaelis à Ioanna accepta. 297.
Clades Alexandri. 389.
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recuſat. 559.
Claudius in propoſito ſuo ab Agrippa confirmatur. 559.
Claudius Felix Iudææ procurator. 576.
Claudius milites vt in fide moneant ſacramento adigit. 559.
Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod aliÿ diſſuadent, & Cuſpium Fadum Iudææ Præſidem & regni totius declarat. 567.
Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam, & Lyſaniæ ditionem concedit. 561.
Claudius Principatum vltrò oblatum deponere recuſat. 559.
Claudius Iudæis ſacræ Stolæ cuſtodiam Agrippæ iunioris regatu concedit. 568.
Claudius renuenti obtruditur Cæſarea dignitas. 557.
Claudius Tiberius Nero Romanorũ Imperator. 520.
Claudius ſublimis in caſtra perfertur. 558.
Claudius fato functus. 577.
Claudÿ Cæſaris ad Iudæos epiſtola. 568.
Claudÿ pro Alexandrinis Iudæis edictum. 561.
Claudy pro Iudæis per Romanum orbem edictum. fol. 562.
Claudÿ ad legatos reſponſio. 559.
Claudium Agrippa, vt magno animo in retinendo principatu pergeret, hortatur. 559.
Claudium milites in Principem eligunt. 554.
Craſſus in Parthia perit. 407.
Craſſus Parthis reſiſtit. ibid.
Craſſus Iuramenti dati violator. 406.
Crateres. 227.
Cratera aurea dua. 337.
Cratera argentea. 337.
Cæcilius Baſſus ſex. Cæſarem interficit. 415.
Cædes aſſiduæ Hieroſolymis. 634.
Cædes latrocinia ſeditio & fames in Iudæa. fol. 518.
Cædes Zachariæ regis. 277.
Cædes in Hieroſolymis. 644.
Cædes cognatorum 42. Ochoziæ. 269.
Cædes filÿ Ariſtobuli. 407.
Cædes, latrocinia, ſeditio & fames in Iudæa. 517.
Cæſar in Syriam venit, apud eum Gadarenſes Herodem accuſant, qui ſeipſos iugulant. 457.
Cæſar Auguſtus Herodi in Parricidas animaduertere liberam poteſtatem permittit. 486.
Cæſar Herodis ditionem ampliorem reddit. 448.
Cæſar Auguſtus, Herodis ſtudioſus. 423.
Cæſar è Syria proficiſcitur. 410.
Cæſar Ægypto potitur. 447.
Cæſar in hoc iuuenes peccaſſe pronunciat, quòd ſe à ſuſpicio-

ſuſpicione immunes non ſeruauerint, ac parentem vt filijs reconcilietur, hortatur. 470.
Cæſar ab Herode offenſus. 482.
Cæſar Herodi dimidium redituum è Cyprijs metallis donat. 470.
Cæſar Herodis Principatum confirmat. 446.
Cæſar Arabum legatos non audit. 482.
Cæſar Trachonitidis, Batanea, & Auranitidis ditionem Herodi donat. 456.
Cæſar Archelaum regno dignum pronunciat. 509.
Cæſar & Agrippa Herodis Magnanimitatem celebrant. 472.
Cæſar Auguſtus fato functus. 520.
Cæſaris ad Herodem reſponſio. 647.
Cæſari & Iuliæ Cæſaris vxori ab Herode legatum. 505.
Cæſari Herodes quingentos ex ſuo Satellitio mittit. 454.
Cæſarem Hyrcanus octingentis talentis donat. 446.
Cæſares. 232.
Cæſarea, Stratonis turris antea dicta, ab Herode condita. 650.
Cæſarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata. 581.
Cæſarea perfecta. 471.
Cæſareæ inter Iudæos & Syros de pari iure ciuitatis rixa. 578.
Cæſareæ portus. 455.
Chæreas cum ſocijs in Germanici ædes ſe recipit. 551.
Chæreas Iulium Lupum vt Caij vxorem & filiam interficiat mittit. 556.
Chæreas à conſulib. ſignum petit. 555.
Chæreas multis ex cauſis in Caium incitatus. 546.
Chæreas, Minutianus & Clemens, de Cæſaris nece colloquuntur. 553.
Chæreas cum alijs quibuſdam Caium tollere ſtatuit. 548.
Chæreas Clementem & Papinium alloquitur. 547.
Chæreas occaſionem aggrediendi Caium expectat. 548.
Chæremon. hiſtoriographus. 892.
Chærili antiqui Poetæ de Iudæorum gente teſtimonium. 884.
Cæron, amomi feraciſſima, in qua Noæ arcæ reliquiæ ſeruantur. 569.
Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præpoſiti. 384.
Cherubini duo. 225.
Cherubin. 74.
Chebron & Mariſſa expugnata. 356.
Ceſennius Antiochum ſubito inuadit. 861.
Cellæ in circuitu templi conſtructæ. 225.
Chetomene. 75.
Celenderis in Cilicia. 497.
Clearchi Ariſtotelis diſcipuli de Iudæis teſtimonium. 884.
Cleopatra Regina alieni appetens. 438.
Cleopatræ in Ciliciam ad Antonium venit. 419.
Cleopatra fratrem & ſororem interficit. 439.
Cleopatra contra filium exercitum parat. 389.
Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat. 439.
Cleopatræ in cognationem ſuam ſæuitia. 644.
Cleopatræ auaritia. 645.
Cleopatræ in Herodem inſidiæ. ibid.
Cleopatræ Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur. 439.
Cleopatram Herodes occidere conatur, quod eius amici auertunt. 439.
Cleopatram Antonius verſus Aegyptum deducit. 440.
Creatio mundi. 4.
Cenſores. 288.
Centum legati Hieroſolyma reuerſi. 603.
Certamen quinquennale. 471.
Cinnamus Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit. 571.
Clitus Tiberiade ſeditionis autor. 595.
Clitus ſiniſtram ſibi præcidit. 595.
Circa hoſtes quomodo agendum. 910.
Circa Maſſadam vnus tantum locus, qui aggerum iactum excipere poteſt. 864.
Circenſes ludi. 546.
Circumciſio inſtituta. 19.
Cyrenæorum magiſtratus. 474.
Ciuilis Germanos ad ſobrietatem cogit. 853.
Ciuilis belli inter Hebræos initium. 186.
Ciues in Iabiſſa, Sauli & filiorum cadauera dempta ſepeliunt. 183.
Ciuitatis munitiones ac turrium cautes, quas tyranni per dementiam deſeruerant, inſuperabiles. 846.
Ciuium contra Iudæos ad Titum preces. 854.
Ciuibus directa bona reſtituuntur. 605.
Cyrus Nabonidum expellit à Babylone. 883.
Cyrus Iudæis reditum in patriã vrbis ac templi ædificationem permittit. 307.
Cyri Perſarum regis edictum. 307.
Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum. 307.
Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum. 314.
Cyprus. 650.
Cypros, Agrippæ vxor, ad Herodiadem ſororem eius ſcribit, & auxilium petit. 528.
Cypron conditum. 472.
Criminum à Iuſto Ioſepho obiectorum depulſio. 605.
Crypta ſubterranea ab Antonia. 461.
Cochlea. 225.
Columnæ duæ excitatæ. 8.
Columnæ duæ ingentes. 226.
Colloquium Dei cum Cain. 6.
Copiæ in partes duodecim congeſtæ. 216.
Coponius Præfectus Syriæ. 517.
Comitas & Benignitas Agrippæ erga Philippum. 596.
Comminatio grauis Iſraelitis à veræ pietatis tramite exorbitantibus propoſita. 230.
Concupiſcentiæ ſepulchra. 86.
Conditio obſidionis ſoluendæ à Ioabo propoſita. 210.
Conflictus Aegyptiorum & Mithridatis ad Deltã. 408.
Conſonantia Iudæorum religione & vita. 907.

Conſcientiæ labes. 387.
Contra mendacium impudenter expoſitum nihil dicendum. 894.
Contra furtum & uſuras. 910.
Contra illos, qui Moſen & Iſraelitas propter lepram profugiſſe ex Aegypto *contendunt. fol.* 83.
Contra legislatores gentium. 914.
Contemptus mortis. 502.
Conuicium Deo faciens. 105.
Conuiuium Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundē ante cibum preces. 338.
Corban, donum Dei. 884.
Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur. 90.
Coræ factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur. 90.
Corem cum 250. viris ignis abſumit. 93.
Corinthus à Syllæo, vt Herodem è medio tolleret, pecunijs corruptus. 494.
Corona. 227.
Cornelius Sabinus. 547.
Chosbi. 100.
Coſtobarus, Lyſimachus, Antipater & Doſitheus apud Herodem accuſati. 450.
Coſtobarus, cui Herodes in matrimonium Salomen ſororem dederat, Idumæa Principatum inuadit. 450.
Coſtobarus interceſſione ſeruatus. 450.
Cubicula ad voluptatem facta aurea ſuppellectili referta. 231.
Cumanus Præfectus Iudæa. 574.
Cumanus multos Iudæos perimit, plures viuos captos abducit. 575.
Cum quibus iuſtitia, cum illis etiam Deus eſt. fol. 442.
Cum capta coniugium. 108.
Cur Iudæi animalia conſueta ſacrificent, nec carnibus ſuillis veſcantur. 904.
Cur quidam Hiſtoriographi Iudæorum mentionem omiſerint. 887.
Cura pro ſacerdotibus. 320.
Cura Dei pro ſuis. 250.
Chuſis victoriæ nuncius ad Danidem miſſus ab Achimaa anteuertitur. 206.
Chuſi conſilium, quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur. 204.
Chuſim ſimulatè offert Abeſalomo ſtudium ac fidem ſuam. 203.
Cuſtos carceris amicè agit cum Ioſepho. 39.
Chutæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum ſecundis ſe profitentur. 282.

D.

Dabaritteni Ptolemæi uxorem ſpoliant. 592.
Dalale meretrix è Samſone cauſam tanti roboris expiſcari conatur, & ter deluditur. fol. 142.
Damaſceni & Aretas contra Alexandrum. 621.
Damaſceni à Dauide vincuntur. 193.
Dana extructa. 129.
Daniana tribus à Chananæis preſſa. 129.
Danitæ locum inhabitandum quærunt. 129.
Daniel cum ſocijs ad honorem euectus. 300.
Daniel Regi ſcripturam interpretatus. 302.
Daniel in leonum fouiam conijcitur. 304.
Danieli rex dona promiſſa exhibet. 303.
Daniel Regis ſomnium & interpretationem exponit. 299.
Danielis cognati ſtatuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia ſeruantur. 300.
Danielis vaticinia. 304.
Danielis viſio de ariete & hirco, per quos Medorum & Perſarum Regnum præfiguratum fuit. 305.
Danielis inimici à leonibus dilaniati. 304.
Danielis & ſociorum eius in Chaldaica diſciplina inſtitutio & profectus. 298.
Danieli ſomnium eiuſque interpretatio reuelatur. 299.
Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit. 309.
Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet. 309.
Darius Hyſtaſpis filius rex Perſarum. 309.
Darius admonitus voti, templi reſtaurationē mandauit. 311.
Darij regis ſcriptum & mandatum de libertate, poſſeſſionibus, templo & ſacrificijs Iudæorum. fol. 311.
Darij ad Syriæ præfectos epiſtola. 315.
Dathan & Abiran contumaces. 92.
Dathan & Abiram abſorbet terra. 93.
Dauid Cillanos contra Palæſtinorum incurſiones defendit. 173.
Dauid tribus malis propoſitis peſtem eligit. fol. 212.
Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumq; omnes reditus Hieroſolyma referre iubet. fol. 194.
Dauid in ſiti crebrò expetitam aquam bibere recuſat. 212.
Dauid uxorem Melcholen ab Abenero poſtulat. fol. 186.
Dauid Hieroſolymæ partem inferiorem occupat. fol. 190.
Dauid alſioſus factus Abiſate eum recalefecit. fol. 214.
Dauid cognito Regis aduentu fuga ſibi conſulit. fol. 174.
Dauid à propoſito Nabalum euertendi deſiſtit. fol. 177.
Dauid Ioabum cum lectiſſimo milite contra Ammanitas mittit. 195.
Dauid de Abſalomi conatibus certior factus, cum ſuis Iordanem tranſit. 204.
Dauid contra Nabalum cum 400. armatis proficiſcitur. 176.
Dauid Syriæ ſubiugatæ tributum imponit. fol. 193.
Dauid in vitæ diſcrimen vocatus ab Abiſæo liberatur. 210.
Dauid Ammanitarum iniuriam fert indigniſſimè, eamq; vindicare cogitat. 195.
Dauid Abigæam Nabali viduam ducit. 177.
Dauid Saulo innocentiam ſuam declarat. fol. 178.

Dauid cum sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinam ad Anchum Gittæ Regem se confert. 178.

Dauid Saritas & Amalecitas incursionibus infestat, de manubijs munera Regi mittit, eiq́ meridionalẽ Iudæorum regionem se incursare persuadet. 178.

Dauid cum Goliath congredi cupit. 164.

Dauid agnum raptum ex ore Leonis recipit, ipsamq́ feram occidit. 165.

Dauid vrsum trucidat. 165.

Dauid armis quibus ad pugnam à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat. 165.

Dauid hostem accedens, contemnitur. 165.

Dauid, Sauli & Ionathæ necem deplorat. 184.

Dauid Amalecitam Sauli interfectorem affici supplicio iubet. ibid.

Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, à Iudæ tribu Rex declaratur. 185.

Dauid Iabisenos quod Saulum cum filijs sepelissent, collaudat. 185.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit. 214.

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur. ibid.

Dauid Mahanaim peruenit, vbi cum summa reuerentia ab optimatibus excipitur. 204.

Dauid arcam in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur. 191.

Dauid Semeim occidi vetat. 203.

Dauid famæ suæ consulit nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum. 188.

Dauid à Michol irridetur. 192.

Dauid Deo templum ædificare decernit. ibid.

Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit. ibid.

Dauid in Palæstinos mouet, eisq́ bonam agrorum partem adimit. ibid.

Dauid Sophenorum Regem vincit. 193.

Dauid à rege petit vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret, Rex Secellam ei donat. 178.

Dauid Ionathæ de patris insidijs cõqueritur, Ionathas autem parentem excusat. 169.

Dauid orat Ionathan, vt parentis erga se animum explscari & significare velit. 169.

Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit. 171.

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert. 171.

Dauid regem Anchum timens furorem ac rabiem simulat. ibid.

Dauid ad speluncam Adullamæ peruenit, vbi illius tota cognatio, nec non & alij multi ad eum se contulerunt. ibid.

Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat. ibid.

Dauid ad Sarim oppidum peruenit. 172.

Dauid Memphibosto veniam, & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionem promittit. 208.

Dauid oraculo monitus fugit. 173.

Dauid in Cœnam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat. 174.

Dauid Vriam accersit, eumq́ vt profectus ad vxorẽ, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit. 196.

Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit. 197.

Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat. 213.

Dauid Amasæ veniam & vniuersarum copiarũ Præfecturam concedit. 207.

Dauid Idumæos, vt viritim tributa persoluerent, cogit. 194.

Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset scitatur: ibid.

Dauid fassus peccatum, à DEO veniam consequitur: 198.

Dauid per septem dies, infantes ex Bethsabe suscepti, vicem dolenter ferens, ieiunat. 198.

Dauid puerum extinctum sentiens, surgit, ac lotus cibum capit. 198.

Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotante fecerat, indicat. 198.

Dauid laciniam regij pallij præcidit. 174.

Dauid regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat, exprobrat. ibid.

Dauid cum toto populo Abenerum deflet ac luget & solennibus funeralibus ei parentat. 188.

Dauid Vriæ nece audita, iram sibi desinit. 197.

Dauid Bethsabe coniugem sibi ascisit, ex qua puer ei nascitur. 198.

Dauid Principibus tribuum conuocatis Solomonem commendat. 216.

Dauid Chusim vt Achitophelis consilijs se opponeret, obnixè precatur. 202.

Dauid Hierosolymis excedit. 202.

Dauid fugiens sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat. 202.

Dauid Samueli Regis erga sese animum indicat. folio 169.

Dauid Solomoni Ioabum puniendum mandat. folio 218.

Dauid Deum consulit, num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus. 181.

Dauid Aegyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur. ibid.

Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragem edit, omnemq́ prædam recuperat. ibid.

Dauid custodes impedimẽtorum, obstrepentibus pugnæ socijs, in prædæ partem admittit. 182.

Dauid cum duobus in hostium castra penetrans, Saulis spiculum & lecythum aqualem aufert. 177.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quod regium spiculum & aquæ lecythum auferri passus sit exprobrat. ibid.

Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit. 168.

Dauid Leuitas numerat, eorumq́ officia distribuit. 216.

Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet. 212.

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejcit, & ciuitatem Dauidis appellat. 190.

Dauid Syris occurrens, 47000. cum Sabeco eorum Imperatore cadit. 196.

Dauid vt plurimum propitium numẽ experitur. 166.

Dauid cognita filij cæde à Chusi, acriter eum deflet. 207.
Dauid Proceres & præfectos comiter atq; benignè excipit. 189.
Dauid Rabatham vi captam militi diripiendam permittit. 199.
Dauid pro innocente orat populo. 213.
Dauid Poeta. 211.
Dauidis & Salomonis potentia. 904.
Dauidis legatis petentibus aliquid commeatus, durè respondetur à Nabalo. 176.
Dauidis cum Goliatho ante congressum colloquium. 165.
Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi, contumeliosè tractantur. 194.
Dauidis victoria de Goliatho. 165.
Dauidis ad Solomonem postremum alloquium. 218.
Dauidis filij ad patrem, Abesalomus verò ad auum cõfugit. 200.
Dauidis liberi Hierosolymis susceptι. 190.
Dauidis adulterium. 196.
Dauidis concubinæ à filio stupratæ, aliò traducuntur. 209.
Dauidis ob cladem acceptam indignatio. 197.
Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nũciatur. 200.
Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur. 211.
Dauidem adesse volentem in exercitu amici prohibent. 205.
Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur. 170.
Dauidici generis Reges, quot & quandiu regnauerint, 295.
De arca in qua tabulas legis Moses collocauit. 74.
De arca sacra consultatio. 148.
De adulterio & incestu. 84.
De aduentu Vespasiani in Galilæam & obsidione Iotapæ vide Iosephum lib. 4. cap. 5. de bello Iudaico. 609.
De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos 400. 50.
De bello Iudaico quidam historias conscripsere. 876.
De bello Iudaico. 369.
Debitus vitæ finis Iudæorum. 863.
Debora & Baracus in hostes mouent. 131.
Debora Prophetissa. 131.
De boue cornupeta. 110.
Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio. 123.
De Chami filijs ipsorumq; progenie. 14.
De Cain & Abel fratribus. 6.
Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim concisus est. 452.
Decem præcepta, & quomodo diuidenda. 70.
Decem Aegypti plagæ. 58.
Decem uiri contra Herodem conspirant. 452.
Decem bases æreæ labrorum. 226.
Decem labra rotunda. ibid.
Decimæ egenorum. 107
De Cleopatra vltima Alexandrinorum Regina, eiusq; sceleribus. 898.
Dei contemptus in quibus consistat. 161.
De Deo & prouidentia diuina. 908.
Deorum apud gentiles ingens numerus. 912.
De Isaci filijs Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione. 25.
De Isaco legitimo Abrahami filio. 22.
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam perfugo. 27
De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus. 21.
Defectus Lunæ. 502.
Defectionis Germanorum & Gallorum ab Romanis causa. 853.
Defectionis autores circiter duo millia in cruces acti. 51.
De filijs Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipsorum & Abrahami. 15.
De funeribus mortuorum. 909.
Defuncti fratris vxor ducenda. 108.
Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur. 383.
Demetrius se promissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur. 367.
De morte Cæsaris rumor diuersus. 552.
Demetrius Iudæis in auxilium venit. 620.
Demetrius Philippum fratrẽ in Berœa oppugnat. 392
Demetrius solicitantibus transfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathan mittit. 365.
Demetrius Demetrij filius ex Creta in Ciliciam traijcit, Syriamq; occupare conatur. 370.
Demetrius Tripolim aliasq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat. 359.
Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiscitur. 391.
Demetrius in Alexandrum mouet. 366.
Demetrius Eucærus à Ptolomæo Lathuro Damasci rex constitutus. 391.
Demetrius militum odium concitat stipendium pacis tempore minuendo. 373.
Demetrius in Arsacem Parthorũ regem mouet, præliog; superatus, capitur. 377.
Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit. 360.
Demetrij ad Lasthenem diploma, in quo Iudæis immunitates promittit. 373.
Demetrij ad Ptolemæum de bibliotheca adhortatio. 335.
Demetrij duces iterum in Ionathan mouent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt. 376.
Demetrij & Alexandri pugna, qua Demetrius superat, Iudæi à Demetrio victore deficiunt. 621
Demetrio in Parthia morbo absumpto Philippus totius Syriæ regno potitur. 392.
Demetrio Anciochia adimitur. 374.
De mundi creatione, & elementorum dispositione. 4.
Deliberationis de Arca sacra conclusio. 148.
De leprosis. 83.
De nuptijs. 909.
De Nazaræis. 94.
De obitu Abrahami. 25.
De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium. 6.
Depulsio argumenti Apionis, Iudæos seditionis Alexandriæ causam extitisse. 899.
Depulsio figmenti Apionis de sex dierum itinere. 896.
Descriptio donorum à Ptolemæo rege templo Hierosolymitano missorum. 335.
Descriptio speluncæ in qua latrones habitabant. 640.
Descriptio rationis & sapientiæ. 918.
De Sole, Luna & Stellis Iosephi somnium. 35.
De Regis electione. 106.
De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod simili-

similitudinem templi portatilis referebat. 72.
Deus immensus. 228.
Deus non corporis formam, sed animi virtutes spectat 162.
Deus Abrahamo filium pollicetur. 18.
Deus propter inobedientiam Sauli offenditur. folio 161.
Deus verax in promissis. 228.
De vxoribus ducendis. 107.
Dij alieni. 105.
Diluuium. 9.
Dimissio Israelitarum. 274.
Dina Iacobi filia historia. 32.
Diocles. 302.
Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit. 373.
Diophantes regis Notarius Alexandri nomine falsas literas conscribit. 659.
Diophantes scriba aliorum characteres imitatur. 484.
Direptio vrbis impedita. 431.
Discrimen Mosis & aliorum legislatorum. 3.
Discordia Iudæorum & ciuium Alexandrinorum in religione. 899.
Dispositio castrorum. 85.
Dissidium inter plebem & senatum. 558.
Dissidium in domo Herodis. 475.
Distinctio gubernationis in populo Israelitico. 156.
Diuersa populi studia. 246.
Diuisio agri Abrahami & Lothi. 17.
Diuisio Sacerdotum in 24. cognationes. 216.
Diuini auxilij promissio. 103.
Dius Iromi meminit. 232.
Dius de Solomone. ibid.
Doeeus Saulo, se Dauidē in Nabo apud Achimelechū vidisse significat. 172.
Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit. 414.
Dolor & voluptas aut faciunt aut impedunt passionē. 919.
Domicilium Abrahami. 16.
Domitia Domitiani Cæsaris vxor. 611.
Domitianus, Titi frater. 853.
Dona interpretibus dimissis data & Eleazaro missa. 340.
Dona Scauro data. 400.
Dora Phœniciæ ciuitas & non Idumææ. 903.
Dora & Ioppe non portuosæ. 455.
Doris prior Herodis coniunx non ignobilis ex qua Antipatrum filium suscipit. 633.
Doris, Herodis vxor. 417.
Doridem Antipatri matrem Herodes eijcit è regia. 495.
Dorita in Iudæorum synagoga Cæsari statuam ponūt, quod Agrippā & Petronium vehementer ad iracūdiam commouet. 563.
Dortus cum quatuor socijs supplicio affectus. folio 576.
Duodecim Ismahelis liberi. 21.
Duo totius disciplina & moralis institutionis modi. 907.
Duo sacrificiorum genera. 80.
Duo de quibus agit Iosephus. 877.
Duo & viginti libri sacri. 875.
Duodecim Iudæorum millia in templo occumbūt. 625
Duodecima legio Cestio duce Iudæis cesserat. folio 849.
Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnū se conficiunt, & Abneri partes succumbunt. 185.
Duæ tabulæ Mosis. 71.
Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant. 221.

E

Edictum quantum Manna quotidiè quilibet colligeret. 65.
Edicto plebs cohercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram conferant. 72.
Eglon Rex Moabitarum Israelitas subingat. 130.
Emortua dextræ sanitas restituitur. 239.
Enosa vrbs prima. 7.
Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus. 10.
Eques Iosepho literas affert. 598.
Equi Aegyptiaci. 235.
Ephraimi tribus mouet in Iaphthem. 138.
Eleazarus. 2.
Eleazarus Pharisæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat. 385.
Eleazarus ad Antiochum adducitur. 520.
Eleazarus iram DEI in populum Iudaicum fatetur. 866.
Eleazarus ab Elephanto oppressus moritur. 616.
Eleasar. 211.
Eleazarus moritur. 125.
Eleazarus capitur eumq; Dux nudum extendi & verberibus cædi præcipit. 859.
Eleazarus vitam gloriæ posthabet. 616.
Eleazarus Iudæ frater elephantum occidit. 358.
Eleazarus horribiliter flagellatur. 922.
Eleazarus Dinæi filius Romam missus. 577.
Eleazarus Iudæus audacia ferox & manu strenuus. 859.
Eleazari ad socios oratio. 865.
Eleazari ad Antiochi exhortationem responsio. 320.
Eleazari constantia. 922.
Eleazari de immortalitate animæ oratio. 866.
Eleazarus Iudæis Romanorum crudelitatem exponit 868.
Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus. 259.
Elias pluuiam venturam prædicit. 249.
Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit. 251.
Elias ad Achabum venturam pluuiā ei indicaturus, mittitur. 248.
Elias populi superstitionem arguit. 248.
Eliæ doctrina & officium miraculo confirmatur, victima igni cælitus absumpta. 249.
Eliam Deus in deserto alloquitur. 250.
Eliam coruus cibat. 247.
Elis Pontificis filij Ophnes & Phinees nefarij. 145.
Eli sacerdotis tempore annonæ caritas. 143.
Eli in Silo filiorum cædes & Arcæ amissio significatur. 146.
Eli audita arcæ amissione exspirat. 147.
Eli Pontificis Genealogia & progenies. 147.
Eliseus in Dothaim hostibus cingitur. 262.
Eliseus pluuiam venturam & victoriam prædicit. 260.

Eliſæus viduam vt ex olei fidelia plurima vaſa adimpleat, iubet. 261.
Eliſæus ab Adado ægrotante conſulitur. 265.
Eliſæi vocatio. 250.
Eliſæi mors & cadaueris in ipſius monumentum conięcti reſuſcitatio. 273.
Eliſæum Reges conſulunt. 260.
Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudæ rex. 290.
Electorum contra Ægyptios bellum. 889.
E Iudæis duodecim millia cadunt. 403.
Epaphroditus. 2.
Epicureorum error coarguitur. 306.
Ephraimitæ proditione occupant Bethel. 126.
Ephron oppidum expugnatum. 356.
Epilogus huius partis genus Iudæorum ex Ægypto non oriundum. 892.
Epilogus ſecundi libri contra Apionem. 915.
Epicedium à Ieremia Ioſiæ ſcriptum. 289.
Epitome belli Iudaici. 614.
Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazare Bibliorum petit interpretes. 335.
Epicletes pecunia corruptus Scythopolim Iudæis prodit. 384.
Ephod. 75.
Eſau ſibi quoque benedictionem poſtulat. 27.
Eſau primogeniti Ius ob lenticulam cedit. 34.
Eſau Edom dictus. 34.
Eſau filij & poſteri. 34.
Eſdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat. 316.
Eſdras Hieroſolyma præfectus, vaſa aliaque pretioſa gazophylacij cuſtodibus tradit. 317.
Eſdras legis peritus. 316.
Eſaiæ de Cyro vaticinium. 307.
Eſſen ſiue Logion. 76.
Eſſenorum placitum. 518.
Eſſenorum vita & mores. 519.
Eſthmonitis. 452.
Eſther Regem pro Iudæis interceſſura accedit. 324.
Ebutius contra Ioſephum. 554.
Ebutius infecto negocio diſcedit. 592.
Eua mater omnium viuentum. 5.
Euæ poena. 6.
Eurycles Alexandri dicta & facta obſeruans Antipatro & Herodi exponit. 483.
Eurycles Lacon Alexandrum apud parentem clàm accuſat, autorq; necis ipſius exiſtit. 685.
Eurycles amicitia ſimulata fallit Alexandrum, eiusq; fit proditor. ibid.
Eurycles necis Alexandri & Ariſtobuli redempta opera, accuſatoris partibus fungitur. 659.
Eurycles Alexandrum apud Herodem falsò accuſat, & in pericula præcipitat. ibid.
Euangelium Iudæis allatum. 311.
Euphrates. 5.
Eutychus Agrippæ libertus, herum apud Cæſarem accuſare cogitat. 529.
Ex arca Noe coruum emittit. 10.
Exciſio ſtirpis Nadabi. 244
Excuſatio hiſtoriographi, cur legum ſeriem innouarit 104.
Exemplum ab Iudæis Cæſareæ interfectis petitum. 867.
Exemplũ, nõ ſemper patribus ſimiles naſci filios. 151
Exemplum vltionis diuinæ in Iezabela valde inſigne 268.
Explicatio nominis Moab & Ammon. 20.
Exploratores. 264.
Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes. 86.
Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt. 86.
Expoſitio belli Arabici & pecunia mutuo acceptæ. 485.
Externi Iudæi inferiorem ciuitatem occupant. 858.
Exteri quoque vt exaudiantur in hoc loco precatur. 229.
Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæſi. 138.
Extirpatio ſtirpis Baſanis. 246.
Extirpatio Iudæorum Amani conceſſa. 222.
Extructio templi Solomoni mandatur. 214.
Ezecias ab Aſſyriorum rege deficit. 281.
Ezeciæ legati ad Iſraelitas Azymorum feſti celebrandi cauſa miſſi occiduntur. 280.
Ezecia in aduerſis ad Deum refugium & per Eſaiam in ſpem melioris fortunæ erectio. 284
Ezeciæ Regis Iudæ pietas. 280.
Ezeciæ mors. 286.
Ezechiam primarium latronẽ cum ſocijs Herodes ſupplicio afficit 410.

F.

Fabatus procurator Cæſaris apud Herodem ſecretorum Sillæi proditor. 664.
Fabula de Ioue & Pallade. 912.
Fabulæ ſuperius recitatæ depulſio. 901.
Facinus deteſtandum Gabaenorum. 126.
Fames ob iuramentum violatum, Iſraelitis immiſſa. 210.
Fames & peſtilentia. 292.
Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet. 263.
Fanum. 227.
Falſa matris ac ſororis Herodis aduerſus Mariammen accuſatio. 652.
Falſi teſtis pœna. 106.
Fatum & prouidentia diuina. 488.
Fati neceſſitas inſuperbilis. 256.
Fratres ob regnum decertantes certis conditionib. in concordiam redeunt. 623.
Fratricidij à Ioanne pontifice perpetrati taxatio & vltio. 328.
Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorum poteſtate poſtulat. 568.
Fadus Iudæos Philadelphenſium propter Miam interfectores punit. 567.
Fœdus Dei cum Noe. 11.
Felix Hieroſolymis Phaſaelum adoritur, à quo tamen ſuperatur. 416.
Felix Druſillam à priore marito abducit. 576.
Felix accuſatur. 579
Felix in Phaſaelum exercitum mouet. 633.
Felix latrones Magos vulgiq; ſeductores ſupplicijs afficit. 577.
Feſtus impoſtorem magnum cũ aſſeclis opprimit. 579.
Feſtum azymorum. 82.
Feſtiuitas templi recepti inſtituta. 354.
Filij pontificum ad Dauidem miſſi, in puteũ ſeſe abſcondunt. 204.

Filij oblatio. 278.
Filij Chananæi. 14.
Fiducia Adadi in milite. 252.
Filiorum apud Iudæos educatio. 877.
Filiorum Israel numerus. 59.
Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum. 549.
Florus belli Iudaici causa. 584.
Fons Iordanis. 649.
Forma templi extruendi Solomoni datur. 217.
Forma & habitus Eliæ prophetæ. 259.
Fortunæ monumentum. 846.
Fuga hostium ob terrorem à DEO immissum. folio 264.
Fuga & strages exercitus Absolomi. 206.
Funus Alexandri. 394.
Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanũ deponerent tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognoscit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet. 523.
Furtum. 110.
Fructus ad centum annos incorrupti. 864.

G.

GAbala. 452.
Gabaonitæ ministerijs publicis deputati. 120.
Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum. 119.
Gabaonitarum ad Hebræos oratio. 119.
Gabareni Ioanni sese addicunt. 592.
Gabinius aliquot vrbes dirutas in Iudæa ædificari iubet. 404.
Gabinius Nabathæos pugna superat. 628.
Gabinium mater Alexandri beneficijs lenire studet. 627.
Gabinio bellum Parthis inferre parato Hyrcanus & Antipater suppetias ferunt. 627.
Gabinio pecuniã Pompeio ab Aristobulo promissam exacturo porta clauduntur. 402.
Gadara instaurata. 403.
Gadaram Alexander capit. 390.
Gadarenses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit. 456.
Gales ab Abimelecho fugatus, à Sicimitis vrbe pellitur. 136.
Galatæ à Gomar oriundi. 13.
Galadenorum ad Israelitas legatio. 155.
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendijs & rapinis vastant. 575.
Galilæi ab Herode deficiunt. 428.
Galilæi cum Tiberiensibus sedati. 608.
Galilæi Tiberiada inuadere postulant. 591.
Galilæorum multitudo Iosephum, ne se deserat, petit. 597.
Galilæorum erga Iosephum fides ac beneuolentia. folio 590.
Galgal, libertas. 118.
Gamala in Romanorum fide perstant. folio 587. & 488.
Glaphyra Alexandri coniunx, num paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur. 484.
Glaphyra vxor Alexandri suspicionem ante conceptam oratione multum auget. 655.
Glaphyra quondã vxor Alexandri Archelao Cappadocum Regi remissa, 491.
Glaphyræ somnium. 516.
Gratus cum alijs militib. Claudium latentem protrahit, eumq; vacantem Imperatoris locum occupare iubet. 557.
Grati cum Simone conflictus. 511.
Gratitudo Solomonis erga Iromum pro acceptis beneficijs. 231.
Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra. folio 149.
Gaudium beatorum in vita æterna. 932.
Græcorum de Iudæorum Antiquitate testimonium. 883.
Græcorum cum Iudæis comparatio. 876.
Græcorum regionem innumeræ corruptiones inuasere 873.
Gedeon per 40. annos regnat. 135.
Gedeon duos Duces Zebim & Hezarbunim capit. 135.
Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur. 143.
Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat. folio 134.
Geon, Nilus. 5.
Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet Deus mandat. 133.
Gedeonem exiguas copias DEVS eligere iubet. folio 133.
Gellius Alexandræ vt Aristobuli & Mariammæ effigies depictas ad Antonium mitteret, persuadet. 434.
Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum. folio 80.
Genealogia Abrahami. 15.
Genealogia Noe. 9.
Germani & Galli sub Herode *stipendia fecerunt.* folio 505.
Germani Cæsaris satellites. 552.
Germanicus Pisonis opera sublatus. 521.
Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata. 553.
Gessius Florus Iudææ Procurator. 583.
Gessius Florus peior Albino. 583.
Gessij Flori iniuriæ. 519.
Gesta inter Vitellium & Artabanum. 524.
Gibea & aliæ Beniamitarum vrbes incensæ. folio 128.
Gaza oppugnata. 390.
Gazara. 232.
Gischala incensa atque diruta. 587.
Godolia transfugarum dux. 296.
Godoliæ cædes, & plebis Masphatensis abductio. 296.
Gotholia omne semen Regum tollit vno solummodo Ioaso, Ozochiæ filio seruato. 270.
Gotholiæ pœna. 279.
Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos. folio 164.
Goliath singulare, certamen Hebræis *denunciat.* 164.

H.

HEbræorum origo. 15.

Hebræus ſeruus anno ſeptimo manu mittendus. folio 110.
Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione deſciſcunt. 100.
Hebræi in aciem proferunt arcam fœderis. 146.
Hebræi iumentis & pecoribus hoſtium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt. 161.
Hebræi vallem vltra Iordanem ſitam habitantes, relictis ſuis oppidis in munitiſſimas urbes confugiũt. 183.
Hebræi terram Amoræorum occupant. 97.
Hebræi pugnam parant aduerſus Amoræos. 96.
Hebræorum contra Moabitas victoria. 261.
Hebræorum ob Moſis obitum planctus. 113.
Hebræorum ſeruitus intolerabilis. 50.
Hebræorum libertas, & Chananæorum ſeruitus. folio 233.
Hebræos Chananæi cædunt. 89.
Hecatæus. 16.
Hecotæus Abderita cum Alexandro Rege nutritus. 885.
Helena Hieroſolymis cibos egenis diſtribuit. folio 571.
Helena Adiabenorum Regina Hieroſolyma proficiſcitur. 570.
Helon per decennium iudex. 138.
Hermippi de Pythagora teſtimonium. 883.
Heroes tres per hoſtium caſtra excurrunt in Bethlehem: aquam hauriunt, & Dauidi afferunt. folio 212.
Heroes Dauidis. 211.
Herodes iterum cum Arabibus ad Cana Cœleſyriæ pugnat. 440.
Herodes in itinere ad Agrippam Chium peruenit, eiq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam, confert. 463.
Herodes ex aurea & argentea ſupellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea comparat. 453.
Herodes prope Panium templum ædificat. 457.
Herodes apud Cæſarem filios accuſat.
Herodes vt alienus videretur Ariſtobuli nece eum honorifice ſepeliri curat. 436.
Herodes Reſſa capto & è Maſſada domeſticis receptis, Hieroſolyma petit. 424
Herodes Maſſadam petens, in itinere à Parthis impugnatur. 421.
Herodes cum Archelao Antiochiã vſque iter fecit. fol. 480.
Herodes cum Galilæis pugnat, eoſque victos in caſtellũ compellit. 428.
Herodes in Trachonitarum regione caſtellum condit, eiq; Zamarin Iudæum Babylonicum præfecit. folio 492.
Herodes ab Hyrcano admonitus fuga ſibi conſulit & in iudicio amplius non comparet. 412.
Herodes ex Daphne Antiochiæ ſuburbio in Galilæam proficiſcitur. 420.
Herodes inexpectatam & apertam vxoris auerſationem videns, contriſtatur. 447.
Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat. 503.
Herodes Maſſadam petens in itinere à Parthis impugnatur. 421.
Herodes anno primo à nato Chriſto moritur. 505.
Herodes Arabas ſibi hoſtes eſſe deprehendit. folio 637.
Herodes cum magno vitæ diſcrimine Romam nauigat ibid.
Herodes Romam profectus, Antonium conuenit. folio 673.
Herodes Antonium & Cæſarem ſibi beneuolos inuenit. ibid.
Herodes coram ſenatu Romano laudatur. ibid.
Herodes circa Hieroſolymorum mœnia ſe bono publico & ad ſalutem vrbis veniſſe, clarigare iubet. 425.
Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit, & Raptam caſtellũ diruit. 481.
Herodes Archelaum & cognatos precioſiſſimis muneribus donat. 658.
Herodes Caſſij amicus. 632.
Herodes cur in exteros liberalis in ſuos ſæuus fuerit. 472.
Herodes fratrem Ioſephum in Idumæam mittit, ipſe copias in Galilæã ducit, vrbemque Sepphorim capit. 425.
Herodes Caſſium & Galilæa pecunia ſibi deuincit. fo. 415.
Herodes quadraginta quinque ex Antigoni factione interfecit. 433.
Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerſo ſibi ipſi violentas manus inferre cogitat. 421.
Herodes donatiuum militibus diſtribui iubet. folio 503.
Herodes ab Hyrcano in Ius vocatus. 630.
Herodes Alexandro coniugis ſuæ fratri regnum peiturus ipſemet eo potitur. 423.
Herodes ante pugnam ſacra DEO celebrat. folio 646.
Herodes hoſtes adoritur. ibid.
Herodes omnem rem geſtam priuſquam Vitellij literæ ſuperuenirent, Cæſari aperit. 535.
Herodes, Agrippæ frater Rex in Chalcide. folio 561.
Herodes Artabano Partho fauet. 535.
Herodes ad Pheroram ægrotantem viſendum venit, eoque mortuo Hieroſolyma ſepelit, & publico luctu honorat. 494.
Herodes Agrippæ inopiam exprobrat. 528.
Herodes à Syris latrones depellit. 630.
Herodes per vniuerſum terrarum orbem clareſcit. 650.
Herodes venator ſummus. 651.
Herodes præter animi corporiſq; virtutem fortuna quoque ſecunda vſus eſt. ibid.
Herodes Antipatrum filium expellit ciuitate, ac Hyrcanum auum coniugis interficit. ibid.
Herodes Alexandrum & Ariſtobulum filios præfocari, cum Alexandro materno auo ſepeliendos iubet. 661.
Herodes in Pheroram fratrem excitatur. folio 657.
Herodes ſuos in fuga conſolatur. 421.
Herodes ab Arabibus latrones ſibi dedi poſtulat, & mutuum creditum repetit. 481.
Herodes Antipatri & mulierum ſecreta omnia extorquet. 495

Herodes cum hostibus pugnat in suburbio. 420.
Herodes Romam nauigat & Cæsarem Aquileiam vsque persequitur. 468.
Herodes Antigonum ex Iudæa expellit. 417.
Herodes fautores suos promouet, aduersæ verò factionis homines quotidianis supplicijs absumit. 433.
Herodes conflatam militum multitudinem, vt Hyrcanum regno deponat in Hierosolymam ducit. 631.
Herodes contra latrones in speluncis degentes militem ducit. 426.
Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam proficiscitur. 427.
Herodes, Iehu à Pontificatu remoto Simonem cuius etiam filiam duxit subrogat. 454.
Herodes coniurationem expiscatur. 452.
Herodes ad Malachum Arabum regem pecuniam accepturus proficiscitur. 422.
Herodes multis pecunijs Antonium vt Antigonũ tolleret, inducit. 432.
Herodes grauem morbum contrahit. 449.
Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionẽ filijs, nepotibus ac amicis relinquit. 501.
Herodes populi partem dimittit cum reliquis Massadam peruenit.
Herodes Antipatri matrem in regiam inducit, eum que Cæsari commendat. 468.
Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum prauenit. 504.
Herodes Sosio, Præfectis ac militibus ne vrbem diriperent pecuniam numerat. 431.
Herodes apud Diospolim cum Arabibus pugnat eosq; vincit. 440
Herodes Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat in cuius locum Simonem Boethi filium subrogat, eiusque filiam in vxorem ducit. 454.
Herodes Antipatro Pheroræ consuetudinem, & mulieribus conuenticula interdicit. 493.
Herodes, audito quod Hyrcanus recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorum argenti extulisset, idẽ facere conatur. 474.
Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat. 486.
Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat. 472.
Herodes Antonio deuicto subtristis. 440.
Herodes odio in filium flagrat. 501.
Herodes Dei templum denuò construere animo concipit. 458.
Herodes Manahemum de imperij diuturnitate rogat & Essenos propter eum in pretio habet. 458.
Herodes ducturus Alexandri filiam Samariam proficiscitur. 430
Herodes filiorum liberos educat. 491.
Herodes Pappi caput Pharoræ fratri mittit. 430.
Herodes Hierosolyma oppugnat. 430.
Herodes à Cæsare & Agrippa in magno honore habitus. 457.
Herodes filiam quam Salomes filio nato è Costobaro collocaturus erat, Pheroræ filio collocat. 477.
Herodes ad Cæsarem venit, eique beneficia in Antonium collata prædicat similia in eũ collaturus si in amicitiam eum reciperet. 445.
Herodes latrocinijs agit & excursionibus in Arabiã 441.
Herodes 300. talentis Cæsarem donat. 470.
Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Roma domum reducit. 462.
Herodes Syria & Græcia vrbibus ingentem pecuniã in ædificia contulit.
Herodes dynasta Chalcidis ius eligendorum summorũ Pontificum petit. 568.
Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum est apud Agrippam mediator. 464.
Herodes quibusuis calumnijs fidem adhibens multos iniustè interficit. 478.
Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit. 446.
Herodes Antoninum adire Macheram accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit. 428.
Herodes Chalcidis dynasta & Helcias Silam interficiunt. 566.
Herodes Iudæorum Primores conuocat, eisq; facinus hoc commemorat. 502.
Herodes Hierosolyma redit multitudinem in concionem aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partẽ remittit. 466
Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit. 474
Herodes ab Antonio & exercitu honorificè exceptus. 428.
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem properat, in itinere multos barbaros trucidat. 428.
Herodes Antipatri blanditijs adductus, sponsalia reformat. 663.
Herodes Macheruntem magno muro ac turribus amplectitur. 858.
Herodes Cæsari reconciliatus. 485.
Herodes regno excedere iussus, in Aegyptum abit, dehinc in mari diu iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerãt, recenset. 422.
Herodes duplex periculum suspicans castellum sibi ad refugium parauit. 864.
Herodes Dauidis sepulchrum spoliat. 219.
Herodes Alexand. & Aristobuli criminationib. aurẽ præbet. 483.
Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus. 419.
Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippæ proximus. 464.
Herodes Hierosolymis, Phasaelus verò extra vrbem constitutus, in capitis discrimine versantur. 635.
Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet. 411.
Herodes in compescendis alienigenarum auxilijs multum negotij habet. 431.
Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit. 426.
Herodes consolatur & cohortatur milites. 441.
Herodes in senio impatiens & amarulentus. 501.
Herodes ex Italia donum reuersus contra Antigonum copias ducit. 424.
Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur. 520.
Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit. 417.

Herodes fratrem in Idunæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemque Sepphorim capit. 425.
Herodes cibaria exercitui procurat. 425.
Herodes populum sacramento obstringit. 458.
Herodes Aristobulo Ananeli loco Pontificatum conferre cogitat. 435.
Herodes filios accusat. 487.
Herodes Pherorę vxorem accusat, eumq; vt illam ableget iubet. 493.
Herodes varia fortuna vsus. 505.
Herodes ab Antipatro patre persuasus à bello contra Hyrcanum desistit. 631.
Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur. 440.
Herodes filijs reconciliatus. 470.
Herodes à Mariãme vxore non blandè exceptus. 447
Herodes plurima peregrina instituta introducit. 451.
Herodes nouam legem sancit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vendere liceat 462.
Herodes Hierosolymis duas arces munit. 452. Antonia. 432. Samaria. 452. vel Sebaste.
Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat. 497.
Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit. folio 427.
Herodes in Alexandram vt clàm regno suo insidiatam inuehitur. 435.
Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Aegyptum deducit. 446.
Herodes tertiam tributorum partem remittit. 457.
Herodes Antonio rescribit, & causas cur Aristobulum mittere non possit, indicat. 405.
Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vtitur. 467
Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit. 456.
Herodes Antipatro amicas literas, vt eum Roma domum retrahat, scribit. 496.
Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum arrogantiam honoribus euehit. 467.
Herodes populo se templum extructurum exponit. 459.
Herodes ab hostibus vulneratur. 429.
Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit. 574.
Herodes Antipatro, ne cum Pherora vel eius coniuge vnquam colloqueretur, edicit. 663.
Herodes militibus de suis facultatibus multum pecuniæ largitur. 644.
Herodes à Salome motus vtrunque filium vincit, & separatos asseruari præcipit. 660.
Herodes contra Alexandrum & Aristobulum iudicium cogit. ibid.
Herodes in iudicio filios accusat. ibid.
Herodes Antipatrum præ reliquis filijs amauit, plurimaq; in eum beneficia contulit. 668.
Herodes Sepphorim ciuitatem capit. 639.
Herodes aduersus latrones in speluncis degentes animum dirigit. ibid.
Herodes Hierosolymam cingit obsidione, ac præconis voce cur aduenerit, declarari iubet. 638.
Herodes splendida oratione ad populum tribus filijs regni honorem attribuit. 653.
Herodes filijs non regnum, sed regni honorem tradit. ibid.
Herodes ad filios orationem deflectit. ibid.
Herodes oratione sua fratrum dissensionem radicitus non sustulit. 654.
Herodes nepotes despondet. 662.
Herodes in Antigonum mouet. 638.
Herodes Pappum Antigoni militum Ducem obtruncat. 643.
Herodes coram Augusto dissimulatione remota verum ingenuè fatetur. 647.
Herodes propter vxoris necem misere affectus. folio 449.
Herodes commeatus copiam parat. 639.
Herodes decem cohortibus comitatus, Hierichunta peruenit. ibid.
Herodes Andromacho & Gemello amicitiã renunciat 478.
Herodes Pheroram cum vxore eijcit. 664.
Herodes Piræo maiorem portum fabricat. 649.
Herodes Iosepho vt vxorem interficiat, clàm mandat 652.
Herodes Romain Senatum intromissus. Rex declaratur. 423.
Herodes Alexandrum in vincula conijcit, & in amicorum eius tormenta pergit. 657.
Herodes Alexandrum apud Cæsarem accusat. 653.
Herodes Antipatri vt reuersionem suam maturaret, scribit. 667.
Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso, sibi ipsi manus violentas inferre cogitat. 421.
Herodes clàm nocte ad Idumæam proficiscitur. folio 635.
Herodes grauiores in fuga Parthis Indæos experitur. 636.
Herodes Doridem Alexandri matrem omni ornatu spoliatam expellit. 665.
Herodes ex spectaculis nõ magnam gratiam reportat. 451.
Herodes patris necem in Malicho cogitat vlciscì. 632.
Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert. 455.
Herodis in Augustum Cæsarem merita. 648.
Herodis regno Augustus Cæsar finium partem addit 648.
Herodis de latronibus victoria. 640.
Herodis ex Mariamme liberi susceptì. 651.
Herodis cœnaculum dimisso conuiuio confestim concidit. 642.
Herodis mater ac soror Mariammen calumnijs insectantur. 447.
Herodis ad milites perterritos oratio. 646.
Herodis propositum Massada & Ioppe captis, Hierosolymam petere. 638.
Herodis in iudicio contra Antipatrum accusatio. 668.
Herodis consiliarij Alexandri institutum ei per nuncios significant. 450.
Herodis copias hostes à mœnibus arcent. 425.
Herodis legatos Cæsar infecto negocio dimittit. 482.
Herodis vxor in patris ædes peruenit. 525.
Herodis duæ filiæ virgines Pherorę filijs elocatæ. 514.

Herodis de Mariamme ac Ioſepho ſuſpicio. 652.
Herodis filij ex ſeptem vxoribus ſuſcepti. 662.
Herodis familia ab Antigono in Maſada oppugnata. 424.
Herodis error pudendus & inexcuſabilis. 489.
Herodis milites cum Iudæi per quinque menſes obſidionem tolerauerant, ciuitatem irrumpunt. fol. 644.
Herodis beneficentia & liberalitas in cunctos. fol. 650.
Herodis nouem vxores. 491.
Herodis coram Auguſto Cæſare oratio. 647.
Herodis ad Cæſarem properantis mandata. 445.
Herodis tres Eunuchi, Alexandrum innatum cõtra parentem odium alere, fatentur. 477.
Herodis progenies intra 100. annos penitus ſublata. 526.
Herodis teſtamentum mutatum. 504.
Herodis ad milites gratiarum actio & teſtamentum lectum. 505.
Herodis in Euphratis medio conuiuium. 525.
Herodis regnum. 455.
Herodis morbus horrendus. 503.
Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur. 505.
Herodis fortitudo. 630.
Herodis erga Phaſaelum fratrem amor. 636.
Herodi Auguſtus Arabiam quoq; vult tradere, quod conſilium ipſius literæ redditæ mutant. 486.
Herodi mortem fratris ſomnia manifeſta ſignificant. 641.
Herodi inſidiæ ſtructæ. 635.
Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæſare occiſam, & Herodi liberam poteſtatem Antipatri puniendi relictam eſſe oſtendunt. 504.
Herodi Antonius vt Ariſtobulum ad ſe mitteret ſcribit. 434.
Herodē in aula calumnij & cædibus referta vita ſuæ tædet. 479.
Herodem Antonius in Arabum bellum vertere iubet. 440.
Herodem Antonius ad ſe accerſit, qui regni curam Ioſepho committit, eiq; clam vt Mariammen interficeret, mandat. 437.
Herodem Romani Iudæorum regem creant. 637.
Herodem Hyrcanus abſoluit. 639.
Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio proſequitur. 423.
Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodē vltrò in exilio comitatur. 535.
Herodion. 636.
Herodium caſtellum pro rerum omnium copia ciuitas eſſe videbatur. 650.
Herodotus Halicarnaſſeus de Iudæorum circumciſione. 884.
Herodotus Aegyptiorum Regum nomina non recenſet. 232.
Herodotus de Senacheribo. 284.
Hirami & Salomonis amicitia. 896.
Hirami & Salomonis problemata. 880.
Hirami regis geneologia. 881.
Hyrcanus ab inuidis contra Antipatrum eiuſq; filios inſtigatur. 630.
Hyrcanus à Phariſais ad Sadducæos deficit. 385.
Hyrcanus expiſcatus, quid alij ſint donaturi, plus reliquis omnibus donat ob quod alio honorifico aſſicitur munere. 346.
Hyrcanus rurſum ab improbis irritatur. 631.
Hyrcanus & Phariſæi hoſtes. 385.
Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento profert. 382.
Hyrcanus Pontifex declaratur. 625.
Hyrcanus munitum caſtrum ædificat. 347.
Hyrcanus Alexandri filius, natu maximus Pontifex declaratur, poſt ad regiã dignitatẽ euehitur. 622.
Hyrcanus à fratribus in itinere circumuẽtus, ſtrenue ſe defendit, quoſdam etiam è medio tollit. 347.
Hyrcanus moritur. 385.
Hyrcanus paternum honorem Pontificis aſſequitur. 617.
Hyrcanus cognito, quod Herodes regnum aſſecutus ſit, ad eum reuertitur. 433.
Hyrcanus & Phaſaelus à Parthis capti. 421.
Hyrcanus obſidet Samariam. 384.
Hyrcanus ingentem pecuniæ ſummam ex Dauidis ſepulchro aufert. 218.
Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat. 383.
Hyrcanus aſſiduum cum Arabibus bellum gerit. fol. 347.
Hyrcanus dum fratres inteſtinis bellis laborant, In pace viuit. 384.
Hyrcanus Pontifex. 394.
Hyrcanus inſons perit. 445.
Hyrcanus Samariam capit. 384.
Hyrcanus & Antipater Pompeij auxilium implorãt. 624.
Hyrcanus patriæ amans gratiam ab Herode expectat. 433.
Hyrcanus cum Antiocho ſoluta obſidione fœdus facit. 382.
Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Garizin deſolatur. 382.
Hyrcanus ſibi ipſi manum infert. 348.
Hyrcanus & ſeniores Reginam anteueniunt, & Ariſtobulum accuſant. 396.
Hyrcanus Pontifex, Antipater verò Iudææ procurator declaratur. 630.
Hyrcani matris magnanimitas & conſtantia. 617.
Hyrcani facetiæ. 346.
Hyrcani & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Caſſio captos in libertatem vindicaret, rogat. 417.
Hyrcani ad Cæſarem legati. 412.
Hyrcani & ortus & indoles. 344.
Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in ſenatum introducunt. 414.
Hyrcani vita. 445.
Hyrcano Babylone à Iudæis ingẽs honor habetur. 433.
Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiocho victoria nunciatur. 384.
Hyrcanum Cæſar in pontificatu confirmat, Antipatrum ciuitate Romana donat. 408.
Hyrcanum Hieroſolymis Cæſare permittente, mœnia reſtituit. 409.
Hyrcanum Herodes occidi imperat. 444.
Hyrcanum Antipater vt ad Aretam regem Arabiæ confugeret, eiuſq; auxilio regnum repeteret, hortatur. 623.

Hyrcanum Herodes in ſummo honore habet. 434.
Hyrcanum Herodes è medio tollere ſtatuit. 444.
Hieremias ciuitatem Babylonicam prædicit. 290.
Hieremias à Babylonio duce exemptus, è carcere magni pretij muneribus afficitur. 296.
Hieremias Hieroſolymorum ſubuerſionem prædicit. 290.
Hieremias quando vixerit. 290.
Hieremiæ liber exuſtus. 290.
Hieremiæ accuſatio & abſolutio. 290.
Hieroboamus in Aegyptum profugit, vbi vſq; ad Solomonis obitum manet. 237.
Hieroboamus Solomonem infeſtat. 236.
Hieroſolyma & templum depræda tur. 241.
Hieroſolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit. 190.
Hieroſolyma ab Herode obſeſſa. 643.
Hieroſolyma à Suſaco Aegyptiorum Rege ſpoliata. 193.
Hieroſolyma Titus obſidet. 614.
Hieroſolyma ab Herode eo die quo ante 27. annos à Pompeio expugnata. 432.
Hieroſolyma quinquies prius capta, tunc iterum vaſtata eſt. 847.
Hieroſolyma Romano populo ſtipendiaria. 403.
Hieroſolyma Iudææ metropolis radicitus fundamentis eruta. 868.
Hieroſolymina Pompeio partim tradita partim obſeſſa. 402.
Hieroſolyma per decem & octo menſes obſeſſa, tãdem capiuntur. 293.
Hieroſolyma obſeſſa. 241. & 292.
Hieroſolyma expugnata. 431.
Hieroſolymæ pars capta, eiuſq; habitatores interfecti. 125.
Hieroſolymis dolo captis Iudæi in Aegyptum abducuntur. 332.
Hieroſolymitani legati in Galilæa haud accepti. 599.
Hieroſolymorum mœnia abſoluta. 319.
Hieroſolymitanum templum luſtratum. 354.
Hieroſolymitana arx munita. 365.
Hieroſolymitanorum legati in Iehu domicilium ſeſe recipiunt. 600.
Hieroſolymitanos fundit fugatq; Ieſus. 120.
Hiericho. 97.
Hiericho capta, homines trucidati, vrbs proſtrata & incenſa. 117.
Hierichuntis mœnia ſponte ſua collapſa. 117.
Hierichuntem ab habitantibus, relictam Romani diripiunt, inq; ea Herodes præſidium reliquit. 425.
Hierichuntem ſpeculatores explorant. 115.
Hiſtoria de vxore Leuitæ. 126.
Hiſtoria Nabuthi ob prædium Achabo denegatum lapidati. 250.
Hiſtoria de Antiocho Epiphane. 348.
Hiſtoria libri Exodi. 50.
Hiſtoria Deuteronomij. 102.
Hiſtoriarum Biblicarum finis. 381.
Hiſtoriographi quidam perfidiã ac ſacrilegium Antiochi tegere conantur. 901.
Hiſtoriographi quidam Hiſpaniam vnam tantummodo eſſe ciuitatem arbitrati ſunt. 877.
Hiſtoriæ huius conſcribendæ cauſa. 614.
Hiſtoriographus qui dicendus. 614.
Hiſtoriographi Græci bellum Iudaicum ſilentio prætereunt. 613.
Homicidæ lex. 110.
Homo ſui interitus autor, non Deus. 11.
Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent. 187.
Homines quidam nocentiſſimi neceſſitate debitorum forum & ſcripta publica concremant. 852.
Honos Mardochæo oblatus. 325.
Honor Danielis. 303.
Honor parentum. 909.
Honor magiſtratus. 105.
Horrendus in hoſtium acie terræ motus. 150.
Horrendæ fulmina in monte Syna. 70.
Hoſtiæ veteris teſtamenti. 909.
Hoſtes ſepeliendi. 109.
Holocautoma. 80.
Humanæ vitæ terminus anni. 120. 15.
Hypſicrates. 409.

I.

Iabes in Gileal, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, deſtruitur, 128.
Iabin Rex Chananæorum Iſraelitas ſubiugat. 131.
Iacimus & Philippus Zamaris filij. 492.
Iacob Ioſephum tanquam iam extinctum luget. 37.
Iacob filios cum muneribus mittit in Aegyptum. fol. 43.
Iacobus propter abſentem Simeonem & Beniamin ablegandum ſolicitus. 43.
Iacob defoſſis Labani Dijs Bethel proficiſcitur. 33.
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, crucis ſupplicio affecti. 574.
Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium. 29.
Iacobus ſe ſacrificaturum votum Deo facit, locumq; nominat Bethel, id eſt, domicilium Dei. 28.
Iacobus in Meſopotamiam peruenit Carras ad cognationem matris. 28.
Iacob ad Eſau fratrem nuncios mittit. 31.
Iacob fratrem muneribus reconciliat. 31.
Iacob luctatur cum ſpectro, & vocatur Iſrael. 32.
Iacob Eſau fratrem accedit. 32.
Iacobus peruenit ad Scenas. 32.
Iacobus ætatis anno 147. moritur. 49.
Iacobus in Hebrone ſepultus. 49.
Iacobus dum Ioſephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo perfunditur gaudio. 47.
Iacobus in Aegyptum filios frumentatum mittit. 42.
Iacobus cum vxoribus, filijs & gregibus inſcio ſocero proficiſcitur. 30.
Iacobus quin expiraret præ animi a lætitia parum abfuit. 48.
Iacob ſeptimus frater iunior cæteris ad ſupplicium ducitur. 929.
Iacobus Domini noſtri Ieſu Chriſti frater ad lapidandum traditus. 580.
Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin. 48.
Iacobi ad Labani accuſationem reſponſio. 30.
Iacobi contra Labanum accuſatio. 30.
Iacobi cum Labano colloquium. 28.
Iacobi filij, præſertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent. 43.

Iacobi filij veniunt in Aegyptum, & Simeon liberatur. 43.
Iacobi cum Rachel colloquium. 28.
Iacobi progenies. 47.
Iacobi filij accusantur furti. 44.
Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur. fol. 29.
Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet. 47.
Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetis filiam vxorem ducit. 328.
Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offuscat. 239.
Iael Sisseram ferreo clauo interficit. 132.
Iaphtes dux Israelitarum creatur. 137.
Iaphtes legatos mittit ad regem Ammanitarum. fol. 137.
Iaphtes votum facit. 137.
Iaphtes Ammanitas fundit fugatq;. 137.
Iaphtes filiam mactat. 138.
Iaphtes moritur. 138.
Iapheti Noe primogeniti progenies. 13.
Iardes sylua ab Romanis cincta. 860.
Iason & Menelaus seditionem concitant. 348.
Iazethes in proditores animaduertit, Arabes in fugam vertit, Arsamum vi capit, & Abia seipsum interficit. 572.
Iazetes fratres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit. 570.
Iazetes & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt. ibid.
Iazetem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur. ibid.
Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi. 323.
Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarũ in Masspha tim. 150.
Ieboshthi caput ad Dauidem defertur. 158.
Iesus Iordanem trajcit cum copijs. 116.
Iesus monumentum extruit ad Iordanem. 116.
Iesus exploratores mittit in Hierichuntem. 115.
Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus. 348.
Iesus sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur. 348.
Iesus cum copijs vrbem circumambulat. 117.
Iesus nemini præter Rachab parcere iubet. 117.
Iesus Pontifex & Zorobabel princeps altare edificant. 312.
Iesus cum Gabaonitis fœdus facit. 120.
Iesus à Iosepho arte captus. 591.
Iesus Siæ filius Pontifex. 516.
Iesus latronum Princeps. 591.
Iesus Gamalielis Pontifex. 581.
Iesus Damnei Anano Pontifici succedit. 580.
Iesus Saphiæ filius Iosepho insidias struit. 593.
Iesus Christus à Pilato crucifixus. 522.
Ieremias suadet deditionem. 292.
Ieroboam idololatriæ suasor. 238.
Ieroboami impietas. 242.
Ieroboami contra Abiam Iudæ regem expeditio. 243.
Ieroboami mors. 244.
Ieroboami filio ægrotante mater ad Achiam Prophetam mittitur. 242.
Iethra Mosis soceri posteris ager attributus. 125.
Ieus in regem vngitur, Deo sic mandante. 267.
Ieus rex Israelis. 250.
Ieu posteris regnum promittitur. 270.
Iezabela. 247.
Iezabelam Elias fugit. 250.
Iezeciel templi vastationem prædicit. 292.
Ioabus Præfecturæ suæ metuens, Abnerum primum calumnijs, mox insidijs adortum, vita dolosè priuat. 187.
Ioabus iussu regis Vriam in hostes mittit. 197.
Ioabus per literas Dauidem ad Rabathæ excidium vocat. 199.
Ioabus & Abisæus vsq; ad solis occasum Abnerum persequuntur. 186.
Ioabus dato receptui signo suos cohibet. ibid.
Ioabus contra Sabæum paucis copijs, Amasa in colligẽdo exercitu cunctante, mittitur. 209.
Ioabus Amasam iugulat. ibid.
Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat. 210.
Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur. 220.
Ioabus Absalomum interimit. 206.
Ioabus incendio agri reuocatus, reconciliat Absolomũ patri. 201.
Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur. fol. 207.
Ioabi & Abisai acies. 195.
Ioabi victoria. 196.
Ioachimus siue Iechania rex Iudæ. 291.
Ioannes in Gischala. 589.
Ioannes Hyrcanus optimè rebus per annos triginta tres administratis moritur. 618.
Ioannes apud Tiberiadem aquis calidis foueri cupit. 590.
Ioannes Iosephi successus animo fert iniquo. 592.
Ioannes Iosepho imperio abrogato Galilææ præesse cupit. 596.
Ioannes Giscala. 862.
Ioannes & Simon in cloacis viuenti capiuntur. 847.
Ioannes matris amore effœminatus victoriam amittit. 617.
Ioannes qui & Hyrcanus Simonis filius. 617.
Ioannes Iuæ frater ab Amarai filijs interfectus. fol. 364.
Ioannes Iosephum interficere conatur. 592.
Ioannis lucri cupidus. 589.
Ioannis insidiæ. 590.
Ioas Israelitarum & Samariæ rex. 273.
Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in regem creatur. 270.
Ioasi sublatio. 273.
Ioasi, viuente Ioado, pietas. 271.
Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam taxatio. 272.
Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat. 130.
Iodes Palonem trucidat. 131.
Ionathas è conuiuio profugit. 170.
Ionathas & Dauid in agro conueniunt. 170.
Ionathas. 211.
Ionathas prius verberatus viuus exustus est. 872.
Ionathas Iudæ fratri communibus Iudæorum suffragijs succedit. 364.

Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus, Niniuitis prædicat. 276.
Ionathas Dauidem consolatur, mortem caterorum negans, de solo Ammone diligentius perquirẽdum censet. 200.
Ionathas apud Machmam degit, patriæq; desertores punit. 366.
Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurando confirmat. 169.
Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia cõstituit. 170.
Ionathas & Iudas Hierosolyma & arcem reficiunt. 376.
Ionathas & Simon in Amarai filijs Ioannis fratris mortem vlciscuntur. 365.
Ionathas legatione cum muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret, rogat. 373.
Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens iussus nauigium conscendit, & in mare præcipitatur. fol. 275.
Ionathas in Arabiam proficiscitur, & Nabataeos vastat. 376.
Ionathas Demetrium muneribus placat. 373.
Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simulq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat. 167.
Ionathas parenti præclaras Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum sæuiat. ibid.
Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat. ibid.
Ionathas Pontifex exercitum colligit. 367.
Ionathas ob accepta beneficia operam suam Tryphoni contra Demetrium offert & præbet. 374.
Ionathus Sadducæus Hyrcanum *contra Pharisæos inflammat.* 385.
Ionathas victos Azotum vsq; persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens. 371.
Ionathas à Tryphone *interficitur.* 379.
Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs. 375.
Ionathas armigero clam hostium castra ingreditur. 158.
Ionathas in Palæstinorum exercitu quosdam trucidat, reliqui se inuicem inuadunt, & dant se in fugam. 159.
Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorificè excipitur. 371.
Ionathas Ammoni dat consilium, quomodo optatis potiri valeat. 199.
Ionathas cum fratre in Bethlaga obsessus. 365.
Ionathas fugat Demetrii milites. 375.
Ionathas cum suis captus. 604.
Ionathas à Tryphone *per insidias captus interficitur.* 617.
Ionathas Ioanni vt ad se veniat scribit. 602.
Ionathæ Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat. 563.
Ionathæ & collegarum aduersus Iosephum concilium. 604.
Ionathæ sociorum pars manibus interit, nonnulli vi ui capti ad Catulum perducuntur. 871.
Ionatha desiderium omnes Hierosolymis capit. 378.
Iosephus ex Galilæa discedere cogitat. 597.
Iosephus Ionathæ epistolas perlegit. 601.
Iosaphatus cultum verum renouat. 257.
Iosaphatus magistratus & iudices constituit. 257.
Iosaphati exercitus. 254.
Iosaphati cum Achabo in Syros expeditio. 254.
Iosaphati mors. 261.
Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit. 257.
Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt. 356.
Iosephus in carcerem fratres includit. 42.
Iosephus regis facultates recuperat. 589.
Iosephus bello Iudaico semper interfuit. 876.
Iosephus Romæ belli Iudaici historiam conscripsit. fol. 876.
Iosephus collegas Hierosolyma remittit. 589.
Iosephus à Ionatha hortatu Catulli falso accusatur. 872.
Iosephus cum quinq; fratribus Pharaonem Regem accedit. 48.
Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur. 343.
Iosephus Iudæ consilio Arabibus negociatoribus venditur. 36.
Iosephus in Galilæa mansurus annuit. 598.
Iosephus vxorẽ ducit in Aegypto, ex qua genuit Manassem & Ephraim. 41.
Iosephus à fratribus agnoscitur. 46.
Iosephus quintam fructuum partem regi pendere iubet. 48.
Iosephus fratres tentat, vt parentis statum & Beniamin expiscari queat. 42.
Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Graca nimirum, conscripsit. 2.
Iosephus adulterium iterum deuitat. 38.
Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit. 38.
Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin. 43.
Iosephus fratres num in aduersis Beniamin essent subsidio, tentat. 44.
Iosephus in carcerem conijcitur. 39.
Iosephus libros suos plurimis venum dedit. 876.
Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit. 345.
Iosephus fratres Simeone retento dimittit. 43.
Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur. 438.
Iosephus liberatur vinculis. 40.
Iosephus cum Tito Romam proficiscitur, & à Vespasiano honorificè excipitur. 610.
Iosephus Galilææ *Præses septuaginta viros sibi adiungit.* 590.
Iosephus in discrimen incidit. 601.
Ionathæ eiq; adhærentium dolus. 601.
Iosephus Cabi Simonis filij Pontifex. 580.
Iosephus seditionem absq; sanguine effuso compescit. 601.
Iosephus Sepphoritarum ciuitatem seruat. 608.
Iosephus conscenso nauigio Tiberiada *petit.* 595.
Iosephus sacerdotibus captiuis absolutionem impetrat. 586.
Iosephus secum deliberat. 608.

Ioſephus Galilæorum primatibus Ionatha & Tiberiē ſium iniurias denarrat. 603.
Ioſephus Hieroſolymitanorum concilij iuſſu in Galilæa manet. 489.
Ioſephus relicto Iuſto ad hiſtoriam redit. 607.
Ioſephus legatorum fucum intelligit. 602.
Ioſephus Ellemi per vnum diem Pontifex. 502.
Iudas Sariphei & Matthias Margaloti exuſti. fol. 502.
Ioſephus propter Tiberienſes periculis expoſitus. 595.
Ioſephus ſeditioſos, vt à bello Romanis inferendo deſiſtant, dehortatur, vnde in odium & ſuſpicionem incidit. 586.
Ioſephus in alio periculo verſatur. 594.
Ioſephus legatis iterum ſcribit. 599.
Ioſephus mulieribus Herodis mandatum de Mariamne interficienda aperit. 437.
Ioſephus frumentum in Galilæam tranſmittit. 592.
Ioſephus in Neopolitanum. 592.
Ioſephus Tiberienſes ex cuſtodia dimittit. 595.
Ioſephus ex Pontificali Aſamonæorum genere. 475.
Ioſephus Ptolemæo ſpolia reddere conatur. 593.
Ioſephus populum ad miſericordiam mouet. 593.
Ioſephus tres in crucem ſuffixos liberat. 610.
Ioſephus regios clàm dimittit. 594.
Ioſephus ipſe bello Iudaico interfuit. 613.
Ioſephus ex ſolitudine in vrbem redit, & Phariſæorum placitis ſeſe addicit. 585.
Ioſephus pene oppreſſus inopinato periculo euadit. fol. 603.
Ioſephus omnes Iudæorum ſectas cognoſcit. 585.
Ioſephus annos triginta natus nulli mulieri vim infert, & nihil ſibi obtrudi patitur. 590.
Ioſephus Canei in Cantharæ Pontificis ſurrogatus locum. 568.
Ioſephus Tiberiadem capit. 605.
Ioſephus defectionis autores iniectis vinculis Iodapatam mittit. ibid.
Ioſephus Hebræa & Græca literaturæ peritus. 584.
Ioſephus hiſtoriam hanc in Hebraïca lingua antea cōſcripſit. 613.
Ioſephus centum legatos Hieroſolyma mittit. 601.
Ioſephus inſidias euadit. 594.
Ioſephus regios in fugam compellit. 601.
Ioſephus Mathiæ filius natus. 585.
Ioſephus cum copijs contra Gabaram proficiſcitur. 599.
Ioſephus in Galilæa vias obſeruat. 599.
Ioſephus inuidorum calumnijs appetitus. 610.
Ioſephus cognominatus Caiaphas Pontifex. 520.
Ioſephus in Aegypto Potiphari venditur. 37.
Ioſephus ætatis anno 110. moritur. 49.
Ioſephi patientia in vinculis. 39.
Ioſephi conſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas. 41.
Ioſephi calliditas. 598.
Ioſephi oſſa. 59.
Ioſephi libros quidam blaſphemant. 876.
Ioſephi oſſa in Chananæam translata. 49.
Ioſephi diuitiæ & liberi. 344.
Ioſephi ſomnij interpretatio. 35.
Ioſephi fratres eum tollere decernunt. 35.
Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant. 42.
Ioſephi ſomnium. 34.
Ioſephi cum Ieſu de 20. aureis rixa. 603.
Ioſephi cum Ieſu colloquium. 603.
Ioſephi oratio & confeſſio coram aduerſarijs. 593.
Ioſephi ad Ionathan reſponſoriales. 598.
Ioſephi infortunium hoſtibus animos addit. 609.
Ioſephi erga hoſtes benignitas. 590.
Ioſephi erga Ieſum benignitas. 593.
Ioſephi religionis cura. 594.
Ioſephi ad Ionathan mandata. 599.
Ioſephi naufragium. 586.
Ioſephi ſomnium mirabile. 597.
Ioſephi ſtratagema. 594.
Ioſephi fratres eum à feris deuoratum patri perſuadent. 37.
Ioſephi fratres in via Aegyptij prehendunt. 44.
Ioſephi ad lectorem adhortatio. 2.
Ioſephi ad ciues Tiberienſium adhortatio. 590.
Ioſepho parens rem totam ſignificat. 597.
Ioſepho Ieſus bellum infert. 591.
Ioſepho Tiberienſis plebs obuiam venit. 590.
Ioſepho perpetua Cæſarum beneuolentia manet. fol. 610.
Ioſepho Potipharis vxor ſecundas machinas admouet. 37.
Ioramus, Ioſaphati filius, Rex Hieroſolymorum. fol. 261.
Ioramus Eliſæo mortem minatur. 263.
Ioramus à Moabitarum Rege auxilium petit. fol. 259.
Iorami cædes. 267.
Iorami ſcelera ab Elia per literas accuſantur. 266.
Iorami impietas. 266.
Iorami expeditio in Ramatham. 267.
Ioramum Eliſæus, vt Syrorum inſidias caueat, admonet. 261.
Ioæ Eliſæus à ſe Syros ter vincendos prædicit. 273.
Ioſias verum Dei cultum reſtaurat. 287.
Ioſiæ rex Iudæ. 287.
Iophum Herodes interfici, & Alexandrum in carcere conijci iubet. 438.
Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniurijs conqueruntur. 464.
Ioſua in duas partes copias diuidit. 121.
Ioſua diuidendam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur. 121.
Ioſua ad metiendam & diuidendam terram quoſdam mittit. 122.
Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manaſſis diuidit. 122.
Ioſua vnicuiq; tribui, vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret, præcipit. 122.
Ioſua Iſraelitarum dux deſignatur. 67.
Ioſua & Caleb populum compeſcunt. 87.
Ioſua moritur. 126.
Ioſua domicilium ad Sicima. 124.
Ioſuæ poſtrema ad Seniores & Magiſtratus Hebræorum adhortatio. 125.
Ioſua ad eos, qui ex regione vltra Iordanem ſita militabant, oratio. 123.
Ioſua ad Deum precatio. 118.
Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat. 102.
Ioſuam Moſes hortatur. 113.
Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinē obijcit. 135.

Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet. 545.
Ioazus rex Iudæ. 290.
Iubal Muſicæ inuentor. 7.
Iucundus & Tyrannus ſe ſolicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur. 483.
Iudaicus populus regi vt orientalem inſtauraret porticum ſuadet. 581.
Iudas hoſtium phalangem trucidat, ipſe circumuentus vulneratur & interficitur. 362.
Iudas fœdus facit cum Romanis. 361.
Iudas oppidum egreſſus, noctu in Bacchidis caſtra irruit. 365.
Iudas Eſſæus vates. 387.
Iudas Eſſæus Propheta. 619.
Iudas Hieroſolyma ſe recipit, eumq; ſequitur Antiochus. 358.
Iudas Lyſiæ exercitum vincit. 353.
Iudas ingenti prædapotitur. 353.
Iudas Alcimi potentiæ reſiſtit. 360.
Iudas & Saddocus quartæ ſectæ autores. 518.
Iudas paucis militibus innumeroſum exercitum aggredi conatur. 362.
Iudas obſeſſis Iudæis in auxilium venit. 355.
Iudas quartus frater adducitur. 926.
Iudas aſſiduè cum finitimis gentibus bellum gerit. 354.
Iudas copias inter fratres diuidit. 355.
Iudæis victis Simon hoſtibus in Galilæa captiuos liberat. 355.
Iudas Propheta Antigoni necem prædicit. 619.
Iudas cum copys ad Bethzacharia regi obuiam proficiſcitur. 357.
Iudas & Ionathas Iudæis in oppidis Galatidicis ſuppetias ferunt. 355.
Iudas Maccabæus Apollonium prælio vincit. 352.
Iudas in Modim ſepultus. 363.
Iudas Maccabæus arcem oppugnat. 357.
Iudas & Matthias cum 40. iuuenibus ad regem perducti ouantes ſeſe excuſant, eoſq; vinctos rex Hierichuntem mittit. 502.
Iudas Ezeciæ latronum ductoris filius. 511.
Iudas Sariphæi filius Matthias Margalothi iuuentutem, vt opera quæ rex præter patriæ conſuetudinẽ fecerat, tollerent, concitat. 501.
Iudas Galilæus quartæ ſectæ auctor. 519.
Iudæ ad Ioſephum pro Beniamin oratio. 45.
Iudæ ad milites oratio. 353.
Iudæ tribus ad Iordanem uſq; Dauidi occurrit, & põte fluminis ripas iungit. 208.
Iudæa per ſeptuaginta annos deſerta. 298.
Iudææ cladæs. 283.
Iudæam finitimæ gẽtes, ſicut & Tryphon inuadunt. 378.
Iudæus Dæmones eÿcit. 223.
Iudæi inter media tela verſantes nihil ceremoniarũ intermittunt. 625.
Iudæi in caſtellum Gamala ſeſe recipiunt, quo & Philippus ſe confert. 588.
Iudæi permulti in lacunarÿs pereunt. 510.
Iudæi à Babylonÿs afflicti Seleuciam migrant. 543.
Iudæi ſeditionis & pugnæ cauſam in Samaritas & Cumanum referunt. 575.
Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum abſoluere non poſſet, eis Herodes vetus illæſum manſurum, donec ad nouum materia comparetur promittit. 459.
Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi, ne quid contra leges patrias facere cogerentur. 536.
Iudæi dant obſides ob impetratam veniam ad Cæſarem legatos mittere. 568.
Iudæi in ſeditionibus quaſi furioſi. 511.
Iudæi in Neerdam & Niſibim ſeſe recipiunt. 544.
Iudæi ſeruati Cteſiphontem ſecedunt. 544.
Iudæi neceſsitate ad bellum coacti. 586.
Iudæi Aegyptÿi in Oniæ regione ab Antipatro Cæſari conſociati. 408.
Iudæi ſolennia ſacrificia expeditionis tempore peragunt. 403.
Iudæi Syriorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent. 393.
Iudæi Carmelum montem incolentes Antigono ſeſe adiungunt. 419.
Iudæi vlciſcuntur inimicos ſuos. 327.
Iudæi octauo die circumciſionem celebrant, Arabes poſt decimum tertium annum. 21.
Iudæi in templũ & ſuperiorem vrbem refugiunt. 431.
Iudæi contra ſicariorum temeritatẽ conueniunt. 870
Iudæi vniuerſis bonis in vnum congeſtis ignem inijciunt. 869.
Iudæi vndiq; collecti ad Godoliam Maſphatam veniunt. 296.
Iudæi fidem eis olim à regibus datam conſeruauere. 899.
Iudæi cur olim paſtores & captiui dicti. 879.
Iudæi obſeſſi intrepide repugnant. 430.
Iudæi ab Romanis victi. 628.
Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur. 312.
Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni ſeſe adiungunt. 364.
Iudæi prorſus nullas imagines ferunt. 900.
Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti. 356.
Iudæi opprimũtur, qua clade Matthias fit cautior. 351
Iudæi templa & altaria fabricata deſtruunt. 885.
Iudæi Herodi propter beneficia fauent. 454.
Iudæorum mores & luſtrationes. 614.
Iudæorum legatio Romam. 513.
Iudæorum Reipub. mutatio. 627.
Iudæorum ad Darium legatio. 315.
Iudæorum agrum armis Samuel recuperat. 150.
Iudæorum leges antiquiſsimæ. 914
Iudæorum cum Romanis conflictus. 859.
Iudæorum rex ſpoliorum nouiſsima. 857.
Iudæorum contra Alexandrum conſtantia. 885.
Iudæorum & Lacedæmoniorum comparatio. 911.
Iudæorum propriæ cædis amor. 869.
Iudæorum octo millia dum Alexander viuit, in exilio degunt. 392.
Iudæorum è captiuitate Hieroſolyma profecturorum numerus. 308.
Iudæorum 3000. proſtrati. 860.
Iudæorum in lege conſtantia. 914.
Iudæorum in pugna conſtantia. 644.
Iudæorum in Antiochia multitudo. 851.
Iudæorum ad Aegyptum aduẽtum eorundemq; egreſſum oſtendit Manethon. 880.

Iudæorum ab Romanis captorum calamitas. 868.
Iudæorum Paſcha tranſitum ſignificat. 59.
Iudæorum ob decretum Regis luctus. 322.
Iudæorum 1700. ab Romanis perempti. 860.
Iudæorum gens multum totius orbis indigenis aſſeminata. 851.
Iudæorum origo quaſq; regiones errando peragrauerint, in hac hiſtoria repetitur. 614.
Iudæorum apud Meſopotamiam & Babyloniam graues motus. 539.
Iudæorum decem millia deditionem faciunt. 512.
Iudæis hora ſexta nobis eſt vndecima vel duodecima meridiei. 602.
Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum. 510.
Iudæorum contra Alexandrum in feſto die ſeditio. 620.
Iudæorum in Alexandrum odium & exacerbatio. 620.
Iudæis calamitates ab exteris & incolis illatæ. 586.
Iudæis à Romanis Aſiæ & Europæ Regibus magnus honos habitus. 412.
Iudæis apud Antiochiam altera calamitas accidit. 852.
Iudæis incommoda inferunt. 357.
Iudæos quotannis hominem Græcum immolare debere. 901.
Iudæos propter damnum paſſum mœſtos Herodes conſolatur. 441.
Iudicium contra Antipatrum, cui præſidet Varo. fol. 668.
Iulius Cæſar. 555.
Iulius Cæſar apud Alexand. inſcriptione columnæ æreæ, quod Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeãt atteſtatur. 412.
Iulius Antonius proconſ. 474.
Iuppiter. 912.
Iura & libertates Iudæorum. 897.
Ius ciuitatis Antiochiæ Iudæis conſeruatum. 340.
Iuſtitia eſt Dei potentia. 105.
Iuſtus belli fax. 587.
Iuſtus populum ad defectionem irritat. 587.
Iuſtus de bello Iudaico nihil penitus ſciuit. 606.
Iuſtus Galilææ Prouinciæ potiri cupit. 608.
Iuſtus Veſpaſiano ac Tito defuncto ſuam hiſtoriam edidit. 606.
Iuſtus ob facinora capitis damnatus. 606.
Iuſti, Piſti filij ad multitudinem oratio. 587.
Iuſtum decapolitanorum primates deſerunt. 609.
Iuuenum miſeratio omnium animos concitat. 470.
Idololatriæ à Ioſia extirpatio. 288.
Idumæi ab Hyrcano ſubiugati circumciſionem & ritus Iudaicos admittunt. 383.
Idumæi. 863.
Idumæorum apoſtaſia. 266.
Immunitas à tributis Iudæis parata. 329.
Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege conceſſæ. 340.
Impietas Achabi. 247.
Impietatis pœna. 278.
Impoſtores & Magi. 578.
Incredulitatis pœna. 265.
In Caij interfectores animaduertitur. 560.
In duorum aut trium ore conſiſtit veritas. 600.
In Arbela conuentus. 604.
Inguinis morbum Aegyptij Sabbatoſim vocant. fol. 896.
In ſpectaculo Cæſareæ Iudæi 25000. pereunt. 851.
Indorum ſapientiæ profeſſores ſeipſos concremãt. fol. 867.
Ingẽti ariete fabricato, Sylua crebro murum pulſari iubet; 865.
In Hieroſolymis adificatum eſt templũ à Salomone rege ante annos 143. & menſes 8. quàm Tyrij Carthaginem condidere, 880.
Integra mortuorum familia, & plena mortuis tecta. 846.
Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur. 338.
Ingenium Samaritarum, ob quod merito Iudæis exoſi. 349.
Iniquitatis atq; delicti circa Deum cauſa. 912.
Intentio legum Iudaicarum. 915.
Indignatio Dei in Idololatras Chutæos. 282.
In caſtello magno commeatus copia. 864.
Interius ſeptũ, quod Iudæis modo ingredi conceſſum erat. 461.
Iniuſta Achimelechi cum tota familia cædes. fol. 172.
Inſidiæ Hyrcano clàm ſtructæ. 345.
Inſtauratio templi. 272.
In Hebræorum caſtra coturnices Deus immittit. fol. 64.
In Alexandrum citrea coniecta. 391.
Ingens Hebræorum ſtrages ob peſtem à Deo immiſſam. 213.
Inobedientis Prophetæ pœna & ſepultura. 239.
Inſtrumenta Muſica Dauidis. 211.
Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur. 382.
In iuſtum Hiſtoriographum Ioſephum falſo inſimulantem. 605.
Indulgentia nimia & lenitate mali in propoſito confirmantur. 161.
In quibus victoria conſiſtat. 18.
Inconſtantia amoris in hominibus. 154.
Ingens moles ex penuria & caritate proueniens. fol. 48.
Ingens præda de Madianitis parta. 101.
In Agrippam defunctum Cæſarienſes & Sebaſteni cõuicia iactant. 566.
In Aegypto annonæ caritas. 41.
In bellum qui mittendi. 111.
Incendium templi ac ciuitatis excidium. 614.
In Hiericho Balſamum precioſiſſimum prouenit. 439.
Inimicitiæ Herodis cum liberis ex Mariamme ſuſceptis. 652.
In Paſchæ feſto miles genitalia nudans ſeditionem concitat, in qua viginti millia Iudæorum ſunt extincti. 574.
In ſingulis feſtis & ſacrificijs quid obſeruetur. fol. 82.
Inuenta bona. 110.
Inuidiæ vis & natura. 303.
In Zoor Lothus euadit. 20.
Iracundia & crudelitas Alexandri immoderata, qui octingentos captiuorum crucifigit. 621.
Iracundiæ maternæ filij ſuccedunt. 652.
Iris ſignum fœderis inter Deum & Noe. 11.

Iromus Solomoni ligna promittit, eorumq; vice frumentum petit. 224.
Iromi legati ad Solomonem. 224.
Israelitæ possessionibus suis eiecti alio, traducuntur. regno Chuthæis dato. 281.
Israelitæ Obela suadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt. 279.
Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi. fol. 137.
Israel Propheta populo victoriam pollicetur. 258.
Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt. 128.
Israelitæ hostes, eorumq; idola tollere iubentur. fol. 104.
Israelitæ Pascha celebrant, terræ frugibus fruuntur, & deficit Manna. 116.
Israelitæ quomodo in terra Chanaan victuri. 404.
Israelitæ bellum omittunt. 126.
Israelitæ à Chusarthe oppressi. 130.
Israelitæ mittũt ad Gabaenos, qui sontes ad supplicium deposcant. 127.
Israelitæ à Palæstinis superati. 139.
Israelitæ Samueli filiorum iniquitates commemorãt, eumq; vt regem aliquem declararet, obnixè precantur. 151.
Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant. 63.
Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt. 238.
Israelitæ ab Ainatis fusi fugatiq;. 118.
Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt. fol. 126.
Israelitæ ad montem Sina perueniunt. 68.
Israelitæ in deserto 40. annis erraturi. 87.
Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant. 128.
Israelitæ hostium copiis terrentur. 158.
Israelitæ incolumes per mare rubrum euadunt, quod Aegyptios inuoluit. 61.
Israelitæ absq; Dei mandato & Mosis cum hostibus cõgredi cogitant. 89.
Israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant. 86.
Israelitæ ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. 60.
Israelitæ ex Aegypto discedunt. 59.
Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant. 68.
Israelitæ hostes insequuntur, & reges duos Oribum & Zibum occidunt. 135.
Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur. 63.
Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt. 160.
Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt. 123.
Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi cõferunt. 71.
Israelitæ 40. annos Manna sustentati. 65.
Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti. 65.
Israelitarum ætatis annorum viginti, & supra vsq; ad annum 50. numerus. 78.
Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt. fol. 127.
Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt. fol. 128.
Israelitarum pœnitentia. 149.
Israelitarum Palæstini 4000. trucidant. 145.
Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur. 152
Israelitis Gabaeni sontes non tradunt. 127.
Israelitas Aegyptij persequuntur. 60.
Israeliticum regnum Dauidi iterum offertur. fol. 207.
Israelitici populi ab Aegyptiis conclusi anxietas. 60.
Ismahel Deus exaudit. 19.
Ismahelem cum matre Abraham ablegat. 21.
Issamus. 211.
Isac mactandus annum agit vigesimum quintum. 22.
Isaac risus. 21.
Isaacus peruenit Gerara. 26.
Isaac Rebeccam vxorem ducit. 24.
Isaac mittit venatum Esau. 26.
Isaac Abrahamo promissus. 19.
Isaaci ad parentem responsio. 23.
Iter per saxum coluber dictum. 863.
Izates, Monobazo fratri regni successione relicta, moritur. 573.
Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq; Vologesus cum exercitu occurrit. 573.
Izates ad Parthos scribit, & vt suum regem reciperent, suadet. 571.
Izates Iudæis pecuniam mittit. 571.
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus. 572.
Izates ab Abemerigum Spasini regem missus eius filiam Samacham ducit. 569.
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur, & Monobazum Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur. 569.
Izates Artabanum consolatur, eiq; auxilium pollicetur. 571.
Izatæ Eleazarus, vt se circumcideret, persuadet. fol. 570.

L.

LAban cum Iacobo fœdus sancit. 31.
Laban Iacobum persequitur, Deus verò à proposito eum deterret. 30.
Labani contra Iosephum accusatio. 30.
Labani contra Iacobum dolus. 30.
Laboſordochus. 302.
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola. 347.
Lances. 227.
Laniena. 578.
Latrones. 425.
Latrones capti & puniti. 481.
Latrones plerunq; ex Ananiæ cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi receptis aliquot è suis, dimittunt. 581.
Laus & nomen Iosaphati apud quoscunq;. 258.
Laus Eleazari. 922.
Legatus Regius honorifice exceptus, Iosephi libertatẽ apud suos prædicat. 343.
Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum. 400.
Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes ad Iudæos missi. 314.
Legati inuiolabiles. 442.

Legatio Syri ad Achabum. 251.
Legati cum militibus ad Iosephum missi. 597.
Legati Tiberiadem in suam potestatem redigere conantur. 601.
Legatorum Hierosolymitanorum aduersus Iosephum consultatio. 599.
Lex septimi cuiusq; anni. 84.
Legis apud Iudæos exacta obseruatio. 914.
Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus. fol. 105.
Legislatorum iniustitia. 914.
Leges gentium. 914.
Leges graues Iudæorum. 911.
Leges belli & consuetudines. 85.
Leui tribus cultui sacrata. 83.
Leuita vxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit. 127.
Leuitica tribus in partes 24. diuiditur. 216.
Leuitica trib. hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit. 581
Leprosi Samaritanis hostium castra deserta esse, significant. 264.
Legis tabulæ in arca. 74.
Lycurgus Lacedæmoniorum legislator. 911.
Libertas virtute paratur 554. & pretiosa res est. ibid.
Lia Zelpham adducit Iacobo. 29.
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi. folio 111.
Libertate seruata, optima sepultura. 866.
Libya siue Africa. 14.
Libya denominatur Aphrica. 24.
Ligna pretiosa Solomoni allata. 234.
Linguarum confusio. 12.
Linum & lana. 105.
Lysanias Barzapharni, vt Antigonum in regnum inducat, Hyrcanumque deponat, persuadet. folio 634.
Lysaniam Cleopatra interficit. 439.
Lysias Antiochi filium Regem constituit, eiq; Eupatrois cognomen imponit. 357
Lysias iterum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit. 354.
Lysimachus Apollodotum fratrem occidit & Gazam Alexandro tradit. 390
Lysimachus mendacij arguitur. 893.
Lothus cum suis seruatur. 20.
L. Lentulus consul pro Iudæis sententiam dicit. 414.
Luctus triginta dies. 109.

M.

Machir tertius ex pueris adduci iubetur. folio 925.
Machæra iniquitas. 641.
Machæra multos Iudæos interficit. 427.
Maccabæum Antiochus atrocius distendi iubet. 925.
Macedonici milites relictis præsidijs Antiochiam sese recipiunt. 366.
Madianitæ Amalecitis socijs Israelitas magno prælio vincunt. 132.
Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt. 134.
Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt. 99.
Madianitarum filiæ Hebræos ad Idololatriam perducunt. 100.
Madianitarum & confœderatorum centum viginti millia trucidati. 135.
Magnus annus. 11.
Magna seditiosorũ multitudo in cloacis deprehensa. 851.
Magedo. 232.
Mandatum Dauidis de parcendo filio. 205.
Mandatum Dauidis de transportanda arca. folio 191.
Mandatum de arca, cæteraque sacra supellectile in templum reponenda. 214.
Mandatum regium de statua adoranda. 300.
Mandatum de dimittendis exteris. 317.
Mandatum de sumptibus ad structuram templi præbendis. 315.
Mandatum de altari exstruendo. 213.
Manna quid significet. 65.
Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur. 415.
Malchus beneficiorum Antipatri immemor. folio 632.
Malichus Antipatrum veneno necari procurat. 415.
Malichus, Hyrcano sese adiungit. 632.
Malichum tribuni Herodis interficiunt. 633.
Malle expugnata. 355.
Manna Israelitas Deus cibat. 65.
Manaemus Israelis rex. 277.
Manachases, 75.
Manahemus regnum futurum prædicit. 458.
Manasses sacerdotium, ob exteram, si retineat fœminam ab eo remouẽdus, spe maioris boni negligit. 329.
Manasses vrbem lustrat & templum denuo consecrat. 287
Manasses in Babyloniam captus abductus postquam resipuit, regno restituitur. 287.
Manasses voti fit compos. 329.
Manassæ impietas & crudelitas. 286.
Manassæ mors. 287.
Manochi angelus iterum apparet. 139.
Manethon Aegyptius historiographus. 888.
Manethonis & Chæremonis historiæ cõparatio. 892.
Manethonis figmenti depulsio. 890.
Manethonis de Aegyptiorum leprosis fabulosa. 888
Manethonis & Chæremonis historiæ discrepantia. 893.
Mar amarorem significat. 63.
Marcus Crassus reliquum templi aurum aufert. fol. 628.
Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymis ex templo aufert. 406.
M. Antoninus Tyriorum Magistratibus scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam restituerent, iubet, salvis tamen saluandis. 418.
Marcus sexti successor in Syria. 415.
Marcus Agrippa. 340.
M. Antonius Dux. 627.
Marcus Sexti successor. 631.
Mardocheus insidiatores reges prodit. 321.

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat. 321.
Mariamme morosa fœmina. 448.
Mariamme ex odio Herodi, quæ Hyrcano auo fecerat, obijcit. 652.
Mariamme sese apud Herodem excusat eiq; reconcilia tur. 438.
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragijs damnata in carcerem coniicitur. 448.
Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thalamum migrat. 577.
Mariamne soror Mosis defuncta. 95.
Mariamme. 576.
Mariammen & Iosephum Herodes interfici iubet. 652.
Mare rubrum finditur. 61.
Maris & decem labrorum vsus. 226.
Marsyas Agrippæ Tiberij mortem nunciat. 533.
Marsus Syriæ Præfectus. 564.
Marthace Archelai mater moritur. 508.
Marsus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à muniendа vrbe desistat, suadet. 564.
Massada. 636.
Masadæ situs. 863.
Masnaempthes. 75.
Massabazanes. 75.
Mater septem cruciatus anteque cruciaretur, excepit. 931.
Mater ambustos filios in pœnas vltro concomitatur. 331.
Matris hortatu Ioab fratris benedictionem, anteuer tit. 26.
Matris ad septem filios ante supplicium adhortatio. 932.
Matthias Theophili filius Pontifex. 581.
Matthias cum filijs alijsq; nonnullis in desertum se confert. 351.
Matthias Idolorum cultum extirpat. 351.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concor diam adhortatur. 351.
Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus.. 350.
Matthiæ mors. 352.
Matthiæ sacerdotium ademptum, in cuius locum Ioza rus surrogatur. 502.
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum in fert. 616.
Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat, supplicio deflent: Herodi caros in vindictam ab Archelao deposcunt, & pontificij sacerdotium abro gari postulant. 506.
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent. folio 620.
Megasthenes de Nabuchodonosoro. 301.
Mela Archelai Cappadocum regis filia. 484.
Melchisedeck rex iustus. 18.
Memphis in AEgypto. 408.
Memphibostus à calumnijs Sibæ se purgat. 208.
Memphibostus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur. 194.
Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit. 231.
Menander de fame tempore Eliæ. 247
Menandri Ephesij testimonium. 880.
Mendacij de iuramento depulsio. 903.
Mendacij à Possidonio & Apollonio in Iudæos conficti reiectio. 900.
Mensa aurea ponderis talenti magni. 857.
Mensa aurea. 336.
Mensa sacri panis. 227.
Mensa. 74.
Mensuræ. 227.
Mensuras & pondera Cain excogitat. 7.
Merces. 111.
Merces meretricis. 105.
Meretricis nuptiæ. 108.
Messenes Amenophis filius. 892.
Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt. 196.
Methir. 75.
Michæas verus propheta. 255.
Michol Regis seruis, Dauidem agrotare; persuadet. 168.
Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat. ibid.
Milites sublatis signis ad Claudium tendunt. 560
Milites vnum Imperatorem à senatu creari postulant. 559.
Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant. 55.
Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniũt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur. 419.
Mille & quingenti sacerdotes Iudæorum decimas ac cipiunt. 885.
Mira Maccabæi victoria, vt post multos conflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. 356.
Mira hostium excæcatio, per fluentis vmbram facta 261.
Miraculo vaticinium confirmatur. 239.
Mithridates Antipatrum apud Cæsarem laudat. 408.
Mithridates, Orsanes. 405.
Mithridates rex Ponti à pharnace filio occisus. folio 402.
Mithridates Pelusium proficiscitur, eoque Antipatri ope potitur. 629.
Mithridates ab vxore vt Anilæum bello impetat, accensus. 543.
Mithridatis de Ægyptijs victoria. 629.
Mithridatem Anilæus dimittit. 543.
Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq;. 131
Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt 258.
Moabitarum rex filium proprium sacrificat. 261.
Moabitarum maximæ strages. 193.
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeas ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit. 569.
Monumentum Ionathæ. 379.
Morbus Alexandræ & Aristobuli conatus. folio 395.
Morbus Ezeciæ & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio. 285.
Mores Persarum 914.
Mori liber, apud Iudæos honor & gloria. 868.
Mors quarti fratris. 927.
Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. 33.
Mors Nabuchodonosoris. 301.
Mors Abiæ. 244.

Mors Salomonis. 237.
Mors Dauidis & quantum filio ad structuram templi reliquerit. 218.
Mors Ptolemæi. 372.
Mors Neemiæ. 320.
Mors Alexandri. 396.
Mors natu maximi fratris. 926.
Mors Iosiæ. 289.
Mors Basanis, filij item in succedentis cades. folio 246.
Mors Apionis. 905.
Mors Iosephi. 347.
Mors septimi fratris. 930.
Mors Alexandri, & bella inter successores orta. fo. 332.
Mos in rege laudandus. 824.
Mos lustrandi populum. 95.
Mos Athenienſium. 913.
Mos veteribus iurandi. 24.
Moses 120. ætatis anno ablatus. 113.
Moses soceri consilium admittit. 69.
Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decē præceptorum tabulas ad populum reportat. 69.
Moses Deum orat, vt aquam vitiosam potabilē reddat. 63.
Moses in Madianitas mouet. 101.
Moses & Aaron Deo supplicant. 87.
Moses populum vt Deo totum se dedat hortatur. folio 60.
Moses natus. 51.
Moses in flumen proijcitur. 51.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in sanguinem. 56.
Moses in Aegyptum ad liberandos Israelitas mittitur. 56.
Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur. 56.
Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant hortatur. 64.
Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat. 64.
Moses opem Dei implorat. 64.
Moses in Aethiopes mouet. 53.
Moses in tabernaculo Deum consulit. 80.
Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat, hortatur. 57.
Moses vnde nominatus. 52.
Moses ab Abrahamo septimus. 52.
Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius. folio 52.
Moses ducem atque consultorem Deum habet. 906
Moses diuina Prouidentia morti eripitur. 53.
Moses ad Madienam vrbem profugit. 54.
Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem contra pastores. 55.
Moses populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur. 66.
Moses leprosus non fuit. 892.
Moses Iudæis eos qui apud alios putātur dij propter appellationē ridere ac blasphemare interdixit. 912.
Moses quoslibet legislatores antiquitate præcedit. 905.
Moses & aliorum legislatorum comparatio. 907.
Moses Imperator bonus & vates. 114
Moses virga petram ferit, & larga prosilit vnda. 66.
Moses Israelitis Codicem leges scriptas & institutæ continentem tradit. 104.
Moses Hebræos iureiurando ad legū custodiam astringit. 112.
Moses retrò populum ducit in desertum. 89.
Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat. 100.
Moses ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. 56.
Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat, hortatur. 56.
Moses à Moy quod Aegyptijs aquam significat, dictus 892.
Moses vir maximæ autoritatis. 87.
Moses populum numerat. 85.
Mosis contra Apollonium & Lysimachum defensio. 905.
Mosis libri sacri in templo reperti. 288.
Mosis carmen & benedictio. 112.
Mosis & Hebræorum contra Aethiopes victoria. 54
Mosis ad Deum precatio. 92.
Mosis ad Israelitas oratio. 70.
Mosis virga in Draconem mutata. 55.
Mosis manus alba. 56.
Mosis ad Idumæos legatio. 95.
Mosis virga deuorat Aegyptiorum virgas. 57
Mosis ad Deum precatio. 92.
Moses vniuersos Iudæos ad legis auditionem congregari præcipit. 407.
Mosis ad Corem seditiosum oratio. 91.
Mosis vita. 916.
Mosis ad Sehonem Amorræorum regem legatio. folio 95.
Mosis ad populum Israeliticum ante obitum oratio. 103.
Mosis ad Israelitas vt Deo ipsiusq; mandatis sint obedientes adhortatio. 103.
Mosis duo filij Gerso & Eleazarus. 56.
Mosi insidiantur Aegyptij. 54.
Mosi Deus in rubo ardente apparet. 55.
Mosen & Israelitas miraculis Deus cōuincit, vt ipsius promißionibus fidem habeant. 55.
Mosen lapidibus obruendum clamant. 90.
Mosen Aegyptij exercitus ducem postulant. folio 53.
Mosen Pharao propellit. 58.
Mulier intemperans & libidini dedita. 439.
Multi Iudæi à Romanis deficiunt. 596.
Multi Herodi sese adiungunt. 424.
Munera Solomoni allata, eiusque equitatus. folio 235.
Mutatio nominum vnde orta. 14.
Mures Azotiorum vrbem vastant. 148.
Murmur populi contra Mosen. 87
Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet. 109.
Mutuum reddendum. 109

N.

NAas Ammanitarum rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert. 155.
Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit. 143.

Nabal in tantum se coniecit mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret. 177.
Nabalus fatuus. 176.
Nabali gregibus à Dauide parcitur. 176.
Nabathea regio. 21.
Nabathæi profligati. 405.
Nabrodes siue Nemroth. 14.
Nabuchodonosorus Babylonia Rex contra Aegyptum. 290.
Nabulassarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldæorum rex. 881.
Nabuchodonosor patri in regno succedit. 882.
Nabuchodonosoris visionis oblatæ oblitus, Magos ac vates accersit, eisq; mortẽ, ni indicarent, minatur 298.
Nabuchodonosor regias extruit. 882.
Nabuchodonosorus fædifragus. 291
Nabuchodonosor Tyrum obsidet. 883.
Nabuchodonosor rebellantes imperio subijcit. folio 882.
Nabuchodonosoris successor. 882.
Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. folio 290.
Nabuchodonosori recepti in vrbem sæuitia. 291
Nacebus cum viginti quinque Arabum cæsus. 481.
Nadab & Abiu, Aaronis filij combusti. 79.
Nadabus rex Israelis. 244.
Nathan Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, eiq; pœnas denunciat. 198.
Naula & cinnyra. 227.
Nauigatio & iter Vespasiani. 849.
Nearda Nisibis Babylonia vrbes. 539.
Neemias concessa potestate, populum ad restituenda mœnia & templum hortatur. 318.
Neglectus cultus diuini omnium malorum causa. folio 239.
Nephanus. 211.
Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exadificat. 12.
Nero imperator. 577.
Nero tyrannus. 577.
Nebula in templo. 228
Nicolaus Herodem & Archelaum excusat. 514.
Nicolaus Syllæum accusat & Herodem excusat. folio 485.
Nicolaus Historiographus regis Adadi eiusq; cũ Dauide belli meminit. 193.
Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem dimissus 482.
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit. folio 464.
Nicolaus Damascenus de arca Noe. 10.
Nicolaus Damascenus. 382.
Nicolaus Damascenus accusationem à Rege cœptam persequitur. 498.
Nicolaus ea tantum attingit quæ ad Herodis gloriam pertinent, facinora aut alia specie affecta fucat, aut quantum potest occultare studet. 475.
Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat. 487.
Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur. 360.
Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur. 360.
Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit. 361.
Nicauli Aegypti & Aethiopia Regina ad Salomonem venit. 233.
Nigliſar. 302.
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæis commercium Græcorum. 877.
Nisan vel Xanthicus, nobis est Aprilis. 9
Noba sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur. 172.
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diris deuouet. 14.
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis. 10.
Noe in aliam regionem migrat. 8.
Noe precatur, ne Deus terram iterum inundaret. 10.
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat. 11.
Noe ætas, 950. anni. 11.
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerũ reperitur. 906.
Nomina regum Aegyptiorum sibi succedentium. folio 879.
Nomina filiorum Iacobi & explicatio. 29.
Nomina regionum & gentium. 13.
Norbanus. 552.
Norma magistratus & legislatorum. 3.
Nouarum rerum studia Hierosolymis gliscunt. folio 586.
Nubes super tabernaculum. 85.
Nulla fides, pietasq; ne in socero quidem. 381.
Numerus Iudæorum è Babylone profectorum. 312.
Numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat, qui prophetare incipit. 163.

O.

OBa siue Soba. 180.
Obades rex Arabum. 477.
Obedas rex Arabum. 391.
Obedias centum Prophetas absconditos sustentat. fol. 248.
Obodæ defuncto Aeneas in Arabum regnum succedit. 482.
Obediam Elias Regi aduentum suum nunciare iubet. 248
Obedientia erga magistratum. 103.
Octodecim millia Iudæorum in Syria iugulata 60000. in Aegypto perempta. 867.
Odium filij in patrem proditur. 477.
Officium Iudicum. 105.
Officia à Dauide distributa. 210.
Oges Rex cum exercitu trucidatur. 97.
Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur. 259.
Ochozias Achabi filius rex Israelitarum. 258.
Ochozias absque liberis decedens, Ioramo fratri succedenti locum facit. 295.
Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura. 268.
Ochoziæ milites attrahendi causa missi ab igne consumuntur. 259.
Octauius Augustus Iulio successit. 632.
Olda prophetissa à Iosia consulitur. 288.
Olympij Ludi. 472
Omnis beneuolentia iusque natura calumnijs cedit. 619.

Omnia Græcorum noua: apud Aegyptios autem atq; Chaldæos & Phœnicas res gestæ antiquissimam habent memoriæ traditionem. 873.
Onias Pontifex Aegypti, regem non soluendo tributum, ad iram commouet. 342.
Onias annuente Ptolemæo in Aegypto oppidum & templum condit. 870.
Onias Apollonij vitam oratione promeruit. folio 929.
Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur. 399.
Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit. 359.
Onias Pontifex, qui & Menelaus, à rege abducitur. 359.
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis. 331.
Onias & post eum Simon filius Pontifex. folio 347.
Onias, Pontificis Oniæ filius, in Aegypto templum ædificare molitur. 368.
Onias Pontifex ad Ptolemæum effugit. 615.
Oniæ templum in Aegypto extructum. 871.
Lupus Iudæis templum claudit. 871.
Opinionis Lysimachi depulsio. 894.
Opera Dei. 908.
Ophin & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem deuenit. 146.
Oppida refugij. 102.
Oppida curuum. 235.
Oppugnatio Ierusalem à Dauide suscipitur. folio 189.
Optimates Iudæorum Phasaelum & Herodem accusatum veniunt. 633.
Oraculum à Ioanne petitur quod tamen negligitur. 297.
Oratio serui Abrahami & Rebeccæ. 25.
Oratio Solomonis qua primum Deo pro acceptis beneficijs gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur. 229.
Oratio Dauidis in Ieboshthi interfectores acerrima, pœnaq; illis irrogata. 189.
Oratio Abrahami ad Isaacum ante mactatum. folio 23.
Ordo castrorum cum tabernaculo. 85.
Ordo fabrorum lignariorum in Libano. 224.
Ordo cæmentariorum & aliorum operariorum. folio 224.
Ordinis & communium legum amatores mansuetudine atque virtute præstant. 905.
Origo legum Iudaicarum. 915.
Origo Legum apud Græcos. 906.
Origo nominis omnium rerum. 5.
Orodes rex Armeniæ. Antiochus rex Comagenæ. 521.
Oronna Iebusæus. 213.
Oronna arcam Dauidi donat. ibid.
Ornamenta Solomonis regia. 231.
Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. fol. 190.
Osarsiphus postea Moses vocatus. 890.
Osarsiphus Dux Auaris. 889.
Osea impietas & pœna. 279.
Ossa humana per templum sparsa. 519
Oza Dei arcæ manum admouens è vestigio expirat. 191.
Ozias vocationem suam transgressus, punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur. 277.
Ozias rex Iuda. 276
Oziæ expeditio & vrbis per eundem restauratio. folio 276.
Oziæ diuitiæ & exercitus. 276.

P.

Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit. 419
Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo, vt legatus iret ad Barzapharnem suadet. fol. 420.
Pocori dolus & insidiæ. 635.
Palatium Tiberiade ab Herode extructum. 589.
Palatium Tiberiade incensum. 589.
Palæstina à Philistino nominata. 14.
Palæstini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt. 183.
Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occidun tur, partim in fugam vertuntur. 190
Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant. 191.
Palæstini in Hebræos bellum parant. 178
Palæstini Hebræorum regionem populantur. folio 158.
Palæstini terga vertunt. 165.
Palæstini in Israelitas signa mouent. 158.
Palæstinorum triginta millia cæsa 165.
Palæstinorum fuga. 191.
Palæstinos Ezetias vincit. 281.
Panes propositionis. 82.
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dū moueret in Persas. 62.
Paradisus. 5.
Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. 57.
Pharao Hebræorum masculos necari edicit. 50.
Pharaonis Aegyptiorum regis somnium noctu oblatum. 40
Pharaonis somnium de septem bobus. 40.
Pharaoni prodigia exhibet Moses. 56.
Phaceias. 278.
Pharisæi Regi non iurant, propterea mulctati Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur. 493.
Pharisæi Alexandræ Reginæ insinuati paulatim procuratores habentur cunctisq; regijs commodis fruuntur. 622.
Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis. 394.
Pharisæi astuti & arrogantes. 493.
Pharisæorum dogma. 518.
Pharisæorum in populo licentia. 392.
Pharisæorum inuidia & accusatione temeraria multi boni trucidati. 622.
Phraates Parthorum rex, per insidias à Phraatace filio sublatus. 520.
Phraates interfectus. 520.
Phasaelus beneuolentiam Hierosolymis habitantium erga se auget. 670.
Phasaelum ad saxum caput frangit. 636.

Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit. fol. 422.
Phaſaelus & Herodes Antipatri filij. 630
Phaſaelus Parthum & ciuitate & hoſpitio cum quingentis equitibus recipit. 635.
Phaſaelus Felicem ſuperat, Hyrcanoq; ingrati probrũ. obijcit 633.
Phaſaelus turris & oppidum. 412.
Phaſaeli turris. 650.
Phaſaeli ciuitas. 650.
Phaſaeli Reipub. forma. 410.
Phaſaelo Antigonus pro remedio venenum mittit. 422.
Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt. 422.
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipſe verò re cognita, ipſorum manibus effugit. 421.
Parthi Antigonum regem conſtituunt. 636.
Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt. folio 420.
Parricidium publica vitæ ac naturæ iniuria. 499.
Placidus contra Ioſephum. 598.
Plantarum ante quartum annũ fructus prohibiti. 106
Paſcha decima quarta Aprilis dies. 82.
Paſcha celebratur. 315.
Paſchatis celebratio. 289.
Paſſio ſeptem filiorum & matris. 918.
Patricida. 285.
Pauimentum ianuæ, omniaq; alia templi auro illita. 226.
Pax nummis redimitur. 277.
Pax tempore Ioſaphati. 254.
Phœnices & Cadmus Græcarum literarũ inuentores 873.
Phœnicum de Iudæorum antiquitate teſtimonium. fo. 883.
Prædapopulo diſtributa. 119.
Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoria obtinenda. 258.
Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerant exteras. fol. 317.
Præda ex bello capta. 193.
Precatio Solomonis ad Deum. 228.
Precibus & ſacrificijs Noe Deum propitium reddit. 10
Prædadiuiſio. 123.
Prælium inter Antigoni milites & Ioſephum Herodis fratrem. 638.
Prælium inter Abſalomum & Ioabum. 205.
Prælectio legis Moſaica. 318.
Præfecti & Duces Salomonis. 222.
Præmium piorum doctorum. 254.
Præmium obedientium legi. 910.
Præſagium de Moſe. 50.
Pecunia corruptus Iudex. 417.
Pella diruta. 393.
Pegmatum fabricatio. 856.
Pentecoſte. 420.
Per tribus & familias ſortitio. 154.
Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moſes moratur. 71.
Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur. 449.
Petra ciuitas Arabiæ. 636
Petronius prius de Caij morte literas, quàm de neceſibi ipſi inferenda accipit. 539.
Petronius ad Caium ſcribit. 538.
Petronius Iudæis ſe Caio ſcribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturam adhortatur. 537
Petronium Caius in Syriã mittit, eiq; vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat mandat. 536
Petrônio Iudæi Tiberiadem occurrunt, ſupplicantes ne ſacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret. 536.
Pheroras Herodi, ſe Cypron alteram ipſius filiam ducturum pollicitus, non ſtat promiſſis. 476.
Pheroras Herodis filiam ſibi in coniugium oblatã propter ancillam propriam faſtidit. 475.
Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet. 476.
Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationum fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur. 480.
Pheroras ac Salome Alexandrum & Ariſtobulum apud Herodem accuſant. 467.
Pheroras atra veſte inſtructus cũ lachrymis ad pedes Herodes accedit, ac veniam petit. 657.
Pheroras, mediante Archelao Herodis iracundiam mitigat. 658.
Pheroras moritur, & Hieroſolymis ſepelitur. 664.
Pheroras Solomones hoc eſſe commẽtum ait, quæ tamẽ vehementer negat. 472.
Pheroras à mulieribus deceptus. 492
Pheroras vxorem dimittere recuſat. 493.
Pheroræ Herodis fratri Cæſar tetrarchiam concedit. 457.
Pheroræ liberti vxorem veneficijs accuſant. 495.
Pheroræ coniunx quid cum veneno ſit actum, ingenuè fatetur. 665
Pilatus ſigna cum Cæſaris effigie in vrbem infert, quæ dum populus acriter inſtat; Cæſaream transfert. 521.
Pilatus apud Vitellium accuſatus Romam mittitur. 523.
Pilatus inducturus aquas Hieroſolymæ ſeditionẽ concitat. 521.
Pietas Iothani. 278.
Pietas Ioſaphati. 254.
Pictores & plaſtæ Deorum multitudinis autores. 913.
Pignus. 109.
Pij Iſraelitæ redeunt ad Roboamum. 239.
Pincernæ ſomnij explicatio. 39.
Piorum doctorum in hac vita conditio. 253.
Pyræus Athenienſis portus. 455
Piſtoris ſomnium. 39.
Piſtoris ſomnij enodatio. 40.
Pythium templum ad Herode extructum. 472.
Pythoniſſa Saulum vi menſa appoſita uires refoueret, adigit. 180.
Philippus Herodis filius. 513.
Philippus, Iacimi filius. 596.
Philippus ab Antiocho ſupplicio affectus. 359.
Philippus Herodis frater vir modeſtus & amator quietis moritur. 525.
Philippi, Iacimi filij periculum. 587.
Philippi ditio Syriæ attributa. 529.
Philo Iudæorum legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit. 566.
Philoſtratus. 302.

Phineis vxor Ioachaben parit & moritur. 147.
Phineæ ad Rubenitas oratio. 124.
Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit. 101.
Phison, siue Ganges. 5.
Phistion apud Dacos. 519.
Primus vini potentiam prædicat. 309.
Primitiæ frugum. 82.
Primogenitus ius suum retineat. 108.
Principes Israelitarum ingentem vim auri, argenti, æris & gemmarum ad templi structuram conferũt 217.
Principum tribuum sacrificia & dona. 80.
Priscorum Vita quamobrem prorogata, nunc non peræquè. 11.
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Ptolemæo duce. 341.
Pollio & Sameas Pharisæi apud Herodem in præcipuo honore. 433.
Pompeius templum oppugnare parat. 402
Pompeius Hierosolyma oppugnat. 402
Pompeius multas præclaras ciuitates ab imperio Iudæorum liberat. 626.
Pompeius in Aristobulum mouet. 401.
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum instructus Aristobulum petit. 624.
Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit. 400.
Pompeius templum ingressus nihil attingit. folio 403.
Pompeius illos qui maxime belli causa fuissent, securi percussit. 626.
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit. 403.
Pompeius vna cum suis comitibus sanctum sanctorũ ingreditur. 625.
Pompeius in vrbẽ venit, eique regia domus traditur: Aristobulus cum suis in templum concedit. 625.
Pompeius fossamque vallemque replet, ac diem septimum obseruat. 625.
Pompeius vrbem qua ex parte facilior esset accessus, explorat. 624.
Pompeius Hierosolyma obsidione cingit. 624.
Pompeius aggeri turres imponit. 625
Pompeius cum suis in fanum irrumpit. 625.
Pompeij continentia. 625.
Pœna serpentis. 6.
Pœna furti iuxta legem Moysis. 462.
Pœna talionis. 110.
Pœna criminum quæ furore capti Iudæi contra gentiles ausi fuerunt. 866
Pœna vim inferentis virgini. 909.
Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos 236.
Pœna mulieris pro virgine desponsatæ, talis postea nõ inuenta. 108.
Pœnitentia populi. 87.
Pontius Pilatus Iudæorum præses. 520
Pontificis aurea corona triplex. 77.
Pontificis ornatus. 75.
Pontifices apud Iudæos à duobus millibus annis denominati filij à patre conscripti sunt. 875.
Pontifices Hierosolymitani. 295.
Pontifices in vniuersum octuaginta tres. 582.
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 582.
progenies Aaron. 582.
Pontificum cum sacerdotibus dissidium. 579.
Populus in proseucham conuenit. 602.
Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit. 70.
Populus à Roboamo onerum mitigationem petit. folio 237.
Populus in proposito creandi Regem pertinaciter perseuerat. 152.
Populum Rex dimittit. 230.
Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus. 546.
Porticus præalta superuallem extructa. 460.
Porticus ante templum. 225
Post diuturnam ac continuam siccitatem repente imber decidit. 538.
Postremum capitulum contra quorundam derogationes & maledicta. 887.
Potentia ad salutem data. 46.
Potipharis vxor de concubitu Iosephum solicitat. fol. 37.
Proceres Hebræorum Hebronem ad Dauidem conueniunt, eumque Regem declarant. 189.
Profunditas fundamentorum templi. 225.
Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt. 375.
Progenies filiorum Gomar. 13.
Progenies filiorum Iauani. 13.
Progenies Chananæorum. 14.
Prophetia contra Basanem regem. 245.
Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur. 239.
Prophetarum oracula veneranda. 256.
Propositio quam tractandam sumit Iosephus. 875.
1. Ptolemæus Lagi. 898.
2. Ptolemæus philadelphus. 878.
3. Ptolemæus Euergetes. 898.
4. Ptolemæus Philometor. 898.
5. Ptolemæus Physcon in Iudæos grassari desinit. 898.
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum σοργὴν naturalẽ valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat. 381.
Ptolemæus Asiæ regnum sibi oblatum Demetrio tradendum suadet. 372.
Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit. 371.
Ptolemæus Epiphanes rex Aegypti, in Syriæ Reges mouet. 341.
Ptolemæus fratres Ioannis vna cum matre occidit. 618.
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent. 352.
Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata. 389.
Ptolemais vi expugnata. 389.
Ptolemæus Lathurus rex Aegypti à matre Cleopatra è regno electus Ptolemaidensibus auxilio venit. 388.
Ptolemæus Sepphorim aggreditur. 389.
Ptolemæus electus ex Aegypto. 390.
Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus. 401.
Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit. folio 389.
Ptolemæus Philadelphus. 2.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudais incutiat, humanas carnes coquere iubet. 389.
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus. folio 640.
Ptolemæus Præfectus interficitur. 427.
Ptolemais à Ptolemæo obsessa. 388.
Ptolemai. 232.
Ptolemæi erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas. 617.
Ptolemæi Epiphanis filij, philometor & physcon. folio 348.
Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationē collata. 338.
Ptolemæi filius minorem Antigoni filiarum coniugio suo copulat, ob eamque causam à patre occiditur 628.
Ptolemæo à genero insidiæ structæ qua etiam de causa filia ab eo abstracta, Demetrio promittitur. folio 372.
Publius Petronius Dorien sibus, vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant, scribit. 563.
Pueri leges ediscant. 105.
Puerorum constantia. 925.
Puerperæ leges. 83.
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hierosolymis in foro commissa. 634.
Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem. 420.
Purificationes corporum. 900.
Purificationes in sacrificijs. 909.
Puteus. 110.
Phruræa festa. 327.
Pseudalexander 514. *Romam peruenit,* 515. *Cæsari imponere non potest.* ibid.
Pseudopropheta ex Aegypto Iudæos in Oliueti monte prodit. 578.
Pseudopropheta placentia prædicunt. 255.

Q.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat. folio 71.
Qualis vxor sacerdoti ducenda. 84.
Quando ædificatio templi sit incepta. 225.
Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat. 60.
Quando & quomodo iuramentum seruandum. folio 129.
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit. folio 584.
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit. 529.
Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam. fol. 60.
Quas vrbes Iudæi receperint inhabitandas. folio 627.
Quatuor millia militum à Ioanne ad Iosephum deficiunt. 607.
Quatuor reges trucidati. 120.
Quatuor Paradisi fluuij. 5.
Quæ in templo posita fuerunt. 902.
Quæ hosti potissimum in militia opponenda. 150.
Qui homines immundi. 83.
Qui homines ad sacerdotium euecti. 908.
Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint. 552.
Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat. 2.
Quid Græcorum prudentissimi de DEO sapuerunt. 906.
Quidam rerum fastigium affectant. 560.
Quinque reges Sodomitarum. 17.
Quinquaginta Iudæorum millia Seleuciæ occisi. folio 544.
Quirinus Syriæ censor. 517.
Quirinus vt ciuium facultates percenseret, & Archelai pecunias in suam potestatem redigeret, in Iudæā venit. 517.
Quirinus in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet mittitur. 517.
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudiū peruenit. 560.
Quintilius Varus Syriæ Præfectus. 497.
Quintiliam Cāius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed à Popedio muneribus affecto absoluitur. 546
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. 47.
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & vrbem Hierosolyma ædificarint. 894.
Quando Hierosolyma expugnata. 431.
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit. 18.
Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. 63.
Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. 34.
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus. 19.
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi. folio 900.
Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. 24
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia infratrum inuidiam incurrit. 34.
Quomodo Mose duce Aegyptum reliquerunt. 59.
Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. 35.

R.

Rabatha obsidione cingitur. 196.
Rachel ex partu moritur. 33.
Rachel insigni forma prædita. 28.
Rachel parentis Deos aufert. 30.
Rachel Iacobo Balam adducit. 29.
Rachel exploratores contegit. 115.
Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit. 55.
Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit. 68.
Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit. 68.
Rapsaces conuocato Ezeciæ in colloquium, deditionem suadet. 283.
Ratio affectus domina. 930.
Ratio principatum passionis obtinet. 918.
Razarus cum Adero hostis Solomonis. 236.
Rebellio Antiochiensium & vltio subsecuta. 374.

Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum. 668.
Reconciliatio inter Herodem & filios facta. 653
Rex Arabum Antiochi milites ex improuiso inuadit. 621.
Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet. 20.
Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur. 47.
Rex & populus iuramento ad Dei cultum astringitur. 271.
Regis Persarum mandatum, vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet. 321.
Regis erga Iudæos liberalitas. 334.
Regis ad septem fratres adhortatio. 924.
Reges pastores vocati. 878.
Regum Aegyptiorum cum pastoribus pacta. 879.
Regia Herodis. 864.
Regia Ieroboami. 238.
Regia ab Iudæos obsessa. 510
Regiæ literæ pro Iudæorum incolumitate. 326.
Reginæ domus, aliæq; aulæ. 231.
Reginæ callidum contra Antigonum consilium. 619
Reformatio cultus Dei. 281.
Reipublicæ forma Hierosolymis instituta. 315.
Religio in Israelitico populo renouata. 245.
Repetitio præceptorum legis. 910.
Res immundæ. 83.
Responsam diuinum ad Iosuæ preces. 118.
Responsum Syris legatis datum. 251.
Responsio Eleazari ad Ptolom. literas. 235
Responsio ad obiectionem de Asini capite. 900.
Restauratio cultus diuini. 271.
Rixæ mulicbres. 475
Roboamus pro scutis & Clypeis aureis parem æreorum numerum facit. 242.
Roboamus moritur, eiq; Abias in regno succedit. fol. 242.
Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur. 238.
Roboami vrbes munitæ. 239.
Roboami vxores & liberi. 239.
Romanus exercitus hybernatum dimissus. 425.
Romæ rumor Tiberium esse incolumen spargitur. folio 533.
Romani ex magnis diuitijs non minimam partem in ruinis inueniunt. 855.
Romani vrbe ac victoria potiuntur. 845.
Romani consilij fortitudinem & obstinatum contemptum mortis admirantur. 869.
Romani totam funditus eruunt ciuitatem ac templũ. 848.
Romani cloacas rimantes & sepulchra eruentes, multas opes inueniunt. 847.
Romani pugnam expectant. 869.
Romani vincunt & Aristobulum cum filio Romam perducunt. 627.
Romanorum in Iudæos humanitas. 614.
Romanorum gloria minuitur si quantum pro Hierosolymis desudauerint aliquid derogatur. 613.
Romanorum de Iudæis triumphus. 614.
Romanorum notitia sero ad Græcos peruenit. folio 877.
Romanorũ erga Iudæos magnanimitas & modestia. 900.
Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio. 42.
Ruben noctu venit ad puteum. 36.
Ruben fratris necem remoratur. 35.
Ruben Iosephum in puteum proijciendum ibique necãdum suadet. 36.
Rubenitarum responsio. 124.
Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt. 510.
Rumor vanus de Herodis morte sparsus. 437.
Ruta mirabilis magnitudinis. 858.
Ruth socrus suam ad pedes Bozæ cubat. 144.
Ruth in Bethlehem proficiscitur. 144.

S.

Saba regia obsidione cincta. 54.
Sabbathum. 4.
Sabbathum Iudæorum. 887.
Sabbaticus fluuius. 854
Sabachis. 211.
Sabinus Herodis pecuniã & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit. 507.
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum interitum quærit. 561.
Sabinus cum Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit. 552. *Asprenas frustatim laceratus.* 552.
Sabinus citius se contrucidaturum, quam passurum ut imperium committatur Claudio ait. 560.
Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat. 509.
Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide. 209.
Sacra scriptura liberis à teneris vnguiculis proponenda. 933
Sacerdotes in templo habitant & vinum non bibunt. 886.
Sacerdotes arcã Dei, in qua decem Præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt. 228.
Sacerdotum tribus quatuor, quarum singulæ plusquã 5000. hominum habent. 902.
Sacerdotum in peragendis rebus diuinis perseuerantia. 625.
Sacerdotum reditus. 94.
Sacra pecunia bona pars militum furto disperit. folio 510.
Sacrificium pro gratiarum actione. 81.
Sacrificium Cain & Abel. 6.
Sacrificium mensis Octobris. 81.
Sacrificium sponte sua accenditur. 79.
Sacrificium si quis sciens peccauit. 81.
Sacrificium & precatio Samuelis. 150.
Sacrificium Pentecostes. 82.
Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis confirmatione instituta. 217.
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis. folio 81.
Sacrificia. 78.
Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidem mittunt. 204.
Sadoci Pontificis genealogia. 220.
Sadducæorum opinio. 518.
Salte ciuitas ad orientem Bubastis fluminis posita. 878.

Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit. 47.
Salome. 514
Salome & alia Herodis filios calumnijs appetunt, eosque parenti infensos reddunt. 463.
Salome mortua. 519.
Salome male audit & vxores regia malè ei volunt. 476.
Salome hereditario odio Mariammæ filios prosequitur. 466.
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt. 505.
Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrum Immæum regem constituit. 387.
Saltis Aegyptios in suam potestatem redegit. 878.
Samæas populum consolatur. 241.
Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. 308.
Samaritæ templi ædificationem promouere volentes reijciuntur. 313.
Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant. 313.
Samaritæ Iudæis infensi. 315.
Samaritæ templi & vrbis restaurationem impedire conantes magis promouent. 314.
Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt. 575
Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit fundit, ac in fugam compellit. 523.
Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de tẽpli ædificatione auertenda. 308.
Sames è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque iudicibus eadem ab Herode imminentem prædicit, cuius rei veritatem postea euentus comprobauit. folio 411.
Samæas propheta Iudæorum impietatem arguit. folio 241.
Samphe & Emmaus cremata. 512.
Samson Ascalonitas aliquos trucidat, eius coniunx alteri nubet. 140.
Samson Palæstinorum fruges comburit. 140.
Samson traditus Palæstinis. 141
Samson Asini maxilla mille viros interficit. folio 141.
Samson fontem impetrat precibus. 141.
Samson Gazæ portas reuulsas aufert. 142.
Samson natus. 139.
Samson Palæstinam virginem ducit. 139.
Samson Leonem nudis manibus discerpit. 139.
Samson Thamnitis ænigma proponit. 140.
Samson fuit roboris causam Dalilæ aperit, Palæstinis oculis orbatum vinctumq; abducunt. 142.
Samson cum 3000. palæstinorum moritur. 143
Samson 20. annos regnat. 143.
Samsonis natiuitatem angelus nunciat. 139.
Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma. 140.
Samuel Saulo in itinere euentum, vt ipsius verbis fidem habeat, prædicit. 153.
Samuel Saulum ad conuiuium deducit. 153.
Samuel Saulum obiurgat. 161.
Samuel Regem Saul accusat. 158.
Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat, commonefacit. 160.
Samuel Deum Saulo conciliare conatur. 161.
Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat. 151.
Samuel innocentiam suam populo testatam facit. folio 156
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat. 157.
Samuel Sauloiram Dei & regni amissionem denunciat. 162.
Samuelis de hostibus victoria. 150.
Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentum prædicit. 179.
Samuelis mors & sepultura. 175.
Samuelis ad Israelitas oratio. 149.
Samuelis ad salutarem Pœnitentiam adhortatio. fol. 150.
Samuelis propheta de rege Saul ad populum oratio. 154.
Samueli DEVS Elis & filiorum pœnam ostendit. fol. 145.
Samuelem populi voluntas contristat. 151.
Samuelem consolatur Deus. ibid.
Samuelem Deus regem creare iubet. ibid.
Samuelem Anna Helcanæ coniunx genuit. 145.
Samuelem Deus Bethlehem Dauidem in regem vt vngat, mittit. 162.
Samuelem Deus quem creaturus esset regem certiorem reddit. 152
Samuelem Saulus accedit. ibid.
Sanctuarium. 73.
Sanctum sanctorum. 73.
Salpadis filiæ parentis loco hereditatem capiunt. folio 102.
Sapientia Abrahami. 16.
Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar. 18.
Saræ obitus Abrahami coniugis. 23.
Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum regem. 434.
Sareptanæ viduæ, Eliam suscipienti, oleum & farina non deficit. 247.
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodi Arabes reconciliant. 481.
Saturninus eiusq; filij moderatam sententiam protulerunt. 487.
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit. 156.
Saul laudatur à populo. 156.
Saul Ammanitas & Naasen regem occidit. 156.
Saulus Dauidem in satellitium assumit. 163.
Saul recensito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit. 160.
Saul Amalecitarum vrbes expugnat. 160.
Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat. 167.
Saulus Dauidem tollere cogitat. ibid.
Saul malignum in Dauidem animum prodit. 170.
Saul contra Dauidem proficisci desistit. 178.
Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert. 158.
Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eijcit. 178.
Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit. ibid.
Saulus Pythonissam Samuelis animam excitare iubet. ibid.

Saulus Samueli de necessitate sua conqueritur, eumq; consulit. ibid.
Saulus Dauidem in Cilla hærentem obsidere conatur. 173.
Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit. 182.
Saulus seipsum interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecita iuuat. 183.
Saulus è subditorum conspectu sese subducit. 154.
Saul procera statura. 154.
Saul rex à populo declaratur. 154.
Saulus asinas amissas quærit. 152.
Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat. 177.
Saulus Dauidem remittit patri. 164.
Saulus regnauit annis 38. 183.
Saul Iabesinis auxilium promittit. 155.
Saul reticet regiam dignitatem. 153.
Saul Dauidem timet. 172.
Saulus Achimelecho, quod Dauidem armis atq; commeatu instruxerit, exprobrat. 172.
Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur. 168.
Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur. 166.
Saul Dauidi filiæ coniugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat. 166.
Saulus clàm odit Dauidem. 165.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. 166.
Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellitũ conscribit. 157.
Saul Palæstinorum castrum expugnat. 157.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & contra Dei mandatum seruat. 161.
Saul tumultum esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur. 159.
Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur. 162.
Saulus Samuelem retinere volens, vestimentum eius scindit. 162.
Saul Dauidis absentiam scisciatur, responso Ionathas regis animum cognoscere cupit. 170.
Saul per sortes causam irati Dei perquirit. 159.
Saul proprium filium mori paratum interficere conatur. 160.
Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus deficientibus in humum collabitur. 179.
Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur. 175.
Saul semper victor. 160.
Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur, hortatur. 178.
Saul armatos, qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoq; eò properans, agere Prophetam incipit. 169.
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentum comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset. fol. 174.
Saul Dauidem in Engadenorum agro quærit, speluncam in qua Dauid cum sua cohorte delitescebat ingreditur. 174.
Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat. 172.
Sauli filia Dauidis amore capitur. 166.
Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo. 154.
Sauli contra aduersarios lenitas. 156.
Sauli contra Ammanitas bellum. 155.
Sauli edictum, quod Ionathas insciùs violat. 159.
Saulo Samuel regiam dignitatem annunciat. 153.
Saulum Samuel in regem vngit. 153
Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt 155
Saulum Samuel iterum ungit in Galgala. 156.
Scabiosos ac leprosos Iudæos iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deijciendos, aut in loca deserta exponendos. 853.
Scala Iacobi. 27.
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum & Arabes regione excedere iubet. 623.
Scaurus Cœlesyriæ Præfectus. 404
Scaurus Romanorum dux. 623.
Scytharum & Sarmatarum impetus in Romanos. 854.
Scythæ. 914
Sebas. 211.
Scbaste expugnata diruta, eiusq; habitatores abducti. 618.
Sebasten ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt. 618.
Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris edificat. 497.
Sedecias à Hieremia petitum consilium, principum metu negligit. 293.
Sedecias à pseudoprophetis seductus. 292.
Sedecias ab Aegyptijs deficit 292.
Sedecias noctu fuga sibi consulens, à Babylonijs capitur. 294.
Sedecias rex Iudæ ab aulicis & falsis Prophetis seductus Hieremiam non audit. 291.
Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo. 333. 369
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum. 634.
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna. 86.
Seditio in Paschatis festo. 506.
Seditio alia contra Mosen. 93.
Seditio in vrbe Tiberiade. 587.
Seditio aduersus Iosephum. 593.
Seditio aduersus Mosen. 89.
Seditio in populo mortuo Iosepho. 347.
Seditio in vrbe inter Aristobuli & Hyrcani socios. 625.
Seditio & defectio Tiberiensium. 595.
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos. 561.
Seditionis Alexandriæ causa. 899.
Seditionem Gamala Iosephus concitat. 596.
Sedeciæ mors. 295.
Sehon Amoræorum rex interfectus. 96.
Seleucus Gryphi filius cum Antiochio Cyziceno bellũ gerit. 390.
Seleucus & Nicanor. 920.
Semeis veniam consequitur. 208.
Semeis quomodo puniendus. 218.
Semeis in Dauidem iniuria. 202.
Semei pœna & mors. 220.
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis. 6.

Senacheribi iuramentum & eius violatio. 283.
Senatus consultum Rom. de societate & amicitia Iudæorum. 361.
Senatus consulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatibus Iudæorum. 412.
Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignet. 558.
Senatus populusq; Caij trucidatores quærit. 554.
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis iugulat, postremò seipsum quoq; præcipitat. 427.
Seniorum consilium salutare. 237.
Sententia in filios Herodis. 660.
Septem viri è Sauli progenio ad supplicium Gabaonitis traduntur. 210.
Septum circa templum. 227.
Septem fratrum ad Antiochum oratio. 924.
Septuaginta interpretes. 298.
Sepultura Dauidis splendida. 218.
Sepphoris & Tiberias maximæ Galilæorum vrbes. 605.
Sephoritarum discrimen. 587.
Sephoris capta eiusq; incolæ sub hasta venditi. 512.
Sephoris Galilææ caput. 519.
Seron Cœlesyriæ præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur. 352.
Scenopegiæ festum. 230.
Spectacula Cæsareæ celebrata. 850.
Seth Adami filius vir optimus. 8.
Sæuitia Herodis. 656.
Sex. Cæsari Herodes pecuniam numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patris & Phasaelli fratris hortatu obsidionem soluit. 412.
Sex. Cæsar ad Hyrcanum, vt Herodem absolueret, scribit. 411.
Sex. Cæsar administrator Syriæ. 410.
Sextus frater acriter increpat Antiochum. 928.
Sexti fratris magnanimitas. 928.
Sextum Cæsarem Bassus dolo necat. 631.
Siba heri falsò accusati opibus potitur. 202.
Sibylla de Babylonica turri vaticinium. 12.
Siclus. 78.
Sicarij. 579.
Sicarij nouæ calamitates autores. 870.
Sicima pascuis per commoda. 35.
Sicimitæ profugi in petra comburuntur. 136.
Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa. 453.
Sideritis. 77.
Signa legis. 105.
Significatio tabernaculi fabricæ & sacerdotis ornatus. 77.
Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, eum offendit vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit. 564.
Sila Regis satellitum præfectus. 69.
Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationē non dissimulans in custodia relinquitur. 564.
Silonis à Iudæis pecunia corrupti dolus. 639.
Syllæus capitis damnatus. 486.
Syllæus Arabs cū Salomen in vxorē peteret repulsam patitur. 477.
Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat. 452.
Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarē accusat. 494.
Simon in cloacam sese demittit, eam suffodit, ac tuto emergere posse sperat. 850.
Simon Gioræ filius. 862.
Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat. 375.
Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur. 378.
Simon Ionathan Absalomi filium Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit. 378.
Simeon & Leui Sicimitas contrucidant. 33.
Simon Ionathæ frater Ioppen occupat. 376.
Simon Hierosolymorum arcem expugnat. 379.
Simon à Romanis capitur. 856.
Simon proditor patriæ. 920.
Simon legisperitus regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur. 565.
Simon satelles Iosephum excitat. 593.
Simon obtruncatur. 511.
Simonem Iosephus per indias capit & abducit. 604.
Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur. 562.
Simon Herodis seruus. 511.
Simon insidijs Ptolemæi generi sui captus & interfectus. 617.
Simon Camithi filius Pontifex. 520.
Simonis aduersus Iosephum consilium. 596.
Simonem & Ioannem & alios numero septingentos viros Titus ad Italiam portari præcipit. 855.
Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent. 196.
Syros obtecatos Elisæus in Samariam ducit, eoq; suadente Ioramus liberaliter ac splendide eos tractatos, remittit. 262.
Sisseram cum suo exercitu trucidatur. 132.
Sisares siue Sissara præfectus exercitus. 131.
Socrates ciues Athenienses. 913.
Societas Dauidis & Iromi. 190.
Sodomitas Deus excæcat. 20.
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. 17.
Sodomitarum flagitia. 19.
Sohemus ab Herode beneficiis ornatus. 447.
Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur. 448.
Sohemus mandata regia effutit. 447.
Sol immotus consistit. 120.
Solyma postea Hierosolyma vocata. 18.
Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit. 233.
Solomon vtrung; puerum secari mandat. 222.
Solomon ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui agnoscit. 222.
Solomon post obitum Dauidis rex Israelis. 219.
Solomon ab Iromo fabros & operarios petit. 224.
Solomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat. 231.
Solomon coniurationum modos, quibus Dæmones fugantur, conscripsit. 223.
Salomon sapientiam à Deo petens tãtùm, & diuitias consequitur. 221.
Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur. 229.
Solomon Iromo ingentem frumenti, olei & vini numerum mittit. 224.
Solomõ Reginæ ænigmata cũ prudentia explicat. 234
Solomon exteras matrimonio sibi iungens, seducitur. 235.

Solomon Aegyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnumq; constabilit. 221.
Solomon Hierosolymis muros instaurat & turres erigit. 232.
Solomon vrbes aliquot condit. 232.
Solomon Tyro artificem accersit. 226.
Solomon Reginæ liberalitatem remunerat. 234.
Salomon Dauidi ex Bethsabe natus. 199.
Solomonis in templi dedicationem sacrificia. 230.
Solomonis solium ex ebore factum. 231.
Solomonis regia tredecim annis absoluitur. 230.
Solomonis tempore pax viget. 223.
Solomonis sumptus quotidiani. 223.
Solomonis currus & equites. ibid.
Solomonis sapientia & prudentia. ibid.
Solomonis templum mense Octobri consecratum. 228
Solomonis victimæ igne cœlesti absumuntur. 229.
Solomonis classis. 233.
Solomoni Deus promittit bona. 230.
Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt. 235.
Solomoni Deus in somnis oblatus, quod maxime cuperet, eum postulare iubet. 221.
Solomoni iuramento regnum promittitur. 215.
Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit. fol. 491.
Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi. 299.
Somnij Pharaonis enodatio. 41.
Sosius Antigonum capit. 644.
Sosius in templo coronam auream Deo consecrat, & ad Antonium proficiscitur. 432.
Stola pontificia in castello Antonia deposita. 524.
Strabo. 433. 406. 409.
Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata. 35.
Stola pontificia in cuius potestate fuerit. 460
Stolæ Leuitarum. 227.
Stirpis Achabi excisio. 269.
Stupri pœna. 108.
Susacus magnis copijs Iudæam inuadit. 241.

T.

Tabernaculum in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Aegypto. 79.
Tabernaculi & sacerdotium dedicatio. 79.
Tabernaculi diuisionis significatio. 73.
Tabernaculorum festum. 82.
Thadamora siue Palmira. 232.
Talentum 600 coronati. 913.
Tapsensium trucidatio. 277.
Tharbis Aethiopum regis filia Mosis coniugium petit. 54.
Tarsus Pauli patria. 13.
Thaumastus Caij seruus potu libertatē impetrat. 531.
Theatrum & amphitheatrum. 456.
Theatrum & Athletica certamina aliaq; spectacula ab Herode instituta. 451.
Theatrum. 550.
Terra aranda. 106.
Terræmotus in Iudæa, quæ circiter 10000. hominum opprimit. 441.
Templum Hieros. obsessum. 358.
Templum integro triennio desertum. 354.
Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta. 295.
Templum dedicare. 461.
Templum ædificare cœptum. 312.
Templum in partes duas diuisum. 225.
Templum in monte Garizin. 331.
Templum quando dedicatum. 315.
Templum concedente Ptolemæo, in Aegypto ædificatur. 369.
Templi ac porticus descriptio. 902.
Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde. 406.
Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa. 307.
Templi pars exterior & ima vrbs capta. 431.
Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit. 581.
Tempus exitus ex Aegypto. 59.
Termini terræ non mouendi. 106.
Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen. 51.
Theophrastus. 884.
Thesaurus ad templi structuram congestus. 214.
Thesauri diuini custodes Mosis posteri. 216.
Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum principatum prædicit. 532.
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. 533.
Tiberius Alexander Iudææ præses. 574.
Tiberius Isidis sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat. 523.
Tiberij funus. 534.
Tiberienses in Iosephum amarulenta dicteria iaciunt. 604.
Tiberienses Iosepho bellum inferre cogitant. 604.
Tigris. 5.
Tigranes. 395.
Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur. 355.
Timothei milites victi. 355.
Tiro vetus regis miles Herodis sæuitiam execratur. 661.
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat à ducibus & militibus in carcerem conijcitur. fol. 488.
Tiro cum trecentis ductoribus militum apud populū accusatus interficitur. 488.
Tiro à regis tonsore & proprio filio se regi insidias struxisse accusatus. 488.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. fol. 661.
Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaris contra Tyrios. 282.
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt. 555.
Titus militibus agit gratias. 848.
Titus fortibus militibus præmia pollicetur. 849.
Titus militibus prædam largiter distribuit. 849.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. fol. 853.
Titus per omnes Syriæ ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 854.
Titus Hierosolymæ excidium miseratur. 855.
Titus Vespasiani natalem celebrat. 851.
Titi ad Antiochiam aduentus. 854.
Titi erga populum misericordia. 613.
Tormenta. 924.

Iromus Solomoni ligna promittit, eorumq; vice frumentum petit. 224.
Iromi legati ad Solomonem. 224.
Israelitæ possessionibus suis eiecti alio, traducuntur. regno Chuthæis dato. 281.
Israelitæ Obela suadente ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domum remittunt. 279.
Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi. fol. 137.
Israel Propheta populo victoriam pollicetur. 258.
Israelitæ copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt. 128.
Israelitæ hostes, eorumq; idola tollere iubentur. fol. 104.
Israelitæ Pascha celebrant, terræ frugibus fruuntur, & deficit Manna. 116.
Israelitæ quomodo in terra Chanaan victuri. 404.
Israelitæ bellum omittunt. 126.
Israelitæ à Chusarthe oppressi. 130.
Israelitæ mittũt ad Gabaenos, qui sontes ad suppliciũ deposcant. 127.
Israelitæ à Palæstinis superati. 139.
Israelitæ Samueli filiorum iniquitates commemorãt, eumq; vt regem aliquem declararet, obnixè precantur. 151.
Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant. 63.
Israelitæ petitionis suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt. 238.
Israelitæ ab Ainatis fusi fugatiq;. 118.
Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt. fol. 126.
Israelitæ ad montem Sina perueniunt. 68.
Israelitæ in deserto 40. annis erraturi. 87.
Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant. 128.
Israelitæ hostium copiis terrentur. 158.
Israelitæ incolumes per mare rubrum euadunt, quod Aegyptios inuoluit. 61.
Israelitæ absq; Dei mandato & Mosis cum hostibus cõgredi cogitant. 89.
Israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant. 86.
Israelitæ ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. 60.
Israelitæ ex Aegypto discedunt. 59.
Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant. 68.
Israelitæ hostes insequuntur, & reges duos Oribum & Zibum occidunt. 135.
Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur. 63.
Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt. 160.
Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt. 123.
Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi cõferunt. 71.
Israelitæ 40. annos Manna sustentati. 65.
Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti. 65.
Israelitarum ætatis annorum viginti, & supra vsq; ad annum 50. numerus. 78.
Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt. fol. 127.
Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt. fol. 128.
Israelitarum pœnitentia. 149.
Israelitarum Palæstini 4000. trucidant. 145.
Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur. 152
Israelitis Gabaeni sontes non tradunt. 127.
Israelitas Aegyptij persequuntur. 60.
Israeliticum regnum Dauidi iterum offertur. fol. 207.
Israelitici populi ab Aegyptiis concluſi anxietas. 60.
Ismahel Deus exaudit. 19.
Ismahelem cum matre Abraham ablegat. 21.
Issamus. 211.
Isac mactandus annum agit vigesimum quintum. 22.
Isaac risus. 21.
Isaacus peruenit Gerara. 26.
Isaac Rebeccam vxorem ducit. 24.
Isaac mittit venatum Esau. 26.
Isaac Abrahamo promissus. 19.
Isaaci ad parentem responsio. 23.
Iter per saxum coluber dictum. 863.
Izates, Monobazo fratri regni successione relicta, moritur. 573.
Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq; Vologesus cum exercitu occurrit. 573.
Izates ad Parthos scribit, & vt suum regem reciperent, suadet. 571.
Izates Iudæis pecuniam mittit. 571.
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus. 572.
Izates ab Abemerigum Spasini regem missus eius filiam Samacham ducit. 569.
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur, & Monobazum Rempub. donec frater veniat, administrare iubetur. 569.
Izates Artabanum consolatur, eiq; auxilium pollicetur. 571.
Izatæ Eleazarus, vt se circumcideret, persuadet. fol. 570.

L.

LAban cum Iacobo fœdus sancit. 31.
Laban Iacobum persequitur, Deus verò à proposito eum deterret. 30.
Labani contra Iosephum accusatio. 30.
Labani contra Iacobum dolus. 30.
Labosordochus. 302.
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola. 347.
Lances. 227.
Laniena. 578.
Latrones. 425.
Latrones capti & puniti. 481.
Latrones plerunq; ex Ananiæ cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi receptis aliquot è suis, dimittunt. 581.
Laus & nomen Iosaphati apud quosdam. 258.
Laus Eleazari. 922.
Legatus Regius honorifice exceptus, Iosephi libertatẽ apud suos prædicat. 343.
Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum. 400.
Legati Syriæ, templi & vrbis muniendæ causam quærentes ad Iudæos missi. 314.
Legati inuiolabiles. 442.

Legatio Syri ad Achabum. 251.
Legati cum militibus ad Iosephum missi. 597.
Legati Tiberiadem in suam potestatem redigere conantur. 601.
Legatorum Hierosolymitanorum aduersus Iosephum consultatio. 599.
Lex septimi cuiusq; anni. 84.
Legis apud Iudæos exacta obseruatio. 914.
Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus. fol. 105.
Legislatorum iniustitia. 914.
Leges gentium. 914.
Leges graues Iudæorum. 911.
Leges belli & consuetudines. 85.
Leui tribus cultui sacrata. 83.
Leui ta vxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit. 127.
Leuitica tribus in partes 24. diuiditur. 216.
Leuitica trib. hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit. 581
Leprosi Samaritanis hostium castra deserta esse, significant. 264.
Legis tabulæ in arca. 74.
Lycurgus Lacedæmoniorum legislator. 911.
Libertas virtute paratur 554. & pretiosa res est. ibid.
Lia Zelpham adducit Iacobo. 29.
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi. folio 111.
Libertate seruata, optima sepultura. 866.
Libya siue Africa. 14.
Libya denominatur Aphrica. 24.
Ligna pretiosa Solomoni allata. 234.
Linguarum confusio. 12.
Linum & lana. 105.
Lysanias Barzapharni, vt Antigonum in regnum inducat, Hyrcanumque deponat, persuadet. folio 634.
Lysaniam Cleopatra interficit. 439.
Lysias Antiochi filium Regem constituit, eiq; Eupatrois cognomen imponit. 357
Lysias iterum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit. 354.
Lysimachus Apollodotum fratrem occidit & Gazam Alexandro tradit. 390
Lysimachus mendacij arguitur. 893.
Lothus cum suis seruatur. 20.
L. Lentulus consul pro Iudæis sententiam dicit. 414.
Luctus triginta dies. 109.

M.

Machir tertius ex pueris adduci iubetur. folio 925.
Micheæ iniquitas. 641.
Maschera multos Iudæos interficit. 427.
Maccabæum Antiochus atrocius distendi iubet. 925.
Macedonici milites relictis præsidijs Antiochiam se recipiunt. 366.
Madianitæ Amalecitis socijs Israelitas magno prælio vincunt. 132.
Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt. 134.
Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt. 99.
Madianitarum filiæ Hebræos ad Idololatriam perducunt. 100.
Madianitarum & confœderatorum centum viginti millia trucidati. 135.
Magnus annus. 11.
Magna seditiosorũ multitudo in cloacis deprehensa. 851.
Magedo. 232.
Mandatum Dauidis de parcendo filio. 205.
Mandatum Dauidis de transportanda arca. folio 191.
Mandatum de arca, cæteraque sacra supellectile in templum reponenda. 214.
Mandatum regium de statua adoranda. 300.
Mandatum de dimittendis exteris. 317.
Mandatum de sumptibus ad structuram templi præbendis. 315.
Mandatum de altari exstruendo. 213.
Manna quid significet. 65.
Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur. 415.
Malchus beneficiorum Antipatri immemor. folio 632.
Malichus Antipatrum veneno necari procurat. 415.
Malichus, Hyrcano sese adiungit. 632.
Malichum tribuni Herodis interficiunt. 633.
Malle expugnata. 355.
Manna Israelitas Deus cibat. 65.
Manaemus Israelis rex. 277.
Manachases, 75.
Manahemus regnum futurum prædicit. 458.
Manasses sacerdotium, ob exteram, si retineat fœminam ab eo remouẽdus, spe maioris boni negligit. 329.
Manasses vrbem lustrat & templum denuo consecrat. 287
Manasses in Babyloniam captus abductus postquam resipuit, regno restituitur. 287.
Manasses voti sit compos. 329.
Manassæ impietas & crudelitas. 286.
Manassæ mors. 287.
Manochi angelus iterum apparet. 139.
Manethon Aegyptius historiographus. 888.
Manethonis & Chæremonis historiæ cõparatio. 892.
Manethonis figmenti depulsio. 890.
Manethonis de Aegyptiorum leprosis fabulosa. 888
Manethonis & Chæremonis historiæ discrepantia. 893.
Mar amarorem significat. 63.
Marcus Crassus reliquum templi aurum aufert. fol. 628.
Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymis ex templo aufert. 406.
M. Antoninus Tyriorum Magistratibus scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatẽ ademptam restituerent, iubet, saltis tamen saluandis. 418.
Marcus sexti successor in Syria. 415.
Marcus Agrippa. 340.
M. Antonius Dux. 627.
Marcus Sexti successor. 631.
Mardocheus insidiatores reges prodit. 321.

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat. 321.
Mariamme morosa fœmina. 448.
Mariamme ex odio Herodi, qua Hyrcano auo fecerat, obijcit. 652.
Mariamme sese apud Herodem excusat eiq; recõciliatur. 438.
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragijs damnata in carcerem coniicitur. 448.
Mariamme Archelaum dedignata in Demetrij thalamum migrat. 577.
Mariamne soror Mosis defuncta. 95.
Mariamme. 576.
Mariammen & Iosephum Herodes interfici iubet. 652.
Mare rubrum finditur. 61.
Maris & decem labrorum usus. 226.
Marsyas Agrippæ Tiberij mortem nunciat. 533.
Marsus Syriæ Præfectus. 564.
Marthace Archelai mater moritur. 508.
Marsus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à muniendæ vrbe desistat, suadet. 564.
Massada. 636.
Masadæ situs. 863.
Masnaempthes. 75.
Massabazanes. 75.
Mater septem cruciatus anteque cruciaretur, excepit. 931.
Mater ambustos filios in pœnas vltro concomitatur. 331.
Matris hortatu Ioab fratris benedictionem, anteuertit. 26.
Matris ad septem filios ante supplicium adhortatio. 932.
Matthias Theophili filius Pontifex. 581.
Matthias cum filijs alijsq; nonnullis in desertum se confert. 351.
Matthias Idolorum cultum extirpat. 351.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concordiam adhortatur. 351.
Matthiæ & eius filiorum pietas, & zelus. 350.
Matthiæ mors. 352.
Matthiæ sacerdotium ademptum, in cuius locum Iozarus surrogatur. 502.
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum infert. 616.
Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat, supplicio deflent: Herodi caros in vindictam ab Archelao deposcunt, & pontificii sacerdotium abrogari postulant. 506.
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent. folio 620.
Megasthenes de Nabuchodonosoro. 301.
Mela Archelai Cappadocum regis filia. 484.
Melchisedeck rex iustus. 18.
Memphis in AEgypto. 408.
Memphibostus à calumnijs Sibæ se purgat. 208.
Memphibostus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidis adhibetur. 194.
Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit. 231.
Menander de fame tempore Eliæ. 247
Menandri Ephesij testimonium. 880.
Mendacij de iuramento depulsio. 903.
Mendacij à Possidonio & Apollonio in Iudæos conficti reiectio. 900.
Mensa aurea ponderis talenti magni. 857.
Mensa aurea. 336.
Mensa sacri panis. 227.
Mensa. 74.
Mensuræ. 227.
Mensuras & pondera Cain excogitat. 7.
Merces. 111.
Merces meretricis. 105.
Meretricis nuptiæ. 108.
Messenes Amenophis filius. 892.
Mesopotamitæ vltrò ad Dauidem deditionem faciunt. 196.
Methir. 75.
Michæas verus propheta. 255.
Michol Regis seruis, Dauidem agrotare; persuadet. 168.
Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat. ibid.
Milites sublatis signis ad Claudium tendunt. 560
Milites vnum Imperatorem à senatu creari postulant. 559.
Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant. 55.
Mille Iudæi Herodem accusaturi Tyrum conueniũt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur. 419.
Mille & quingenti sacerdotes Iudæorum decimas accipiunt. 885.
Mira Maccabæi victoria, vt post multos conflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. 356.
Mira hostium excæcatio, per fluentis vmbram facta 261.
Miraculo vaticinium confirmatur. 239.
Mithridates Antipatrum apud Cæsarem laudat. 408.
Mithridates, Orsanes. 405.
Mithridates rex Ponti à pharnace filio occisus. folio 402.
Mithridates Pelusium proficiscitur, eoque Antipatri ope potitur. 629.
Mithridates ab vxore vt Anilæum bello impetat, accensus. 543.
Mithridatis de Ægyptijs victoria. 629.
Mithridatem Anilæus dimittit. 543.
Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq;. 131
Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt 258.
Moabitarum rex filium proprium sacrificat. 261.
Moabitarum maximæ strages. 193.
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeas ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscipit. 569.
Monumentum Ionathæ. 379.
Morbus Alexandræ & Aristobuli conatus. folio 395.
Morbus Ezeciæ & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio. 285.
Mores Persarum 914.
Mori liber, apud Iudæos honor & gloria. 868.
Mors quarti fratris. 927.
Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. 33.
Mors Nabuchodonosoris. 301.
Mors Abiæ. 244.

Mors Salomonis. 237.
Mors Dauidis & quantum filio ad structuram templi reliquerit. 218.
Mors Ptolemai. 372.
Mors Neemiæ. 320.
Mors Alexandri. 396.
Mors natu maximi fratris. 926.
Mors Iosiæ. 289.
Mors Basanis, filij item in succedentis cades. folio 246.
Mors Apionis. 905.
Mors Iosephi. 347.
Mors septimi fratris. 930.
Mors Alexandri, & bella inter successores orta. fo. 332.
Mos in rege laudandus. 824.
Mos lustrandi populum. 95.
Mos Athenienſium. 913.
Mos veteribus iurandi. 24.
Moses 120. ætatis anno ablatus. 113.
Moses soceri consilium admittit. 69.
Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decē præceptorum tabulas ad populum reportat. 69.
Moses Deum orat, vt aquam vitiosam potabilē reddat. 63.
Moses in Madianitas mouet. 101.
Moses & Aaron Deo supplicant. 87.
Moses populum vt Deo totum se dedat hortatur. folio 60.
Moses natus. 51.
Moses in flumen proijcitur. 51.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in sanguinem. 56.
Moses in Aegyptum ad liberandos Israelitas mittitur. 56.
Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur. 56.
Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertant hortatur. 64.
Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat. 64.
Moses opem Dei implorat. 64.
Moses in Aethiopes mouet. 53.
Moses in tabernaculo Deum consulit. 80.
Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat, hortatur. 57.
Moses vnde nominatus. 52.
Moses ab Abrahamo septimus. 52.
Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptiuus filius. folio 52.
Moses ducem atque consultorem Deum habet. 906
Moses diuina Prouidentia morti eripitur. 53.
Moses ad Madienam vrbem profugit. 54.
Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem contra pastores. 55.
Moses populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur. 66.
Moses leprosus non fuit. 892.
Moses Iudæis eos qui apud alios putātur dij propter appellationē ridere ac blasphemare interdixit. 912.
Moses quoslibet legislatores antiquitate præcedit. 905.
Moses & aliorum legislatorum comparatio. 907.
Moses Imperator bonus & vates: 114
Moses virga petram ferit, & larga prosilit vnda. 66.
Moses Israelitis Codicem leges scriptas & instituta continentem tradit. 104.
Moses Hebræos iureiurando ad legū custodiam astringit. 112.
Moses retrò populum ducit in desertum. 89.
Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat. 106.
Moses ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. 56.
Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat, hortatur. 56.
Moses à Moy quod Aegyptijs aquam significat, dictus 892.
Moses vir maximæ autoritatis. 87.
Moses populum numerat. 85.
Mosis contra Apollonium & Lysimachum defensio. 905.
Mosis libri sacri in templo reperti. 288.
Mosis carmen & benedictio. 112.
Mosis & Hebræorum contra Aethiopes victoria. 54
Mosis ad Deum precatio. 92.
Mosis ad Israelitas oratio. 70.
Mosis virga in Draconem mutata. 55.
Mosis manus alba. 56.
Mosis ad Idumæos legatio. 95.
Mosis virga deuorat Aegyptiorum virgas. 57
Mosis ad Deum precatio. 92.
Moses vniuersos Iudæos ad legis auditionem congregari præcipit. 407.
Mosis ad Corem seditiosum oratio. 91.
Mosis vita. 916.
Mosis ad Sehonem Amorræorum regem legatio. folio 95.
Mosis ad populum Israeliticum ante obitum oratio. 103.
Mosis ad Israelitas vt Deo ipsiusq; mandatis sint obedientes adhortatio. 103.
Mosis duo filij Gerso & Eleazarus. 56.
Mosi insidiantur Aegyptij. 54.
Mosi Deus in rubo ardente apparet. 55.
Mosen & Israelitas miraculis Deus cōuincit, vt ipsius promissionibus fidem habeant. 55.
Mosen lapidibus obruendum clamant. 90.
Mosen AEgyptij exercitus ducem postulant. folio 53.
Mosen Pharao propellit. 58.
Mulier intemperans & libidini dedita. 439.
Multi Iudæi à Romanis deficiunt. 596.
Multi Herodi sese adiungunt. 424.
Munera Solomoni allata, eiusque equitatus. folio 235.
Mutatio nominum vnde orta. 141.
Mures Azotiorum vrbem vastant. 148.
Murmur populi contra Mosen. 87
Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet. 109.
Mutuum reddendum. 109

N.

NAas Ammanitarum rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert. 155.
Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit. 143.

Nabal in tantum se conijcit mœrorem, vt toto corpore sideratus mortem obiret. 177.
Nabalus fatuus. 176.
Nabali gregibus à Dauide parcitur. 176.
Nabathea regio. 21.
Nabathæi profligati. 405.
Nabrodes siue Nemroth. 14.
Nabúchodonosorus Babylonia Rex contra Aegyptum. 290.
Nabulassarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldæorum rex. 881.
Nabuchodonosor patri in regno succedit. 882.
Nabuchodonosoris visionis oblatæ oblitus, Magos ac vates accersit, eisq; mortẽ, ni indicarent, minatur 298.
Nabuchodonosor regias extruit. 882.
Nabuchodonosorus fœdifragus. 291
Nabuchodonosor Tyrum obsidet. 883.
Nabuchodonosor rebellantes imperio subijcit. folio 882.
Nabuchodonosoris successor. 882.
Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. folio 290.
Nabuchodonosori recepti in vrbem sæuitia. 291
Nacebus cum viginti quinque Arabum cæsus. 481.
Nadab & Abiu, Aaronis filij combusti. 79.
Nadabus rex Israelis. 244.
Nathan Dauidem propria sententia damnatum, grauiter accusat, eiq; pœnas denunciat. 198.
Naula & cinnyra. 227.
Nauigatio & iter Vespasiani. 849.
Nearda Nisibis Babylonia vrbes. 539.
Neemias concessa potestate, populum ad restituenda mœnia & templum hortatur. 318.
Neglectus cultus diuini omnium malorum causa. folio 239.
Nephanus. 211.
Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. 12.
Nero imperator. 577.
Nero tyrannus. 577.
Nebula in templo. 228
Nicolaus Herodem & Archelaum excusat. 514.
Nicolaus Syllæum accusat & Herodem excusat. folio 485.
Nicolaus Historiographus regis Adadi eiusq; cũ Dauide belli meminit. 193.
Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem dimissus 482.
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit. folio 464.
Nicolaus Damascenus de arca Noe. 10.
Nicolaus Damascenus. 382.
Nicolaus Damascenus accusationem à Rege cœptam persequitur. 498.
Nicolaus ea tantum attingit quæ ad Herodis gloriam pertinent, facinora aut alia specie afficta fucat, aut quantum potest occultare studet. 475.
Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat. 487.
Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur. 360.
Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur. 360.
Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit. 361.
Nicauli Aegypti & Aethiopiæ Regina ad Salomonem venit. 233.
Nigliſar. 302.
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæis commercium Græcorum. 877.
Nisan vel Xanthicus, nobis est Aprilis. 9
Noba sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur. 172.
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diris deuouet. 14.
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis. 10.
Noe in aliam regionem migrat. 8.
Noe precatur, ne Deus terram iterum inundaret. 10.
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat. 11.
Noe ætas, 950. anni. 11.
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerũ reperitur. 906.
Nomina regum Aegyptiorum sibi succedentium. folio 879.
Nomina filiorum Iacobi & explicatio. 29.
Nomina regionum & gentium. 13.
Norbanus. 552.
Norma magistratus & legislatorum. 3.
Nouarum rerum studia Hierosolymis gliscunt. folio 586.
Nubes super tabernaculum. 85.
Nulla fides, pietasq; ne in socero quidem. 381.
Numerus Iudæorum è Babylone profectorum. 312.
Numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat, qui prophetare incipit. 163.

O.

Oba siue Soba. 180.
Obades rex Arabum. 477.
Obedas rex Arabum. 391.
Obedias centum Prophetas absconditos sustentat. fol. 248.
Oboda defuncto Aeneas in Arabum regnum succedit. 482.
Obediam Elias Regi aduentum suum nunciare iubet. 248
Obedientia erga magistratum. 103.
Octodecim millia Iudæorum in Syria iugulata 60000. in Aegypto perempta. 867.
Odium filij in patrem proditur. 477.
Officium Iudicum. 105.
Officia à Dauide distributa. 210.
Oges Rex cum exercitu trucidatur. 97.
Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur. 259.
Ochozias Achabi filius rex Israelitarum. 258.
Ochozias absque liberis decedens, Ioramo fratri succedenti locum facit. 295.
Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura. 268.
Ochoziæ milites attrahendi causa missi ab igne consumuntur. 259.
Octauius Augustus Iulio successit. 632.
Olda prophetissa à Iosia consulitur. 288.
Olympij Ludi. 472
Omnis benevolentia iusque naturæ calumnijs cedit. 619.

Omnia Græcorum noua: apud Aegyptios autem atq; Chaldæos & Phoenicas res gestæ antiquissimam habent memoriæ traditionem. 873.
Onias Pontifex Aegypti, regem non soluendo tributum, ad iram commouet. 342.
Onias annuente Ptolemæo in Aegypto oppidum & templum condit. 870.
Onias Apollonij vitam oratione promeruit. folio 929.
Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur. 399.
Onias Pontificis filius in Aegypto templum Hierosolymitano simile extruit. 359.
Onias Pontifex, qui & Menelaus, à rege abducitur. 359.
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis. 331.
Onias & post eum Simon filius Pontifex. folio 347.
Onias, Pontificis Oniæ filius, in Aegypto templum ædificare molitur. 368.
Onias Pontifex ad Ptolemæum effugit. 615.
Oniæ templum in Aegypto extructum. 871.
Lupus Iudæis templum claudit. 871.
Opinionis Lysimachi depulsio. 894.
Opera Dei. 908,
Ophin & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem deuenit. 146.
Oppida refugij. 102.
Oppida curuum. 235.
Oppugnatio Ierusalem à Dauide suscipitur. folio 189.
Optimates Iudæorum Phasaelum & Herodem accusatum veniunt. 633.
Oraculum à Ioanne petitur quod tamen negligitur. 297.
Oratio serui Abrahami & Rebeccæ. 25.
Oratio Solomonis qua primum Deo pro acceptis beneficijs gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur. 229.
Oratio Dauidis in Iebosthi interfectores acerrima, pœnaq; illis irrogata. 189.
Oratio Abrahami ad Isa cum ante mactatum. folio 23.
Ordo castrorum cum tabernaculo. 85.
Ordo fabrorum lignariorum in Libano. 224.
Ordo cæmentariorum & aliorum operariorum. folio 224.
Ordinis & communium legum amatores mansuetudine atque virtute præstant. 905.
Origo legum Iudaicarum. 915.
Origo Legum apud Græcos. 906.
Origo nominis omnium rerum. 5.
Orodes rex Armeniæ. Antiochus rex Comagenæ. 521.
Oronna Iebusæus. 213.
Oronna aream Dauidi donat. ibid.
Ornamenta Solomonis regia. 231.
Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis. fol. 190.
Osarsiphus postea Moses vocatus. 890.
Osarsiphus Dux Auaris. 889.
Osea impietas & pœna. 279.
Ossa humana per templum sparsa 519
Oza Dei arcæ manum admouens è vestigio expirat. 191.
Ozias vocationem suam transgressus, punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur. 277.
Ozias rex Iuda. 276
Ozia expeditio & vrbis per eundem restauratio. folio 276.
Oziæ diuitiæ & exercitus. 276.

P.

Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit. 419
Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo, vt legatus iret ad Barzapharnem suadet. fol. 420.
Pocori dolus & insidiæ. 635.
Palatium Tiberiade ab Herode extructum. 589.
Palatium Tiberiade incensum. 589.
Palæstina à Phylistino nominata. 14.
Palæstini Sauli filiorumq; corpora crucibus affigunt. 183.
Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occidun tur, partim in fugam vertuntur. 190
Palæstini ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant. 191.
Palæstini in Hebræos bellum parant. 178
Palæstini Hebræorum regionem populantur. folio 158.
Palæstini terga vertunt. 165.
Palæstini in Israelitas signa mouent. 158.
Palæstinorum triginta millia cæsa 165.
Palæstinorum fuga. 191.
Palæstinos Ezetias vincit. 281.
Panes propositionis. 82.
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas. 62.
Paradisus. 5.
Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. 57.
Pharao Hebræorum masculos necari edicit. 50.
Pharaonis Aegyptiorum regis somnium noctu oblatum. 40
Pharaonis somnium de septem bobus. 40.
Pharaoni prodigia exhibet Moses. 56.
Phaceias. 278.
Pharisæi Regi non iurant, propterea mulctati Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur. 493.
Pharisæi Alexandræ Reginæ insinuati paulatim procuratores habentur cunctisq; regijs commodis fruuntur. 622.
Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis. 394.
Pharisæi astuti & arrogantes. 493.
Pharisæorum dogma. 518.
Pharisæorum in populo licentia. 392.
Pharisæorum inuidia & accusatione temeraria multi boni trucidati. 622.
Phraates Parthorum rex, per insidias à Phraatace filio sublatus. 520.
Phraates interfectus. 520.
Phasaelus beneuolentiam Hierosolymis habitantium erga se auget. 670.
Phasaelum ad saxum caput frangit. 636.

Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit. fol. 422.
Phaſaelus & Herodes Antipatri filij. 630
Phaſaelus Parthum & ciuitate & hoſpitio cum quingentis equitibus recipit. 635.
Phaſaelus Felicem ſuperat, Hyrcanoq; ingrati probrũ. obijcit 633.
Phaſaelus turris & oppidum. 412.
Phaſaeli turris. 650.
Phaſaeli ciuitas. 650.
Phaſaeli Reipub. forma. 410.
Phaſaelo Antigonus pro remedio venenum mittit. 422.
Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt. 422.
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipſe verò re cognita, ipſorum manibus effugit. 421.
Parthi Antigonum regem conſtituunt. 636.
Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt. folio 420.
Parricidium publica vitæ ac naturæ iniuria. 499.
Placidus contra Ioſephum. 598.
Plantarum ante quartum annũ fructus prohibiti. 106
Paſcha decimaquarta Aprilis dies. 82.
Paſcha celebratur. 315.
Paſchatis celebratio. 289.
Paſſio ſeptem filiorum & matris. 918.
Patricida. 285.
Pauimentum ianuæ, omniaq; alia templi auro illita. 226.
Pax nummis redimitur. 277.
Pax tempore Ioſaphati. 254.
Phœnices & Cadmus Græcarum literarũ inuentores 873.
Phœnicum de Iudæorum antiquitate teſtimonium. fo. 883.
Præda populo diſtributa. 119.
Precatio Ioſaphati in templo Hieroſolymitano pro victoria obtinenda. 258.
Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerant exteras. fol. 317.
Præda ex bello capta. 193.
Precatio Solomonis ad Deum. 228.
Precibus & ſacrificijs Noe Deum propitium reddit. 10
Prædæ diuiſio. 123.
Prælium inter Antigoni milites & Ioſephum Herodis fratrem. 638.
Prælium inter Abſalomum & Ioabum. 205.
Prælectio legis Moſaicæ. 318.
Præfecti & Duces Salomonis. 222.
Præmium piorum doctorum. 254.
Præmium obedientium legi. 910.
Præſagium de Moſe. 50.
Pecunia corruptus Iudex. 417.
Pella diruta. 393.
Pegmatum fabricatio. 856.
Pentecoſte. 420.
Per tribus & familias ſortitio. 154.
Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moſes moratur. 71.
Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur. 449.
Petra ciuitas Arabiæ. 636
Petronius prius de Caij morte literas, quàm de neceſſitate ſibi ipſi inferenda accipit. 539.
Petronius ad Caium ſcribit. 538.
Petronius Iudæis ſe Caio ſcribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturam adhortatur. 537
Petronium Caius in Syriã mittit, eiq; vt Iudæos ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat mandat. 536
Petrònio Iudæi Tiberiadem occurrunt, ſupplicantes ne ſacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret. 536.
Pheroras Herodi, ſe Cypron alteram ipſius filiam ducturum pollicitus, non ſtat promiſſis. 476.
Pheroras Herodis filiam ſibi in coniugium oblatã propter ancillam propriam faſtidit. 475.
Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet. 476.
Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationum fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur. 480.
Pheroras ac Salome Alexandrum & Ariſtobulum apud Herodem accuſant. 467.
Pheroras atra veſte inſtructus cũ lachrymis ad pedes Herodes accedit, ac veniam petit. 657.
Pheroras, mediante Archelao Herodis iracundiam mitigat. 658.
Pheroras moritur, & Hieroſolymis ſepelitur. 664.
Pheroras Solomones hoc eſſe commẽtum ait, quæ tamẽ vehementer negat. 472.
Pheroras à mulieribus deceptus. 492
Pheroras vxorem dimittere recuſat. 493.
Pheroræ Herodis fratri Cæſar tetrarchiam concedit. 457.
Pheroræ liberti vxorem veneficijs accuſant. 495.
Pheroræ coniunx quid cum veneno ſit actum, ingenuè fatetur. 665
Pilatus ſigna cum Cæſaris effigie in vrbem infert, quæ dum populus acriter inſtat; Cæſaream transfert. 521.
Pilatus apud Vitellium accuſatus Romam mittitur. 523.
Pilatus inducturus aquas Hieroſolymam ſeditionẽ concitat. 521.
Pietas Iothani. 278.
Pietas Ioſaphati. 254.
Pictores & plaſtæ Deorum multitudinis autores. 913.
Pignus. 109.
Pij Iſraelitæ redeunt ad Roboamum. 239.
Pincernæ ſomnij explicatio. 39.
Piorum doctorum in hac vita conditio. 253.
Pyræus Athenienſis portus. 455
Piſtoris ſomnium. 39.
Piſtoris ſomnij enodatio. 40.
Pythium templum ad Herode extructum. 472.
Pythoniſſa Saulum vt menſa apposita uires refoueret, adigit. 180.
Philippus Herodis filius. 513.
Philippus, Iacimi filius. 596.
Philippus ab Antiocho ſupplicio affectus. 359.
Philippus Herodis frater vir modeſtus & amator quietis moritur. 525.
Philippi, Iacimi filij periculum. 587.
Philippi ditio Syriæ attributa. 529.
Philo Iudæorum legatus à Cæſare repulſus cauſam Deo committit. 566.
Philoſtratus. 302.

Phineis vxor Ioachaben parit & moritur. 147.
Phineæ ad Rubenitas oratio. 124.
Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit. 101.
Phison, siue Ganges. 5.
Phistion apud Dacos. 519.
Primus vini potentiam prædicat. 309.
Primitiæ frugum. 82.
Primogenitus ius suum retineat. 108.
Principes Israelitarum ingentem vim auri, argenti, æris & gemmarum ad templi structuram conserũt 217.
Principum tribuum sacrificia & dona. 80.
Priscorum Vita quamobrem prorogata, nunc non peraequè. 11.
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Ptolemæo duce. 341.
Pollio & Sameas Pharisæi apud Herodem in præcipuo honore. 433.
Pompeius templum oppugnare parat. 402
Pompeius Hierosolyma oppugnat. 402
Pompeius multas præclaras ciuitates ab imperio Iudæorum liberat. 626.
Pompeius in Aristobulum mouet. 401.
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum instructus Aristobulum petit. 624.
Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit. 400.
Pompeius templum ingressus nihil attingit. folio 403.
Pompeius illos qui maxime belli causa fuissent, securi percussit. 626.
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit. 403.
Pompeius vna cum suis comitibus sanctum sanctorũ ingreditur. 625.
Pompeius in vrbẽ venit, eique regia domus traditur: Aristobulus cum suis in templum concedit. 625.
Pompeius fossamque vallemque replet, ac diem septimum obseruat. 625.
Pompeius vrbem qua ex parte facilior esset accessus, explorat. 624.
Pompeius Hierosolyma obsidione cingit. 624.
Pompeius aggeri turres imponit. 625
Pompeius cum suis in fanum irrumpit. 625.
Pompeij continentia. 625.
Pœna serpentis. 6.
Pœna furti iuxta legem Moysis. 462.
Pœna talionis. 110.
Pœna criminum quæ furore capti Iudæi contra gentiles ausi fuerunt. 866
Pœna vim inferentis virgini. 909.
Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos 236.
Pœna mulieris pro virgine desponsata, talis postea nõ inuenta. 108.
Pœnitentia populi. 87.
Pontius Pilatus Iudæorum præses. 520
Pontificis aurea corona triplex. 77.
Pontificis ornatus. 75.
Pontifices apud Iudæos à duobus millibus annis denominati filij à patre conscripti sunt. 875.
Pontifices Hierosolymitani. 295.
Pontifices in vniuersum octuaginta tres. 582.
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 582.
progenies Aaron. 582.
Pontificum cum sacerdotibus dissidium. 579.
Populus in proseucham conuenit. 602.
Populus Israeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit. 70.
Populus à Roboamo onerum mitigationem petit. folio 237.
Populus in proposito creandi Regem pertinaciter perseuerat. 152.
Populum Rex dimittit. 230.
Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus. 546.
Porticus præalta superuallem extructa. 460.
Porticus ante templum. 225
Post diuturnam ac continuam siccitatem repente imber decidit. 538.
Postremum capitulum contra quorundam derogationes & maledicta. 887.
Potentia ad salutem data. 46.
Potipharis vxor de concubitu Iosephum solicitat. fol. 37.
Proceres Hebræorum Hebronem ad Dauidem conueniunt, eumque Regem declarant. 189.
Profunditas fundamentorum templi. 225.
Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petunt. 375.
Progenies filiorum Gomar. 13.
Progenies filiorum Iauani. 13.
Progenies Chananæorum. 14.
Prophetia contra Basanem regem. 245.
Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur. 239.
Prophetarum oracula veneranda. 256.
Propositio quam tractandam sumit Iosephus. 875.
1. Ptolemæus Lagi. 898.
2. Ptolemæus philadelphus. 878.
3. Ptolemæus Euergetes. 898.
4. Ptolemæus Philometor. 898.
5. Ptolemæus Physcon in Iudæos grassari desinit. 898.
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum στοργὴν naturalẽ valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat. 381.
Ptolemæus Asiæ regnum sibi oblatum Demetrio tradendum suadet. 372.
Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit. 371.
Ptolemæus Epiphanes rex Aegypti, in Syriæ Reges mouet. 341.
Ptolemæus fratres Ioannis vna cum matre occidit. 618.
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent. 352.
Ptolemais à Cleopatra obsessa & expugnata. 389.
Ptolemais vi expugnata. 389.
Ptolemæus Lathurus rex Aegypti à matre Cleopatra è regno iectus Ptolemaidensibus auxilio venit. 388.
Ptolemæus Sepphorim aggreditur. 389.
Ptolemæus iectus ex Aegypto. 390.
Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus. 401.
Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit. folio 389.
Ptolemæus Philadelphus. 2.

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudais incutiat, humanas carnes coquere iubet. 389.
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus. folio 640.
Ptolemæus Præfectus interficitur. 427.
Ptolemais à Ptolemæo obsessa. 388.
Ptolemæi. 232.
Ptolemæi erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas. 617.
Ptolemæi Epiphanis filij, philometor & physcon. folio 348.
Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationẽ collata. 338.
Ptolemæi filius minorem Antigoni filiarum coniugio suo copulat, ob eamque causam à patre occiditur 628.
Ptolemæo à genero insidiæ structæ qua etiam de causa filia ab eo abstracta, Demetrio promittitur. folio 372.
Publius Petronius Dorièn sibus, vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant, scribit. 563.
Pueri leges ediscant. 105.
Puerorum constantia. 925.
Puerperæ leges. 83.
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hierosolymis in foro commissa. 634.
Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem. 420.
Purificationes corporum. 900.
Purificationes in sacrificijs. 909.
Puteus. 110.
Phruræa festa. 327.
Pseudalexander 514. *Romam peruenit,* 515. *Cæsari imponere non potest.* ibid.
Pseudopropheta ex Aegypto Iudæos in Olueti monte prodit. 578.
Pseudopropheta placentia prædicunt. 255.

Q.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat. folio 71.
Qualis vxor sacerdoti ducenda. 84.
Quando ædificatio templi sit incepta. 225.
Quando potissimum Deus auxilium afferre soleat. 60.
Quando & quomodo iuramentum seruandum. folio 129.
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit. folio 584.
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit. 529.
Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam. fol. 60.
Quas vrbes Iudæi receperint inhabitandas. folio 627.
Quatuor millia militum à Ioanne ad Iosephum deficiunt. 607.
Quatuor reges trucidati. 120.
Quatuor Paradisi fluuij. 5.
Quæ in templo posita fuerunt. 902.
Quæ hosti potissimum in militia opponenda. 150.
Qui homines immundi. 83.
Qui homines ad sacerdotium euecti. 908.
Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint. 552.
Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat. 2.
Quid Græcorum prudentissimi de DEO sapuerunt. 906.
Quidam rerum fastigium affectant. 560.
Quinque reges Sodomitarum. 17.
Quinquaginta Iudæorum millia Seleuciæ occisi. folio 544.
Quirinus Syriæ censor. 517.
Quirinus vt ciuium facultates percenseret, & Archelai pecunias in suam potestatem redigeret, in Iudæã venit. 517.
Quirinus in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet mittitur. 517.
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudiũ peruenit. 560.
Quintilius Varus Syriæ Præfectus. 497.
Quintiliam Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed à Popedio muneribus affecto absoluitur. 546
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. 47.
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & vrbem Hierosolyma ædificarint. 894.
Quando Hierosolyma expugnata. 431.
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit. 18.
Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. 63.
Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. 34.
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiis eorum offensus. 19.
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi. folio 900.
Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. 24
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia infratrum inuidiam incurrit. 34.
Quomodo Mose duce Aegyptum reliquerunt. 59.
Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. 35.

R.

Rabatha obsidione cingitur. 196.
Rachel ex partu moritur. 33.
Rachel insigni forma prædita. 28.
Rachel parentis Deos aufert. 30.
Rachel Iacobo Balam adducit. 29.
Rachel exploratores contegit. 115.
Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit. 55.
Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit. 68.
Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit. 68.
Rapsaces conuocato Ezeciæ in colloquium, deditionem suadet. 283.
Ratio affectus domina. 930.
Ratio principatum passionis obtinet. 918.
Razarus cum Adero hostis Solomonis. 236.
Rebellio Antiochiensium & vltio subsecuta. 374.

Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum. 668.
Reconciliatio inter Herodem & filios facta. 653
Rex Arabum Antiochi milites ex improuiso inuadit. 621.
Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet. 20.
Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur. 47.
Rex & populus iuramento ad Dei cultum astringitur. 271.
Regis Persarum mandatum, vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet. 321.
Regis erga Iudæos liberalitas. 334.
Regis ad septem fratres adhortatio. 924.
Reges pastores vocati. 878.
Regum Aegyptiorum cum pastoribus pacta. 879.
Regia Herodis. 864.
Regia Ieroboami. 238.
Regia ab Iudæos obsessa. 510
Regiæ literæ pro Iudæorum incolumitate. 326.
Reginæ domus, aliæq; aulæ. 231.
Reginæ callidum contra Antigonum consilium. 619
Reformatio cultus Dei. 281.
Reipublicæ forma Hierosolymis instituta. 315.
Religio in Israelitico populo renouata. 245.
Repetitio præceptorum legis. 910.
Res immundæ. 83.
Responsum diuinum ad Iosuæ preces. 118.
Responsum Syris legatis datum. 251.
Responsio Eleazari ad Ptolom. literas. 235
Responsio ad obiectionem de Asini capite. 900.
Restauratio cultus diuini. 271.
Rixæ muliebres. 475
Roboamus pro scutis & Clypeis aureis parem æreorum numerum facit. 242.
Roboamus moritur, eiq; Abias in regno succedit. fol. 242.
Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur. 238.
Roboami vrbes munitæ. 239.
Roboami vxores & liberi. 239.
Romanus exercitus hybernatum dimissus. 425.
Romæ rumor Tiberium esse incolumen spargitur. folio 533.
Romani ex magnis diuitijs non minimam partem in ruinis inueniunt. 855.
Romani vrbe ac victoria potiuntur. 845.
Romani consilij fortitudinem & obstinatum contemptum mortis admirantur. 869.
Romani totam funditus eruunt ciuitatem ac templũ. 848.
Romani cloacas rimantes & sepulchra eruentes, multas opes inueniunt. 847.
Romani pugnam expectant. 869.
Romani vincunt & Aristobulum cum filio Romam perducunt. 627.
Romanorum in Iudæos humanitas. 614.
Romanorum gloria minuitur si quantum pro Hierosolymis desudauerint aliquid derogatur. 613.
Romanorum de Iudæis triumphus. 614.
Romanorum notitia sero ad Græcos peruenit. folio 877.
Romanorũ erga Iudæos magnanimitas & modestia. 900.
Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio. 42.
Ruben noctu venit ad puteum. 36.
Ruben fratris necem remoratur. 35.
Ruben Iosephum in puteum proijciendum ibique necãdum suadet. 36.
Rubenitarum responsio. 124.
Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt. 510.
Rumor vanus de Herodis morte sparsus. 437.
Ruta mirabilis magnitudinis. 858.
Ruth socrus suam ad pedes Bozi cubat. 144.
Ruth in Bethlehem proficiscitur. 144.

S.

Saba regia obsidione cincta. 54.
Sabbathum. 4.
Sabbathum Iudæorum. 887.
Sabbaticus fluuius. 854
Sabachis. 211.
Sabinus Herodis pecuniã & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit. 507.
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum interitum quærit. 561.
Sabinus cum Germanis satellitibus Cæsaris interfecto res quærit. 552. *Asprenas frustatim laceratus.* 552.
Sabinus citius se contrucidaturum, quam passurum vt imperium committatur Claudio ait. 560.
Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat. 509.
Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide. 209.
Sacra scriptura liberis à teneris vnguiculis proponenda. 933
Sacerdotes in templo habitant & vinum non bibunt. 886.
Sacerdotes arcã Dei, in qua decem Præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt. 228.
Sacerdotum tribus quatuor, quarum singulæ plusquã 5000. hominum habent. 902.
Sacerdotum in peragendis rebus diuinis perseuerantia. 625.
Sacerdotum reditus. 94.
Sacræ pecuniæ bona pars militum furto disperit. folio 510.
Sacrificium pro gratiarum actione. 81.
Sacrificium Cain & Abel. 6.
Sacrificium mensis Octobris. 81.
Sacrificium sponte sua accenditur. 79.
Sacrificium si quis sciens peccauit. 81.
Sacrificium & precatio Samuelis. 150.
Sacrificium Pentecostes. 82.
Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis confirmatione instituta. 217.
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis. folio 81.
Sacrificia. 78.
Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidem mittunt. 204.
Sadoci Pontificis genealogia. 220.
Sadducæorum opinio. 518.
Salte ciuitas ad orientem Bubastis fluminis posita. 878.

Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicit. 47.
Salome. 514
Salome & aliæ Herodis filios calumnijs appetunt, eosque parenti infensos reddunt. 463.
Salome mortua. 519.
Salome male audit & vxores regiæ malè ei volunt. 476.
Salome hæreditario odio Mariammæ filios prosequitur. 466.
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt. 505.
Salome, Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrum Immæum regem constituit. 387.
Salis Aegyptios in suam potestatem redegit. 878.
Sameas populum consolatur. 241.
Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. 308.
Samaritæ templi ædificationem promouere volentes reijciuntur. 313.
Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant. 313.
Samaritæ Iudæis infensi. 315.
Samaritæ templi & vrbis restaurationem impedire conantes magis promouent. 314.
Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt. 575
Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit fundit, ac in fugam compellit. 523.
Samaritarum & aliorum ad Cambysem scripta de tẽpli ædificatione auertenda. 308.
Sames è Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque iudicibus cædem ab Herode imminentem prædicit, cuius rei veritatem postea euentus comprobauit. folio 411.
Sameas propheta Iudæorum impietatem arguit. folio 241.
Samphè & Emmaus cremata. 512.
Samson Ascalonitas aliquos trucidat, eius coniunx alteri nubet. 140.
Samson Palæstinorum fruges comburit. 140.
Samson traditus Palæstinis. 141
Samson Asini maxilla mille viros interficit. folio 141.
Samson fontem impetrat precibus. 141.
Samson Gazæ portas reuulsas aufert. 142.
Samson natus. 139.
Samson Palæstinam virginem ducit. 139.
Samson Leonem nudis manibus discerpit. 139.
Samson Thamnitis ænigma proponit. 140.
Samson sui roboris causam Dalilæ aperit, Palæstini oculis orbatum vinctumq; abducunt. 142.
Samson cum 3000. palæstinorum moritur. 143
Samson 20. annos regnat. 143.
Samsonis natiuitatem angelus nunciat. 139.
Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma. 140.
Samuel Saulo in itinere euentum, vt ipsius verbis fidem habeat, prædicit. 153.
Samuel Saulum ad conuiuium deducit. 153.
Samuel Saulum obiurgat. 161.
Samuel Regem Saul accusat. 158.
Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat, commonefacit. 160.
Samuel Deum Saulo conciliare conatur. 161.
Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat. 151.
Samuel innocentiam suam populo testatam facit. folio 156
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat. 157.
Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat. 162.
Samuelis de hostibus victoria. 150.
Samuelis anima Saulo visa belli cum Palæstinis euentum prædicit. 179.
Samuelis mors & sepultura. 175.
Samuelis ad Israelitas oratio. 149.
Samuelis ad salutarem Pœnitentiam adhortatio. fol. 150.
Samuelis propheta de rege Saul ad populum oratio. 154.
Samueli DEVS Elis & filiorum pœnam ostendit. fol. 145.
Samuelem populi voluntas contristat. 151.
Samuelem consolatur Deus. ibid.
Samuelem Deus regem creare iubet. ibid.
Samuelem Anna Helcanæ coniunx genuit. 145.
Samuelem Deus Bethlehem Dauidem in regem vt vngat, mittit. 162.
Samuelem Deus quem creaturus esset regem certiorem reddit. 152
Samuelem Saulus accedit. ibid.
Sanctuarium. 73.
Sanctum sanctorum. 73.
Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem capiunt. folio 102.
Sapientia Abrahami. 16.
Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar. 18.
Saræ obitus Abrahami coniugis. 23.
Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum regem. 434.
Sareptanæ viduæ, Eliam suscipienti, oleum & farina non deficit. 247.
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodi Arabes reconciliant. 481.
Saturninus eiusq; filij moderatam sententiam protulerunt. 487.
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit. 156.
Saul laudatur à populo. 156.
Saul Ammanitas & Naasen regem occidit. 156.
Saulus Dauidem in satellitium assumit. 163.
Saül recensito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit. 160.
Saul Amalecitarum vrbes expugnat. 160.
Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat. 167.
Saulus Dauidem tollere cogitat. ibid.
Saul malignum in Dauidem animum prodit. 170.
Saul contra Dauidem proficisci desistit. 178.
Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert. 158.
Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eijcit. 178.
Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit. ibid.
Saulus Pythonissam Samuelis animam exercitare iubet. ibid.

Saulus Samueli de necessitate sua conqueritur, eumq; consulit. ibid.
Saulus Dauidem in Cilla hærentem obsidere conatur. 173.
Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit. 182.
Saulus seipsum interficere molitur, eumq; iuuenis Amalecita iuuat. 183.
Saulus è subditorum conspectu sese subducit. 154.
Saul procera statura. 154.
Saul rex à populo declaratur. 154.
Saulus asinas amissas quærit. 152.
Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij elocat. 177.
Saulus Dauidem remittit patri. 164.
Saulus regnauit annis 38. 183.
Saul Iabesinis auxilium promittit. 155.
Saul reticet regiam dignitatem. 153.
Saul Dauidem timet. 172.
Saulus Achimelecho, quod Dauidem armis atq; commeatu instruxerit, exprobrat. 172.
Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur. 168.
Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur. 166.
Saul Dauidi filiæ coniugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat. 166.
Saulus clàm odit Dauidem. 165.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. 166.
Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellitũ conscribit. 157.
Saul Palæstinorum castrum expugnat. 157.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & contra Dei mandatum seruat. 161.
Saul tumultum esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur. 159.
Saul se peccasse fatetur, ac veniam precatur. 162.
Saulus Samuelem retinere volens, vestimentum eius scindit. 162.
Saul Dauidis absentiam scisciatur, responso Ionathæ regis animum cognoscere cupit. 170.
Saul per sortes causam iratæ Dei perquirit. 159.
Saul proprium filium mori paratum interficere conatur. 160.
Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus deficientibus in humum collabitur. 179.
Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eumq; rogat, vt ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur. 175.
Saul semper victor. 160.
Saulus Dauidem collaudat, vtq; bono esset animo, & ad proprias ædes reuerteretur, hortatur. 178.
Saul armatos, qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoq; eò properans, agere Prophetam incipit. 169.
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumuentum comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset. fol. 174.
Saul Dauidem in Engadenorum agro quærit, speluncam in qua Dauid cum sua cohorte delitescebat ingreditur. 174.
Sauli ad amicos, Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat. 172.
Sauli filia Dauidis amore capitur. 166.
Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo. 154.
Sauli contra aduersarios lenitas. 156.
Sauli contra Ammanitas bellum. 155.
Sauli edictum, quod Ionathas inscius violat. 159.
Saulo Samuel regiam dignitatem annunciat. 153.
Saulum Samuel in regem vngit. 153
Saulum quidam comitantur, quidam verò contemnunt 155
Saulum Samuel iterum ungit in Galgala. 156.
Scabiosos ac leprosos Iudæos iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deijciendos, aut in loca deserta exponendos. 853.
Scala Iacobi. 27.
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum & Arabes regione excedere iubet. 623.
Scaurus Cœlesyriæ Præfectus. 404
Scaurus Romanorum dux. 623.
Scytharum & Sarmatarum impetus in Romanos. 854.
Scythæ. 914
Sebas. 211.
Sebaste expugnata diruta, eiusq; habitatores abducti. 618.
Sebasten ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt. 618.
Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris ædificat. 497.
Sedecias à Hieremia petitum consilium, principum metu negligit. 293.
Sedecias à pseudoprophetis seductus. 292.
Sedecias ab Aegyptijs deficit 292.
Sedecias noctu fuga sibi consulens, à Babylonijs capitur. 294.
Sedecias rex Iudæ ab aulicis & falsis Prophetis seductus Hieremiam non audit. 291.
Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo. 333. 369
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum. 634.
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna. 86.
Seditio in Paschatis festo. 506.
Seditio alia contra Mosen. 93.
Seditio in vrbe Tiberiade. 587.
Seditio aduersus Iosephum. 593.
Seditio aduersus Mosen. 89.
Seditio in populo mortuo Iosepho. 347.
Seditio in vrbe inter Aristobuli & Hyrcani socios. 625.
Seditio & defectio Tiberiensium. 595.
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos. 561.
Seditionis Alexandriæ causa. 899.
Seditionem Gamala Iosephus concitat. 596.
Sedeciæ mors. 295.
Sehon Amoræorum rex interfectus. 96.
Seleucus Gryphi filius cum Antiochio Cyziceno bellũ gerit. 390.
Seleucus & Nicanor. 920.
Semeis veniam consequitur. 208.
Semeis quomodo puniendus. 218.
Semeis in Dauidem iniuria. 202.
Semei pœna & mors. 220.
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis. 6.

Senacheribi iuramentum & eius violatio. 283.
Senatus consultum Rom. de societate & amicitia Iudæorum. 361.
Senatus consulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatibus Iudæorum. 412.
Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignet. 558.
Senatus populusq; Caij trucidatores quærit. 554.
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis iugulat, postremò seipsum quoq; præcipitat. 427.
Seniorum consilium salutare. 237.
Sententia in filios Herodis. 660.
Septem viri è Sauli progenio ad supplicium Gabaonitis traduntur. 210.
Septum circa templum. 227.
Septem fratrum ad Antiochum oratio. 924.
Septuaginta interpretes. 2898.
Sepultura Dauidis splendida. 218.
Sepphoris & Tiberias maximæ Galilæorum vrbes. 605.
Sephoritarum discrimen. 587.
Sephoris capta eiusq; incolæ sub hasta venditi. 512.
Sephoris Galilææ caput. 519.
Seron Cœlesyriæ præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur. 352.
Scenopegiæ festum. 230.
Spectacula Cæsareæ celebrata. 850.
Seth Adami filius vir optimus. 8.
Sæuitia Herodis. 656.
Sex. Cæsari Herodes pecuniam numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patris & Phasaeli fratris hortatu obsidionem soluit. 412.
Sex. Cæsar ad Hyrcanum, vt Herodem absolueret, scribit. 411.
Sex. Cæsar administrator Syriæ. 410.
Sextus frater acriter increpat Antiochum. 928.
Sextifratris magnanimitas. 928.
Sextum Cæsarem Bassus dolo necat. 631.
Siba heri falsò accusati opibus potitur. 202.
Sibylla de Babylonica turri vaticinium. 12.
Siclus. 78.
Sicarij. 579.
Sicarij nouæ calamitates autores. 870.
Sicima pascuis per commoda. 35.
Sicimitæ profugi in petra comburuntur. 136.
Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa. 453.
Sideritis. 77.
Signa legis. 105.
Significatio tabernaculi fabricæ & sacerdotis ornatus. 77.
Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, eum offendit vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit. 564.
Sila Regis satellitum præfectus. 69.
Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationē non dissimulans in custodia relinquitur. 564.
Silonis à Iudæis pecunia corrupti dolus. 639.
Syllæus capitis damnatus. 486.
Syllæus Arabs cū Salomen in vxorē peteret repulsam patitur. 477.
Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat. 452.
Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarē accusat. 494.
Simon in cloacam sese demittit, eam suffodit, ac tuto emergere posse sperat. 850.
Simon Gioræ filius. 862.
Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat. 375.
Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patris ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur. 378.
Simon Ionathan Absalomi filium Ioppen, vt habitatores inde ejceret, mittit. 378.
Simeon & Leui Sicimitas contrucidant. 33.
Simon Ionathæ frater Ioppen occupat. 376.
Simon Hierosolymorum arcem expugnat. 379.
Simon à Romanis capitur. 856.
Simon proditor patriæ. 920.
Simon legisperitus regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur. 565.
Simon satelles Iosephum excitat. 593.
Simon obtruncatur. 511.
Simonem Iosephus per indias capit & abducit. 604.
Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur. 562.
Simon Herodis seruus. 511.
Simon insidijs Ptolemæi generi sui captus & interfectus. 617.
Simon Camithi filius Pontifex. 520.
Simonis aduersus Iosephum consilium. 596.
Simonem & Ioannem & alios numero septingentos viros Titus ad Italiam portari præcipit. 855.
Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent. 196.
Syros obcæcatos Elisæus in Samariam ducit, eoq; suadente Ioramus liberaliter ac splendide eos tractatos, remittit. 262.
Sissera cum suo exercitu trucidatur. 132.
Sisares siue Sissara præfectus exercitus. 131.
Socrates ciues Athenienses. 913.
Societas Dauidis & Iromi. 190.
Sodomitas Deus excæcat. 20.
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. 17.
Sodomitarum flagitia. 19.
Sohemus ab Herode beneficijs ornatus. 447.
Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur. 448.
Sohemus mandata regia effutit. 447.
Sol immotus consistit. 120.
Solyma postea Hierosolyma vocata. 18.
Solomon Chananæorum reliquias tributa pendere cogit. 233.
Solomon vtrunq; puerum secari mandat. 222.
Solomon ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui agnoscit. 222.
Solomon post obitum Dauidis rex Israelis. 219.
Solomon ab Iromo fabros & operarios petit. 224.
Solomon Tyrio Regi ænigmata quædam explicat. 231.
Solomon coniurationum modos, quibus Dæmones fugantur, conscripsit. 223.
Salomon sapientiam à Deo petens tãtùm, & diuitias consequitur. 221.
Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur. 229.
Solomon Iromo ingentem frumenti, olei & vini numerum mittit. 224.
Solomõ Reginæ ænigmata cũ prudentia explicat. 234
Solomon exteras matrimonio sibi iungens, seducitur. 235.

Solomon Aegyptiorum Regis filiam ducit vxorem, regnumq; constabilit. 221.
Solomon Hierosolymis muros instaurat & turres erigit. 232.
Solomon vrbes aliquot condit. 232.
Solomon Tyro artificem accersit. 226.
Solomon Reginæ liberalitatem remunerat. 234.
Salomon Dauidi ex Bethsabe natus. 199.
Solomonis in templi dedicationem sacrificia. 230.
Solomonis solium ex ebore factum. 231.
Solomonis regia tredecim annis absoluitur. 230.
Solomonis tempore pax viget. 223.
Solomonis sumptus quotidiani. 223.
Solomonis currus & equites. ibid.
Solomonis sapientia & prudentia. ibid.
Solomonis templum mense Octobri consecratum. 228
Solomonis victimæ igne cœlesti absumuntur. 229.
Solomonis classis. 233.
Solomoni Deus promittit bona. 230.
Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt. 235.
Solomoni Deus in somnis oblatus, quod maxime cuperet, eum postulare iubet. 221.
Solomoni iuramento regnum promittitur. 215.
Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit. fol. 491.
Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi. 299.
Somnij Pharaonis enodatio. 41.
Sosius Antigonum capit. 644.
Sosius in templo coronam auream Deo consecrat, & ad Antonium proficiscitur. 432.
Stola pontificia in castello Antonia deposita. 524.
Strabo. 433. 406. 409.
Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata. 35.
Stola pontificia in cuius potestate fuerit. 460
Stolæ Leuitarum. 227.
Stirpis Achabi excisio. 269.
Stupri pœna. 108.
Susacus magnis copijs Iudæam inuadit. 241.

T.

Tabernaculum in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Aegypto. 79.
Tabernaculi & sacerdotium dedicatio. 79.
Tabernaculi diuisionis significatio. 73.
Tabernaculorum festum. 82.
Thadamora siue Palmira. 232.
Talentum 600 coronati. 913.
Tapsensium trucidatio. 277.
Tharbis Aethiopum regis filia Mosis coniugium petit. 54.
Tarsus Pauli patria. 13.
Thaumastus Caij seruus potu libertatẽ impetrat. 531.
Theatrum & amphitheatrum. 456.
Theatrum & Athletica certamina aliaq; spectacula ab Herode instituta. 451.
Theatrum. 550.
Terra aranda. 106.
Terræmotus in Iudæa, quæ circiter 10000. hominum opprimit. 441.
Templum Hieros. obsessum. 358.
Templum integro triennio desertum. 354.
Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta. 295.
Templum dedicare. 461.
Templum ædificare cœptum. 312.
Templum in partes duas diuisum. 225.
Templum in monte Garizin. 331.
Templum quando dedicatum. 315.
Templum concedente Ptolemæo, in Aegypto ædificatur. 369.
Templi ac porticus descriptio. 902.
Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde. 406.
Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa. 307.
Templi pars exterior & ima vrbs capta. 431.
Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit. 581.
Tempus exitus ex Aegypto. 59.
Termini terræ non mouendi. 106.
Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen. 51.
Theophrastus. 884.
Thesaurus ad templi structuram congestus. 214.
Thesauri diuini custodes Mosis posteri. 216.
Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum principatum prædicit. 532.
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. 533.
Tiberius Alexander Iudææ præses. 574.
Tiberius Isidis sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat. 523.
Tiberij funus. 534.
Tiberienses in Iosephum amarulenta dicteria iaciunt. 604.
Tiberienses Iosepho bellum inferre cogitant. 604.
Tigris. 5.
Tigranes. 395.
Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur. 355.
Timothei milites victi. 355.
Tiro vetus regis miles Herodis sæuitiam execratur. 661.
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat à ducibus & militibus in carcerem conijcitur. fol. 488.
Tiro cum trecentis ductoribus militum apud populũ accusatus interficitur. 488.
Tiro à regis tonsore & proprio filio se regi insidias struxisse accusatus. 488.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. fol. 661.
Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaris contra Tyrios. 282.
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt. 555.
Titus militibus agit gratias. 848.
Titus fortibus militibus præmia pollicetur. 849.
Titus militibus prædam largiter distribuit. 849.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. fol. 853.
Titus per omnes Syriæ ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 854.
Titus Hierosolymæ excidium miseratur. 855.
Titus Vespasiani natalem celebrat. 851.
Titi ad Antiochiam aduentus. 854.
Titi erga populum misericordia. 613.
Tormenta. 924.

Thucydides scrupolosissimam sui temporis historiam conscripsit. 874.
Turris versus occidentem extructa. 864.
Trabes & parietes auro incrustati. 225.
Trachonitæ latrones. 486.
Trachonitæ ab Herode deficientes Ducum opera impetrata facere coguntur. 470.
Trachonitis Herodi donatur à Cæsare. 480.
Translatio Bibliorum in Græcam linguam. 339.
Translatio Israelitarum. 278.
Tres in vrbe Tiberiade factiones. 587.
Tres Iudæorum sectæ, Pharisæi, Esseni, Sadducæi. 376.
Trecenta stadia, nouem milliaria Germanica. 444.
Tribus Ruben, Gad & dimidia Manassis Amoritidem terram expetunt. 102.
Tribunal. 231.
Tribus Iudæ, quod in scijs Israelitis regem reduxerit, accusatio & excusatio. 209.
Triclinium, in quo Herodes cũ conuiuis cænatus fuerat vacuum sine cuiusq; noxa concidit. 429.
Tria millia Iudæorum cæsa. 507.
Tryphon regnò Antiochi per dolum potitur. 377.
Tryphon ad regnum euectus naturam suam ostendit. 380.
Tryphon fraudulenter spem fratris redimendi, propositis conditionibus facit Simoni. 378.
Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorem deficiunt, quæ Antiocho sorore coniugium & regnum offert. 380.
Tryphonis cædes. 380.
Triumphi magnificentia. 856.
Tropæa armis contectas imagines Iudæi putant. 451.

V.

VAlerius Asiaticus se Caij cædis autorẽ optat. 554.
Valerius Gratus Iudæorum Præses. 520.
Valles ingentes, in quibus templum fuit extructum, explentur. 227.
Vardane cæso principatus Gotarzæ eius fratri committitur. 572.
Vologesus Parthorum rex. 572.
Variæ historiographorum differentiæ. 1.
Varus literas ferentem, iniuste supplicio tradit. fol. 588.
Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit. 500.
Varus Hierosolyma peruenit, ac legionem obsessam liberat. 512.
Varus seditiosos Hierosolymis compescit. 509.
Varus seditiosorum duces ad Cæsarem mittit. 512.
Varityrannis & regni cupido. 588.
Vardanes post patris Artabani obitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet. 572.
Vas aheneum mare appellatum. 226.
Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis. 297.
Vaticinium de excidio Niniuæ. 278.
Vaticinium de captiuitate Babylonica & inde liberatione. 292.
Vaticinium de Adadi morte & regno Azaeli trudendo. 265.
Vaticinium de Iudæorum pœna. 288.
Vaticinium Hyrcani de filiis. 385.
Vaticinium contra altare in Bethel. 238.
Vectigalia Cœlesyriæ Iosepho addicuntur. 344.
Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora eum necat. 500.
Venenum. 110.
Ventidius Romani militis dux pecunias aufert Antigono. 638.
Ventidius Silonem contra Parthos accersit. 426.
Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat. 427.
Veranium & Broccum Senatus ad Claudium mittit, qui eum non per violentiam imperium esse affectãdum doceant. 558.
Verbum Dei nunq; sine omni fructu. 280.
Verbum Dei ad Iacobum. 27.
Verborum Manethonis repetitio. 890.
Veritas oraculorum diuinorum. 268.264.289.
Veritas historiæ Iosephi. 224.
Vertex fœcundus, omniq; planitie mollior. 864.
Vespasianus Paci templum ædificat. 857.
Vespasianus & Agrippa Tyrum perueniunt. 609.
Vespasiano Romani obuiam procedunt. 852.
Vestes triumphales Vespasiani & Titi. 858.
Vestes sacerdotales. 227.
Viatores à pomis maturis non arcendi. 107.
Via circa Hierosolyma silice strata. 235.
Via per Iudæam exercitui Aegyptio clausa vi aperitur. 289.
Victima cœlesti flamma absumpta, auxilij diuini indicium. 150.
Victoria Alexandri à Dario reportata. 329.
Victoria rationis. 923.
Victoria Deo tribuenda. 133.
Victoria Achabi à Syris reportata. 252.
Virgo constuprata. 108.
Vires regni Israelitici fractæ, & à Deo restauratæ. 273.
Virtus animæ. 866.
Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim. fol. 190.
Violatio fidei & vltro eam subsecuta. 400.
Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis Ionathã Anani filium surrogat. 524.
Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius Pontificatum transfert. 526.
Vitellius Hierosolyma peruenit, Iudæis vectigal remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit. 524.
Vitellius cum Artabano fœdus facit. 525.
Vites plantandæ. 106.
Vitulæ Ieroboami cur factæ. 238.
Viua pij principis imago. 288.
Vologesum Parthorum regem proceres, vt Izatem interficiat, rogant. 573.
Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant. 487.
Vonones Parthorum rex ab Artabano pulsus. 521.
Vonones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit. 521.
Vota & prandium ante triumphum. 855.
Vltima verba Eleazari in igne. 923.
Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes. fol. 339.
Vna nascendi & moriendi omnibus ratio. 930.
Vnguentum sanctum. 78.
Vrbs Roma summa cum alacritate & claritudine Vespasianum suscepit. 852.

Vrbes Iudæis adempta. 403.
Vrias cum quibusdam assultum ad mœnia faciens, à suis, vt mandatum illis erat, cũ Ammanitæ erumperent, deseritur. 197.
Vrias cum aliquot alijs occumbit, quod mox regi per nuncium significatur. 197.
Vxores Esau. 26.

X.

Xanthicus Macedonibus est Aprilis. 59.
Xerxes rex Persiæ. 316.
Xerxes Iudæis fauet. 316.

Z.

Zacharias lapidatur. 272.
Zambrias. 100.
Zambris aduersus Mosen oratio. 100.
Zamares seipsum concremat. 246.
Zelotæ. 863.
Zenodorus miserè perit. 457.
Zenodorus ex raptu viuit: 456.
Zipheni rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciant. 177.
Zipheni Saulum Dauidem in agro suo morari certiorem faciunt. 174.
Zoilus Stratonis turris & Deæ Tyrannus. 388.
Zoilus & Gazæi à Ptolmæo contra Iudæos auxilium petunt. 388.
Zoilus captus. 388.
Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara consequitur. 311.
Zorobabel tertius satelles mulierum vim præpollentem primum ostendens, mox veritati, vt infracta palmam attribuit. 310.
Zorobabel. 319.

IMPRESSVM FRANCOFORTI AD MOENVM, IMPENSIS SIGISMVNDI FEYERABENDT.

Anno M. D. LXXX.